

Életmesék

Életmesék

avagy

**Kárpát-medencei életmesék szülőktől,
nagyszülőktől, dédszülőktől**

Mosolyvirág

Nagycsaládosok Debreceni Egyesülete

Debrecen, 2014

ISBN 978-963-08-9511-8

Bevezetés

„Gyökerek nélkül elpusztul a növény.

- Hogy maradhatna meg gyökerek nélkül az ember...”

Schäffer Erzsébet

Kedves Olvasóink!

Reményeink szerint már vannak, akik nem először tartják kezükben a Mosolyvirág Nagycsaládosok Debreceni Egyesületének kötetét. A civil szférában tevékenykedő egyesület 6. éve hirdette meg pályázatát: „Életmesék, azaz igaz történetek szülőkről, nagyszülőkről, dédszülekről” címmel, melyben most is helyet kaptak kispapák, kismamák történetei is. A legjobb műveket a zsűri tagjai által kiválogatva kötetünkben jelenítjük meg.

Fő törekvésünket szeretnénk ezzel szolgálni; a család, a családban felnövő gyermekek nemzedékről nemzedékre hagyományozódó értékeinek megőrzését, ezeket társadalmunk tagjai elé példaként állítani. Bemutatva ezáltal a generációk közötti szolidaritás és együttélés szép példáit.

Tavaly és az idén is kötetünk fővédnöke Kövér László úr, az Országgyűlés Elnöke.

Az elmúlt években kötetünk címében és tartalmában is kibővült, hiszen pályázóink egyre nagyobb számban vannak a Kárpát-medencéből. Így gazdagodott kötetünk a határon innen és határon túl élő családok szívhez szóló történeteivel, melyek nemcsak gyönyörködtettek minket, de betekintést is nyújtottak nemzetünk történelmi sorsfordulóiba.

Társadalmunk ma nagyon sokféle, sokszínű, változatos rajzolatú. Az ENSZ az első nemzetközi családev 20. évfordulóján ismét a családok társadalmi szerepére irányította a figyelmet: 2014. a család nemzetközi éve. Gyerkeinknek csak szűkebb-tágabb családja tud szilárd eligazodást nyújtani a világ ezerarcú értékrendjében. A család adhat biztos iránytűt a kezükbe, nyújthat biztos és egészséges felnőtté válást. Hogyan teheti? A nagy család: szülők, nagyszülők, dédszülők, életének példáján keresztül. Megmutatja miként álltak helyt a történelem viharaiiban, munkájukban. Hogyan becsülték meg nemzetüket, anyanyelvüket, történelmüket, hagyományait, akár életük kockáztatásával is századokon át a nemzedékek.

Ezeknek a történeteknek ad helyet kötetünk, hiszen a történeteket lejegyezve, olvasva érezzük, hogy nem vagyunk egyedül. Velünk vannak ősünk, és tanítanak, erősítenek bennünket, és általunk gyermekeinket, unokáinkat.

Debrecen, 2014. május 20.

Radnainé Filep Ildikó
egyesületi elnök

Zsűri

Vagyas Zsuzsanna okleveles magyar, ének-zene szakos tanár. A debreceni Vörösmarty Mihály Általános Iskola és AMI-ban tanít alsó és felső tagozatos gyerekeket. Szabadidejében szívesen foglalkozik a magyarság történetével, a népköltéssel, népzenevel, nyaranta ismert és kevésbé ismert erdélyi tájak felfedezésével.

Dr. Huszti László - művész tanár.
Rajz, művészettörténet, művészet ismeret, mozgókép- és médiaismeret, drámaszakos végzettséggel tanít a debreceni Szent József Gimnázium és Kollégiumban, a DE Zeneművészeti karán, valamint az MBE Miskolc művészettörténet tanára is egyben.
Több önálló és csoportos kiállításon vett részt, emellett könyveket is illusztrált.

Kricsfalussy Istvánné - Ibolya
39 éve szerezte meg a népművelő-könyvtáros diplomát.
2012-ig a városi könyvtár Központi Olvasótermének vezetője.
2013 januárjától a Méliusz Juhász Péter Könyvtár Helytörténeti Gyűjteményének és Fotótárának vezetője.
Negyven, könyvtárban ledolgozott év után jelenleg a Méliusz Juhász Péter Könyvtárban végez önkéntes segítő munkát.

Adai kisiskolások írták

Amikor kicsi voltam...

Sok rosszaságot csináltam, de az egyikre nagyon jól emlékszem. Elmentünk egy kirándulásra a szüleimmel. Minden jól kezdődött. Víg madarak csicseregtek, és lágy szellő fújdogált. Sütögettünk, játszottunk, pihentünk. Apa a vízparton horgászott. Én pedig kíváncsi természetű gyerek voltam, odaszaladtam apához. Kíváncsiskodtam, kérdezősködtem, körülötte toporogtam. Mivel nem figyeltem oda, a part szélén megcsúsztam, és zsupsz, beleestem a ...

- Betti, mit csinálsz? – kiabált apa hangosan.

- Apa, anya, segítség!

- Majd legalább megtanulsz úszni! – viccelődött apa. Sírtam, kapálóztam a pocsolyában. Szerencse, hogy a víz széle nem volt mély. Apa benyúlt értem és egy rántással kihúzott.

Csöpögött a víz a ruhámból, a cipőmből, de még a hajamból is. Anya száraz ruhát adott rám. Később szüleimmel együtt neveltünk. Ez egy olyan nap volt, amiből sokat tanultam. Jó pihenőnek indult, de a vízbeesés egy örök emlék marad.

Nagy Bettina

Amikor kicsi voltam...

Amikor én kicsi voltam, nagyon szerettem cumizni.

Emlékszem nem tudtam elaludni nélküle. Rózsaszínű volt és lógott rajta egy fehér lánc, amivel rá lehetett kapcsolni a ruhámra. Az azért volt rajta, hogy ne veszítsem el, de én mindig lekapcsoltam és csak úgy csüngött. Nekem biztos így tetszett. Egy nap eljöttek az unokatestvéremék hozzánk. Bence kisebb volt nálam és a babakocsiban aludt. Én addig kukucskáltam, forogtam a kocsi körül, míg beleraktam a cumit Bence takarójába. Utána pedig játszottam Bogival és el is felejtettem. Mikor hazamentek még nem is kerestem a cumikámat, hanem este lefekvéskor. Sírva kérdeztem anyukámat:

- Hol van a cumikám?

- Majd mindjárt megkeressük - felelte anya.
- Cumi, cumi, hol vaaan?! – sírtam keservesen.

Anyukám nagyon sajnált. Odafeküdt mellém és kitalálta, hogy valószínű a cica vitte el, mert már régóta szeretne ő is egy cumit. Még azt is mondta, hogy én már nagy vagyok, cumizzon a cica is. Arra a cicára fogta anya, ami a gyerekszoba falára volt festve. Mérges lettem rá, odamentem hozzá és megharaptam. Sajnos kivérzett a szám, mert a fal kemény volt.

Ma már jókat nevetek rajta, de akkor egyáltalán nem tűnt viccesnek.

Csuvik Sára

Amikor kicsi voltam...

Egyszer anyukám mesélte, hogy nagyon kicsi koromban rácsavarodott a kis-lábam ujjára a haja.

Úgy történt, hogy éppen szopiztam, közben izegtem-mozogtam, rugdalóztam, a lábam beleakadt anyukám hosszú hajába. Nagyon megijedtünk, mert olyan szorosan rátekeredett, hogy nem lehetett leszedni, elszorította a vérkeringést az ujjamban. Bementünk a sürgősségre, ott ezt mondták:

- Itt nem tudunk mit kezdeni vele, menjenek át Zentára. Elindultunk, nézelődtem a gyerekülésben. Láttam furcsa madarakat, akkor még nem tudtam a nevüket. Hosszú sárga rudak feküdtek szerteszét a földön. Ma már tudom, hogy az kukoricacső. Nagyon hosszúnak tűnt az út, pedig csak tizenöt perc volt. Végre odaértünk. Apukám a karjába kapott és bementünk a kórházba.

Amikor megláttam az orvost, azonnal elkezdtem hüppögni. Bevittek a rendelőbe, ott már zengő hangon ordítottam. Sejtettem, hogy valami szokatlan dolog fog velem történni. A sebész levágta az ujjamról a hajszálat. A művelet közben le kellett fogni, mert össze-vissza kapálóztam. A nagy izgalomtól a hazafelé vezető úton elaludtam. Azóta is a családban sokszor elhangzik ez a valószínűtlennek tűnő eset, és mindig jókat nevetgélünk rajta.

Orcsik Gergely

Anyukám történeteiből....

2003. szeptember 18-án születtem, ez nagyon régen volt. Nem emlékszem az esetre, lehet, hogy születés közben bevertem a fejem és azért?

Anyukám történeteiből tudtam meg, hogy milyen is voltam kiskoromban. Kopaszon születtem, kétéves koromig kevés hajam nőtt.

Mikor végre előbújt, szőke lett. A szemem már régóta barna, de mint mindenki, én is kék szemekkel születtem. Fogaim szép sorban bújtak elő, hat hónapos koromtól havonta egy. Így két éves koromban a teljes fogsorom tűndökölt, amikor mosolyogtam. Kissé túlsúlyos voltam, mint egy gombóc, így menni későn tanultam meg. Tizennégy hónapos koromban történt. Karácsony volt. Mindenki a karácsonyfa köré gyűlt. Szüleim és nagyszüleim is arra biztattak, hogy nézzek be a karácsonyfa alá, mert ott volt az ajándék. A fa a folteltől messze állt, nem láttam semmit. Összeszedtem minden erőmet, tudásomat és tipegni kezdtem. Közben a család elhallgatott, engem figyeltek. Azóta állandó mozgásban vagyok. Az első szavam a vau-vau, bár akkor még nem sok kutyát láttam. Ám ezzel is úgy vagyok, mint a járással, a beszédet is ritkán hagyom abba. Pici korom óta szeretek legózni, még ma is, ha tehetem, azzal játszok.

Mióta nagy vagyok, hajam is sok van, meg fogam is, és túl sok szót ismerek, és túl gyorsan futok, szóval, azóta mondogatja anyukám: „De jó volt, amikor kicsi voltál...”

Hulló Olivér

Édesapámnak emlékül

- Nagyon érdekes! A Nap és a Szaturnusz 90 fokos fényszöget zár be egymással. Magának gyermekkorában nézeteltérései voltak az édesapjával. Így volt? – nézett Violára az asztrológus, de látva annak megrémült arcát, elfordította tekintetét.

Folytatta volna a horoszkóp elemzését, de a fiatal nő felkiáltott:

- Nem hiszek ezekben a badarságokban!

Felpattant a székről, és elviharzott. A lépcsőházban már nem tudta visszatarítani a könnyeit, kitört belőle a sírás. Lerogyott a koszos, cigarettacsikkokkal tarkított lépcsőre, és lehuny szemei előtt peregni kezdtek élete filmkockái.

Homályos kép: Körülbelül két éves lehetett. Kikötötték egy kötéllel, mert nem lehetett utolérni, olyan fürge volt. Nem a kötél helye fájt, hanem a szíve: „Én nem vagyok láncra vert kutya!”

Szaladnak az évek. A kiságyában fekszik, de mivel melege van, lerúgja a takaróját. Szülei „aggodalmukban” megoldást találnak. Megkötik a paplan négy sarkát, és az ágyrácshoz csomózzák. A kislány úgy érzi magát, mintha az ágyhoz láncolták volna. Korlátozva van minden mozdulat, a szabadsága, és ezért a mesékbe menekül.

Következő kép: Megszületik az öcsikéje. Örül neki, szeretné babusgatni, de a szülők nem engedik neki, hiszen olyan törekeny a kisbaba. Mind többet foglalkoznak az újszülöttel, és őt, az amúgy is érzékeny, visszahúzódó kislányt hanyagolják. Megjelennek az éjszakai ágyba vizelések. Szégyelli magát, lelkiismeret furdalás kínozza, de legalább akkor ő kerül előtérbe, nem az öccse.

- Foglalkozzanak többet a kislánnyal. Nagyon értelmes és érzéki, több szeretetre vágyik, mint egy átlag gyerek. – hallja a pszichológus szavait. Látja apját, ahogy bólint, de nem észlel sok változást.

Egy év, két év, öt év... Iskolás. A legjobb tanulók egyike. Megnyer sok versenyt, pályázatokon szerepel, törekszik, hajnalban kel, hogy a leckét átismételje, hogy a legjobb legyen. Mindenki dicséri, csak a szülei nem. Vagy nem eléggé?

Újabb kép: Érzi apja gyengeségét. A munkahelyén áldott jó ember, segítőkész, alázatos, míg az otthonában lelki terror alatt tartja a családot. Sűrűn beleköt a kislányba, és a legapróbb hibáit óriásira nagyítja. Viola most már

tudja, hogy igaz az a mondás: „Más szemében ő a szálkát megleli, sajátjában a gerendát feledi.”. Most tudja ezt, de akkor, gyerekként csak a büntetésekre emlékszik.

- Örülj, hogy nem ver az apád. Az enyémnek bizony gyakran eljár a keze.
– vigasztalja barátnője, Aranka.

Következő kép: Igaz, hogy apja, soha nem verte meg, de lelki terrort alkalmazott.

Egy példa: Fésülködés után elfelejtette elrakni a fésűt.

- Írd le százszor: A helyére teszem a fésűt.

Viola leírja százszor, egymás után egy csíkos füzetbe.

- A helyére teszem a fésűt.

Apja rátekint, és kiböki:

- Nem elég szépek a betűk, írd le még százszor.

A kislány torkában szorítást érez, de ismét előveszi a füzetet, és írni kezd. Az utcáról gyerekzsivaj hallatszik. Kint játszanak a barátai. Most éppen Edi a fogó, és Jucika önfeledten nevet, amikor elkapja.

- Jó nekik, boldogok. – suttogja magában, de csak olyan halkán, hogy senki meg ne hallja.

Csak ír és ír, még csak a hetvenkilencedik mondatnál tart. Érzi, hogy apja megáll a háta mögött:

- Ezentúl a helyére rakod a fésűt?

- Igen. – rebegi, de dacosan felemeli a fejét, és mélyen az apja szemébe néz.

Az elhárítja tekintetét (Talán a lelkébe látott?), és mérgesen kiböki:

- Nem vagy elég alázatos! Írd le még százszor!

Violából most már kitör a sírás. Maszatos arcáról patakszanak a könny-cseppek, és összekeverednek a papírra vetett betűk fekete tintájával.

- A helyére teszem a fésűt. (41-dik sor)

- A helyére teszem a fésűt. (42-dik sor)

Fáj neki a büntetés. Úgy érzi, hogy nem vétett olyan nagyot, hogy így bűnhődjön. De a legjobban az nyilall a szívébe, hogy anyja nem áll ki mellette. Nem védi meg, nem száll szembe a büntetőjével. Nem öleli őt át, és nem súg a fülébe biztató szavakat. Azt, hogy szereti...

Peregnek az évek:

A 18-dik születésnapját ünnepli. Megpróbál boldog lenni, hiszen ma nagykorúvá válik. Elkezdődik egy új korszak az életében. Bízik benne, hogy csak jobb lehet. De nem, apja ismét kieszel valamit. Születésnap ajándékként egy feketeretket kínál neki, amelynek kivájt közepébe mézet csurgatott.

- Edd ezt meg, majd nem fogsz úgy köhögni, és nem leszel beteg. – kínálgatja a házi gyógyszert.

- Apa, ma ünnep van, és én nem kívánom a retket.

- De igenis megeszed, mert én neked csak jót akarok!

- Apukám, kérlek, ne erőltesd, nem szeretem. – szabadkozik.

- Megeszed, és punktum. – kiabál rá, és a szájába nyomja.

A hányinger környékezi....

- Miért volt apa ilyen? – zokogott fel, és ekkor képzeletében megjelent egy régi mérleg. Olyan, amelyet régen a gyógyszertárakban használtak. Ő ott állt előtte, és az egyik tányérjára helyezte mindazokat a könnyekkel átitatott zsebkendőket, meg azokat a sérelmeket és fájdalmakat, amelyeket apja miatt átélt.

- Ez a sok igazságtalan büntetésért..., ez meg azért, mert soha nem mondta ki hangosan, hogy szeret. Ez meg azért, mert nem állt ki mellettem, amikor bajban voltam. – sorolta magában félhangosan.

A mérleg nyelve vészesen elmozdult a tányér súlyától, ahova a sok rossz emléket pakolta.

De ekkor a dinsztelt hagyma illatú panelház lépcsőházának az ablakán beszűrődött egy halványan világító fénysugár. Viola szemeivel követte a fénynyaláb útját.

- Mintha az égből jött volna le. – suttogetta, és valamilyen furcsa melegséget érzett a szíve körül.

Eszébe jutott apja, aki olyan zárkózott, szófukar ember volt és alig mesélt magáról. De egyszer elszólta magát, hogy koraszülöttként jött a világra, és alig maradt életben. Szülei pokrócokba csavarták, hogy melegen tartsák sovány, kis testét. Életbe maradt, de kitört a háború. Félelem, éhínség, rettegés a bombázásoktól és az idegen ajkú megszállóktól.

- Nem volt mit ennünk. A szomszéd bácsi hálójával fogott néhány csontbőr verebet, és abból főztünk levest. Zöldségek nélkül. Olyan volt, mint a köleves a mesében. Megettük, mert éhesek voltunk. – mesélte egyszer, és szemei elhomályosodtak.

Viola a képzeletbeli mérleg másik tányérjára helyezte ezeket, a mondatokat, és annak a nyelve kissé megmozdult.

- Valami nagyon bánthatta apát. Olyan rossz volt nézni, amikor hétvégenként besötétítette a szobát, és a kígyóként tekergő cigarettafüst után bámult. Iszogatta a savanyú asztali bort, és ki tudja, hányadszor hallgatta végig a régi gramofonon, az össze-visszakarcolt bakelitlemezen a közismert slágert: „Járom az utam, a macskaköves úton, sok régi barát köszönt énreám...”

Ilyenkor senki se zavarhatta, és a kislánynak összeszorult a torka. Nem tudta, hogy miért szomorú az apja, de érezte, hogy nagyon boldogtalan.

A mérleg jobb tányérjába helyezte ezt a mérhetetlen szomorúságot.

Újabb kép. Apjánál diagnosztizálták a rákot. Az évtizedekig tartó aggodalmak, negatív gondolatok és magába fojtott érzések darabokra szaggatták a máját és a hasnyálmirigyt. Napról-napra fogyott. Olyan fájdalmai voltak, hogy nem lehetett a beteg testéhez érni. Szenvedett és jajgatott. Szörnyű volt, neki és a környezetének is.

Viola ismét a mérlegre rakta ezt a sok fájdalmat és átvirrasztott éjszakát, és a mérleg tányérjai kiegyenlítődtek.

A fiatal nő még mindig a lépcsőházban kuporgott, és maszatos arcán lassan felszáradtak a könnyek.

- Talán nem is volt olyan elutasító és hideg, amilyennek én láttam és éreztem. Az élet, a nagybetűs ÉLET tette ilyenné. Megbocsássak neki? – merengett magában.

És ekkor a beszűrődő fénysugár felerősödött, és a vakító fény bearanyozta a lepusztult lépcsőházat. A nő előtt egy újabb, régen megtörtént esemény zajlott le.

8–9 éves lehetett, amikor a család és néhány ismerősük fürödni ment a Duna partra. Ő nemrég tanult meg úszni, és hetvenkedő karcsapásokkal távolodott el a parttól. A többi gyerek nézte, ő pedig büszkén mutogatta „úszótudományát”. Fiatal volt még és tudatlan. Nem tudhatta, hogy a víz nagyúr. A haragos Duna hullámai átsaptak a feje fölött. Amikor először elmerült, még sikerült neki a felszínre evickélni, de ekkor egy örvénybe került, amely menthetlenül húzta le a mélybe.

Már minden ereje elfogyott. Karjai élettelenül csüngtek a testén, és ő érezte, hogy lassan minden elsötétül körülötte. A tajtékzó folyó harmadszor rántotta le magához.

Ekkor egy erős kézszorítást érzett, és valaki kivonszolta a partra. Amikor feleszmélt, sok embert látott maga körül.

- Majdnem megfulladt! Miért nem kiabált segítségért?

- Istenem, ha az apja nem menti ki a vízből, örökre eltűnik a habok között!

Hangfoszlányok, pörgő képek, ijedt arcok között ott állt az apja. Csusrom vi-
zesen, rémült tekintettel és szó nélkül. Mint mindig. Távoli volt, hideg és
szótlan – de megmentette az életét.

A mérleg nyelve láthatóan jobbra mozdult.

- Megbocsátok neked édesapám. Többé már nem vagy közöttünk, de biztosan hallod a szavaimat. Elfelejték minden sérelmet, mert te már akkor tudtad, hogy nekem még élnem kell. – suttogta Viola, és felállt a lépcsőről. Kinyitotta a panelépület bejárati ajtaját, és kilépett a szabadba.

A napsugarak megcirógatták könnyektől maszatos arcát.

- Nekem még feladatom van ezen a világon. – jelentette ki határozottan és elindult a fény felé.

Ács Ibolya

Egy kispapa újabb naplója

(részletek)

Éjjel azt álmodtam, hogy valami pitiáner bűn miatt börtönre ítélték, de a büntetésemet a kollégiumban kell letöltenem. Egy szobába kerültem régi barátokkal és volt tanítványaimmal. Nyolcan voltunk ott, és nagyjából olyan lelkesedéssel fogadtak, mint ex-zsarut a fegyencek. Szerencsére felébredtem. Nagyot szippantottam a panellakás állott levegőjéből és megkönnyebbülve konstatáltam, hogy ismét kispapa vagyok. A feleségemet hívták dolgozni, engem pedig könnyedén tudtak helyettesíteni a munkahelyemen, tehát megint a váltás tűnt a legokosabb megoldásnak, megint a nejem lett a család fő kenyérkeresője. Harmadik gyermekünk, Gábor január 24-én töltötte be az egy évet, már tudott enni szinte bármit, a szoptatás miatt tehát nem kellett a nejemnek vele maradnia, a gyermekgondozásban és a házimunkában pedig volt bőven tapasztalatom, hiszen a nagyobbik fiammal, Gergővel is én voltam itthon. El is határoztam, hogy újbóli kispapaságomról ismét naplót fogok vezetni, immár háromgyermekes apukaként...

2012-02-01

No, ez a nap sem indult unalmasan. Reggel hatkor csörgött az ébresztő óra. Kivertem a gyerekeket az ágyból, úgy, hogy csak a két nagyobb ébredjen fel. Gábris nyugodtan szuszogott tovább a gyerekszobában. Kata is készülődött a munkahelyére, de még belenézett a 7 éves nagylányunk, Vera leckéjébe. Veronika most elsős egy katolikus iskolában. Kiderült, hogy hiába nyaggattam a hölgyet a 4 napos szünet alatt, és hiába néztem át a leckéjét, egy feladat még kimaradt. Gyorsan leült és befejezte. Gergő közben szépen felöltözködött, és mindent megtett, amit kértem tőle. Ma reggel szokatlanul gyors és szófogadó volt, kértem is tőle, hogy viselkedjen ilyen szépen egész nap. Kata gyorsan elviharzott, a gyerekeket pedig édesapám vitte el az iskolába és az óvodába. Szerencsére egy intézményen belül van mindkettő, és Veronkát elég kitenni a kapunál, onnantól ő megy szépen az osztálytermébe és rendezi dolgait. Én tehát itthon maradhattam Gáborkával, aki időközben felébredt. Összetörtem neki egy banánt villával, azt jóízűen megreggelizte, majd megevett még néhány kölesgolyót és némi piskótát, aztán tisztába tettem és leraktam játszani. Elég szabadon közlekedik a lakásban, persze mindig vigyázunk rá, hogy ahol van, ott ne maradjon semmi olyan, ami veszélyes lehet rá. Nagyon élvezi ezt a szabadságot. Kapaszkodva már jár is, de főként négykézláb közlekedve fedezi fel magának a szobákat. Időnként hátrafordul, megnézi, hogy követjük-e, és jókat nevet azon, hogy meglát bennünket. Ilyenkor még gyorsabban kezd „szaladni”, fogócskázik velünk...

2012-02-02

Tegnap este megérkezett az anyósom, Margitka. Egy este és egy délelőtt alatt elvégezte az én több napi munkámat. Főzött, felmosott, takarított, rendet rakott, mindezt játszi könnyedséggel. Persze kétségtelen, hogy több évtizedes tapasztalattal némileg egyszerűbb is a dolog, de azért irigyeltem az energiáját.

...

2012-02-05 Hóhegyek

A hétvégét próbáltuk a fűtött szobában átvészelni, de még ott is fáztunk. Bizony, felkerült ránk a pulóver a szobában is. Néztük a havat az ablakból, a gyerekek meg szánkózásról és hó csatákról álmodoztak. Vasárnap délelőtt elmentünk misére, a gyerekeket úgy öltöztettük, hogy némi hancúrozásra is alkalmas legyen az öltözetük, de amíg átértünk az alig öt percre lévő templomba, Gábris arca teljesen kipirosodott, még este is látszott rajta. A nagyobbak is nagyon reszkettek, de azért Gergő beleugrott a legnagyobb hókupacokba. Aggódva néztem, hogy mi lesz a cipőjére rakódott hóból, ha bemegyünk a templomba. Szerencsére sikerült idejében lerázni magunkról a havat. Sajnos a misére alig tudtam figyelni, mert Gábrist nem tudtuk babakocsiba tenni. Akkor volt a hó, hogy elakadt volna benne. Az utak sem voltak még letisztítva, csak egy rövid szakaszon a templom előtt. Így aztán Gábrist hol ölben fogtuk, hol letettük a székek mellé, hogy kapaszkodva álldogáljon kicsit, viszont ilyenkor is jórészt rá kellett figyelni. Amúgy is főleg én vigyáztam a nagyokra is, mert Kata kántorkodott, ami teljes embert kíván. Mise végén nem is jött velünk haza, mert hívták még egy helyre zenélni. Szerencsére Gizi néni, a gyerkőceim nagy barátja segített felöltöztetni a gyerekeket és egy darabig együtt is mentünk vele hazafelé. Mielőtt újra begubóztunk a lakásba, a gyerekek még kiugrándozták magukat a hóban. Otthon gyorsan átöltöztettem őket, és kaptak mind forró, mézes kamillateát.

Közben Kata telefonált, hogy ne várjuk ebédet, mert elhúzódik a dolog. Valóban elhúzódk, fél négy körül ért csak haza délután. A hűtőben volt még egy kis babgulyás tegnapról, de ezért a gyerekek nem lelkesedtek, viszont akadt még némi főtt hús és zöldség külön Gábrisnak megfőzve, és minimális mennyiségű húsleves. A húslevesnek elég intenzív íze volt, hát ráöntöttem Gábris főtt zöldségeinek a levét és egybeforaltam vele, ezt a nagyobbak jó étvágygal megették. Gábrisnak kivettem némi húst, répát, krumplit, fehérrépát, villával összetörtem, ezt egy ültő helyben bekanalazta. Utána még bontottam neki egy bolti bébiételt, de azt már nem kérte. A nagyoknak második fogásnak gyorsan elkészítettem egy voknyi japán sült tésztát. Ebből általában tartunk otthon félkészzen, köretnek is jó, de szívesen megesszük magában is. A

sajátomra tettem némi chilit, de a gyerekek anélkül is csípősnek találták kicsit. Azért jóllaktak vele.

Mikor Kata hazaért, megkérdeztem a gyerekeket, hogy nincs-e kedvük még játszani kint egy kicsit. Gergőnek nem volt, ő inkább a számítógépet nyüstölte. Nem is bántam, hiszen mostanában azzal tudjuk legjobban motiválni, ha engedjük számítógépezni. Csak akkor használhatja a gépet, ha jól viselkedett az óvodában. Ugyan kissé hirtelen haragú gyermek, amit sajnos tőlem örökölt, de a logikai játékokat annyira szereti a számítógépen, hogy azért képes türtöztetni magát.

Gergő tehát inkább otthon maradt, Vera viszont lelkesen öltözött. Kérte, hogy vigyük ki a szánkót. Mivel kevés helyünk van otthon, a szánkót átvittük nagypapa garázsába. Most nem akartam felhívni, hogy hozza át. Vera csalódottnak tűnt, de eszembe jutott, hogy a műanyag kádat Gábris már nem használja, hiszen együtt fürdik a nagyokkal a nagy kádban. Kivittük a műanyag kádat szánkónak. Vera nagyon élvezte. Sikongva csúszkált a lejtőkön. Készítettünk mindketten hóangyalt is, aztán Vera megkért, hogy húzzam a kádat, mintha szánkó lenne. Ez elég nehezen volt kivitelezhető, merthogy a kádon nem volt alkalmas fogás. Végül valahogy megoldottam. Vera hátul nagyon nevetett, ezért hátranéztem, hogy minek örül annyira. Kiderült, hogy végig úgy húztam, hogy ő hátradőlt a kádban, amit amúgy is ferdén tartottam, és a fejét végig a hóban húztam. Csupa hó volt a sapkája. Mondhatom, szépen néztünk ki. Azért leráztuk magunkat, és még átugrottunk a boltba tejért, kenyérért, némi kétszersültért és rágóért. A bolt előtt a hó nagy kupacokba volt hordva, és egy kicsit már össze is fagyott, olyannyira, hogy Vera súlyát meg is bírta. Diadalmasan mászott fel a hóhegyekre. Az arca már egészen vörös volt, de annyira élvezte, hogy azért megérte kicsit átfagyni. Otthon gyorsan forró vizes kádba dugtam őt is, meg Gergőt is. Vittem nekik meleg mézes teát a kádba. Ez nagyon tetszett nekik, hiszen ott máskor nem ihatnak, de úgy gondoltam, most fontos, hogy minél előbb átmelegedjenek kívül-belül...

Kis kapkodás még jutott a nap végére. Mikor Kata hazajött a fejéhez kapott, hogy majdnem elfelejtette, hogy mára van időpontunk az orvoshoz. Gábrisnak születésekor kötöttek voltak az izmai, emiatt gyógytornára kellett hordanunk, most lett aktuális, hogy megmutassuk a doktornőnek, hogy mennyire fejlődött. Legutóbb elfelejtettünk elmenni a megbeszélt időpontban, pironkodtunk is miatta. Most is egy hajszálon múlt, hogy nem felejtettük el. Gyorsan felöltöztettük Gábrist, ráadtuk a pulóvert, overalt, kabátot, jól bebugyoláltuk, és már az ajtóban álltunk, hogy induljunk, amikor Kata sms-t kapott. A doktornő rendelése ma elmaradt...

2012-02-10 Összintés

7:01-kor felpattantam az ágyban és felkiáltottam, hogy elaludtunk. Most kellett volna a gyerekekkel indulni. Verának 7:40-re már az iskolában kell lennie. Észtvészto iramban dobáltuk a gyerköcökre a ruhát, az a csoda, hogy nem kevertük össze, hogy mit kire adunk, a reggeli kakaó és fogmosás így is kimaradt. Szerencsére végül odaértek időben.

Katának még az egyetemen akadt némi dolga. Utolsó éves fizika szakon, és két tárgy tévesen került a leckeönyvébe, ez ügyben ment intézkedni. Én megkínáltam Gábrist reggelivel, de alig evett, még mindig benne bujkált a betegség, ahogy bennem is. Hamar elaludt, és a délelőtti jó részét alvással töltötte. Én meg indítottam két adag mosást, és áttúrtam egy szekrényt az elromlott nyomtatónk papírjaiért, de nem kerültek meg, ezért kiürítettem az íróasztal törött fiókját. Gondoltam átválogatom a tartalmát, és megjavítom. Közben Kata hazaért, és Gábris is felébredt, így aztán a válogatásba ő is besegített. A héten ezt a programot élvezte legjobban. Amit meg tudott szerezni, azt mind diadalmámban forgatta és nézegette, legyen az törött toll, vagy matrica. Egy fél vödör szemetet góráltunk ki a fiókból, amit végül sikerült jól összeillesztenem, és úgy csusszant a helyére, ahogyan új korában sem.

Délután Kata ment a gyerekekért. Mindketten jó hírekkel térték haza. Vera visszakapta a két almáját (papír almákkal mérik, hogy ki mennyire volt jó az iskolában, és egy kis huncutság miatt Vera kettőt elvesztett a héten, de ma jócselekedetekért visszakapta), Gergő pedig napos volt az óvodában, és mindent ügyesen megcsinált.

Azért Vera késő estére még tartogatott egy meglepetést. Este filmet néztünk közösen, de anya elszundított, így egyedül vittem a gyerköcöket lefektetni. Főztünk együtt egy teát. Felemeltem Gergőt, hogy megnézhesse, hogyan oldódik szét a forró vízben a vöröses lé a gyümölcstea filterből, Vera már a saját lábán állva is meg tudta nézni, magasabb volt a tűzhelynél. Megittuk a teát, és beszélgettünk. Vera zavart volt. Apa – mondta leszegett fejjel -, kaptam ma egy fekete pontot.

Ez volt élete első fekete pontja, és látszott rajta, hogy majdnem elpityeredik miatta, hát odaguggoltam hozzá, összeborzoltam a haját, és megkérdeztem: - Eddig nem merted elárulni? – Csak a fejét rázta. Elmeséltem vele, hogyan történt a dolog. Félreértett egy feladatot matekból és rosszul oldotta meg. Megnyugtattam, hogy mi is kaptunk fekete pontot gyerekként, és megdicsértem, hogy mégis elmondta, de megígértettem vele, hogy igyekszik kijavítani.

Ágyba fektettem és betakartam őket. Még mielőtt kimentem volna a szobájukból, odasúgtam Verának, hogy meséljem-e el én anyának a fekete pontot, vagy ő szeretné?

Majd én – súgta vissza, és elaludt...

2012-02-22. Mindenki itthon

A héten ismét felpörögtek az események. Gábrist hétfőn elvitte Kata a kontrollra. Mikor megszületett voltak vele problémák. A feje megnyúlt, túl nagy volt a kutacsa, ki volt fordulva az egyik lába, és kötöttek voltak az izmai. Emiatt aztán kellett koponyaultrahangra vinni, és hónapokon keresztül gyógytornára járatni. Múlt nyáron még egy műtétje is volt, mert egyszerre volt köldök, lágyék és vízsérve. A műtét jól sikerült, egyedül a köldöksérv maradt meg, amire azt mondták, hogy elmúlik magától. A gyógytorna is meghozta a hatását, Gábris már úgy rohangál négykézláb, hogy alig bírjuk utolérni, de az ágy szélébe kapaszkodva már ügyesen jár két lábon is. A kutacsai is szépen beforrtak, tehát mindent egybevéve, Gábris egy életvidám, makkegészséges kis fickó. A kontrollvizsgálatokra persze azért elvisszük. Általában együtt megyünk Katával, de most Vera bárányhimlője miatt én otthon maradtam Veronkával és Kata vitte Gáborkát a doktornőhöz, aki valljuk be, a legelejétől nem volt szimpatikus. Megértem én teljesen, hogy keménnyé teszi ez a munka, hiszen a legkülönbefélbb emberekkel találkozunk, és nagyon gyakran lát beteg, sérült, kisbabákat, de soha egyetlen gesztussal nem próbált minket megnyugtatni, sőt, a legkisebb problémát is eltúlozta. Nem csoda, ha sok nő szenved depresszióban szülés után. Gábrisnál az első hónapokban mind a szülészetén, mind a gyermekorvosnál, mind a védőnőnél csak ijesztgettek minket. Az is csak Kata erejének köszönhető, hogy Gábris végig anyatejet kapott, és még most, egy éves korában is vígan szopik. Én már azt mondtam neki, hogy adjunk tápszert Gábrisnak, hiszen annyira csenevész volt, a maga kis 2kg 68 dkg-jával, amiből még adott is le születése után. Emlékszem, hogy nagyon lila volt, mikor megszületett. Bent voltam mindhárom gyermekem megszületésénél. A másik kettő élénkebb színű volt, és olyan erőteljesen sírtak fel, hogy öröm volt hallani. Gábris pici volt, lila, a feje úgy elnyúlt, mint egy baseball labda, alig nyöszörgött, a kis lábfeje szinte hátra fordult, a végtagjain lógott a bőr. Sosem gondoltam, hogy ennyire gyönyörű kisgyerek lesz belőle, és hogy ennyit fog kacagni, ennyire fog örülni az életének. A doktornőktől meg csak ilyeneket hallgattunk róla, hogy ez a gyerek olyan „apátiás”. Véleményt persze rendszerint úgy mondtak róla, hogy előtte kifáradt a hosszú várakozástól a rendelőben, szoptatni nem szabadott a vizsgálat előtt, tehát éhes volt, és a doktornő öt percig ha látta a klinikán.

Most is attól félttem, hogy Gábris nem fogja bemutatni a doktornőnek nagy tudományait. Így is lett. Először mutattak neki egy játékot, azért szépen értelmű mászott négykézláb, majd lecsüccsent és játszott a játékkal. Innentől kezdve semmi másra nem is volt hajlandó a vizsgálat alatt. Hiába sípoltak neki, meg ki tudja még miket csináltak, őt innentől csak a játék érdekelte. De könnyör-

göm, ő ilyen itthon is. Ha talál egy olyan játékot, vagy akár papírfecnit, ami érdekli, akkor leül, és azzal foglalkozik. Ilyen a természete. A mai figyelemzavaros világban egyáltalán nem baj, ha valaki tud koncentrálni egy dologra. Kata azért elmesélte, hogy miket szokott csinálni, ezért ráírták Gábris lapjára, hogy rendben van, de még egyszer szeretnék megnézni, amikor már jár. Ezzel végül is nincs probléma, jó, ha egy orvos alapos, amennyire tud.

2012-03-19 Apák napja

Elég zűrösen indult a hétfő reggel. Gábris egyfolytában bőgött, pedig ez nem szokása. Nem hagyta, hogy tisztába tegyem, hogy itassam vagy etessem. Ettől persze ideges voltam, ami sajnos jórészt Gergőn csattant, aki a szokásosnál is lassabban készülődött, pedig mindenben segítettünk neki. Végül Kata vitte őket óvodába és iskolába, de úgy indultak útnak, mintha két hétre mennének nyaralni. Volt náluk iskolatáska, Vera és Gergő tornazsákja, Gergő ágyneműje, amit hétvégén kimostunk, Kata hátán egy gitár, és kottaállvány, illetve Kata táskája, valamint Gergőnek egy adag ünneplő ruha egy szatyorban. Katánál azért volt gitár, mert este az óvodában Szent József napján apák napi ünnepséget akartak tartani, és őt kérték fel gitározni az ünnepségen. Amúgy a héten a város egyik legjobb gimnáziumában tart gyakorló tanítást, amire azért van szükség, hogy megszerezhesse fizikából az egyetemi diplomáját. Szerencsés véletlen, hogy pont ebben a gimnáziumban érettségizett, és tanított is ott korábban. Most is nagyon elégedettek vele.

Este együtt mentünk Katával a gyerekekért. Indulás előtt jutott eszünkbe, hogy kértek egy kis süteményt a szülőktől. Szerencsére még volt egy fél tepsivel abból a süteményből, amit Kata a hétvégén sütött, ezt felszeletelte, és egy tálcára rakta, aztán indultunk.

Az óvodában Kata még próbálni ment egy másik anyukával, aki fuvolán játszott, Verát nagypapáék elvitték a szolfézs és a hegedű órára, én pedig Gábrissal az egyik kezemben, a másikban pedig egy tál süteménnyel várakoztam. Az egyik anyuka felajánlotta, hogy beviszi a süteményt a többi közé Gergőék óvodai csoportszobájába. Ezt meg is köszöntem, mert Gábris már kiszemelte magának a tálát, és elég idétlenül néztem ki, ahogy próbáltam megmenteni tőle annak tartalmát. Bár bábosként felléphetnék a számmal. Az egyik kezem üldözné a másikat.

Az apák napi ünnepség az intézmény kápolnájában kezdődött. Az óvodavezető hölgy mondott köszöntőt, aztán egy domonkos-rendi atya gondolatait hallgattuk meg, aki kissé zavarban volt, hiszen neki nincs gyermeke, de ahogy ő is megjegyezte: „Aki nem lenne jó apa, az nem lesz jó pap sem.” Ezután a gyerekek adtak egy kis műsort. Gergő az első sorban állt. Nem volt olyan feszélyezett, mint tavaly. Akkor nem értette, hogy anya és apa miért nem

megy oda hozzá és miért nem vele foglalkozik. Most mosolygott, integetett nekünk, még büszke is volt, hogy az édesanyja gitározik. Azért volt pár érdekes húzása, például a műsor kellős közepén egyszer csak eltűnt a feje a többiek közül. Én nem láttam, hogy mit csinál, de Kata később elmesélte, hogy lehajolt és térdig felhúzta a nadrágja szárát. Azt mondta, hogy viszkedett neki.

A műsor után a csoportszobákba invitáltak minket némi üdítőre és süteményre. Volt minden amit vittünk magunkkal, de jó volt a hangulat. Gergő elárulta, hogy neki sok barátja van, szám szerint 7, fel is sorolta őket, de nem jött ki a szám, így aztán kijavította magát, hogy nem is 7 barátja van, hanem 8, de inkább 9, mert az óvó néni is a barátja. Gábris a kápolnai műsor alatt végig az ölemben volt, és jobbra evett. Eltűntetett egy egész banánt és rengeteg kekszet, de ez nem tartotta vissza attól, hogy most megdézsmáljon mindent, amit anya kinézett magának. Azért otthon sikerült még jóízűen vacsoráznia is.

Gergőtől kaptam egy piros papírszívet apák napjára, amire az óvó nénivel felíratta: „azért szeretem apát, mert enged számítógépezni.” Kicsit húztam a nyakam, hogy végül csak lebuktam az óvodában, de ki tudja, talán egyszer Gergő is informatikus lesz, ha már az apja informatika tanár, és jól jön majd neki, hogy digitális bennszülöttként nőtt fel. ..

2012-03-30 Láz, horogkeresztek

A kedd délelőtt nyugalomban telt, de ebéd után Gábris nagyon nyűgös volt. Délutánra már pirospozsgás volt az arca. Kata megmérte a lázát. Majdnem 39 fok volt. Kapott egy lázcsillapító kúpot, ami valamennyire lehúzta neki. Másnap már csak hőemelkedése volt, és a kedve is megjavult. Nem mertem vele a szabadban sétálni, de hallotta, hogy odakint hangosan játszanak a gyerekek, ezért az ablak elé állt és hangosan kiabált. Este már örömmel hallgatta, ahogy Vera a hegedűn gyakorolt, még táncolt is hozzá, ha azt annak lehet nevezni, ahogy a lábát hajlítgatta, meg a fejét ingatta a zenére.

A pelenkázó mellé a falra ragasztottunk egy képet, amin egy tanya látható mindenféle állattal. Gábris pelenkázás közben ezt szereti nézegetni. Időnként rámutat egy állatra, én pedig mondom az állat nevét. Néha már próbálja ő is utánam mondani. ..

Csütörtökön Gábris már jobban érezte magát, hőemelkedése sem volt. Este úgy gondoltam, hogy már kimozdulhatunk vele. Együtt mentünk Katával és Gábrissal a gyerekekért. Kata Gábrissal az autóban maradt, én pedig beszaladtam Gergőért és Veráért. Gergő épp az óvoda előterében beszélgetett egy apukával és annak a fiával. Felöltöztettem, aztán bementünk a csoportszobájába elköszönni az óvó nénitől. Az idősebb óvó néni volt csak bent. Érkezősünkre nagyon meglepődött, korholta Gergőt, hogy ő meg hol volt, mert

„sosincs ott, ahol kellene neki”. Annyira meglepődtem azon, hogy az óvó néni nem tudta, hogy hol van a fiam, hogy szólni sem tudtam, végül makogtam valami olyasmit, hogy egy apukával volt kint és azt hittem, hogy tudnak róla. Mást nem mondtam, mert elég kacifántos dolgokat mondtam volna, amiből később sértődés és baj lett volna. Sajnos ennél az óvó nénivel máskor is jártunk már így, de ő már pár hónap múlva a jól megérdemelt nyugalját fogja élvezni, és ezt a kellemetlenséget leszámítva az egész intézménnyel és minden dolgozójával évek óta nagyon meg vagyunk elégedve. Mi sem mutatja ezt jobban, mint az, hogy már a második gyermekünk jár ide. Természetesen pedagógusként és szülőként elfogadhatatlannak tartom, ha egy kolléga nem tudja, hogy egy rábízott 5 éves gyermek épp hol leledzik. Sajnos bármi megtörténhet. Édesanyám szintén óvodában dolgozik, náluk régebben volt hasonló eset, és úgy tudom, hogy egy óvónőt nagyon megfenyítették miatta.

Beletelt néhány órába, mire lecsillapodtam. Közben Verát elvittük szolfézs és hegedű órára. Megvártuk, amíg végez, de addig megnéztük a down-szindrómás gyerekekről készült kiállítást a közeli téren. Debrecen város szégyene – fáj ezt leírnom, mert nagyon szeretem ezt a várost -, hogy a képeket önkényuralmi jelképekkel összefirkálták. Később a rendőrség kiderítette, hogy huszonéves egyetemista fiatalok voltak. Nagyon remélem, hogy részek voltak és csak az ital vette rá őket ilyesmire. Biztosan megbánták már, amit tettek. Az egyik édesanyával, akinek a gyermekének a képét megcsúfították, riport is készült. Mesélte, hogy elsírta magát, mikor meglátta, hogy mi történt. A kiállítás pedig épp arról szólt, hogy a down-szindrómások mennyire értékes emberek, és talán nem arra kellene rengeteg pénzt költeni, hogy „idejében” kiszűrjük ezt a szindrómát és „kezeljük”, ami ebben az esetben a magzat elpusztítását jelenti. Nem értem ezt. Szintiszta náciizmusnak tartok minden olyan cselekedetet, amikor valaki bármilyen indokkal eldönti, hogy ki élhet és ki nem. Megértem a szülők félelmét és bánatát. A kiállításon szereplő gyerekek szülei közül is volt, aki elmondta, hogy nem tudta, hogy hogyan fognak együtt élni egy down-szindrómás gyermekkel, de ma már azt nem tudják elképzelni, hogy élhetnének nélküle. Tudom, mert mi is sokszor átéltük, hogy egy várandós kismamát és egy aggódó apajelöltet nagyon meg lehet ijeszteni. A felelősség tehát attól tartok, főleg azok kezében van, akik rábeszélnek a szülőket egy induló - de már határozottan létező – élet megszakítására. Több olyan ismerősöm van, aki azt mondta az orvosoknak, hogy akkor is megszülik a gyermeket. Ezeket az embereket nagyon tisztelem nehéz döntésük miatt. Jelzem, a legtöbb gyermek végül egészségesen született és ma is él. Egy görög pap mesélte, hogy nekik bizony épp 86-ban, Csernobil idején volt pocaklakójuk, és akkoriban sorra pusztították el a magzatokat. Az övék megszületett, és sajnos súlyos sérültként jött világra, fiatal felnőttként hunyt el, de

végig a családjánál maradt, habár azt mondták a szülőknek, hogy a másik 5(!) gyermekük sérülni fog lelkileg emiatt. Nem így történt. Mind a 6 gyermeküket felnevelték, 5-en ma is egészséges felnőtt emberek, és a mondandója végén megjegyezte a pap bácsi, hogy ez a gyermekük ugyan járni nem tanult meg, de mosolyogni igen, és sokat mosolygott a nehézségek ellenére is.

Tegnap olvastam a hírekben, hogy egy 17 éves lány meghalt, mert kiugrott egy ház legfelső emeletéről. Ki dönti el, hogy ki élhet és ki nem? Ki boldergabb, a 17 éves lány, aki eldobta az életét, vagy az az ember, aki két évesen lebénult, de nem adta fel, és ma híres író? Niki barátnőm 16 évesen lett kerekesszékes, és azóta férjhez ment, gyermeket szült, megtanult vezetni, síelni, táncol, modellkedik, gyönyörű és boldog nő. Van, aki keveset kap az élettől és mégis boldog, mások mindent megkapnak és boldogtalanok. Hány milliomos és sztár lesz öngyilkos, vagy drogos, alkoholista? Ki dönti el, hogy ki élhet? Édesanyám az óvodában halmozottan sérült gyermekekkel foglalkozik. Rengeteg szeretet van ezekben a csöppségekben és egyikük sem reménytelen. Minden embernek megvan az emberi méltósága pusztán azért, mert embernek született, és minden emberben van valami jó, csodálatos, valami nagyszerű. Mindnek van valamilyen tehetsége, ami nélkül mind szegényebbek lennénk. Én hiszek ebben és abban, hogy ha valaki segíteni szeretne a többi emberen, akkor ne szánakozzon, hogy jaj te szegény, down-os vagy, kerekesszékes vagy, szegény vagy, csúnya vagy, neurotikus vagy, stb. Ez nem segít. Az segít, ha ezek az emberek megtanulják kibontakoztatni a tehetségüket, ha megélhetik, hogy fontosak neked, nekem és az egész emberiségnek. De nem csak ők, hanem mindenki. Én is, te is. Tanár vagyok, és szeretném, ha ezt a diákjaim is megértenék. Elnézést kérek, hogy sokszor vagyok fáradt és feszült, és nem mindig sikerül ezt éreztetnem velük, veletek.

Volt azért ma jó is. Elkészült végre a nyomtatónk. Kiderült, hogy egy pasztellkréta volt beleszorulva a mechanikájába. Erre otthon is rájöhettek volna, de garanciás gépeket otthon nem szeretek piszkálni, hiszen elveszíthetik miatta a garanciát, így csak annyit mondtam, hogy három gyermekem van otthon. A szervizes srác nevetve visszaadta a nyomtatót. Ma már azon nyomtattam ki a tejszínes sült hal receptjét, amit el szeretnék készíteni ebédre. Megyek is.

2012-04-11 Beázás

Elég rossz alvó vagyok, mármint jól alszom, ha egyszer elaludtam, de nehezen alszom el és nem mindig akkor, amikor szeretném. Értekezleteken, iskolai rendezvényeken például szinte leragad a szemem - van, hogy nem is csak szinte - de otthon sokszor akár hajnal kettőig is fennmaradok. Most is ez történt. Valami B kategóriás filmet néztem a gépemen, amikor a hátam

mögött valami kis csörgést hallottam. Először arra gondoltam, hogy a gyerekek valamelyik játékán a celofán zizeg, de a hangok egyre erősödtek, és egyre több irányból jöttek. Felkattintottam a villanyt, és láttam, hogy víz csöpög a plafonról, de akkor már a csillárról is, úgyhogy villany le. Rohantam a felettünk lakói idős házaspárhoz, dörömböltem az ajtajukon ökölrel, de semmi válasz nem érkezett. Első kétségbeesésemben felhívtam édesapámat, aztán a pizsamámra felkaptam egy farmert és átrohantam a házmesterhez, aki két lépcsőházzal arrébb lakik. Őt elég nehéz volt kivenni az ágyból, de mikor elmondtam neki, hogy nem csak a mi lakásunk ázik, hanem a folyosókon is hömpölyög a víz, szedni kezdte a lábát. Ő vette észre, hogy a felettünk lakóknál ég a villany. Bevallom, arra számítottam, hogy a néni talán rosszul lett a kádban, ez okozza a mi problémánkat is. Amíg a pincében a főcsapot próbáltuk elzárni, sikerült valakinek felébreszteni a nénit. Mint kiderült, nem volt semmi baja, csak altatóval szokott aludni, ezért volt nehéz felébreszteni. Kata közben a szobát telerakta vödörrel, kádakkal, edényekkel, tálakkal. Mindenütt folyt a víz, mintha vízcsapból ömlene. Édesapám közben átjött hozzánk, és csóválta a fejét, hogy nem akar minket elkéséríteni, de a parkettánknak annyi. Gábrist este 38,7 fokos lázzal fektettük le aludni, de a kalamajkára felébredt, ahogy Gergő is. Innentől Gábrist felváltva hordozta valaki az ölében. Közben hol a lakást mentettük, hol a folyosóról lapátoltuk ki a vizet, hogy ne ázzon el a pince és az ott lévő elektromos berendezések.

Reggelre úgy nézett ki a lakásunk, mint egy csatatér, mindenütt szétszórt nedves ruhák, csöpögő törölközők heverték, a szőnyeget felcsavartuk. A biztosítónknál megtettem a kárbejelentést. Majd küldenek egy szakértőt. Nagyon nem hiányzott most ez nekünk.

2012-04-25 Don Juan

A fiam enyhén népszerű a lányok közt az oviban. A születésnapjára csupa lányt hívott meg. Ma reggel rögtön körültáncolták a szebbik nem képviselői, és kérdezték, hogy mivel szeret játszani. Gergő sorolt egy pár játékot. A lányok azonban tovább kérdezték: - Nem úgy, hanem mivel szeretsz játszani az oviban, mert azt megvesszük neked.

Gergő magabiztosan válaszolt: - Azt, amivel az oviban szeretek játszani, azt nem tudjátok nekem megvenni, mert én Gombos Emmával szeretek játszani.

2012-04-27 Első fagyi

Pénteken végre volt egy szusszanásnyi időnk. Kata adott magának egy kis pihenést a vizsga után, a szombati zsúr előkészítése közben. Gondoltuk, most van itt az ideális alkalom, hogy visszavigyük a nyomtatót a szervizbe.

Elmentünk a gyerekekért az iskolába és az óvodába, aztán teljes létszámban bevonultunk a szervizbe, ahol ismerősként köszöntöttek bennünket, ámbátor nem túl természetes mosollyal. Emlékezetes volt a legutóbbi javítás, amikor egy pasztellkréta szorult a nyomtatóba. Mondtam, hogy most más jellegű a probléma, mert nem kap a készülék áramot. Korábban én is szervizben dolgoztam, és most alig bírtam magammal, hogy ne úgy adjam elő a hibát, mint a „kedves ügyfél”: „Á, nincs ennek semmi baja, csak a kapcsolója rossz.” Ezt a mondatot számtalanszor hallottam már, pedig ha egy gép nem kapcsol be, a legutolsó, ami a hibát okozhatja, a kapcsolója. A tápegység javítása meg nem egy olcsó dolog. Nagyon bíztam benne, hogy a nyomtatónkat még megcsinálják garanciában. Ha már itt voltunk, kihasználtuk, hogy a szerviztől pár lépésre van egy fagyizó, és elnyaltuk 2012 első családi fagyiját. Talán ezzel fizettem be magamnak több napi torokfájásra és orrfolyásra, de amikor épp 31 fokot mutat a hőmérő, és megdőlt az országos melegrekord, senki nem gondol a torokgyulladásra. Nekem sikerült összeszednem egyet. Amióta kivették a mandulámat, azóta minden hideg italtól megfájdul a torkom, de a fagyival eddig nem volt gond. Az is igaz, hogy áprilisban sosem szoktam enni. Persze lehet, hogy nem a fagyis volt a ludas, mert Gábris csak tölcseért evett, de ő is betaknyosodott. Lehet, hogy a légkondicionálás a bevásárló központban? Ha jobban belegondolok, Gábris is kapott fagyit, mert kért mindenkitől tölcseért, és azon maradt egy kis fagyis is. Nagy haspók a fim. Alig szólal meg, de ha kap valami finom ételt, amire vágyott, azzal hajlandó elbeszélgetni. A ropit például hangos „tyű” felkiáltással fogadta. Ma beszélt a lovacskájához is. Gagyarászott neki, közben felmászatta a falon.

Este kibontottuk Margitka meglepetés ajándékát. Vonat volt az, sínekkel. Mind a három gyerek örült neki, bár Gábris inkább megette volna, a másik kettő pedig nehezményezte, hogy Gábristól nem tudják kirakni. Aztán Gábrist ölbe vettük, és kipróbálhatták végre. Vera még énekelt is közben: „A kör közepén állok... illetve ülök. Körbevesznek kicsi sínek.” Szerencsére nem volt a közelben egyetlen harcias Edda rajongó sem, hogy elégtételt vegyen az átköltésért.

2012-07-30 „Apa, kezdődik...”

A szekrényünk tetején és belsejében hét éve halmozódó, beázás következtében némileg nemespenész illatú kupacot nekiálltunk lepakolni és kiszелеktálni, hogy mi menthető belőle. Egy fél napig hordtam át a műanyag és papír holmikat a szelektív konténerekbe, de így sem volt semmi látszata. Viszont a lehajtós szekrényt végre le tudtuk hajtani. A gyerekek egyből bunkert építettek alatta, és mindhárman ott bujkáltak órákon keresztül.

Este azért kivittem őket a játszótérre. Találkoztunk Gizi nénivel, aki hozott nekik mézeskalácsot a Mézeskalács Fesztiválról.

2012-07-31 ... a meszelés!’

Délelőtt kigletteltük a gyerekszobát, az előteret, és a nappalinkat, mármint azokon a helyeken, ahol szükség volt rá. Az előteret ki is tudtuk meszelni, ill. a fürdőszobában javígtattunk egy kicsit, eltüntetve egy csúnya foltot, ami egy polc felszerelése során keletkezett.

Most meszeltünk életünkben először, úgyhogy nem ment minden olyan könnyedén, mint a reklámban, de azért elboldogultunk. Kata erre is jobban ráértett, mint én, a falak többségét ő meszelte le.

Délután Vera egymás után háromszor verte bele a fejét a sarkig nyitott ablakba. El is sírta magát, én pedig morogtam, hogy ez elsőre még baleset, másodjára figyelmetlenség, de harmadjára...?

Hogy megnyugtassam kicsit, kivittem a testvéreivel a játszótérre, itt Verának sikerült bevernie a fejét a mászókába, Gábrisnak pedig a szája szélét a csúszda sarkába, de fél perc múlva már Gergőn nevetett. Azt a játékot találták ki, hogy Gergő dobant egyet a csúszda tetején, mire Gábris rátérdepel a csúszda aljára, Gergő pedig lecsúszik hozzá nagyon lassan, hogy ne üsse meg őt. Nem különösebben elmés játék, de Gábris nagyon élvezte. Minden alkalommal kacagott rajta, és ha Gergő dobantott, azonnal rohant a csúszdához. Amikor Gergő leért hozzá, mindig megölelgette.

Az is nagyon tetszett mindhárom gyereknek, hogy sikerült bepréselnem magam a játszótéri faházikóba. Ők még rátettek egy lapáttal, és kihasználva, hogy a házban csak négykézláb ferek el, a hátamra ültek. Ezekből a mókákból Gábris sosem marad ki. Most is ő nevetett leghangosabban az egészen.

Anyósom ígérte, hogy átjön hozzánk segíteni. Csak késő este érkezett be a vonata, de még mindig a munka elején álltunk, tehát bőven tudott segíteni, főleg, hogy időközben rájöttünk, sokkal könnyebb éjszaka meszelni, amikor Gábris nem mászkál a létra alatt, és nem kószolgatja a meszesvödör tartalmát. A nagyok nem zavartak különösebben a munkában, csak az volt a bosszantó, ha szétpakolták a játékaikat az amúgy is raktárrá és építési területté változott lakásban. De ha adtunk egy ecsetet a kezükbe, szépen lemeszelték a nehezen hozzáférhető részeket. Igaz, hogy Vera egy helyen falnak nézte a konyhaszekrény oldalát, és azt is lemeszelte, de nem lehetett rá haragudni érte, olyan ártatlanul mondta, hogy: „De koszos volt.”

2012-08-02 Házassági évforduló

A kilencedik házassági évfordulónkat mindenekeelőtt azzal ünnepeltük, hogy befejeztük végre a meszelést. A fal ugyan néhány helyen felhólyagosodott

kicsit, de Kata kiszurkálta a hólyagokat tüvel, és szépen lesimultak. Édesapám szerint persze hülyék vagyunk, és le fog hullani az egész, de már nem volt energiánk ezzel foglalkozni.

Az ebédet már egy kimeszelt lakásban ettük meg. A gyerekek úgy mozgóldtak a székükön, mint egy sajtkukac, én pedig dorgáltam őket, hogy üljenek rendesen, hiszen tudják, hogy csak egy-két dolog van, ami idegesít, és ez az egyik. Vera szemtelen hangon válaszolt: - Kettő? Százkettő.

Mivel Margitka nálunk aludt, kicsit ki tudtunk rúgni a hámból, és elmentünk Katával kettesben vacsorázni, aztán pedig moziba. Valóban ritka, hogy kettesben el tudunk menni valahová. Ha csak egy gyerek van nálunk, már akkor is olyan „gyerektelennek” érezzük magunkat, de jó is ez így, hiszen tényleg mindenhová szívesen magunkkal visszük őket, ha van rá mód. Rengeteg szeretetet kapunk tőlük cserébe. Most például, amíg távol voltunk, Mama varrni tanította Verát. Vera egy szívet varrt nekünk ajándékba. Meghagyta mamának, hogy ha ő már nem lesz ébren, amikor hazaérünk, mindenképp adja ide.

2012-08-10 Kész cirkusz...

...amit mostanában Gábris művel. Mindenre felmászik, amire egyáltalán lehetséges. Reggel az etetőszékére mászva magára borított egy pohár szörpöt, ezért kétfelé szedtük az etetőt, hogy ilyesmi ne fordulhasson elő. Úgy van ugyanis kialakítva, hogy egy mozdulattal asztalkává és küsszékké alakítható. Meg is nyugodtunk Katával, hogy most már nem tud mászkálni rajta. Két perc múlva kimentünk a konyhába, és megláttuk Gábrist, ahogy az etetőszék karfáján áll, fél kézzel az asztal szélébe kapaszkodva. Hálát adtunk a Jóistennek, hogy ezt édesanyám nem látta, mert ő akkorát sikított volna, hogy a gyerekek biztosan a földre esett volna ijedtében. Mi szép lassan odamentünk hozzá, és levettük a karfáról. Ezután kitaláltuk, hogy ezentúl zárva tartjuk a konyhaajtót, hogy Gábris ne járkálhasson ki. Be is zártuk. Igen ám, de ezt az ajtót sosem szoktuk zárni. Most az is eszünkbe jutott, hogy miért... Az ajtó bezáródott, és úgy is maradt. Egy délelőttön át próbáltuk kinyitni erővel, lökéssel, rúgással, csavarhúzóval, imával, mindennel, de meg sem mozdult. Bevallom, rendesen elvesztettem a türelmemet. Tehetetlenségemben úgy őrjöngtem az ajtó miatt, mint egy hisztis színésznő. Kata javasolta, hogy hívjuk fel édesapámat, mire lehurrogtam, hogy miért nem édesapámhoz ment feleségül.

Fél perc múlva felhívtam édesapámat. Azt tudni kell, hogy édesapám az Almásiak azon ágához tartozik, akik mindenhez értenek. Ha ő nem tudja kinyitni az ajtót, akkor nincs mese, kalapács és be kell törni.

Nem kis meglepetéssel töltött el, amikor édesapám végül átjött hozzánk, és nem sikerült kinyitnia az ajtót. Már rámondta, hogy menthetetlen, de

egy kósza gondolattól vezérelve megpróbálta még egyszer. Az ajtó kinyílt. Gyorsan kiszerezte belőle a zárat, ami szemmel láthatóan tropára volt menve. Édesapám kiadta az utasítást, hogy ezzel most szépen elmegyek a zárcentrumba, és veszek egy ugyanilyet, csak jót. Mondanom sem kell... még két hét múlva sem volt zár a konyhaajtón. A zárcentrum helyett ugyanis a postára mentünk, ahol több ügyet is intéznünk kellett. Szerencsére meg tudtuk osztani az erőnket. Gergő beállt az egyik sorba, én a másikba, amíg Kata kitöltött pár nyomtatványt, Vera pedig vigyázott Gábrisra. Bár a város egyik leglassabb postáján voltunk, ezzel a módszerrel hamar végeztünk, így még arra is maradt időnk, hogy a nővéremmel és Panni lányával együtt elmenjünk a játszótérre. Rajtuk pulóver volt, mi pedig rövidujjúban flangáltunk. Ezt persze a nővérem rögtön szóvá is tette, aztán adott még nekünk néhány életvezetési tanácsot, amit családunk érzékenyebb lelkű tagjai kioktatásnak vélhettek, de azért a lelkük mélyén érezték a jó szándékot.

2012-08-26 Éjszakai palacsinta

Egész nap tanítottuk Gábrist, hogy mondja végre, hogy anya. Minden zörejt remekül utánoz, bezzeg beszélni nem akar, csak azt mondja, hogy apa. Este a három gyerek együtt fürdött, és mutatni akartak valamit. Elkezdték kiabálni nekünk. Vera és Gergő együtt ordították, hogy "anya, anya". Gábris pedig elégedetten kiabálta, hogy "apa, apa". De este az ajtó előtt állva végre azt mondogatta, hogy anya.

Kata az utolsó szabadnapjának éjszakaijában, a gyerekek segítségével még süttött egy palacsintát, és ezzel elbúcsúzott a nyári szünettől.

2012-09-07-08 Rengeteg rohanás Egerben.

Pénteken 3:20-ra húztam órát. Kata 3:27-kor felkeltett elnézést kérve, hogy kinyomta az ébresztőt, amikor csörgött. Már benne van ez a mozdulat a kezében. 3:55-kor indult a busz az állomásra. Itt aztán várhattam 4:40-ig a vonatra, ami fél nyolc körül ért Egerbe. Innen még bő fél óra gyaloglás várt rám az állomástól a Leányka utcára, ahol aznap programozás előadáson kellett részt vennem egy hosszabb szünettel este hatig. Az utolsó két órán már csak annyit láttam, hogy mozog az előadó, de fogalmam sem volt róla, hogy miről beszél. Majdnem kidőltem a padból. Azon sem tudtam nevetni, amikor a nap vége felé megkérdezte, hogy: "ki bánta meg már, hogy ide jelentkezett?" Komolyan elgondolkoztam rajta, hogy hagyom az egész képzést a csudába, de nagyon is tisztában vagyok vele, hogy ez gyakorlatilag az utolsó esélyem, hogy megszerezsem az informatikatanár diplomát MSc szinten. Nagy luxus lenne tőlem, ha nem használnám ki a kispapáságom idejét tanulásra.

Este szerencsére elvitt egy évfolyamtársam autóval a Szépasszony völgybe anyósomékhöz, így egy jó órás gyalogutat megspórolt nekem, így is végletekig kimerült voltam, és hiányoztak a gyerekeim. Bántott az is, hogy délelőtt édesapámat kellett kiállítanom a munkából, hogy Gáborkára ügyeljen. Lefekvés előtt még beszélgettem a gyerekekkel és Katával telefonon. Ha ők nincsenek, talán fel is adtam volna a tanulást az első előadás után.

2012-09-21-22 Anya must bombája

Áttestem a tűzkeresztségen a főiskolán. Ma beszéltem először egy gyakorlaton. Nem volt ugyan vizsga, de már elő kellett adnom, hogy mit tudok, vagy nem tudok. Mivel a végén nem dobáltak meg paradicsommal, és az előadó sem zavart ki a teremből, szerintem jól sikerült a beszámoló.

Nagyon fárasztó volt a nap, ezért jó néven vettem, hogy egy évfolyamtársam elvitt autóval Margitkáékhoz, és azon sem lepődtem meg, hogy egy számár állt a házuk előtt. Valahogy nem is volt energiám csodálkozni sem, gondolkodni sem a dolgon. Később kiderült, hogy a számár azé a bácsié, aki szokott ezt-azt segíteni a ház körül, és most elhozta magával.

Az éjszakát Margitkáéknál töltöttem. Másnap még részt vettem egy gyakorlaton, aztán rohantam, hogy elérjem a vonatot Debrecenbe. A vonatra szállva, gondoltam felhívom édesanyámat, hogy tudja, hogy jövök, de le kellett tennem a telefont, mert éktelen patáliát csapott. Többszöri telefonváltás után tudtam csak összerakni, hogy kinyitott egy üveg mustot, de az felforrt a palackban, majdnem kiütötte a szemét, és újra kellett miatta meszelnük a konyhájukat, meg függönyt mosni. Úgy éreztem, hogy engem hibáztat, amiért vittem mustot a múlt heti szüretéről... később kiderült, hogy a mi mustunk még nem forrt fel. A szóban forgó üveget a szomszédjuktól kapták. Persze a szomszédot sem lenne szép hibáztatni a történetekért. Egy felnőtt ember tudjon róla, hogy ha hosszabb ideig hagy mustot egy műanyag palackban, az bizony így viselkedik.

2012-11-22 Első jegy

Megkaptam az első jegyemet a főiskolán. A tanulók megismerésének pszichológiájából ötöst kaptam. Jó kezdés. Igaz, ugyanebből a tárgyból már vizsgáztam Debrecenben is.

2013-01-10 Édesapám születésnapja

A pszichiátriai kezelésem számláját átküldöm G tanár úrnak... Kicsit kényszeres vagyok (pl. leellenőrzöm háromszor az ajtót, miután bezártam, stb.), tehát naponta kb. ötször, de van, hogy sokkal többször, megnézem a Neptunt, a főiskola tanulmányi rendszerét. Tegnap 11 után már nem léptem be, gondol-

ván, hogy ilyenkor már nem lesz semmi. G tanár úr fél 12-kor kiírt két vizsgaidőpontot, az egyiket e hét péntekre, a másikat szombatra. Összesen 22 helyet hirdetett a két napra... (csak a levelezősök többen vannak negyvennél, és ez a nappalisoknak is szól). Reggel nyolcra mindkét vizsga betelt. Szóval nem szoktam szitkozódni, de... (hosszú füttyszó, mindenki képzelje oda, hogy miket gondolok, de G tanár úr urológusa mindenképp szerepeljen benne, meg 15 tonna disznóbél és egy hurkatöltő).

Amúgy egy 2 kredites kis laza tárgy lenne. Emiatt a tárgy miatt már beadtam 2 óravázlatot, 2 tankönyvismertetőt, egy elemzést, egy tanulmányt, és elutaztam Budapestre egy előadássorozatra. Ha ezek után fel kell vennem a tárgyat következő félévben is, az nagyon fájni fog valakinek. Tartok tőle, hogy nekem. Ja, igen... ma volt édesapám születésnapja, de nem a napján ünnepeltük.

2013-01-21 Programozás

Reggel Gábris keltette Verát, bökdöste. Papa vigyázott rájuk, Kata is előbb hazajött, három órát tartott meg. Az egyik ebből helyettesítés volt, bár direkt elkérte magát a mai napról, merthogy most kivételesen hétfőn mentem vizsgázni. Az utolsó vizsgám volt az egész vizsgaidőszakból. A programozást hagytam a legvégére, mert ettől félttem legjobban. Magam is meglepődtem, hogy ötöst kaptam, ill. néhány évfolyamtársam is. Egyikük fel is ajánlotta, hogy ad egy pofont, ha úgy gondolom. Kihagytam. Jogos volt persze a haragja, mert a vizsgáztató szinte csak a beadandó programjaimat nézte át, egyébként kedélyesen csevegtünk, úgy született a jegyem. Hozzá kell tennem, a többiekkel sem volt szigorú, pedig ebből a tárgyból jócskán meg lehetett volna szorongatni a csapatot.

Estére már haza is értem, így el tudtunk menni az iskolába szülői értekezletre. Én jobbra Gábrisra vigyáztam az értekezlet alatt, aki hangosan kacagta, hogy a többi gyerek a folyosón bújócskázott. Vera otthon szokott gyakorolni a hegedűjén, Gábris pedig figyel, sokszor a kottát is tartja neki, így meg sem lepődtünk, hogy unaloműzésként egy Rebikov művet dúdolgatott.

Este még az unokahúgom is beugrott hozzánk két izmos sráccal. Visszahozták a futópadunkat, amit valaha rég használtan vettünk, újszerű állapotban, és hasonló állapotban adtuk kölcsön... Most sem magunknak kértük vissza, hanem Kata egyik barátnőjének. Lehet, hogy el kellene adnunk, bár remekül lehet rajta kabátokat tárolni.

Vera a barátnőjével egy csoportot szervez olyanokból, akik nem szoktak nevetni a tréfáikon, mert egy humoros darabot próbálnak, és rajtuk akarják tesztelni. Valamit sejt.

2013-01-22 Gábris születésnapja - Vizsgaidőszak

Éppen Gábris két éves születésnapja előtt sikerült befejeznem a vizsgaidőszakomat. Minden vizsgám sikerült elsőre, és még az átlagom is elég szép lett. Hála érte a Jóistennek, és köszönet a családomnak, amiért elviseltek másfél hónapig... mert bizony, nem voltam könnyű eset. A naplót sem írtam, és a házimunkából is csak annyit csináltam meg, hogy ne kelljen meztelenül járunk a mosott ruhák hiánya miatt, és ne kelljen hólapát, hogy végig tudjunk menni a szobákon. Az idegeim is elég ziláltak voltak ebben az időszakban. Nem csak a tanulás volt sok, hanem a beadandó feladatok is teljesen elborítottak. Külön lapra írtam, hogy milyen feladatokat kell beadnom, kinek és mikorra, mert már képtelen voltam fejben tartani.

A vizsgák alatt lezajlottak vicces és rémes események, de ezeket nem fogom megírni. Annyira szürreálissá vált a világ, hogy mikor az utolsó vizsgám is sikerült, elbizonytalanodva keresgéltem, hogy mihez kezdjek. Nem emlékeztem arra, hogy mi mindent csináltam egy nap a vizsgaidőszak előtt. Tankönyvet kerestem, hogy tanulhassak még valamit, a legszigorúbb vizsgázatóinkra pedig olyasmi szeretettel gondoltam, mint a stockholmi túsok a túszejtőikre... Kemény időszak volt, kevés alvással, sok lemondással, de lehetett volna sokkal rosszabb is. Most, hogy túl vagyok rajta, azt kell mondjam, hogy reálisan teljesíthető volt. Közben persze számtalanszor voltak olyan pillanataim, amikor azt mondtam, hogy feladom.

Most próbálom felvenni a régi élet ütemét, ha volt olyan (hiszen állandóan változik az életünk), és írom tovább a naplót is. Egy pár szösszenetet azért majd bemásolok ide az elmúlt időszakból. Rögtön egy érdekességgel kezdem: Kata két évvel ezelőtt éppen január 22-én szülte Gábrist. Neki is január 21-én volt az utolsó vizsgája, és Gábris körületekintően megvárta a születésével anya vizsgáit. Január 22-én épp moziban ünnepeltük, hogy megszületett, onnan vitte el Katát a mentő, így lett ő a szülészet „mozis kismamája”.

Gábris fiunk a mai napon lett két éves. Kata almatortát sütött neki, és tetünk egy marcipán figurát is a tetejére. Gábris mind a két gyertyát ügyesen elfűjta.

2013-04-16 A vég kezdete

Gergő összeütközött a zeneoviban egy kislánnyal, akinek eleredt az orra vére... Szerintem nem Gergő volt a hibás. Később a Fórum előtt vártuk Katát szülői értekezletről. Nem volt gond egy darabig, aztán pont mikor Kata megjött, Gábris nekiesett a rácsnak, egy kereszt alakú forradás lett a fején.

Egy ismerősömnek írtam levelet a vizsgaidőszak kezdetéről. Gondoltam bemásolok belőle egy részletet: „...azon töröm a fejem, hogy már nagyon kellene tanulni a vizsgákra, de ahogy leülök tanulni, eszembe jut, hogy már nagyon kellene csinálnom a portfóliót, ahogy leülök csinálni a portfóliót, eszembe jut, hogy modellekből bármikor kérheti a beadandót a tanár, aztán leülök írni, de nem értek belőle semmit. Eszembe jut, hogy a versenyfeladatokat már nagyon ki kellene dolgoznom... aztán rájövök, hogy hülye vagyok hozzá, de már szétfeszül az agyam, tehát be kell nézni a face-re, hogy kin vezethetem le a feszültséget, és akkor ott az a.... KUTYA, akit szeretgetnek, és nem szívatják szét az agyát, és még le is kell nyelnem, hogy jobb nálam.....áááááááááááááááá”.

2013-05-03 Egy átlagos vizsganap

Hajnal egy után feküdtem le, addig töltöttem fel a portfóliómat az e-portfolio rendszerbe. 3:20-ra volt húzva ébresztő órám, hogy menjek Egerbe. Beértem... Kerestem a C009-es termet, ahová mennem kellett vizsgázni. Kiderült, hogy ilyen terem nincs, a C008 után a C010-es következik. A főiskola dolgozói bolondnak néztek, és kérdezték, hogy honnan szedtem ezt az információt. Mondtam, hogy a Neptunban ide volt vizsga meghirdetve. Mondták, hogy várjam tanár urat, aztán ha jön majd megmondja, hová kell menni. Nem jött... Később szólt az adminisztrátor hölgy, hogy tanár úr nem tud jönni, mert beteg a gyereke, de mivel egy tucat webprogramozó is jött ma hozzá vizsgára, felajánlotta, hogy déltől elmehetünk a lakására... Az nekem nem volt éppen jó... összesen hárman jelentkezünk mára az informatikatanárok közül vizsgázni ehhez a tanárhoz. A másik sráccal tudtam beszélni, de a harmadik hölgy épp zh-t írt R tanár úrnál, akihez pénteken fogok vizsgára menni. Én bepofátlankodtam R tanár úrhoz a vizsgára, hogy szóljak az évfolyamtársnőmnek, hogy K tanár úr lakásán vizsgázunk. Szerintem R tanár úrnál nem ötösről fogok indulni... főleg, hogy részben rajtam kívül álló okok miatt legutóbb egy órát késtem az előadásáról, előző félévben pedig csak a gyakorlata felén tudtam részt venni (két gyakorlatom volt egyszerre, mindkettő kötelező, ezért mindkettő felére mentem be). Az évfolyamtársnőm ráadásul valahol megsérült, és alig tudott járni... ezért megvártuk, és K. Gábor évfolyamtársunk, aki harmadikként jött ma vizsgázni K tanár úrhoz, elvitt minket

vizsgázni autóval. Kettőnknek elfogadta a korábbi főiskolai vizsgánkat, a hölgyet pedig 20 percnyi folyamatos felelet után megbuktatta.

Amúgy matekos hölgy, és hozzám képest északon... No, ezután haza vonattal... Az állomáson felvett Kata (kiderült, hogy a kocsinak csak az aksija merült le, ugyanis reggel nem indult), összeszedtük az iskolában a gyerekeket. Vera már a második sebtapaszt gyűjtötte a héten a suliban, most a térdére. Elrohantunk a zeneiskolába, ott Kata kitett a három gyerekkel, ő meg rohant ballagásra a Mechwartba. A zeneiskolai órák után elvittem a gyerekeket játszóházba, amíg Katára Vártunk, itt Vera megint elesett, de úgy, hogy nem kapott levegőt sem, keservesen bőgött. Negyed hét után jött értünk Kata... hazafelé elaludtam az autóban...

2013-05-11 Még mindig vizsgák

Nagyon zűrös volt ez a hét. Többször azt éreztem, hogy az erőm végére értem, és nem bírom tovább... 3 vizsgám volt a héten, és egy gyakorlati jegyet is szereztem. A gyakorlat és az egyik vizsga ötös lett, de pont abból a tárgyból, amire a legtöbbet tanultam, megbuktatott R tanár úr. május 24-én megyek pótvizsgázni, de előtte még lesz egy vizsgám, még szereznem kell egy gyakorlati jegyet. Május 31-én szigorlat, aztán júniusban záróvizsga... feltéve, hogy addig minden vizsgám sikerül... Sajnos a szigorlati bizottságban a két legszigorúbb tanárunk lesz, az egyikük épp az, aki megbuktatott... tudom, hogy furcsán hangzik, de sokszor úgy érzem, hogy a Jóisten segítségével nem sikerülne... A héten attól is tartottam, hogy nehogy infarktusom legyen az idegességtől, meg az alváshiánytól... sajnos ezt a gyerekek is megérik. Pénteken aztán még jól meg is alázott tanár úr, amikor megbuktatott, de az talán rám is fér néha.

2013-05-27 „akikben megnő az értelem”

Este kicsit kiborultam a rám nehezedő tananyag súlya alatt. Épp érzékletesen ecseteltem a családomnak, hogy ezt lehetetlen megtanulnom péntekre. Gábris odajött hozzám, a combomra hajtotta a fejét, és elkezdte simogatni a hátamat, aztán odajöttek a testvérei is, és ők is megöleltek...

2013-06-06 Gergő az ötletgazdag

Gergő volt felvételizni fuvolára. Előtte másodikosoknak sem sikerült megszólaltatni a fuvolát, és azt mondták nekik, hogy próbálkozzanak jövőre. Gergőnek sikerült elsőre. Viszont ő még óvodás... Nagyon dicsérte a tanárnéni, és mondta, hogy szeretné, ha hozzá járna, ha majd kinőnek a csontfogai.

Gergő örült a sikeres felvételinek. Mesélte anyának, hogy majd anya gitározik, Vera hegedül, ő fuvolázik, apa pedig énekel. Anya megkérdezte, hogy akkor mit csinál majd Gábris?

- Gábris? - gondolkodott el Gergő. - Majd ő lesz a táncos.

2013-06-12

Ma sikeres záróvizsgát tettem, így máától okleveles informatikatanár vagyok.

2013-07-04 Egerben

Gábris megállt a konyhaajtóban, mert tudta, hogy oda nem megy be a kutya, és onnan utasította: „Bunyii menyinneeeen!”

A ház mellett parkoltunk az autóval. Amikor reggel kiléptünk a házból, Gábris meglátta az autót, és kiáltozni kezdett: „ájjj autóóó utteee!” (Állj, autó, Úttest!)

Margitka észrevette, hogy Gábris szinte csak igéket mond, ill. felszólításokat. Neki az, hogy tárgyakat megnevezzen, nem érdekes, de az, hogy "engeggyé", meg hogy "eheteeem", "menyinnen", azok mennek. Az "ettem/ehetem" ilyen általános kérőszó neki, ha bármit kérni szeretne, ezt szokta mondogatni, ill. étel és ital kérésre az "amm" szót használja.

Reggel Gábris ébresztette az édesanyját. Bökdöste az oldalát, és mondogatta neki: "Anaaa éjettőő!"

Ha valami tetszett neki, főleg, ha bitangkodott valamit, azt mondja nagy elégedetten: „ejjóvolt”. Köszönni is nagyon szépen tud: "sziaaa /sziattooooooooook"

Szokta még mondani:

„Anyá nézd! / Apa nézd! / Veja nézd! / Gegő nézd! / látod? /így jóó?”

Kata kérdezte Gábristól: „Emlékszel még, mikor szopiztál:?”

Gábor: - Igen, jó volt.

Gábris és Vera már egész jól úszik, Gergő is halad.

2013-07-10.

Dél előtt a szüleimnek segítettünk kicsit pakolni a ház körül. A gyerekek a kiskacsákkal játszottak a kertben. Gergő dinnyehéjjal etetette a nyulakat, közben megkérdezte:

-Ez a való élet, vagy álmodom?

- Miért, olyan jól érzed magad? – Kérdeztünk vissza.

- Igen.

Később sajnós volt egy komoly vitánk is. Gergő összefirkálta Vera rajzát, mert Vera nem akart társasjátékozni.

2013-06-29-30

Átvettem a diplomámat. Egész megható volt az ünnepség. Többszörös évforduló volt, és az új rektort is most avatták. Mellesleg tanított. Jó fej.

Bár ez már a harmadik diplomám, most először volt diplomaosztóm, és el tudott jönni a családom nagy része, ráadásul a gyermekeim is ott lehettek velem. Apósomék mindenkit meghívtak egy görög hangulatú étterembe. Jól éreztük magunkat. A gyerekek egymás után próbálták fel a diplomaosztóra kapott süvegemet és sálamat.

2013-07-11

Gábris reggel kiabált a kiságyból: "Anya, ébresztő, reggel van!" - amikor kivettem, mondta, hogy "jó reggelt!"

Ma a három gyerek három helyen volt:

Gábris Katával otthon, Vera Rékáéknál medencézett, bár esett ma az eső, én Gergővel versenyautó kiállításon voltam, aztán fociztunk a játszóházban, némi hisztivel (elesett a szivacson, és azt mondta, hogy felrúgtam... ilyen hisztisen adjam foci szakkörre?) Később Gergő ágyékon rúgott labdával. Estére fájt mindenem, a nyakam, hátam, bokám, meg ott is...

2013-07-12

5:15-kor ébredtünk, autóval elmentünk az állomásig, aztán vonattal Egerbe. Gábriska fél óráig csendben nézelődött, aztán rohángált a vonaton. A nagyok rejtvényt fejtettek és zenét hallgattak. Egerben az állomástól gyalogoltunk Margitkáékhoz. Gábris is jött gyalog, csak az utolsó néhány méteren cipeltük. A mamáék számítógépét sikerült megjavítanom, aztán megebedtünk, és még maradt idő csúszdázásra és egy parti csotrómire. Taxival mentünk az állomásra. A gyerekek már nagyon fáradtak voltak, Gergőt Debrecenben kellett felkelteni, Gábris Hortobágnál ébredt, és onnantól lefekvésig nagyon nyugós volt. Este azért kaptunk tőle puszit, sőt, azt is mondta, hogy jó éjt!

Másnap a reggelinél mutatta a hűtőt: "tudidiii" (=túró rudi), és nagyon elégedett volt, amikor megkapta. Meg is szokta köszönni, amit kap: "nönönő". A poharát nézte és kérdezte: "víz?" Amikor mondtuk neki, hogy szörp, azt is ismételte. Arra is rávezetett minket, hogy kakaót kér: felemeltette magát és mutatta azt a szekrényt, ahol a poharak vannak, kinyitotta, és kivett egy olyan bögrét, amiben kakaót szokott kapni, majd a bögrével leült a helyére és várta a kakaót.

2013-07-21

Repülőnap bemutató volt Debrecen főterén. Nem mondom, hogy nagyon megérte elmenni, de Gergő szeretett volna egy fényképet magáról, amin pilótának látszik. Vera önként felajánlotta, hogy majd ő kifizeti. Az összes zsebpénzét a fényképre költötte.

2013-07-23

Gábris következetesen úgy kér inni, hogy "bidebadú inni"

2013-07-24

Kicsit ügyeskedtem a mérlegen. Kata nevetett is rajtam:

- Ha a sarkadra állsz két kilóval könnyebb vagy?

Gergő felkapta a fejét:

- Két lóval?

Vera elnevette magát:

- Te már lovakban méred apát?

Almási Gábor

Látogatóba jöttek

Nagyanyám mesélte nekem, mikor a napjaimat kényszeredett pihenéssel meg aggodalommal töltöttem. Többedik terhességem volt már, és én szótlanúságba temetkeztem, mert azt hittem, senki nem értheti meg a fájdalmamat. Elüldögéltem nagymamámnál egész délutánokon át, és néztem, hogyan tesz-vesz. Mint régen, amikor iskola után hozzá mentem haza, és a sütőből áradó meleg mellett, a kelt tészta illatába burkolózva, ráérősen, jókedvűen múltattuk az időt. Hol van már az a gondtalanság, gondoltam. Pedig nagymama igyekezett a kedvemben járni most is. Piacra járt, lekvárt főzött, mosott-vasalt helyettem, és minden nap ebéddel várt, mégsem tudott felderíteni. Egy napon leült mellém és megsimítgatta a kezemet. Elgondolkodott, s a távolba meredő szemekkel mondta:

„Táncos volt a nagyapád. Megragadta a kezemet és vitt. Szembe fordított magával, én kinyújtottam mindkét karomat utána. Messze kellett nyúlnom, hogy felérjem, olyan hatalmas volt. Te is tudod, öregkorában is magasabb volt mindannyiótoknál. A szakálla, amikor elfordította a fejét, a csuklóm bőréhez ért, szerettem volna elengedni a vállait, mit sem törődve a táncsal, hogy megsimíthassam az arcát, de ilyet nem lehetett.

Nem ismertem még a táncot. Azt mondta: - Ne így csináld, ne úgy csináld - én meg részeg voltam attól, hogy parancsolt és boldogan engedelmeskedtem neki. Tudod, hogy van ez Zsófikám, te is táncoltál. Ő vezetett, én minden idegszálammal rá figyeltem, olvastam a mozdulataiban. Azt tettem, amit akart, és azt tett velem, amihez kedve kerekedett. Egyszerre mozdultunk, együtt forogtunk, tartott és belékapaszkodtam, támaszt találtam a hátában, fogódzót a karjaiban. Úgy összeillettünk, mint senki mással sem. Mikor megfogta a kezem, feljajdultam volna a gyönyörűségtől. A jobb karom már ráfőnődött, mikor a másik még el sem engedte, ölelés volt minden mozdulatom. Minden rezdülését éreztem, úgy futott át rajtam az ereje, hogy beleborzongtam. Magához vont szorosan, és én nem akartam elengedni sohasem.

Repült a szoknyám, úszott a hajam, szálltam vele, szálltam. Nevettem a boldogságtól, aztán nem tudtam mást tenni, mint lehunyni a szemem. Mohón szorított és én az övé akartam lenni mindenemmel, soha a másé. Így táncoltunk ketten...

Amikor aztán, a novemberi hidegtől és a félelemtől remegve félrevontam és megvallottam neki, mi történt, mert ugye teherben voltam tőle, és közben fagyos kezeimmel a ruhám szegélyét babráltam, megharagudtam rá, mert fölnevetett. Azt gondoltam, könnyen nevet ő! - Hát jól van - mást semmit nem mondott, mintha ezzel el lenne intézve. De én rettegtem, hogy anyám

megöl. Futottam éjszaka Lidi nénihez, aki bába volt, hogy kikérdezzem, hogyan, mit lehet csinálni, és főképpen mikor. Nagyapádnak elmondani sem mertem, mire készülök, mégis: kifordultam a kapun Lidi nénitől, és ő ott kapott el a karomnál fogva. - Megvesztél? - azt kérdezte. - Mi után jársz te?

Levegőért kaptam, de ő belémfojtotta a szót. - Nem engedlek az öregasszony kezére, arra ne is gondolj. Nem lesz lánytemetés! - és vonszolni kezdett a paphoz, ott, a sötét éjszakában, szakadó esőben, végig a sáros utcákon. Hiába kérleltem, sírtam, ő csak ment a paplak felé s engem húzott magával. A pap ablakában még égett a lámpa, nagyapád megtorpant a kapuban és rám förmedt: - No, szedd össze magad - azt mondta, és a szememből kitörölte a könnyet a tenyere élivel. Lesimígtattam a ruhámat, a hajamat, ő bezörgetett, húzott maga mögött, s következő vasárnap a pap bejelentette az esküvőt.

- Na, most már megnyugodhatsz - mondta nagyapád és a karjaiba vett és megcsókolt. Én meg úgy megkönnyebbültem, hálás voltam neki, nem kívántam semmi mást a világon, mint hozzámenni.

Egy hét volt az esküvőig, anyám a városba ment a szabóhoz, éjszakára is odamaradt, a nővérénél aludt, másnap készültek haza ketten. Egyedül voltam otthon, uzsonnára vártam nagyapádat. De görcsbe állt a hasam. Lehajtottam a fejemet az asztal lapjára, a kezem a hasamon és meredtem előre, néztem, hogy mikor tűnik fel a körvonala az ajtó fehér nyílásában.

Aztán jött, meglátta, hogy szanaszét hevert a konyhában a kés, a kalács; a tej még szűretlen, az alma mosatlan, és ugrott hozzám. Lázas voltam és a hideg lelt, de legjobban a hasam csikart, összerándított a fájdalom, aztán engedett; egyre gyorsabban váltakozott a görcs és az enyhülés, de úgy tűnt, mind kevesebb az enyhülés és mind több a fájdalom. Szaladtak a könnyeim, mert: - A gyerekek van baja - úgy sírtam. - Mi lesz most? Siess Lidi néniért! - kértem tőle, de ő állt, mint akinek gyökeret vert a lába. - Lidi néni a Mohosban van, délben láttam kimenni.

Föltápáskodtam az asztaltól, s abban a pillanatban víz csattant a combomnak, siránkozni kezdtem, hogy meghalt a babám; se az anyám, se a bába, senki nincs velem, elfogott a rettegés, mert csak három-négy hónapos, meg kell szülni, mi lesz velünk! S már kapkodtam a ruháimat, hogy menjünk a városba.

- Én a kórházba be nem hurcollak - mondta nagyapád, és letette a kabátját. - Ha elég voltam akkor, most is megleszünk ketten! - azt mondta. Azzal átfogta a derekam és vitt a szobába. - Na, mit akarsz, ülni vagy feküdni, enni vagy inni? - Lerogytam az ágy szélére, meghaltam volna, ha feküdnöm kell, csak ültem összetöpörödvé. Vízet hozott, dunnába takart, mellettem maradt.

Aztán a vér előntött. Nem tudtam hova lenni, meghajtottam így a hátamat és rimáncodtam, hogy menjen ki a szobából, nem akartam, hogy így lásson,

majd elsüllyedtem szégyenemben. De ő csak azt mondta: - Hát látszik, hogy nincs neked apád, mit gondolsz, nem csak sárból van az asszony is? Mutasd magad - és alám nézett. Hagyta, hogy sírjak, dűnnyögött halkán: - Ej no, lesz másík, lesz; de most ennek segíts, ebből csak ez van, ez az egy, oda figyelj, ne futkoss.

Kínkeservvel túrtam, hogy utat törjön magának a gyermek. Örökké tartott, aztán egyszerre térdre ereszkedtem. Megnyíltam nagyapád előtt, nem szégyelltem már semmit, és akkor megszületett a gyermek. Ő mögöttem guggolt, csak a hangját hallottam, s a keze melege a csigolyámig hatolt.

Nekem azelőtt még senkim meg nem halt, mert mindenkim elment már, mielőtt megszülettem. Halott gyereket nem láttam, és borzadtam a gondolat-tól, hogy most látnom kell, nem mást, de éppen az enyémet, csúnyán, feketén.

- Hát nézd, milyen szép, nézz rá - azt mondta -, gyönyörű fiúcska, olyan a bőre, mint a rózsaszírom, mosolyog a szája. - Megfordultam. Parányi tüne-mény volt nagyapád kezében; egészséges, pöttöm fiúcska, nyúltam érte, és ő odaadta, rövid volt a zsinór, elvágta a késsel, a tenyerembe fogtam, a mellem-re öleltem; maszatos volt, nagyapa meleg vizet hozott, megfürösztöttem, ő kendőbe takarta, a karomba vettem és csodáltam a szépségét, hullott a könny-em, mint akármelyik anyának, kinek most született gyermeke.

Azután engem is megmosdatott, vizes-meleg kendővel letörülgetett, ránéztem: ki van még egy, aki így ápolna ezen a világon. A babát a kórházban elvették volna, eldobták volna, s engem elkábítottak volna, megvetettek volna. Hogyan tudta mindezt: hogy hogyan kell szólni, hogyan kell a szülő asszonyhoz nyúlni? Rakott még a tűzre és lefeküdtünk, hárman feküdtünk egymás mellett, az apa, az anya és a gyermek, s feküdtem volna így velük a végtelenségig.

De eljött a reggel, s az éjjel leesett a hó. Mikor megébredtem, a szerszámos kamrában találtam nagyapádat. Előregörnyedt és sírt, szaladtam hozzá és átöleltem a vállát. Egy kis dobozát ácsolt, világos színűt. Abba fektettük a fiúcskát, puha ruhákba betakargatva. Aprókat lépkedtünk vele, egymásba karolva; ropogott a csizmánk a hóban, úgy mentünk a paphoz.

A sekrestyében, mikor a koporsó fedelét fölemeltük, a pap öreg kék szemei megteltek vízzel. Leültetett, s mi elbeszéltük neki, hogy volt. Aztán felkelt, és azt mondta: - Hogy is ne keresztelnénk meg? Nem is akármilyen keresztelő lesz: vágykeresztelő, mert tiszta szívetekből vágytatok arra, hogy éljen és felnövekedjen ez a gyermek. Csurgott a keresztvíz a kicsi Jánoska homlokára, s folyt a könny végig az arcomon, és azt kívántam, adott volna bár egy évet az úr, hogy láttam volna szaladni, kacagni. - Szalad és kacag ő a paradicsomban, hisz a lélek öröktől fogva halhatatlan és túléli a test halálát - felelte a pap.

Ketten ballagtunk kinn az ótemetőben. Apám mellé tettük, hogy ne legyen egyedül, s nagyapád diófát ültetett neki tavasszal. Már a szívem alatt a második gyermeket hordoztam, s a csendes dolgom közt mikor arra jártam, néztem, ahogy a fácska nő, a hant elsimul. Utána megszületett az összes többi gyermek, köztük a te anyád. Jánoska volt az első. Eljött és meglátogatott. Így volt ez és így volt rendjén.”

Nagymamám fölemelte a tekintetét és rám nézett. - És kérded, hogy ki érthet meg téged? Várd ki te is és nyugodj meg benne. Rendjén lesz minden.

Árvay Zsófia

Fanni csutkababája

Valamikor réges-régen élt egy kislány, egy hegyközségi faluban. Nagyszülei-vel, szüleivel, egy kis nádfedeles házikóban. Akkoriban még a gyermekek találékonyságára volt bízva, hogy mikor mivel, hol s hogyan játszanak.

Fanni nagyon aranyos kislány volt, a haját mindenki csodálta aranszőke fűrtjei miatt. Szemei tiszta kéken ragyogtak, mint maga az égbolt. Mindenki szerette a kis faluban, ő is mindenkit egyformán szeretett. Igaz, nagy szegénységben éltek az emberek abban az időben, minden fillérre szükség volt. Akkoriban még két fillérnek is örültek a gyerekek, mert rögtön mentek a boltba és kértek érte krumplicukrot. A boltos néni elővette a kis bárdot és lekanyarított egy-egy darabot s a gyerekek boldogan szopogatták. Nem mindenkinek telt a kimért cukorkákra, melyek díszes üvegekben minden színben kínálták magukat. De azt csak a jobb módú szülők engedhették meg gyermekeiknek, már amennyiben voltak jobb módúak.

Fanni mindenütt ott volt, ahol az idősebb emberek dolgoztak, kapáltak, vagy éppen gyomlálták a gyönyörű virágos kerteket. Elbűvölte őt a mező tengersok virága, a pillangók sokszínűsége, olykor-olykor egy katicabogarat vett kis tenyerébe, óvatosan fogta, nehogy a kis bogárban kárt tegyen, s közben táncot lejtett, énekelt a bogárral kezében. A szülők s a nagyszülők nem aggodalmaskodtak miatta, tudták, hogy soha olyat nem tesz, ami másoknak kárt vagy bánatot okozna. Ezért aztán teljes szabadsága volt. Ha pajtásai-
val összetalálkozott, mindenkit egyenlő szeretetben részesített, függetlenül attól, hogy barna bőrű volt-e vagy fehér?

Lassan-lassan közeledett az ősz és ő nagyon, de nagyon várta az iskola-kezdést, mert szeretett tanulni, no meg persze szeretett otthon ülni esténként a szülők, nagyszülők, valamint az idős szomszédok társaságában. Szinte minden este akadt valaki, aki a régmúlt időkről, mondhatnám úgyis, különös dolgokat mesélt. Olyankor Fanninak a gyönyörű kék szeme teljesen kikerekedett, száját is elfelejtette olykor becsukni, annyira figyelte, hogy vajon mi lehet a mese vége? Volt úgy, hogy akár három-négy estét is végighallgatott, mire a mesemondó egy mesét befejezett volna.

Fanni csodálta mind a mesemondót, mind a mesét, elképzelte magának esténként az ágyában, hogy milyenek is lehetnek a tündérek, meg azok a szirének, akik énekelnek, és kíváncsiskodott a szüleitől, de ők nem mindig tudták a megfelelő választ, ám elismerték ha valamit nem tudtak. Arra törekedtek, hogy olyat mondjanak, ami megfelel a valóságnak, nehogy véletlenül tévútra vezessék, mert ha nagy lesz és rájön, hogy valami nem úgy van, ahogy azt őneki elmondták, ne érje csalódás.

Végre eljött az iskolakezdés, és bekövetkezett a várva-várt este, amikor ismét elkezdődnek a mesék. Akkoriban még legtöbb házban gyertya vagy petróleumlámpa adta meg a kisszoba fényét. Azt is szerette nézegetni, ahogyan a falon táncol a gyertyafény és hozzá képzelt mindig valamit, olykor-olykor manókat, fán ugrándozó mókusokat, őzeket, majd kezét a fény elé rakva ujjait mozgatva, különböző figurákat alkotott a kisszoba falán.

Telt az idő, eljött a kukoricafosztás ideje. Nagyon szerette azokat az estét, jó érzés töltötte el, amikor a csikólábú sparhelt tetején nagy fazékban főtt a gyöngye kukorica. Szinte az egész kis házat bejárta édes illata. Fanni felült a kukoricacsomó tetejére, mintha dombtetőn ülne, lábait lefelé lógatta, s mindannyiszor lecsúszott a kupac aljára. Jóízűeket kacagott, mikor a földre huppant. Időközben a szomszédból is érkezett két-három gyermek, és közösen csúszdának használták a hatalmas kukorica kupacot.

Majd egyszer csak fölvelt egy nagy cső kukoricát és hosszan nézegette. Szinte diadalittasan kiáltott föl. De szép zöld ruhája van! És ennek is szőke haja van, mint nekem. Nahát, ebből csinállok egy babát. Babát? – kérdezte a nagymama. Igen, mamikám, majd én szépen fel fogom öltöztetni, mert ugye ez a zöld ruha úgyis tönkre megy, és akkor majd kell neki másik. Nahát, hogy neked milyen igazad van, kisunokám! Úgysincs pénzünk babára, majd megkérjük nagypapádat, hogy csináljon neki egy kis ágyat is. Fanni ettől oly jó kedvre kerekedett, kitáncolt a kis szobából. Az udvaron is hangos kacagással ölelgette, dédelgette a zöldruhás kukoricacsövet, és már nevet is adott neki. Te leszel Kukorica kisasszony. Majd meglátod, csinállok én tenéked nádból kezecskét, lábat, a fejecskeket meghagyom, mert nagyon szép szőke a hajad.

Teljesen eltelt önmagától, a találmánytól, hogy játéka, babája lett, ha a szüleinek nincs is erre pénze. Ő sokkal többre becsülte a kukoricacsutkából készült babát, mint a barátnője, akinek igazi rongybabája volt. de nem irigyelte soha a rongybabát. A szülők is örömmel nézegették, hogy a kislányuk milyen boldog.

Labdát is csinált magának, rongyból. Elővett egy rossz harisnyát és minden féle ócska ronggyal kitömté, és azzal is el tudott játszani a barátnőivel.

Persze mindez régen volt, nagyanyám mesélte nekem is ezt a történetet, ha elégedetlen voltam, mindig rám szólt: Gondoljak arra, hogy mi minden történhet az életben, amire nem számítunk. Nem kaphatunk meg mindig mindent, amit akarunk, mert akkor nem tudnánk megbecsülni a két kezünk által megteremtett dolgainkat, nem jó az, ha mindig többre és még többre vágyik az ember.

Akkor még nem értettem a nagyszülők szavát, de azt nagyon jól tudtam, hogy mindent meg kellett beszülnöm nekem is, mint Fanninak. Sokszor már az is mesének tűnt, hogyha foszlós kalács került az asztalra. Szinte meg sem

mertem érinteni, mindig attól féltem, hogy elfogy, és soha többé nem jut majd. Fanni a tollfosztásnál is ott üldögélt, neki már az is játék volt, ha egy-egy szálló pihét elkapott, s akkor nagyokat tüsszentett, ha néhány tollpihét fölszippantott a levegőből.

De ötlete akkor is volt, mert a szép nagy libatollakat összekötözte, fonogatta, a végén egy kis madár lett a sok tollból. Cérnára kötötte s már szaladt is vele és nagyokat kacagott miután látta, hogy a szél fölkapja a tollmadarat. Olyan volt az, mint egy szép fehér galamb, ahogy cikázott a fuvallatban, a nap aranyló sugarának ragyogásában.

Minden, amit gyermekkorában megtapasztalt, azt felnőttkorára is megőrizte, gyermekeinek elmesélte. Mindazokat, amiket ő a nagyszüleitől, az idős szomszédoktól hallott és tanult. Gyermekeit úgy nevelte, hogy soha ne akarjanak többet annál, mint amennyit a két kezükkel, becsületes munkával meg tudnak szerezni. És bizony az ő gyermekei is örömmel hallgatták a meséket, bár nekik már nem volt részük sem kukorica- sem tollfosztásban.

A mesélők, a mesemondók, sőt a mesék is kihalnának, ha nem lennének felnőttek, gyermekek, akik továbbadják a szép emlékeket, hiszen a mese szívét-lelket nyugtató, gyönyörködtető. Azt tanácsolom, mind a felnőtteknek, mind a gyermekeknek, hallgassák meg a meséket, mert sok mindent lehet tanulni belőle. Még az erdei fák susogásából is áradnak a mesék.

B. Haraszin Erzsébet

Levél a hitveshez

Népszerű közösségi oldalak legnépszerűbb idézeteit olvasom, fiatal lányok gyűjtik párévnyi életük tapasztalatait. Az egyik toplistás gondolatot lengén öltözött pár illusztrálja, a forrás nélkül feltüntetett citátumot csillogó betűkbe csomagolták:

„- Mindig szeretni fogsz?

-Nem tudom. De mindent megteszek érte.”

A nagymamám villódzó csillámok nélkül fogalmazta meg a tanulságokat. A tévét lehalkította, és a régi időkről beszélt. „Tőle tudom ezt a mesét.”

Hermin néni életének igaz történetét, akinek sokszor sétáltam el a háza előtt, és aki ilyenkor mindig vastag keretes szemüvegén át nézett rám, és a családkunk hogylétéről kérdezett. A férjét – ahogy sok más falubeli fiatalembert is – Oroszországba vezényelték a második világháború idején. Nagy volt az öröm, mikor kis időre hazatérhetett ifjú feleségéhez.

Hermin néni a visszautazása után néhány héttel levélben tudatta velem, hogy várandós, hogy pocakjában nő egy kis lakó, s vele a remény. Hamarosan választ is kapott férjurától. A katona hosszasan írt boldogságáról, és a várakozásról, ami betölti a szörnyű napokat. Egyes betűket halványan aláhúzott a szövegben, így lehetett összeolvasni, hogy merre, milyen településen van. A leveleket átnézték, hivatalosan tilos volt az ilyen jellegű híradás. Néhány levélváltás, bizakodás, öldöklés, új élet, sok halál. Áldott és áldatlan állapot.

A „háborúba ájult” Oroszországból sokan nem tértek vissza. Mire Pista megszületett, az apja már valószínűleg nem élt. Hermin néni maga nevelte és taníttatta egyetlen fiát, akiből hamar nagy legény lett. Megnősült és házat épített ugyanabban az utcában, ahol korábban biciklizni tanult – így mesélte nagymamám, amíg gyűlt a tálban az a sok-sok dió, amit minden ősszel egyesével tört meg, majd az asztalra borított, amit öten ültünk körbe. Kis késsel lehetett azután kivájni a dióbelet a kettétört héjből. A hosszú elbeszélések alatt megtudtuk, hogy „amelyik kutyát bottal kell ütni a nyúl után, az soha nem fog nyulat fogni”, később megértettük, hogy rendkívül kétkedő a pletykákból hallott ifjú fellángolásokat illetően, mert meggyőződéssel vallja, hogy a nagy szerelmet majd „a hét tél, meg a hét nyár” próbálja meg.

Még nem voltam 14 éves, amikor már kertészmérnököket meghazudtoló szakértelemmel tudtam eltávolítani a krumplibogarat a növényről, mindenestre, amikor csak lehetett, megpróbáltam másra hárítani a feladatot, pedig megtanultam: „magad uram, ha szolgád nincsen.” Példát is mutat a fenti elvet illetően, hiszen még ma is komótosan bóklászik kotkodákoló tyúkjai között, és mi nem félünk, amíg őt látjuk.

Hermin néni tehát egyedül maradt a kertes parasztházban, esténként a szomszédokkal ült az utcaajtó mellett, a kis sámliról fürkészve nézte a többiek arcát, és kérdezett. Kérdezte a telepről hazafelé tartó etető munkásokat a nap nehézségeiről és a gyerekeikről, az iskolából hazaballagókat a jegyeikről, a templomból jövőkhöz pedig így szólt: „Szépen prédikált?”

Egy-egy gyerektől néha megkérdezte, hogy hogy hívják az apját, így próbálta azonosítani az idegennek tűnő csemetét. Ha valamelyik szomszéd fia egy közeli faluba nősült, rögtön tudni akarta, hogy a menyecske apja megjárta-e a háborút. Így érdeklődött később a nászasszonyok idősebb rokonairól, komaasszonyok hozzátartozóiról. Sok év telt el, mire a fakerítés mögül végre egy információval rendelkező bácsit pillanthatott meg. Egy távolabbi faluban élt az egykori katona, aki mesélni tudott Hermin néni férjéről. Ugyanarról a környékről érkeztek Oroszországba, ismerték egymást. Néhány régi, de mélyen a bácsi emlékezetébe égett rövid történet, bajtársiasság, túlélés, a kis feleségekről mesélés. Hermin néni továbbadta a bácsi elbeszélését, de a nagymamám semmi konkrétumra nem emlékszik. Csak hangulatokra, az egymás után rájuk törő napok szörnyűségére. És arra, hogy a bácsi Hermin néni férjét a Donnál látta utoljára. Miután elment a bácsi, Hermin néni megfogta a sámlit és a rajta lévő vastag pokróccal együtt bevitte a verandára. Mert hamarosan jön a tél, és mert már nem volt több kérdése.

Kislány koromban már sorra kötögette a pulóvereket, vastag pruszkijában ült a sparhelt mellett, halkán szólt a tévé és hangosan valamelyik szomszéd instrukciója: „hisz tudja, hogy egy sima, egy fordított!” – ez a kötés alapja, amit ajánlott betartani, ha nem akarjuk, hogy hiba csússzon a mintázatba. Egyszer, amikor rétest vittem neki a mamától, láttam, hogy a konyhakredencen a ritkán használt poharak egy kopott esküvői fényképet támasztanak.

A korához képest jó egészségnek örvendett. Még akkor is, amikor néhány héttel a halála előtt áthívta a nagymamámat. Leültette az asztalhoz, majd elővette a tiszta szobában, külön fiókban tartott, gondosan becsomagolt leveleket, a nagyim elé tolt néhány papírt meg egy tollat, és kérte, hogy írja át. Mert már megfakult, hadd legyen újra szép, olvasható. Friss. A nagyim

meghatódva utasította el: „majd a Pista”. Így hát a fia írta át a leveleket, Hermin néni pedig újra elolvasta a réges régi sorokat, majd ugyanolyan gond-
dal, ahogy kicsomagolta, vissza is tette a helyére.

Így mesélte nagymamám a történetet. Egy „dolgos, derék” élettel illusztrálva, ahol az adott szónak súlya, az idézeteknek forrása volt.

Azt is mondta, hogy Hermin néninek nem volt másik férje. Se párja, se plátói szerelme, se bejegyzett élettársi kapcsolata. Ő nem csak azt mondta, hogy mindent megteszek, hanem hogy egyszer és mindenkorra.

Holtomiglan, holtáiglan.

Baka Ildikó

Az én hősöm

Az én történetem nem egy aranyos, vagy kis kedves történet és a hős benne, ő sem olyan amilyennek gondolnák.

Az egész történet 1940-ben kezdődik. Ekkor született meg nagymamám. Hat éves koráig élete olyan volt, mint a többi gyereké, talán jobb. Szerető család, gondos szülők, pajkos testvérek és jó barátok vették körül. De 1946-ban egy viharos napon édesapja meghalt. Ekkor érzett igazán fájdalmat először életében. Láttam amint édesanyja szemében tükröződnek a törékeny könnyecsek sugarai, és azt is láttam, hogy a bús komor feketeség tölti be a falut. Apa nélkül kellett élnem. A négy gyermek most már mindig kellett segítsen édesanyjának. Korán reggel felkelni, a jószágoknak enni adni, földet művelni, iskolába járni, takarítani, főzni, mosni. Minden egyes nap így telt el. De ami még rosszabb, mikor még egészen kicsi volt a második világháborút is megélte. Néhány foszlányi emlék viszont még megmaradt amint a német katonák bevonulnak az ő házukba. Sáros csizmájukat rátették a finom, puha csipkére. Arra is emlékszik, amint anyja két kis ökröt is bújtatnia kellett. Azt a két kis ökröt, hogy ezt ne vigyék el. Egyedül özvegy nő négy kisgyerekekkel.

Olyanok voltak ők, mint a sziklák. De nem törtek meg, mert együtt elsodorhatatlanok a sziklák. Igaz nehéz életük volt, mégis szép.

Mesélte is nagymamám, nehéz volt élete, de gyerekkora csodás. Igaz nem ő volt a legjobb tanuló, de nem is a tanulásért szeretjük az iskolát. Nagyon csintalan volt. Tanárok gúnynevét festette a falra, kötekedett a fiúkkal. Úgy viselkedett, mintha nem is ezen a világon élne, mintha elfelejtenek csínytetéseit.

Amit nagyon szeretett az viszont a tánc volt. Itt mintha minden bánatát elfeledné, mintha lába kicsiny, karcsú lábbá változott volna. Mindig magával ragadta a zene és a mámor heve. Ezért járt tánciskolába is. Ezek a napok voltak fiatalok legszebb napjai. De az iskolát nem fejezhette be "nem engedte a föld". Várta a földművelés.

Csodaszép lány volt! Gyönyörű, hullámos, fekete fürtjei vállára hullottak. Csodás ébenfekete haja volt. Még most is nagyon szép, csak az idő kifehéřítette. Puha bőre, mint a világ legpuhább párnája, de az élet összeráncolta.

A fiúk mind sorban állottak előtte, de mamám igen válogatós volt. Volt egy udvarlója, de összevesztek. Mamám többé nem akarta látni! Visszaadta a fényképét, a sajátját is visszakérte. A fiú nem adta vissza, azt mondta: "Örökre megtartom, kinagyíttatom, kiteszem a falra, és még akkor is ott lesz, ha feleségem lesz."

Közben mamám, természetesen férjhez ment tatámhoz. (Március 21-ikén volt az 50-ik házassági évfordulójuk!)

Egyszer keresztmamám, amikor évek múltával a fiúnál járt. Mit látott? A nagymamám fényképét, kinagyítva, bekeretezve a falon, pedig már felesége is volt. :)

Ó milyen csoda, nekem Ő a legszebb! Nem értem, hogy lehet valakinek ilyen erős lelke. Hogy lehet valakinek ennyi ereje? Soha meg nem fárad. Anynyi dicséretet nehéz is mondani amennyi valójában őt illeti.

Igaz néha összeveszünk, nem értünk mindenben egyet, de mindig kibékülünk. Mintha ő volna a megbocsájtás maga. Mintha sebzett szívét minden betakarná, melengetné. Igaz van, hogy sebzett szíve mégis megtörik, de akkor ott vagyunk mi!

Csak örülhetek, hogy ő létezik! Hogy létezik ilyen a világon? Csak az Isten a megmondhatója. Őt szerintem azért teremtette a Jóisten, hogy az élet ne legyen olyan hétköznapi és szomorú. Mert minden nap, amit vele tölthetek egy ünnepnap!

Innen látszik, hogy mami milyen egy csoda, az élet csodáinak egy darabja. Az élet hőse, az én hősöm! Igaz nem egy szőke, kék szemű, királylány, de az én szememben a világ hőse!

Baranyi Tünde

Az ember kiskorában

Előszó

Az ember kiskorától kezdve fél a haláltól. Én is mindig féltem tőle. Egészen addig, amíg meg nem érintett a halál szele. Akkor hirtelen elszáll minden félelmed, és csak a magány és a csalódottság marad. Az ember ilyenkor végig gondolja az életét. Hogy mit csinált volna másképp, hogy mennyire volt elégedett az eddigi életével.

2009 augusztusában, egy meleg nyári estén, az égen megjelent egy hullócsillag. Akartam kívánni, de nem jutott eszembe semmi. Fél év múlva találkoztam ezzel az idézettel: „Az igazi boldogság az, amikor egy hullócsillagot látva nem tudsz semmit kívánni”. Ekkor eszembe jutott az augusztusi este. Bár ez csak egy idézet volt, mégis átgondolva az életem arra lyukadtam ki, hogy az életem tényleg közel áll a tökéleteshez. Nem tökéletes. De majdnem az. És mindennek hirtelen vége szakadt.

1. Fejezet „Lappangás”

Holnap leszek 40 éves. Nem várom. Ahogy idősödök egyre, kevésbé izgat ez az születési parti dolog. Hiszen most már csak öregszem. Emlékszem, hogy kiskoromban mennyire lelkes voltam ma meg számomra ez is ugyanolyan nap volt, mint az összes többi. Semmivel se több, vagy kevesebb.

Hazaértem, és elhessegettem a gondolatot, hogy holnap már túl leszek a negyedik x-en. Szerencsére a férjem Gábor hamar elterelte a figyelmemet. Vacsoráztunk. Nem vagyok egy konyhatündér, ebből kifolyólag rántott húst, és krumplipürét ettünk. Később megnéztünk egy filmet, majd lefeküdtünk. Gáborral nem volt rossz házasságunk, de különösebben jó se. Ahogy a pszichológiai könyvek mondanák: vegetáltunk. De jó volt ez így nekünk. Sokan kérdezték, hogy nem gondolkozunk-e a gyerekvállaláson. Erre mi mindig csak legyintettünk.

De ezen az éjjel, 30-as éveim utolsó órájában elfogott valamiféle pánik. Gábor ott feküdt mellettem. Semmit sem éreztem. Csak azt, hogy valahol nagyon lemaradtunk. 40 éves vagyok, és nincs gyerekem, pedig szeretem őket. Mégis hogy szaladt el így az idő?

Mikor kinyitottam a szemem, rögtön a tegnapi gondolataim jutottak eszembe. Nem tudtam őket kialudni. Kimentem a konyhába, csináltam egy kávé, és egy szendvicset. Gabi még bőven aludt. Még a harminc éves kotyogós kávéfőző zajára se kelt fel. Megnéztem az emailjeimet, és elolvastam a

kedvenc magazinomat. Körülbelül egy óra múlva felkelt Gábor is. Este elvitt egy szép és meglehetősen drága étterembe, otthon pedig odaadta az ajándékát, amit egy műmosollyal és egy-egy puszival megköszöntem. A nap többi részét nem részletezném.

Másnap ugyanez. Csak anyámmal. Ajándékok, bájcsevegés, és műmosoly.

Apámmal 8 éves korom óta nem tartjuk a kapcsolatot. Miután anyámmal úgy döntöttek külön folytatják útjaikat, nem találkoztunk, csak a végzős ballagásomon, és a diplomaosztómon. Már rég nem foglalkoztam vele, és különösebben nem is bántott a dolog. Ha a szüleim úgy érezték nem illenek össze, akkor biztos ez volt a helyes döntés. Sose kérdőjeleztem meg bármelyikőjük döntését.

A rákövetkező nap elmentem az éves méhnyakrák szűrésre. Fél órával korábban értem oda, ezért megittam egy kávét, és leültem az egyik rikító narancssárga székre. Ilyenkor mindig bennem volt egy kis feszültség, bár biztos voltam abban, hogy nem lesz semmi baj. Nem lesz.

Körülbelül fél óra várakozás után szólítottak. A doki 50 körüli pocakos, kopasz férfi. Úgy nézett ki, mint egy igazi orvos. Mint akit ha meghallod az orvos szót, rögtön az ő képe villan fel. Pár szót váltottunk, utána bejött egy nővér. A fiatal, hamvas bőrű, hosszú barna hajú lány vért vett, és vizeletet. Majd kedvesen elköszönt. Az eredményt pár nap múlva postázni fogják. Hazamentem és mivel még Gábor nem volt otthon elintéztam pár email-t, és főztem vacsorát. Este a tegnapi rossz gondolataimnak már hűlt helye sem volt.

2011. február 24-én, egy borongós késő téli napon négy nappal a szűrésem után, kiszálltam az Opelemből, majd kinyitottam a postaládát. Bementem a házba. Szerencsére Gábor még nem volt otthon, így nyugiban végignézhettem a leveleimet. Kinyitogattam őket. Az első a nagymamámtól jött Nyíregyházáról. Minden hónapban ír egy levelet, amiben megkérdezi, hogy vagyunk, Gábor mit dolgozik, és hogy hány kiló vagyok. A másik a heti Nők Lapja magazinom. A harmadik a kórházból jött. Kinyitottam, várva a szokásos szöveget. Végigpörgettem a szememmel a mondatokat. Megakadt a szemem. POZITÍV. Az eredmény pozitív lett. Első gondolatom az volt, hogy elírták. Ez nem lehet. Rákos vagyok? A papír kiesett a kezem közül. Nem tudtam mit tegyek. Csak álltam az erkélyen lefagyva.

Próbáltam nyugtatgatni magam. - Még semmi sem biztos, elírhatták, elcserélték. Pontosán még nem is tudom ez mit jelent. – gondoltam magamban. Persze az agyam rögtön elkezdett járni, mindenben. Sajnos már kilenc óra volt, így nem hívhattam fel az orvosomat. Pedig annyi kérdésem volt. Este alig bírtam elaludni.

Másnap még mindig nem voltam teljesen magamnál, de azért elmentem az orvoshoz, reménykedve abban, hogy valamit elrontottak. A hely, ami egy hete semmiféle érzelmet nem váltott ki belőlem, most úgy éreztem magam, mintha a végső ítéletre várnék. A gyomrom liftezett. Fél óra várakozás után beléptem a szobába, ahol ugyanaz az orvos várt. És ugyanúgy kedvesen mosolygott. Ezúttal csöppet sem nyugtatott meg.

Jónapot. – köszönt. – Bárcsak az lenne...-gondoltam.

Jónapot.

Belenézett a kórlapjába. Az arca elkomorult.

Szilvia, ugye?

Igen.

Mivel itt van, minden bizonnyal megkapta a levelet.

Igen. Megkaptam. Pontosan miről is van szó?

Önnek méhnyakrákja van. És sajnos elég későn vettük észre. Minden bizonnyal elkezdjük a kemoterápiát körülbelül egy hónap múlva.

És, akkor meggyógyulok?

Maximum 20 % esély van rá. Tényleg nagyon sajnálom. – neki csak 3 szó volt. Nekem minden. Nem bírtam tovább. Elbőgtem magam. A doktor csak állt ott hűvösen, a steril köntösében, a steril rendelőben. Minden olyan hideg volt.

Menjen haza, és legyen a családjával. Csak ennyit tudok tanácsolni. – komor arckifejezésétől csak még jobban elfogott a rettegés.

Ha ezt a jelenetet egy orvos sorozatban láttam volna, biztosan azt mondom, hogy közhelyek. Így, hogy az én életemről szólt, egészen más értelmet nyert.

...Másnap nem is tudom miért, de elkezdtem kotorászni a régi videók és fényképek között. Előszedtem az élénk piros műanyag dobozt, és lázasan kutakodni kezdtem. A vastag porlepedő mindent betakart. Több időszakot is találtam. Igazából egy dolgot kerestem: videót apámról.

Hamar meg is találtam. Egy 1980-as felvételt, amin 8 éves voltam. Egy játszótéren mászókáztam, apa meg letről nézte, hogy le ne essek.

- Nézzetek ide! – szólt egy hang a kamera mögül. Erre mindketten odanéz-tünk, és integettünk. Lecsúsztam a csúszdán, hintáztam, és kergetőztünk egy ovis társammal. Közben pedig végig nevettünk. De gyerek kacajtól volt hangos az egész játszótér.

Ennyi volt csak. Ekkor vettem észre, hogy sírok. Valami megfogalmazódott bennem, ami egy hete még meg sem fordult a fejemben: meg akarom ismerni apámat.

...Az eset után rögtön felhívtam anyut. Hosszas mesélés, és nosztalgizálás után végre sikerült kicsikarnom belőle apa számát, amit mai napig kívülről tudott.

Miután letettem a telefont, megpróbáltam megfogalmazni magamban, mit is akarok mondani. Mégis hogyan kezdjek beszélgetést az apámmal, akit 30 éve nem láttam?

...Egy hatvanas évei közepén járó, rekedt hang vette fel. Érezni lehetett, hogy erős dohányos.

- Ferenczy Józsefet keresem? – kérdeztem, mintha egy idegen lenne.

- Igen. Én vagyok. Mit akar? – lövése sem volt ki lehetek. Ez kicsit boszszantott.

- Ferenczy Zsuzsa vagyok. A lányod. – el se hittem, hogy ezt én mondom, ilyen határozottsággal.

- Zsuzsa? Komolyan, te vagy az?

- Igen. És nem véletlenül telefonálok neked. Szeretnék találkozni veled. Lenne rá mód?

- Persze hogyne lenne. Nekem a kedd és péntek esték jók. – a kicsit szomorkás hang teljesen vidámmá, kedvessé és élettelivé változott.

- A péntek este jó lesz. Mondjuk hétkor a Nyugati Pályaudvar előtt?

- Igen, ott jó lesz. Akkor...szia.

- Szia.

El se hittem, hogy beszéltem vele. Ennyi idő után újra találkozni vele. Iszonyatosan izgultam a holnap miatt. De egyúttal vártam is...

...

Igazából nyomós oka van, hogy egyszer csak felhívtalak.

Szeretnék megismerni. Bevallom, kicsit bánt, hogy nem te közeledtél, vagy írtál levelet, esetleg hívtál... - próbáltam puhatolózni.

- Az igazság az, hogy mi ezt megbeszéltük anyáddal anno. Ő kifejezetten kérte, hogy ne közeledjek hozzád, ha viszont te érdeklődni fogsz irántam, ő meg fogja adni a telefonszámomat. – nem igazán tudtam, hogy higgyek-e neki.

- Aha, értem. És ebbe te csak így beletörődtél?

- Csak azért egyeztem bele anyád egyezségébe, mert szerettem akkor még őt. És tudtam, hogy ő többé nem akar látni, viszont ha mi ketten találkoztunk volna, akkor újra fel kellett volna vennie a kapcsolatot velem. Meg persze azért is egyeztem bele, mert abban sem voltam biztos, hogy neked ez jót tenne.

...

Holnap megyek vizsgálatra. Iszonyúan izgultam. Szerencsére már Gabi aludt, amikor hazaértem, így nem kellett beszéljek senkivel. El lehettem a gondolataimmal.

...A kirakatok színesek voltak. A próbababák gúnyosan néztek rám. Az üveg mögül hatalmas SALE feliratok virítottak. Régen mindig lázba hoztak a leárazások, viszont mióta megváltozott minden, hidegen hagytak a butikok. Egy kis idő múlva meg is untam a nézelődést, és hazafelé vettem az irányt.

Ahogy beértem a nappaliba, Gábor állt velem szemben, nekidőlve a kanapénak. Vallatóan nézett rám.

Hol voltál? – szemei szinte szikrát szórtak.

Itt is, ott is.

Elég volt! – nyugodt hangja, szinte ordítássá változott. – Tudni akarom mit titkolsz!

Erre én bementem a dolgozószobába, kihúztam az íróasztalom fiókját. Kivettem a borítékot amibe kórlapom volt, és Gábor kezébe nyomtam.

Mi ez?

Csak nyisd ki. – nehéz volt megállnom, hogy ne sírjam el magam.

A szemei sorról sorra jártak, majd láttam, hogy a lap közepén megakad. Láttam, ahogy remeg a papírlap a kezei között. És a szemeit előnti a könny.

–Ez mi? Ez nem a tied, ugye? Ugye? – megint ordított, de már másképpen. Sokat tűnődtem rajta, hogy vajon miért nem pánikolok. Már teljesen hidegen hagyott a betegségem. Nem érdekelt. Annál jobban érdekelték a találkák az apámmal. Szinte mindennap beszéltünk telefonon, vagy emaileztünk. Idővel észrevettem, mennyi közös van bennünk. Szerettük a jó borokat, a jazzt, és a hörcsögöket. Viszont egyik szemem sírt, a másik nevetett. Sírt, mert szomorúvá tett az a gondolat, hogy ő nem volt része az életemnek, és már nem is lesz. A másik meg nevetett, mert örültem, hogy még az életem vége előtt megismerkedhettem vele, és mindenféle rossz kapcsolat nélkül hagyom el az élők sorát.

...Sokszor úgy érzem megőrültem. Egyik nap hihetetlen depressziós vagyok, és csak rossz gondolatok uralják az agyamat, máskor meg hihetetlen béke és nyugalom áraszt el. Ilyenkor nem is érdekel, hogy meg fogok halni. És ez az ami igazán megrémiszt. Már nem félek annyira a haláltól.

Ezekben a hullámvölgyekben éltem napjaimat, minden egyes perccel közelebb a halálhoz. Az orvos azt mondta, hogy napok kérdése és jöhetnek tünetek. 2 hét telt el így. Voltam szomorú, és vidám is. Gáborral jóba voltunk. Apámmal is találkoztam kétszer. Egyszer moziban, egyszer meg egy parkban.

Úgy éreztem sikeresen végrehajtottam mindent, amit 2 hónapja, azon a borzalmas éjszakán eldöntöttem. Küldetés végrehajtva.

Ekkor minden újra megváltozott.

2011. május 20-án mentem el újra a kórházba. Ennyi idő után már egész hozzászoktam az orvosomhoz. Minden egyes találkozásunknál egyre kopaszabbnak láttam. De a mosolya mindig megnyugtató. Beléptem a már jól megszokott ajtón. Keztem úgy érezni, hogy már ez a második otthonom.

- Jó napot! –köszöntem.

- Jó napot!

Elővette a tüt, az asztalfiókjából. Ez volt az a rész, amitől még mindig félttem. Esküszöm, mint egy kisgyerek. Vért vett, és vizeletet is kért, továbbá megkérdezte, hogy vagyok.

Ez volt a másik dolog amit furcsálltam. Már bő 2 hónapja voltam elvileg beteg, és semmi fizikai fájdalmam nem volt. Nem értettem. Azt hittem, eddigre már félholtan fogok feküdni a kórházi ágyakba, infúziókra kötve. Erre itt vagyok, fitten, egészségesen, semmim nem fáj, még csak fáradékonyabb se vagyok.

Ennek persze egyfelől örültem, másfelől viszont zavarttá tett. Úgy éreztem addig nem tudom teljesen elfogadni a betegségem, amíg testileg teljesen ép vagyok. Igazából nem is tudom mért gondolkodtam ezen, hiszen úgyse tudtam se felgyorsítani, se lelassítani ezt az egész folyamatot.

Ezekkel a gondolatokkal hagytam el újból a kórházat. Továbbra is várva a tünetekre.

A következő napokban furcsa érzésem volt. Úgy éreztem magam, mintha egy filmbe lennék, főszereplőként, és a csattanó a végén csak rám várna. Úgy éreztem, nekem még van dolgom az élők között... de ez biztos hülyeség...- és ezzel el is hessegettem a gondolatot.

Este a gondolataim nem hagytak elaludni. Folyton járt az agyam. Annyi minden volt, amin gondolkodhattam.

...Az ébresztőóra kegyetlenül csipogott, de most az egyszer nem bántam. Az álmom meglehetősen felzaklatott. Nem tudtam hová tegyem. Úgy látszik a gondolataim éjszaka sem lankadtak. És minden este hasonlókat álmodtam. Többnyire az élet, a halál és én voltam benne. Olyan volt, mint egy „édes hármas”. Borzalmasan álmos voltam, mivel már 1 hónapja nem tudtam ki-
aludni magam.

Gondolkodtam, hogy pszichológushoz fordulok, de úgy éreztem azzal feladnám a harcot. Már mint a lelki részét. Valahogy nem akartam. Úgy éreztem ezt egyedül kell feldolgoznom, és sikerült is volna, ha nincsenek ezek az álmok. Nem tudtam mit tegyek. Most voltam abban a fázisban, hogy az agyam már felfogta mi történt. De mi jön ezután?

Új taktikát találtam ki. Most be fogok menni a munkahelyemre, nem fogok önsajnálathoz burkolózni. Nem fog érdekelni az elmúlt 2 hónap gyötrődése. Nem fogok gondolkodni, hogy mi miért történik. Nem fogok várni semmit, hiú reményeket táplálni a gyógyulással kapcsolatban. Nem fog érdekelni ki mit gondol, hogy együtt éreznek-e velem vagy sem. Élni fogom az életem, és majd jön, aminek jönnie kell.

Mikor beértem az irodába mindenki mosolygott, és ezúttal ez a mosoly szívből szólt. A kollégák csodálkozva néztek rám. Mikor azonban látták, hogy semmi bajom, visszamosolyogtak, és nem kérdeztek semmit. Így dolgoztam végig a napot. Egyszer sem gondoltam arra.

Otthon is ilyen hangulatom volt. Idővel Zsolt is megbékélt, és bár tudtam, hogy belül sír, miattam próbálja tartani magát. Ezt nagyon értékeltem. Talán azt is mondhatom, hogy az elmúlt 2 hónap közel hozott minket. Először a mindkettőnkön eluralkodott pánik, aztán a közös túlélés.

Apámmal folyamatosan beszéltünk meg találkákat. Legutóbb moziba mentünk, és utána vagy 3 órát beszéltünk a filmről. Nem mindig volt ugyanaz a véleményünk, de mindig megbeszéltük, és sose lett belőle vita. Minden egyes találkozással jobban megismertem, és azt hiszem bátran mondhatom, hogy megkedveltem. Most úgy éreztem boldogan fogok elmenni.

De persze ez naponta változott. Továbbra is gyötört a bizonytalanság, és persze a haláltól való félelem.

Amíg én ezekkel a gondolatokkal küzdöttem, és éltem napról napra, a város egy másik részében Dr. Balogh Imre, az orvosom levelet kapott. A tavaszi napfény szinte szétfeszítette a redőnyt. A doktor a rendelőben állt, és épp fekete teáját itta. Vászonnadrágot, és orvosi köpenyt viselt. Kibontotta a fehér borítékot, és elkezdte olvasni a levelet. Mire a végére ért, a szíve majd kiugrott a helyéről. A nővérke benyitott.

Doktor úr, megjött az első páciens!

Most fogadja Németh doktor a beteget, nekem egy sürgős telefont kell elintéznem.

Balogh doktor remegő kézzel tárcsázta a telefonszámot.

- Ferenczy Lilla?

- Igen, én vagyok.

- Ööm, történt egy kis félreértés. Véletlenül összecseréltük a kórlapját egy másik nőjével.

- Hogy hogy összecserélték? És ez engem miben érint?

- Hogy ön, nem méhnyak rákos. Őszintén sajnáljuk ezt az óriási félreértést.

- Ez most komoly? – nem tudtam mást mondani. Már semmit sem értettem.

- Szóval, nem haldoklom?

- Maga makkegészséges. – hangja hivatalos volt. Semmiféle sajnálatot nem éreztem. - Be tudna holnap jönni aláírni néhány papírt?

- Igen, persze. Körülbelül mikor?

- Dél körül, legyen szíves.

- Ott leszek. Visz hall.

Letette. Nem tudtam hinni a fülemnek. Semmi bajom. Másfél hónapig abban a tudatban voltam, több mint 80%, hogy meg fogok halni... Most meg kiderül, hogy nincs semmi bajom. Legalább olyan pánik kerített hatalmába, mint amikor megtudtam a rossz hírt. Persze iszonyatosan boldog voltam, de még az agyam nem tudta fel fogni az információ áradatot. Akárhogy próbálkoztam, nem tudom leírni azt az érzést, amit akkor éreztem. Émelyítően jó volt.

Fél év telt el életem legnyomasztóbb, ám egyben legfurcsább hónapja óta. Azóta teljesen máshogy állok a halálhoz. Megbarátkoztam vele. Pont, mint az álomban. Mi már örökké egy Édes hármassá leszünk.

Nem mondom, hogy megerősített az az időszak, de mindenképp átértékelődtek a dolgok bennem. Más dolgok a fontosak, vagy épp elhanyagolhatóak, mint az előtt. Úgy érzem bölcsőbb, tapasztaltabb, és érzelmileg erősebb lettem.

Apámmal azóta is tartjuk a kapcsolatot. Találkoztunk, és már Gábort is megismerte. Hamar összebarátkoztak. Ezt is a téves diagnózisnak köszönhetem.

Ami talán a legjobb, és ami a leginkább el fogja felejtetni velem azt az időszakot, hogy terhes lettem. Életemben nem voltam még ilyen boldog, és kiegyensúlyozott. Ha ma visszatekintek, az az egy hónap már csak egy rémálomnak tűnik. Semmi másnak.

Bassa Mirtill

Életem egyik legszebb karácsonya

Munkahelyemen, ahol közel három évtizedig dolgoztam, és amelyet szinte második otthonomnak tekintettem, sok volt a nő. Ők az újonnan épült gyárba a mezőgazdaságból kerültek betanított munkára, s voltak olyan üzemek, üzemszervezetek is, ahol szinte kivétel nélkül nők dolgoztak. Lelkiismeretes, pontos munkájukat sokra tartották a gyár vezetői. Én, a gazdasági munkám mellett a Szakszervezeti Bizottság Nőbizottságának titkáráként a vezetőjük voltam, és szoros, nagyon mély kapcsolatot sikerült velük kialakítanom.

Feltűnt egyszer, amikor a szerelőszalagon jártam, hogy az egyik asszony milyen végtelen szomorúsággal az arcán végzi a munkáját. Kérdésemre, hogy csak nem beteg talán, kitört belőle a sírás, és elmondta, hogy van egy erősen mozgássérült, 12 éves kislánya, akit munkába indulása előtt mindennap az ablakhoz ültet, hogy legalább bentről láthassa, mi történik az utcán. A gyermek, látva a vidáman hancúrozó társait, sírva követeli, hogy az édesanyja vegyen neki egy olyan kocsit, amivel ő is közéjük mehetne. Akkor még nem volt a környéken ilyen termékeket forgalmazó OMKER-vállalat, és ritka volt az olyan település is, ahol esetleg 1-2 mozgáskorlátozottak rokkantkocsija volt. Egyébként is, az egyedül álló, szegény asszonynak honnan is lett volna rá pénze?

Átérezve az anya bánatát, még vigasztalni is csak nehezen tudtam, de azt éreztem, hogy segíteni kell. S mire az üzemből az irodaházba értem, megfogalmazódott bennem a hogyan gondolata is. Utam a vállalat vezetőihez vezetett, s beszámoltam nekik a hallottakról. Kértem, járuljanak hozzá, hogy ha sikerülne egy megfelelő etalont találni, a TMK üzemtechnikusai lefotózhassák, s valamennyi alkotóelemről rajzot készíthessenek. Az engedélyt azonnal megkaptam, s már csak az üzem szakmunkásait kellett a nagy tervbe beavathatni. A lelkesedés minden képzeletet felülmúlt, mindenki vállalta, hogy akár egyedi darabokból is, karácsonyi ajándékként készítenek ennek a beteg kislánynak egy rokkantkocsit. Sikerült egy segítőkész mozgáskorlátozott beteget is találni, aki örömmel megadott minden lehetőséget a kocsi alkatrészeinek lefotózásához és lerajzolásához, s ezzel megkezdődhetett a munka. Közben titoktartást fogadtunk, hogy az üzem dolgozóin kívül senki sem tudhatja meg, milyen meglepetés készül. S mire eljött a karácsony, elkészült minden alkatrész, és összeállították a csodaszép kocsit. Ünnepek előtt 2 nappal csak annyit mondtam az édesanyjának, hogy délután tartózkodjanak otthon, mert szeretnénk a kislányát meglátogatni. De hogy kik, és miért, arról természetesen egy szót sem szóltam.

Határtalan lelkesedés, kalaplengetés mellett raktuk be a kocsit az autóbuszba, hogy az üzem dolgozóinak képviselőivel elszállítsuk annak, akinek az készült, Hajdúhadházra. A családhoz megérkezve még a barázdált homlokú, éltes szakmunkások is könnyeikkel küszködve állták körbe a végtelenül boldog kislányt, aki hinni sem mert a szemének, hogy most már neki is van kocsija.

Hogy kinek, mit hozott akkor karácsonyra a Jézuska, nem tudom. Az azonban bizonyos, hogy az igazi ajándék mindnyájunk számára az az egy szó volt, amit ez az örömeiben síró-nevető gyermek többszöri próbálkozás után is csak nagy nehezen tudott kimondani: KÖSZÖNÖM!

Írta: + Báthory Istvánné Ujlaky Katalin

Az utókornak továbbadta: fia, Báthory Attila

Egy ember, egy meg egy eset

Nem vesztettem el gyermek-lelkem/
te sem vesztetted el gyermek-lelked
Eszperente nyelvre tekert mese,
melyet lejegyezz egy ember, mely gyermekeket nevel

E mese veleje: gyermeked nyelve lehet terhes,
egyes esetekben kellemetlen,
de gyermeket nevelve lehetsz teljes ember.

Fejezet, mely bevezet
*melyben szerepel egy szervezet, melyet helyes cselekedetek s nemes
tettek jellemeznek s e szervezet megjelentet egy versenyt*

Debrecenben lett egy szervezet, mely embereknek, melyek nem egy gyermeket terveztek s nevelnek, teremt segédelmet. De lehetsz e helyt nem egy embert, mely meggyeszte, s nem Debrecenben nevel gyermekeket. Ez egy kedves szervezet, neve: „Kertedben természetett leveles egyed, melyet leszedve, szemed ezen legeltetve, lelked felemelkedhet – s ezen egyed nevet - szervezet embereknek, melyek Debrecenben nevelnek nem egy gyermeket”. S mert rengeteg gyermek rengeteget nevet, s ez nem keveseknek tetszett, e szervezetnek ez lett neve.

E szervezet megjelentetett egy jegyzetet, melyben eseteket keresett, melyek megestek, s neked kedves, kellemes, esetleg kellemetlen percek szereztek. Ezen esetek megeshetnek gyermekekkel, emberekkel, melyek gyermekeket nevelnek, esetleg emberekkel, melyek gyermeke gyermeket nevel. Neked ezeket le kell jegyezned s nyerhetsz, esetleg e jegyzeted megjelenhet egy helyen, melyet nem kevesek megleshetnek.

Egy esztendeje lejegyeztem eseteket, melyek nem egy gyermekemmel estek meg, s megnevetettelek vele. Nem egy ember jelezte: tetszett e jegyzet, ne fejezzem be.

Egy levelet leltem neten, s ebben megjelent: lejegyezhetek eseteket, s ezt hetedszerre? Nem, eggyel kevesebbszer tehetem meg.

Elmerengtem: mely eseteket kellene lejegyeznem. De jelenleg nem ezt teszem; fejembe vettem: e versenyre benevezek, s ezt eszperente nyelven teszem. Ez egy jellegzetes csevej-jelleg, melyben „e” jellel mekegek.

Megjegyeztem: nem egy jegyzetet kell nektek meglesnetek, s elrendeznetek: melyek nyernek, melyek lesznek helyezettnek, s melyek jelenhetnek meg.

Jelen jegyzetemet szemetekkel felfedeznetek s eszetekkel megfejtenetek nehezetekre eshet. Kereshettek, de ne szenvedjete: nem helyes jeleket (melyek nem „e”-k) e helyen nem lehettek, „e” jellel jegyzetek nektek nem keveset

Egy-egy eset fejetekben benne lehet s megjelenhet, mert esetleg egy esztendeje lejegyeztem – nem eszperente nyelven.

Fejezet, melyben cselekedetek lesznek
*melynek eleje lefest engem, nejem, nem egy gyermekem s eleven szerve-
zeteket, melyek nem emberek*

Nevem e helyen nem jelenhet meg, legyek nektek Ferenc, egy eszement fenygyerek, mely eszperente nyelven fecseg.

Legyen e mese helye Debrecen (s ez szerencse nekem, mert eszperente nyelven lejegyezhetem, nem kell helytelen jelet tennem).

Egyetemet befejezve e helyen telepedtem le, s lett egy gyermekem (neve e helyt nem szerepelhet, mert helytelen jel lett benne, legyen nektek: Emese).

Kedvesemnek lett egy gyermeke, melynek neve emezzel egyezve, e helyt legyen Levente.

Szerelmemmel egybekeltem s lett egy meg egy gyermekem, melyek egyszerre lettek meg (de neve nem jelenhet meg egynek sem, e helyt legyen: Ede s Eszter).

Rengeteg gyermeket nevelve, nem csendben telnek hetek. De kedvem remek, mert kedves emberekkel lehetek, melyeket szerethetek, s melyek engem szeretnek.

Gyermekek mellett lehetsz e helyen egy ebet, hengerszerves gyermekek mellett egy meg egy pecsenye-eledelt, mely tengert szelve lett e helyen, s felcseperedve-melles-ember-lesz gyermekek mellett egy meg egy kedvencet, melyek elevenen ellenek, s tengert szelve lettek e helyen, de ez termetre kevesebb, s nem keveset repked.

Szerettek ezen egyvelege lett nemzetem termetre legkevesebb, de legjellegzetesebb sejtje, mely nem gyenge, ereje ennek rettenthetetlen.

Emberek jelleme

Emese: e gyermek jelenleg-nem-nejem mellett lett elhelyezve. Jellegzetes egyke, s egyes esetekben nem kedves. Nem keveset engednek meg ezen gyermeknek s megvesznek ezt meg ezt, melyet szeretne, „nem”-et nem jelezve. Ez ellen kellene kedvesemnek s nekem helyesebb mederbe terelve gyermekemet tennem.

Levente: kedvesem gyermeke, melyet nem egy esztendeje nevelek. Egy ember, mely nemzette, elfeledte (?), heted esztendeje nem leste meg, se nem kereste. Ezt Levente nem kedvelte, kedveszegett s elveszett gyermek lett, mely nem mer.

Ez ellen rengeteg kell tennem.

Ede: egy fenegyerek, mely nem les egyebeket, megy s megy, lehangol ebet, embert. Eszes, kedves, de szemtelen.

Eszter: bezzeg-gyerek. Csendes, eszes, de egyes esetekben cserfes. Szerepekben tetszeleg, s nem lehetsz vele nem-kedves, mert nevet egyet, s elvesztet szervedet, melyen tekereghetsz.

Kedvesem: nem jellemezhetem, mert kellemeset s kedveset rengeteget lehetne zengenem, de kedvesem jelleme jellemezhetetlen ember terjesztette nevével. Nem egyszer fejemre zengte: vele nem lehetek szenvtelen, de szeretem s nekem kedvesem egyet jelent ezzel: EMBER, MELY GYERMEKET NEVEL.

Eszement fenegyerek, mely e jegyzetet lejegyezte: ezt nem nekem kellene jellemeznem. Legjellegzetesebb jegyem: szeretem ezen embereket, melyek melletttem lettek, ezek jelentenek nekem Mennyeiket.

Dr. Czapák Sándor

Hetet egy csapásra

parafrázis

Egyszer volt, hol nem volt, élt egyszer egy szegény ember Gyergyószentmiklóson. Ez az ember azért nem volt olyan szegény, mint egy gazdag templomegere, de azért nemigen volt mit a tejbe aprítania, amikor a felesége meg a gyereke a vacsoraasztalhoz ültek. Imádkozott a baptisták istenéhez – aki meg is segítette, amint azt most éppen elmesélendő vagyok.

Szóval, volt ennek a szegény embernek egy gyönyörűséges lánya. Olyan szép volt, hogy a napba lehetett nézni, de rá nem. A szépségénél csak a tehetsége volt nagyobb. Még alig volt öt éves, amikor elcsente az apja szerszámaikat meg egy darab fát. Talált mindent otthon, ejszen a szegény ember fafaragó volt, amíg egy betegség miatt már nem tudott tovább dolgozni, megrokkant és persze ettől még szegényebb lett.

Izabell, mert így hívták a szépséges leányzót, addig faragta, farigcsálta a fadarabot, amíg misem maradt belőle. De a szegény ember észrevette, hogy ennek a lánynak van érzéke, meg ügyessége, talán még fafaragó is lehet belőle.

Telt múlt az idő. Izabell cseperedett kijárta a magyar iskolát Gyergyószentmiklóson és elment Csíkszeredába szerencsét próbálni a Művészeti Liceumban. Esze is, meg tehetsége is volt, de szerencséje nem nagyon, mert majdnem megbuktatták, hiszen nem tudott eléggé románul.

Nem hát, ejszen Erdélyország szívében, Gyergyószentmiklóson magyarul tanulják a székely gyerekek a betűvetést, nem románul. Olyikra ragadt egy kicsike, másokra annyi se – Izabellre majdhogymég. De a szigorú professzorok Csíkszeredán a nagy román nemzet hivatalos nyelvén akarták érettségiztetni legalább irodalomból és történelemből a keményfejű székely lurkókat meg széplányokat.

A szegény ember nagyon büszke Világszép Izabella lányára!

De sajnos a dolgok alakulásán a büszkeséggel nemigen lehet segíteni. Izabell sírt rítt, de nem tehetett mást, mint faragott, mintázott rajzolt nagy-nagy bánatában. Ide meg amoda elküldte munkáit, itt is meg amott is dicsérték, díjazták, okleveleket kapott – de érettségi bizonyítványt nem.

Egyszer aztán az egyik munkájára felfigyelt egy öregember. Az öregember is farigcsált néhanapján, írogatott máskor, meg főleg kritizálta azoknak a munkáit, akik nálánál szebbet, jobbat tudtak csinálni. Izabell munkájában azonban nem tudott belekötni, úgy gondolta hát, hogy inkább segítene rajta.

Beajánlotta egy iskolába az anyaországban Pécsre, elvitte a munkáiról a képeket a direktorhoz, akinek elmesélte, hogy nemigen lesz hivatalosan elismert az érettség, hiába érett Izabell, mert nem románul érik a székely, hanem magyarul. Jöjjön át ide Pécsre, itt biztos le fog érettségizni – igaz, hogy magyarul, de ez egy székely hajadonnak nem lehet nagy baj, még ha világszép is.

De ebből aztán nem lett semmi, mert Csíkszeredán se eszik olyan forrón a puliszkát. Mivel Izabell tehetséges is volt, nem csak szép, a művésztanárok, mesterek addig addig nyaggatták a hazafias román tanárokat, amíg csak csak átengedték a vizsgán. Ejszen faragni, szobrászkodni úgyse románul fog, nem baj, ha nem tudja előcitolni még Ionescu műveit se. Kapott hát mégis egy szép nagy papírt arról, hogy érett – és elbocsátották. A szobrászattól rajzolásból és festésből nem kellett az érettségítő félne, hiszen munkái maguktól beszélnek. És aki érti ezt a beszédet, kihallja belőle az új tehetség kopogtatását a világ színpadán.

Az öregember nem nyugodott. Gondolta, ha gimnáziumba nem, akkor legalább egyetemre jöjjön el Világszép Izabell Pécsre. Elment a dékánhoz, megmutatta a képeket Iza munkáiról. Elment egy másik professzorhoz is, mindketten azt mondták, jöjjön csak Izabell felveszik persze – ha jól rajzol aktot a felvételin.

Na, ez bökkenő, merthogy Csíkszeredán se, meg Gyergyószentmiklóson se szaladgálnak meztelenül a székelyek (de a románok se mindig) az utcán, nem olyan könnyű hát aktrajzoláshoz modellt találni. No de a tehetséget semmi se győzheti le, az akt szép lett (a modell is az volt!) a felvételi sikerült, új művek születtek, tanulmányok is eredetibbek is.

Elrepült pár év és eljött a diplomamunka elkészítésének ideje.

Csakhogy.

A diplomamunkát Izabell bronzban szeretne volna megcsinálni, ami ugyebár drága multság.

A fémét is lopják, a kész szobrokat még néha a polgármester adja el színesfém gyanánt, ha megszorul az önkormányzat. Hát még az öntés, meg persze a mintázás.

Búsult Izabell nagyon. Volt ugyan már neki készen egy kis bronz szobrocskája, és ha azt jó pénzért el tudná adni, volna miből kiönteni a diplomamunkát.

...

Az öregember morgolódott dünnögött aztán eszébe jutott valami. De mielőtt ezt elmesélném, be kell mutatni még két valakit ebben a történetben.

Az öregembernek volt egy testvére, aki gazdag volt és boldog özvegyként tengette életét Párizsban. Jótékonykodott, segített sokaknak – ha nem is nagy pénzekkel, és csak alkalmanként, de mégis.

Meg volt egy eladósorba cseperedett gyönyörű, boldog menyasszony unokája is, Krisztina Olympia nevezetű.

Az öregember gondolt egy nagyot és megkérte a gazdag rokont Párizsban venné meg Izabell kisebbik szobrát, a Bikákat, hogy a pénzből kiöntethesse a diplomamunkát. A testvér lelkesedett mondván: rendben van, legalább meglesz a nászajándék Krisztina Olympiának.

Csak hát Krisztina nem akar tovább Pesten élni, hanem mennek a férjével amint lehet Mexikóba-dolgozóba. Nem kell nekik nászajándékba semmi más, csak pénz, de abból minél több.

Az öregember elmondta mit fundált ki és hogy mi lesz majd a nászajándék. Krisztinának nem kellett a szobor (nehéz is, meg minek is az Mexikóban, ahol minden sarkon árulnak ősi indián kincseket, egyik lopott a másik hamis, de nem baj, a kredencen jól mutatnak mindenképpen). Nem kell tehát a bronz. Vedd meg Nagypapa és add az árát nászajándékba.

Jól van, gondolta az öregember, minek zavarni a gazdag rokont efféle fölösleges részletekkel.

Legyen megvéve a szobor, legyen Izának pénze a diploma munkára, a többi meg majd csak lesz valahogy. Ha Krisztinának nem kell a bronz, megtartja szívesen kredence neki is van, mexikói műtárgyra (se hamisra, se lopottra) úgyse futná. Meg is egyeztek szépen, vegye csak meg a gazdag rokon a „nászajándékot” – majd azt az öregember megveszi Krisztinától és így a kecske is jóllakik meg a káposzta is meglesz. A kredencen ugyan nem káposztát tartanak az öregemberék se, a kredencben belül is csak székelykáposztát, de az nem bronzból van.

Úgy is lett. És ez a Hetet Egy Csapásra.

- 1) Izabell megkapta a pénzt a diploma munkához.
- 2) A gazdag rokon esmeg jótékonykodott.
- 3) A szegény ember Gyergyószentmiklóson megkönnyebbült, mégis lesz Világszép Izabellnek diplomája is, ami nem árt a szépség mellé a tarsolyban a hamuban sült pogácsa mellé, ha világgá akar menni.
- 4) Az öregembernek lett egy szobrocskája Világszép Izabellától, akit segített a diplomáig elevickélni.
- 5) Az összes évfolyamtárs szobrászokat megette a sárga irigység, mert hogy Világszép Izabellának ekkora szerencséje volt.
- 6) Kriszti „eladta a nászajándékát” a nagypapának, jó (de nem sok!) pénzér.

7) Megírhattam ezt a kis mese-parafázist.

Itt a vége fuss el véle! De ne olyan nagyon messzire, elébb nézd meg Világ-szép Izabell diploma munkáját. Még csak készülöben van ugyan, de biztos nagyon szép lesz. Ha megtetszik, vedd meg, ha nem tudod hova tenni otthon (kredence nem, való korpusz, különösen nem, ha méteresnél is nagyobb), add oda az egyik templomnak

Isten dicsőségére (és biztosítsál magadnak pár év elengedést a tisztítótűz-ből odaát, ahova majd elvisz az ördög, amiért nem segítesz ott, annyival, akkor akit, amikor, amennyivel bármikor bárkit segíthetnél).

Világ szép Izabell nem szenvedő Krisztust akart ábrázolni. Megbékéltet inkább...

A kép a szobrász tanszék tanműhelyében készült, az Úr 2013. esztendeje szeptembrius havának tizenhatodik naptján hetfén, dél-után 4 órákkor.

A fotós és eme mesécske írója munkájáért csak egy Ave Máriát kér.
Ámen.

Dr Czéh Gábor

Történetek versrészletekben

Ez a pályázat igen felkeltette érdeklődésem.
Jó, ha sokszor átéljük gyermekkori élményeinket,
Ha újra „elővesszük” gyermeki énünket
Mindig boldogság tölti el a lelkünket.

Kíváncsian várom a sok aranyos történetet.
Én is szívesen osztom meg az enyémeiket,
Először előszedtem a már megírt könyveimet,
Hogy ezekből válogassam ki a legérdekesebbeket.

De akárhogy próbálkoztam ez nem ment.
Úgy gondoltam, ha megírom egyszerűbb lesz.
Így benne lehet sok minden időrendi sorrendben.
Közösen élhetjük át a gyermekkori élményeket.

Az én „tetteimet” igen sokszor elmeséltettem,
A két nagyanyám százszor is elmondta ízesen.
Ezeket akkor is jókat nevettem, most is élvezem.
Én is gyakran felidézem szeretteimnek.

Egyszer mentünk a testvéremmel Nagyanyámékhoz,
Hallottuk, ahogy beszélgettek a nagyok:
Elviszik a börtönbe, akiknek sok a vagyon.
Egy falubeli boltosról szólt a dolog.

„Nekem nincs sok juhám” – mondtam gyorsan,
Megszólalt a testvérem: „Hát a sifonba mi van?”
„Azt becsukjuk ám!” – vágtam rá azonnal.
A beszélgetők ezt meghallották, és jót nevettek rajtam.

Édesanyámmal rendszeresen jártam a templomba.
Jól elszórakoztam a kisseprűmmel a pad alatt.
Igen bevágtam a fejem, mikor egyik alkalommal felálltam.
Szerencse, hogy sírásommal az éneklésbe beolvadtam.

Egyszer meg a sparheltre került a szép zöld kabátka.
Amikor édesanyám egy kis tűzrevalóért kiszaladt.
Kíváncsian vártunk a lángra, hogy milyen szépen lobban.
Jól megijedt édesanyám, de szerencsére gyorsan lekapta.

Mesélték, hogy mikor még egészen kicsi voltam,
Bizony egész magasra, az ablakba felmásztam.
Kenyér nélkül megettem a tepertőt egy egész lábassal.
Miért ijedtek meg úgy, csak csodálkoztam.

Elég eleven cserfes kislányka voltam,
Délben elaludni végképp nem akartam.
Vendégek jöttem, én is nagyanyámék voltam.
Lefektettek aludni és beszélgettek a szobában.

Panaszkodott rám nagyanyám, a vendégek így válaszoltak:
„Ha rosszkodik a gyermek oda kell kötni a kezét az asztal lábára.”
Nagyanyám odaszólt: „Na, Erzsime remélem ezt jól hallottad?”
„Hát nem jássák, hogy ajszok?” – mérgesen szóltam.

Nagybátyám hazajött Miskolcra minden vasárnap,
Kedveskedett nekünk mindig valami új mutatvánnyal.
Hol varázsgyűrű, hol ördöglakat, hol egyéb találmányokkal.
Örültünk ezeknek, mindegyik jól megmozgatta az agyunkat.

A sok új mondókát velünk gyorsan megtanította,
Másnap az iskolában a gyerekek szájtátva körülfogtak.
A zacskó cukrot minden alkalommal nagy örömmel hozta,
Ha nem volt érkezése: „Összevesztek a zsidók.” – azt mondta.

Új ruhám tisztességesen megfestette a tojássárgája.
Anti bátyám ügyesen feldobta, és gyorsan elkapta.
Azt hittem nekem is sikerül, azonmód kipróbáltam,
De mindkét tojás a szép kék ruhámra pottyant.

Nagyanyáméknak volt egy nagyobb pléhlaborja,
Az unokatestvérem otthon lelkesen újságolta,
Hogy tegnap a kezét szép ezüstlaborba mosta.
Milyen csodás a gyermekek fantáziája!

Gyermekeim aranyomdásait is a sokszor hallom a fülemben:
Kislányomtól a liftben egy fiatalember egyszer megkérdezte:
„Miért nem mostad meg azt a szép fekete szemed?”
„Azt megmostam, csak a fülem retakes.” – vágta rá a lelkem.

Másik alkalommal a tévészerelő bácsitól megkérdezte:
„Te meg miért vagy lyukas cipőben?”
„Tudod,ilyent árulnak mostanában az üzletekben.
Jó hogy szóltál, ügyes vagy, észre sem vettem.”

Egy kedves idős néni jött hozzánk látogatóba egyszer.
„A cipőt lehúzni ne tessék, nálunk nem kell!”
„De bizony le kell, ha sáros!” – mondta Ágikám oly édesen.
Nelly néninek nagyon tetszett, de sokszor emlegette.

Kisfiam kiskorában szívesen segédkezett,
A rántott husit is ügyesen kisütötte.
Egyszer gríz került a tányérba a présli helyett.
„Ugye így keletkeznek a nagy felfedezések?”

Gyermekeim piacozni is nagyon szeretett.
Ügyesen árulta, amit neki elkészítettem.
Drágábban adta, ha sok vevő jelentkezett,
Az árat gyorsan lejjebb vette, ha kevesen jöttek.

A nagypiacra is egy ismerős elvitte,
Aranyosan kínálta a zöldségeket,
A forgalmat ezzel jól fellendítette,
De többet nem ment, mert a forintot kevesellte.

Tegnap kértem tőled a diavetítő dobozát.
„Ezt nem adom oda neked, túl veszélyes!” - ámítottad mamát.
....

Nappal nem szeretsz lefeküdni, sok kifogást tudsz mondani,
Este sem, pedig a kisgyermeknek korán el kell aludni.
„Én nem vagyok gyerek.”- rögtön szoktad rávágni.
„Apa mérges lesz papára, ha ágyba akar dugni”.

...

Ezt feltétlen írjam meg, szólt anya
Hazafelé mentetek a kocsival,
Megláttál egy bácsit nagy hosszú fehér szakállal,
„Ott a Mikulás”, ott a Mikulás” kiabáltad.

...

Az úton még volt egy-két érdekes mondás,
Újságoltad: „Nekem is van egy kutyám”!
Mama hitetlenkedett, egy csokiba fogadtunk aztán,
Nem kellett sokáig várni, hamar kiderült az igazság.
„Tudod a szomszédé, csak az én dolgom a simogatás”.

...

„Tudod mama, nekem most az a piros autó a legkedvesebb,
Amit attól kaptam, ahol nem a pénz számít, hanem a szeretet.”
Csodálkoztam, hogy emlékszik egy gyermek ilyenekre.
Drágám, milyen jó, hogy mindenről mesélek neked...

Valaki kérdezte, te már hány éves volnál?
Nagy komolyan mondtad, már öt leszel nem soká.
Hű, de öregszel, mosolygott a néni rád,
„Majd akkor, ha gyermekem lesz” – bólintottál.

...

Úszásból hazafelé jövet egy kutya feléd közeledett.
Szerencsére a gazdája időben észrevette.
Megijedtem, hogy megharap drága kincsem.
Ráztam a fejem, hogy valaki hogy lehet ilyen felelőtlen.
„Mama majd én kutyás rendőr leszek,
És ha nem pórázon van a kutya, gazdáját megbüntetem.”
Olyan aranyos voltál, „komolyan” mondtad ezt.
Tegnap meg egy biciklis majdnem neked ment.
Bosszankodtam, hogy ilyen miért történhet.
Nagy komolyan megkérdezted:
„Akkor most kutyás vagy biciklis rendőr legyek?”
Mondtam: „Legyél mind a kettő egyszerre”.
„De Mama a sapkájuk más, az nem lehet.”

...

„Mama, képzeld írtam szerelmes levelet Lilinek.
De nem csak én, hárman vagyunk szerelmesek.”
„És mit írtál drágám?” „Azt már elfelejtettem.”
„Tudod, az első osztályban ő a legszebb.”
„Anya, Lili vajon kit fog választani?”- ezen töprengök.
„Úgy gondolom, azt pontosan tudni nem lehet,
De ha a választás rád esik, nagyon fogsz örülni, azt érzem.
Ha pedig nem, tudod, elkeseredni akkor sem kell.
Van még az osztályban sok szép kislány, választol egyet.
Kis idő múlva visszajöttél: „Miért ne lehetnék én a győztes?
Én jól tanulok, jól sportolok, én vagyok a legügyesebb,
Már eddig is sok piros és aranypontot gyűjtöttem.
Segíteni is szoktam, aki kéri, mindenkinek.
Udvarias vagyok, lányok, fiúk barátkoznak velem szívesen,
Ha az olvasást gyakorlom, úgy gondolom, abból is első lehetek.”
Ez igen, egy hét éves gyereknek ilyen pontos rálátása legyen!

...

Sokszor barkóbázunk, ezt nagyon szereted.
Hamar kitalálsz, igen ügyesen kérdezel.
Nálunk voltál, nagyon nem tudtál elaludni egyik este.
Javasoltam, játszunk, hátha hamarabb jön álom a szemedre.
Jól szórakoztál, de az alvás csak nem sikeredett.
Mondtam, még egyet, de csak egyet kérdezhetsz.
Nem találsz ki, segíteni akartam neked.
„Egy virágra gondoltam”. „Milyen színű?” - azt kérdezd.
„De mama, hát sötét van, nem nézhetem meg!”
Milyen aranyos voltál, sokszor van ilyen.
Ilyen kérdés eszébe sem jutna sok felnőttnek.
Jobb lenne, ha sokszor visszamennénk a gyermeki énhez.

...

Anya mondta neked: „Az újév új életet jelent,
A régi rossz szokásokat el kell felejtened”.
„Akkor ezen túl kiabálni neked sem lehet.”
Mama tudja, igazad van drága kincsem:
„De előfordult már, amikor te is kiabáltál vele”.
„Miért kiabálsz”? – nem gondolod, hogy rosszul esik neked.
„Anya csak azért, mert halkán nem értetted meg.”
Bizony, ez ilyen, a gyerek mindenre nagyon odafigyel...

„Tudod a Jézuska karácsonykor besettenkedett,
Majd gyorsan elosont.” – mondtad oly édesen.
Sok mindent kaptál, Jézuska nagyon szeret.
„S képzeld, pont azt hozta, amit kértem.”

Jó volt hallani, hogy a televízió pozitívan is befolyásolhat.
„Én Batman leszek, mert az megmenti az embereket” – mondtad.
„Fontos elfoglaltságom van, a nyaralás.”
Drágám, te aztán a válaszon nem sokat variálsz,
De ez nem baj, az önbizalom jó tulajdonság.

...

Anyának azt mondtad szerdán délután:
„Én már mindent tudok zongorán,
Engem már nem érdekel, csak a gitár.”
Nem hiszem, hogy jó ez a magabiztosság.
Tudod, sokkal hasznosabb a kitartás.
Ha valamibe belefogsz, amíg nem jó, addig csináld,
Ha meguntad, örömforrássá alakítsd át.
Akkor újra élvezni fogod, meglásd.

„Anya, szerinted Lilla szeret engem?”
Kérdezd meg tőle, drága gyermekem.
„Már egyszer alvás közben megkérdeztem,
Fejét elfordította, nem válaszolt nekem,
De tudod, másnap csókolóztam vele,
Igaz, Rodi is megcsókolta már egyszer.”
„Szerintem, az nem baj, én is csókolóztam Eszterrel.”

Talán ez lesz a legcsodálatosabb találmányod.
„Tudod mama, én felfedezek majd egy olyan oldatot,
Aki abból iszik, felébred még akkor is, ha halott,
És soha nem lesz beteg, aki iszik belőle egy kortyot.”
„De nem gondolod, hogy akkor túl sokan leszünk, nem férünk el.”
„Az üveget, ha lefele tartjuk, a Föld is nagyobb lesz.”

...

dr. Csikai Erzsébet

Megvesszük...

Akkoriban még közel a belvároshoz egy négyemeletes ház, első emeleti lakásában laktunk és a most harminckét éves lányunk Réka, csak öt-hat éves volt. Három ház állt egymás mellett párhuzamosan építve, közöttük parkosított terület nagy fákkal, a középső ház végénél játszótér hintákkal, mászókákkal, homokozóval. A házunk előtt húzódó járda a ház előtt véget ért, de folytatódott a másik két ház mellett húzódó merőleges járdában és az egész mellett parkoló húzódott. Így volt bőven lehetőség biciklizni, rollerezni, gokartozni. Szerencsére bár mi az első lépcsőházban laktunk, az ablakon kinézve beláttam az egész játszóteret, és a homokozót is. Réka nevét, s nemét meghazudtolva egy örökmozgó, igazi vagány gyerek volt telve olyan ötletekkel, amiktől időnként a hajam is égnek állt. Sokszor mondtam a páromnak, hogy csak a tizennyolc évet érje meg ép csontokkal, utána már vigyázhat magára. Hogy rossz lett volna? Ó dehogy! Ha olyan helyen voltunk ahol „viselkedni kellett”, ott is derekasan helytállt. Csak a mozgásigénye volt nagyobb, mint sok gyereknek. Ezért igyekeztünk a szabadidőnket úgy alakítani, hogy a kiöltözős séták helyett a barátokkal és azok gyermekeivel labdázós, szaladgálós helyet választani a természetben. Azon a hétvégén azonban igyekeztem utolérni magam a házimunkában, ami hét közben a munka és túlórák mellett elmaradt, de apjával felváltva néztünk ki az ablakon szinte percenként csemeténkre. Attól nem kellett tartanunk, hogy elkóborol, de nem ártott megnézni nincs-e olyan ág például a mászóka felett, amit a tetejéről elér, mert akkor valószínűleg a tűzoltók hozzák le a fa tetejéről. Gyakran mondogattuk, hogy a csillárra csak azért nem mászott fel, mert nem lógott le róla kötél. Ebéd után lekérezkedett a játszótérre, ahol már több kisebb-nagyobb gyerek gyűlt össze a három házból. Az ablakon lenézve láttam Lackót a negyedikről, akivel egyidősek voltak, és sokat játszottak hol nálunk, hol náluk is együtt.

A szokásos figyelmeztetésekkel ellátva, becsuktam mögötte a bejárati ajtót. A lépcsőházban csend volt, mint vasárnap ebéd után ahol főként idősebb emberek laknak.

Miután hallottam, hogy bezárult a kapu, kinéztem az ablakon. Láttam, hogy Lackó az épülő vár mellől feláll, és integetve hívja Rékát. Megnyugodva nekifogtam mosogatni, párom teregetett a fürdőszobában. Mivel a konyhából az alsó bukóablak miatt nem lehetett oda látni, férjem átvette a megfigyelést így én nyugodtan tettem a dolgom. Egészen addig, míg egyszer csak hallom, hogy jön az én lányom fel az emeletre, és torkaszakadtából ordít. A vér is meghűlt bennem, rohantam a bejárati ajtóhoz és valósággal feltéptem, hogy lássam, hol vérzik miye tört el? Mire kiléptem, már a lépcső tetejétől úgy

három-négy fok választotta el, de ahogy meglátott megállt. A másodperc tört része alatt felmértem, hogy nem vérzik, nem tört el, ő azonban továbbra is „o” betűt formázva szájából hangosan sírt.

- Mi történt? Miért ordítasz? – Kérdeztem miközben a dobhártyám remegett a hangerőtől.

- Eltörtem egy autót – válaszolta hangját le sem halkítva.

Lelki szemeim előtt megjelent a homokvár az átfűrt alagúttal, és a homokkal dacoló műanyag játékautó, ahogy megadja magát.

- Jól van, megvesszük, csak ne ordíts már! Felfered az egész házat. Hol van az, az autó?

Réka erre annyira meglepődött, hogy elhallgatott s bár a szája tátva volt továbbra is, hang már nem jött ki rajta.

- Megvesszük? – Kérdezett vissza, s letörölte könnyeit.

- Hát persze! Hol van az, az autó? – Gondoltam tudnom kell, milyen keresünk a boltban.

- Ott áll a parkolóban. – válaszolta már kissé megnyugodva, de még hüppögve.

Akkor bennem állt meg a levegő, és páromban is, aki egy ideje mögöttem hallgatta a párbeszédet.

- A parkolóban? – reménykedtem, hátha rosszul értettem.

- Igen - bólogatott lánykám.

A szobában leülve azután kikerekedett a történet. Réka nem vitette le a kétkerekűjét, mert Lackó a homokozóban volt, a BMX kerékpárja viszont a bokornak támasztva várakozott. A lányunk gondolta megy vele egy kört, megunva a várépítést. Végig is ment a járdánkon, természetesen tekerte rendesen, és mielőtt rákanyarodott a hosszú járdára, kontrával akart fékezni, ahogy az ő kerékpárján megszokta. Csakhogy a BMX-en nincs kontra, így csak tekerte hátrafelé ijedtében és nekiment a második autó sárvédőjének maradandó alakváltozásokat okozva benne.

Apja meghallgatva a történetet kinézett az ablakon, majd az állát dörzsölve mondott egy összeget, amit meghallva magamban lemondtam a még meg nem említett következő Balatoni hétvégéről. De a lényeg az volt, hogy a gyerekünknek nem lett semmi baja. Ezt persze neki is elmondtuk, és abban maradtunk, hogy máskor jobban figyel. Majd Apjával kézen fogva elindultak a szomszéd házba az autó gazdáját felderíteni.

Darvas Magda

Aranyhoz hűen- Egy falusi este

S midőn az ég felvette sötét, csillagos köpenyét
eltűnt már a drága napfény
csend költözik az utcába.

A házban még zajlik az élet,
az asszonyok csinálják a finom krémet,
süteményt, sertést és egyéb remek ételt.

Az asztal terítve a fogások készen
a vendégek, gyerekek várják az ételt
a házigazda mesél a múltból és a fiatal koráról.

Künn egy bagoly huhog, egerészni kedve nagyon
megtöltené tollas hasát
kandallónál a macska fáradtan nyújtja el magát.

Benn a gazda saját borát nyitja
felesége rétest rak az asztalra
hej, jókedvűktől zeng az egész utca.

Kandallónál a gyerekek vígan játszanak
kukorica csuhéból csokrot fonnak
aranyosan mulatnak, míg a szülők boroznak.

Mire éjfél üt a kakukkos óra
nagyot ásít
holnap korán várja a földmunka

Gyerekeknek édes álom költözik szemükre
szüleik ágyba viszi őket az ölükbe.
A vendégek elköszönnek,
s otthon nyugovóra térnek.

Nagyszüleimnek

Minden egyes hétnek
csak a végéért élek.
Ha megyek, ha maradok
a nagyszülőkkel vagyok.

Nem csoda, hogy várom
hisz ebből nem lehet károm.
Együtt unokák és nagyszülők
egész héten erre készülök.

Ha jól tanulok csokit kapok,
ha rossz vagyok szidást kapok.
Velük csak úgy repülnek a napok,
ott mindig nagyon boldog vagyok.

Megtanítanak mindenre
amit tudnom kellene
ha valamit nem tudok elmondják,
velem tudásukat megosztják.

Mindig jó irányba terelnek
engem jó gyerekek nevelnek
hisz ők engem nagyon szeretnek
érzem, s ezt sosem felejttem.

Deák Milán Szabolcs

Mindenki volt egyszer kisgyerek....

Mindenki volt egyszer kisgyerek. Bár, amikor saját gyermekeimet próbálom erről meggyőzni, időnként derűtséget, gyakran értetlenséget váltok ki belőlük. Így aztán amikor szigorúságomat támadták, és én azt próbáltam elmesélni nekik, nagymamijuk mennyivel szigorúbban nevelt engem, mint én őket, már nem is csodálkoztam, hogy nagyfiam kissé szemtelenül kérdezett rá: "És ez mikor is volt, anya? Az őskorban...?"

De már régóta nem csodálkozom semmin. A gyerekek számára az idő sokáig értelmezhetetlen fogalom, s minden, ami a múltban történt, csupán egy kupac történelem. Így történhetett, hogy amikor elsőszülöttem négyévesen próbálta összerakni a tőlünk hallott – mesélt vagy éppen olvasott – régi történeteket, elgondolkodva rákérdezett: "Anya, mama nagyon régen született?" Az "igen" válasz nem elégítette ki; pontosabban szeretne volna tudni, milyen régen történt, szeretne volna valamilyen általa ismert "nagyon régi" dologhoz kötni, ezért tovább kérdezősködött: "Akkor, amikor még a dínók is éltek...?"

Nos, elég régen született, bár természetesen nem a dínók korában; közvetlenül a 2. világháború vége után. Nagyszüleim földet műveltek, állatokat neveltek, ebből tartották el három gyermeküket. Amikor anyukám karonülő volt, nagymamám nap mint nap az otthoni munkák elvégzése után nagyapám után indult a földre, hiszen a munka őt is várta ott. Mivel akkoriban nem létezett sem bölcsőde, sem bébiszitter, kénytelen volt kicsi gyermekét is magával vinni. Mivel a föld messze volt és kis "rakományát" is vinnie kellett magával, találékonyan egy kosárba helyezte a kisbabát, a kosarat felpakolta a talicskára – így indult dolgozni. S hogy a munkavégzés ideje alatt hol volt a kisbaba? A megművelt föld mellett, egy árnyékos helyen a kukorica vagy valamilyen fa tövében. Nagymamám a munkát meg-megszakítva időnként rápillantott a kicsire, vagy ha szükséges volt megetette, megittatta. De sokszor eszembe jutott ez a dolog, amikor a GYES intézményének köszönhetően a gyermekeim első éveiben itthon lehettem és megengedhettem magamnak, hogy ebéd után együtt pihenve a kicsikkel a hűvös szobában, magam mellett élvezhettem csöppnyi testük közelségét, gyönyörködhettem békés alvásukban.

Nagymamám már gyerekkorában is sokat dolgozott, idősen azonban szívesen mesélt arról, gyerekként milyen dalokat énekeltek s milyen körjátékokat játszott a többi kislánnyal. Anyukám már több - bár inkább saját maga által készített - játékkal rendelkezett; ilyen volt a csontcsikó, a bigé, a csuhéból készült baba... A játékidő nála is korlátozva volt, hiszen volt egy öccse, akire rendszerint neki kellett vigyáznia, míg a szülők dolgoztak. S a felnőtt-

teknek faluhelyen mindig volt tennivalójuk. Ugyanakkor anyukám már kisgyerekként is be volt fogva az állatok ellátására és minden egyéb házimunka végzésébe is. Nekem már gyerekszobám is volt, bár azon bátyámmal kellett osztozkodnunk, ami időnként, természetesen, nálunk is feszültséghez vezetett.

Még ma is pontosan el tudnám mesélni, hogyan nézett ki a szobám; melyik polcon milyen játék volt. Nem volt túl sok, de azokkal szívesen játszottam. A gyermekeimnek már megszámlálhatatlan játékszerük van. Azonban miközben felnőnek, szép lassan megtanultam: a játékok mennyisége nem arányos a velük való játszásra fordított idővel... S amíg a mai gyerekek készen kapják a játékokat, eleve meghatározott funkcióval, mi sok mindenből játékot csináltunk, amit felleltünk; így váltak építőelemmé a lemorzsolts kukorica csutkái vagy indiánsátorokká a maréknyi, felül összefogott fűcsomók.

Gyerekkorom egyik nagy élménye volt, amikor találtam az udvarunkon egy nagy éticsigát. Nézegettem, ide-oda pakolgattam, majd találtam neki egy ideálisnak vélt lakosztályt: egy elől kivágott lopótök belsejét friss fűvel kibéleltem, majd beleköltöttem új lakóját. Persze, azért senkit sem lehet lakásfogságra kényszeríteni, így időnként megsétáltattam a csigámat. Ez abból állt, hogy kivittem az udvarra, leraktam a fűbe, s amíg kis háziállatom legelészett, én kitartóan ügyeltem rá, hogy ne tévesszem szem elől. Azonban tízévesen a világ különféle érdekességei, felfedeznivalói csalogatják az ember figyelmét, így megoldást kellett rá találnom, hogyan lehet egy időben játszani és nem félni a csigám elveszésétől. Hamar jött a megoldás: játékpolicomon találtam egy Teknőc Ernőt ábrázoló matricát, amit egyszerűen kiskedvencem házára ragasztottam. A matrica elég feltűnő volt a fűben, tehát még ha túl messzire is merészkedett a csigám, hamar észrevettem a matricát a zöld fűben. Így ment ez nap mint nap, amíg egy napon megtudtam: táborozni megyek. Apukámra bízam hát házi kedvencem napi levegőztetését. A táborozás nagyon nagy élményekkel gazdagított, bevallom, hazatérve egy ideig eszembe se jutott kicsi csigám. Míg egy napon, amikor kinn játszottam az udvaron, a járdán egy színes valamire figyeltem fel. Közelebb érve hirtelen felismertem: a matrica virított odaragadva a járdához.. Rekonstruálva a történeteket arra a megállapításra jutottam: valószínűleg apukám ígéretéhez híven kivitte levegőzni a kiskedvencet, azonban nekilátva a kerti munkáknak, egyszerre el is feledkezett róla, ami egy óvatlan pillanatban végzetessé vált a kis állat számára; apukám véletlenül rálépett, ami a csigám halálát okozta. Úgy tűnik, az éti csiga, mint házi kedvenc "birtoklása" nem csupán nekem jelentett örömet. Kislányom kétévesen, séta közben az árokparton talált egy kis egyedet, felvette, nézegette, hordozta egy darabig. Hamarosan azonban hirtelen letette a fűre a következő szavak kíséretében: "Nem kérem már. Kinőttem."

Az állatok, egyébként, családukn minden generációja életében – így vagy úgy - nagy szerepet játszottak. Nagymamámék mindig többféle állatot tartottak, hogy családjuk megélhetését biztosítsák: malacokat, tyúkokat, kacsákat neveltek. Gyerekként otthon én is láttam, micsoda felelősséggel, mennyi munkával járt a haszonállatok tartása. Nekem már saját, igazi házi kedvencem is lehetett, mégpedig tengeri malac formájában. Igaz, mindössze egy állatka örökbefogadását engedélyezték szüleim, amit én be is tartottam – a malacka viszont nem: egyik reggelre a ketrecében egy helyett két kis jószágot pillantottunk meg. Nyilván régi gazdija "elfelejtett" minket tájékoztatni, hogy az ajándék-állat éppen várandós...

Mi már nem tartunk haszonállatokat, viszont gyerekeim az évek során a legképtelenebb ötletekkel álltak elő azzal kapcsolatban, milyen házi kedvenc tartása szolgálna leginkább boldogságukat. A kiskutya még a szolid kérések között szerepelt. Alina kutyánk akkor került hozzánk, amikor kisfiam négyéves volt. Igaz, kölyökkutya volt, mégis féltettem kicsit a gyerekemet a lassan szép nagyra növő kutyától. Azonban hamar kiderült, hogy aggodalmam majdhogynem fölösleges volt, illetve a kutyát éppúgy félthetem a gyerekemtől, mint fordítva. Az történt ugyanis, hogy míg egy alkalommal a kutyusunk harapdálásával felbosszantotta kicsi fiamat, ő nem volt rest azon nyomban visszaharapni. Erről nem elmondása során szereztem elsőként tudomást, hanem a látványból következtettem: elsőszülöttem a mosdónál szorgalmasan próbálta kimosni szájából a sűrű Ali-szőrt. A kutyán kívül voltunk már büszke tulajdonosai cicáknak, aranyhörcsögöknek, teknősöknek. Bár minden állatbeköltöztetést a gyerekek lelkes ígéretei előznek meg, melyek szerint ők fogják etetni, itatni őket, takarítani a helyüket és így tovább, én azonban már tudom, hogy a lelkesedés általában csupán a legelső hétig tart. Bár az is előfordult, hogy nem a saját szórakoztatásukra szerettek volna állatot, hanem meglepetést akartak vele szerezni. Egy szép nyári koradélután Robika lelkesen hívta nagymamiját, hogy megmutassa frissen összeállított gyűjteményét. Aztán már csak mami sikítását hallottuk, amikor a vödörhöz érve, benne egy halom ugrándozó, kifelé igyekvő békát pillantott meg. Szegény kicsi fiam nem értette, mami miért nem tudta értékelni a meglepetésnek szánt békastrandot...

Egy ideig olyan szerencsés helyzetben lehettünk, hogy négy generáció élt nálunk egy fedél alatt; anyai nagymamám, anyukám, én és a kicsi fiam, apukájával együtt. Ez az együttélés, természetesen, jól szervezettséget igényelt, ennek ellenére időnként súrlódásokat, de többnyire boldogságot jelentett. Voltak olyan helyzetek, amelyekre ma is szívesen emlékszem és örülök, hogy részesei lehettünk. Nagymamám anyukámmal az emeleten, mi pedig a

földszinten laktunk. Mama szívesen vigyázott a kicsi dédunokájára, beszélt hozzá, gyakran énekelt neki. A kicsi is ragaszkodott dédihez, szívesen vette, ha felvittük hozzá. Olyannyira szeretett fenn lenni, hogy első, önállóan megtett útja is hozzá vezetett – volna, ha időben észre nem veszem törekvését; csupán egy pillanatra fordultam el a kicsitől, amikor hirtelen eltűnt a szemem elől. Keresni kezdtem, mire furcsa hangokat hallottam a lépcsők irányából. Odaszaladtam, s elrettenve láttam, hogy a felfelé vezető út felét megtéve, elsőszülöttem hátrafelé tekingetve, vigyorogva integet nekem. Halálra váltan meg se mertem szólalni, bár ijedtemben legszívesebben rákiáltottam volna. Ugyanakkor tudtam, hogy amennyiben megteszem, talán ettől megijedve pottyan le a kicsi. Így szép lassan megközelítettem, és épségben lehoztam őt. Este apa rácsot készített a lépcsőfeljáróhoz...

Nagymamám élete utolsó éveiben már nagyothallott. Kisfiam pedig éppen abban az időben sajátította el az érthető beszéd alapjait. Ez a tény is teremtett vicces helyzeteket, amelyeken aztán, szerencsére, mindannyian jókat nevetünk. Elég csak olyan szituációra gondolni, amikor csendes, halk kisfiam a maga kisgyermek nyelvén próbált meg valami technikai újdonságot elmagyarázni a nagyothalló dédinek. Bizony, gyakran kellett szinkrontolmácsként dolgoznom azon, hogy a 86 év korkülönbség ne jelentsen akadályt a kommunikációs felek között.

Természetesen a testvérféltékenység is megjelent gyermekeimnél. Gyakran ment a "harc", a "kitszeretszjobban" játszma. Mindig törekedtem a nagyobb vita, veszekedés elkerülésére, azonban a törekvés a feszültség elsimítására nem mindig járt sikerrel. Akkor sem, amikor mindkét gyerek egyszerre akart az ölembe ülni és a kétéves bátyjához fordulva határozottan kijelentette: "Nem! Te nem férsz ide! Egy anyának egy öle van!" Aztán továbbfokozva a "kegyetlenkedését" folytatta: "Robika, neked nincs anyukád! Neked apukád van csak. Nekem van anyukám, apukám, meg Robikám...meg én.." Persze a nagyot se kellett soha féltetni. Amikor nem volt kedve hozzá, igen nehezen viselte huga szeretet-kitörését, ami vagy puszikban vagy éppen ölelésben tört utat hozzá. Egy alkalommal, amikor húga ölelő karjaiból próbált kiszabadulni, hatalmasat tüsszentett. Ezt azonnal bizonyítékként használta fel: "Látod, anya, allergiás vagyok Krisztikére!!"

Amióta nagyobbak lettek a gyerekek, természetesen kicsit konszolidálódott a helyzet, ami a veszekedéseket illeti. Nem is a mennyiség az, ami igazából változott, hanem a viták tárgyában beállt változás hívja fel a figyelmet, hogy bizony, nőnek a gyerekek. Míg korábban a játékok pillanatnyi birtoklása jelentette a legfőbb vita-alapot, mára a veszekedés kiindulópontja, hogy "kinézettelőszőrcsúnánamásikra"

Korábban azt gondoltuk, a világ rendje, hogy nagy, a felnőtt tanítja a kicsit, a gyermeket. Mióta anya vagyok, úgy gondolom, ez a kijelentés alapján ingott meg; gyakran éppen mi, felnőttek tanulhatunk a gyerekektől. Itt nem csupán arra gondolok, amikor hétéves nagylányom türelmesen magyarázza mamijának a számítógép-kezelés alapjait, vagy éppen a Facebook-on regisztrálva őt ecseteli neki a "lájkolás" és "megosztás" közötti különbséget. Gyermekeim apai dédipapája nemrég hunyt el. Először fogalmam sem volt, hogy reagáljak kislányom kérésére, miszerint szeretne részt venni a dédi temetésén. Féltem az akkor hatévest a megrázkódtatástól, attól, kicsi lelke hogyan dolgozza majd fel ezt a szomorú alkalmat. Végül beleegyeztem óhájába, elvittük a temetésre és utólag rájöttem, nagyon jól tettem. A szertartás alatt végig mamija – aki édesapját gyászolta – mellett állt. Amikor kislányom észrevette, hogy nagymamája arcán sűrűsödni kezdenek a legördülő könnycseppek, nemes egyszerűséggel belecsúsztatta kis kezét szeretett mamija kezébe, határozottan megszorította kicsit és bátorítólag ránézett. Mintha csak azt üzenete volna: megértem a szomorúságodat, de ne aggód: én itt vagyok veled és szeretlek.

Gyermekverseimet kislányom születése után, családjunk mindennapjai által megihletve írtam meg.

Játsszunk kinn és benn!

Száll a labda, gurul és pattan,
Repül a hinta, magasan, halkan.
Gurul a roller, forognak a kerekek,
Udvaron játszanak vidáman a gyerekek.

Elkészült a váram, kis kockákból raktam!
Alszanak a babák, legyetek most halkan!
Beborult az égbolt, langyos eső elered
Bementek a szobába játszani a gyerekek.

Ujjszámoló:

Hüvelykujjam kiskutya
Csontocskáját rágja,
Mutatóujjam kiscica
Tejecskéjét várja.
Középső ujjam nyulacska
Kedvence a káposzta,
Gyűrűsujjam kisegér
Finom sajtot mindig kér!
Kisujjam egy kiskecske
Ha éhes volna, mekegne
Nem éhes, mert jól lakott,
inkább haza ballagott.

Veszekedős vers

Anya, apa azt reméli
Hogyha egyszer szépen kéri
Mi, a kicsi csemetéi
Nem fogunk majd veszekedni.

Nem lesz nehéz, megígérjük
Bár időnként elfelejtjük
S amikor úgy gondoljuk,
Szülők nem hall, újra kezdjük...

Anya dühös, apa mérges
Nem kérdik meg, ki volt vétkes
Mindkettőnknek jár a szidás
Nem számít már, ki volt hibás.

Megszeppenünk, békét kötünk
Mind a ketten esküdözünk:
„Soha többé nem veszekszünk!”
s kettő percig nincs baj velünk...

Fábián Krisztina

A villa titka?

Balatonalmádi egyik szép története, ami feledésbe merült az évtizedek során. Érdemes megismerni. - A második világháború a vége felé járt, amikor az oroszok nagy erővel, szinte átfutottak Balatonalmádin. Így a balatoni csata 1945. március 6-16, ami elhúzódott nyugat felé. A villa körül is megjelentek az orosz katonák és vadászták a nőket és az élelmiszereket. Itt egy fiatal család lakott, kis leánygyermekkel, aki pár éves volt csak. Az anyát eldugták a pincébe, de olyan helyre, ami egy dupla, titkos pince szobát is rejtett. Az apa a kisgyermekkel fent maradt a lakásban egyedül, mert nem igen bántották a gyerekeket és a férfiakat. Az oroszok, hogy nem találtak nőt és élelmet az apát elvitték mérgükben a kisgyermekkel együtt. Amikor az anya feljött a pincéből majd meg örült, hogy elvesztette a két szeretett lényt. Az évek teltek, a húsz éves magára maradt Erzsi asszony sosem ment férjhez, magába zárta a villa emléke. Már a 60.születésnapját tartották a szomszédok 1985-ben, akik nagyon megszerették a magányos nőt. Kopogtak az emeleti lakásának az ajtaján. Két nagyon szép nő állt az ajtóban, meglepődtek, amikor kisebb ricsajt hallottak bentről. Erzsi asszony mosolygott a két idegen nő zavarán, de kitárta az ajtót és beinvitálta őket a szobába. Beléptek a szegényesen berendezett lakásba, négy hasonló korú idősödő nő üldögélt egy dohányzó asztal körül és üdítőital mellett szórakoztatták egymást. A két vendég leült, az idősebb kíváncsian nézett körül. Talán negyven éves lehetett. Majd megszólalt, hangja meghatottságot árult el.

--Szeretnék bemutatkozni, Schön Gizella vagyok, a lányom Schön Éva. Nem olyan régen telefonáltam az egyik szomszédnak, Kati néninek. - Kati néni megemelte a kezét, mintegy jelezve, ő volt az akivel beszélt. Gizi asszony küldött egy mosolyt Kati néninek és folytatta tovább.

-- Innen tudom, Erzsi asszony ma 60 éves, és szeretnék boldog születésnapot is kívánni és bemutatni az unokáját. - Ebben a pillanatban a csendet hasítani lehetett volna, meg sem mert senki sem mozdulni. Az asszonyok hol Gizi asszonyt nézték, hol a húsz éves forma lányt és hol Erzsi asszonyt. Gizi asszony az ujján lévő jegygyűrűt lehúzta és Erzsi asszonyhoz lépett, megfogta a kezét és a tenyerébe tette az arany gyűrűt és meghatottan kezdte.

-- Ez a gyűrű a férjéé volt, az én apámé. - Erzsi asszony nézte a gyűrűt, emlékei azonnal megrohanták, igen ez az a gyűrű, amit a férje húzott az ujjára, és rá egy évre eltűnt a gyermekével együtt. Lassan megemelte a fejét, könnyeivel küszködött, még nem jutott el a tudatáig, ez most születésnap jókívánság vagy csak kis vigasztalás. De látta, ez igaz, ami itt történik. Eszébe csapott most a Gizella név, a lánya neve volt. Lassan kezdte megemelni a

karját, az idős karokat, amik vártak negyven évet gyermeke ölelésével. Öszeölelkezett anya és lánya. A négy nő sírva fakadt. A kis unoka sem bírta tovább. Egyszerre Erzsi asszony eltolta magától leányát és az unokájához lépett. Átölelte és körbe puszilgatta. De azért a csend csak nem tudta uralni a kis szobát, lassan a sírások is abba maradtak, és az anya, a nagymama, akinek sok kérdése volt, de csak egyet akart tudni, most. Hogyan történt, lánya mosolyogva mesélte el könnyeivel küszködve.

-- Apa mesélte el mi is történt. Amikor az oroszok elvitték, egy pár óra múlva elengedték, de egy újabb orosz csapat elfogta és elvitték. A magyar határon elengedték, de megsebesült, mert az egyik orosz német kémnek nézte és belelőtt. Magyarok, akik menekültek Ausztriába magukkal vittek bennünket. Apa nagyon megsebesült, és egy osztrák-magyar családra bízott, de leírta egy füzetbe mi is történt velünk. Apa meghalt, én kicsi voltam és nem is kérdezősködtem. Egy hónapja találtam meg apa füzetét, ekkor tudtam meg az anyám ki is, hol is él. Azonnal elkezdtem nyomozni és a szálak ebbe a Sári villába vezettek. Kati néninek sem mondtam semmit sem, de kértem, maradjon titokban addig a beszélgetésünk, amíg ide nem érek a lányommal. - Kati néni felemelkedett az asztal mellől, intett a többieknek is és megjegyezte.

-- Most pedig elmegyünk, ez már nekem is sok lett a lelkemnek. Negyven év után találkozok az anya a lányával és az unokájával. Ezek az öreg falak itt a villában nem tudom emlékeznek-e hasonló csodára.

Farkas Antal/Anatole Hongrois

A nagy csupor

Édesapám gyerekként élte meg a II. Világháborút. Számtalan emléke közül számomra ez volt a legkedvesebb, mely az oroszok Komádiba történő bevonulását mutatja be, egy gyermek szemén keresztül. Gyakran elmesélte és a végén mosolyogva mindig hozzátette:

- Szegény orosz!

Ettől a mondatától vált számomra ez a történet igazán emlékezetessé és embe-rivé. Az ő szavai nyomán tanultam meg, hogy az ellenség is ember, amíg emberként viselkedik.

A történetben szereplő kisfiú lett évek múlva az én büszke és erős apám.

A kisfiú olyan tízéves forma volt és a bíró pincéjében üldögélt édesanyjával, testvéreivel és az utcabéli emberekkel együtt. A férfiak ástak ugyan óvóhe-lyet, még hozzá szakszerűen „z” alakban, hogy az esetleges légnyomást feltar-tóztassa, ám amikor el akartak bújni benne, kiderült, hogy beleköltöztek a vadméhek. Márpedig a vadméhekkel nem lehet kukoricázni. Így aztán a bíró pincéjébe szaladtak a sziréna hangjára. Ültek a hatalmas boroshordók tövében és hallgatták az egyre közelebből hallatszó lövéseket, dörrenéseket.

A kisfiú nyugtalanul mocorgott. Soha nem bírt egy helyben ülni. Most is futkározni szeretett volna, karikázni a barátokkal, de nem lehetett és ki tudja, meddig nem lehet még. Így aztán csak üldögélt és figyelte a felnőttek aggódó arcát, akik halkán találgatták, mi folyhat odakinn.

Hirtelen csend lett. Az emberek aggodalmas arccal néztek össze. A csend jelenthet jót is rosszat is.

A kisfiú az ajtóhoz ugrott és mielőtt bárki megállíthatta volna óvatosan ki-kukucsált rajta. Az utcán, éppen a ház előtt, lovas szekér állt és ismeretlen egyenruhájú katonák ugráltak le róla. A gyerek visszarántotta az ajtót.

- Itt vannak az oroszok! - suttogta izgatottan.

Az asszonyok riadtan húzták homlokukba kendőjüket és mindegyik ölbe kapott egy gyereket. Azt hallották az oroszokról, hogy szeretik a gyerekeket és nem bántják a kisgyerekes anyákat. Hogy aztán ez a híresztelés igaz-e vagy sem, azt nem tudhatták, de ennyi esélyt adni kell az életnek.

Kitárult az ajtó és két géppisztolyos orosz katona jelent meg.

- Nyemetszki? – kérdezték.

- Nincs, nincs! - bizonygatták az emberek buzgón, majd a katonák intésére egyenként felóvakodtak a lépcsőkön és megálltak a bíró kerítése előtt. Ami-kor mindenki felért az egyik orosz hirtelen megragadta a kisfiút és visszalökte a pincébe. Közben lövésre készen leste, ugrik-e valaki a váratlan mozgásra.

A pincében azonban csönd volt, semmi nem moccan, csak a gyerek tápászkodott fel a földről ruháját igazgatva és megrettenve várta, mi fog történni. Az orosz lement a pincébe és óvatosan szétnézett. Megkopogtatta a hordókat nem bújt-e el bennük valaki, de mindegyik tompán kongott.

- Fiúk – rikkantott ki örömmel a többieknek – bort találtam, rengeteg bort, hozzatok edényeket!

Odaintette a kisfiút a legtestesebb hordóhoz és mutogatta neki kézzel-lábbal, hogy keressen lopót és szívjon nekik bort.

A katonák kulacsokat, csajkákat kapkodtak össze, futottak a pincébe lelkesen. A legfiatalabb katona Grisa, aki eddig a lovakkal foglalatoskodott odaszólt a barátjának.

- Te Sztjepan, keressünk már valami nagyobb edényt, ha már olyan sok bort találtunk! Ezekbe a csajkákba alig fér valami.

Néhány lépésnyire állt egy cséplőgép, amellelt találtak két vödört.

- Nem lesz ez jó komám, ezekben olaj volt! - figyelmeztette Grisa a barátját, de az csak legyintett.

- Csak ne lennél mindig olyan finnyás!- s ment a többiek után a vödörrel.

- Már pedig én nem iszok mocskos edényből, megkeresem a konyhát, lesz ott éppen elég tiszta fazék, meg vájling! – fogadkozott a fiatal katona s belépett a bíró udvarába.

Nem kellett a konyhát keresgélne.

Grisa egy kicsi, ukrán faluban született. Egész életében pléhtányérből evett, bádögbögréből itta a teát. A falu lakói alig voltak gazdagabbak a templom egerénél. Olyan szépséges és nagy csupra senkinek nem volt, mint amilyet itt talált felakasztva a kerítésre.

- Hej, ha én ezt haza tudnám vinni, hogy örülne édesanyám, ráadásul az egész falu a csudájára járna ennek a csupornak! – gondolta miközben leakasztotta és megcsodálta a ráfestett virágokat.

A többiek már az árokparton ülve jókedvűen borozgattak. Leszaladt hát ő is a lépcsőn és a kisfiú elé tartotta szerzeményét. A gyerek, aki eddig engedelmesen töltögette a csajkákat, kulacsokat, olajos vödröket, most megmerevedett és csodálkozva pillantott az oroszra. Tagadólag megrázta a fejét.

Grisa egész életében hirtelen természetű volt, most is azonnal megfordult benne a bornyú. Mit rázza itt a fejét ez a kölyök, oszt még magyarul is valamit hozzá azon a furcsa nyelven?! Hát mit képzel ez magáról?! Rárikkantott a gyerekekre és pofonra emelte a tenyerét.

A kisfiú a felemelt kézre pillantott, majd belenézett Grisa vadul szikrázó szemébe. Egy pillanatig még tétovázott, aztán megvonta a vállát.

Jól telecsurgatta az edényt, az oroszoknak óvatosan kellett lépkednie, nehogy kicsorduljon a finom bor.

- Ide nézzetek, mit találtam! – rikkantotta Grisa s büszkén mutatta szerzeményét. Leült a többiek mellé az árokpartra, sapkáját maga mellé tette a fübe és két marokra fogta az edényt.

A kisfiú úgy érezte, bármi áron tudnia kell, mi történik.

- Úristen csak nem...? - kuncogott magában.

A kíváncsiság gyakran nagyobb úr, mint a félelem.

Felmerészkedett a lépcsőkön, megállt, hátát a langyos pinceajtónak támasztotta. Onnan figyelte az indulatos katonát. Az arcát nagy nehezen sikerült komolyra igazítania, de a szeme, az kacagott, miközben nézte mit csinál Grisa.

A fiatal orosz - társai irigy pillantásának keresztüzében - arcán elégedett és büszke mosollyal, jóízűen kortyolta a vörösbort a bíró lányának piros és sárga rózsabimbókkal díszített fehér porcelán bilijéből.

Fésüsné Kovács Lilla

Igaz meséken nőttem föl

Amikor ezeket a sorokat írom, először utazom a vonaton ingyen. Egy emberöltő.

Hívő katolikus parasztcsaládból származom. Gyermekkoromban egy kis gyümölcsös biztosította a családunk megélhetését. Együtt dolgoztunk szüleinkkel, ennél fogva nem jártam napközibe. A szünidők nagyobb részét is otthon töltöttük, s a szüleink, nagyszüleink nagyon sokat meséltek nekünk az életükről, az ő gyermekkorukról, a család eredetéről, tudnunk kellett, kik a rokonaink a faluban, ismertük a falu történetét, ahogyan azt szüleink az iskolában tanulták annak idején. Ahogy most visszagondolok azokra a történetekre, melyek a neveltetésem részeként világnézetemet meghatározták, nem tudom, mikor meséltek nekünk. Nem minden esetben direkt mesék voltak ezek! Kissé felnőtt központú gyermekként odafigyeltem, mit beszélnek a szüleim egymás között, rokonokkal, barátokkal, s ezekből a beszélgetésekből is sok mindent megjegyeztem és megtudtam a családunkról. Volt olyan történet, amit többször is hallottam, s ha valami nem volt érthető, még mindig megvolt a lehetőségem, hogy megkérdézzem, s a választ meg is kaptam.

Bizony betöltöttem már a hatvanat, a szüleim sem éltek már, amikor rájöttem, hogy volt egy olyan családtörténet, amit nem pontosan meséltek el nekünk, gyerekeknek. Miután nagybátyám halálának körülményeiről így utólag megtudtam részleteket, sokáig gondolkoztam azon, miért nem a tőlük más vonatkozásban megszokott őszinteséggel, a teljes igazságot mondták el ebben az esetben.

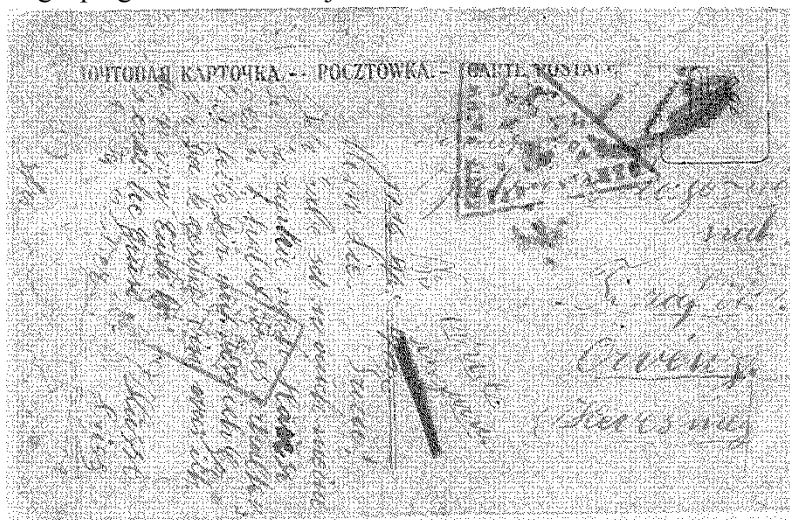
A nagyszüleim, szüleim életébe beleszólt a két világháború, s mindkettő után a hadifogság. A mi családunkból senki nem esett el a fronton, mégis voltak háborús veszteségeink, hiszen két tragédia kapcsolódott utólag - 1948-ban és 1949-ben - a háborúhoz. A történelem következő eseményeit már átérték, az 1956-os forradalmat és a megtorlás helyi történéseit. Azután a termelőszövetkezet szervezését, de még alig eszmélő gyermekként ekkor is szükség volt a felnőttek részéről az igazság teljességének megismertetésére. Szüleimmel együtt mentünk lakodalomba azon a nevezetes októberi szombaton, amikor a szovjet hősi emlékművet a forradalmárok ledöntötték a szomszédos városka főterén, hajnalban talán mi voltunk az első nézői.

Odafigyeltem nagyapám és keresztapám politizáló beszélgetéseire, mégis édesanyámtól kaptam legtöbbet az utóbbi időszak történéseiből, hiszen vele együtt vettünk részt azon a nagypénteki szertartáson 1957-ben, ahol az előző

éjjel kegyetlenül összevert papunk csak erejének végső megfeszítésével volt képes elvégezni a feladatát. Az asszonyok csak néztek egymásra, míg a templomhoz közel lakók megsúgták: „Átvitték tegnap este a tanácsházára”. Ugyancsak édesanyámmal mentem el ebben az évben a falunk forradalmár áldozatának temetésére, s emlékszem, összesúgtak a felnőttek mellettem, meglátva a bolt elé kiálló, zokogó boltost: „Nézzétek a nagy színészt”! A történet megértéséhez meg kell jegyeznem, hogy akkoriban, ha a halottas menet a bolt előtt haladt el, a boltos becsukta a boltajtót, ez volt a szokás. Ez a boltos kommunista érzelmeiről volt közismert.

Ilyen légkörben növekedtem tehát! Kicsit előreszaladtam az eseményekben, tehát megpróbálom nagyszüleimtől kezdve elmondani a megismert igaz meséket.

Anyai nagyszülém, a nagyiváni bíró lánya 16 évesen a szomszéd faluba ment férjhez egy gazdálkodóhoz, aki annak idején két osztályt végzett, s bizonyítványa szerint „írni, olvasni, számolni tud.”. Két gyermeket szült, a másodikat nem sokkal a háború kitörése előtt, az akkori idők szokása szerint a szülői házban, Nagyivánon. Jólelkű, mélyen vallásos asszony volt nagymamám. Ápolta agy-érelmeszesedésben szenvedő anyósát, tüdőbeteg sógornőjét. Később a saját két gyermeke után négy rokon gyermeket istápol, tanyán lakó testvéreinek gyermekei az elemi iskolát végezték Örvényen, egy-egy unoka-öcs pedig a polgárit - Juliska nénjüknél lakva.

Természetesen a nagyapámat behívták katonának, s a családi fényképet – felesége a két gyermekkel – magánál hordta a fronton és a hadifogság alatt. Egy német nyelven írt tábori levelezőlapot őrzött a család erről az időszakról, s egy kedves kis történetet. Nagyapa tisztiszolga volt a fogságban, s tojást

kellett vásárolnia, persze oroszul egy szót sem tudott. Elkezdett kotkodálni, s nagy nevetések között megkapta a tojást.

A hazatérésről is van egy kedves kis történet. Az utolsó kilométereket gyalog tette meg egy katonatárssal, s a hírük valahogy megelőzte őket. Így a falu határában már kint várta a család, fiának egy barátjával együtt. A kicsi lányt még csak megismerte, de a két fiú zavarba ejtette: Melyikőtök hát az én fiam? Érdekes módon apai nagyapámról nincs katonatörténet. Ő jutalomfát ültetett az ártéren, mint jó tanuló. Tudásszomját fiaiban élte ki, mindkettőt taníttatta.

Az elemi iskola idejéből édesapámról van egy kis történet. Jó tanuló volt, de nem tudni, miért, félelemből? sírva kezdett felelni. A tanító, miután megismerte ezt a tulajdonságát, odaszólt neki: - Na, Hopka, bőgd ki magad, mindjárt te következel. A polgári iskoláról sok történetet hallottam mindkét szülőmtől, több tanárunk, hitoktatójuk nevét megismertem, szokásaikról, iskolai cselekedeteikről meséltek, a társakról, akikkel megismerkedtek, összeharátkoztak, hiszen idejárt az egész környék fiatalsága. Emlékezetes a kövezetlen úton megtett napi 8 kilométer télben-fagyban.

Sokat meséltek mindketten a fiatalságukról, édesapám a téli saját készítésű korcsolyáról, az egri diákevekről, az utcai lámpa fényénél tanultak, testvérével együtt laktak egy idős néninél, s terménnyel fizettek a szállásért, tanítványokat vállaltak, hogy apró kiadásait fedezhessék. Édesanyám fiatalságát színesítették testvérének vendégbarátai. Testvére már egyetemista volt, s az ott megismert barátok szívesen jöttek a Tisza-parti kis községbe nyaranként, a legfőbb szórakozást a falu melletti folyóban a strandolás jelentette.

Édesapám és testvére egri diákként érettségizett, s utána több sikertelen állásinterjú után apám tanárához fordult panasszal. „Magyarosítson, fiam, ezzel a névvel nem fog tudni álláshoz jutni!” – volt a válasz. Így lettek mind a ketten Hopkából Hámorivá. Három név közül választhattak, az eredeti és a magyarosított név kezdőbetűjének egyeznie kellett. Ezután édesapám a falutól 200 km-re kapott munkát, testvéröccse is hasonló távolságra a másik irányban. Nyitva állt az út a családalapításhoz.

Anyai nagybátyám nyelvzseni volt, hat nyelven beszélt, s erre a falubeliek nagyon büszkék voltak. A róla szóló aranyos kis történetet sem tudom elfelejteni. Rokon kisfiú nyaralt náluk, s a nagybátyám megtanította néhány olasz szóra, s elment vele büszkélkedni a boltba. El is hitték neki, hogy olasz vendége van, amíg a kicsi, meghallva a számára ismeretlen bolti csengő szavát, meg nem szólalt: „Pista bácsi, de szépen szólnak azok a csengők!”

A két háború közötti időszak paraszti világára jellemző a következő kis történet is: Egyik rokontól kaptak a nagyszülők egy üveg mézet, amit nagy becsben tartottak, s a postásokat kínálták meg vele, akik a diák fiúnak küldendő csomag feladásában segítettek. - Édesanyám, mi miért nem ehetünk mézes kenyeret, mint a postás kisasszonyok? Talán ezért is lett utána az édesanyám maga is postás kisasszony?

A mi családukban a két háború közötti időszakban anyai nagybátyám jutott legmagasabbra és legmesszebbre. A polgári iskolában németet tanultak, az egri gimnáziumban ötödik évben kezdték a tanulók a görögöt, de latint kezdettől tanultak. Különbözeti vizsgára volt szükség, a latin nyelv alapjainak elsajátításában a tiszafüredi plébános segített. .. a taníttatás nagy áldozatot követelt a családtól, mert az édesapa 1916-tól 1922-ig hadifogoly volt Oroszországban. Mikorra az elhanyagolt gazdaságot rendbe hozta, s egyenesbe jutottak volna, következett a gazdasági válság. Édesanyám is szeretett volna továbbtanulni, de erre nem volt lehetősége, ő csak polgári iskolát végzett.

Testvére egyetemet végzett, kezdő tanárként eljutott Olaszországba, Perugiába, ahol akkoriban külföldiek számára létrehozott egyetem működött.. Erről kapott egy diplomát olasz nyelven, ez az a dokumentum, melynek nyomán életútját elkezdtem kutatni.

Fiatalon, a negyvenes években neves pesti gimnáziumban tanított. A háború törte ketté ezt a szépen induló pályát, négy év front és hadifogság. A hadifogság körülményeiről nem sokat tudott a család, a Vöröskereszt segítségével sikerült őt felkutatni 1946-ban, erről egy megőrzött tábori lap tanúskodik. Figyelemre méltó a 25 szavas tábori lap szövege:

Kedveseim!

Sokat aggódtam értetek! Magduska (felesége) sorai megnyugtattak. Hogy vagytok? Turcsányi bácsival (szüleim dánsszentmiklósi ismerőse) együtt vagyunk. Dömikénk otthon van? (Édesapám, aki szinte végigharcolta a háborút). Lajoska nagy már? (testvérem, keresztfia) Írjatok! Kellemes karácsonyt! Csókol Benneteket: Pista

Kerek irománynak érzem, s pont 25 szó. Fontos üzenete van a Turcsányi nevű fogolytárssal kapcsolatban, aggódó kérdése a sógoráról, hiszen róla fogságba esése óta nem tudott. S úgy vélem, a hazatérésben bízó ember írása, üzenete ez!

1947-ben térhetett haza, s 1948-ban állást kapott a Fazekas Gimnáziumban, ahol olaszt is tanított, iskolai könyvtáros lett, s tanított egy szakiskolában is. Amikor kötelező lett az orosz nyelv oktatása, a hadifogságot megjárt nyelvtanárból orosztanár lett. Ez volt hát a hatodik nyelv! 1949 őszén behívtak a Művelődési Minisztériumba, s felkérték az alakuló Magyar-Szovjet

Baráti Társaság elnöki vagy titkári tisztségére. Ő ezt akkor visszautasította, szülői ellenérzésre hivatkozva. Legalábbis ez volt az a változat, amit otthon elmondott.

1949. késő őszén a Fazekas Mihály gimnázium könyvtárszobájában holtan találták a fiatal tanárt, aki az ifjúsági könyvtár „őreként” s Pest külterületén lakva időnként bent aludt az épületben. 45 késszúrás érte, közülük több magában is halálos volt, néhány olyan szögből érte a testet, amely kizárja az önkezdést. A könyvtárszoba ajtaja zárva volt, de a kulcsát nem találták. A nyomozás végső megállapítása: öngyilkosság, mivel találtak egy búcsúlevelet. A levél inkább börtönbe, mint öngyilkosságra készülő ember gondolatait tartalmazza, másolatát még én is olvastam. A következő sorokkal kezdődött: „Világéletemben becsületes ember voltam.” Talán ez a mondat a kulcsa az érthetetlennek tűnő gyilkosságnak!

Az öngyilkosság verziót tudtuk, mi gyermekek is, bár sokkolt bennünket ez a tény. Miért így mesélték a szüleink? Ők is elhitték a nyomozati megállapítások ellenére? Vagy őket is megfélemlítették?

Szüleimről

Megismerkedésükről nem szólnak családi mesék, hiszen egy faluban nőttek fel, sőt távoli rokonok is voltak. A gyermekként hallott mesék inkább közös életük első tíz évéről szóltak, Dánosról, ahol édesapám egy neves nagyüzemi gazdaságban volt számtartó a kereskedelmi érettségijével. A korábbi és későbbi életükhöz képest is a dánosi évek tündek a paradicsomnak, annak ellenére, hogy közben a háború megpróbáltatásait is átérték. Már akkor vízvezetékes, fürdőszobás lakásban laktak, édesanyám a gyermekeket nevelte egy kétszáz holdas almáskert közepén. Édesapámat minden jelentősebb mozgósításkor behívták katonának. Az egyik búcsúzkodásról fénykép is készült, erről is van egy apró történet: „Csak akkor kísérhetsz ki az állomásra, ha megállod sírás nélkül”. Nem volt könnyű, de sikerült.

Édesanyámat a tanyavilágban, másfél éves gyerekkel egyedül érte az orosz megszállás híre. A gazdaságban nagy borospince volt, s ő egyedül, kiszolgálta az orosz katonáknak?

A szüleihez hazamenni már nem tudott, felment Pestre rokonokhoz. „Pestet majd megkímélik a bombázástól az angol csapatok” – ez a hiedelem járta. Minden ingóságot elásott, s egy megbízhatónak hitt személynek elárulta a helyet, hátha nem jön vissza... Egy nap alatt mindent széthordtak a faluba, volt, aki jó szándékkal, hogy mentse. Amikor a háború után újra kezdték az életet Dánoson, egymásra vallottak az emberek, ki mit vitt el. Édesanyám

körbejárt, és visszaszerzett, amit lehetett – kellemetlen feladat volt, de élni kellett.

Búcsúzó katonafeleségek. Középen a szüleim

A frontnál tartunk: Budán, az Ibrahim utcában húzódtak meg, a legnagyobb bombázásokat élték át. Egy légiriadó alatt a rokon házigazda lélekjelenléte mentette meg másfél éves testvérem életét. A csepp fiúcska pedig az édesanyja becsületét valamivel később, mert őt ölelve hisztérikus erővel megtagadta a „krumplipucolást”. A fővárosban átélt front borzalmairól sokat hallottam. Nem volt vizük, szétlőtt lépcsőházon keresztül jutottak vissza a lakásba, hogy – nem épp higiénikus – vizet szerezzenek. A nők a harisnyájukba rejtették a jegygyűrűt, s egy váltás ruhaként gyászruhát vittek magukkal, mert soha nem lehetett tudni, ki lesz a háború következő áldozata. A szovjet katonákról olyan történet is szólt, hogy palacsintát adtak a gyerekeknek, miután megértették, hogy az éhségtől sírnak.

...

Most csak az emlékezetes mesék mozaikjait rakosgattam össze, tehát ebből nem is kerekedhet pontos kép. Mégis a mozaikok is tanúságot tesznek egy letűnt korról, a paraszti világról, a tanulás általi kiemelkedésről, és harsogó kiáltásként íródnak a lelkekbe: Soha többé háborút!

Fodorné Hámori Ágnes

Pamacs Hörcsi Gobolla és Hófehérke története

Hogy kicsoda Pamacs Hörcsi Gobolla, hogy nem ismeritek? Ó igazán csak Anya ismerte, ugyanis ő volt az első hörcsőge, Hófehérkéről pedig – aki természetesen szintén nem azonos a mesehőssel – majd később esik szó. Anya nagyon szerette kiskorában Pamacs Hörcsi Gobollát, sokat játszott vele, de zongorázott és furulyázott is neki. Ezt úgy kell elképzelni, hogy a hörcsög békésen üldögélt a szép, régi, bécsi zongora gyertyatartóján, miközben Anya Mozart, Chopin, Beethoven dalokat játszott. Ilyen békességben éldegéltek ők ketten.

Ám egy szép napon Anya, mint minden nap, kiengedte Pamacs Hörcsi Gobollát az öt literes befőttes üvegből, és csak egy pillanatra felejtette szem elől, és láss csodát, a kis kedvence eltűnt, mintha csak a föld nyelte volna el. Hiába hívta, hiába kereste, Hörcsi nem jött elő. Aztán úgy gondolta, megpróbálja étellel előcsalogatni a kis haspókot, mert ugye Pamacs Hörcsi Gobolla, mint minden valamire való rágcsháló, igen szerette a pocakját. Anyukám a lakás összes szegletébe kirakott kistányérba ételt, ám legnagyobb megdöbbenésére, a finomságokkal (alma, salátalevél, káposzta torzsa) megrakott tálka sajnos érintetlen maradt. Idegességében már azt gondolta, hogy Hörcsi biztosan beszorult valahova, ahonnan nem tud kijönni. Már-már elsiratta a hörcsögét, amikor váratlanul történt valami...

A rejtélyes eltűnést követő harmadik napon Nagy a kamrába küldte Anyát száraztésztáért, és akkor Anya megpillantotta Hörcsit. Azt hitte, káprázik a szeme, a hörcsög ugyanis egy kampóra felkötött téli szalámi rúdon csüngött. Ekkor tudta meg Anya, hogy nem minden hörcsög vegetáriánus!

Abban az évben, amikor Pamacs Hörcsi Gobolla betöltötte a harmadik évet (ami hörcsögöknél már matuzsálemi kort jelent) Anya egy kicsit levegőztetni akarta őt, és kivitte befőttes üveggel együtt az erkélyre. Aznap hétágra sütött a nap, a madarak csiripeltek, és Anya azt gondolta, ezt biztosan élvezni fogja Pamacs Hörcsi Gobolla is, s azzal kitette őt a szabadba. Aztán fél óra múlva Anya nagy boldogan indult az erkélyre, kezében Hörcsi kedvenc csemegéjével, egy salátalevéllel. Odament a befőttes üveghez és kedvesen szólongatta hörcsögét, aki peckesen két lábon állt, mintha pitizne. Ám amikor Anya a szájához tette a salátalevelet, nem harapott rá, mint máskor, hanem eldőlt szegény, mint egy tuskó. Az Anyukám nem értette a helyzetet, de aztán Nagy elmagyarázta neki, hogy Hörcsi sajnos hőgutát kapott. A kinti hőmérő 35 fokot mutatott, ami azt jelenti, hogy a felmelegedett befőttesüvegbe legalább 50-fok volt...

A megboldogult Pamacs Hörcsi Gobollát Anya és legjobb barátnője Esztike, annak rendje és módja szerint, Zoli nagypapa sírja mellett eltemette. Néhány hét múlva Anya egy különleges, albínó hörcsögöt kapott: piros szemmel és fehér bundával, s a színe és szépsége miatt Hófehérkének nevezte el. Ám ez a hörcsög nem csak külsejében volt különleges, hanem Anya szerint Hófehérke, minden bizonnyal, jövőlátó képességgel is rendelkezett. Alig két hete lakott a Fűvészkert utcán, amikor Anya az előszobában kiengedte egy kicsit futkározni. Hófehérke azonnal az erkély irányába indult, és oly sebesen szedte apró lábait, hogy mire Anyukám utánaszaladt, Hófehérke levetette magát az első emeleti erkélyről. „Látó hörcsöggént” biztosan tudta, mi történt Pamacs Hörcsi Gobollával, ezért inkább önként vetett véget az életének mintsem, hogy kívárgja, hogy Anya őt is kint felejtse az erkélyen...

Sok- sok évvel később, amikor én megszülettem és óvodás lettem, fura módon megismétlődött a történelem. Az egyik óvó nénimnek, Margó néninek hörcsögei születtek és behozta őket egy nagy akváriumba, az oviba, hogy elajándékozza. Tisztán emlékszem arra a napra, pedig csak négy éves voltam, és azt is tudom, hogy miért éppen Hörcsit választottam. A behozott tizenkét hörcsögből legalább négyet kivettünk megsimogatni, de csak egy pisilt bele a kezembe, Hörcsi. Ez volt a jel, hogy őt kell hazavinnünk. Ritka szelíd állat volt, sose harapott, sokszor a vállamon ült, vagy a hasamon feküdt, ráadásul mindig megvigasztalt, ha szomorú voltam. Cirkuszi mutatványokat is tudott, gyakran fejjel lefelé mászott a ketrecében, majd gyakorlatát szaltóval fejezte be.

Egy nap – hogy-hogy nem - úgy döntött, elindul világgá, és persze ezt nem közölte velünk. Nagyon szomorú voltam és rengeteget sírtam, s ugyanazt csináltuk Anyával, mint ő annak idején Pamacs Hörcsi Gobollával: kis tálkákba raktunk neki ennivalót, de persze hozzá se nyúlt.

Egy este Anya hazajött a színházból és valami fura kapargálást hallott a szobában a szekrény mögül. Nem törődve azzal, hogy este tizenegy volt, felkapcsoltuk a nagylámpát, kihúztuk a szekrényeket, és megtaláltuk Hörcsit! Milyen érdekes, hogy majdnem ugyanez történt Anyával is...

Gulyás Marcell Gábor

„Amikor kicsi voltál...”

In medias res, 2003 óta vagyok nevelőszülő. Férjemmel sok gyereket felneveltünk és elindítottunk az élet rögzös útján. Egy gyönyörű tanyán élünk a természetben, ahol házi és erdei állatok vesznek bennünket körül.

Gyermekeink sok mókás történettel szolgáltattak az elmúlt évek során. Ezekből szeretnék most megosztani másokkal is néhányat.

Anikó lányom néhány napja élt velünk és tíz éves kora ellenére meglepően hiszékeny kislány volt.

Egy nyári napon arra kért engem, hogy készítsek madártejet.

Azt feleltem: "Rendben, de segítened kell nekem."

Anikó biztos volt abban, hogy a madártejet a madarak adják. Ahogy abban is, hogy minél nagyobb egy madár, annál több tejjel szolgál a korgó gyomornak. Én bölcsen hallgattam és érdeklődve vártam, hogyan lát neki lányom a nagyipari madártej készítésnek. Azt kérte én is kövessem az utasításait. A módszer a következő volt: Fogj egy darab madzagot és induljunk a rétre! Megérkeztek azok a madarak, amelyek a legalkalmasabbak a fejésre. Kikerekedett szemmel konstatáltam, hogy gólyákat kellene bekerítenünk. Leányom teljes erőbedobással vetette magát az általa kinézett gólya nyomába. A madár röppent jobbra, röppent balra, gyermekem pedig vetődött, gurult, szökkent a rémült állat után. Kis idő után kifáradva, fűjtatva kért segítséget a szomszéd gyerekektől. Immár négy-öt gyerek kergette a hosszúcsőrűt, persze mindhiába. Amíg a gyerekek a mezőn rohangáltak, addig én "bajszom" alatt mosolyogva beosontam a konyhába és elkészítettem nekik az oly nagyon óhajtott madártejet.

Öt éves pici fiamat, Atikát évek óta próbálom rábeszélni arra, hogy a saját ágyában aludjon a gyerekszobában. Mindent megpróbáltunk már... A legnagyobb "engedmény" mindössze annyi volt, hogy ha a hitvesi ágyban elaludt, ölben átvihettem a saját ágyába. (Természetesen, amikor letettem rögtön felébredt, így kezdtünk mindent előlről). Ígérhettem én fűt-fát, de még bokrot is, gyermekem mégsem volt hajlandó elhagyni az ágyamat. Egyik este megkérdeztem tőle, hogy miért nem hajlandó külön aludni. Ő értetlenül, már-már felháborodva nézett rám. Azt válaszolta, hogy inkább örüljek annak, hogy velem alszik, mert így bármikor meg tud engem védeni a graffalótól. A másik szobából nem biztos, hogy meghallja, ha éjjel belopózik hozzám a szörnyeteg. (az említett szörnyeteg Julia Donaldson mesebeli lénye. "A Graffaló" című mesét egy másik fiam, Janó adta elő egy tehetségkutató versenyen, majd

országos második helyezést ért el próza kategóriában.) Mivel a művet sokszor hallhatta itthon Janóka előadásában, Ati azóta is kívülről fújja a rettegett lény leírását: "Borzasztó a karma, rettentő állkapcsa, s rémes fogak rajta. Göcsörtös a térde, minden ujja görbe, és az orra hegyén van egy rút szemölcs. Szeme narancssárga, fekete a nyelve, rücskös háta lila tüskékkel van fedve!"

Míg élek, hálás lehetek az én legkisebb fiamnak, hogy minden este feláldozza magát értem, ezzel hőiesen megmentve az életemet.

GYEREKSZÁJ: Tündéri gyerekmondatok

A minap falatka fasírtokat sütöttem. Menyem, Nóri megdicsért, hogy milyen ínycsiklandóan néznek ki az apró gombócok. Janókám olvasás közben, fejét sem felemelve a könyvből legyintett egyet, majd közölte, hogy „Ááhh, csak azért csinálja ilyen kicsire, hogy többnek tűnjön.”

Micukámnak, aki autista, elég nehezen érthető a beszéde, ezért folyamatos javításra szorul. Egy nap izgatottan adta elő történetét, amit hadarása miatt semennyire nem értettem, ezért kértem, hogy ismétlje meg. Erre Ő felháborodva közölte: „Anya én most angolul beszéltem.”

Masszörök jöttek hozzánk gyermekeinken gyakorolni, amikor Annácska (9 éves) sírva mondta, hogy nem szeretne masszást kapni. Kérdeztem, na és miért? Azt felelte: „Most túl szőrös a karom és a lábam”.

Nagy lányom, Timi (23éves) egy nap Atikámat (4éves) oktatta kedvesen a viselkedési normák betartásáról, illetve a hiszti feleslegességéről. Atika komoly arccal szemlélte Timit, majd pár perc múlva még komolyabb arccal fordult felém, és megkérdezte: „Anyá, ez így született?”

2014 januárjában Janókám a Varázscsepp tehetségkutató versenyére kapott meghívást, ezért Budapestre utaztunk. A kanyargó autópálya egyik szakaszán feltűntek végre a budai hegyek. Janókámnak felcsillant a szeme, majd izgatottan felkiáltott: „Anyá! Ugye még nem hagytuk el a Hollywood feliratot?”

*Harangi Istvánné
nevelőszülő*

A Panni, meg a fia

Álmaimban vissza-visszatér az a kerti multság a kisház selyemfüves udvarán. Zöld pázsiton táncolunk, a körtefán színes lampionok világítanak. Furcsa alakok lengedeznek az udvaron: a majomtáncoltató, a selyemköpenyes törpe, a tűznyelő. Fejkendős öregasszonyok gubbasztanak a padon, körbeadnak egy csatos üveget, göcögve nevetnek. A Panni ragyogó fiatalasszony, virágos szoknyában pörög-forog közöttünk, vidám cigányzene ütemére mozdul a láb és a szív.

Késő délután gyűlünk össze, mindig. Az alkony bontogatja már a nappali fényeket. A Panni fia pelyhes állú siheder, keskeny csípője belesimul a táncba, vörös selyeming hullámszik a mellén, a haja fekete, két szeme tüzesen ragyog. Lassan egészen besötétedik. A kisház kéményére leereszkedik egy szentjánosbogár, sárgás fényével csalogatja a párját. Leszáll még kettő az ereszre; néhány a szemöldökfára. Aztán sűrű, tömött rajokban jön a többi.

*

Amikor a faluba költöztem, abban az utcában választottam házat, amelyikből már csak a mezőre vezetett út. Délibáb utcának hívták. A település másik két utcájának Petőfi, illetve Béke utca volt a neve. Én világeletemben pacifista voltam, egyben nagy tisztelője a szerelmes forradalmárnak, mégis jelentőséget tulajdonítottam annak, hogy egy ilyen különös hangzású helyen lesz majd az otthonom. Ahol semmi sem olyan, mint amilyennek látszik, és minden egy kissé másnak látszik, mint amilyen. Bár minderről akkor még nem tudhattam. Szólt is a rendhagyó utcanévről valami „falusi legenda” – majd elmesélem –, hunyorgott sokat sejtetően Ilonka néni, de valahogy feledésbe merült, és nem is tudom meg már soha. Viszont örökre őrzöm azt a szinte állandóan érzékelhető oktan derűt, amely mint az udvarokban felszálló pipafüst, kékesen kanyargott, lengedezett a kertek alatt, édeskés, változó vastagságú rétegekben.

Miután berendezkedtem, látogatóba indultam. Népi olvasmányaimból – és az amerikai filmekből – tudom, hogy ha új helyre költözik az ember, komatálat illik vinni a szomszédoknak. Az enyémmel átellenben lévő telken egy valószerűtlenül kicsi ház álldogált. Annak az udvarára léptem be először, köménymagos pogácsát és tavalyi szörpöt vittem. A házikó, kulipintyó, vityiló: mindössze egy szoba. Pedig ugyanúgy meg volt építve, mint akármelyik ház, alapot ástak neki, lebetonozták, felhúzták a falakat, ajtót és ablakot építettek bele, és szép csúcsos tető is került a fedelére, téglaszínű sindővel, ami valójában cserép, de itt így mondták. A rengeteg munkához, amivel felépítették ezt a lakóhelyet, arányaiban csak egy kicsit kellett volna hozzá tenni, hogy legyen még egy szoba, talán egy konyha, esetleg fürdő helyiség, de ez ilyen

kicsi lett, talán három méterszer négy méteres, egy szoba – egy ház. Ott éltek, mint a növények, a Panni, meg a fia.

A Panni olyan cigány-szerű volt, a kinézete alapján is, de inkább a viselkedése szerint. Túl rendetlen volt, túl hangos, túl szertelen. Túl szabad. Heves, nagy mozdulatokkal kísérte minden megnyilvánulását, széles amplitúdókkal távolodott és közeledett folyamatosan a saját egyensúlyi állapotához; hol nem szólt, hol kiabált, hol sírt, hol nevetett. Maradéktalanul megélt minden percet, eseményt, érzést. Amikor a fiát tolta végig az utcán, márpedig ez igen gyakran, napjában többször is megesett, lendületesen riszálta a farát, néhány méterenként a haját vagy a cipőjét igazgatta. És odakiáltott mindenkinek, akit csak meglátott. A gyerek, a Panni fia, bordó műbőr baba-sportkocsiban feküdt, feje-lába szinte lelógott róla, két térde egymásra fektetve, oldalra fordítva, karjai kitekeredve, feje két kispárnával kitámasztva. Savószerű szemeivel kapcsolódott a világba, de sejteni lehetett, hogy a Pannin kívül nem nagyon lát senkit.

Ha úgy hozta a szükség, Ilonka néni, a bal oldali szomszédjuk vigyázott a fiúra. Ilonka néni fűrge, eleven öregasszony volt, ruháját kasmírmintás nejlonotthonkával takarta. Ha felidézem, látom, ahogy a kiskapunak támaszkodva áll, két keze mélyen az otthonka zsebeibe rejtve, fején keszkenő, apró szemeivel élénken pásztázza a környéket. Ők már az idők kezdete óta szomszédok voltak, s ha Panninak dolga volt a városban, és nem akarta magával cipelni a fiát, vagy amikor férfi vendége volt, ami meg-megesett, áttolta a sport babakocsit Ilonka nénihez; hogy az udvarra vagy a konyhába, azt már az időjárás határozta meg.

*

Egy ragyogó márciusi reggelen a Panni áthívott hagymát dugványozni. Nagyvárosi lényemnek ez annyira abszurd volt, hogy örömmel követtem Panni csámpás lépteit a kisház mögött fekvő kertjébe. Ilonka néni is ott volt, meg egy cigány fiatalasszony, aki a viselkedése alapján a Panninak a lekötelezettje lehetett. Ez a három nő, akikhez negyediknek csatlakoztam én, hevenyészett ünnepet varázsoltak abból a napsugaras délelőttől. Hosszú vászonkötényt kötöttek a derekukra, nekem is adtak egyet, a két sarkát a derék-korchoz kellett tűzni, ilyenformán tarisznya lett belőle, abba tettük a dughagymát, és ültetés közben, térdepelve is könnyen hozzáférhettünk. A cigány fiatalasszony pogácsát kínált, ami hamar el is fogyott, mert Ilonka néni savanyú borát nem lehetett magában meginni. Panni zöld műanyag tálban hozta az ültetnivalót. Mélyen belefűrtam a tenyerem, s ahogy kiemeltem egy maréknyit, zizegve peregtek le az ujjaim között az apró, vörös héjú dughagymák. A néhány napja esett eső átáztatta az egész kertet, aztán hirtelen kimelegedett, és a nap

olyannyira áthevítette a talajfelszínt, hogy öklömnyi repedések barázdálták a földet. Ha ügyesen alányúltunk, tenyérynyi száraz földdarabokat lehetett egyben kiemelni, alattuk ott barnállott nedvesen, párállva az élet. Rózsaszín kukacok, vaksi bogarak húzódtak vissza a fényről, mi meg felkapáltuk a kemény kérget, porhanyóssá gereblyéztük; gondos gazdák voltunk a Panni kertjében. Amikor megszületett a döntés arról, hogy mekkora területet hagymásítsunk, két-két cöveket szúrtunk le a terület szélére, közöttük madzagot feszítettünk ki, s Ilonka néni már látni is vélte, hogy néhány hét múlva milyen szép, egyenes sorokban sarjad majd itt az újhagyma. A három asszonynak kézre álló nyeles ültetőfája volt, nekem a Panni letört egy ágat, azzal szúrtam lyukat a földbe, minden hagymaszemnek ujjnyi-mély ágyat. Ilonka néni rutinos dugványozó volt, jóval gyorsabban haladt nálunk. Amikor felnéztem, többnyire csak ült féltérden, szopogatta a lőréjét és mindenfélét beszélt. Egyszer odajött hozzám.

– Nem úgy a’! – kiáltott fejhangon –, hát hogyan dugdossa maga –, a csíráját kell fölfelé fordítani! Fölfelé álljon az a hagyma!

Több se kellett, a két másik asszony eldőlt a meleg földön, annyira nevettek.

– Hogyan hajt ki az a szerencsétlen, ha a gyökere van fölfelé? – cifrázta Ilonka néni, és már mindannyian nevtünk. A föld napmeleg volt, porhanyós, a tavasz felélesztett bennünk valamit. A Panni kitolta a fiát is a napra; ahogy látta többiek jókedvét, az is nevetett, folyt a nyála; egyszer Panni fogott egy marék langyos földet, a fiú béna tenyerébe dörzsölte, amíg le nem potyogott mind, aztán dolgozott tovább.

– Fölfelé álljon, fölfelé – nevetette el magát, ahányszor rám nézett, s amikor már a második botot törtem bele a földbe, azt mondta, jövő tavaszra szereznek nekem is egy jó kis cuca-fát. Nem értettem, erre ő az ültetőfájával a lába közé mutogatott:

– Jó kis alkalmatosság ez – mondta és nevetett, és nevettek a többiek is, és engem is elragadott az a párás, gomolygó nap, hát önfeledten velük nevettem.

Nem emlékszem, hogy annál fényesebb, derűsebb, szebb délelőttöm lett volna az életben.

*

Egyszer hallottam a fiút kegyetlenül sírni, jajveszékelní; Ilonka nénivel a hídon beszélgettünk éppen, ami autóbejáró volt, de itt így mondták.

– Veri – mutatott a söprűvel a kisház felé. Én megrökönyödve néztem, eszembe jutott a gyermekvédelem, a gyámhivatal, a tehetetlen, magát megvédeni képtelen gyerek, de Ilonka néni lefogta a kezem.

– Ez nem világi hatóságok ügye – és felemelte az ujját, jelezve, hogy most valami fontosat oszt meg velem:

„Van olyan” – mondta nekem egyszer a Panni –, „hogy az ember eljut odáig, amikor ütni kell.”

„Hát miért nem ütöd akkor a kilométerkövet, mér ezt a gyereket” – kérdeztem én tőle. „Énnekem ez a gyerek a kilométerkő” – válaszolta akkor a Panni. És még azt is mondta: „Sose verem meg jobban, mint ahogy engem szokott az Isten.”

– Na – tárta szét a kezeit Ilonka néni. És hazaballagtunk, szó nélkül, mind a ketten.

*

Sokszor dolgozom késő estig, aztán nem tudok elaludni; vagy felébredek első, mély álmomból és csak forgolódok, üldögélek, iszom valamit. Egyik éjjel kiálltam az udvarra, hallgattam a falut. Csöndesen zsongó, langyos nyári éjszaka volt, halványan érezni lehetett az édes pipafüstöt. Macska surrant a kerítés alatt, egy nyitott ablak mögül horkolás hallatszott, távolabb kutyák felelgettek egymásnak. Az itteni szokás szerint kiballagtam a kiskapuba, és amit szemközt láttam, hogyan is mondjam, amilyen látvány ott fogadott, váratlan éjszakai kukkolót, arra nehezen talállok szavakat, mert a fekete éjszakában, szemközt, a Panni kisháza - ragyogott. Mint amikor fehér cukormázzal körbecsipkézik a mézeskalács házikót, vagy inkább karácsonykor, a kültéri fényfüzerek világító sorai, olyan volt. Az épület körvonalai, mint a mesében, a falak, a tető, az ablak, még a kémény is, mind világított, foszforeszkált, mint a csillagok, csak néztem: millió és millió szentjánosbogár lepte el a házat.

Álltam ott egy darabig, megdelejezve, majd holnap megkérdem Ilonka nénit – gondoltam, de sűrű volt a reggel, valahogy elmaradt.

*

Nyári délutánokon összegyűlt jó pár ember a Panni udvarán, ettek-ittak, megülték a vasárnapot. Egy öreg, apró cigányember hegedült, dohánytól sárga ujjjaival tartotta a vonót, meg-megroggyant a kifényesedett térdű pantallója. Amikor elfáradt, bekapcsolták a magnót, fehér kábellel vezették az áramot a ház elé. A fiút is kitolták a fa alá; aki csak ringatózva elment mellette, mind rámosolygott, megérintette, adott egy-egy falatot a szájába. Körbejárt a zöld butélia, fanyarkás pipafüst kígyózott a levegőben.

– Szaporodik már bennük az öröm – intett feléjük Ilonka néni a kiskapuból, és szürkületkor már ő is ott ült vígan a körtefa alatt. Zománcozott piros lábasból kanállal ették a lecsót, olcsó bort ittak hozzá, hangosak voltak és nagyon irritált bennük valami, alig vártam mindig, hogy szétszéledjenek végre. Mígnem egy füledt nyárvégi vasárnapon én is ott találtam magamat a kisház előtt, ittam a vinkót, kenyérgyürkével tunkoltam a lecsót, és muszáj volt táncolnom. Nem, ezt nem hinném el senkinek, még magamnak sem, ha nem kellett volna ide-oda

lépegetnem, ringatnom a csípőmet, emelgetni a karomat, még dalra is fakadtam, ahogy egyre gyorsuló ritmusban szólt a Bubamara. A többi dalról inkább nem teszek említést, ez az írás is, a Goran Bregovicsot még éppen hogy elbírja; de Isten látja lelkemet, muszáj volt táncolnom, elragadott valami delej, borgőzt leheltek rám nők és férfiak, bűvöletükbe vontak, csak nevettem és táncoltam, mákony volt, mi lehetett volna más?

*

Egy délután a Panni rosszul lett. – Bekómált – tájékoztatott Ilonka néni. Akkor tudtam meg, hogy cukorbeteg volt. Soha semmilyen szabályt nem tudott betartani, evett mindent, amit megkívánt, frissen sült kalácsot, krémes süteményt, nokedlit. Injekciózni kellett volna magát; ha eszébe jutott szúrt, amikor éppen nem felejtette el kiváltani az inzulint.

Éktelen szirénával jött érte a mentő, senki sem ült be mellé a piros műbőr, lehajtható kisszékre, amikor a kórházba vitték. Amíg az önkormányzat és gyámügy eldöntik, hogy mi legyen a Panni fiával, addig Ilonka néni vigyáz rá. Illetve: – Majd én ránézek – mondta –, nem kell arra vigyázni. Pelenkát cserélek, megetetem, mozogni nem mozog, nincs annak szüksége semmi. Később hozzátette:

– Majd mindennap kitolom egy kicsit a napra. Aztán jól van.

Így is volt. Minden nap meglátogatta valaki a Pannit: a cigány fiatalasszony, egy másik szomszéd, én is. De nem javult, elvesztette az eszméletét. Hamuszín arccal süppedt a piros pecsétetes kincstári ágyneműk közé, furcsa volt, idegen, nem volt igazi.

A harmadik éjjel többen is kiszaladtunk az utcára, már pirkadt, mintha kutya vonyított volna, szinte tutult; aztán még órákon keresztül, fájdalmasan sírt a kisházban a Panni fia. Már világos volt, amikor egyszerre csak abba hagyta. Összenéztünk a küszöbön, és mindannyian ugyanarra gondoltunk: meghalt a Panni.

Attól fogva a fiú semmit el nem fogadott, se enni, se inni. A szemét se nagyon nyitotta ki, a világnak abból a részéből, ami megmaradt neki, sem táplálékot, sem látványt nem kívánt többé magába fogadni.

A szomszéd faluban volt a megyei kórháznak egy elfekvője, oda vitték, a sárgára festett kastélyba. A protokoll szerint lekötözték, infúziót adtak neki. Az ablakból még láthatta volna, milyen büszkén sétálnak a színes tollú pávakakasok a gondozott parkban, de a Panni fia a fal mellett feküdt a kastélykórházban, felhúzott rácsú ágyon, a fény sem nagyon ért el odáig – mindegy annak – legyintettek a nővérek.

*

Odahaza a temetésre készülődtünk, nem volt ezeknek rokona senki, az önkormányzat fizette a sírásókat, az egyház ingyen vállalta a szertartást, mi, szomszédok, jelképes torra készültünk. A falunkban a temető a domboldalon volt, nem szerencsés a vízmosások miatt, gondoltam, amíg ballagtunk a sírhelyhez, és láttam, hogy a Szent Mihály lovát is nehezen tolták föl, az egyik gyászhuszár kétszer is elbotlott.

– Szegény Panni – súgta Ilonka néni – igen rázkódik a lova.

A kántor 1-2 verssel többet énekelt, mint szokott, a pap nem sajnálta a füstölőt. Bár derűs, októberi vasárnap délután volt, kevesen álltunk ott: az önkormányzattól egy képviselő, a közvetlen szomszédok, néhány cigány; hamar körbeért bennünket az illatos tömjén. Ahol én álltam, onnan éppen rá lehetett látni a Délibáb utcára. Még nem jártam a temetőben azelőtt, el is szégyelltem magam, amikor arra gondoltam, hogy ha nem hal meg a Panni, talán sosem látom meg ezt a perspektívát. Aztán fel is menttem gyorsan a gondolatot, végtére író vagyok, az élményekből élek. És a fantáziámból, tettem hozzá magamban, de akkor mégsem gondoltam arra, hogy alig telik el tíz nap, s ott állok megint, szinte ugyanazon a helyen, ugyanazokkal az emberekkel, mert a Panni fiát is temetjük.

*

Már besötétedett, amikor az éjszakás nővér átszaladt az udvaron, a kastéllyal átellenben volt a portás-fülke, ott intézett valamit. Ahogy visszafelé igyekezett, futtában megállt, odalépett mögé a portás is, időközben többen is észrevették a fényt, azok szóltak másoknak, aki csak tudott, mind kiment a kastély elé és nézték, csak nézték, ahogy a szentjánosbogár-rajok ellepik szépen lassan az egész épületet. Kezüket a szájuk elé kapták, úgy csodálkoztak, Uramisten, mi ez.

És néhány perc múltán egyszerre szállt fel mind, bevilágítva az eget a kastély felett.

Amikor az ápolónő visszatért a nővérszobába, látta, hogy a 8-as kórterem jelzőfénye világít.

– Jöjjön, kedves -, szólta az ablak melletti beteg, amikor a nővér benyitott, – már nagyon hörgött ez a szegény nyomorék.

– Sok embert láttam már meghalni – mesélte később a nővér –, de ilyet, aki ilyen nyilvánvalóan hagyta volna itt a testét, még nem. Ahogy levett az ember egy kabátot, egy elnyűtt, kiszolgált ruhadarabot; úgy maradt ott a vaságyon az a 40 kiló csont és bőr, a kacska kezek, a torz arc, a fekete kapafogak. A csukott szem, amely az elmúlt másfél hétben már nem akart látni semmit ebből a világból.

*

Elszorul a szívem, valahányszor visszagondolok arra a furcsa párosra. Nem láttam még két embert ilyen szimbiózisban, nem láttam még anyát ilyen magától értetődően hordani nem szűnő, nem enyhülő terhét. Csodálattal tekintettem Pannira: milyen büszkén viseli, amivel a sorsa feldíszítette! Milyen féltő alázattal karolja ezt az idomtalan félnótást, nyáladzó torzszülöttet.

És hiába igyekeztem, már nem tudtam nem gondolni arra a nyomorékra, gyávaságomra, amelyet én cipelek. Nem lehetett nem figyelnem arra a bénára, kishitűségemre, amely kitekeredett tagokkal ül a nyakamon és fojtogat, évtizedek óta. Muszáj volt megemlékeznem arról a néhány félkegyelműről is, félelmeimről, amelyek engem fognak le, engem lassítanak; és én csak feszítem magam a szorításukban, s igazán nem is tudom, azért nem oldódik-e a kötés, mert olyan erős, vagy ezért, mert nekem nincs bátorságom lazítani rajta.

Azt hiszem könnyebb, talán egészen súlytalan lenne bármelyik is, ha magamhoz tudnám ölelni egyszer, olyan átlátszó szeretettel, mint ahogy a Panni a fiát.

*

A fiú temetése után nem akaródzott hazamenni. Zavartan toporogtunk a sárga avaron. Végül néhányan a gyászmenetből odaszállingóztunk a Panni árván maradt udvarára. Aki odafért, leült a kispadra, néhányan a körtefa mellett álldogáltunk. Az öreg muzsikusz a küszöbön guggolva, bicskájával tisztította a körmét. Feltartott farkú macska dörgölözött a lábunkhoz. Kongott, nyomasztott a csend, s amikor már-már elviselhetetlenné vált, a cigány fiatalasszony nagyon halkán dúdolni kezdett, ami inkább nyöszörgés, inkább jajgatás volt, aztán kilépett jobbra, ütemesen balra, a csípője követte a mozdulatot, a szoknyája libbent, karja emelkedett, tompán csettintgetett az ujjával; a kántor öblösen kontrázott neki. Különös szertartás volt, nem evilági.

– Nagy baj ez, nagy – sóhajtott Ilonka néni, és körbeadta a csatos üveget. Alkonyodott már erősen, sötétlila volt az ég alja; álltam ott báván, most már csak a szentjánosbogarak hiányoznak – gondoltam, miközben csuklottam a savanyú bortól, és az udvar alig érezhetően elkezdett körbe forogni a saját tengelye körül. De ezúttal csak a tücskök muzsikáltak.

Én enyhén szédülve megjegyeztem, hogy azért mégis szép volt a Pannitól, hogy a magzatát, a saját vérét így felvállalta, hányan dobják el fogyatékos gyermeküket. És ezen az érdemen nem csorbít az sem, ha meg is verte időnként.

– Még ha a saját vére lett volna – legyintett rezignáltan Ilonka néni.

– Hogyan – rándult össze újfent a rekeszizmom, éles, sípoló hang kíséretében, miközben láttam, hogy a többiek mind lehajtott fejjel hallgatnak.

– A saját vére? – emelte fel a hangját Ilonka néni –, dehogy volt az a saját vére, senkije se volt. – A kendője kötőjét húzogatta, ivott még egy kortyot, s ha már belekezdett, végigmondta.

– Valami cirkusz jár itt, 15-16 éve, nagy teherkocsikkal jöttek, abban laktak. A kötél táncos lány itt babázott le, úgy, hogy senki se tudta még azt se, hogy viselő. Nem tudott volna másképpen dolgozni, elszorította hát a hasát. Aztán itt, a Panni kertje végiben jött rá a szülés, odapottyantotta a gyereket a krumpli-töltésbe, ott is hagyta, azonmód. A lány eltűnt, sose hallottunk róla, a gyereket meg hetekkel később találtuk meg a Panni szobájában. Még akkor éjjel fölszedte, akkora volt, mint egy macskakölyök, bevitte, aztán az meg valahogy életben maradt. Nagy keveredés volt – emelte égnek a kezét Ilonka néni – jártak ide a rendőrök, a tanács, a hivatalok, aztán, ha már itt volt, itt hagyták nála a gyereket.

Nagyot sóhajtott a már teljesen elsötétült udvarban.

– Nem volt annak saját gyereke, nem tudott annak gyereke lenni.

*

Keveset imádkozom, de ha nagy ritkán megszólítom az Úristent, nem mulasztom el emlékeztetni: ugye volt gondja rá, hogy abban a másik világban egy helyre kerüljenek a Panni, meg a fia? És van házuk, van udvaruk is, és ők ott táncolnak önfeláldozóan, szépen és egészségesen a körtefa alatt. Világítanak a lámpások, hegedül a cigány, és kurta, fehér tüllszoknyában egy lány egyensúlyoz a fűre terített kötélén, kezében csipkés ernyővel. És amikor végképp bealkonyodik, rátelepszene lassan a kisházra, milliós rajokban a szentjánosbogarak.

Horváth Ágota

Egy régi karácsony

Már égett az első adventi gyertya, amikor édesanyám ünnepi nagytakarításba kezdett. 80 éves elmúlt, nem tud már mindent egyedül csinálni, de akarja, a szokás hatalma nagy úr, fontos neki, hogy az ünnepre minden szép tiszta legyen. Mióta mi is nyugdíjasok vagyunk, az csak természetes, hogy segítünk. – Hol is kezdjük? - vettük számba a tennivalókat; függönymosás, szőnyegporolás, szekrények, polcok, fiókok, ez a nap erre van. Mindenki megtalálta a neki való munkát, én a szekrényekben kezdtem rendet rakni. Anyu ritkán selejtez, és akkor is nagyon óvatosan, mert mindent félt, főleg az emlékeket. Ez az apué volt, ezt én varrtam, ezt tőle kaptam, ezt nagyon szeretem, ez még jó lesz valamire, és szinte minden marad. Ez így volt évről évre. A régi bútorokat sem dobta ki, ezért van helye a régi holmiknak.

- Csak rakjuk rendbe! - indítványozta. Rakosgatás, hajtogatás közben előkerült két régi gyapjú sál, világoskék, piros-fehér mintával, rojtos, puha meleg. Biztos sokat kidobtunk azóta, de ez a két sál megmaradt mementónak. Aki csak most látja, nem is gondolja, hogy elmúlt ötven éves.

- Emlékszel? –kérdezte anyám, amikor látta, hogy a sálakat a kezemben szorongatom, és nagyon messzire szállnak a gondolataim.

- Igen azt hiszem! Hat éves voltam! És azóta ezek megvannak?!

Emlékezetes év volt az 1956-ban - kezdte a történetet anyám. A forradalom leverése után mindenki félelemben élt. Az emberek alig mertek az utcára menni, zárták az ajtókat, csendesebben beszéltek. A boltokban akadozott az áruellátás, rövidebb ideig tartottak nyitva. Akiknek volt rádiójuk hallgatták a híreket, bár a tájékoztatás sem volt hiteles. Az emberek aggódtak családtagjaikért, ha el kellett menniük otthonról. Abban az évben nem tudtunk venni karácsonyfát sem. Ezeket a sálakat még nyár végén megvettem.

Sok mindenre mi is emlékszünk. Akkor én hat, testvérem pedig négy éves volt. Ahogy közeledett a karácsony, anyuék mondogatták: - Lehet, hogy most nem lesz karácsonyfánk, mert nem tudja elhozni a Jézuska. Nagyon rossz az idő, nem jut el mindenhova. Mi hittük is, meg nem is. Azért az ünnepi készülődés nem maradt el. Az ünnep közeledtével anyu szaloncukrot készített, cukorszirupot főzött, tepsibe öntötte, s mikor megdermedt, felkockázta. Mi a testvéremmel pedig elővettük a színes papírokat, amit egész évben gyűjtöttünk, és elkezdtünk csomagolni. Minden darabnak volt egy története: ezt akkor kaptuk, ezt Böske néne hozta, ezt én találtam, ebbe tudod mi volt. A papírokból színes papírláncot is készítettünk. Míg a cukrot csomagoltuk, a papírokat kirojtoztuk, anyu aranyporral festett diókat. Szenteste délutánján előkerestük a régi gyertyákat, díszeket, angyalkákat. Sült a finom kalács, diós,

mákos bejgli, tele volt a ház az illatával. Már csak a karácsonyfa hiányzott, máskor is váratlanul érkezett meg a Jézuska, egyszer csak becsempészte a karácsonyfát a szobába. De most nem így volt. Valami izgatottság látszott anyuékon, s kisvártatva csak annyit mondtak:

- Elmegyünk apuval, megnézzük, hol jár a Jézus, hátha mégis találkozunk vele. Nem túl soká, bár nekünk soknak tűnt, megérkeztek. Apu kezében egy tuja, se nem kicsi, se nem nagy, olyan közepes volt. A hó kicsit belepte, ettől lett olyan üde zöld, mint egy igazi fenyő.

- Itt találtuk a házuk előtt! Úgy látszik, csak gondolt rátok a Jézuska! - viccelődött apu, és közben már bele is rakta a fát egy edénybe. Nagy volt a meglepődés, de még nagyobb az öröm. Mégis lesz karácsonyfa!

- Díszítsuk fel! - mondta anyu, és mind a négyen elkezdtek rakni a szaloncukrot, diót, díszeket, gyertyákat. Ez volt az első karácsony, amikor együtt díszítették a fenyőfát. „Kis karácsony, nagy karácsony” - énekeltük, meggyújtottuk a gyertyákat, és a fa egyre szebb lett.

- Vacsorázzunk meg! – indítványozta anyu, töltött káposzta, mákos, diós kalács volt az ünnepi vacsora, mint azóta is minden évben.

Ez alatt mégis történt valami. Míg ettünk, járt itt az igazi Jézuska, és a két gyapjú sál akkor került a fa alá. Gyerekkorunk legszebb sálja volt ez, és nagyon sok évig viseltük. Imádkozva feküdtünk le: „Én Istenem, jó Istenem..., lecsukódik már a szemem...”

Évekkel később tudtuk meg a tuja történetét. A Semsey kastély kertjében voltak különböző fák, köztük tuja is, anyuék oda mentek el azon az estén. Apu hetekig készült erre, remélte, hogy mégis lehet majd kapni valahol, de nem jött a szállítmány. Ott vágott ki egy fát, míg anyu örködött. Mondhatni, hogy lopás volt ez, de az biztos, hogy bocsánatos bűn lehetett a Jóisten szemében, hiszen a gyermekeiért minden szülő bármit megtesz.

Most is besötétedett már, holnapra maradt a takarítás. Ezeket a történeteket nem őrzik fotók, filmek, csak az emlékek. Az ilyen beszélgetésekre pedig idő kell. Sok-sok tárgy van még a mama szekrényében, ami mesélni tudna a régi időről.

Juhász Ferencné Nagy Erzsébet

Karácsonyi ének

Gyermekkori szép emlékeim közé tartozik a karácsonyi készülődés, várva a kisdéd Jézus érkezésére. Szüleim már egészen kicsi koromban megmagyarázták, hogy mit ünneplünk karácsony éjszakáján. Nagy élményt jelentett a feldíszített karácsonyfa látványa, és mint kicsi gyermek testvéreimmel együtt kerestük, és bontottuk ki a kapott szerény kis ajándékokat. Gyermekkoromban még minden család eljárt a rokonokhoz, ismerősökhöz kántálni, ami szép karácsonyi énekek énekléséből állt a meglátogatott családok ablaka alatt, vagy a ház bejárati ajtó előtt állva. Mi gyerekek már iskolába jártunk, és a közeli ismerősök mellett eljártunk kántálni az osztálytársainkhoz is.

Egy ilyen, több mint ötven évvel ezelőtti karácsony estén is kántálni mentünk az egyik osztálytársunkhoz. A hegy alatt vezetett az utunk, ott még nem voltak házak, sötét volt. Egyszer a szőlőföldek felől, mert a hegy alatt szőlőföldek voltak, nagy zörgést, csörtetést hallottunk, kicsit meg is ijedtünk. Azt láttuk, hogy a szőlőben levő csapáson katonák jönnek ki, és pont akkor értünk oda, amikor ők kiértek az útra.

Ők a hegyoldalon gyakorlatoztak, mi megrökönyödve kérdeztük, hogy még ilyen ünnepi napon is kell gyakorlatozni, és közülük többen is mondták, ők is szívesen lennének a családjukkal, testvéreikkel, az egyik meg is jegyezte, hogy neki is ilyen kistestvére van, mint én vagyok, és hogy ő is most biztosan kántál.

Nálunk elég sok dió volt, mert általában ezt adtak a kántálásért, amit mi szétoztottunk nekik. Ez volt a mi kis karácsonyi ajándékunk, amit nagyon jó szívvel fogadtak. Mi nagyon sajnáltuk őket, hogy milyen rossz lehet nekik és nem lehetnek otthon a szeretteikkel.

A későbbi időkben, amikor már én is a katonaidőmet töltöttem, megtapasztaltam ezt az érzést. Az életem során eltöltött karácsonyi ünnepek mindig felemelő, kegyelemmel teljes érzést nyújtottak szeretteim körében, a családdal közösen a karácsonyfát körülállva, mindig énekelünk karácsonyi énekeket, és reményem szerint ezt az ünneplési szokás családunkban még sokáig megmarad.

Gyermekkori emlékeimben úgy él, hogy minden karácsonykor kapunk ajándékot. Négyen voltunk testvérek és a szüleim mindig előteremtették az ajándéokra valót. Így érkeztem el a tizennégy éves koromig, amikor befejeztem az általános iskolát és elkerültem a szülőfalumtól kétszázötven kilométerre ipari tanulónak.

Első éves ipari tanuló voltam, kollégiumban laktam, egy kevés ösztöndíjat is kaptam, ami csak a villamosbérletre és az ebédjegyre volt elég. Közeledett

a karácsonyi ünnep és mi erre az ünnepre először utazhattunk haza a kollégiumból. Azon törtem a fejem, hogyan tudjak venni valamilyen kis ajándékot a szüleimnek és a testvéreimnek, mert hiszen eddig én is kaptam tőlük minden évben.

Az ünnep előtti osztályfőnöki órán az osztályfőnöknő mondta nekünk, hogy itt az iskolában az a szokás, hogy a tanulók a szeretet ünnepén megajándékozzák egymást. Kisorsoltuk, hogy ki kinek vesz ajándékot. Én az egyik fiú osztálytársamat húztam, és a szünetben megkérdezte, hogy mit vegyen nekem, ekkor elmondtam neki, az lenne a legjobb, ha venne egy kis rajzos mesekönyvet, mert a legkisebb öcsém most két éves és ő nagyon örülne neki. Az osztálytársam beleegyezett és megvette a mesekönyvet.

A következő osztályfőnöki órán át kellett adni az ajándékokat, és mindenkinek fel kellett mutatni, hogy mit vett. Mikor arra került sor, hogy mit vett az osztálytársam és felmutatta a mesekönyvet, nagy nevetés támadt az osztályban és ő is és én is szinte egyszerre mondtuk, hogy én kértem a mesekönyvet, amit a kistestvéremnek fogok hazavinni. Az osztályfőnöknő felém fordult és csak annyit mondott, ugye te nagyon szereted a testvéredet. Az én válaszom annyi volt, hogy igen. Akkor az ő szeméből láthatóan egy könnycsepp gördült végig az arcán.

Én örömmel utaztam haza a családomhoz, és örömmel adtam át az ajándékokat, nagy öröm töltött el, amikor láttam a kistestvérem örömét, ahogyan lapozgatta a kis képes mesekönyvet.

Juhász János

A bokszt illata

Véletlenül láttam meg a boltban, a modern cipőtisztítók mögött a régi fajtát, a bokszt kerek dobozát, a bokszt, ami emlékeztetett a rég elraktározott illatokra, a gyermekkorom illatára.

A nyarakat és a téli szüneteket a nagyszüleinknél töltöttük a testvéreimmel. A kemény paraszti munka mellett, ránk is szakítottak időt és nagy szeretettel vettek körül.

Apai nagyapám mezőőr volt, ahogyan akkoriban mondták: kerülő. Naponta több kilométert megtett, őriznie kellett a krumpli, kukorica és szőlő földeket, a tolvajoktól. Korán elment otthonról, mire mi felébredtünk, már rég a határt járta. Lidi mamám elkészítette a reggelinket, sült krumplit, sült hagymát, nagy karéj pirítóssal, amit mi gyorsan bekapkodtunk, és aztán uccu neki, irány a közeli, kertek alján folyó kis patak. Számunkra ez a mennyország kis szeglete volt Noszvajon. A patak vizét kövekkel hamar elrekesztettük, s a melegedő nap már a vízben ért bennünket, ahol olyan lubickolást csaptunk, hogy a víz tetején sikló csiborok fejvesztve menekültek, a patak fölé hajló fűszálak védelmébe. Dél felé kifelé kúdtunk a patak menti fák alá, szárítottunk és bóbiskoltunk. A délet nem csak a harangszó, a hasunk hangos korgása is jelezte s mivel néma egyezséget kötöttünk a közelben legelésző Rozi kecskével, otthonról hozott répáért cserébe mindig adott nekünk néhány sugárnyi tejet. A Rozit, Teri néném, a gazdája minden nap kikötötte a ház tetejére, ott legelte a fűvet egész nap. Noszvajnak ezt a részét Pocemnek hívják a mai napig. Errefelé, a falu végén, már csak kevés ház volt a szántóföldek ölelésében s ezek igen különleges házak voltak. Tufába vájtak maguknak házat a szegény emberek, így a házak tetején nem sindel, hanem fű és vékony réteg föld volt. A tufába vájt ház, télen meleg volt, nyáron hűvös. Hófehér tornácain, lyukas fazekakban, piros muskátlik virítottak. Tiszta, szép otthonok voltak. A kertek alján folyó Kánya patak pedig, a mi birodalmunk. Délután, amikor a nap felszárította rólunk a patak vizét, mi lányok, csutkabákkal játszottunk, a lemorzsolts kukorica csutkáját neveztük ki babának és azokat öltöztettük fel otthonról hozott rongyokba. A fiúk gomboztak, vagy bigéztek. Később kergetőztünk, bújócskáztunk s a amikor a nap már egészen lebukott, éhesen vágattunk hazafelé. Otthon aztán, két fiútestvéremmel (a húgom később született), az ámbituson ülve vártuk nagyapámat, no meg a vacsorát, amit Lídi mamám készített odabent. A kapu jól ismert nyikorgására felpattantunk, körülrajongtuk nagyapámat, akinek az oldalán bőrtáska, vállán puská volt, kalapja mellett árvalányhaj lengedezett. Epekedve néztük a bőrtáskát, van-e benne, ahogyan nagyapám mondta, „madárlátta kenyér”.

A szalonnából és a kemencében sült, hatalmas kenyér szeletéből mindig maradt, nagy örömünkre. Persze ma már gyanítom, hogy szegény, szándékosan hagyott nekünk a napi porciójából. A legjobban várt pillanat azonban az volt számunkra, amikor levette nagyapám a kalapját és a szalag mellé dugott, csokor számócát megkaptuk. A nyár íze olvadt szét a szánkban lassan ettük, hogy minél tovább tartson. Ekkor már Lídi mamám is készen volt a vacsorával, hamarosan körül ültük az asztalt és mindenki elmesélte mi történt vele a nap folyamán. Egyszer a nagyapám elmondta, hogy kukorica tolvajokat ért tetten. Először távozásra szólította fel őket, de senki nem mozdult, mintha ott sem lettek volna, ám amikor a levegőbe lőtt gyorsan eliszkoltak, hátrahagyva a zsáknyi letört kukoricát, amit nagyapám még aznap este elvitt a föld tulajdonosának. Az én nagyapám becsületes jó ember volt, soha, senki földjéről el nem hozott volna semmit, még egy fürt szőlőt sem. Egyszer titokban elmesélte Lídi mamám, hogy amikor apukám még kicsi gyerek volt, megkívánta a szőlőt s mivel a lugason még éretlenek voltak, elment a közeli szőlőbe egy fürtöt levenni a kicsinek. Hallja ám, hogy egy ismert hang szól rá: „Fel a kezekkel!” Lídi mamám, markában a frissen tépett szőlővel felegyenesedett a töke mellett és magasra tartotta a kezét. Nagyapám szigorúan összerántott szemöldökét és villogó szemét látta a szőlősorok felett, vállán a ráirányzott puskával.

- Lídi, hogy gondolod te ezt! Éppen a kerülő felesége lop! Oda a becsületem, azonnal tedd le a szőlőt!- kiabált rá a megszeppent feleségére. A nagyapám nagyon jó ember volt, ám hirtelen haragú, szegény Lídi mamám hazáig hallgathatta a cifra szólamokat. Nagyapám még aznap este elment a tulajdonoshoz, hogy elmondja mi történt és kifizesse a kárt, ám Lídi mamám már mindent elmesélt töredelmesen megbánva a tettét, így az ura kapott egy „ejnye Józsi, hát a gyerek miatt vót” dorgálást. Másnap a gyerek egy kosár szőlőt kapott a gazdától. Minden elrendeződött és többé nem került szóba a dolog.

Gyerekkoromban sok hóval megáldott, nagy telek voltak.

A téli reggeleken, alighogy befejeztük a reggelit, futottunk a fészerben várakozó vasszánkóhoz, amit nem tudom honnan kerített a nagyapám, de olyan irgalmatlan nehéz volt, hogy amikor a Sztás kert tetejéről megindult velünk, úgy repült át a patak fölött a másik oldalra, mint a sasmadár. Amikor aztán az emelkedőn újra fel kellett húznunk, majd megszakadtunk vele, azonban ez egy cseppet sem tántorított el bennünket az egész napi szánkózástól. Este volt már, amikor kipirulva, vacsora mellé ültünk. Nagyapám lehajtotta a sparheld sütőjének ajtaját, két fadarabot tett rá keresztbe és rárakta az átázott, vékonyka csizmáinkat. Eközben Lídi mamám a tűzhely fogójára terigette a vizes holmijainkat. Vacsora után befeküdtünk a hatalmas dunnák alá és hallgattuk

Lídi mamám, gyerekkoráról szóló történeteit, közben figyeltük a falon, a tűzhely karikáján kinyaldosó láng árnyékának játékát. Amikor a rádióban színházi közvetítés volt, amit a nagyapám nagyon szeretett, mi is azt hallgattuk. Emlékszem az eseményt kommentáló hölgy halk szavaira: "Egy magas, szigorú tekintetű férfi lép be az ajtón." Szerettem ezeket az estéket.

Amikor felébredtünk, már javában pattogott a tűz. Nagyapám mindig előkészítette még előző este a tűzhely alá a gyújtóst és a fát. Mindig melegben keltünk fel. Lídi mamám a reggelit készítette, nagyapám a kis széken ülve bokszoalta a megszáritott csizmáinkat. A bokszo illata betöltötte a kis szobát. Nagyon szerettem ezt az illatot. Ezeknek a reggeleknek a meghittsége, életem végéig elkísér, éppúgy mint a késő estébe nyúló kukorica morzsolások. Oda-kint sűrűn hullt a hó, sötétedett s a szomszédok jöttek kukoricát morzsolni. Mi gyerekek, a tűzhely előtt játszottunk. Várat, ólat, házat építettünk kukorica-csutkából, és füleltünk. Nem mindent értettünk meg a felnőttek beszédéből, mert számunkra érthetetlen, titokzatos szavak is elhangzottak. Akkor még nem tudtam megfogalmazni kis gyerekként, ma már tudom, hogy az összetartozás csodálatos érzése ölelt át ilyenkor. Nagy nevetések és komoly beszédek folytak mindaddig, amíg el nem fogyott a morzsolni való.

Egy téli estén, amikor már félíg-meddig az álmok mezején jártam, halk beszéd rántott vissza az éberségbe. - Lídi, kilyukadt a gyerek csizmája, annyira elvékonyodott, hogy nem tudom befoltozni-szólta a nagyapám. Elveszünk a malac árából és csináltatunk neki lábbelit, majd pótoljuk a hátiért kapott pénzből-felelt rá Lídi mamám. A nagyapám télen, mivel a kerülőség szünetelt, mogyorófa vesszőjéből hátit font. Szép munkája volt, mindig akadt rá vevő a faluban.

Reggel aztán, nagyapám kézen fogta az öcsémet és elvitte Kocka Lajos bátyámhoz, aki jó cipész hírében állt. Pár nap múlva el is készült a szép pár csizma. Az öcsém boldogan aludt el aznap este. Kerestem a csizmát, hogy újra megnézhessem, megtapogathassam, de nem találtam. Lídi mamám vette észre később, amikor a dunnát eligazította Attila öcsémén, hogy a csizmát átölelve alszik, boldog mosollyal az arcán.

A nagyszüleim jó példával jártak elől, nagyon szerették egymást. Emlékszem, hogy amikor nagymamám a templomba készült, forgott egyet nagyapám előtt, aki kritikusan, ugyanakkor szeretettel mérte végig és megalapította, hogy minden rendben van, még az alsó szoknya sem kandikál ki az ünneplő szoknya alól. Nagyapám büszke volt a feleségére, aki tényleg megállta a helyét minden téren. Kitűnően főzött, szinte a semmiből varázsolt pompás ételeket az asztalra. Magától tanult meg ruhát szabni és varrógépen varrni. A környék összes szegénye vele varratott. Nem egyszer fordult elő, hogy nem kért fizetséget, mert tudta, hogy nála is szegényebb az, akinek

megvarrta a ruháját. Olyan is megtörtént, hogy a faluban Kis Feketének becézett vékony, kis cigány ember is elhozta hozzá az igen rossz állapotban lévő, ünneplő nadrágját. Lídi mamám úgy megvarrta a nadrágot, hogy szinte újnak látszott, ráadásul fizetséget sem kért érte. Az Isten áldja meg Lídi néném, még a haló porában is, de én ezt ingyé el nem fogadhatom, mondja meg mi a nótája! - hálálkodott a Kis Fekete. Lídi mamám megmondta, a hálás ember meg elsírta a hegedűjén a nagymamám nótáját. A játékunkat abba hagyva hallgattuk az udvarunkon a hegedűszót. Megható volt. A közelben lakott egy nagytermetű asszony. Olyan alacsonyágú, mint Lídi mamám három is hasadt volna belőle. Irma néném varrnivalóját senki el nem vállalta, csak Lídi mamám, mondván, „nem tehet róla, hogy az Úr ilyen nagyra teremtette”. Fogd meg a centi egyik végét Irma!- szólt méret vétel közben nagymamám és a centi másik végével körbesétálta az asszonyt, mivel nem érte át a derekát. Isten áldja meg!- hálálkodott Irma néném.

Nekünk, gyerekeknek a disznótör volt a legnagyobb esemény. Általában karácsony előtt lényegült át a rőfi, kolbásszá, hurkává és egyéb disznósággá. A hízó jobb létre szenderülésekor még aludtunk, azonban a perzselénél már mi is ott voltunk. Alig vártuk, hogy kapjunk egy kis darab malac fülét, amit megsóztunk és kitartoán rágcstunk a reggeliig. A disznótör menetével nem foglalkoztunk, mi csak az ebédet és a vacsorát vártuk. A nagyszüleim mindig kis disznót öltek. Kukoricát, búzadarát, tököt etettek a malaccal, tápot nem ismertek. A hízó kicsi volt, az összetartó, segédkező rokonság nagy. Vacsora után nem sok maradt a rőfiből, pláne, hogy Lídi mamám még kóstolót is rakott mindenkinek. A maradék oldalast, szalonnát, lábat, nagyapám besózta, a sóban minden nap megforgatta és két hét elmúltával megfüstölte. Általában még aznap kisütötték a zsírt is, ami körülbelül tíz liter lett. Mindezek, gazdaságos beosztással egészen őszig kitarítottak.

A disznótör estéjén, köszönhetően a jól elvégzett munkának, a bőséges vacsorának és nem utolsó sorban az erre az alkalomra félretett (a férfiak szerint) jóféle bornak, kezdetét vette az anekdotázás. Mi gyerekek, a lócán ültünk, sorban, mint a verebek és pissenés nélkül hallgattuk az érdekes történeteket.

Számomra a legizgalmasabb volt a dédnagyapámról szóló anekdoták. A dédnagyapám híres huszár volt. A huszár ezredet, amelyben szolgált, vörös ördögöknek nevezte el az ellenség, mivel az ütközetekben halált megvető bátorsággal harcoltak és több ütközetben megverték a kozákokat a magyar haza nagy dicsőségére. Ügyesek és lóra termettek voltak, no persze, lovas nemzet vagyunk-mondta a nagyapám büszkén. Egyszer, nehéz ütközetben, egy kozák, pikával sebet ejtett a dédnagyapámon, de mivel szerencsésen elhajolt a szúrás elől, nem érte súlyosan a döfés. A pika lábhoz erősített, hosszú,

szuronyyszerű kés volt. A kozáknak alaposan megfizetett a dédnagyapám, kettévágta az ellenfelét. Más ütközetben az én bátor elődömet, körbevette öt kozák s ezt látva a cimborája sietett a segítségére, ám mire odaért, a dédnagyapám már lekasabolta őket. Bátran küzdött a mi drága magyar hazánkért-bólogatott nagyapám és úgy törölgette a szemét, mintha valami beleesett volna. Nagyon büszke voltam a dédnagyapámra.

A disznótor estéjén a legfélelmetesebb történetet Lídi mamám mesélte el: Nagyapám nem hitt a boszorkányhistóriákban és egyszer megjegyezte: „majd csak jöjjön ide az a boszorkány, majd ő elbánik vele!” A falu szerint Fehér nanó boszorkány volt, de nagyapám ezt kétségbe vonta. Egyik éjszaka, már éjfél felé járt az idő, Lídi mamám arra ébredt, hogy nagyapám úgy hörög, mintha fojtogatnák. Gyorsan lámpát gyújtott és látta, hogy a nagyapám mellén egy hatalmas macska ül. Nagymamám felkapta a nagyapám puskapucolóját, ami jó vastag, erős bot volt és igencsak helyben hagyta a gyalázatos jószágot, mert szentül hitte, hogy az Fehér nanó. A macska úgy ugrott ki a nyitott ablakon, mint a paripa. Jobban is lett a nagyapám azon nyomban. Hamar fokhagymát tett Lídi mamám az ajtó fölé, mert a fokhagymát az ilyen némberek nem szenvedhetik. Másnap nagyapám találkozott Fehér nanóval, aki tele volt kék, zöld foltokkal. Nem kellett volna így megveretned Józsi! - mondta szemrehányóan. Magának meg otthon kellett volna maradnia! - morogta nagyapám. Ezzel lezárták az ügyet. Mondták, hogy a gyerekekre soha nem nézett a Fehér nanó, nehogy ártson nekik, ám akit megsimogatott annak nem ártott a nézése. Azt is mondták, hogy a tehén tejhozamát át tudta vinni, egyik tehéntől a másikhoz. Számomra nagyon érdekesek voltak ezek az elbeszélések.

Késő volt már, amikor megszakadt a történetek sora. Hamar ágyba kerülünk és úgy aludtunk, mint a bunda. Reggel a boks illata ébresztett fel, ami belengte a kis szobát. Nagyapám, a kis sámlin ülve vikszolta a csizmáinkat, Lídi mamám a reggelit készítette.

Elöttem az unokáim kibokszolt csizmái, a boks illata betölti a kis szobát, lehunyom a szemem és látom őket, a kis széken ülve nagyapámat, a tűzhely körül szorgoskodó Lídi mamámat.

Arra gondolok, hogy a szívem egyik legnagyobb kincse a szeretteimre való jó emlékezés, akik bearanyozták a gyermekkorunkat.

Juhászné Vanyó Erzsébet

Igaz történet, amelyben egy dédunoka beszélget az életről a dédmamával. Dédmama: Bálint Emerencia, Dédunoka: Kecskés Martin Helyszín: Kürt, Strekov-Szlovákia

Meséljen még, dédi!

Azon szerencsés kevesek közé tartozom, kiknek lehetőségük van ismerniük nagyszüleiken kívül dédszüelőjüket is. Dédnagymamám, név szerint Bálint Emerencia (1926) iránti mély érzelmi kötődés és múltja felé irányuló megismerési vágy indokolta, hogy kérdezősködni kezdjek élete, múltja, gyermek-kora felől. Amit előttem feltárt, az maga egy csodálatos mese. Mese, de csak számomra, mivel szép, vidám és érdekes élete bizony át volt szöve nem kevés bánattal, szomorúsággal is. „Mély a múltnak a kútja“ – vallja az író Jankovics Marcel. Szerettem volna e mélységből minél többet a felszínre emelni a letűnőben lévő, feledésbe merülő paraszti világból. Kincskereső utam sikerrel járt, mert dédnagymamám - akit én csak „dédinek“ szólítok -, boldogan, sugárzó szemekkel tárta elém az emlékeit a maga egyszerű nyelvén. Kérdeztem, mire dédi mesélt, és mesélt, és mesélt...

Vannak idős emberek, akik sok féle okból nem tudnak, vagy nem is akarnak emlékezni a múltra, maga pedig nagyon sok mindenről szívesen mesél. 87 év távlatából bizonyosan sok-sok emlék kavarg az ember fejében. Milyen volt hát nagycsaládban nevelkedni, sokadik gyermekként?

Kilencedik gyereknek születtem Kürtön egy népes családba, mégsem tartottam magam sokadiknak.

Legidősebb testvérem katona volt, amikor én születtem. Mikor hazajött szabadságra, nem kérdezte sem édesapámtól, sem édesanyámtól, hogy kié ez a gyermek a bölcsőben, mert csak rám nézett és tudta, hogy a kishúga vagyok. Nagyon szép gyerekkorom volt, éppen úgy szerettek, mint a többieket, sőt a legidősebb testvérem - akit a nagy korkülönbség miatt magáztam -, a nagy, hat méteres szobában kézen fogva sétálgatott, táncolgatott velem. Már 11 éves koromtól minden munkára megtanítottak, zsákfoldozástól kezdve a férfimunkákra is. Egy lóistállónk és három tehenistállónk volt, sok tehenet tartottunk, így fejni korán meg tanultam. Édesanyám soha nem parancsolt semmit, mindent megcsinált ő maga is, de édesapám halála után mindig volt segítő kéz a háznál. Volt egy lovunk, Madárnak hívták, és a kocsi elé fogtuk be, hát az igen okos állat volt, valahányszor a házunk előtt ment el- miután már eladtuk-, benyerített. Tudta, hová tartozik. Édesanyámnak sok gyerekről kellett gondoskodnia, de mivel varrni tudott, a ruháinkat a régi, öreg szétfejtett ruhákból átvarrta. Az első üzletben vásárolt ruhát mindig az első szentáldozásra

kaptuk. Mivel édesanyámtól meg tanultam varrni, így felnőtt koromban a falu varrónője lettem.

Azokban az időkben nem volt sem televízió, sem más elektronikus dolog, amivel a mai gyerekek játszanak, szórakoznak, hát akkor hol játszottak a gyerekek és milyen játékokat?

Gyermekkor és játék – e két fogalom összetartozik. Mindehhez teret a poros kis utcák és a zöldellő libalegelők nyújtották számunkra. Elektromos áram csak az utcán volt, így esténként itt játszott minden gyerek, itt nevelkedtünk egymás mellett, közösen játszottunk. A mai gyerekekkel ellentétben sosem voltak vásárolt játékaink. Amíg kicsik voltunk, kukorica „sústyából” (háncsból) babát készítették az idősebbek, később már magunk is tudtunk játékszereket, hangszereket, járműveket, fegyvereket készíteni. Fűzfa sípot, tollú sípot, kórómuzsikát, brúgót, parittyát, kócpuskát, krumplicuska, vízipuskát, gólyalábat, szélrózsát, papírból és nádból sárkányt tudtam készíteni. Az utcán pitykövezni szerettünk mi, lányok. Ezt úgy játszottuk, hogy a talajra lerakott pitykővek közül egyet feldobtunk a levegőbe, és annak rövideje alatt kellett a talajon lévők közül egyet vagy többet felkapni, majd elkapni a levegőben lévőket is mielőtt a földre esnének. Mivel segítenem is kellett, legtöbbször liba pásztorkodni jártam az úszató partjára. Egész napokat vigyáztam a libákra, sokszor még másokéra is. Játéknak vettük ezt a fajta munkát, mivel sokat játszottunk, énekeltünk közben.

Hogyan tudták megkülönböztetni a sok liba közül melyik kié?

Mivel sok lány legeltette a gazdák libáit, megjelöltük a lábaikat más-más színű cérnával. Megegett, hogy kevesebb, vagy éppen több libát hajtottunk haza, hát akkor a gazda rögtön tudta, hogy nem figyeltünk a legeltetésnél. A nagyobb baj akkor volt, mikor tehénpásztorkodás közben más földjén, a tilosba legelt a tehén, miközben persze mi játszottunk. Ilyenkor a gazda nem engedte el a tehenet, édesapánknak kellett érte este elmenni. Hát tudtuk rögtön, hogy baj lesz belőle otthon, bizony jól meg is szidott. Mi viszont annak örültünk, hogy jól játszhattunk.

A fiúk mivel szoktak játszani?

Mivel falunkat keresztültszeli a „Kanális” (Párizsi-patak), a fiúknak módjukban állt „csikászni” is. Fűzfakosarat tettek a patakba, oda zavarták a vízzel együtt a halakat (ponty, angolna, csuka, kárász) majd a kosárhoz érve azt felbillentették, és kiszedték a halakat. Télen az úszatón és a kanálison korcsolyázni szoktunk. Ehhez el kellett készíteni a „fakutyát”, magát a korcsolyát. Egy cipő nagyságú fahasáb egyik oldalát ékszerűre kifaragtunk,

éléhez drótot tettünk, ez lett a korcsolya éle. Madzaggal a csizmánkhoz erősítettük, de csak az egyik lábunkhoz, mert a másikkal hajtottuk magunkat. Bizony voltak olyan fiúk is, akik gyakran játszottak ott és olyat, amit nem lett volna szabad, akárcsak most. Volt egy gyerek, akinek az volt a szórakozása, hogy a legyeket égette meg. Egy alkalommal a szalmakazal tövibe pörzsölte volna épp a legyeket, mikor az meggyulladt és leégett az egész szíró (szalmakazlak, szénakazlak sora). Nagy baj volt ez a gazdáknak, akiknek a széna, szalma egész évre el volt készítve az állatoknak. Képzeld, a falunkban még mozi is volt, és nem is akármilyen, hangosfilmet vetítettek. 1942-ben még csak néhány helyen volt mozi- az is inkább csak a nagyobb városokban-, így nagyon büszkéek voltunk, hogy mi már olyan filmeket is nézhettünk, amiről más faluban még nem is hallottak. 1946-ban a mozit államosították és 1968 tavaszán, közvetlenül a vetítés előtt beszakadt a teteje.

Akkoriban senki sem vásárolt ajándékokat, mindent otthon készítettek?

Én nem kaptam sok ajándékot, mivel a családban fontosabb dolgokra is kellett a pénz, mint a gyerekek szeszélyeire. Viszont az egyik szép ajándékomat édesapámtól kaptam. Az akkori fogyasztási szövetkezet igazgatási tagja volt édesapám. Mikor árut kaptak a boltba és édesapámnak kellett azt átvennie, mindig kértem, nekem is hozzon valamit. Akkoriban divat volt a falvédő, és édesapámtól meg is kaptam az első ajándékomat. 10 éves voltam akkor, ki is hímezttem, és a mai napig őrzöm ezt a kedves ajándékot, mivel nem sokkal később édesapám megbetegedett. Karácsonyhoz közeledett és én is szerettem volna megajándékozni a barátnőmet, kértem hát édesapámat, adjon pénzt egy darab narancsra. A párnája alá nyúlt, elővette a „bugyellárisát” (pénztárcát), átadta a pénzt, amin megvettem életem első ajándékát, egy narancsot. Sajnos karácsonyra édesapám meghalt, akkor 11 éves voltam.

Hallomásból tudom, hogy volt a faluban iskola, de ez nem a mostani iskola helyén volt. Hogyan tanultak a háború előtt, milyen tantárgyakat? Szeretett iskolába járni?

Az én koromban már nyolc éves iskola volt a faluban - régen csak 6 osztályos volt-, és mint sok más faluban a templom mellett. Kántortanítók tanítottak azokban az időkben.

Hat évesen kezdtünk iskolába járni, mivel én őszi születésű vagyok, így én csak hét éves korban kezdtem az iskolát.

Mi már nem írtunk palatáblára, irkánk (füzet) volt, ahová ceruzával írtunk, olvasókönyvet és ABC könyvünk is volt.

Az irkát és a könyveket vászontarisznyában hordtuk, ami madzaggal volt a vállunkra kötve. Az iskolai segédeszközök nagyon szegényesek voltak, a

padok rozogák, a falak vizesek és az osztályok túlzsúfoltak. Hát a mai világban elképzelhetetlen lenne ilyen iskolába járattatni a gyerekeket, de mi nagyon örültünk, hogy egyáltalán iskolába járhatunk. Az első töltőtollat a testvérem hozta, nagyon büszke is voltam ám rá, hogy nekem már van igazi tollam. Az sem volt baj, hogy nem használhattam az iskolában, azért mutogatni elvittem, szinte kincsnek tartottam. Ötödikes voltam, mikor satírozós ceruzát kaptam, amit a tintába kellett belemártani. Az osztályok padlója olajjal volt lekenve, így aki mezítláb jött - és ez bizony gyakran megesett a szegénység miatt -, hát annak a „koszos” (piszkos) lett a talpa. De ez sem zavart senkit különösebben. Sajnos, a II. világháború alatt a tanítás szünetelt, mivel az iskolában voltak a német orvosok, ott volt a kórház.

Milyen tantárgyakat tanultak akkoriban? Kellett szlovákul is tanulniuk?

Hasonlóak voltak a tantárgyak a maiakhoz, de volt például szépírás, beszéd és értelem gyakorlat – ami ma már nincs -, volt kézimunka óra külön a lányoknak és a fiúknak. Mi varrni tanultunk a fiúk vésni, faragni. Mivel nagyon sokan voltunk az osztályokban – néha még 50-nél is többen -, ezért volt délutáni tanítás is.

Elsőtől ötödikig tanultam szlovák nyelvet, aztán mikor a hatodik osztályt kezdtem volna 1938-ban, akkortól lettünk Magyarországhoz csatolva. Szeptemberben megvettük a szlovák könyvet, november 2-án bejöttek hozzánk a magyarok és újra meg kellett vennünk a magyar könyveket. Az írással volt egy kis problémánk, mert a magyar írott ABC nagy betűit másként írják a magyarok, mint a szlovákok.

1. Tisztílányként

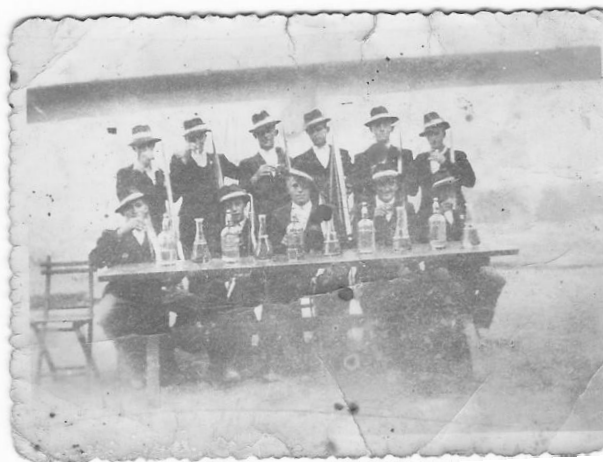
Most itt a falunkban Kürtön tevékenykedik a cserkész szövetség, amelynek én is tagja vagyok. Milyen ifjúsági gyülekezetek voltak azokban az időkben, akkor is volt cserkész szövetség, és melyekben volt tag?

Faluhelyen nem voltak cserkészek, jobbra katolikus szervezetek alakultak. 1938 – ban beléptem az ún. „szívárdába”. Ezt egy akkori tanítónő alapította meg, falubeli lányok csoportosulása volt. Később beléphettem a „Mária-lányok”, vagyis a kongreganisták csoportjához is, december 8-án szenteltek fel, Mária-érmet kaptam kék szalaggal. Ezután nagyobb rangot kaptam, a „tisztlányok” csoportjához tartozhattam. Mindig tizenhat tisztlány

takarította szombatonként a templomot, akik nem jártak se napszámba, se szolgálni. Addig töltötték be ezt a tisztséget, míg férjhez nem mentek. Mikor aztán új kántortanító jött a faluba, megalakult az iskolai énekkar, annak is a tagja lettem. Az iskolai énekkarból a felnőtt énekkarba léptem át, amit „dalárdának” neveztek, ide 1944-ig tartoztam. Nagyon szerettem énekelni és szerencsére tudtam is, viszont voltak, akik tudtak volna, de nem akartak. Volt egy lány, akinek nagyon rossz hangja volt ezért a kántor úr nem vehette be az énekkarba, hát minden próbára eljárt fűteni az iskolába, ahol próbáltunk, csak hogy köztünk lehessen. Akár most, akkor is sajnós ujjal mutogattak az olyanokra, akik aktívabban vették ki a részüket a falu életéből.

Mivel engem, mint fiút különösen érdekel a háború, szeretnék erről a szomorú időszakról is kérdezgetni. Ha jól számolom, tizennyolc éves korában élte meg a II. világháborút. Milyen emlékei vannak arról az időről? Voltak harcok a faluban is?

1942-ben, 1943-ban mindig berukoltak a férfiak, egyszer az erdélyi foglalás, aztán a délvidéki foglalásra vitték el őket. A háború igazi arcát 1945-ban láttuk meg igazán. Nálunk Kürtön német katonák állomásoztak, a Garamon túl pedig az oroszok. Az orosz katonák

1. Regrutabúcsúztató

egyre közelebb kerültek a faluhoz, már a szomszéd Szőgyént és Kisújfalut is elfoglalták. 1945. január 6.-án aztán először belöttek az oroszok a faluba. A falu közepe a templomnál volt, és az egyik felét, ahonnan jöttek a lövések mindenkinek el kellett hagyni. A szegény emberek vitték a vagyonukat, az állatkaikat, nehogy a háború martalékai legyenek.

A férfiak a háborúban voltak, mi pedig a bunkerba (óvóhely) bújunk el. A falu lakosait több részre osztották, ki merre lakott, hogy a házához legközelebbi pincébe bújhasson el. A falu közepén volt a termelési szövetkezetnek egy nagy pincéje, amit akkor bunkerként használtunk. Mivel mi a szomszédban laktunk, és a testvéreim családotul otthon laktak, így az asszonyok,

gyerekek és az öregebbek oda bújtak. Akiket a falu másik részéről kilakoltattak, azok is a nagy pincébe bújtak, így már hegyén-hátán aludtunk. Onnan bizony csak ritkán lehetett kijönni. Mikor lövéseket hallottunk, akkor senki sem ment ki, mikor viszont csend lett, a sógorasszonyok, testvérek mindnyájan kimentek gyorsan az állatokat megetetni, főzni, kenyeret sütni, amíg újra meg nem hallották a lövéseket. Volt úgy is, hogy olyan gyorsan kellett vissza menekülniük, hogy csak egy fonás kukoricát dobtak a tehenek elé a jászolba, és már menekültek is vissza a pincébe.

Voltak a falusiaknak személyes tapasztalataik is a német vagy az orosz katonákkal?

Mivel a testvéreim pici gyerekei is a hideg pincében voltak, nekem kellett lenn maradnom velük, így hat hétig nem voltam friss levegőn. Hat hét után a német katonák visszaverték a Garamon túlra az orosz hadsereget. Míg mi a pincében bujkáltunk, a házunkban három német orvos lakott. Hat hét után végre előjöhattünk a pincéből, mert a lövések már messziről hallatszottak. Olyannyira le voltam gyengülve, elfehéredve, hogy a rokonok azt hitték tüdőbeteg (tüdőgyulladás) vagyok. A német orvos, aki nálunk lakott megvizsgált – életemben először voltam orvosi kezelésen-, de szerencsére csak torokgyulladást állapított meg. Mivel tanult emberek voltak, nem kellett tőlük tartanunk, tisztelettudóak voltak, segítettek, amiben csak tudtak. Ez az orvos is személyesen járt át hozzánk, hogy a gyógyszer rendszeresen beadja nekem. Viszont ezt az orosz katonákról nem lehetett elmondani. Áthaladván a falun, voltak köztük bizony, akik bántották a lakosokat, raboltak, lovakat elvittek. A háború ideje alatt nem győztünk ásni. Hol a ruháinkat ástuk el, hol a zsíros „bödönt”, hol a húst, egyszóval mindent, amit féltettünk, hogy nehogy a katonák elvigyék. Egy alkalommal a szebbik ruháinkat is elástuk egy nagy ládába, a kamra sarkába. Másnap a katonák oda kötötték be a lovaikat. Egész éjjel azon imádkoztunk, nehogy a lovak behugyozzanak a ládába, és amint elmentek, rögtön mentünk új helyre elásni a ládát. Emlékszem egy vidám esetre, amikor eldugtuk a katonák előtt a kemence kéményébe a füstölt sonkát, kolbászt. Jött két katona ellopni a húst, az egyik felmászott a kéménybe, adogatta volna le a másiknak. Édesanyámat meglátván a lenti katona elfutott - ezt a fenti nem tudhatta -, és hűségesen adogatta le a húst, de ott már édesanyám rakta a kosárba. Így sikerült a húst megmenteni.

Azt hallottam, hogy a falunkban voltak zsidó lakosok is és zsidó templom is. A háború martaléka lett a templom?

Igen, valóban volt zsidó templom is a faluban, voltak a falunak zsidó lakosai is, és mint tudod, zsidó temető is van a falu dombos részén. Mielőtt a

zsidóknak menniük kellett a lágerbe, vagyonukat, bútorait, könyveiket a templomba hordták, ahol aztán később elárverezték. A háború alatt a zsidó templom udvarára – nem magára a templomra-, bombát dobtak. Az udvaron egy nagy bomba töcsér keletkezett. Mikor a zsidók nagy része nem tért vissza az első világháborúból, kevesen látogatták a templomot, így apránként a lakosok- főleg az utak építéséhez-, elhordták a templom tégláit. Nagyon sokan sajnos még arról sem tudnak a faluban, hogy egyáltalán lett volna Kürtön zsidó templom.

A háború után milyen volt az élete? Nagy volt a szegénység?

1945-ben jött haza a háborúból az én jövőendőbeli férjem is, akivel aztán 1946-ban összeházasodtunk. Nem volt egyszerű az élet akkor se.

Kevés volt a munkalehetőség, akiknek voltak földjeik, azok nem éheztek, de bizony nagyon sok férfi, nő elesett a háborúban, így a családokban sokszor nem marad felnőtt kéz, aki dolgozhatott volna. Az árvákat, vagy a nagyon szegény családok gyerekeit mások fogadták be, ha olyan korban voltak a fiúk, lányok hogy már dolgozhattak, akkor sokszor munka fejében kaptak szálást, ennivalót. Nagyon sok lány beállt szolgálónak, sokszor évekre is, hogy ezzel is segíteni tudjon a családnak, vagy napszámba mentek dolgozni. A mi családukban édesanyám szétosztotta a megöröklött földet minden gyerek között, mindenki kapott 3 hold földet. Így a betevőre nem volt gondunk, a kenyerünk megvolt. Pénzünk, sajnos nagyon kevés volt, építőanyagra sem futotta, így csak vályogot vetettünk, és abból építkeztünk. 1947-ben született meg az első gyerekünk,- a te nagymamád Klári-, 1955-ben pedig a fiú gyerekünk Laci, miközben 1952-ben építkezni kezdtünk. 20 év házasság után megözyvegyültem, a házunk csak félig volt kész, pénz nélkül maradtam, sajnos. A földekre jártam dolgozni, közben éjjelente varrtam, később pedig a varrás mellett az unokákra vigyáztam. Varrással tartottam el az egész családot hosszú éveken keresztül.

Tanultuk az iskolában, hogy voltak családok, akiket kitelepítettek. Voltak nálunk is a faluban, akiket kiköltöztettek? Mi történt azokkal, aki nem akarták, hogy elvigyék?

Még 1947-ben megkaptuk mi is a „fehér lapot”, egyszerű fehér papír volt, amire az volt írva, hogy Magyarországra fognak áttelepíteni. A férjem már munka ígéretet is kapott a budapesti 62-es postától, de nem volt rá szükség, mivel minket már nem vittek el. A kitelepítés Magyarországra szólt, de bizony, aki nem kapott „fehér lapot” azok nagyon féltek, hogy Csehszlovákia viszik a családjukat, munkára. 1947 decemberében indult az első „transzport” Csehszlovákia, 1948 januárjában pedig a második. Nagyon sokan elbújtak

más falukban, szőlőhegyi pincékben, hogy ne találjanak rájuk. Akit nem találtak otthon, elvitték helyette akár a szomszédot is. Édesanyám otthon maradt a sok állattal, mivel a testvéreim családotul bujkáltak, így ha nem vihették a gazdát, nem vihették az állatait sem. Fűtetlen vagonokban szállították az embereket észak Csehországba - Chomutov és Most városokba (Cseh város), ahol gyárakban, földeken dolgoztak a szudétanémet lakosok helyett, mivel őket viszont német országba telepítették.

Magyarországra önként mentek az emberek?

A lakosok Magyarországra sem akartak menni, senki sem akarta itt hagyni a gyökereit, családját, múltját, de mivel ott jelentkeztek családok, akik ide szerettek volna jönni, így hát nem volt választásuk. A falunkból a módosabbakat vitték el, sajnos sokszor nagyon rossz körülmények közé, onnan viszont a szegényebbek jöttek el, mivel tudták, hogy itt a falunkban házat, földet, vagyont kapnak. Szerencsére nálunk fejeződött be a kitelepítés, Kürt volt az utolsó község, itt szűnt meg a lakosságcsere, így maradtak családok, akiket már nem telepítettek át.

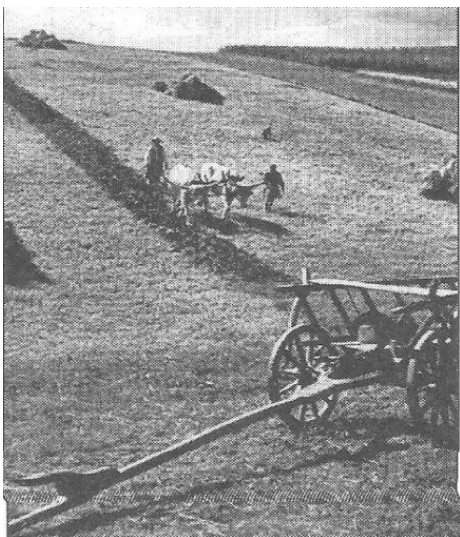
Miért nem tartottak később állatokat, hiszen abból azért meg lehetett volna élni?

Sajnos az állatainkat el kellett adnunk, mert nem volt miből tartani őket. Igaz, hogy volt földünk, de sajnos a 60-as években mindent be kellett adni. Ez azt jelentette, hogy bármit, amit a 3 hold földön megtermeltünk, nagy részét be kellett, hogy szolgáltatassuk az államnak. Aratáskor az ellenőr a cséplőgép mellé állt, megmérte a gabonát, annyi gabonát hagyott, hogy vetőmag maradjon a következő évre, és 10%-ot fejadagnak. Így sajnos nem volt miből eltartanunk az állatokat. De nem csak a gabonát kellett beszolgáltatnunk, hanem a disznóvágást is szükség volt bejelentenünk. Kérvényt adtunk be, hogy a malacot levághassuk, csatolnunk kellett hozzá az előző évi zsírpapírt és a bőrpapírt. Ezzel igazoltuk, hogy beszolgáltattuk a kellő mennyiséget. A disznó bőrét leadtuk, azon kívül 12 kg zsírt kellett beszolgáltatnunk.

Mi történt, ha nem volt annyi zsírja a malackának?

Az bizony nem érdekelt senkit, ha nem volt annyi a zsírmennyiség a különbözetet pénzben kiszámolták. Rá voltunk bizony kényszerítve, hogy sokszor titokban vágjunk disznót, akár éjjel is, hogy ne kelljen beszolgáltatnunk a zsírt és a bőrt. A bőrt gyorsan elástuk, a húst eldugdostuk (sokszor akár az ágy alá is), de még így is akadtak a faluban „jóakarók”, akik sajnos a szegény embert feljelentették. Így volt ez velünk is. Tollfosztás közben jött a hír, hogy keres a csendőr. Tudtam én, hogy hányadán áll a dolog, éjjel disznót

vágtunk, hát behívtak a hivatalba. Ha már utamban volt, hát vettem lúgot is a szappanhoz és azzal ballagtam be a rendőrségre, ott a folyosón hagytam. Bevallottam az igazat, mást úgysem tehettem, hát megbüntettek. Teheneket nem tudtunk tartani, mert kellő mennyiségű gabonát nem tarthattunk meg, sőt

1. Mindig a kifogott marhákkal szántottunk

még édesanyánk nevében is be kellett szolgáltatnunk a termést, mivel félholdnyi földjén mi, gyerekei dolgoztunk. A beadott gabonáért olyan keveset fizettek, amiből nem lehetett megélni.

Nagy teher volt ez a családnak számára, lehetetlenné tették a gazdálkodást, így a férfiakat rákényszerítették, hogy munkát keressenek. Mivel a környéken lehetetlen volt elhelyezkedni, így sokan, köztük a férjem is cseh országba mentek dolgozni úgy a távírdához-postához, mint a bányákba vagy a vasúthoz.

Maga is dolgozott valahol, dédi?

Hát én nem jártam dolgozni, nem volt hivatalos munkahelyem. A nyolc osztály elvégzése után otthon maradtam a családdal, volt ott dolog bőven. Mivel akkor csak azok tanultak tovább, akik még az 5.-ik után elmentek Újvárra a gimnáziumba tanulni, a többiek mind a háztartásban dolgoztunk. Édesapám nem élt már, a nagyobb testvéreim sokan családot alapítottak, így nekem kellett a gyerekeikre vigyáznom, míg az asszonyok a határban voltak. Amikor gabonát hordtunk be-hát ugye én is szerettem volna segíteni, mentem kévét rakni. De olyan nehéz munka volt, hogy inkább megtanítottak kocsit rakni. Ők feladták a kévét, én meg raktam, ha nem jól csináltuk, haza-felé úton bizony szétrázkódott volna. Nyomorúddal lekötöttük elől, és hátul a nyújtóhoz szorítottuk. Mikor meg már férjhez mentem, hát építkeztünk, a földünket műveltem és hát varrtam. Azért is varrtam, mert szerettem, meg aztán később ebből tartottam el a gyerekeimet, miután a férjem 44 évesen meghalt. Még a mai napig is varrok, de már csak a családnak.

Láttam képeken, hogy tagja volt többféle csoportnak is. Melyek voltak ezek?

Mint már előbb említettem, tisztlány voltam, kongreganisták csoportjához is tartoztam, iskolai énekkarban énekeltem, később a dalárdában. Mikor már

az unokák megnőttek, volt egy kis időm akkor aztán beválasztottak a szlovákiai „nőszövetségbe”. Szerettem szervezkedni – mindig is az aktívabbak közé soroltak -, így hát vezetőségi tag lettem. Sok-sok kultúrműsort szerveztünk – nóta esteket, szindarabokat. A nagy sikerre való tekintettel, jelentkeztünk különféle kulturális eseményekre: „A fonóba szól a nóta”, „Dalol a család” című dalsokorral, „Ballada est” verses összeállítással és a „Kürti lakodalmas” nevezetű folklór előadással – ekkor már én is szerepeltem. 1972-ben megalakítottuk a folklórcsoportot, és ekkor a „Tavaszi szél vizet áraszt...” elnevezésű országos népdal- és népzenei versenyen a „Libapásztor-játékok” és a „Májfa állítás Kürtön” című összeállításunkkal mindkét alkalommal országos első helyezést értünk el. Közben aztán bemutattuk a kender feldolgozását nagyon sok alkalommal, többféle rendezvényen szintén elsöprő sikerrel.

Értéknek tartották már akkor is hagyományőrzést, és mivel nekünk megvoltak hozzá a kellékeink is, még érdekesebbé tettük az előadást. 1987-ben megalakult a vegyes kórus, ahol boldogan énekeltem egészen 70 éves koromig. Akkor aztán „nyugdíjba vonultam”, vagyis csak szerettem volna, mert több alkalommal is elhívtak még ezután is bemutatni a kender fonását, feldolgozását, iskolákba-pl., Pozsonyba, a Duna-utcai gimnáziumba, Pozsony-püspöki magyar iskolába, komáromi tisztii pavilonba és más rendezvényekre.

Tényleg igaz, hogy még 2 évvel ezelőtt osztálytalálkozót is szervezett?

Igen, éreztem magamban még erőt, és 65 éves osztálytalálkozót szerveztem. Azt az örömet csak látni kellett volna a barátnőim szemében, mikor évtizedek után találkoztunk némelyikükkel. Nagycsaládban nevelkedtem, és hála Istennek most is 7 unoka a családjukkal és 9 dédunoka aranyozza be öreg napjaimat. Most, 87 évesen még eljárók a nyugdíjas csoportba, és mivel a

dalolás és a versmondás hozzám tartoznak, így minden alkalommal elszavalom egy-egy kedves versemet, sokszor még az iskolás koromból. Bizony kevés idős ember él már a faluban, aki még emlékezik a régi hagyományokra, szokásokra és ezt el is tudja mondani, be is tudja mutatni. Ezért is örülök, hogy ezt neked elmesélhettem, és remélem, sokáig fogsz még emlékezni a mesémre.

Köszönöm dédi, hogy szakított rám időt, és megosztotta velem mindazt, ami még emlékeiben él. De majd még máskor is mesél, ugye?

Hát hogyne!

Dédmama: Bálint Emerencia

Dédunoka: Kecskés Martin

Katonadolog

Előzmények

A technikumi tanulmányaim befejezése után jelentkeztem és felvettek a miskolci műszaki egyetemre, ezért a katonai besorozásomra jó ideig nem került sor. Három szemeszter befejezése után tanulmányaimat megszakítottam, ezt követően elkezdődtek, majd felgyorsultak a személyemmel kapcsolatos katonai események. 1960. évben soroztak be, és egy orvosi felülvizsgálat után – igaz hogy szemüveg viselésével – katonai szolgálatra alkalmasnak nyilvánítottak.

1960 tavaszán egy budapesti székhelyű, de vidéki munkahelyekkel rendelkező vállalatnál vállaltam munkát. Ezen a munkahelyen október végéig dolgoztam, ekkor kaptam kézhez a katonai behívóparancsomat.

Amikor e sorokat kezdem írni, kétségeim vannak, hogy gyerekeim, unokáim és azok az ismerőseim, akik sohasem voltak katonák, megértik-e azt, amit el szeretnék mesélni. Megértik-e azt, hogy kiskatona korunkban miért jelentett elégtételt egy-egy embertelen, néha megalázó parancs fogcsikorgatva vagy összeszorított fogakkal történt végrehajtása? Megértik-e miért volt fontos számunkra az, hogy ilyen parancsok végrehajtásával nem tudtak megtörni, sem testileg sem lelkileg. Megértik-e, hogy egy-egy sikeres gyakorlat után miért tudtunk fáradtan, éhesen, porosan, de erőt sugárzóan, katonadalokat énekelve végigmasírozni Kaposvár utcáin. Gyakran úgy érzem, ezeket a dolgokat megérteni, átérezni igazán csak katonaviselt ember tudja. Ilyen kéte-lyekkel, de reménykedve írtam meg történeteimet.

A katonai szolgálatról az ismerőseim és munkatársaim véleménye jelentősen megoszlott. A régi rendszerben katonai szolgálatot teljesítők rémtörténeteket meséltek az élményeikről, de voltak, akik bátorítottak és azzal biztattak, ha a parancsokat fegyelmezetten végrehajtjuk, elviselhető a katonai szolgálat. Ezek után nagy várakozással és igen vegyes érzésekkel, egyszer félve, más-szor bizakodva vártam a bevonulás napját.

Bevonulás

Elérkezett a várva várt nap. Bevallom, előző éjszaka nem sokat aludtam. Édesanyám könnyes szemmel ott sürgött-forgott mellettem, hol jobbról, hol balról simította meg a vállamat és kérlelt, vigyázzak nagyon magamra. Édes-apám a katonaládát hiányolta. Hiába mondtam, hogy manapság már nem kell katonaláda. Nem tudta elképzelni, hogyan lehet katonának bevonulni ktona-láda nélkül. A vasútállomás közelében laktunk, néhány percig tartott az út az

állomásig. Ott már várt minket a majdani alakulatunktól egy tiszthelyettes, aki – miután együtt volt a bevonuló csapat – megtartotta első eligazítását, melyben megtiltotta a szeszesital fogyasztását. Megtudtuk a legfontosabbat, Marcaliba a tűzérezredhez fognak bennünket vinni. Ez egyeseket megrémített, mások szerint még mindig jobb, mint ha a lövészekhez kerültünk volna. Búcsúztatásunkra kijött az állomásra a tanácselnök is. Nagy pátosszal elmondta búcsúbeszédét.

Hosszan, élesen füttyült a mozdony, jelezve az indulás idejét. Utoljára megöleltük szüleinket, testvéreinket és elindultunk a szolgálati helyünkre.

Abban az időben egy pesti út 6-7 órahosszat vett igénybe, így átszállásokkal másnap reggel értünk Marcaliba. Az állomáson teherautók várakoztak, melyek bevitték bennünket a laktanyába, ahol egy óriási nagy terembe, az ebédlőbe vezettek. Míg várakoztunk, az asztalok között megjelent egy tiszt, aki meglepő közvetlenséggel érdeklődött hogylétünk iránt. Kérdezte továbbá, mit tanultunk, mi a foglalkozásunk. Amikor nekem is feltette ezeket a kérdéseket, elmondtam, hogy gépésztechnikus vagyok. Ezek után megkért, rajzoljam le a mennyezetről lelógó többkarú lámpatestet úgy, ahogy én látom. Eleget téve kérésének, elkészítettem a rajzot. Ő azt eltette azt, és a noteszébe beírta a nevemet. Ekkor még nem tudtam, hogy ez az eset két évre meghatározza sorsomat, ő lesz az egyik parancsnokom.

A következő órákban megkaptuk a gyakorló és alsó ruhánkat, sapkát, szovjetmintájú csizmát, nadrágszíjat és egyéb felszereléseinket. Alapos fürdés és fertőtlenítés után beöltöztünk a frissen kapott egyenruhánkba, civil ruháinkat beletettük egy papírzsákba, melyet az alakulat parancsnoksága szüleinknek visszajuttatott. Fegyvereink különböztek, én a szovjet katonáktól ismert dobtáras géppisztolyt, más a háborús filmekből ismert, hosszú csövű puskát (dióverőt) kapott. Kimenő ruhára még nem volt szükség, mert egy újonc kiskatona kimenőről még álmában sem gondolhatott.

Az alapkiképzés

Az elkövetkező napokban rohamosan növekedtek „katonai” ismereteink. Megtanultuk, hogyan és milyen sorrendben kell egyéni tisztálkodási eszközeinket, ruháinkat az ágyunk mellett álló kis szekrénykénkbe berakni. A szekrényrend ellenőrzésekor – egészségügyi okokra hivatkozva – különös figyelmet szenteltek arra, hogy az evőkanál ép-e és benne van-e a szekrényben. Ha nem volt a szekrényben, vagy ha a nyeléből hiányzott egy darab, a gazdája aligha úszta meg egy hét laktanyafoogsággal. A katona nagyon hamar megtapasztalta, hogy egyik legfontosabb felszerelése a kanál, melynek mindig kéznél kell lenni. A kés csak-csak nélkülözhető, a villa pedig majdnem felesleges, de a kanál nélkülözhetetlen. A kanál csak akkor lehet mindig

kéznél, ha a zsebben van, ez pedig minimum laktanyafogsággal büntetendő. A laktanyafogság a laktanya működtetése szempontjából szinte nélkülözhetetlen intézmény. A büntetés alatt állók közül került ki az a négy-öt személy, akik a konyhaszolgáltatást (krumplihámozás, káposztareszelés) és minden, a laktanyában szükséges és kevésbé szükséges segédmunkát elvégezték. A büntetés elkerülésére a katonák tartottak egy „ünneplő” kanalat a szekrényben és egy törött nyelű kanalat a zsebben. A nyélből azért kellett letörni egy darabot, mert egyébként kilógott volna a zsebből. Megtanultuk, hogyan kell az ágyat bevetni, hogyan kell takarodókor a levetett ruháinkat összehajtogatni oly módon, hogy az milliméter pontossággal illeszkedjen az ágy végénél elhelyezett stokira¹. Amíg ezeket a műveleteket elfogadható módon elsajátítottuk, azok a bitang golyák nagyon sokszor berepültek az ablakon és össze-vissza borogatták a szekrényeinket, ágyainkat. Az öregkatonák, rajparancsnokok így nevezték azt a műveletet, amellyel összeborogatták felszereléseinket, ezzel kényszerítve bennünket a már sokszor elvégzett műveletek megismétlésére.

Megtanultunk öltözködni. Megtanultuk, hogy a csatnak, f...-nak bal oldalon a helye. Megtanultuk, hogyan lehet vízzel, sárral telített csizmáinkat a legrövidebb idő alatt a lehető legfényesebbre kibokszolni. Megtanultunk sakkozni, mármint a felmosóruhákkal, a körlet fekete-fehér kockás burkolólapokkal fedett helyiségeiben, folyosóin, mert az ügyeletes úgy látta, hogy mire azok a felmosás után felszáradtak, már el is koszolódtak, tehát kezdhettünk mindent újra előről. Megtanultunk sorakozni, katonadalokra, indulókra menetelni. Elsajátítottuk a katonás megjelenés minden csínját-bínját.

Az első héten, az éjszakai pihenésen kívül, délutánonként volt egy-két óra szabadfoglalkozás, levélírással, gondolataink rendezésére. Lassan megtanultuk, hogy egy időre az „igenis” és az „érttettem” szavak kivételével a többi magyar szót kitorölhetjük a szótárunkból.

Bevallom, ez a feszes napirend, a sokszor értelmetlen feladatok végeztetése engem is, és még azokat a társaimat is megviselte, akik már különböző okok miatt több éve a szülőháztól távol éltek. Különösen nehezen viselték a megpróbáltatásokat az „anyuci pici fiacskája” mentalitású társaim.

Nem telt el még két hét sem, amikor az egyik napon, a reggeli parancski-hirdetésen parancsba adta az ütegparancsnok², hogy engem és még vagy tízenkét katonatársamat átvezényelnek Kaposvárra a hadosztálytörzshöz. Ismét elindultak a találgatások. A tapasztalt öregkatonák egy része azt mondta „megfogtuk Isten lábát”, ott aztán jó sorunk lesz, mások még az itteninél is

¹ hokedli

² Tüzéreknel a század helyett, az üteg megnevezés volt használatos.

sanyarúbb sorsot jövendöltek. Összességében mégis bizakodóan tekintettünk az elkövetkezőkre. mert többen voltak azok, akik jobb jövőt jósoltak.

Megérkeztünk Kaposvárra, a hadosztály tűzértörzsütegébe soroltak be, néhány társammal együtt. A körlet ugyanolyan, az ágyak, a szekrények, hokedlik ugyanolyanok, csak a katonatársak és a parancsnokok változtak. Egy társamat és engem a hadosztály-tüzérfőnök térképészrajzolójának szemeltek ki. Ezt a beosztást egyszerre négy katona töltötte be. Két fiatal – ezek voltunk mi – és két öregkatona. Az ő parolijukon már egy-egy csontcsillag ragyogott, jelezve, hogy ők már örvezető rendfokozattal szolgálják a hazát.

A törzsüteg feladata a hadosztály tűzértörzs tisztjeinek szakmai kiszolgálása, ezért egy rádiós-, egy távbeszélő-, egy felderítő- és egy bemérőszakaszból állt. A rajzológ, térképészek szakmailag egyik szakaszba sem illettek be, de valahova mégiscsak tartoznunk kellett, így lettünk a távbeszélőszakasz tagjai. E szakasz feladata volt a különböző parancsnokok közti telefonos összeköttetés létrehozása, a telefonvonalak kiépítése, melynek egyik alapművelete a háton hordható kábeldobokról a vezetékek legombolyítása, egyik helyről a másik helyre történő eljuttatása. Ez hasonlított ahhoz, mint amikor csirkevágáskor a közelben lévő tyúkok elkapják a csirkebelet és futva vonszolják maguk után, ezért ha más beosztásba lévő katonák a távbeszélőket gúnyolni akarták, egyszerűen csak tyúkbeleseknek nevezték őket.

Kaposváron a napi feladataink jelentős mértékben megváltoztak. Az alaki kiképzéseken és a fegyverismereti órákon továbbra is részt vettünk, a kiképzési idő többi részében a hadosztály tűzértörzs irodájában dolgoztunk. Munkánk három hónapig abból állt, hogy gyakorló térképekre írtunk különböző szakszövegeket és rajzoltunk különböző egyezményes jeleket.

Elsajátítottuk a térképragasztás tudományát. Az esetenként több négyzetméter nagyságú térkép 20-25 darab kisebb szelvényből állt, melyeket a rajzológnak kellett méretre szabni és összeragasztani. Az első napon meglepetéssel és jóleső érzéssel vettem tudomásul, hogy az egyik leendő parancsnokomban azt a főhadnagyot tisztelhetem, aki Marcaliba a mennyezeti lámpát lerajzoltatta velem, tehát e beosztásra kiválasztott.

Mint utólag parancsnokaimtól megtudtam, a hadosztálytörzsnél eltöltött első három hónap szükséges és elegendő volt ahhoz, hogy a katonai elhárítás elvégezze feladatát. Tudtom és szüleim tudta nélkül többször leellenőrizték mit írok haza leveleimben, mit mondok el otthon és katonatársaimnak a lakatnyában. Csak azután kaptam „éles” feladatot, miután többszörösen meggyőződtek arról, hogy titoktartási kötelezettségemet megtartom.

A katonai szolgálatom első szakaszában megtapasztalhattam, hogy a hadosztályban nem a hadosztályparancsnok, nem az ezredparancsnok, még csak nem is az ütegparancsnok a legfélelmetesebb, hanem a rajparancsnok. Ő él a

katonával a hét minden napján, a nap 24 órájában. Az ő parancsait kell végrehajtani. Ezzel a hatalommal lehet élni és visszaélni is. Az én ütegemben volt ilyen is, meg olyan is. Volt, aki műveletlenségét, ismereteinek hiányát állandó ordítózással, az emberi méltóság határát súroló vagy azon átlépő parancsok adásával és végrehajtásának megkövetelésével próbálta ellensúlyozni. A parancsot végre kellett hajtani. Panaszt tenni csak utólag lehetett, de nem volt értelme.

Elérkezett az eskütétel napja. Megkaptuk a kimenő ruhánkat, a gallérra felvarrtuk a tűzértséghez tartozás jelképét, a piros parolit, felerősítettük rá a kettős villámot, mely híradós beosztásunkat jelképezte. Én elég nagy erőfeszítéssel tudtam elsajátítani a katonás mozgás és viselkedés legalapvetőbb követelményeit is. Gyakran megcsodálom a „Tizedes és a többiek” c. filmben Sinkovics Imre élethűen alakított sarkos, katonás mozgását. Egyszóval, az biztos, hogy diszszázadban nem álltam volna meg a helyem!

Az eskütétel után találkoztam szüleimmel, először kaptunk kimaradást, azaz elhagyhattuk egyedül a laktanyát. Néhány óras együttlét után kikísértem szüleimet az állomásra. Városi tartózkodásom alatt nagyon vigyáztam, hogy eleget tegyek a katonai tiszteletadás szabályainak, tisztelegtem tűzoltónak, vasutasnak, mindenkinek, aki tányérsapkát viselt, nehogy megsértem a szabályokat.

Eskütétel után életem alaposan megváltozott az idősebb rajzoló társaim segítségével. Reggel nem kellett reggeli tornára mennem, helyette átmentem a másik laktanyában lévő törzsirodákba a port letörölgetni, majd, vissza reggelizni. Reggeli után részt vettem a reggeli szemlén és a parancskihirdetési foglalkozáson, majd nyolc órára mentem ismét a másik laktanyába dolgozni. Délben egy óra ebédszünet, majd ismét munka délután négyig. Négy óra után is maradhattam tovább az irodában este tízig, a takarodóig. Ezzel a lehetőséggel élve elkerülhettem az ügyeletes, a napos vagy az öregkatonák, okkal vagy ok nélkül történt egrecírozását. Így éltük napjainkat hónapról-hónapra, amikor nem vettünk részt gyakorlaton. Egy év elteltével az öregkatonák leszereltek, mi megkaptuk az első csontcsillagunkat, örvezetőként fogadtuk a fiatal katonákat, és saját módszereinkkel tanítottuk őket a katonai tudományokra.

Kiváló katonák országos értekezlete Budapesten

Bevonulásom után alig telt el néhány hét, még az eskütétel előtt, egy alkalommal irodájába hívatott az ütegparancsnokom. Hirtelen átgondoltam az előző napok eseményeit, milyen vétséget vagy szabálysértést követhettem el. Ez volt az első alkalom, hogy személyesen keltettem fel érdeklődését. Nem találtam semmi okot, ezért nagy izgalommal és várakozással léptem be az irodába, és a magam „katonás” mozgásával kértem engedélyt a benntar-

tózkodásra. Mosolyogva fogadott, ebből arra következtettem, hogy nagy baj nem lehet. Megkérdezte, jártam-e már Pesten, és el tudok-e igazodni a város forgatagában? Miután megnyugtató választ adtam, rátért a lényegre. Közölte, hogy három nap múlva Budapesten tartják meg a „Kiváló katonák 1960. évi értekezletét”, és a politikai helytesséssel úgy döntöttek, hogy a fiatal katonákat a tűzértörzs részéről én képviseljem. Erre egy fiatal katona csak két szóval válaszolhat: igenis, értettem! Abban a pillanatban át sem gondoltam milyen, általam nem ismert feladatok előtt állok. Tisztességesen még nem is nagyon tudok tisztelegni, a „hátra arc, jobbra át, balra át” vezényszavakat is csak setesután tudom végrehajtani, arról nem is beszélve, hogy a rangjelzéseket is csak nagyjából ismerem. Annyi hasznom volt ebből, hogy a kimenőruhám minden darabját, a cipőtől a zoknin át a tányérsapkáig újakra cserélték, ami nem adott meg minden kiskatonának. Az előző napon, az esti parancskihirdetési foglalkozáson megkaptam az utazáshoz a nyíltparancsot és a katonakönyvem. A reggeli gyorsvonattal elindultam Budapestre.

Mit ad Isten! Ahogy leszálllok a vonatról, szembejön velem a katonai rendészet őrzárata. Bizonyára messziről lerítt rólam, hogy kiskatona vagyok, egyenesen felém tartottak. Az irataim rendben voltak, kérésükre a varrókészletemet (tű, cérna, pótgombok) bemutattam, még figyelmeztettek, hogy igazítsam meg a derékszíjamat, majd utamra eresztettek. Mondanom sem kell, nagy kő esett le a szívemről, miután túljutottam a katonai igazoltatás tűzkeresztségén.

A Néphadsereg tisztí házát hamar megtaláltam, valahol a Váci utca elején. Beléptetés után a köpenyemet és a sapkámat leadtam a ruhatárba, majd belépve a díszes előcsarnokba ismét kiverte a homlokomat a hidegveríték. Kaposváron azt tanultuk, hogy sapka nélkül, zárt helyen katonai tiszteletadást fővetéssel végzünk. Igen ám, de itt előlről is, jobbról is, balról is egymást érték a főtisztek, és a piros csíkos nadrágjukról felismerhető tábornokok. Ha itt tiszteletadást végzek, úgy kell forgatnom a fejem, mint a ringlispílt. Egy-két perces figyelés után láttam, mindenki a civilekhez hasonlóan viselkedik, akik ismerik egymást, azok köszönnek, a többiek pedig illedelmesen elhaladnak egymás mellett. Én is így tettem.

Az értekezlet ebéddel zárult, megkerestem az asztalomat, még helyet sem foglaltam, amikor újabb meglepetés ért. A szervezők bizonyára a Néphadsereg „népiségét” akarták kiemelni azzal, hogy az ülésrend szerint az asztal mellett egy katona, egy főtiszt váltakozva foglalt helyet. Az én jobboldali szomszédom nem más, mint az újságok lapjairól jól ismert Uszta Gyula altábornagy volt.

Te jó Isten! Villant át az agyamon. Hogyan kell viselkednem ilyen társaságban? Erre a helyzetre az alaki szabályzatból nem olvastam semmit!

Végül a tábornok elvtárs oldotta meg a problémát a végtelenül egyszerű, közvetlen viselkedésével. Lassan-lassan a találkozásunk első pillanatában előjött idegességem múlni kezdett. Alig éltem túl ezt a traumát, az ételek tálalásakor újabb problémák borzolták fel idegrendszerem. A menü jobbára olyan ételekből állt, amellyel én korábban sohasem találkoztam, így nem is tudtam, hogyan kell azokat fogyasztani. Kénytelen voltam az evés előtt kicsit elszöszmötölni: amíg a nálam tapasztaltabbak hozzáfogtak az étkezéshez, addig el tudtam lesni az alkalmazandó „evési technikát”, a számtalan evőeszköz közül kiválasztani a megfelelőt. Az ebéd végeztével, hivatkozva arra, hogy indul a vonatom, engedélyt kértem a távozásra. Visszafelé zavartalan volt az utam. Az alakulatomban még napokig kellett mesélnem élményeimről.

A gázkamrában

A felszerelésem közül egyről még nem esett szó, ez pedig nem más, mint a gázálarctáska, amit a katonák egymás közt csak szimatszatyornak neveztek. A tantermi foglalkozásokon megismertük a gázálarc működését, szerkezeti elemeit, használatát és szerelését. A terepen a gázálarc használatának gyakorlása alól a szemüveget viselő társaimmal együtt mentességet kaptunk, de a gázálarc élesben, harcszerű körülmények között történő kipróbálása alól nem. Ezt rajparancsnokaink azzal indokolták, hogy harc helyzetben, gáztámadás esetén a harci gáz nem kerül el a szemüvegeseket sem – ebben van igazság –, de az igazi ok ez esetben az volt, hogy most van lehetőség kitolni az amúgy is sok mindenben kiváltságot élvező, újonc rajzolókkal. Az éles helyzet imitálása a gázkamrában történt. A gyakorlat elkezdése előtt a gázmester a gázkamrárt feltöltötte kisebb hatóerejű harci gázzal, amely nem volt halálos, de belélegzéskor mindazokat a tüneteket produkálta, amit a teljes hatóanyagú harci gáz okozna. A feladat első részében gázálarcban kellett bemenni a gázkamrába, pár percet ott eltölteni, ezzel a kiképző meggyőződhetett arról, hogy a katona jól szerelte-e össze, jól vette-e fel az álarcot. A gyakorlat második felében az álarcot a szűrőtesttel összekötő gégecsőszerű tömlőt előbb le, azután vissza kellett szerelni. A művelet végzését visszafojtott lélegzettel kellett végezni, mert ellenkező esetben a katona gázmérgezést kapott. Jelen esetben ez abban jutott kifejezésre, hogy a katona erőtlenné vált, taknya-nyála összefolyt, szeméből pataokban folyt a könny. A gyakorlat végzése közben – tartva, az öreg katonák által előre beharangozott hatástól – mindannyian idegesek voltunk. Az előbbi műveleteket tanteremben százszor elgyakoroltuk, most sok katonának mégsem sikerült, így nekem sem. Nem kerülhettük el sorsunkat, a gázmester a tünetek megjelenésekor két markos katonával kilökött a frissen esett hóra, ahol a hideg levegőn, negyedórányi lábadozás után új erőre kaptunk.

Miért nem lőttem kiválót?

A legtöbb fiúnak már kisgyerek korában a legkedvesebb játékaik közé tartozott a puska. Én ezen a téren nagyon kiríttam a fiúk sorából, mert nekem ez soha sem volt kedvenc játékszerem. Ezt a tulajdonságomat megtartottam mind a mai napig. Amikor a katonaságnál megkaptam a dobtáras géppisztolyom, akkor sem a fegyver birtoklása hozott lázba, hanem annak tudata, hogy eggyel több dolog, amiért felelnem kell. Fegyverismeret órán kiválóan megtanultam a fegyver működését. Megunásig gyakoroltam a célra tartást, elméletben tudtam, hogy a mellalakos lőtáblán, az alsó széle közepére kell célozni. Mindennek ellenére már az is nagy élmény volt, ha a céltáblát eltaláltam. A törzsben a parancsnokaim nem követelték meg, hogy a lövészetekre eljárjak, az üteg nálam kifejezetten örültek, ha nem mentem, mert rossz lövéssel nem rontottam le az üteg eredményét.

Egy szép nyári napon az üteg harcászati gyakorlatra ment a Kaposvár közelében lévő lőtérré. Terv szerint a harcászati gyakorlat éjszakai lövészzel fejeződött be. A laktanyánk Kaposvár északi oldalán, a lőtéren a város déli oldalán volt. A lőteret a fonógyár lányszállása mellett, a városon keresztül haladva lehetett megközelíteni. Az utat gyalog, menetelve tettük meg, az alakzatban történő közlekedés pedig nem képzelhető el éneklés nélkül. A bevonulás után ezért töltöttek el nagyon sok időt a kiskatonák katonanóták és a nótaszóra történő menetelés tanulásával. Olyannyira, hogy a kiképzés végére valósággal megutálják azt.

Ha a katonák eljutnak a nótaszóra történő menetelés elfogadható szintjére, az valósággal vérükké válik, az ismert sláger szavaival „se vele, se nélküle” nem tudnak élni. Ha elhangzik a parancs – „Nótát az élen!” – a katona egy kicsit morog, de ha nóta nélkül menetel száz métert, akkor már hiányzik a nótaszó. A nótázó kedvet élénkítette, ha megközelítettük a fonógyár lányszállását. Előjött belőlünk az addig szunnyadó virtus. Mutassuk meg, hogy menetel a kaposvári tüzérkatona! Külön fokozta a kedvünket, ha a lányok kinyitották ablakaikat és integetve köszöntöttek bennünket.

A hadosztálytörzs több fegyvernemből állt. Minden egység katonái tudtak húsz-huszonöt nótát vagy indulót, melyből kettőt-hármat sajátjuknak tekintettek. Többnyire a nóták szövege utalt a fegyvernemükre, de a légi felderítőknak zenében és szövegben is eltérő nótáik voltak. Gyakran megtörtént, hogy bizonyos eseményekre a laktanya teljes állománya kivonult, ilyenkor kimondva-kimondatlanul versengés alakult ki az egységek katonái, de a parancsnokai között is.

A nótaszóra történő menetelésnek megvoltak a magyarázható előnyei is. Segített a menetütemet tartani, szükségtelenné tette a parancsnok

látványosnak nem nevezhető „egy-kettő-egy, bal-jobb-bal” vezényszavait. Egy-egy megterhelő gyakorlat után elterelte a katonák figyelmét a fáradságukról, és új erőt adott a további út megtételéhez.

Napközben a harcászati gyakorlat rendben lezajlott. Sötétedés után a tervnek megfelelően sor került az éleslövészetre. A feladat bukó-álló alak leküzdése rövid sorozattal. Én fekszem a löállásban, parancsnokom a hátam mögött áll, figyel a lövésem. Célzok, lassan, óvatosan meghúzom a ravaszt, kirepül a nyomjelzős lövedék pontosan az álló alak szíve tájékára. Parancsnokom tudta, hogy nem vagyok „mesterlövész” ezért nagy örömmel felkiáltott: „Kis honvéd, mi történt magával?!” A hivatalos értékelés előtt ő is látta a lövedék becsapódását, tehát látta a találatot. Ennek ellenére, a lövésem „csak” jó minősítést kapott, mert a célt rövid sorozattal kellett volna leküzdeni, de én olyan óvatosan húztam meg a ravaszt, hogy csak egy lövedék hagyta el a fegyverem. Hát ilyen az én szerencsém! Katonai pályafutásom alatt egyszer sikerült eltalálnom a célt és mégsem kapott kiváló minősítést.

Az őrszolgálatról

A honvédségnél az őrszolgálat ellátása is, mint minden más, szigorú szabályok szerint történik. Már az őrszolgálatra való felkészülés is szertartásszerű eligazítással kezdődik. A laktanya ügyeletes tiszt (ÜTI) megismeri a felsorakozott leendő őrszolgálat tagjait. Meggyőződik arról, hogy a katonák ruházata, felszerelése, fegyvere megfelelő-e, és testileg, szellemileg felkészültek-e a szolgálat ellátására. Egy-egy gomb vagy a csizma orráról egy spiccvas hiánya már alkalmatlanná tette a katonát a szolgálat ellátására. Az elméleti felkészültség ellenőrzésére bizonyos nem várt események megoldására tett felkérdéseket az ügyeletes tiszt. A katona jó válaszával igazolta felkészültségét.

Az őrszolgálat ellátásában a kritikus időszak az újonc katonák eskütételét követő két-három hónap. Ekkor kapcsolódtak be az őrszolgálat adásába a fiatal katonák. Kezdetben bizony mindenki fél. Fél egy valós eseménytől, fél az ellenőrzéstől és megijed minden neszről, zörejtől, zajtól melyeket egy heves, viharos eső, vagy egy hóvihár felerősíthet. Először van a katona éjjel, sötétben egyedül, élesre töltött fegyverrel a kezében azzal a tudattal, pillanatok alatt egyedül kell döntenie. Ezekben az időszakokban általában eldőrdült két-három lövés vagy sorozat. Egy-egy ilyen eset rendkívüli eseménynek számított, amelyet rendkívüli intézkedések követtek. Jelenteni kellett a hadosztály ügyeletes tisztjének, le kellett váltani az őrséget, ki kellett vizsgálni az eseményt stb.

Az idő múlásával az őrségben lévő katona megszokja, sőt megismeri a zajokat, meg tudja különböztetni a sündisznó, a fécán, az őz, vagy a vaddisznó által okozott zörejeket, de megismeri az öregkatona társát is, aki késve

érkezett vissza a kimenőről, és a felelősségre vonás elkerülése érdekében a kerítésen át akar bejutni a laktanyába.

A szolgálat egy alacsonyabb fokozatú formája az „ügyeletes alegység” szolgálata. Ez egy 12-15 főből álló alegység, amely az őrszéggel együtt részt vesz az eligazításon, de a saját körletében tartózkodik és végzi a mindennapi feladatait. A szabály szerint éjszaka felöltözve, lazított derékszíjjal kellett aludni. Mondanom sem kell, hogy öregkatonák korunkban ezt sohasem tartottuk be. Ennek a riadó elrendelésekor volt jelentősége, amikor néhány percen belül felsorakozva kellett megjelenni az ügyeletes tiszt előtt.

Az öltözködéssel kapcsolatban eszembe jutnak az első riadók. Az éjszakai riadó elrendelésekor az öregkatonák – kis túlzással – még a másik oldalukra fordultak az ágyukban, mi fiatalok kezünket-lábunkat majd elhánnyá, ide-oda kapkodva kezdtünk el öltözni, mégis mindig az öregkatonák öltöztek fel előbb, mert begyakorlott mozdulatokkal, a legmegfelelőbb sorrendben tették azt. Az ügyeletes alegységnek akkor volt feladata, ha laktanyán belül vagy a városban olyan esemény történt, amelynek megoldása nagyobb erő igényelt (pld. a városban tömegesen összeverekedtek a civilek és katonák). Erre nagyon ritkán került sor. Hétköznapi esetben a laktanya ügyeletes tiszt éjszakánként egyszer - ha rossz kedve volt kétszer is – elrendelt riadót, ez néhány perc alatt megtörtént, utána mehettünk vissza aludni.

Én nagyon ritkán – elsősorban fiatalok koromban – adtam őrszolgálatot. Gyakrabban, de nem rendszeresen adtam ügyeletes alegységben szolgálatot, főleg akkor, ha katonatársaim eltávozásra vagy szabadságra akartak menni. Őket csak akkor engedték el, ha elvállalja valaki helyettük a szolgálatot.

Rendszeresen adtam „kulcsos ügyeletes” szolgálatot. A hadosztály törzs irodáiban dolgozó tiszteknek a munkaidő végén viaszpecséttel lezárt, kis fémdobozokban kellett leadni az irodáik kulcsait. Feladatom volt ezeknek a kulcstartó dobozoknak az átvétele, a számukra kijelölt helyen való tárolása, őrzése, reggel pedig a beérkező tiszteknek ugyanezen dobozok átadása. Riadó esetén a kulcsos ügyeletes feladata volt a városban lakó tisztek riasztása.

Ügyeleti szolgálatom idején a hadosztály ügyeletes tiszt (HÜTI) volt a parancsnokom. Irodáink egymás mellett álltak. Ha ezt a szolgálatot a tüzér-törzsbeli parancsnokaim valamelyike látta el, az idő múlására gyakran hívott be magához beszélgetni. Hozzá futottak be a hadosztály minden alakulatától a jelentések a rendkívüli eseményekről, így láthattam, hogy alig volt olyan nap, amikor valahol a hadosztálynál nem történt súlyos vagy kevésbé súlyos baleset, amelyek többsége fegyelmezetlenségből vagy a szabályok megsértése miatt következett be.

A titkos ládák titka

Tavasztól ősziig gyakran voltunk távol a laktanyától, időnk jelentős részét szabadban, terepen vagy lötereken töltöttük. Vagy a hadosztályparancsnok által elrendelt törzsvezetés gyakorlaton vettünk részt, vagy a tüzértörzs alá rendelt marcali tüzérezred, esetleg a nagyatádi páncélelhárító osztály éleslövészetét vezettük. Ilyenkor sátrakban aludtunk. Az éleslövészeteket csak az újdörögdi (hajmáskéri) lötéren lehetett megtartani, ez alkalmakkor Várpalotán a várban laktunk. Az éleslövészet mindig harcászati gyakorlattal kezdődött, mely az éleslövészettel zárult. A gyakorlat vezetéséhez és végrehajtásához is nagyon sok katonai szabályzatot és térképet vittünk magunkkal. Ezek szigorúan titkos anyagok voltak, szállításuk négy darab kb. 80x50x60 cm méretű acélládában történt. A többnapos, hosszú menetgyakorlatokkal tarkított harcászati gyakorlatok esetén gyakran megtörtént, hogy „kilőtték a konyhát”. Így nevezték apáink is, így neveztük mi is azt az esetet, amikor az élelmiszer ellátás valamilyen okból késett. A katona sok mindent kibír, sok mindent elvisel, de az éhezést tűri legnehezebben. Ennek elkerülésére mi (a „mi” alatt mindig a tüzértörzs négy rajzolóját értem) megtettük a szükséges megelőző intézkedéseket. Nagyon jó kapcsolatban voltunk a laktanya szakácsaival. A kapcsolat révén szükség szerint hozzájutottunk egy-két kenyérhez, darab szalonnához, zsírhoz, még kolbászhoz is. A titkos anyagokat három ládába zsúfoltuk össze, a negyedik ládát kineveztük éléstárnak. Ebbe a ládába pakoltuk be a konyháról szerzett élelmiszereket és az esetlegesen otthonról kapott csomag maradványait, valamint, ha összedobtuk maradék forintjainkat, az abból vett kis pálinkánkat. Ez a spájzolás többször átsegített bennünket nehéz helyzeteken, és többszörösen megtérült fáradozásunk.

Másodéves katonakoromban kapott a törzs ZISZ tehergépkocsit, melynek a platója helyén egy lakókocsiszerű felépítmény volt. Ez a lakókocsi magában foglalt mindent, ami akkor a harcvezetéshez szükségeltetett. Volt benne rádió adó-vevő, telefoncsatlakozás, térképrajzoláshoz szükséges másoló asztal és volt benne a kocsi oldaláról lenyitható négy ágy is. A több mint két év alatt egyetlen egyszer fordult elő olyan gyakorlat, melyet a hadsereg-főparancsnokság rendelt el, és a parancsok rejtjeles telefon- vagy rádióüzenetekben érkeztek. Az egyik éjjel riadóval kivonultunk a Kaposfüred melletti gyülekezési körletbe, ott megkaptuk az első rejtjelezett parancsot. A megfejtett parancs szerint valahol egy dunántúli erdőben kellett elfoglalni harcálláspontunkat. A ZISZ kocsival elindultunk ketten rajzolók és két parancsnokom. Egy-két órás autózás után a tiszteknek feltűnt, hogy nem követ bennünket senki, de biztosak voltak benne, hogy a rejtjeles parancsot jól fejtették meg, ezért a menet folytatása mellett döntöttek. Néhány órás út megtétele után

elfoglaltuk a vélt harcálláspontunkat egy erdő közepén. Kicsit aggasztotta parancsnokaimat, hogy egyedül vagyunk az erdőben, de úgy döntöttek maradunk. Éjjél is elmúlt már, még mindig senki. A két tiszt közül a rangidős úgy döntött, pihenjünk egy kicsit, hiszen mást úgy sem tudunk tenni. Akkor még híre-hamva sem volt a mobil telefonnak, ha lett volna sem merték volna felhívni a magasabb beosztású parancsnokot. Lenyitottuk a kocs oldaláról az ágyakat. Parancsnokaink a felső ágyakat választották, nekem és társamnak az alsó ágyak maradtak. Párórás alvás után előbb az egyik, majd a másik parancsnokunk is ébredezni kezdett. Félhangosan – inkább csak magának – kezdte mondogatni az egyik, ő bizony nagyon megéhezett. „Bizony nagyon jól esne egy korty szíverősítő” – felelte a másik. Mi sem éreztünk másként, és tudtuk, hogy ott a negyedik titkos láda, melynek mélyén kenyér, szalonna és még egy kisüveg pálinka is lapul. Hangosan nem mertünk beszélni, de szemmozgatással, vállrándítással és gesztikulációs mozdulatokkal megegyeztünk, hogy felfedjük titkunkat. Bátortalanul megszólaltam és elmondtam mit rejt a negyedik titkos láda, és felajánlottam, szívesen megosztjuk annak tartalmát. A hírt kitörő örömmel fogadták. Poharunk nem lévén – úgy parasztosan – egymás után ittunk egy-egy nagyobb kortyot a kisüvegből, majd elkezdtünk falatozni. Én sem azelőtt, sem azután nem láttam alezredest, kissé avas szalonnát, kissé száraz kenyérral ilyen jó étvágygal enni!

Ez az eset két további eredménnyel járt. Az egyik: parancsnokaink a későbbi időkben soha sem kifogásolták a negyedik titkos láda tartalmát. A másik: nagyobb törzsvezetési gyakorlatokon, ahová a kantin – amelynek igénybevétele csak a tiszteknek volt engedélyezve – elkísérte a törzset, nekem és katonatársamnak legtöbbször ki volt fizetve egy-egy pohár sör.

A gyakorlat lefűjása után tudtuk meg, hogy a rejtjelezett parancsok rossz megfejtése következtében a kaposvári hadosztály úgy szétszóródott szerte Dunántúlon, hogy napokig tartott az összeterelése.

Tüzérré avatásom története

A tüzértörzsben a legmagasabb beosztású parancsnokom, a tüzérfőnök, alezredesi rendfokozatban szolgált. Olyan ízig-vérig katona volt, pályafutását a II. világháborúban lovas tüzérként – az ágyút lófogat vontatta – kezdte. Ő maga is bokacsattogtató, sarkos katonaként élt, és beosztottaitól is elvárta ezt. Belőlem is szeretett volna ilyen katonát nevelni. Néhány katonásnak nem mondható jelentkezésem vagy jelentésem után mosolyogva, lemondóan legyintett és belátta, hogy ez meddő fáradozás, viszont elismerve rajzkészségemet, szakmai ismereteimet, elfogadott olyannak amilyen vagyok. A mindennapi életben katonáival éreztette a „három lépés” távolságot, de tisztársaitól is megkövetelte a katonákról való gondoskodást.

Felettesei elismerték katonai, szakmai tudását, ennek ellenére – míg hasonló beosztású tisztársai ezredesek voltak – ő még leszerelésemkor is alezredes rendfokozatot viselt, feltehetően azzal is ment nyugdíjba. Egyetlen hibájaként azt rótták fel előljárói, hogy bátyja 1956-ban civil orvosként disszidált.

Egy verőfényes nyári napon a nagyatádi páncélelhárító osztály éleslövészeti gyakorlatát vezettük az újdörögdi lőtéren. Az éleslövészetnek ugyanúgy, mint harc helyzetben öt nélkülözhetetlen helyszíne van. A főfigyelő állás, itt tartózkodik a lövészetet vezető parancsnok, a bemérők és a térképészek. Jobb- és baloldali figyelők, itt helyezkednek el a bemérők. A tüzelőállás, itt van az ágyú és a lövegparancsnok által irányított négy-öt főből álló kezelő személyzet. Ötödikként említem a célt, amely lehet közvetlen és közvetett. Egy-egy cél leküzdése az első lövésre ritkán sikerül. A figyelőkben a katonák műszerekkel figyelik a lövedék becsapódását, azt bemérve módosítják az adatokat és megismétlik a lövést. A figyelőállások és a löveg egymással telefon- vagy rádiókapcsolatban állnak. Én a parancsnokkal a főfigyelőben végeztem a munkámat, a tüzelőállásban, az ágyúk mellett csak nagyon ritkán, látogatóban jártam.

Ezen a bizonyos nyári napon a páncélelhárítók kiváló lövészetet produkáltak. Örültek a katonák, mert soron kívül jutalomszabadságot, a lövegparancsnokok közül néhányan soron kívüli előléptetést kaptak, és örültek a parancsnokaik is, mert ők is dicséretet kaptak előljáróiktól. A kiváló lövészet azt is eredményezte, hogy nagyon hamar véget ért, és sok lőszer megmaradt. Az általános örömmámor közben, váratlanul megkérdezte az egyik parancsnokom, hogy milyen színű parolit hordok én a zubbonygallérom hajtokáján? Nem tudtam hova akar kilyukadni a kérdésével, ezért nagy büszkén rávágtam: „Pirosat, alezredes elvtárs!” Következő kérdése az volt, hogy kik viselnek piros parolit? Ekkor már sejtettem, hogy ez valami cukkolás lesz, de válaszoltam: „A tüzerek, alezredes elvtárs.” Ezután bekapcsolódott a heccelésbe a törzs többi tisztje is. Záporoztak felém a kérdések. Lőttem-e már ágyúval? A kérdésre csak nemmel tudtam felelni. Ha nem lőttem ágyúval, milyen jogon viselem a piros parolit? Jöttek az ilyen és hasonló kérdések még jó néhány percig, majd megszólalt a törzsfőnök és bejelentette, hogy tovább nem viselhetem érdemtelenül a piros színű parolit, tüzérre fognak avatni. A bejelentés után beültettek egy parancsnoki kocsiba, ők is beültek mellém és elkocsiztunk a legközelebbi tüzelőállásba. A térképen kijelöltek egy célt, meghatározták a löelemeket, az ágyúcső beállításához szükséges adatokat, majd felosztották egymás közt az ágyú működtetéséhez szükséges posztokat, az én feladatomban volt az ágyú elsütése, az alezredes pedig a lövegparancsnok. A 76-os páncélelhárító ágyúról azt kell tudni, hogy viszonylag könnyű (néhány mázsa), hosszú vékony csöve van, elől a kerekeire, hátul pedig az

elég messze kinyúló talpaira támaszkodik. Könnyű súlya miatt a talpak lövés-kor hirtelen egy méter magasra is megemelkednek. A „löveparancsnok” ezredes elvtárs kioktatott a feladataimra, mely úgy szólt, hogy üljek rá a lövegtalpra, és a tűz vezényszó elhangzása után rántsam meg az ágyúcső végénél lelógó kis kötelet. Ja, és ne felejtsem el a kötél megrántása közben eltátani a számat! Elhangzott a vezényszó. Megrántottam a kötelet, melyet egy nagy durranás követett. A lövegtalp velem együtt pattanva felemelkedett a földtől, majd visszaestünk a földre, előbb a lövegtalp, majd én is. A lövést síri csend követte, legalábbis én úgy éreztem. A durranás következtében úgy éreztem megsüketültem, ugyanakkor a fenekemet a lehuppanáskor nagyon megütöttem. Hirtelen azt sem tudtam, hogy a fülemhez kapjak-e előbb vagy a fenekemhez. Mondanom sem kell, hogy parancsnokaim szeméből kicsordult a könny a nevetéstől, majd miután szóhoz jutottak, közölték velem, most már jogosan viselhetem a tűzérség jelképét, a piros parolít.

Másnap visszatérve a laktanyába katonatársaim elgondolni sem tudták mi történhetett velem, mert még legalább két napig kiabálniuk kellett, ha közölni akartak velem valamit, én pedig még az ebédet is szívesebben fogyasztottam a székre térdelve, mint ülve. Hát így lettem én igazi tűzér.

A Szovjetunióban

Az 1962-es év nyarának elején kezdett elterjedni a hír, hogy megyünk a Szovjetunióba gyakorlatra. Ez a hír hol felerősödött, hol elcsendesedett, de a katonák között mindig jelen volt. Egy alkalommal oly mértékben szárnyra kapott, hogy a hadosztályparancsnok parancsban cáfolta és hadbíróssággal fenyegette annak terjesztőjét.

Ilyen előzmények után egy alkalommal a Füredi I. laktanyában csapatgyűlést rendelték el, amelyen bejelentették a gyakorlat időpontját. Közölték továbbá, hogy a gyakorlaton csapatok nem, csak a hadosztálytörzs vesz részt. Két héttel az indulás előtt a fegyverek kivételével minden felszerelésünket újakra cserélték. Ennek nagyon örültünk, de eszünkbe jutott, hogy apáinknak is kicserélték a felszerelésüket mielőtt a háborúba indultak, ez egy kicsit idegesített mindenkit.

Műszakilag felkészítették, szükséges pótalkatrészekkel ellátták azt a kb. 250 db gépkocsit, amely részt vett a gyakorlaton. Ezek között volt rádiós kocs, parancsnoki kocs, személyszállító tehergépkocs és más speciális, a törzs kiszolgálását szolgáló gépkocs. Indulás előtti napon a hadosztályparancsnok még egyszer megismerlélte az induló csapatot, majd a következő nap hajnalán riadóval kimentünk Kaposvár környékén egy kis vasúti megállóba, ahol bevagoníroztunk. A legénység és a tisztai állomány valamint a technika két vasúti szerelvényt töltött meg. A tisztai állomány számára három személyszállító

kocsit biztosítottak, a legénység zárt tehervagonokban utazott. Az egyes vagonok között telefon, a két szerelvény között rádiós összeköttetés volt. Kaposvártól Záhonyig az utat pesti teherpályaudvarokon át több mint három napig tettük meg, gyakran irányítottak mellékvágányra és várakoztattak több órán át. A többórás várakozások lehetővé tették a menetközben megfőtt étel kiosztását. A reggelire, vacsorára szánt hidegételt általában reggel, naponta egyszerre kaptuk meg. Később, ukrán területen, ahol előfordult, hogy a vonat naponta csak egyszer állt meg (akkor is csak addig, amíg a mozdonyt lecserélték), egész napra hideg ételt kaptunk.

Az indulás előtt a gyakorlattal kapcsolatos titoktartást még jobban megszigorították. Én most is, mint korábban mindig, betartottam. A hozzám legközelebb álló katona barátaim is csak azt figyelhették meg, hogy a várható riadó előtt, takarodókor, a kulacsomat vízzel megtöltve – ezzel is megsértve a szabályzatot – tettem a hátizsákomba. A munkánk miatt a katonatársaink között „minden titkok tudói” voltunk. Egy titokba nem láthattunk bele, ez pedig a börgöndi rakétaosztály titka. Két év alatt néhányszor előfordult, hogy az egyik parancsnokkal megfordultam ott. A rakéták – a parancsnokom elmondása szerint – erdőben, több hektárnyi bekerített terület közepén álló silókban álltak. A sorállományú gépkocsivezető és én minden esetben csak a kapuig, illetve az ott felépített várakozó helységig juthattunk el. A kapunál a parancsnokom átült a volánhoz, ő vezette a kocsit a belső épületekhez. Megtartottam a titkot azért is, mert nem akartam szüleimet hetekig bizonytalanságba tartani, megrémisíteni. Volt egy vésztői katonatársam, aki nem így tett. Nyíregyházán állt a vonat, amikor a szüleinek megcímzett levelet dobott ki a vonatból, melyre csak annyit írt: „visznek a Szovjetunióba”. Egy arra járó ismeretlen személyt kért meg, hogy dobja be a postaládába. A levél megérkezett Vésztőre. A Kaposváron szolgáló négy katona szülei egymást értesítették a hírről, szüleimtől érdeklődtek, nem kaptak e hasonló levelet. A levél több hétig rettegésbe tartotta az érintett szülőket. Talán egy kis bizakodást adott nekik az, hogy tőlem nem kaptak hasonló hírt.

Indulás előtt azt a parancsot kaptuk, hogy a vagon ajtaját szellőzés céljából csak résnyire húzhatjuk el. Vesztünkre, utunk során olyan meleg napokat éltünk meg, hogy a majdnem zárt vagonba többen rosszul lettek, ezért könnyítésként engedély kaptunk az ajtó teljes kinyitására, azzal a szigorítással, hogy az ajtók előtt nem foglalhatunk helyet. Később további könnyítésként elfoglalhattuk az ajtók előtti helyeket zárt ruházatban, természetesen ezt sem tartottuk be. Az ukrán sztyepéken járva már félmeztelenül, vagy atlétában a csizmánkat ledobva, mindannyian a nyitott vagonajtó mellett foglaltunk helyet. Megjegyzem, hiányos öltözkünkkel nem botránkoztattunk meg senkit,

mert egy teljes órán át vonatoztunk, teljes sebességgel úgy, hogy még mindig ugyanazon kukoricatábla mellett haladtunk, és egy lélekkel sem találkoztunk.

Az indulást követő harmadik napon elérkeztünk a záhonyi átrakó pályaudvarra, ahol a gépkocsik átálltak a széles nyomtávú vagonokra. Ezt követte a gépkocsik rögzítése, amit mi magyar szabvány szerint végrehajtottuk, ami abban nyilvánult meg, hogy a rögzítő ékeket elhelyeztük a kerekek alá, majd két szál hatos acélhuzallal négy helyen lekötöttük. A jól végzett munka után nyugodt lelkiismerettel vártuk a szovjet tisztet, aki a munkánkat átvette. Ekkor ért az első meglepetés! A mi szovjet tisztünk előbb felháborodva, majd nevetve, kézzel-lábbal mutogatva magyarázta, hogy ez a munka semmi, nem jó, ő meg mutatja, hogyan kell rögzíteni a gépkocsikat. Bemutatójának a lényege az volt, hogy egy-egy kötésre nem kettő, hanem négy szál huzalt használt, és nem négy, hanem nyolc helyen kötött le egy autót. Ennek láttán rettenetesen felháborodtunk, egyrészt azért mert újra kellett kezdeni a munkát, másrészt mert nem értettük miért kell kétszeres biztonsággal, dupla munkával tenni ezt. Morogva, sűrű káromkodások kíséretében ismét neki-kezdünk a munkának, melyet pár óra multán be is fejeztünk. További feladatunk nem lévén, én a vagonba mentem és borotválkozáshoz készülődtem, kiraktam a vagon belső oldalán végig futó gerendára a borotvám és egyéb eszközeimet. Miközben rakosgattam cuccaimat, hallom, egyre mondja a hangos bemondó, hogy vigyázzunk, mert a szerelvényünkre mozdony csatlakozik, ezt a figyelmeztetést még sokszor megismételték. Eddig jutottam a gondolataimmal, amikor egy hatalmas durranást hallottam, én hanyatt estem, a borotva-felszerelésem pedig a vagon másik végében kötött ki. Elsőként arra gondoltam, hogy kisebb ütközéses baleset történt. Ijedten kinéztem a vagonból, akkor mondták, nem történt semmi baj, csak a mozdony kapcsolódott össze a szerelvényvel! Jobban megfigyeltem az összekapcsoló szerkezetet: a szovjet vasutakon nem emberi erővel akasztják össze a vagonokat, hanem nagy erővel ütközve automatikusan kapcsolódnak össze. Ezt az összekapcsolódást átélve megértettük, miért kell a hazaihoz képest dupla biztosítással rögzíteni az autókat. Borotválkozás után a sínek mellett álló nyomóskútnál félmeztelenre vetkőzve lemostam a több napos út porát, napoztam és élveztem a semmittevést.

Ezt az idillikus állapotot zavarta meg egy harsány hangú vezényszó, mely szerint tízperc múlva sorakozó a sínek melletti legelőn. Az itt megtartott eligazításon tudatták velünk, továbbiakban hírközlő eszközökön – telefon, rádió – magyar nyelven szó nem hangozhat el, ez egyben azt is jelentette, hogy rádiós és távbeszélős katonatársaim mentesültek a „szakmunka alól”. Parancsnokaink mellé olyan szovjet tiszteket rendeltek, akik a tolmács szerepét is betöltötték. Ugyanekkor jelentették be azt is, hogy a továbbiakban

illetményünket (zsoldunkat) rubelben kapjuk, és az első hétre esedékes illetményt most kifizetik. Nagyon jól emlékszem a tarifákra: a honvéd napi tíz, az őrzető napi tizenkettő, a tizedes napi tizennégy kopeket kapott, melyet az állandóan velünk utazó kázinóban el is lehetett költeni. A kázinó áruválasztéka nagyon széleskörű volt. A szovjet üdítőitaloktól, söröktől, a nylon harisnyán, a NIVA borotvapengén át, a villanyborotván és az aranyórán keresztül, az arany ékszerekig terjedt. A napidíjak ma nevetségesen alacsonynak tűnnek, de akkor a rubel árfolyama nagyon magas volt, és ezekhez olyan alacsony árak társultak, melyek lehetőséget adtak arra, hogy a honvéd katonától a tábornokig mindenki megvásárolhatta a zsoldjához igazodó ajándékot. Emlékszem, ebből vettem édesanyámnak, húgomnak nylonharisnyát, édesapámnak egy nagy csomag NIVA borotvapengét. Ne mosolyogjon senki, a 60-as évek legelején még városban is értékes ajándék volt a nylon harisnya, és akkoriban nem lévén GILETTE penge, a NIVA az egyik legjobb márkának számított.

A vonaton ugyanúgy adtunk fegyveres őrszolgálatot, mint a laktanyában. Az örök a pórevagonokon³ a gépkocsik mellett állva posztoltak. Az őrszolgálatot nem az én ütegem látta el, így megkértem a parancsnokomat, járjon közbe érdekemben, hogy míg a Kárpátokon halad át a szerelvény, én adhassam az őrszolgálatot. Kérésemet teljesítette. Nagyon boldog voltam, életemben először jártam külföldön. A kanyargós sínek mentén már-már karnyújtásnyira kerültek a Kárpátok óriás fenyvesei. Egyedül, a többiektől nem zavarva gyönyörködhettem a szemem elé táruló kies tájban. Ez egy életre szóló élményt adott.

Az előzőekben már szoltam arról, hogy ukrán területen többször előfordult, hogy 8-10 órán át utaztunk folyamatosan, amely néha kínos helyzeteket is teremtett. A legénységi vagonokban nem volt WC, márpedig ahol bevétel van, ott kiadásnak is lenni kell. Indulás előtt az volt a tervezett stratégia, hogy a szerelvény gyakrabban megáll és részben az állomási WC-k és a tisztikocsik WC-i adják a megoldást. Az élet azonban ezt a tervet felülírta. A kisebb dolgainkat a kialakult helyzethez igazodva, szinte bevált gyakorlatként intéztük a nyitott vagonajtóban, csak arra kellett vigyázni, hogy azt ne széllal szembe tegyük. Bonyolultabb volt a helyzet abban az esetben, ha egyik-másik katonatársam nagyobb dologgal sem tudott várni a következő megállóig. Ilyenkor két markosabb katona tartotta a vagonajtóban, hátsójával kilógó, harmadik társát. Egymás előtt nem szégyelltük, arra pedig majdnem nulla százalék esély volt, hogy a nagy ukrán síkságon valaki éppen akkor ott jár és szemezhessen egy magyar katona ülépével.

³ oldal nélküli vagonok

Nekem a megállók is szolgáltak meglepetéssel. Akkor és ott találkoztam először kiépített „pottyantós” WC-vel. A „kiépített” szó alatt a betonpadlóban kialakított lyukat és a csúszásveszély csökkentésére cipőtalp alakú bemélyedést értem. A Szovjetuniót korábban már megjárt tisztjeink bizonygatták, hogy higiéniailag ez még jobb is, mint a mi angol WC-ink. Ennek ellenére kezdetben idegenkedtünk tőle, de ha visszagondoltunk a menetközben történt „nagy dolgainkra”, minden erőnkkel igyekeztünk rábírnunk a feltételes és feltétlen reflexeinket, segítsenek hozzá a szokatlan körülmények elviseléséhez. Akkor még nem tudtam, hogy ez osztályon felüli kiszolgálás a később használt latrinákhoz képest.

Ilyen viszontagságos körülmények között érkeztünk meg Kijev külvárosába. Itt egy gyors kivagonírozás, majd öt órás autókázás, és megérkeztünk egy nagyerdőbe. Az előző napokban csak hideg élelmet fogyasztottunk, ezért nagyon vágytunk már főtt ételre. Parancsnokunk egy kis türelmet kért, és ígérte, egy óra múlva gulyásleves gőzölög a csajkánkban, sok hússal. Ők legalább annyira várták az ebédet, mint mi, ugyanis a gyakorlat ideje alatt emelt szintű, azonos kosztot voltunk a tisztekkel.

Úgy történt, ahogy azt a parancsnokunk megígérte. A tiszt elvtársak elvonultak az étkezősátorba, mi is hosszú sorban állás után, de végre megkaptuk az áhított gulyáslevest. Azonban – kis túlzással – alig ért le, vagy talán le sem ért az első falat a gyomrunkba, az egyet korgott, és már éreztük, nagy a baj. Azok, akik előbb ebédeltek, futva közelítették meg a latrinát, a sorban hátrább állók – látva a nagy forgalmat – már csak arra törekedtek, hogy minél távolabbra eljutva találjanak egy nyugalmas, félreeső helyet. Most itt érvényesült alkotmányunk azon paragrafusa, mely szerint minden ember egyenlő. A baj nem tett különbséget a honvéd, az őrnagy és a tábornok között. Mindenkit egyformán sújtott, sőt a tiszteket nagyobb mértékben, mert nekik a derékszíjukon kívül még az antantszíjukat⁴ is ki kellett kapcsolni az egyre sürgetőbb emberi szükséglet elvégzéséhez. Így történt meg, hogy ezen a nemzetközi gyakorlaton a Magyar Néphadsereget képviselő kaposvári hadosztálytörzs másfél óra alatt harcképtelenné vált. Csak azok kerültek el a „katasztrófát”, akik szolgálati elfoglaltságuk miatt nem fogyasztottak az ebédből. Az egészségügyi ellátásnak az erre a célra használható összes gyógyszerét be kellett vetni a harckészültség mielőbbi visszaállítására. Később a vizsgálat kiderítette, hogy az ebéd alapanyagát képező húst még otthonról hoztuk, és a vagon végében kialakított alkalmi „frizsider”⁵ nem működött.

⁴ vállszi

⁵ hűtőszekrény

A következő éjszakán még aludtunk, kipihentük az út fáradalmait és az előző napi ebéd egészségkárosító hatását. Másnap megkezdődött a törzsvezetési gyakorlat, amely csak annyiban tért el a hazaitól, hogy itt mi voltunk a vezetettek. Akkor állítottam össze életem legnagyobb térképét, a szélessége közelítette a két métert, hossza a nyolcat. Az észak- és dél európai országok kivételével tartalmazta az Urál hegységtől Németország nyugati határáig az egész Európát. Sokat mérgelődünk, mert nagyon nehéz volt dolgozni ezeken az óriás térképeken, három darab 1 négyzetméteres tábori asztalon. Nem tudtuk elképzelni, miért kell egy törzsvezetési gyakorlaton majdnem egész Európát ábrázoló térképet használni? Választ négy nap múlva kaptunk. A szovjetek időről-időre hozták az újabb és újabb harcfeladatokat, parancsnokaim kidolgozták az arra adott válaszokat, mi pedig térképen rögzítettük azokat. Estéhez közeledve utolsó feladatként mindig azt kaptuk, hogy a megadott helyen foglaljuk el új harcálláspontunkat. A parancs teljesítése az éjszaka folyamán, úttalan utakon, gépkocsis menetoszlopban, 300-400 km út megtételét jelentette. Útjaink során tapasztaltuk, hogy a legfontosabb pótalkatrész a vontatórúd. Míg itthon legfeljebb 40 km/óra sebességgel lehetett tervezni egy gépkocsis menetgyakorlatot, addig a szovjetek vezette konvoj tényleges sebessége meghaladta a 60 km/óra sebességet. Egy-egy kocsis meghibásodása esetén, örültünk, ha a vonórúddal utána tudtuk kötni a legközelebbi kocsinak. Féltünk, lemaradásunk esetén soha nem találjuk meg egységünket. A gyakorlat végén utunk nyomvonala a térképünkön leginkább egy sündisznó tuskés hátához hasonlított, minden éjjel ide-oda cikázva megtettünk 300-400 kilométert. Eljutottunk többek közt a II. világháborúból híressé vált Pripjáty mocsarak környékére is, ott jártunkkor megrendülve gondoltunk azokra a katonákra, akik a háborúban hősi halált haltak itt.

Ötödik nap reggelén helikopterek jelentek meg a fejünk felett, sőt le is szálltak mellettünk az erdő tisztásán. A jelen lévő parancsnokok fogadták a helikopterből kilépő tábornokokat, elvonultak a parancsnoki sátorba, majd kis idő múltán sorakozót rendelték el. A felsorakozott csapat előtt ismét megjelentek a tábornokok és akkor jelentették be a hírt, Németországban, Berlinben ezekben a percekben zárják le Brandenburgi kaput. Mi és a többi szocialista állam hadseregeinek csapatai és törzsei azért vagyunk itt, ha ez nem tetszene az akkor ellenségnek számító NATO csapatoknak, megfelelően felkészülve fogadjuk azokat. E szavak hallatán megkeseredett a nyál a szánkban, azt is megértettük miért olyan térképen dolgozunk, amely keleten az Ural hegységgel kezdődik és Németország nyugati határáig tart. Az „Oszolj!” vezényszó elhangzása után otthonról hozott aznapi Népszabadságot osztottak szét a legénység közt, amiben részletesen olvashattunk a kialakult politikai helyzetről.

Szerencsénkre a programunk a további napokon sem változott, a gyakorlat folytatódott.

Katonatársaim a gyakorlaton többször teljesítettek útvonal irányító szolgálatot, ekkor gyakran találkoztak falusi ukránokkal. Ilyenkor társaink a szolgálatból telepakolt szatyorral érkeztek vissza. Szatyrukban volt alma, szilva, paradicsom, egy kis darab szalonna, amit az ukrán falusiaktól kaptak. Elmondták, de mi is tapasztaltuk, hogy a falusi ukránok nagyon jószívűek, de nagyon szegények voltak. Szegénységük ellenére amint megtudták, hogy magyar katonák vagyunk, amijük volt, azt megosztották velünk.

A gyakorlat vége előtti harmadik nap vasárnapra esett. A szovjet parancsnokság ezt a napot pihenőnapként kezelte. A reggeli parancs kihirdetésen parancsnokunk felsorolta azt a huszonöt nevet, akik délután öttől éjfélig az elvégzett munka jutalmául kimaradást kaptak. A kimaradást a táborunktól 25 kilométernyi távolságra lévő, Luck nevű kisvárosban tölthették el. Bizonyára a szovjet-magyar barátság erősítésének politikájába ez is benne volt. A névsorban az én nevem is elhangzott. A nap hátralévő részét magunk és ruházatunk rendbe hozásával töltöttük. Ötkor előállt a 25 személyes GARANT márkájú csapatszállító teherautó. Felszállás előtt utolsóként parancsba kaptuk, hogy egymástól el nem válhatunk, együtt kell maradnunk. Parancsnokként az üteg gazdasági, ellátó törzsőrmestere tartott velünk.

A városba érve egy gyár kikövezett bejárójára fordult be a kocsink. Azt, hogy gyár, a kapu fölött félkörívben elhelyezett cégtábláról olvastuk le, „zavod”. Ekkor sajnáltam először – az életem későbbi éveiben még sokszor – azt a kilenc elvesztegetett évet, melyet az orosz nyelv tanulásával töltöttem, de a nyelvet nem tanultam meg. Amíg ugráltunk le a kocsiról, a helybeliek gyanakodva, de élénk érdeklődéssel néztek bennünket. Először csak néhányan, majd egyre többen, végül már vagy ötvenen álltak körbe bennünket. Ruházatunk számukra nem volt ismerős. Néhány hónappal korábban cserélték le a szovjet mintájú ruházatunkat. A csúcsos sapkáinkat – Fidel Castro tiszteletere – kubai mintájú simléderes sapkára, gimnasztyorkánkat végig gombos ingblúzra, a britsex csizmanadrágot egyenes szárú nadrágra és a vászonszárú csizmánkat bokaszíjas „árkász” csizmára. A háborút is megjárhatott dobтарás géppisztolyunk helyett modern Kalasnyikov típusú ívtaras géppisztolyokat kaptunk. Amint a gyenge orosz nyelvtudásunkkal és a kézzel-lábbal végzett gesztikulálásunkkal megértettük, hogy magyarok vagyunk, a hangulat egy csapásra megváltozott. Alig volt olyan, aki saját maga, rokona, vagy ismerőse a háborúban vagy az azt követő tizenhat évben katonaként nem járt Magyarországon. Voltak, akik nálunk tanultak, vagy csak megfordultak hazánkban. Jártunk-e ebben vagy abban a városban, tudjuk-e hol van ez vagy az? Véget nem érően sorjázta a kérdések. Olyan is előfordult, hogy arra kérdeztek rá,

nem ismerünk-e egy-egy magyar családot. A beszélgetés és mutogatás közben közelebb lépett egy középkorú férfi, aki gesztikulálva kért kettőnket arra, hogy kövessük. Bevezetett bennünket a gyárba, majd egy irodaépület előtt elhaladva mutatta, hogy az ablakok előtt hajoljunk le, ne lássanak bennünket az irodában tartózkodók. Bejutottunk egy hatalmas raktárba, melyben több méter magasan, teli sörösüvegekkel telepakolt ládák sorakoztak. Így derült fény arra, hogy egy sörgyár előtt parkolunk. Kigombolta az ingblúzunkat, és körbe rakta testünket sörös üvegekkel. Ahogy bejöttünk, úgy mentünk ki is. A sör elfogyasztása jelentősen hozzájárult a magyar-szovjet barátság további erősítéséhez.

A parkolóban elkezdődött beszélgetések úgy folytatódtak, hogy egy-egy vállalkozó kedvű helybeli maga mellé vett két-három katonát, elsétáltunk a közelben álló szórakozóhely kerthelyiségébe és az este további óráiban vendégül láttak mindnyájunkat. Az elfogyasztott ital hatására nemsokára váltakozva felcsendültek a legismertebb orosz és magyar dalok, sőt táncos lábú társaim közül többen tánca perdültek a helybeli lányokkal.

Ekkor is, és később is, ha módunk volt találkozni civilekkel vagy katonákkal, gyakran kértek valami emléket. Indulásunk előtt erre politikai tisztjeink felkészítettek, ezért vittünk magunkkal különböző magyar jelvényeket, egyenruha gombokat, fegyvernemjelzéseket, ám ezek hamar elfogytak. Előbb a varrókészletből a pótgombjainkat, fegyvernemjelzéseinket, majd a tartalék ruhánk gombjait adtuk emlékül. Ők is adtak azt, amijük volt. Én kaptam többek közt egy nagyon egyszerű, fanyelű bicskát. Amikor a gazdája átadta, láttam a szemén, hogy féltett kincsét ajándékozta el, de olyan őszintén tette, hogy nem volt szívem visszautasítani.

Az ukránok bizonyára nagy meglepetéssel tapasztalták, hogy a magyar katonák között milyen sok „numizmatikus” van. Az emléktárgy csereakcióban legtöbb társam kopejkát kért emlékebe. Az ukránok bizonyára nem gondolták, hogy ez az „emléktárgy” az, amely a kantinban legkönnyebben cserélhető számunkra valóban értékes dologra. Éjfélig hamar eltelt az idő, elköszöntünk barátainktól és visszamentünk a táborba.

A magyar-szovjet fegyverbarátság jegyében többször jártunk szovjet katonai táborban. Látogatásunkkor feltűnt, hogy a páncélozott járműveken sok apró, hegyes benyomódások láthatók. Kérdésünkre közölték, azok a minőségi átvétel nyomai. Átvételkor a gyártó által garantált tűzbiztonságot a gépjárműre történő sorozatlövéllyel ellenőrizték. Ha nem lyukadt át, megfelelő minősítést kapott.

Gyakorlatunk utolsó napján, egy több száz kilométeres menetgyakorlat végén, Lvov (Lemberg) külvárosába érkeztük. Itt szálltunk vonatra és néhány napos vonatkozás után érkeztünk vissza Kaposvárra.

A kultúráról

Egy alkalommal rendet raktam az irodai szekrényemben. A teljes kirámolás közben kezembe akadt egy, az elődeim által ott hagyott, általam eddig nem látott könyv, Nóti Károly ismert szerző humoros jeleneteit tartalmazó könyve. A könyvbe beleolvasva, mint újonnan megválasztott kultúrfelelőshöz illik, azonnal beindult a fantáziám. Úgy gondoltam, ezeket a néhány szereplős jeleneteket mi is be tudjuk tanulni. A jelenetek bemutatásához szükséges női szerepeket az időközben ismerőssé vált kaposvári fonóüzem lány dolgozói játszhatnák. Volt egy katonatársaim, egy hegedülni tudó, amolyan „művészlélek”, a komolyzene elkötelezett híve. Gondoltam, ha komoly zenét játszik, csak idő kérdése, hogy a talpalávaló táncdalokat is el tudja játszani. Egy másik katonatársam úgy-ahogy pisztonozni tudott. Sokat szenvedtünk a gyakorlásai alatt hallatott fals hangjaitól. Úgy véltem, itt az ideje, hogy a közösség érdekében hasznosítsa tudását. Egy harmadik katonatársam tudott tangóharmonikázni, amit eddig csak saját és az üteg szórakoztatására tett. Elérkezettnek láttam az időt, hogy nagyobb közösség előtt is bemutathassa tudását. A negyedik katonatársam zongorázni tudott, de zongora az nem volt. Ebből az elképzelt zenekarból jobban hiányzott a dob, mint a zongora, ráadásul a dobfelszerelés ott porosodott a raktárban. Gondoltam, ha ütemérzéke van a zongorához, akkor dobolni is meg tud tanulni.

Sok-sok agitáció, rábeszélés, szervezés és gyakorlás után összeállt a csapat. Volt egy négytagú zenekar, és volt egy színjátszó csapat is. Társaimat azzal biztattam, ha tervünket megvalósítjuk, két legyet ütünk egy csapásra. Egyrészt majdnem minden hétvégén mehetünk szórakozni, úgy hogy pénzünkbe sem kerül, másrészt a „példamutató kultúrmunkáért” jutalomszabadságot is kaphatunk. A seregben végzett kultúrmunkát parancsnokaink igen nagyra értékelték. Ezekre a rendezvényekre mindig rendelkezésünkre bocsátották a szállításunkhoz szükséges gépkocsikat és segítették munkánkat, gyakran rész is vettek rendezvényeinken. Kapcsolatba léptem a környező kisfalvak ifjúsági szervezeteivel, kultúrházaival. Plakátokon, belépődíj ellenében „előadásos bálakat” hirdettünk. Rendezvényeinkkel megfordultunk Kaposfüred, Kaposújlak, Kaposmérő, Kaposfő, Mernye, Ráksi kisfalvakban és még sorolhatnám a további zselici helységeket. Mindenütt óriási sikerünk volt. Megjelenésünk ezekben a kis falvakban nagyobb eseménynek számított, mint manapság a Békés megyei Jókai Színház fellépése Körösladányban. Ezeknek a tájelőadásoknak eredményeként szoros barátságok szövődtek. Megérkezésünk után két-háromfős csoportokban családok hívtak meg vacsorára, ezt követően tartottuk meg az előadást, majd a hajnalig tartó bált. A megkeresett pénzből az üteg klubjába vásároltunk TV készüléket,

lemezjátszót és különböző társasjátékokat. Klubunk a többi alegységekhez képest nagyon jól felszerelt, gazdag klub volt. Ütegünk nagyon jó kapcsolatban állt a környék termelőségkezelőivel, különösen Ráksi falu tsz-ével. Gyakran kisegítettük őket kukorica töréskor és cukorrépa szedéskor. A munkánkért cserébe egy-egy kiadás, finom vacsorán túl, ők is gyarapították a klub berendezését.

A Nóti könyvet leszereléskor magamhoz vettem, ma is őrzöm. Ha néha-néha belelapozok, vagy egy általa írt jelenetet látok a TV-ben, mindig ez a történet jut eszembe.

A leszerelés

1947-től, hol csendesebben, hol erőteljesebben, a politikát a hidegháborús hangulat jellemezte, ami 1962-ben a kubai válsággal tetőzött és fejeződött is be. A Kubába telepített szovjet rakétafegyverek, a Kuba körüli tengeri blokád létrehozása azonnal érezhető változásokat okozott a magyar hadsereg életében is. 1962 nyár végén a kaposvári Füredi II. laktanya udvarát, a gyakorlótér kivételével, kitöltötték a beton lapokból épített barakkok. Sok-sok barakkot építettek szinte napok alatt. Először a tényleges katonai szolgálatukat teljesítő katonákat költöztették át a kőépületekből a barakkokba, helyüket tartalékos katonák foglalták el. További tartalékosok behívásával minden barakk megtelt katonával. A gépkocsik, rajtuk az összes felszereléssel, menetkészen felsorakozva álltak az alakulótéren. Este lementünk a kocsizhoz, magunkhoz vettük a takaróinkat, felmentünk a körletbe aludni, majd reggel visszavittük a takarókat. Ez így történt hétről-hétre. A mi ütegünk is kiköltözött egy barakkba. Valamilyen elgondolás alapján azoktól a katonáktól, akiknek a seregben a legfontosabb eszközük nem a fegyverük volt (rajzoló, írnokok, gépkocsivezetők), visszavették fegyvereiket és átadták a tartalékos katonának. Így történt meg, hogy leszerelésem előtt három hónappal fegyvertelen katonává váltam. Barakkbeli életünk negyedik vagy ötödik hetében, számomra megmagyarázhatatlan okból a hadosztályparancsnok tovább bonyolította az üteg életét azzal, hogy az üteget kihelyezte Nagyatádra, a páncéelhárítókhoz. Bennünket, a négy rajzoló munkája Kaposvárhoz, a hadosztálytörzshöz kötötte, több tartalékos katonát pedig nem hívtak be. Emiatt a közel száz főt befogadó barakkot négyen bitoroltuk. Szeptember 9-én, a Néphadsereg napján előléptettek szakaszvezetőnek, ezért éjfélig jogosultságot szereztem – minden külön engedély nélküli – kimaradásra. A törzsirodába reggel 8-ra jártunk dolgozni, délután négytől nem volt alegységünk és nem volt parancsnokunk sem.

A leszerelés napja szinte az utolsó pillanatig ismeretlen volt. A civil ruhát már korábban, a leszerelés normálisan várható időpontjára, szüleinkkel

elküldettük. „Békeidőben” a katonák e célból utoljára szabadságra menve hozzák magukkal, erről most szó sem lehetett. Elérkezett a várva-várt nap, 1962. december 3. Nekem még a leszerelés sem sikerült olyan simán, mint sokan másoknak. A leszerelés napján, Kaposváron nem volt alegységem, nem volt, akinek leadjam a maradék felszerelésemet. Végül az egyik parancsnokom közbenjárására a kommandáns századnál akadt valaki, aki aláírásával igazolta a sátorlapba belekötött ruháim és 2 Ft átvételét, amelyet a törött nyelű kanalam áráként hagytam ott. Az üteg távollétével a búcsúzás nagyon leegyszerűsödött. Elbúcsúztam utódaimtól, a két fiatalkatonától és a törzsbeli parancsnokaimtól. Lehet, hogy többen megmosolyognak, talán ki is nevetnek, de az utolsó búcsúszavak elmondása közben gombócot éreztem torkomban és a szemeim is bepárasodtak, de hasonló érzések tükröződtek parancsnokaim szemében is. A búcsúzás pillanataiban bennem is és parancsnokaimban is bizonyára felidéződtek azok az emberi pillanatok, amelyeket a több mint két év alatt együtt átéltünk és elkísér halálunkig.

Utószó

Manapság divat szidni az akkori törvényeket, mely kötelezővé tette a sorkatonai szolgálatot. Feleslegesen elfecsérelt időnek tartják sokan az ott eltöltött éveket, ám én ezzel nem egészen értek egyet. Nem kell két év, különösen nem három, de ma is szüksége lenne minden fiatalnak, hogy rendet, fegyelmet tanuljon. Próbára tegye testi, lelki erejét, kitartását. Tanuljon meg – ha kell fogcsikorgatva – küzdeni. Ma nem látok olyan szervezetet, amely nem csak lehetőséget ad, de minden egészséges fiataalt kötelezne is erre. Jobb híján ilyen szervezetnek tartom én ma is a honvédség intézményét.

Kis Károly

Nagymama kérlek mesélj!

Egyszer régen egy szombat reggel anyáék elvittek a mamához, hogy ő vigyázzon aznap rám. Szerettem ott lenni, mert elhalmozott minden jóval és nála ittam a világ legfinomabb teáját. Ez alkalommal is teával és keksszel várt. Odaültünk a kis konyhában az asztalhoz és így szólt hozzám:

- Na kis csillagom mit szólnál hozzá ha együtt elmennénk a piacra teázás után és segítenél nekem bevásárolni!?

- Nekem nincs nagy kedvem piacra menni, ha előtte mesélnél nekem egy érdekes történetet...akkor lehet, hogy még meg is gondolom magamat és mégis megyek veled. Nagyon szerettem, ha mesélt nekem a régmúlt időről és tudtam, hogy most is kikönyörgök belőle egy történetet. Huncutul mosolyogtam rá. A mosoly megnyitotta a szívét, és így szólt: - Van egy történetem amit még nem hallottál, gyorsan elmesélem és aztán indulás. Ezt a történetet az én öreganyám mesélte el nekem, amikor még én is kislány voltam. Én meg most elmondom neked.

Nagymama kicsi fűrge talpraesett asszonyka volt. Szeretett piacra járni. Fontosnak tartotta a bevásárlás és a barátnőivel való találkozás és traccsolás miatt. Egyik szombat reggel a férje az én öregapám már korán kiment lovaskocsival kaszálni. Öreganyja mérgelődött, hogy minek kellett az urának elmenni otthonról pont piaci nap olyan korán hisz, tudja, hogy ő is menni készül. Kire hagyja most a gyereket? Mert a piacra ugyan nem viheti... senki se viszi. Oda csak az asszonyságok mennek gyerek nélkül. Mert ha mégis itthon kellene maradni a gyerek miatt, nem tudja meg mi újság a faluban... és az nagy baj lesz..Meg krumpli, hagyma se lesz, ami kell a következő hétre... Amíg készülődött megszületett fejében a megoldás. Ma nagyon sietni fogok. Duruzsolta magában. Amíg elmegyek itthonról, addig a gyerek derekára kötök egy hosszú kötelet és kikötöm az eperfához. Így is történt. A gyerek nem is szomorkodott. Gondolta csak menjen kentek a piacra jó lesz neki a fa alatt a hűvösben.. .Az eper pont ért és hullott a fáról. Mézédés volt. A kölyök neki látott a fincsi eperből falatozni. Öreganyja mikor hazaért látta, hogy a kislánya fekszik a fa alatt és jajgat. Odaszaladt és kérdezte, hogy mi a baja. A gyerekek rettentően fáj a hasa a sok eperből. Eloldotta kötelet, és ahogy vitte be a házba pont megérkezett az ura a kaszálásból. Szerencse, hogy ő ért előbb haza, mert ha látta volna az ember hogy mit művelt, repült volna a tolla... Gyorsan leborotolta, hogy ez a gyerek úgy belakott az eperből, hiába mondta neki, hogy csak keveset egyen belőle... most meg olyan beteg lett hogy alig

bír mozogni, csak jajgat, úgy fáj a hasa. Apó a kocsira ültette őket és behajtott velük az orvoshoz. Ott adtak valami szirupot a gyerekeknek, amitől jobban lett és hazamentek. Öreganyám az eset után úgy vigyázott egyetlen gyermekére, mint a szeme fényére. Heti piacra csak akkor ment, ha volt kire hagynia a kölyköt....

- Csillagom ! - szólt nagyfi hozzám:- elég hosszúra sikeredett a mese, most már ideje indulunk a piacra! Legközelebb majd megint mesélek, csak most siessünk, mert úgy elmúlt az idő, hogy már nem lesz portéka és üres kosárral jövünk majd haza! Ahogy mentünk a piacra egész úton a kisfiú járt az eszemben, akinek fáj a hasa a sok epertől...

Kiss Boglárka

Lakodalom, szép esküvő

Szüleim 1926-ban kötöttek házasságot. Édesapám Pecelloról hozta édesanyámat, én voltam a 3. gyermekük. Sajnos akkoriban még nem volt fejlett az orvostudomány, nem voltak védő oltások és gyógyszerből is jóval kevesebb volt.. A két testvérem előttem halva született. Mikor 3 éves voltam akkor született meg Sanyi öcsém, majd anyám Irénke húgomat is világra hozta mikor én 8 esztendő voltam. Gyermekkoromban az apai nagyanéméknél éltünk és ott nevelkedtünk. Anyámnak könnyebb volt így, mert rengeteg baromfit nevelt és piacra is járt árulni. Nagymama meg sokat foglalkozott velünk, nevelt bennünket. Mikor 15 éves lányka lettem vasárnaponként eljártunk a 9 órás szentmisére, délután meg két barátnőmmel rendszeresen jártunk a korzóra sétálni. Este pedig anyám kíséretében kötelezően mentünk a táncra. Akkor még az volt a divat, hogy az édesanya kísérte a lányát, és figyelte kik táncoltatják. A táncteremben a fal mellett volt egy sor szék, ahova a gardedámok leültek. Mi lányok pedig előttük álltunk és petrezselymet árultunk. Vártuk az első fiút, aki az este először visz táncba bennünket. Nagyon szerettem a táncot, szerencsére sose maradtam táncpartner nélkül. Anyám örült is neki, hogy kapós egy lánya van...De voltak ott olyan legények is, akikkel nem szerettem táncolni, mert alacsonyok és véznák voltak...mindig alig vártam, hogy lekérjen valaki tőlük .Otthon mindig mondogattam is hogy:- Biza én soha de soha nem fogok férjhez menni alacsony kérőhöz. Csakis ha olyan udvarlót találok magamnak, aki szép szál magas derék legény lesz... Egyik alkalommal oda jött hozzam a Pali, aki magas és jóképű, jó családból való legény volt. Táncoltam vele. Udvarolni kezdett nekem. Szülei egy este meghívtak magukhoz vacsorára. Szívesen és szépen fogadtak. Szerintem jobban meg akartak ismerni, hogy milyen vagyok, illek e a fiúkhoz. Következő héten mikor eljött az este, hogy táncba kell menni, emlékszem nagyon esett az eső. Ahogy mentünk az utcán anyám nem vette észre az esővíz elvezető árkot és sajnos belelépett. Elesett. Felsegítettem és mérgelődtem. Mondtam is ám neki: Kellett nekünk elindulni ma ebben a rossz időben? Minek is megyünk? Maradtunk volna otthon... Nagyon rossz kedvem volt. Anyám erre azt felelte, hogy: a Pali miatt megyünk édes lányom, hisz tudod, hogy vár rád!! Ahogy beléptünk a táncterembe mit láttok... egy szép magas fekete fiatal ember közelit felém... Bandi volt az, aki elsőnek kért fel táncolni. Tánc közben megpillantottam Palit is. Aztán vele is táncoltam. Mind a ketten udvaroltak nekem. Pali hazakisért. Ahogy a kapunkhoz értünk Bandi ott állt és ránk várt, megkérdezte tőlem, hogy melyiküket választom?! Pali mellett döntöttem, mert ő már régebb óta udvarolt és

anyámék is tudtak már a dologról...A következő napokban azért bánatos voltam Bandi miatt, sajnáltam, hogy kikosaraztam...Rákövetkező szombaton anya ment a piacra árulni és én is elkísértem,vesztemre... mert összetalálkoztam Bandival. Nagy szomorúan odaköszönt mikor meglátott. Anya mikor el volt foglalva én elsomfordáltam mellőle és utána mentem. Megszólítottam: -- Bandi hallod??? - rám nézett.- Gyere el majd a táncra és táncolok veled, jó lesz? Eljössz??

Mosolygott és ott hagyott... Pali ekkor már bevonult a hadsereghez és megkezdte a szolgálatot, ami akkor 3 hosszú év volt...

...én a következő este anyám kíséretében elmentem ismét táncolni... jött felém Bandi...az én Bandim, aki mégis csak eljött miattam...az este csakis kizárólag csak vele táncoltam...

Addig táncoltatott, míg 1952-ben megkérte a kezemet.

Anyámék nem értették, hogy most mi van?! Pali katona ...Bandi meg feleségül kér??..hát hogy van ez???Mondottam is nekik igen erélyesen, hogy nekem a Bandi kell és senki meg semmi nem érdekel én az ő felesége leszek és punk tum...Végül mindenki elfogadta a választásomat és velem együtt örültek. Nagy volt a hajcihő, sürgés-forgás. Elkezdődtek a lakodalmi készülétek... a ruhámat a város első számú varrónője varrta meg, amit büszkén viseltem. Szegény Pali is itthon volt az esküvőnkkor a szabadságát töltötte itthon... Nagy sátoros lakodalmat tartottunk. Hajnalig tartó vigadalom volt.

Jól emlékszem még néhány csujogatóra amit a násznép kiabált a lagziban:

- Lakodalom szép esküvő nem sokára ring a bölcső...
- Sárga csikó arany nyereg a vőlegény arany gyerek...
- A tepsibe sül a rántás, a menyasszony jaj, de csámpás...
- Hej, cintányér, cintányér, ne veszekedj a lányért, mert a lánynak baja, lesz göndör hajú fia lesz...
- Jaj de sokan néznek minket, áldja meg az Isten őket-ijujuju!

Nagyapáttal 50 évet éltünk együtt házasságban, békességben, és szeretetben. Hálás vagyok a sorsnak hogy annak idején táncoltam vele... és mégis őt választottam.

Kiss Daniella

Életmesék

Bevezető

Szeretettel és meleg szívvel írom a bekezdő sorokat, mert a pályázati felhívás előremutató, nemes célokat szolgál. A régmúlt emlékeiből a jövőnek épít olyan utakat, amelyekből hasznosítható gondolatokat, történeteket, életutakat lehet utódainknak kialakítani. Lehet azt „tovább szőni”, a jó és vidám példákat előszedni, a rossz és borús történetekből okulni, tanulni. Én szívesen vállalkoztam az írásra, mert ez a felhívás arra készítet, hogy visszameneküljek életem egy-egy darabjához, a múltból másoknak jövőtáplálékot képezzek. Hányszor és hányszor menekültem vissza eltelt éveim valamely szakaszához, ahol örömmel mosolyogva, vagy szomorkásan, elgondolkozva merítettem erőt, hitet, bátorságot vagy küzdelmes óvatosságot. Hányszor időztem nagyszerű tanítóimnál, tanárainnál, derék és tisztességes, példamutató, egyszerű embereknél, akik bátorítást adtak vagy bölcs tanácsokat sugtak. Gyermekkorom Ilonka nénije, „Fülöpkéje”, Karcsi bácsija hány és hány okos gondolatot ültetett belém az iskolapadban, ők nem csak tanítottak, de neveltek, formáltak, alapoztak bennünket. Vagy ifjú éveim cserkészparancsnoka, „Béla bá”, majd tanárain közül sokan, hogyan nevelték belém a hazaszeretetet, a tisztességet, az embertársi és munkaszeretetet.

Azért is meleg most a szívem, mert az írás, az emlékezés olyan élményeket vált ki belőlem, ahol szívesen elidőzők. Ilyenkor agyam rostáit lesöpröm, és ott vagyok a kelenföldi „Nagyréten”, ahol tavasztól ősziig rúgtuk a focit, télen a jégre írtunk ákom-bákomokat a korcsolyával. A feledhetetlen cserkész táborok élményei, a hajnali újságkihordások és egyéb ifjúkori munkaalkalmak olyan életízt adtak, amelyek tisztességes és hasznos életvitelre neveltek. Valószínű, hogy ezek az évfolyamok alapoztak meg, amire építeni lehetett sportot, tanulást, munkát, barátságot, életküzdelmet, sikereket. Most, hogy az élet egykori fiókjait nyitogatom, örömmel teszem ezt, mert emlékeim azt bizonyítják, hogy alkotó, gyarapító éveket hagytam magam mögött. „Nem mese ez, gyermek!” - mondá Arany János verse, mégis nekem nagyszerű érzés átélni az „életmese” összetört és összeragasztott cserepeit és szerepeit. Olvassátok a válogatott élettörténeteimet azzal a szándékkal, hogy én is csatlakozzak a „Mosolyvirág” közösségének életerősítő és jövőt formáló szándékaihoz.

Mese az orgonáról és a fogdáról (meg az emberi jószágról)

Hol volt, hol nem volt, volt egy tíz gyermeket nevelő család, amelyből hat testvér még a szülői ház összetartó ereje folytán együtt élt, és azon fáradoztak,

hogyan enyhítsék édesapjuk egyetlen keresetére alapozott nehéz életüket. Így aztán az iskolai tanulmányaik mellett különböző, fiataloknak való munkákat vállaltak. A mese az otthon lévő „Ötödik” kisfiúról szól, aki tízévesen lépett a kenyérkeresők táborába – lévén reggeli „hajnali” újságkihordó, „délutáni” pályakarbantartó és labdaszedő. Újságosként a kerület legnagyobb körzetét vállalta, mert azért fizettek a legtöbbet, heti húsz pengőt, ami – a többi testvér keresetével együtt – jelentősen enyhítette édesanyjuk szűkös családi költségvetését.

Április egyik hajnalán a Kisfiú szép tavaszi időre ébredt, és jóleső érzéssel vágott neki napi feladatának. Körzete főleg kertes házakból állt, ahol viszonylag jómódú emberek, előfizetők éltek. Az Ötödik szerette a körzetét, mert a budai hegyek és dombok felől mindig éltető szellők fűdögáltak, és tavasszal édes-illatos levegővel teltek meg az utcák. Szóval, szerette a munkáját és a munkahelyét, környezetét és az ott lakó embereket.

Amint a hajnali szürkületben mendegélt a vállán átdobott újságköteggel, azon gondolkodott, hogy május első vasárnapján, Anyák napján mivel is szerezzen örömet édesanyjának, hiszen ő annyit robotol, csak a családjának él. Mivel is lephetné meg azon az ünnepen?

Az egyik kertes ház kapuján belépve gyönyörű lila és fehér duplavirágú orgonák szemet gyönyörködtetően roskadozva illatoztak a reggeli napsütésben, szinten ajánlóan hajladoztak a Kisfiú felé: „Törj le bennünket, vigyél haza minket, jó ajándékok leszünk édesanyádnak. Mert, ha nem tudnád, vasárnap az édesanyákat fogjuk ünnepelni.” Az utolsó képzelődő szavak rátelepedtek az agyára, és az újságok szétoztása után, kilépve a ház ajtaján, a beléje költözött Kisördög csak mondta a magáét: „Készíts azokból a virágokból egy szép csokrot, látod, hogyan roskadoznak az ágak? Szabadítsd meg őket a terhüktől! Ők is jól járnak, mert végre ismét kiegyenesedhetnek, te is jól jársz, mert meg lesz az anyák napi ajándékod. Azt javaslom, mindkét színből vigyél, akkor szép, mutatós csokrod lesz.”

A Kisfiú e biztató szavakra odalépett a lila bokorhoz, majd a fehérről is letrört egy-két ágat. Igen ám, de mivel az újságkihordóknak sincs hátul szemük, így aztán nem vette észre, hogy a ház ajtaján egy kitüntetésekkel teleaggatott repülő Főtiszt lép ki, és az Ötödik mögé lépve erősen megfogja az újságkötegeket tartó vászon gurnit, és katonás hangon szól: „Na, fiam, irány a rendőrség! Lopod a kertem szép virágait, ezért büntetés jár.” Némán bandukoltak egymás mellett, a Kisfiú szánta-bánta, hogy szót fogadott a Kisördögnek, majd arra gondolt, hogy megszökik a fényes ruházatú Főrepülőstől, hiszen futni azt igen jól tud, üthetné a nyomát az egyenruhás. Aztán letett a szándékáról, hisz végeredményben „rosszat” tett, büntetést érdemel, pedig volt még egy mentő gondolata: „Aki a virágot szereti, rossz ember nem lehet.” Hát

rossz ember vagyok én? - tette fel magának a kérdést. - Nem, nem vagy rossz, mert jót akartál tenni, de mégis rosszat cselekedtél – kapott választ belső vívódására a Kisfiú.

A rendőrségi őrszoba nem volt messze a tett színhelyétől, de elég volt arra, hogy a növekvő utcai forgalom résztvevői hosszú, csodálkozó pillantásokat vessenek a furcsa párosra. Ezek is bántóan hatottak az ötös számú kisfiúra, de ezeket megalázóan el kellett viselnie.

Az őrszobán két Kékruhás tartózkodott, egy-két csillaggal díszített parolival. Belépésükkor vigyázzba meredve jelentett az egyik a repülő őrnagynak (ekkor tudtam meg, hogy micsoda nagy embernek vagyok méltó foglya).

Őrnagy: -Ez a fiú orgonát lopott a kertemben. Rajtakaptam, itt a kezében a bizonyíték. Járanak el vele a megfelelő módon – és a Főtiszt ezzel gyorsan eltávozott, akár egy vadásziparló.

Kéknadrágos: - Értettem, őrnagy úr! E szerint járunk el – kiabálta a Főtiszt után a rendőr. - Fiatalember! Cipőfűzőt ki, nadrágszíjat le, újságsomagokat kézbe, és irány a fogda!

A másik rendőr lekísérte egy rácsos zárkába, ahol egy 20-25 éves férfi cipőfűző nélkül fogta a nadrágját, hogy le ne essen. Kicsit komikus volt a helyzet, belülről elmosolyogta magát a fiú, azt nyugtázva, hogy talán ő is túléli a helyzetet.

Egy-két óra múltán az édesanyját értesítették a fia tartózkodási helyéről, aki könnyezve vitte haza a Kisfiút és a neki szánt, gyönyörű virágcsokrot. Semmi harag nem volt benne, hiszen az Ötödik neki akart kedveskedni „a bűn tárgyával.”

Itt be is fejeződhetne a mese, de nem úgy van az ám! Néhány hét múlva az Édesanyját és a bűnös Kisfiút beidézték a Fiatakorúak Bíróságára tárgyalásra és ítélethirdetésre. Csendben várakozik a két megidézett személy, aztán egyszer csak beviharzik a Főrepülő, és a tárgyalás előtt szót kért és kapott.

Főtiszt: -Tisztelt Bíróság! Kérem a mai tárgyalást levenni a napirendről, mivel átgondoltam az ügyet, és a Kisfiút felmentem. Ez az Ötödik (honnan tudta a sorrendet?) Kisfiú úgy járt el a virággyűjtéssel, ahogyan valószínűleg az ő helyében én is cselekedtem volna. Tehát kérem a bejelentésem megsemmisíteni és utólag én kérek bocsánatot az édesanyjától, mert a Kisfiú a szíve szerint cselekedett. Ez pedig gyermeki szeretetre vall, ezt a szeretetet nem akarom büntetéssel beárnyékolni – szólt határozottan, néha lágy hangon, simogatóan.

Édesanya: - Eredj, fiam, csókolj kezet a tiszt úrnak, köszönd meg a jóságát!

A fiú ugrott volna, de a főtiszt elhárította a kérést és a fiú szándékát.

Főtiszt: - Én kérek bocsánatot az akkori elhamarkodott cselekedetemért. Már most, előre engedélyezem, hogy jövőre hatalmas virágsokrot szedjél a kertünkben. Úgy gondolom, ez a mondatom lezárja az ügyet és engedélyt ad a jövő évi szeretet-megnyilvánulásra. Az ülést, a meg sem kezdett tárgyalást kérem lezárni és befejezettnek nyilvánítani.

Az Édesanya könnyes szemmel távozott, én pedig (mivel én volnék az Ötödik) belső melegséget érezve nyugtáztam: „Jók az emberek, de ezt az érzést őrizni kell, nem szabad még a 'jó szándékú' kisördögöknek sem hinni!”

A virágcsokor pedig Anyák napján méltó helyre került, egy hétig díszítette szegényes szobánkat és asztalunkat. Mégis sikerült egy anyának örömet szerezni, és örökös hálámat tiszta szívvel akkor kifejezni.

... Visszaemlékeztem Anyák napja előtt két héttel.

„Árnyas erdőben szeretnék...” (erdei mese)

„Árnyas erdőben szeretnék élni nyáron át, mert nekem az árnyas erdő vidám kedvet ad. Lomb a fán, virág a fűben mintha intene, árnyaimba megpihenni jöjj, ó, jöjj ide!”

Minden elemi iskolának volt napközije, és ez az intézmény – miként ma is – a tanításhoz igazodott, vagyis amikor a tanév végén befejeződött az okítás, a napközi is lehúzta a rolót. Azaz nem teljesen, mert hetente egyszer kirándulásokat szerveztek. Nem tudom, milyen megállapodás élt a Beszkárt és az iskola között, de minden héten egy meghatározott napon odagördült egy-egy villamos a kijelölt helyre, és ezeket a szerelvényeket megtöltötték napközis diákokkal. A villamos pedig kigördült a remíz elől, és irány a hűvösvölgyi Nagyrét, vagy a zugligeti Disznófő. Egyszer egyik, másszor másik volt az úti cél. Az biztos, hogy remekül és zökkenőmentesen szerveztek meg mindent. Reggel 8-ra jött a villamos, ¼ 9-kor már indult, és délután öt órakor indult vissza. Nagy előnye volt ennek a kirándulójáratnak, hogy végállomástól-végállomásig, jóformán megállás nélkül tette meg az utat, ezért bennünk olyan érzést keltett, mintha „vonatoztunk” volna. Igaz, hogy nem voltak csomópontok, piros lámpák, csúcsforgalom.

Ezeknek a nyári napközis kirándulásoknak még külön romantikus jelleget adott az a tény, hogy együtt utaztak a fiú- és lányiskola tanulói. Az egy kocsis szerelvényt félig lányok, félig fiúk töltötték meg, kölcsönösen félénk, rejtett pillantásokat vetve a másik nem egy-egy tagjára. Voltak titkos „szerelmek”, sete-suta közeledések, játékos kezdeményezések, gáncsolások, lovagias cselekedetek. Néha nem csak a nap festette pirosra az arcokat, hanem az ártatlan

gyermeki érzelem őszinte megnyilvánulása is, főleg, ha némi kis vonzalom is meghúzódott a megszólítás vagy beszélgetés mögött.

Mivel külön lány- és fiúiskolák voltak, az együttlétre csak ilyenkor, nyáron volt lehetőség. Ekkor lehetett copfot húzni, észrevétlenül gáncsolni, lányokba belebotlani. Nem rosszaságból táplálkoztak ezek a cselekedetek, hanem sokszor ilyen esetlen módon próbálták felhívni magukra a figyelmet a „szerelmes” lovagok. Az igazi érzés titokban maradt, mélységet csak a zavar, a lángoló arc, a visszahúzódás fejezte ki. Hányan is voltunk olyanok, akik kifelé eltagadták érzéseiket, belülről azonban dédelgették, ápolgatták bimbózó érzelmeiket! Ezek a háttérben meghúzódó vonzalmak is hozzájárultak ahhoz, hogy minden kiránduláson telt ház volt.

Hogyan is telt egy ilyen kirándulás? Sokat ugrándoztunk, bolondoztunk, vidáman játszottunk. A lányok rendesebben viselkedtek, leginkább a kísérő tanító néniket körülülve beszélgettek, nevetgéltek, olyanok voltak, mint a kedves kis madárfészek, amelyben sok kis madár csivitel, csicsereg. Jó volt látni ezt a békességes kört, hallgatni éneklésüket, önfeledt kacagásukat. Nem így voltunk mi, fiúk! Mi leginkább „kovbojoztunk” – két lábunk volt a ló, pisztolyt a jobbak mindig hoztak (jó kis patronos játékpisztolyok voltak ezek), így a fegyver és a paripa adott volt. A nagy kérdés abban fogalmazódott meg, hogy kik legyenek a tehenészek (cowboyok), és kikből álljon a banditák csapata, ugyanis más volt a szereposztása a két csapatnak. Volt ott minden, az örült lovaglástól a nagy lövöldözéseken át a bunyózásig és az összekötözésig. Véletlenül mindig úgy alakultak a harcok, hogy az igazság győzzön, a banditák elhulljanak, börtönbe kerüljenek. Az akkori ponyvairodalom biztosította az új és új történeteket, a nagy kovboj és bandita neveket. Leginkább Big Bill neve volt ismert, úgyhogy bigbillünk mindig volt. No meg serif. Anélkül nem volt igazi a játék. Persze nem mindenki lehetett főszereplő, a csapatokat választották, nevezték ki őket, ami nemcsak a fiúk, hanem a lányok szemében is imponáló volt. A lovak és gazdáik nagyon sokat futottak, harcoltak, ezért kifáradtak, megéheztek, megszomjaztak. A hosszú megterített asztaloknál nagyokat ettünk, ittunk. Nemigen történt meg, hogy ne fogyott volna el az enivaló az utolsó falatig.

Hüvösvölgy tágas rétjein nagyokat játszottunk, fociztunk, számháborúztunk. És őszintén sajnáltuk a lányokat, akik csak ugrókötelezhettek, hunyókázhattak, fogócskázhattak. Azt gondoltuk, játszani csak úgy lehet igazán, ahogy azt mi, fiúk tettük. Pedig a maguk módján a lányok is jól érezték magukat, ugyanúgy elfáradtak, megéheztek, arcukon éppúgy látszottak az öröm, a vidámság piros foltjai. Ettől átváltoztak, megszépültek. Visszafelé jobban is tetszetek nekünk, fiúknak.

Zugliget egy kicsit más jellegű volt. Több volt az emelkedő, a domb, a sűrű erdő, jobban beszorultunk a dimbes-dombos területekre, ezért a játékválaszték is kisebb volt. Jókat bújócskáztunk, sokat másztunk fára, aminek egyszer rossz vége lett, mert egy társunk alatt eltört az ág, és vagy négy métert zuhant. Szerencsére csak az egyik csuklója ficamodott ki, amit a helyszínen helyrerakott valamelyik hozzáértő tanár. Ez az eset volt a rosszkodásunk csúcsa, ez is inkább a túlméretezett bátorság következményeként fordulhatott elő.

Jó volt gondolatban megfordulni a hüvösvölgyi réteken, kedves emlékeket ébresztettek a zugligeti dombok is. Elvonultak előttem a tanítók, gyermektársaim, lányok és fiúk. Sokra név szerint is visszaemlékszem, miként az is él még bennem, hogy ki kivel osztotta meg a tízóráját, ki hozott papírzacskóban összeragadt selyemcukrot. Emlékszem a fába vésett szívekbe írt kezdőbetűkre... Így utólag, minden olyan szépnek tűnik az emlékezet számára.

Volt egyszer egy nagy meccs (hihetetlen valóságmese)

Negyvenegy éves koromban hagytam abba az aktív, versenyszerű sportolást, s mivel tizenhat éves koromban kezdtem el, így huszonöt évig dobtam, rúgtam, ütöttem a labdát, vagyis kézilabdáztam, fociztam, röplabdáztam. Ezekben a sportágakban a kézilabda volt, amit huszonöt évig űztem és a legtöbbre vittem. A foci volt, ami munkahelyet teremtett, mivel a labdarúgás protezsált be az első munkakönyves cégemhez. A röplabdát kiegészítő sportnak tekintettem. Volt olyan nap, amikor a három sportágban négy mérkőzést játszottam, mert akkor még létezett a nagypályás kézilabda is. Amikor rajtunk múlt, szombat-vasárnapra osztottuk el a mérkőzéseket, de az is előfordult, hogy nagypálya, foci, kispálya, röplabda várta neves sportolóját, vagyis engem. Tulajdonképpen egyik meccs után mentem a másikra, majd a harmadikra és az utolsóra. Irtózatos erőnlétem volt, talán a világot is magamra tudtam volna venni. Igen, mert 16-25 éves korban bámulatosan sokat elbír az ember, ha jól gazdálkodik az életével, kiegyensúlyozott, mértékletes életet él. Én így éltem, és igazi értékét katonakoromban éltem át, amikor teljes menetfelszerelésben, fenyítésből kifolyólag a két-három kilométeres repülőteret végig kellett futni. Úgy futottam be a körletbe, hogy közben az egyik (nyamvadtabb) katonatársam puskáját is átvettem. Hát, ez akkor volt, de igaz volt! Az „étvágygerjesztő” bevezető után nézzük a konkrét meccset!

Tizenhat éves koromban, egy iskolai házibajnokság során fedezett fel a tornatanárom, mondván: - Fiam, te jól kézilabdázol, holnaptól az iskolaválogatottban a helyed.

Akkor és ott indult el páratlan kézilabdás sikerem. 1948-49 időszakában a Dréher Sörgyár ifi csapatában mutatkoztam be, tizenhét éves koromban az NB I-es nagypályás első csapatban kezdtem szórni a gólokat. A kispályás bajnokságok akkor kezdtek kialakulni, adottságaim mindkét pályán remekül érvényesültek (gyorsaság, technika, csuklós lövőerő és ész együtt volt bennem). 1950-ben, érettségi után, három ifi focista jelentkezett munkára a Felten Kábelgyárban – a Magyar Kábelművek szakmai jogelődjénél –, ahol focis elkötelezettségünk érdemei alapján, 2,52 Ft-os órabérért, három műszakos munkarendben, kábelsodró gépmunkásként felvettek bennünket a dolgozó társadalom tagjai közé. A Dréher – Édosz NB I-es csapatát otthagya megalakítottuk a Kábel S. C. férfi kis- és nagypályás csapatát, a bajnokság legalacsonyabb osztályába kaptunk beosztást. És most jön kézilabdás történetem egyik legszebb időszaka. Ebből villantok fel néhány epizódot.

1951 tavaszán a Magyar Kézilabda Szövetség kiírta a kispályás „Népköztársasági Kupát”, és csapatunk erre a vetélkedőre benevezett. Kiesési rendszer alapján jutottunk egyre nehezebb mérkőzések elé, és az ismeretlenség homályában maradva kisebb-nagyobb meglepetéseket szerezünk.

A soroksári kézilabda csapat az akkori NB II csoport legjobbjai közé tartozott, akikkel a 4. fordulóban kerültünk össze, valahogy a legjobb 16-24 csapat között. Hozzá tartozik a valósághoz, hogy mint rangidős, jó játékos, az edzői feladatokat is én láttam el „társadalmi munkában”. Mondtam a mérkőzés előtt a fiúknak, hogy játsszuk meg az ügyetlent, vagyis minden hibát kövessünk el a bemelegítés során. Úgy is cselekedtünk, sokat léptünk, duplázunk, balkezesek lettünk, szóval az összegyűlt soroksári szurkolók bekiabálásai szerint a csapat tudása a salakról való lezavarással volt egyenlő. Ismeretlenségünk homálya is ezt erősítette, majd hogy nem a Sortex le sem akarta játszani a meccset, de ezt a szabályok nem engedték.

Fütyül a bíró, és mit ad a véletlen? Tíz perc alatt 8:0-ra vezettünk, nagyszerű játékkal. És ez a meccs nagy különbségű eredménnyel végződött, az igazi győzelmet az jelentette, hogy a mérkőzés végén az ellenfelek köszöntöttek egymást, a soroksári szurkolók hosszantartó tapssal jutalmazták az ügyetlen-győztes csapatunkat. Egy fiatal, jó képességű csapat adott leckét, idegen pályán a hazaiaknak.

Ne hagyjátok abba az olvasást, mert most jön a csattanó, kézilabdás múltam egyik nagy története. A legjobb négy közé jutottunk, elődöntő a Tüker NB II-es csapata és a már nem annyira anonim Kábel csapata között. Kezdték a csapatunkat megismerni, sőt, respektálni. Az ellenfelünk jó hírű csapat volt, tele jó játékossal, nagy lövőkkel, vagyis a többesrés közönség nagyarányú hazai győzelemre tippelt, teljes joggal. Nem részletezem, de ez a nagy meccs 8:7-es győzelmünkkel végződött, és az én csuklóm, átlövéseim, svédcsavarja-

im, okos góljaim eredményezték a győzelmet, vagyis mind a nyolc gólt én dobtam. Nem tudom, előfordult-e hasonló eset a sportágban, de ez így volt igaz!

Istenadta tehetségem első, igazi megnyilvánulása talán ez a siker volt, jóleső érzéssel írom le, és gondolok vissza arra a legendás, szép, napsütötte, őszi délutánra.

Befejezésül: a Vasas akkori csapatával játszottuk hazai közönség előtt a döntőt. Nem lehetett más – győzni kell a korábbi mérkőzéseknek megfelelően. Sikerült! És mi boldogan borultunk egymás nyakába, mert az 1951-es Magyar Népköztársasági Kupa győztese a Kábel S. C. volt, ami nem akármilyen teljesítmény volt. Nem tudom, hogy az utókor, a jelenlegi szövetség mit őrzött meg, mit tud, mit tart számon.

Csapatunk minden évben előbbre rukkolt, míg 1954 tavaszán új NB I-es csapat iratkozott fel a legjobbak közé. 1956 áprilisában a Kábel S. C. csapatából hárman lettünk az első (?) magyar férfi kispályás kézilabda válogatott tagjai. Az „őszi keleti szelek” szétzilálták a tizenhat tagú együttest, 1958-ban az életcélomban irányt váltottam. Felcsaptam „öregdiáknak”, aki a munkáját tanulással osztotta meg. Pedig, valamikor az életet aktív sportolás nélkül elképzelni sem tudtam. Huszonöt évig voltam a vörös salak elkötelezettje, utolsó mérkőzésemet a Kábel öregfiúk csapatában játszottam.

Igaz történet egy „repülősről”, aki nem repült, ha nem repítették (rég volt, ma már meseszerű)

Vannak sikerek, amelyekre büszkék vagyunk, és vannak olyanok is, amelyekre nagyon kihúzzuk magunkat. Amit most elmesélek, az utóbbiakhoz tartozik – kár, hogy a történet végét beborította a társadalmi sötétség.

1952-ben váltam sorkötelelessé, és általában a 2-3 év katonai szolgálatot minden honvédjelölt kidobott időnek tartotta. Valahogy én is így voltam, és jelentkeztem májusban műszaki egyetemre, mondván, hogy ott legalább én építhetem a jövőmet. Szerettem tanulni, okosodni, amolyan jó diák voltam.

Néhány napra rá, hívatnak a pártirodába, ahol a következő párbeszéd zajlott le:

Párttitkár: - Kormos elvtárs, a gyári bevonulók közül egyedül önt tartom alkalmasnak a megújuló magyar légierő tisztjei közé, szeretném, ha jelentkezne.

Én: - Nemrég küldtem el az egyetemi jelentkezésem, szeretnék inkább civilként ott tanulni.

Ezek után a politikai tényező elmondta a nagy lehetőségeket, teljes fizetést kapok, egy év múlva tisztnek avatnak, akár tábornok is lehetek. Nagy és

erősen mézes volt a madzag, s ami jót elmondhatott, az mind az agitációmát szolgálta. Elváltunk, azzal, hogy gondolkozok rajta, és visszatérünk a témára.

A jelentkezési határidő lejárta előtt ismét kaptam egy felhívást, s végül is beadtam a jelentkezésem. Rövidesen jött egy behívó orvosi vizsgálatra, stb. Két napig vizsgáltak, káderoztak – aki bevált, azonnal vitték Börgöndre vagy Fehérvárra. Ezek között voltam én is, tehát megkezdődött a kiképzés. 1952 nyarán örült nagy hőség volt, kiképzés, foglalkozások a repülőtéren, ahol se fa, se árnyék, se víz, se kigombolt gimnasztyorka – szóval nehéz három hónap volt a részünkre speciálisan kitervelt gyalogsági kiképzési feladathalmaz. Aztán októberben irány Budaörs, ahol már a Vasvári Repülőműszaki Tisztiskola tanulója (növendéke) lettem.

Tudni kell, hogy Szolnokon volt a hajózó (pilóta) képzés, Budaörsön pedig a műszaki tisztek felkészítése. Budaörs és Kelenföld közös területi határnál terült el, ez a családi közelség döntötte el a műszaki hovatartozásom.

Hozzátartozik a történethez, hogy hazánkban az ötvenes években kezdték a szocializmus alapjait lerakni, a béketábor nagy vezére Sztálin volt, országunkban Rákosi elvtárs és együttese szabta meg az irányt. Kemény, gonosz, félelemteli korszak volt ez az időszak!

Megszerettem a jövendő (?) szakmámat, mert tudásra alapozták képzésünket, felkészült, nagy tudású tisztek és tanárok okítottak, így botlottam bele a csapdámba, hogy a félévi jegyek kialakítása előtt ott álltam a „kiválóság” küszöbén. Ez azt jelentette, hogy 27 szakmai, katonai és polgári tantárgyakból 26 kiváló jegyem volt, de egy szakmai tárgy kilógott, vagyis négyesre álltam. Az akkori minősítés szerint volt „kiváló” fokozat (csak kiváló érdemjegyekkel), volt „éltanuló” minősítés 4,5 átlagig (3-4 gyengébb jegy lehetett). Az acélkötél-fonás, csülközés, végtelenítés volt a „kiválóságom” elbuktatója, ami nagyon bosszantott, hiszen a kiváló tanulóknak több kedvezmény járt (eltávozás, kimaradás, szabad idő, ruhaigazítás stb.), ezért itt álltam a nagy lehetőségek előtt, reménytelenül.

A szakoktató hadnagy a köztes jegyű növendékeknek adott javítási lehetőséget, persze azonnal jelentkeztünk a csoportomból 4-5-en. És beindult a küzdelem a kiválóságért. De a nagy művem nem sikerült!

Szakoktató: - Kormos növendék, szerettem volna kiválót adni, de ez a próbálkozása nem üti meg a mércét. Önök lesznek az első léglökéses szereplők, ezek a kötélszerelvények szolgálnak a gép irányítására, vagyis rossz kötél, szakadás, lezuhanás. Én megkövetelem a szakmai minőséget. Nézz meg a művét, húzza végig a kötélen az ujjait, szőrös, kilógnak egyes szálak. Majdnem jó, de mégsem állja meg az én követelményemet.

Szóval ott álltam, ismét a szakmai gödör alján, nem tudtam kimászni a helyzetemből. Talán először az iskolán, nagyon rosszul estek az elmarasztaló szavak. Néhány napig nem találtam a helyem, szerettem volna megszökni, végül is megadtam magam, beletörődtem. Aztán néhány nap múltán, ebéd közben, lihegve jó az ügyeletes tiszt, hogy menjek a kötélfonó tanszékre, ahol várt a szakma kiváló oktatója. (Mert valójában igen jól értette ezt a gyakorlati tárgyat.)

Hadnagy: - Növendék elvtárs, itt van minden, ami a csülközéshez kell, holnap le kell zárni a jegyeket. Tudom, hogy minden másból kiváló, tehát utolsó javítási lehetőség. Elmegyek ebédelni, kb. fél 3-ra visszajövök. Próbálja meg a mesterművet. Valami új remény és elszántság költözött belém. Nem húzom a történetet, minden engedelmeskedett, sima felület, jól eldolgozott pászmavégződés, szoros csülök, meg minden a tökéleteshez közelített. Izgatottan vártam a kiképző tiszt jövetelét.

Hadnagy: - Látja, ez kiváló! – és gondosan kéz- és szemügyre vette. Megadom a kiválót, nyugodtan menjen foglalkozásra – és finoman kitessekelt a siker helyszínéről.

1953. februári iskolagyűlésen a növendék zászlóalj két tisztjelöltje átvette – és ezzel gyakorolhatta jogait – a kiváló tanuló könyvecskét, amit ma is őrzök, és büszke örömmel lapozgatom.

Szeretném a visszaemlékezésem címét tisztázni, mivel repülni, vagy repíteni nem azonos fogalmak. Ahogy az előzőekben írtam, vészterhes időkét éltünk, minden éberség, az ellenség keze, bizalmatlanság, rosszindulat vette körül a társadalom szereplőit. 1953 májusában kitalált vádak alapján sokadmagammal kirepítettek a tisztiiskoláról. Indoklás nélkül kaptunk útilaput kb. harmincan (ezt megelőzően is volt „tisztogatás”). Voltak, akik sejtették az okot, de én a mai napig sem ismerem az elhallgatott igazságot. Így aztán kaptam egy nagy társadalmi pofont, kicsit belerogytam erkölcsileg, de talpra álltam, kiegyenesedtem, és elindultam más irányba. A tanulás, a képzés, a munkaszeretet és a munkatársi megbecsülés meghozta egy gyarapító élet eredményeit.

Kiegészítés: a tisztiiskoláról Zalaegerszegre repítettek mindannyiunkat. Ott egy musz-os (munkaszolgálatos) ezred volt, ahol osztályidegen minősítést kaptunk. Az ezred tele volt kétes elemekkel, volt bűnözőkkel, nem kívánatos személyekkel. Hova lettek a párttitkár valamikori szavai, ígéretei, a „nagy perspektíva” lehetőségei? Semmi nem volt igaz a szavaiból, erkölcsileg lenulláztak, de ez társadalmi jelenség volt. Túléltem a nehéz, megalázó időkét! 1953-ban meghalt a „nagy vezér”, és hű tanítványát, Rákosit leváltották. Új szelek fújdogáltak, és hamar kigyógyultam abból a nagy társadalmi betegségből.

Az iskolából való eltávolítást nem indokolták. Miben találhattak „szálgát”? Nem tudom, de sejtéseim lehetnek. Például, Kulák család lányának udvaroltam, akit három év múlva feleségül vettem, vagy egyik bátyámat, mint leventét Németországba kivitték, és nem jött haza. Vagy apám a K.U.K. katonája volt, őrmesteri rangban, 1912-ben leszerelt. 16 éves koromban egyszer megfordultam családi ügyben a katonapolitikai osztályon. Lehet, hogy „titkos” dolgokat tudtam meg? Ezekből akkor bármelyik kimeríthette a „megbízhatatlanság fogalmát.”

„Hazádnak rendületlenül...”

1956-ban a fegyverek Budapesten már majdnem elhallgattak - kivéve a Köztársaság teret. A szétlőtt, romos fővárosban megindult a bizakodó piros-fehérezöld élet. Az ország várta sorsának jobbra fordulását, egy valóban demokratikus élet kialakulását. Bennem is ilyen gondolatok és érzelmek feszítettek.

Nekem az október nagyon fontos eseménnyel indult, ugyanis megkaptuk az akkori XI. Kerületi Tanács lakás-kiutalási határozatát, ami új korszakot jelentett. Végre önálló életet kezdhettünk, mert szüleim három szobás lakásában négy család élt akkoriban. Feleségemmel a kis cselédszobában húztuk meg magunkat, s minden nehézség ellenére is békességben, egymáshoz alkalmazkodva teltek napjaink. Csak a főzést és a mosást, fürdést kellett összehangolni, ez sikerült is, és valóban, a szülők és a három életkezdő család harmonikusan, konfliktusok nélkül vészelte át azt az 1-2 évet, míg a körülmények nem rendeződtek. Ezt a fordulatot hozta el 1956. október 20-a, amikor is elköltöztünk a családi társbérletből a Bocskai útra, szép, új, egy szoba összkomfortos lakásunkba.

A változással járó költözés, berendezkedés, pakolás, takarítás – szóval a honfoglalás minden időnket lekötötte, így az országban folyó szellemi és politikai frissítő szelekből annyit érzékeltünk, amennyit a kis néprádió híreiből felfogtunk.

Október 25-26-ig alig mozdultunk ki új otthonunkból, ezek ellenére láttuk, hallottuk környezetünk eseményeit, tudatunkban is leperegtek a napi hírekből hozzánk eljutó országos cselekmények és változások.

Október 29-én délelőtt apró vásárlásra indultam, így jutottam el a Körtérig. Az utcák pezsegtek a csoportokba verődött emberek élénk vitáitól, a legújabb hírektől és azok szabad véleménynyilvánításaitól. A palackból kiszabadult frissítő szellem rátelepedett az emberekre, s ha volt valaha is egység az egyszerű emberek, az ország polgárai között, akkor azokban a napokban együtt dobbant az egész ország szíve.

Szóval megyek a Fehérvári úton hazafelé (kb. 200 méterre laktunk a Körtértől), megveszem a friss hírekkel dúsított „Népszavát” (ma is őrzöm), veszek egy kitűző jelvényt, egy örömet adó kis tárgyat – egy Kossuth címeres jelvényt (ezt az emléktárgyaim közt őrzöm). A dátumra azért emlékszem olyan pontosan, mert az újságon volt szerencsém többször is látni, ezért agyamban rögződött. Ott álldogálok, beszélgetünk, rövid és velős értekezések újságcikkekről, stb. Aztán véletlenül két szempár összeakad, és két valamikori osztálytárs összeölelkezik. Az egyik B. Feri barátom, polgári iskolai volt osztálytársam, a másik én vagyok. Feri civiles egyenruhában, karján vöröske-resztes karszalag.

- Mi van veled, hol vagy, mit csinálsz, mi ez az egyenruha? – ömlenek a kérdések feléje.

- Bécsből jöttünk, ott áll a teherautó a Rendelőintézet előtt, gyógyszereket, kórházi eszközöket, anyagokat hoztunk, és itt rakodtunk ki. Azért is jöttünk ide, mert én is itt laktam, ebben a kerületben, ide húzott a szívem. Az autót nem én vezetem, egyébként Bécsben élek, osztrák feleségem van, ő is kórházban dolgozik, és ő is bátorított erre a jószolgálati útra.

Csak úgy zúdultak belőle a szavak, talán öt perc alatt éveket felölelő információkhoz jutottam.

- Te, a határ nyüzsög a magyaroktól, sokan, ezrek mennek át a szabad világba, itt az autó, néhány óra múlva indulunk vissza, szívesen kiviszünk Ausztriába. Délután 3-4 óra között indulunk, van 5-6 órád összepakolni, elbúcsúzni. Este 7-8 óra felé már nálunk vacsorázol, aztán mindenben segítek, ami a beilleszkedést illeti – tette meg ajánlatát Feri, és olyan meggyőzően, igazi segítő szándékkal mondta, hogy közel álltam az igenlő elhatározásomhoz. Kezemben új világot ígérő és hirdető újsággal, kabátom kihajtóján a frissen vásárolt Kossuth-címer, százötven méterre a néhány napja elfoglalt családi birodalmunk, új lakásunk, és ifjú feleségem (egy éves házasként voltunk, tele jövő építő szándékokkal és egymáshoz kötő érzelmekkel). Hirtelen villanások ezek, megindul a belső tudati és érzelmi harc.

- Látom, gondolkozol, persze, hogy nem könnyű hirtelen eldönteni. Fiatal vagy, hidd el, jót akarsz, tudom, hogy nálunk is megtalálod a boldogulásod. Szóval?

Akkor már nagyjából rendeződtek elhatározó szándékom főbb vonulatai.

- Feri, tudom, hogy jót akarsz, segíteni akarsz, de (kis szünetet tartva, hogy jobban figyeljen szavaimra) röviden én is elmondom gondolataimat. Egy éve házasságban, néhány napja kaptunk itt a közelben egy szép, új lakást, van jó állásunk, bár sok gondot is hordozunk. Tudom, jobban éltek nyugaton és nincs bennem félelem az újtól. Aztán egy reményteljes változás előtt állunk, inkább itt kell nekünk is egy szebb világot létrehozni. Olvasd el az újságot,

más világ alakul. Meg aztán – egy kis nyomatékkel – tudod, ezt az országot mi tettük tönkre, ezt nekünk kell helyrehozni, átépíteni, és ez a mi feladatunk. Az új Magyarországnak szeretnék én is építője, részese lenni. (Higgyétek el, nem a kötelező öntudat, a népi-nemzeti pátosz bukott ki belőlem, hanem őszinte és bizakodó jövőképem és feladatom foglaltatott ezekben a szavakban.)

- Várj még itt, hozok egy kis csomagot a kocsiból – kérte tőlem. Átfut a túloldalra, kis csomagot lóbál felém. Odaadja. - Vidd haza, kis praktikus kaja van benne.

Aztán kezet fogunk, elváltunk.

A csomagban néhány tábla csoki, húskonzervek, keksz, egy kenyér. Örülünk neki, nem csak a tartalom miatt, hanem amilyen örömmel adta, előre tudta, hogy ezek az apróságok most minden magyarnak jól jönnek. Elmondtam feleségemnek is a baráti találkozás lényegét, Feri barátom ajánlatát.

- Nem, nem megyünk sehová – szavazott mellettem feleségem.

Aztán megnyugtattam, hogy ezt a véleményemet tíz perccel korábban már én is elmondtam.

Bár néha előjöttek ezek a gondolatok, másnak is elmondtam a felajánlott lehetőséget, a nyugati élet elszalasztott csábítását. Nem, soha nem bántam meg akkori elhatározásom, hiszen Vörösmarty magyaroknak írta: „hazádnak rendületlenül légy híve, ó magyar”. Magyar voltam, magyarságomat megtartottam, a magyar ima szavai bennem éltek, bennem élnek. Erre neveltem gyermekeimet is.

Életformáló kefir (ez a mese mindennapi valóság)

Valamikor régen (vagy 30 éve) nagyon szép műsorok peregtek a televízióban Szibériáról. Aki látta – így én is – szinte azonnal vonatra ült volna, hogy részese legyen Szibéria természeti szépségeinek, helyszíni csodálója legyen egy „álomországnak”. Mert zordsága és a ráakasztott címkék ellenére is gyönyörű, csodálatos földrész. Aki nem hiszi, járjon utána! Én hittem a filmeknek és valami belső vágyódás, vonzódás alakult ki: „ezt az országot látni kell, el kell menni a szibériai csodák világába!” Az IBUSZ szervezett egy-két szibériai programot, de az elsőről lemaradtam (sokan azonosultak az én szándékaimmal), de a következőre sikerült úgy felkapaszkodnom, hogy a meghirdetés első napján befizettem a meghatározott előleget. Szóval, 1983. július 23-án, kb. negyven fős turista csoport a 14 napos program nyitányaként a moszkvai repülőtérén landolt. Ott szálltunk meg, és a másnapi transz-szibériai expreszszre voltunk besorolva, kb. 72 órás útra. Tehát volt egy moszkvai esténk, kis

városnézés, szabad program, vacsorával és szállodai éjszakával zárva a nyitányt.

A szobabeosztások után kis pihenőt tartva utcai séta, majd este 9-kor vacsora a szép, kulturált étteremben. Szobatársaimmal elfoglaljuk a még üres helyeket, de velünk szemben két szék még mindig várja a vacsorázókat. Néhány perc és két ifjú, elegáns hölgy libben be. Mivel minden más hely elkelt, így akarva-nem akarva megtiszteltek a szemben ülő jelenlétükkel bennünket, illetve asztaltársaságunkat.

Az oroszoknak is vannak sajátos ételeik, az orosz konyha is tud remek ízeket produkálni, és kialakult étkezési szokásaik vannak. Ezek közé tartozik az előétel. Utóbbi lett a történetem (és következményeinek) főszereplője.

Hozzák tálcákon a különböző előételeket, köztük egy pohár kefir is. Én, aki korábbról már ismertem az orosz ételeket, jól megtapasztaltam az ízeket meg a választékot is. Kefir-kedvelő voltam, mert hidegen nagyon finom volt ez az aludttejhez, joghurthoz, tejfölhöz hasonlító tejkészítményük. Úgy véltem, előfordulhat az is, hogy nem mindenki van velem azonos ízlésen, ezért mondom az asztaltársaimnak: „Aki nem szereti a kefir, attól szívesen elfogadom, adja nekem.” Erre felbátorodva a szemben lévő, későn jövő két hölgy egyike rálicitál a szavaimra: „Nekem is át lehet adni, én is szeretem.” Csodálkozás és meglepetés költözött belém: „Hát van, aki szintén szereti az „én” kefiremet?” Erre én visszakérdeztem: „Talán ön is szereti a kefir?” Hát, ez a két-három mondat volt a bevezetője és előzménye annak, hogy volt kapaszkodónk, ami alapján tovább szöhattük a beszélgetés fonalát. A kefir egymáshoz csapott bennünket, annyira, hogy a csodálatos szibériai két hét alatt megismerhettük egymást, kialakult egymás iránti vonzalom, szerelem. A zsák megtalálta a foltját. Az Égiek meg rávarrták, és az összeboronáló szabászatot és varrászatot befejeztük. Hogy mi jött utána? 1985. június 29-én feleségül vettem Zsuzsit. Azóta is szeretjük a kefir – és egymást.

A kefir következményei (esszük, amit főztünk)

A további történetek a kefirhez kapcsolódnak, illetve a következményekről szólnak, és bevezetésként idézem az előző történet utolsó mondatát: „Azóta is szeretjük a kefir... és egymást.” Mert a következmények ebből adódnak, és pedig:

1985. április 10. - eljegyzés

1985. június 29. - házasságkötésünk napja

1986. április 15. - Endre fiunk születése

1988. január 22. – Máté fiunk született

1990. október 26. - Zsuzsi lányunk születésnapja
1992. június 14. - Kata-Júlia kalandos születése
1993. november 19. - Pál István fiunk előbújása

Tehát öt gyermekkel áldott meg bennünket az Úr, és áldása azóta is kíséri bennünket.

Születésük kapcsán minden gyermekünk „örökölt” valamit, és ezt büszkén vállalták. Endre fiam a második keresztnévemet kapta, Máté azonos naptári napon született velem, Zsuzsikánk az édesanyja nevére hallgat, Kata Júlia a két nagymama nevét örökölte, Pál István neve a két nagyapa nevét idézi. Így aztán gazdag ajándékban részesültek, és mindegyikük szeretettel viseli az örökségét.

Tartozok egy kiegészítéssel: nekem ez a házasság a „második fészek”, első feleségem viszonylag fiatalon eltávozott és Edit lányom az első fészek fiókája. Ő már saját világát éli, de továbbra is családtag, aki rendszeresen megfordul testvérei között és elfogadják, szeretik egymást.

Huszonöt év múltán (az életvirágok virágoznak)

Az élet nem produkál lehetetlen eseményeket, mert a lehetetlenségek nem történhetnek meg. Pedig a mi egymásra találásunk, kapcsolatunk nem a szokványos történetek sorát gazdagítja. Most érkezünk el az első visszatekintő eseményhez, közös huszonötödik évfordulónk emlékező perceihez.

Helyzetünknel fogva nekünk másképpen kellett a hátrahagyott utat bejárni, az ütemet fel kellett gyorsítani, éveinkkel gazdálkodni kellett. Nekünk háromszoros tempóval kellett mindazt megtenni, amit másoknak. Jó társak voltunk ebben az életvitelben és színes, eseményekben gazdag éveket hagytunk magunk mögött. Egymásra találásunk eltéréseit mindig kiegyenlítettük, összecsiszolódtunk és jól kiegészítettük egymást. Huszonöt évünk legfontosabb alapjait jól ismertük fel, nem fáradtunk bele a magunk által diktált tempóba, lépést tudtunk tartani az élet nem mindig könnyű folyamataival. Érdemes a huszonöt év gyorsan lepergett filmkockáiból néhányat felvillantani:

- családi fészket teremtettünk, ahol öt kis fiókánknak meleg, kényelmes környezetet alakítottunk ki. Ezek a fiókák kedvesek, szeretik a fészket, benne minket, szülőket is;
- szűkebb és tágabb családjukban megbecsült emberek vagyunk, jó érzés, hogy szeretnek bennünket;
- általában azonos nézetek, felfogások alakultak ki bennünk, megértjük egymást, együtt jó irányba tudunk cselekedni;

- három fiunkból kettő, két lányunk már diplomás emberekké váltak, szorgalmukat, tudásukat kezdik a munka területén hasznosítani, igyekvő, jó adottságú gyermekekből értékes felnőttek váltak;

A felsoroltak természetesen nem adhatnak teljes keresztmetszetet életünk eredményeiből, a megtett útról, de kijelenthetem. alkotó, gyarapító életet tarknak együtt töltött éveink. Nehéz most huszonöt év eseményeit, történéseit ezekbe az oldalakba beleprésselni, ezért egy-egy verssel is szeretném érzékelteni a múlt folyamataához kapcsolható érzéseinket, az életvirág életerős virágait.

Ilyen-olyan, szedett-vedett köszöntő

Ha én most „olyan” költő lennék,
megírnám életem „olyan” versét,
amely szívet-lelket bizserget,
örömszavaktól hemzsegne.

Ha én most „olyan” jó férjed lennék,
„olyan” csillagokért is elmennék,
hogy mindegyiket el-lelopjam,
örömgazdag szívvel rád szórjam.

Ha én „olyan” fenegazdag lennék,
„olyan” betűgyémántokat vetnék,
melyeket szanaszét oszthatnál,
gazdag-szegényeknek adhatnál.

Kaphatnék én is „olyan” gyémántot,
de mondanám rögtön: „megálljon
a menet, mert nekem régen van,
és szívemben hordom minden nap.”

(Írtam 2010. június 29-re, 25. házassági évfordulónkra)

Huszonöt év

„Te is túllépsz az éveken
és tovább élsz majd énvelem,
lelkem, szívem, egyetlenem.

A többiről meg mit beszéljek?
Te is tudod, mit mond a lélek.
én is tudom, hogy én se féljek.”

Isten áldjon, Isten velünk,
vezet minket, fogja kezünk,
vigyáz ránk, hogy együtt legyünk.

(Varga Domonkos alapján kiegészítve – feleséged)

A továbbiakban, néhány családi eseményről megemlékezve, szeretnék múltat idézni. Családunkban minden születésnap ünnep volt/van/lesz, amikor kedves, hangulatos visszatekintésekkel méltatjuk az évek múlását. Kiemelten köszöntjük a felnőtté válás napját, a huszonötödik évfordulót, házasságuk (már ketten vannak) napját. Kedves, vidám időtöltés, visszatekintés és ”bölcs” gondolatok kíváncsoznak a kis albumba, emlékeztető fényképekkel. Mi, szülők sem maradunk ki a családi ünneplésekből, hiszen az évfordulókat a számunkra is megrendezzük, csak az évek múlásában vannak lényegi eltérések. Néhány eseményt beépítettem emlékezéseim közé, a hangulati tényezőket gondoljátok hozzá. Jó egymást ünnepelni, vidám órákat együtt tölteni.

Köszöntő a tizennyolcadikra (mese-mese, meskete katától)

Vertem szeget fejembe, mert eltelt perceknek, heteknek lett rengeteg terjedelme, mert hetes meg hetes, meg kettes meg kettes egyenlegben jelent negyed-hetvenkettes esztendet. Ezt vesd egybe, mert ez nem keves! Negyed-hetvenkettes jelent neked megtett, eltelt percek, rengeteg heteket.

Te, Endre, lehet e percben elment gyerekeszed, Lehet tested, lelked, belbecsed egy emelettel feljebb tetted? – mert ezennel cselekedeteket, tetteket tesz-

nek kezdedbe, melyekkel nem gyerekfejjel felelsz. Szeretett Endre! lehet-e nekem ezennel kedves percekét szerezni? Mert kedvem lenne zsebedbe tennem messzebb percekre, hetekre terjedve rengeteg bennem lelt szeretetet. Legyen neked kellemes hetven meg negyven esztended. Erre menjen szekered s legyen ehhez remek menetrended.

Befejezve. Kedves Endre! Ne feledd, legfentebb leszen neked egyenleged. Ez legyen neked hetven meg negyven esztendőben rendezett!

Kedves Endre! Szeretlek, kedvellek, de mennek, peregnek percek - ezennel Ende!

Kelt e percben – rengeteg szeretettel. Kete

2004. ápr. 15-re

Zsuzsi lányunk is tizennyolc (mesevalóság hamuban sült pogácsával)

Édesanyád emlékszavai: „Különleges áldásként fogadtalak téged, mint szivárvány-gyermekeket, mert ez a jelző teljesen rád illik. Mindig vidám, sugárzó, mozgékony, csupa élet voltál, teli kedvességgel. Sokféle talentumot kaptál, és az életvidám természeted is az áldás része. Van benned erő, kreativitás, céltudatos küzdeni tudás. Olyan tiszta és boldog életet kívánok felnőtté válásod alkalmából, hogy egyszer azt mondhasd: „Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam...” Isten áldja meg minden lépésed, törekvésed!”

Édesapád gyűjteménye: „Nemrég születted, és máris tizennyolc éves lettél! Mintha tegnap történt volna, hogy felbolygatott országunkban a taxisok megbénították a fővárost. Mendegélünk, gyalogolunk a Soroksári úton a Mamával, és nagyon várjuk, hogy lássunk, hogy pihentető gyönyörködéssel nézzünk rád, a kis újszülöttre. Vidd magaddal a következő tanácsokat:

- életed Istentől kaptad, Ő vezeti, irányítja életutad, ezért élj törvényei szerint;
- meleg, szerető családi közösségben nőttél fel, ezért őrizd meg szeretetben mindazokat, akik szeretnek és szeretni fognak;
- nagykorúnak lenni annyi, mint alávetni magad a társadalom törvényeinek és felelni a cselekedeteidért;
- legjobb befektetésed a tudásod legyen, munkádat tekintsd hivatásnak, amit örömmel végezz, akarj mindig több, jobb lenni!

Endre útravalója:

Semmivel sem érzem magam felnőttébbnek attól, hogy 18 éves lettem. Az ember csak jogilag nő fel, persze nem marad gyereknek, de még nem veszti el azt a varázst, ami a gyerekkort széppé tette. Őrizd meg fiatal korod szépségeit, soha ne veszítsd el azokat, mert nehéz visszaszerezni. Őrizd meg vidámságod, őszinteséged, azt a sok szeretetet, amit kaptál, és amennyi beléd szorult. Tedd életed Isten kezébe, és ez a kéz mindenben, mindenkor megtart!

Máté üzeneteiből:

A felnőtt kor első próbája talán az, hogy a gyakorlatban megtanuld az önállóság és felelősségvállalás feladatait, kötelmeit. Talán ezek most homályos fogalmak, súlyukat akkor érzed majd, amikor saját lábadon állsz, amikor olyan nehézségekkel szembesülsz, amikor csak magadra számíthatsz. Ne feledd, hogy mindig, mindenben melletted, veled vagyok és vagyunk!

Kata húgod sorai: még nemrég volt, hogy leestél a zongoraszékről, hogy együtt görkorcsolyáztunk a ház előtt, és megalapítottuk az „Igazságosztókat.” Vicces, jóízű gyermekkorunk volt, de te most már felnőtt vagy, és ez nekem még nagyon furcsa! Kicsit vicces a húgodnak lennem, de büszke vagyok rád és tök jó dolog, hogy a tesód lehetek, és nagyon szeretlek!

Pali öcséd örömsorai: Boldog születésnapot kívánok neked! Ja, és vigyázz magadra, mert veled mindig történik valami! Most éppen tizennyolc éves lettél! Jó fej nővérem vagy, még akkor is, ha rossz napjaink vannak.

Edit „testvéred” írta. Éppen, hogy járni tudtál, mindig szívesen jöttél velem, úgy mentünk együtt az utcán, hogy oldalról védve legyél, fogtad a kezem és totyogtál. Amikor majd egy társ megy veled, egymás mellett járjatok. Vigyáz majd rád és magára is. Egyikőtök se járjon a másik előtt vagy mögött. Csak egy Valaki mehet előttetek... az Úr Jézus! Ő majd mindkettőtökre vigyáz!
2008. október 26. emlékére – 18. születésnapodra.

Nem tudom, ezek a rövid, válogatott köszöntők mennyire adják vissza a tizennyolc éves ünneplő pillanatait. Nekem/nekünk ezek a napok, események kedvesek, hangulatosak, tele vannak örömmel és szeretettel. Higgyétek el, nem nagy dolog ilyen napokat, órákat sajátmagunknak és másoknak is varázsolni. Próbáljátok meg!

Befejezésként

Megvallom, hogy már idősödő fejjel, szemmel és aggyal jelenleg is nagy mesebarát vagyok. Szellemi fáradtság orvosságaként szívesen veszek a kezembe mesekönyvet, a családi könyvtárban elég sok van akár a mesék, akár a mondák világából. A mesemondás külön művészet, akár a szövegezés, akár a történet fonalvezetése, a fordulatok, a jó és rossz harca, a győzelem és a megoldás mind-mind leköt, érdekes és tanulságos olvasmányok, tehát szívesen menekülök a mesék birodalmába. A játékos mesetörténetek sokszor adnak tanácsokat, bölcs és hasznosítható tapasztalatokat, életigazságokat, ébresztenek vágyakat, a jóra törekvés megoldásait. Így van ez életünk forgatagos hétköznapijaiban is, életünk is egy nagy-nagy mese, lehetetlen fordulatokkal, harcokkal, bukásokkal, győzelmekkel. Minden meséből lehet tanulni, bölcs tapasztalatokat szerezni, a „jó” győzelmére fogadni, a „rossz” bukásáért drukkolni, okosodni, vagyis a mesék átalakulhatnak életmesékké. Történetemmel ezt a feladatot kívántam teljesíteni. Remélem, ebbéli törekvéseimet e néhány oldalon sikerült elérni.

Legyen mesészip az életünk!

Kormos A. Endre

A csutkababa

Nyolc éves sem voltam még, amikor kistestvérkém született, és az Istenke meghallgatott engem, mert kislányt küldött nekünk a családba. Az öcsém már megvolt, az Ernő, de hát őt mégiscsak fúnak teremtette a Mindenható, nem lehetett vele babázni, még papás-mamást sem szeretett játszani velem, csak a Riskát kergette a mezőn, a tarka-barka bocit, aki úgy bőgött a kergetőzéstől, hogy legszívesebben világgá szaladtam volna tőle ijedtemben. Így hát sokszor egyedül játszottam az egyetlen babámmal, a Rozival, mert így kereszteltem el egyedüli játszótársamat. A tehén se volt a mienk, a baba is csak kukoricacsutkából készült, mert szegényebbek voltunk abban az időben, mint a templom egere! Egy kis szoba-konyhás kopott vityillóban éltünk akkor, mi az öcsémmel a konyhában lettünk elszállásolva úgymond, hogy mégis csak külön helyiségben aludjunk. Az lett így a játszószobánk is, csak a játék hiányzott belőle. Pedig az én drága jó édesapám minden munkát elvállalt, elállt béresnek, tanyásnak, olyankor követtük mi is a tanyára, mindannyian kivettük a részünket a munkából. Mi az öcsémmel legeltettük az állatokat a réten.

Emlékszem, csepp kis gyermek voltam még, a papám a földeken törte a kukoricát, jóanyám szedte utána a markot, én meg néztem utánuk a sor végéről búslakodva, hogy miért hagynak magamra, visszajönnek-e még. Olykor kicsit sírdogáltam nagy magányomban, felnéztem a madárijesztőre, aki vigyázott rám a nagy pusztaságban. Olybá tűnt, mintha beszélt volna hozzám a kalapos ürge, de hogy mit mondott azt nem értettem, mégis megnyugtató hangot véltem hallani. Az a tudat is megnyugtató, hogy mégsem vagyok egyedül. Még ma is sokszor álmodom azzal a madárijesztővel, de nekem egyáltalán nem volt ijesztő.

Egy szó, mint száz, a csillagokat is lehoztam volna az égről - hogy azt nézegesse éjjel, ha félne - csakhogylánytestvérem szülessen, de legalább akkor, mint én vagyok! De sokat térdeltem az ágy előtt, hogy a Jézuska egy „Margitkát” küldjön nekem, mert a neve már el volt döntve, a nagy után. Kérésem végül is meghallgattatott, de azt sehogyan sem értettem, hogy miért ilyen pici babát küldött nekem a Jézuska, aki még beszélni se tud, és mikor lesz már akkora, mint én, hogy együtt játsszunk barátnőset, divatbemutatót, (egymás ruháját cserélgettük volna, mert olyan sok ruhám nem volt nekem, egy ünneplő, meg egy hétköznapi, ami most is rajtam van) meg minden lányosat. Nem elég, hogy kicsi volt a jövevény, haja se volt sok neki, amibe selyemszalagot köthettem volna, de ráadásul folyton csak sírdogált, evett, aludt, és nagyon büdi dolgok jöttek ki belőle.

- Mikor tanul már meg beszélni? – kérdeztem folyton édes drága szülei-met.

- Ó, kislányom, addig még nagyon sok víz lefolyik a Maroson, amíg a húgocskád felnőtt! – válaszolt mosolyogva az édesanyám.

Sehogyan sem értettem, hogy miért kell ahhoz olyan sok víznek lefolynia a folyón, hogy az én húgocskám megtanuljon végre beszélni. De ettől a naptól kezdve folyton lejártam a folyópartra, és néztem, hogy mennyi víz folyik le rajta. De az istennek se akart elfogyni az a temérdek víz, csak folyt-folydogált végtelenül. Amikor hazaértem a vízpartról, néztem, nőtt-e már a hógom, kérdezgettem, hátha válaszol.

- Na, Margitka, tudsz-e már beszélni?

De a baba nem válaszolt, csak pityergett tovább.

- Apa, mikor fog a Margitka végre szaladgálni velem a mezőn? – kérdeztem másik szülőmet, amikor végre-valahára hazajött a munkából. De az én fáradt apukám csak gondterhelten legyintett.

- Várjál még azzal virágszálam – mert így hívott az én papám engem – előbb tanulsz te meg folyékonyan írni-olvasni! Mert az én jóapám inkább kölcsön kért fűtől-fától, csakhogy engem iskolába járasson. Tanult emberpalántát akar faragni belőlem, azt mondja – Neked tanulnod kell lányom, hogy könnyebb dolgod, boldogabb életed legyen, mint a mienk édesanyáddal!

Most akkor mi nem vagyunk boldogok? – morfondíroztam apám szavain. Mert akármilyen nehéz volt is a sorsunk, soha senkit nem hallottam panaszkodni, és én eddig azt hittem, hogy mi nagyon-nagyon boldogok vagyunk. Elgondolkoztam ezen a dolgon éjnek évadján, és arra jutottam, hogy jó lenne azért libacombot enni vacsorára, meg szép ruhában járni, de azért annyira nem szomorított el a dolog, hogy álmatlan éjszakáim legyenek miatta. Ennek ellenére elhatároztam, hogy megfogadom apám szavait. Akkor költöztünk egy tanyaközpontba – mert mi állandóan költözködtünk – aminek csak egy előnye volt, hogy rendelkezett egy iskolával. Na nem olyan modern, számítógéppel, tornateremmel felszerelt iskolára gondoljatok, nem volt az más, csak egy düledező tanyaház, a bútortól néhány rozoga szék, egy asztal és egy kopott palatábla alkotta. A füzeteken, könyveken megosztottunk, sőt, még a tanító bácsin is, mert bizony egyetlen tanítónk volt az összes osztályra. Míg az egyik osztály olvasott, addig a másik számolt, a harmadik rajzolt, a többi meg kinn tornázott a szabadban. Ahogy beköszöntött a virágillatú tavasz, egyre több időt töltöttünk a füves udvaron, az agytekervényeink is jobban forogtak a harmatos friss levegőn, mint a penészszagú házban. Egyszer egy számtan órán csak nekem sikerült megoldani egy feladatot az egész osztályból. Már nem tudnám megmondani milyen példa volt az, de nagyon büszke voltam magamra. Mégis az olvasás órákat szerettem a legjobban. Tanultam is én

boldogan, amikor már tudtam olvasni, csakúgy faltam a könyveket. Ki akartam olvasni belőlük a betűket, hogy az a sok szép és jó körülvegyen, amiről a mesék szólnak. A kacsalábon forgó palota, a sok szép ruha, de a terület, terület asztalkám izgatott a legjobban a sok-sok finomsággal megpakolva. De sokszor gondoltam rá, hogy szeretnék belemászni a mesékbe, a betűk meg itt maradhatnak helyettem! A tanító bácsi is kedves volt, talán akkor támadt fel bennem először a gondolat, hogy ha megnövök, én is tanító leszek.

De most térjünk vissza az én édes kis húgocskámra, a Margitkára, mert most arról akarok mesélni nektek.

Beszélhettem én annak naphosszat, biz' az meg se szólalt, csak itatta az egereket folyton-folyvást, ha nem aludt éppen. Pedig én mindent megpróbáltam, még meséltem is neki, hátha egyszer befejezi helyettem, olyan sokat hallotta már. Vagy belekérdez, amikor a hercegnőről regélek neki, hogy megcsókolja a rusnya békát. Én sikítottam, amikor először hallottam ezt a históriát a békával, meg a király fiával, mert én bizony meg nem csókoltam volna egyetlen békát sem még egy habos süteményért sem, pedig azt biza ritkán láttam, nemhogy kóstoltam volna. A fiúk akkor meg még nem nagyon érdekeltek, még ha herceg volt az illető, akkor sem. A habos süteményt többre becsültem, hisz a fiúk csak erősebbek, nem okosabbak – gondoltam akkor – és még csak nem is kedvesek velem. Az öcsémmel is sokszor összeveszünk, még azon is, hogy az ég kék, a fű meg zöld. Hiába magyaráztam neki, hogy nem csak ez a két szín létezik a világon, mert az ég lehet ám tejfehér is, ha áttetsző bárányszerű felhők úsznak rajta, éjjel meg fekete, mint a sírgödör alja! A buta fiú csak azt hangoztatta, hogy az ég biza csak kék lehet és kész! Azt is hiába magyaráztam neki, hogy amikor gyöngyszínű harmat lepi a rétet olyan színe van, mint a smaragdnak, gyémántosan csillan a hajnali napsugárban, ő csak tovább bizonygatta, hogy a zöld az zöld, mi a fenét variálok vele ennyit. Szóval ezek után csoda, hogy csak a kishúgomnak akartam mesélni a smaragdszínű harmatos rétekről, és az angyalok lakta, bársonyos, puha felhőkről? De az én kishúgom csak nem akart megszólalni, a világ összes kincseért sem, viszont egyre többet pityergett az istenadta, és olyan piros lett tőle az arcocskája, mint egy túlélő epernek a szomszéd kertjében.

Egyik este hallom, hogy kedves szüleim a babáról beszélgetnek fojtott hangon, csak suttogva, azt hitték már alszunk az öcsémmel, de én még ébren álmodoztam a mesebeli királyfőről, na meg a fehér lováról, amint egy szép piros almát nyújt nekem. Na, nem a ló, hanem a király fai! Csak annyit értettem az egészből, hogy a hugicámat valami betegség támadta meg, azért sír-ri ennyit naphosszat. Mint kiderült az öcsém sem aludt azon az estén, ő is hallott mindent, amit a mamiék beszéltek.

- Majd én megvédem a Margitkát – súgta oda nekem cinkosul - vágok holnap egy nagy husángot, oszt elkergetem azt a betegséget a mélységes-mély pokolba, hogy elmegy a kedve a támadástól!

Másnap szerettem volna megvizsgálni a hugicámat, gondoltam megmutatom neki a legféltettebb kincsemet, a Rozi babámat. Az apukám faragta nekem kukoricacsutkából, még kezeket, lábakat is szerkesztett rá vesszőből, a mamám meg varrt neki királylányos ruhácskát tulipiros kendőből, a fejére meg aranyhaját font fonálból. A mai barbie-babák meg se közelítik a szépségét, amit én abban a babában láttam, mert az én kedves szüleim csinálták a dolgos két kezükkel. Féltettem is nagyon, óvtam még a szélétől is, hisz ő volt az egyetlen játékom, barátom. Mégis odaadtam a húgom kezébe a Rozit, bemutattam, mint a legjobb barátnőmet, hátha örül a társaságnak és abbahagyja végre a véget nem érő sírdogálást. Margitka megfogta a Rozit, rácsodálkozott, egy pillanatra abbahagyta az éktelen üvöltést is, de aztán úgy elhajította a babámat, hogy az kiesett a kiságyból, egyenesen le a padlóra, és még keservebben kezdett el pityeregni. Nagyon megijedtem, hogy a Rozinak valami baja lett, mert fejével esett ki a kiságyból a földre. Durcásan felemeltem, ölembe vettem, dédelgettem, mint egy beteg kismadarat, aztán így szóltam a húgomhoz méregtől átítatva.

- Soha többet nem játszatsz a babámmal! És én sem játszok veled többé! És nem vagy többé a húgom! Ilyen testvér nekem nem kell! – ezzel kiszaladtam a szobából, az ajtót is becsaptam magam után. Még hallottam, hogy a baba még sokkal reménytelenebbül zokog, mint aki érti, amit előbb mondtam neki. De akkor ez engem egyáltalán nem érdekelt, csak a Rozival voltam elfoglalva. Nem is mentem a húgom közelébe estig. Kint a réten kergettük a Riskát az öcsémmel, nehogy megártson neki az a sok legelés, még megzöldül a végén a buta állat! Amikor aztán leszállt a sűrű alkony, csak beoldalogtunk a házba, édesanyámat keresve be a szobába, mert már erősen korgott a gyomrunk egy kis zsíros deszkára. Mert nekünk csak ilyen szegényes vacsora jutott, de mi abból is jóízűen belaktunk, nem panaszkodtunk. Így ment ez még néhány napig, sértődötten kerültem a kiságyat, nem meséltem többé a húgomnak sem meseországáról, sem az üveghegyről, sem a békakirályfiról. De még a kerek erdőről sem, aminek a közepén a jó boszorkány lakik, aki minden kívánságát teljesíti az eltévedt gyerekeknek. Csak a Rozi babának meséltem, és inkább kint töltöttem minden időmet a szabadban, hogy ne halljam a kishúgom keserves sírdogálását. Mígnem egyik nap a drága jó anyukám könnyes szemmel szalad elém a rétre.

- Jaj, jaj, drága jó kislányom, szaladj el gyorsan a bábaasszonyért, mer a Margitka nagyon beteg már! Attól félek, nem éri meg a reggelt!

Borzasztóan megijedtem ezekre a szavakra, biztos voltam benne, hogy én okoztam ezt a nagy bajt az undok viselkedésemmel. A Margitka belebetegedett, hogy nem akarok vele többet játszani. Abban a pillanatban biztos voltam benne, hogy szavakkal ölni lehet, de legalábbis rosszat tenni a másikkal, és abban még biztosabb voltam, hogy az én szavaim miatt haldoklik most a húgom.

Szaladtam én, mint a szélvész, szinte már repültem, hogy még ébren találjam a bábaasszonyt, aki a falu szélén lakott. Mert nekünk csak a bábaasszonyt lehetett hívni, orvos csak a gazdagokhoz ment ki a házhoz.

Csak a hold világította meg az utamat sápadt fényével, de nem féltem. Nem féltem én semmitől, csak attól, hogy ha nem érkezek időben, a húgom nem vár meg, és előbb megy a Jézuskához, mint én. Göröngyös volt az út, fel is buktam egy átkozott földdarabban. Az öcsém már kinevetett volna, és megkérdezte volna gúnyosan, miért csókolgatsz az anyaföldet, tán be akarsz vele takarózni? Levertem a térdemet, éreztem, ahogy folyik a vér végig a lábam szárán, de nem törődtem vele. Felálltam és futottam tovább, de már csorogtak a könnyeim. Nem magamat sirattam, csak a kishúgomat, hogy miért kellett olyan csúnyákat mondanom neki. Az eső is elkezdett esni, de most nem bántam, legalább elrejtette a könnyeimet. Hosszú volt az út, vagy csak nekem tűnt annak, és a fák az út szélén nem akartak elfogyni. Mire odaértem a bábaasszony házához, már eloltották a lámpát, vakon sötétlett a kopott viskó mindkét ablaka. Úgy bámult rám, mintha azt kérdezné, hát te mit akarsz itt, ahol a madár se jár ebben a sötét órában? Kopogtam rajta, hogy csakúgy visszhangzott az éjszakában a dörömbölésem.

- Jöjjön ki Bözsi néni, nagy a baj! – kiabáltam be, csak hogy tudja, nem egy útszéli csavargó zörget nála éjnek évadján. Néhány perc telhetett el, mire az asszony kikászálódott a házból, de nekem hosszú óráknak tűnt a reményvesztett várakozás, hisz nagyon sürgős volt a dolgom.

- Mi a baj kislányom, hogy ebben az időben zavarod meg álmomat, amikor még a koboldok is alusznak az erdő alján? Mert a bábaasszonyt egyébként olyan varázslóasszonyfélének tartották a népek mifelénk, mert folyton törpékről meg tündékről beszélt, akik az erdő mélyén laknak, és mindenféle varázslatos növényekkel látják el őt, hogy azokkal segítsen a jó embereken. Na meg azért is, mert néha sikerül is a tudománya, sok jó embert meggyógyított már a faluban, a rosszakat meg vigye el az Ördög! – szokta mondogatni.

- A húgom... a Margitka! – dadogtam – nagyon rosszul van! Tessék velem jönni Bözsi néni, mert nem bocsátom meg magamnak, ha valami baj történik vele! – szoltam el magam, mert a nyakamat tettem volna a tiló alá, hogy én okoztam a bajt.

- Aztán miért nem bocsátod meg magadnak te butuska leány, mit tehetsz te arról, hogy a húgod beteg? – nézett rám fürkésző tekintettel a banya, úgy éreztem akkor, belelát a vesémbe, nem hazudhatok.

- Hát azért... - akadtam el megint – siessen már néném könyörgök, út közben mindent elmondok, úgy éljek! – sürgettem a bábát türelmetlenül, elvégre, most a húgom az első, nem az én gaztettem.

Az asszony nem vitatkozott, hajlott a szép szóra, pillanat sem telt el, már utcai ruhában jött ki a házból – máig nem értem hogyan öltözött át olyan hirtelen, mert kettőt pislantottam és már ott gyaloggaloppoztunk az út szélén megint. De ahogy elindultunk már rám is piritott öreganyám, hogy meséljem csak el neki, hogy miért is tehetek én róla, hogy a húgom ilyen rosszul van?! Felnéztem a sötét égre kínomban, tán onnan vártam segítséget, de csak az üresen kongó éjszaka tekintett vissza rám. Viszont még egy furcsaságra lettem figyelmes, láttam az esőt, egy kósza holdsugár meg-megcsillogtatta áttetsző függönyét, de miránk egy eltévedt cseppje sem esett. Bezzeg idefelé bőrig áztam, mint egy szerencsétlen ágrólszakadt. De nem volt időm ezzel túl sokat foglalkozni, színt kellett vallanom a boszorka előtt, persze most jó boszorkáról beszélek, hisz azért viszem a házunkba, hogy visszavarázsolja a húgomat ebbe a rongyos életbe. Apámnak volt ez szavajárása, mindig a rongyos életet szidta, ha valami nem a kedve szerint történt.

Bevallottam hát neki töredelmesen, milyen csúnya szavakkal illettem az én drága kistestvéreimet, de hát bántotta a babámat! – magyarázkodtam. Tudom ez nem mentség, és meg is bántam már, csak gyógyítsa meg őt! Soha többet nem mondok ilyet, megígérem, hogy nem is a húgom, meg hogy nem játszok vele többet! Igaz, azt kihagytam az ígéretésből, hogy a babámat is odaadom neki, de úgy gondoltam, ennyi jótétemény talán elég lesz egy napra. A banya nyilván átlátott rajtam, mert amikor befejeztem, csak ennyit kérdezett.

- Na és mondd csak te lágy, a babádat is odaadnád neki, ha kérné?

Hát ez a boszi az elevenemre tapintott. Nem volt mit tenni, válaszolnom kellett.

- Rendben van Bözsi néni, a babámat is kölcsönadom neki, csak gyógyítsa meg az én húgocskámat! – néztem rá könyörgő szemekkel.

- Jól van lányom, jól van. Megteszem, amit tudok. Te meg ne búsulj, nem tehetsz te arról, hogy a húgod ilyen beteg. Az igaz, hogy szavakkal ölni is lehet, de a jó tett a halottat is feltámasztja! Nem a te szavaid tették beteggé, de ha ezután jó szóval illeted, mind a ketten jobban lesztek tőle.

Megfogadtam, hogy ezután nem leszek undok a testvéreimmel, még az öcsémrel sem, mondjon bármilyen butaságot.

Amikor megérkeztünk a házunkhoz, baljós csend áramlott ki a nyitott ajtón. Apám az ajtófélfának támaszkodva nézett maga elé komoran, arcvonásait

eltorzította a fájdalom. Aztán meghallottam a sírást, de nem a szokásos hangokat, amit oly sokszor hallottam már. Most nem a baba sírt, hanem az anyukám, reménytelenül, kinkeservesen. Beszaladtam a húgomhoz, talán hogy bocsánatot kérjek tőle. De előtte még felkaptam a csutkababámat.

Már alig pisláskolt benne az élet. Tűzpiros arcocskája mégis szebb volt nekem most, mint az én féltett csutkababámé. Amikor beszélni kezdtem hozzá, néhány pillanatra felnyitotta szemecskéjét, és ahogy rám nézett, tudtam, mit akar mondani, ha tudott volna beszélni.

- Szia, Margitka! Ne haragudj rám, amiért olyanokat mondtam neked, nem gondoltam ám komolyan! Te vagy a legkedvesebb húgocskám, csak gyógyulj meg kérlek szépen! Nézd, elhoztam a Rozit, neked is adom, ha megígéred, hogy nem haragszol rám!

A Margitka még egyszer pislantott, aztán lecsukódott a drága szempár. Odafektettem a csutkababámat a fejecskéje mellé, és ráparancsoltam, hogy nagyon vigyázzon az én húgocskámra. Még elmondtam egy gyors imát is az Istenkének, hogy segítse meg a húgomat, pedig nem szoktam én imádkozni, de hát most van itt az ideje az imádságnak! – gondoltam. Aztán kiosontam a szobából, gondoltam hagyom, had aludja ki magát. Majd reggel együtt játszottunk a Rozi babával. Biztosan tudtam, hogy megbocsátott nekem, láttam, ahogyan rám nézett. A bábaasszony bement a szobába az anyukámmal, minket meg aludni küldtek az öcsémmel. Nagyon elfáradtam a hosszú gyaloglásban, hamar elnyomott az álom, és már a lelkiismeretem is hagyott aludni, hogy a húgom megbocsátott.

Hajnalban, amikor felébredtem kriptai csend vett körül, nagyon rossz érzésem támadt. Mintha a halál szele fújta volna ki az álmot a szememből. Rémülten rohantam a kiságyhoz, de csak az üresség bámult vissza rám.

- Hol a húgom? Hol a Margitka? – fordultam kétségbeesve a mamámhoz. Az anyukámon fekete gyászruha sötétlett, szemei körül még annál is sötétebb foltok éktelenkedtek.

- Órá már az angyalok vigyáznak ezután kislányom. Az éjszaka magához vette őt a Jézuska, most már az égi mezőn tanul meg járni, beszélni, de a szívünkben megőrizzük az emlékét, örökre. – nézett rám anyukám patakzottak a könnyei.

- De hát a bábaasszony! – lázadoztam a megmásíthatatlan ellen – Azt mondtátok, a jó embereket meggyógyítja!

- Nem tudott már mit tenni ő sem kislányom. Csak keresztelni jött – vallotta be drága édesanyám.

Mert a temetőben csak úgy temethették a megszentelt fölbe a kis húgomat, ha meg van keresztelve. Különben csak a temető árkában kellett volna elföldelni. Én akkoriban a bába is elvégezhetette ezt a szertartást, ha sürgős esetről

van szó. Ez pedig, mint megtudtam később, égetően sürgős volt, mert ahogy hazaértünk a bábaasszonnyal, a Margitka fél óra múlva már az Üdvösség kapuján kopogtatott.

Még azután is sokszor rajtakaptam a mamit, hogy zokogva nézi az üres kiságyat, simogatja a vékony párnácskát, amin a Margitka aludt, s közben az Istenkével társalog. Azt hiszem azért imádkozott, hogy odafönt a mennyországban jól bánjanak az én húgocskámmal.

Én sem tudtam már úgy nézni a csutkababámra, mint azelőtt, inkább játszottam volna a Margitkával, még ha olyan csöppnyi emberpalánta is marad örökre.

Pár év múlva aztán született még egy húgom, talán vigasztalásul a szüleimnek. Őt is Margitkának nevezték el, talán hogy enyhítsék a másik hiányának a fájdalmát. Én se sajnáltam tőle soha semmit a világon, sőt, úgy vigyáztam rá, mint annak idején a féltett csutkababámra, vagy még sokkal jobban. Az öcsémmel se vitatkozunk már annyit. A legjobb testvérek vagyunk ma is, akik mindent megosztanak egymással.

Kovács Ildikó

A legboldogabb pillanat

Emlékszem azokra a napokra, mikor óvodás voltam. Mikor a családom és a rokonaim még gyakran összejártak különféle eseményekkor ebédelni, mulatozni. A nagyszüleim is sokszor hívták meg a rokonságot disznótör, vagy valamilyen ünnepség alkalmából. A mamám egész életében keményen dolgozott varrónőként és anyaként, ráadásul, ha jött a rokonság, még szorgalmasabban állt munkába, hogy az odacsődülő sok embert ellássa finomabbnál finomabb ételekkel! De sosem panaszkodott fárasztó napjai miatt, boldog volt és tette, amit tennie kellett! Én még a kis fejemmel nem figyeltem fel erre, csak imádtam ezeket a napokat, mert mindig sokat játszhattam ilyenkor az unokatestvéreimmel és a bátyámmal! Szaladgáltunk ide-oda, feltaláltuk magunkat. Boldog idők voltak ezek...

Hét éves lehettem, mikor egy betegség kezdett megmutatkozni a mamán, mely végig kísérte élete hátralevő részét. Eleinte még nem tűnt komolynak a dolog, csak azt vettük észre a családommal, hogy kisebb emlékezetkiesései voltak. Ám az idő elteltével fényderült a probléma okára...

Parkinson kórban szenvedett, ami megpecsételte fáradt lelkét. Napok, hónapok, évek teltek el és ő folyamatosan, egyre rohamosabban épült le. A gondolkodása lelassult és a járóképessége is romlott. Később szinte már képtelen volt magától mozogni, beszélni mintha elfelejtett volna, és hallucinációi is voltak. Az orvosok sem tudtak rajta segíteni. A gyógyszerek mindig csak átmeneti hatásúak voltak, lelassították a leépülés folyamatát. Csak testben volt jelen...

Tíz éves voltam már, mikor utoljára láttam mosolyogni őt. Egyik nap, mikor újra elmentünk a papához, hogy segítsünk neki a mama gondját viselni, hihetetlen dolgot tapasztaltunk. Mintha kicserélték volna a mamát, magától sétált, beszélgetett velünk és hallucinációi sem voltak. Nagyon boldogok lettünk, ám sajnós tudtuk, hogy ez nem fog sokáig így maradni! Leültünk a tévészobába én, apa, anya, papa, mama, és boldogan beszélgettünk, mint régen! A papa még egy vicces történetet is elsütött, amin a mama is nagyot kacagott! Ez volt a legboldogabb pillanat az elmúlt néhány év alatt!

Eltelt így majdnem egy hét, aztán az állapota újra leromlott. Mintha a tudatában a betegség egy hatalmas gödröt ásatna vele és ő mikor minden erejével megpróbál onnan kiszabadulni, útközben visszazuhan, mert a betegség erősebb, mint az ő fáradt lelke, és ekkor újra folytatnia kell a lefelé ásást... De mint mindent, az idő és a sok szenvedés őt is megtörte...

Tizenegy éves voltam, mikor a mama elhunyt. Az, hogy elment tőlünk, rettenetesen megviselte az egész családot. A papám szinte azóta sem volt képes feldolgozni ezt a szörnyűséget. A rokonokkal való kapcsolattartás megszakadt. Sajnos úgy tűnik, hogy ez a trauma annyira megviselte, hogy nála is mutatkoznak e betegség jelei. Az ő gondolkodása is leromlott, és egyre kevésbé tudja magát ellátni, de mi igyekszünk mindent megtenni azért, hogy ő ebből minél kevesebbet vegyen észre. Vannak jobb és rosszabb napjai, de mi mindig nagyon odafigyelünk rá és gondját viseljük úgy, ahogy a mamánál tettük ezt! Számunkra az a legfontosabb dolog, hogy a papa minél békésebb és nyugodtabb életet éljen elkövetkezendő éveiben.

Köhler Márk

Mama meséi

Szüleim néha megengedik, hogy mamánál legyek pár napot. Szeretek nála lenni, mert nagyon kedves. Az esték a legszebbek, amikor mesél. Sok vicces dologról szokott mesélni, jókat nevetünk együtt. De ez, amiről szeretnék írni, ez meghatározta élete útját.

Azt mesélte, hogy ő amikor kislány volt, mindig papírból vagdosott különböző csipkemintákat, hogy kidíszítse vele a szerény berendezésű lakásukat. Egyszer anyukája meg is kérdezte, hogy – Kislányom mi lesz abból? A mama pedig azt felelte, hogy : - Attól, hogy szegények vagyunk, még a házunk lehet szép.

Múltak az évek, a nagymama megházasodott. Házasságuk elején nagy volt a szegénység, nem igen volt pénzük. Annyira tellett csak, hogy Mama beiratkozhatott egy tanfolyamra, a varrótanfolyamra, de kiderült, nem igazán kedvelte azt. Szívesebben horgolt volna, ami a másik terembe zajlott és csak egy függöny választotta őket el. Barátnője rábeszélésére titokban átlopózott, melléje ült a horgoló tanfolyamon és ott ügyeskedett. A tanultakból ő már nem csak egy kis csipke pohálalátétet készített, hanem a varró tanfolyam tudását is bevetve egy mellénykét horgolt. Jött a vizsga anyag... mindenki vitte a terítőcskéjét. A mellette ülő barátnő nagyon örült mama sikerének és hangosan szólt, hogy: - Magdi mellényt csinált!

A tanárnő odament hozzá, a mama hosszú copfjánál fogva vitte ki a terem elejére. Nagyon megijedt, szabadkozott, hogy kifizeti a tanfolyamot csak hagyja... és a tanárnő felemelte e munkáját és azt mondta: - Na, ezt nézzétek! Ez a kislány majd viszi valamire! Míg ti egy csipkedarabkával jöttetek nekem, ő egy mellényt horgolt.

És igaza lett. Mama azóta is gyönyörűen horgol, minden kiállításon az első helyezés szinte biztos az övé. Van sok plakettje, serlege, diplomája, és amire a legbüszkébb, nívódíjjal is dicsekedhet.

Munkáját keresik, vásárolják tőle. Ennek persze én külön örülök, mert ilyenkor nekem is jár egy kis zsebpénz.

De ami talán ettől is fontosabb, ha még nem is horgoltam valami nagyot csak a babámnak egy szoknyát, de az alapokat én is elsajátítottam.

Krizsán Szabrina

Nagymamám emlékezetében él...

...mikor megtudtuk, hogy bennünket is kijelöltek a csehországi deportálásra..."

A huszadik század a listák és vagonok évszázada volt.

Az ember sok mindent átél. Vannak, akik olyanokat is megéltek, amiről más még csak nem is hallott. Számos nagy katasztrófa sújtotta már a világot, ami óriási veszteséget jelentett az emberiség számára. A forradalmak, háborúk, lázadások, emberi mulasztások által okozott katasztrófák, vérengzések... Szerencsés az, aki nem mondhatja el magáról, hogy ő átélte ezek közül akár egyet is. Nekünk elég nehéz, szinte lehetetlen felfogni, amit ezek az emberek átéltek, ezért beszélgetek erről nagymamámmal, Laczkó Ilonával, aki Fürön él, (Rúbaň) az érsekújvári járásban. Kiskorában Nemesócsán élt, és aki az egész családjával "részes" volt a deportálásnak a II. világháború után...

1939.szept.1 - én kitört a II. világháború. Mindenki félt, és menekült, amikor a repülőgépek ledobtak néhány bombát.

- Maguk hova menekültek a háború elől?

- Édesapám a kert végében bunkert készített. Befedte gerendákkal, földdel épp csak hogy belefértünk. Éjjel sem tudtunk aludni a bombák borzasztó hangjától. Féltünk, mert az emberek arról beszéltek, hogy "közeledik a front". Imádkoztunk a katonákért, országunkért.

Míg mi a bunkerben tartózkodtunk, a házukban az egyik szobában orosz, a másikban német tisztek, katonák voltak. Máig is él az emlékezetemben, hogy a német tiszt az ölébe vett és felső kabátja zsebéből egy fényképet vett ki. Olyan idős kislány volt rajta, mint én akkor (6 éves). A fényképet szívéhez szorította, és hulltak a könnyei. Nagyon sajnáltam őt. Másnap elbúcsúzott, és emlékebe, csokorba kötve sok színes szalagot kaptam tőle.

Falunkban nem egy házat ért bombatámadás. Az egyik házban a romok alatt ott maradt az egész család: apa, anya, három kisgyermek.

- Hogyan töltötték akkor a karácsonyt?

- Az akkori karácsony estét sohasem fogom elfelejteni. A fenyőfán gyertyák, szaloncukrok, és díszek voltak. A karácsonyi asztal ünnepélyesen megterítve, de a szokott meghitt légkör valahogy hiányzott. Anyuka imádkozott, aztán elkezdtek énekelni a Mennyből az angyalt. Féltünk, s úgy éreztük, ennek a borzalmas időszaknak sohasem lesz vége.

- Mit hozott a háború vége?

- Édesapám kijött a kertbe és felhívott bennünket a bunkerből:

- Ne féljete, már elmenekültek a katonák.

Édesanyámmal jöttünk fel a bunkerből, fogta a kezemet, és csak egy hajszálon múlt, hogy a golyó egyikünket sem találta el.

Tany (szomszéd falu) felől lőttek vissza a mi irányunkba. Nagyon megijedtem, sirtam. Ezután is sokszor álmodtam ezzel a szörnyűséggel.

-1945.május 8.-án ért véget a II. világháború. Nagyon sok áldozatot követelt. Csak a mi falunkból közel 50 fiatal férfit (édesapát, testvért) hurcoltak el Oroszországba, a frontra. Családunkból keresztapám, aki 24 éves volt akkor, ő volt az, akit kivittek. Az utolsó tábori levelét 1943-ban írta haza. Teltek a napok, hónapok és évek, de semmi hírt nem kaptunk felőle. Bízunk, és reménykedtünk, de egy idő után bármilyen fájdalmas is volt, hogy nem élte túl a háborút, bele kellett nyugodnunk, hogy elvesztettük őt, és valahol a többi bajtársával idegen földben alussza álmát. A falunkból elhurcolt férfiak közül csak hárman- négyen maradtak életben. Akik ott nyugszanak legyen áldott emlékü, és nyugodjanak békében.

- Mi volt a kitelepítés előzménye?

- Ezt hatvanhat év elteltével is megrázó és fájó szavakba foglalni a testvéreket, rokonokat, szomszédokat, jó barátokat szinte örökre egymástól elszakító kitelepítés szörnyűségeit és borzalmait. Hat éves voltam akkor, és máig mindenre úgy emlékszem, mintha ma történt volna velem az egész.

-1944.máj.11.- Klement Gottwald a CSKP (csehszlovák kommunista párt) főtitkára Moszkvában tartott beszédében megemlíti, hogy az új Csehszlovákia területéről a magyar nemzetiségűeket el kell távolítani.

- 1945.ápr.5.- Nyilvánosságra hozzák a Kassai Kormányprogramot, miszerint a csehszlovák kisebbség egészét háborús bűnösnek nyilvánították.

- A dekrétum 1945. aug. 10- én lépett hatályba, s ettől a naptól kezdve a magyarság (jogilag) is hontalanná vált. A magyaroknak 97%- a lemond állampolgárságáról.

-1946.jún.17.- Kibocsátották a reszlovákizációs rendeletet, a magyarokat választás elé állították: ha szlováknak vallják magukat, visszakapják állampolgárságukat, de ha nem, el kell hagyni otthonaikat, kiutasítják őket Csehszlovákiából.

- 1946.nov.19. - Megkezdődött és 99 napig tartott az ún. "munkaerő-toborzás".

- A munkaerő-toborzás ideje alatt 1946.nov.19 -től 1947.febr.25-ig, a befejezésig összesen 9610 családot, illetve 46 640 személyt telepítettek át a cseh országrészekbe.

- Pontosan hogyan történt a deportálás?

- Hatvanhat év távlatából sem lehet elfelejteni azokat a nem mindennapi embertelen szörnyűségeket, amelyeket átéltem... Mivel édesapám nem rezsllovakizált, ezért 1947.jan.12 - én hivatalos papírt (fehér cédulát) kapott az édesapám, melyben közölték, hogy a következő nap reggelén teherautó jön családunkért. Csak azt vihettük magunkkal, ami felfért az autóra. Mikor megtudtuk, hogy bennünket is kijelöltek a csehországi deportálásra rövid idő alatt kellett összecsomagolnunk. Azon az éjszakán rokonok, szomszédok jöttek segíteni, hogy a szigorú parancsnak eleget tudjunk tenni. Még azon az éjszakán levágtuk a hízót és szétosztottuk a falubeliek között, ebből vittünk magunknak is az útra. Amíg készülődtünk, a fegyveres katonák álltak a kapuban, és őriztek minket.

- Az elszállítás embertelen körülmények között, rendkívül nagy hidegben történt. Bennünket a nagymegyeri vasútállomásra vitt a teherautó. Nagymegyeren marhavagonokba raktak bennünket, ezek fűtetlenek voltak. Édesapám és nagybácsim, aki elkísért minket idáig, hogy segítsen, felrakták az ágyakat és a kályhát legelőször a teherautóra, és a hozott fűtőanyaggal melegítettek. Anyukám dunnával betakart engem, és kishúgomat, aki akkor egy éves volt. Hosszú idő telt el, talán egy egész nap is, amikor aztán elindult velünk a szerelvény. Elbúcsúztunk azoktól, akik eljöttek velünk idáig, és segítettek.

- Több napon keresztül vitt bennünket a vonat, volt úgy is, hogy a tehervagonokat félreállították a mellékvágányokra és ott vesztegeltünk. Bármennyire is pattogott a tűz a kályhában, mégis fáztunk, mert az idő igen kegyetlen volt. Mint kisgyermek kíváncsiságból kilestünk a tehervonat rácsos szellőzőablakán. A kivilágított nagy állomásokon láttuk a fényességet, a jól öltözött utasokat, ez fájdalommal töltötte el szívünket. A hosszú, kimerítő út során sokszor nem jött álom a szemembe a hangos vonat és a rázkódás miatt. Nagyon átéreztem édesanyám bánatát, aki nagyon sokat sírt.

- Nem tudom hány napig vitt bennünket a vonat, amikor Csehországba a Kralupy nad Vltavo - i állomásra megérkeztünk. Ez járási székhely volt. A peronon férfiak, idősebbek és fiatalabbak várták érkezésünket. Kinyitották a vagonajtókat, odajöttek a gazdák, és úgy, mint a vásáron válogatni kezdték az embereket.(kor, erőnlét, nem szerint) A mi vagonunkhoz egy idősebb és egy 34 év körüli fiatalember jött oda. Ez a fiatalember, aki meglátta az édesapámat, azt kérdezte tőle: "Imrichu co ty tu deláš?" Megölelték egymást, mert katonabarátok voltak még mikor édesapám Prágában katonaiidejét töltötte. Nagy meglepetés volt ez számunkra, mert egy barátságos, kedves, segítőkész embert ismertünk meg. Az ő édesapja volt a nagygazda Makháčeknek hívták,

fiát Milošnak. Mikor átérezte, hogy mit éltünk át ebben a nagy hidegben amíg idáig eljutottunk, annyit mondott édesapámnak: " Ne féljete, nálunk jó sorotok lesz." Azonban az öreg gazda tekintete nem ezt árulta el. Ezután két szekérrel odajöttek a vagon mellé. Az egyikbe édesanyámék a dunnákat, takarókat rakták, és bennünket jól felöltöztetve anyukával együtt ez a lovas kocsi vitt Blevicére. Ez Csehország azon részén van, ahol korábban a szudéta németek éltek. Nagyon emlékszem a út menti zúzmarás csipkebogyó bokrokra, a hóval borított tájra, a csodálatos fenyőfákra. Déltájban indultunk el, és besötétedett, mire Blevicére megérkeztünk. A szomszédasszony Maťejkáne meleg vacsorával várt bennünket. Nagyon átfáztunk az úton. Bármilyen szívélyesen fogadtak bennünket, anyukám a sírástól még enni sem tudott.

A szomszédasszonynak négy gyermeke volt.

Kučerová szül. Maťejková. Varrónőnek tanult 16- 17 éves volt, amikor szomszédok lettünk.

Sokat varrt nekünk. Anyukámtól sütni, főzni tanult. Sokáig leveleztünk, fényképeket küldtünk egymásnak a családi eseményekről. A szomszédok, az utcabeliek nagyon szerettek bennünket.

- A nagy hidegben nagyon kimerítő volt édesapámnak megtenni Kralupyból kétszer az utat. Kivilágosodott, mire Blevicére ért. Kinyitották a ház ajtaját, és szüleim takarítani kezdték új otthonunkat. Ebbe a faluba hat magyar család került, négy a mi szülőfalunkból, Nemesócsáról: Púzser Sándor feleségével és három gyermekével, Pázmány család, ők négyen voltak, Szalay Dániel- édesapám bátyja- feleségével és három gyermekükkel, valamint Szalay Imre családja, azaz mi. Az édesapám és Púzser Sándor bácsi dolgoztak a falu leggazdagabb gazdájánál.

Sándor bácsi állatokkal foglalkozott, szántott, vetett a hegytetőn. Munka közben dalolgatott. A falu nagyobb része völgyben volt, és az ő dalát sokszor hallottuk. A legtöbbször ezt dalolta: "Kalász, kalász, árva magyar kalász, miért sír a nép ott fenn a hegyeken." Egyszer a fiatal gazda, Miloš, azt kérdezte édesapámtól, hogy fordítsa le neki cseh nyelvre ezt a dalt, mert mindig ezt hallja, ha énekel. S amikor édesapám elmondta neki csehül, hogy miről szól a dal azt mondta: "Megértem, hogy mennyire fáj, amit érez."

Édesapám jól tudott csehül a gazda, vagyis az egész család nagyon megbízott benne, mert minden rábízott munkát el tudott végezni. A gazdának sok földje, állatai voltak, ezért több munkásra is szüksége volt, többek között asszonyokra is.

Mivel húgom, csak egy éves volt, édesanyámat nem kötelezték munkára. A másik magyar családban a bácsi nagyon megbetegedett és 15 éves fiát kötelezték gazdasági munkára. Az elvégzett munkájukért kevés bért kaptak. Naponta jártam hozzájuk tejért. Blevicén egy élelmiszerbolt volt, egy községi hivatal, de nem volt iskola, és posta sem. Iskolába, a szomszéd faluba Kolečra kellett járni. Ha az országúton mentünk 4km - t gyalogoltunk oda, és vissza is.(csak jó időben) Ha rövidítettük az utat télen-erdőn keresztül jártunk haza. Mivel januárban szüleink nem engedtek el bennünket ilyen utakon a cseh iskolába, otthon foglalkoztak velünk. Én '46 őszén kezdtem iskolába járni, de csak pár hétig jártunk, mert bezárták a magyar iskolákat. '47 szept.1-én

szüleinket felszólították, hogy írássanak bennünket iskolába Kolečra, így kerültünk hatan az első osztályba. Nagyon kedves tanító bácsi volt a tanítónk. Padtárnsnőm Jirina egy szőke hajú kislány volt. Tanultunk írni, olvasni, számolni, gyermekjátékokat játszottunk. Szép emlék maradt számomra az első színházi látogatás Hradec Králové-ba. Nagyon könnyen megtanultam olvasni is, számolni is, és tudtam, segíteni a cseh barátnőmnek is. Boldog voltam év végén, mert bizonyítványomban egy nagy egyes szerepelt. Ha szabadidőnk volt, sokat játszottunk a természetben. Virágot, gombát szedtünk.

Koleč- i iskolában 1. évf. -ba jártam. Négy magyar lány van a cseh tanuló között. Három hiányzott. Én a padon ülök, fehér szalag van a hajamban. A tanító bácsink nagyon jó volt hozzánk, szeretett bennünket.

A posta a szomszéd faluban Zákolaniban volt. Ebben faluban született a volt köztársasági elnök Zápoticzky. Sokszor mentünk át édesanyámmal, húgommal a hazulról küldött csomagokért. Ha levél érkezett otthonról, és anyukám elolvasta, mindig sírt. Ilyenkor én is vele együtt sírtam.

Szinte minden vasárnap volt vendégünk, a magyar családok, családtagok felkeresték egymást. Egyszer egy fiatal pár falunkból megkeresett bennünket, hogy kölcsönkérje édesanyám menyasszonyi koszorúját és fátylát. Mikor híre ment, hogy anyukám szívesen kölcsönzi ezeket, még öt fiatal pár jött el, hogy kölcsön kérje.

Mivel anyukám volt a legfiatalabb a magyar asszonyok között (27) könnyen tanulta a nyelvet. Hivatalba, járási székhelyre, iskolába, üzletbe tudott intézkedni, a magyar néniknek sokat segített.

Blevicén, ahol laktunk, búcsú volt. Anyuka, kishugom Katóka és én kísértünk a faluba. Édesapám emlékül hazaküldte nagyszüleinknek a fényképét. Sokat sírtak, bánkódtak. Megőrizték a képet, és nagyon fáj, hogy már csak a sírjukhoz járhatunk.

Szomorú esemény ért ott bennünket, mert az egyik magyar falubeli bácsi meghalt. Édesapám tudomására jutott, hogy Kladná városában van egy magyar lelkész, akit meg lehet kérni, hogy a temetést elvégezze. A környékbeli magyarok, de csehek is sokan eljöttek Kolečra a temetésre. Ott alussza örök álmát.

Oththonról jöttek a fájóbbnál fájóbb levelek nagyszüleim nagyon betegek lettek. Szüleimnek tanácsot adtak, hogy otthonról orvosi papírt szerezzenek, és mellékeljenek kérvényt az ügyben, hogy támogatásra van szükségük és jutassák el a magyar konzulátusra Prágába. Mindez meg is történt, édesapám személyesen utazott Prágába a magyar követségre, ahol Gottwald kezébe került a kérvény. A kérvényt elfogadták ugyanúgy egy másik családdal együtt egy vagonban, ami belefért. Hazajöhettünk, de saját költségünkön.

-Mi történt itthon?

- Otthon nagyszüleimmal együtt laktunk. Nagy volt az öröm, tudtunk rajtuk segíteni. Szomszédok, rokonok is szeretettel vettek körül bennünket. Nagyon örültem a régi barátnőimnek. Magyar iskola akkor még nem volt a faluban, így a 2. osztályt szlovák iskolában kellett kijárnom. 49-en voltunk egy tanteremben különböző korosztályú tanulók együtt. Amikor Csehországból hazajöhettünk, még nem nyíltak meg a magyar iskolák.

Közel 50-en voltunk az osztályban. Szlovák és magyar nemzetiségűek. A háború alatt bezárták az iskolákat, így sokan közülünk érvesztesek voltak.

Sohasem felejttem el, hogy a tanító néni számtan órán kihívott a táblához, és az összeadást tanultuk. Én csehül számoltam, ő erre pálcával ráütött az asztalra, és hangosan rám kiáltott, hogy itt nem csehül, hanem szlovákul számolunk. Amikor hazamentem sírtam, de szüleim megvigasztaltak, és édesapám megtanította velem szlovákul a számokat. Ilyen eset nem csak velem történt, hanem a többi hazatelepült (kb.4hónappal utánunk) osztálytársammal is. A következő tanévben nagy örömünkre megnyílt a falunkon a magyar iskola. Nagyon jó tanítók tanítottak bennünket. Nem csak tanítottak, de neveltek is. Minden ünnepségen tánccal, énekkel, jelenetekkel szerepeltünk.

Emlékszem rá, hogy édesanyám egy másik szülővel kettősöket alkottak, és meglátogatták a magyar családokat. Összeírták azokat a tanulókat, akik iskolakezdekéskor magyar iskolába íratkoznak. Megtelettek az osztályok magyar ajkú tanulókkal és nagyon szeretetreméltó, szívüket, lelküket, tudásukat ontó tanító nénikkel és tanító bácsikkal.

A hazajövetelünk után leveleztem a barátnőimmal, a szomszéd nénivel és családjával. Fényképeket küldtek családi eseményekről. Az első emlékkönyvemem is tőlük kaptam ajándékba. Egyszer nagy meglepetés ért bennünket, vendégeink jöttek Blevicéről, akikkel jó barátságban voltunk. Elcsodálkoztak a szép falunkon és a környéket is bejártuk. Minden nagyon tetszett nekik. Ők még akkor sem tudták, hogy mi nem saját döntésünkre hagytuk el szülőföldünket, házunkat, szinte mindenünket. Édesapám elmesélte nekik a kitelepítés folyamatát. Átöleltek, és még nagyobb szeretettel voltak irántunk.

- Milyen érzései vannak a történetekkel kapcsolatban?

- Még mindig gondot okoz visszaemlékezni a II. világháború utáni szomorú eseményekre. Sokan vannak közöttünk még olyanok, akik megérték a deportációt, a reszlovakizációt, a kitelepítést.

A Beneš- dekrétumok hatályon kívül helyezését sem csehszlovákia, sem az 1993. óta önálló cseh és szlovák állam máig nem tűzte napirendre.

A kitelepítés évfordulójára való emlékezés tanulsága: lehet a történelemben tévedni és lehet büntetést elkövetni, de itt az ideje, hogy az európai népek évszázadok alatt ejtett sebeit begyógyuljanak.

A sebet ejtőknek meg kell tanulniuk megkövetni és bocsánatot kérni. De nem felejtetni, mivel a mába érő múlt befolyásolja a jelent és jövőnket is egyaránt.

„Emlékek nélkül nemzetnek híre csak árnyék” -vallotta Vörösmarty Mihály.

- A szomorú emlékezést egy kérdéssel szakítottam félbe: Haragszik-e, vagy neheztel-e valakire mindazért, amit el kellett szenvedniük?

A történeteket elfelejteni nem lehet, nem szabad, de nem haragszom senkire. Az embernek meg kell bocsájtani, bár még mindig fáj valami itt belül. A bocsánatkérés, ha megtörténne elsősorban szimbolikus jelentőséggel bírna. Akik átérték, hogy településüket körülzárják a katonák és a lakosokat állat módjára hajtják el, vagyonukat hátrahagyva bevagonírozzák őket az imseretlen úti cél felé, ahol aztán rabszolga sorban dolgozhattak a "jégtörő februárig", azok számára egy bocsánatkérés lenne a minimum.

Mit gondol a felvidéki magyarságról?

- Nagy szomorúság van bennem, hogy mennyire fogy a szlovákiai magyarság, ez kiderült a népszámlálásból. Sokan milyen könnyen lemondanak magyarságukról. Nem őrzik meg ősünk nyelvét, és nem adják át gyermeküknek. Nekem ilyenkor bizony fáj a szívem. Drága szüleim jutnak eszembe, akik sajnos már nem élnek. Mennyi áldozatot hoztak magyarságuk megtartásáért. Inkább vállalták a kitelepítést, megaláztatást, meghurcoltatást, és mégsem adták fel identitásukat. Pedig csak egy tollvonásba került volna lemondani róla, ha reszlovakizálnak, maradhattunk volna szülőföldünkön, de mégse tették meg. Megőrizték anyanyelvünket, átadták nekünk, gyermekeiknek. Még élünk hálával gondolunk rájuk.

Drága jó szüleink gyémántlakodalmukat (60éves házassági évforduló) ünnepeltük 1997.okt. 23-án.

- Esetleg valami hozzáfűznivaló a végére?

- Igazságtalanság volt, amit a csehszlovákiai magyarokkal szemben elkövettek, amikor el akarták tépni a gyökereket. Hontalanná akarták tenni őket. Bárcsak a jövő generációjának sose kellene olyan borzalmakat átélniük, amelyekben nekünk volt részünk hatvanhat évvel ez előtt.

-Köszönöm szépen az interjút! – mondtam nagymamámnak, majd átöleltem és arra gondoltam, hogy milyen jó nekünk! Sok szörnyűségen ment keresztül kislány korában, majd a pedagógusi hivatást választotta. Sok kis nebulónak tanította meg az írás és olvasás rejtelseit. Nagyon büszke vagyok nagymamámra, hogy a sok szörnyűség közepette is ember maradt, emelt fővel, büszkén. Nagyon szép családja van, sajnos a nagypapám már nem él. Így egyedül telnek napjai, de családja, gyermekei, unokái által soha nincs egyedül.

A riportot készítettem özv. Laczkó Ferencné szül. Szalay Ilonával.

*Hatalmas szép nyelv
Magyarnak nyelve,
Maradj örökké
Nagy és virágzó!
Kísérjen áldás
Amíg világ áll.
S legyen megáldott
Az is, ki téged
Ajkára vesz majd:
Elsőt rebegve,
Végsőt sóhajtvá!*

(Ábrányi Emil)

Laczkó Dóra

Lekvárfőzés

(Sára dédimama emlékére)

Ezt a történetet a Nagymamám mesélte el nekem, amikor még kicsi voltam.

A Dédimamám, Sára 1898-ban született egy kis faluban. Kislány volt, amikor utolérte Őt és a családját az I. világháború. Mivel vidéken laktak és a falujukban az emberek összetartóak voltak, így viszonylag jól átvészelték ezt az időszakot.

A háború megtanította Őket a takarékoskodásra és arra, amiből csak lehet, ki kell hozni a legtöbbet, így tanult meg bodzából lekvárt főzni.

Dédimama 1920-ban férjhez ment s mivel a férje katona volt, többször is költözniük kellett Magyarországon belül, így egy darabig nem gondoltak a gyermekvállalásra.

1929-ben Budapestre vezényelték a férjet, s úgy festett jó pár évet fognak itt eltölteni, így 1930-ban született meg a Nagymamám első gyermekként, aki az Anna nevet kapta.

A Nagymamám 9 éves volt, amikor kitört a II. világháború, amit az egész család megsínylett. A Nagymamám Édesapját azonnal kivezényelték a harctérre, a Dédike pedig ottmaradt egy 9 éves kislánnyal egy olyan nagyvárosban, ahol alig ismert valakit. Legjobb megoldásként amilyen gyorsan csak tudtak, leutaztak Sára dédike rokonaihoz vidékre.

Sára próbálta a Nagymamámát, Annát megkímélni a háború borzalmaitól, így a vidékre utazás és a rokonokhoz költözés köré is meséket kerekített. Anna számára a vidéki élet nagyon érdekes volt, hiszen ezt megelőzően csak nagyobb városokban éltek.

Sajnos, a háború elhúzódott, így a kisebb falvakban is felütötte fejét az éhínség. Sára és rokonai úgy döntöttek, a közelben lévő erdőből próbálnak élelmet szerezni. A férfiak el tudtak ejteni egy-egy nyulat, a nők pedig gombát és ehető terméseket szedtek. Abban az időszakban már elvirágzott a bodza, és vérvörös színű bogyók növekedtek a bokrokon. Sára nagyon jól emlékezett arra, hogy az I. világháború alatt milyen finom lekvárt főztek a bogyókból. Amint lehetett, neki is álltak begyűjteni a bogyókat, az egyik szomszéd pedig cserébe pár üveg kész lekvárért, mézet hozott a befőzéshez.

Anna soha nem látott még ennyi lekvárt, amit egyébként nagyon szeretett vajaskenyérrel. Segített a bogyók leválasztásában, válogatásában és a befőzésben is. Amikor készen volt, üvegekbe töltötték és kivitték a kamrába.

Az egész család együtt dolgozott a lekvár főzésén, közben meséltek, énekeltek és sokat nevettek is, ami segített abban, ha egy napra is, de elfelejtsék a háborús időszakot.

Anna Nagymamám úgy emlékezett, Sárának köszönhetően Őt nem viselte meg nagyon ez az időszak, persze az Édesapja hiányzott neki, de bízott benne, rövidesen viszont fogja látni. A háború végeztével, az Édesapja egy kisebb sérüléssel, de hazatért. Nagyon boldogok voltak, végre együtt lehetett a család. A Nagymamámék családja rövidesen még három kislánnyal bővült.

Sára és Anna úgy döntöttek, a maguk módján emléket állítanak ennek a nehéz időszaknak, s annak, milyen jó rokonaik vannak, akik segítő kezet nyújtottak nekik a legnagyobb bajban is.

Minden évben, amikor a bodzabokrokon megérték a vérvörös bogyók, nagy lekvárfőző bulit csaptak, a Nagymamám által én sem maradtam ki belőle, s ez a hagyomány mind a mai napig megmaradt.

A bodzalekvár receptje pedig anyáról-leányra szállt:

- 4 kg érett bodzabogyót begyűjtünk, jól megmosunk, majd leszemezzük. 1 kg mézből vagy 2,5 kg cukorból, félliternyi vízből szirupot készítünk, és a forró oldatba belehelyezzük a bodzabogyót. Közepes tűzön addig főzzük, amíg el nem kezd sűrűsödni. Előmelegített üvegekbe merjük, a tetejét lezárjuk. Egy nagy fazékban 80°C –on, 30 percig dunsztoljuk.

Bevallom, a mai rohanó életben nem minden évben van időm a lekvárfőzésre. De amikor a boltban megállok a lekváros polc előtt, vagy meglátok egy bodzabokrot, minden alkalommal eszembe jut az én drága Nagymamám.

Nyaralás a Lenhossék utcában

(Petri Anna emlékére)

Végre felkerült az iskolai táblára a vakáció szó „ó” betűje, s mindenki kézhez kaphatta az általános iskolai első év végi bizonyítványát. Az enyém nem volt túl fényes, semmilyen tárgyból sem kaptam dicséretet.

A tanító néni mindenkinek adott a nyári szünet idejére egy feladatot, el kellett olvasni egy mesét és le kellett rajzolni azt a jelenetet, amelyik a legjobban tetszett.

A nyári szünet második hetében meglátogattak minket az apám szülei, s azt mondták, kettőnk közül az egyikünk, a kisöcsém vagy én mehetünk velük két hétre a Balatonra nyaralni! Én majd' kiugrottam a bőrrömből, két hét a Balatonon! Soha nem voltam nyaralni, még a Balatont sem láttam! A lelkesedésem nagyon gyorsan alábbhagyott, mert anyukám kijelentette, a kisöcsém megy, mivel az én bizonyítványom csapnivaló s jobb, ha nekiállok a nyári feladat elkészítésének, nem hagyhatom az utolsó pillanatra. Szomorú voltam és csalódott.

A következő héten anyukám megkérdezte, hogyan állok az olvasással. Én pedig megmondtam az igazat, elkezdtem, de nagyon lassan haladok.

Nagy örömömre azon a héten eljött hozzánk az anyai nagymamám, „Nagyika”, akinek elpanaszoltam milyen szomorú is vagyok, mert nem mehettem Balatonra és ki is kaptam, mert nem haladok a nyári feladattal. Nagyika azt mondta, vegyem elő a könyvet, amelyben a mese van és elolvassuk együtt. S ekkor jött rá az én drága Nagyikám, bizony én nem tudok olvasni, sőt a betűket sem ismerem fel teljes biztonsággal, arról már nem is beszélve, a „b” és „d” betűket folyamatosan keverem!

Nagyikám ekkor úgy döntött, kézbe veszi ezt a dolgot, s meg is beszélte az anyukámmal, elvisz magához két hétre a Lenhossék utcába. Becsomagoltam a kedvenc kisautómat – lány létemre inkább a kisautókat szerettem, mint a babákat – a mesekönyvet és pár ruhát. Apámtól kaptak egy kis zsebpénzt, amiből minden nap egy gombóc fagyaltot vehettem volna.

Nagyika körfolyosós házban lakott egy szoba-konyhában. Megbeszéltük, minden nap délelőtt tanulunk, délután pedig játszhatok az udvaron vagy elmehetünk a közeli játszótérre.

Nagyika átment az egyik szomszédjához s régi, már kiolvasott újságokkal tért haza, ezekből „újságfüzetet” készített nekem.

Másnap kezdődött a tanulás, Nagyika az újságfüzet tetejére felírta a betűt, amelynek a kis és nagy alakját meg kellett keresnem, s egy szép piros ceruzával bekarikáznom. Ebédig ezzel foglalatostkodtam, majd segítettem Nagyikának elkészíteni az ebédünket, együtt elmosogattunk s utána következett a játék! Nagyikának volt egy nagyon jó barátnője Erzsi néni az első emeleten, akinek olyan korú volt az unokája, mint én. Egy szőke copfos kislány, Katicának hívták, s volt egy nagyon szép Sári nevű babája. Katica szülei egész nyáron a földeken dolgoztak, így a kislány a teljes szünetet Erzsi néninél töltötte, de jól megvoltak. Katica egész nap a gangon ült egy kis széken, s a babájának ruhát varrt maradék anyagokból, vagy a ház macskáját, Cirmost fésülgette, simogatta. Soha nem ment le az udvarra játszani, mert csípőficama volt, nehezen járt, futni pedig nem tudott. Így szegény kimaradt az udvari közös fogócskából, labdázásból.

Szívesen üldögéltem Erzsi nénivel és Katicával a folyosón, mert sokat beszélgettünk, játszottunk és minden délutánunk fénypontja a diavetítés volt!

Időközben összebarátkoztam a betűkkel és a rövidebb szavak összeolvasása is jól ment. Egy percig sem bántódtam már a balatoni nyaralás miatt, nagyon jól éreztem magam a Nagyikámnál.

Az egyik délután Katica boldogan, egy szuszra hadarta el: pénteken lesz a születésnapja, Erzsi néni csokoládétortát rendelt a cukrászdából, amit piros színű marcipánrózsza fog díszíteni, sőt a közelben lévő kis trafikban

kinézhetett magának egy szép piros hajcsatot is! Elmondta, volt egy rózsaszín hajcsat is, ami tetszett neki, de sajnos csak egyre van pénzük.

Akkor nem is tudtuk, micsoda áldozatot jelentett Erzsi néninek a kis nyugdíjából a tortát megvásárolni. Tudta, Katica régóta dédelgetett álma, egy szép csokoládétorta piros marcipánrózsával, érte bármit megtett volna, nagyon szerette a kislányt.

Másnap délelőtt megkértem a Nagyikámat, sétáljunk el a kis trafikhoz, mert szeretném megnézni, mennyibe kerül a rózsaszín csat, ami Katicának nagyon tetszett. Reméltem, a szüleimtől kapott fagylaltpénzből - amit nem költöttem el – meg tudom vásárolni. Amikor odaértünk, csalódottan láttam, a csat közel kétszer annyiba kerül, mint az én kis vagyonom. A Nagyikám azt mondta, Ő szívesen kipótolja a pénzemet és akkor meg tudjuk venni! Sőt, még egy tábla csokoládét is kért a hajcsat mellé. Mindannyian nagyon izgatottan vártuk a pénteki napot!

Születésnap ide vagy oda, azért délelőtt még olvasnom kellett, ami egészen jól ment. Délután pedig felmentünk Katicához és Erzsi nénihez, átadtuk az ajándékot, aminek Katica nagyon örült, majd ettünk a tortából.

Azon a hétfvégén kellett hazautaznom. Eljött a vasárnap, felmentünk Katicához és a Nagymamájához elbúcsúzni. Megígértük egymásnak, minden alkalommal, amikor a Nagyikám meglátogat engem, Katica írni fog nekem s én pedig válaszolok Neki. S az igazi meglepetés akkor ért, amikor Katica egy virágos kis szütyőt nyújtott át, amelyet Ő maga varrt Nekem!

A kis szütyőt a mai napig féltve őrzöm, mert nagyon sok szép emlék fűződik hozzá: egy kislány barátsága, egy kedves szomszéd néni gondoskodása, a drága Nagyikám segítsége, aki nélkül biztosan nem tudtam volna a diploma megszerzéséig eljutni. Már szinte felnőtt voltam, amikor megtudtam, az én Nagyikám összesen négy elemi végzett, mert szegény családból származott, ahol a gyerekek nagyon korán dolgozni kényszerültek. Máig sem értem, az én Nagyikámba hogyan szorulhatott ennyi pedagógiai érzék, honnan tudhatta, hogy az a módszer, amivel Ő tanított engem, rövid idő alatt eredményes lesz. Nagyon hálás vagyok Neki mindazért, amit értem tett.

Lenhardt Annamária

Libapecsenye

- Megvannak a libák? - kérdezte tőlünk nagyanyánk, amikor egy tavaszi napon estefelé behajtottuk azokat az udvarra. - Persze! – válaszoltam félvállról, miközben azon törtem a fejem, hogy mi lehet a vacsora. - Hogy lehet az, hogy Gáspár, a hamis gúnár ma még meg sem akart csípni? – kérdezte a húgom. - Biztos megjavult! – válaszoltam neki, miközben balsejtelmek kezdtek gyötörni, veríték ült ki a homlokomra, s jókedvvel együtt elszállt minden éhségem. - Csak nem hagytuk el valahol a gúnárt? - gondoltam magamban, de nem mertem hangosan kimondani. Amikor azután mama bement a házba, odaszóltam Erzsinek: - Nem kéne megszámolni a libákat, én mintha ma nem láttam volna a hamis gúnárt! - Felőlem akár megszámolhatjuk, csak vigyázzunk, nehogy mama megsejtse a dolgot. Gyorsan megszámoltuk. Csak huszonnyolc volt. A huszonkilencedik, a hamis gúnár hiányzott!

- Most mit tegyünk? – kérdeztem. Ha megmondjuk mamának, hogy elhagytunk egy libát, méghozzá a Gáspárt, akkor biztos, hogy napokig nem lesz megállásunk. Ha viszont nem mondjuk meg, és nem indulunk azonnal a keresésére, akkor esélyünk sincs arra, hogy megtaláljuk azt az átkozott, csipkelődő fenevadat. - Mondjuk azt, hogy Juliska nénihez megyünk, s közbe megkiszaladunk a legelőre, ahol legeltettük a libákat, megnézzük, hogy nem hagytuk-e ott a gúnárt - javasolta Erzsi. Így is lett. Nekilódultunk, hogy megkeressük az elveszett gúnárt, s úgy tettünk, mintha nem hallottuk volna nagyanyánk kiabálását. - Nehogy elcsatangoljatok, mihasznák, mindjárt jön apátok, s akkor rögtön vacsorázni fogunk! - Ezt idáig megúsztuk! Csak nehogy valaki hazahajtsa a mi libánkat. Már sötétedett. Teljes erőből futottunk, nincs sok időnk, hisz nemsoká bejön a vonat, amivel apu Pestről érkezik. Végigjártunk minden helyet, ahol csak délután a libákkal megfordultunk, de a mi gúnárunk bizony sehol sem volt. Nincs mit tenni, haza kell most már mennünk, hiszen úgysem látunk semmit a sötétben. Amikor benyitottunk a konyhába, akkor látjuk ám, hogy szép fehér kikeményített, vasalt damasztterítővel van megterítve a konyhaasztal, s a tányérok, poharak is az ünnepi szőlőlevéles készletből valóak. - Mit ünnepelünk? - kérdeztem mamától kíváncsian. - Hogy elhagytátok Gáspárt! - mondta nagyanyám haragot színelve. - Szerintem azon aztán nincs mit ünnepelni, talán inkább gyászolni kellene! - mondtam kelletlenül.

- Ahogy gondoljátok, - mondta mama titokzatosan. Közben apu is megérkezett. A római jog vizsgálja négyesre sikerült, ami igen nagy szónak számított, hiszen ezen a vizsgán a hallgatók közül már akkoriban is sokan elvérezték, ez amolyan vízvázlat volt a jogi egyetemen. Nagy volt az öröm. Előkerültek az újonnan vásárolt könyvek, diafilmek, az óriás tábla mogyorós csokoládé. Anyu még egy új ruhára való anyagot is kapott, egy finoman árnyalt lilás színekkel batikolt selymet. Amikor már kiörvendeztük magunkat, s apu is elmesélte nekünk a vizsga teljes forgatókönyvét, anyu is megszólalt. - Lassan vacsorázzhatnánk is. Mama ma libát sütött. Nagyanyánk, aki eddig a kisládán üldögélve, szótlánul szemlélte és hallgatta az eseményeket, nagy örömmel felpattant, s boldogan már fel is tálalta mai művét, az ünnepi levest, a libalevest. Összenéztünk a húgommal. - Csak nem? – néztem nagyanyámra kérdőn. Ő meg mintha nem tudná, hogy miről is van szó, elkezdte mesélni apámnak. - Tudod, Gyurka, biztos voltam benne, hogy sikerülni fog a vizsgád. Reggel aztán azt gondoltam magamban, hogy levágom én azt a nagy csúnya hamis gúnárt, mert már a szomszédok is panaszkodtak rá, hogy mindenkit megzavar. - Tegnap a szemem láttára támadta meg Székely nénit. - S mi lett volna, ha nem sikerül a vizsgám? – kérdezte apám. - Semmi, fiam! Bár biztos voltam benne hogy jól fogsz vizsgázni, hiszen nagyon sokat tanultál. De ha mégsem így lett volna, akkor bánatunkban laktunk volna jól, így meg örömről beszélhetünk. A magyar ember örömeiben és bánatában is vidám. Igazam van, mihasznák? Nem válaszoltunk. Valahogyan nem fért a fejünkbe, hogy miért nem szólt a nagyanyánk előre, mielőtt még kihajtottuk volna a legelőre a libákat, hogy levágta a Gáspárt, miért hagyta, hogy keressük. Nem fogjuk megkérdezni tőle, azért sem fogjuk megkérdezni! - gondoltam. Nem is kellett. Másnap, amikor hajtottuk ki a libákat, megszólalt a nagyanyám. - A jó libapásztornak mindig tudni kell, hogy hány libája van, mint ahogyan az anyák is mindig észreveszik, hogyha egy gyerekük is hiányzik az asztaltól. - Talán meg kellett volna számolnunk a libákat, mielőtt kihajtottuk legelni őket? – kérdezte Erzszi csodálkozva. - A jó pásztor megszámlolta volna! Ekkor már én sem tudtam tovább túrni a hallgatást. - Talán éjjel köddé válnak a libák, hogy nem elég azokat este megszámlolni, amikor hazafelé hajtja az ember a legeltetésből? - Tegnap ti hazafelé sem számoltátok meg őket, hiszen akkor nem mentetek volna vissza keresni! Tudom, hogy nem válnak köddé, de éjszaka a férgek vagy a róka elvihet közülük néhányat. Vagy nem meséltem még, hogy Erdélyben hogyan lopták el a libáinkat a rókák! - De tetszett már mesélni vagy százszor! Csak hogy most nem vagyunk Erdélyben! – vágtam vissza szemtelenül. Apám a szobaajtón kilépve meghallotta a beszélgetésünket. Félrehívott bennünket a diófa alá. - Nem szeretném még egyszer meghallani, hogy tiszteletlenek vagytok nagyanyátokkal. - Én nem voltam tiszteletlen! Én

meg sem szólaltam! Ilona volt tiszteletlen - árulkodott a húgom. - Miért, tán nem igaz, hogy már legalább vagy százszor elmesélte mama az erdélyi rókás történetet? - Mégsem tanultatok belőle! – mondta az apám, s hozzátette: - A nagyanyátok befogadott minket a házába. Kora reggeltől késő estig dolgozik rátok. Nem érdemli meg, hogy tiszteletlenül beszéljetelek vele! - De az igazság az nem számít? – erőltettem az igazam. - Nem! Tanuld meg, kislányom. Az életben nem mindig az igazság számít, hanem a szeretet.

Majzik Ilona

Igaz mese dédapámról

Minthogy mondják öregeink, az igazán nagy történetek az asztal mellett születnek és ott bontakoznak ki a meleg és meghitt légkör ölelésében.

Minden egy napsütéses tavaszi napon kezdődött. Emlékszem Húsvét napja volt, és mint minden évben, akkor is összegyűlt a család nagyapámék házában. Bárány sült és kalács illata járta át a szobákat, a kishúgom meg unakaöcséim önfeledten szaladgáltak nagymamám macskáit kergetve egyik ágy alól a másik alá, mit sem törődve a felnőttek fegyelmezésével. A nagyok meg az asztal mellett koccintottak:

- Isten, Isten - hangzott a köszöntés az asztal minden szögletéből pohárkoccanások kíséretében.

Az, illatos Tokaji borral való koccintás utáni csendet váratlanul nagyapám szava törte meg:

- Csodálatos hírem van - mondta a meghatottságtól szinte remegő hangon - képzeljétek a Történelmi Vitézi Rend Prügy városában emléktáblát fog állítani édesapámnak!

Én ilyen boldognak, mint akkor, nagyon régóta nem láttam nagyapámat.

Merthogy az én nagyapám árva gyermekként élt. Hat hónapos csecsemő volt, mikor édesapja hősi halált halt a hazáért egy szovjet mesterlövész golyója által, így édesapa és testvér nélkül kellett felnőnie. Azonban a reményt sem ő sem dédmamám nem volt képes feladni egészen. A halálhír ellenére csak várták és várták, hogy mikor lép be az ajtón a leszolgált katona... Nagyapám mesélte, mikor még nagyon fiatal volt, mindenki az apját kereste és mindenkit őhozzá hasonlított, habár ő maga is csupán fényképen láhatta. Egész életét arra tette fel, hogy megtalálja sírját és megtudja élettörténetét, annak ellenére is, hogy erre a Trianon utáni kommunista Romániában igen csekély reménye volt. De soha, egy pillanatra sem adta fel. Ahogy telt az idő, úgy nőtt egyre a kíváncsiság, és a tenniakarás az akkor még fiatal Áronban, dr. Laczkó László ügyvéd és zászlós katona fiában, hogy édesapja nyomára bukkanjon. Ahogy mesélte tizenkét-tizenhárom esztendősen lehetett, amikor is akkor még számítógép hiányában folyóiratokban kutakodott annak reményében, hogy majd egy Magyarországon élő levelezőtársra akad, aki Tarcál környékén lakik, és tud valamit édesapja halálának körülményeiről. Végül talán a csoda, talán az isteni gondviselés segítőkészet nyújtott neki, mert a levelezés által felvette a kapcsolatot Czibak Elzával a Rákóczi borpincészetben dolgozó fiatal lánnyal. Ő mesélt egy idős hölgyről, aki Tarcalon él, szinte a temető mellett és ő szokta gondozni a sírokat. Erről a néniről nagyapámék már másodszor hallottak. Végül 1965-ben először nagytatámnak

sikerült kiutaznia Magyarországra. Ott egy kinn élő unokatestvérénél szállt meg. Elmesélései alapján–hiszen rengeteget mesélt Árontata dédnagyapámról és az ő felkutatásáról–már ottlétének másnapján elindultak egy motorbicklivel a sír felkeresésére. Viszonylag hosszú kutakodás után rábukkantak az idős néni lakására azonban a hölgyet nem találták otthon. De nem adhatták fel a reményt! Nagyapám tudta ilyen közel talán még sosem állt ahhoz, hogy ráleljen dédapám dr. Laczkó László végső nyughelyére.

Megtudták a szomszédoktól, hogy a néni éppen egy szőlősben tartózkodott a mámorítóan csodás Tarcali hegyoldalon. Elindultak hát elszántsággal és reménnyel a szívükben, no meg a boldog izgalom könnyecseppjeivel szemükben a kis motruron, hogy beszéljenek az idős hölgygel. Azután nagyapámék rátaláltak a mosolygós és hihetetlenül jószándékú kedves nőre, aki igazán segítőkésznek mutatkozott mikor megtudta, hogy kik a váratlanul megjelent idegenek. Ennek két oka is volt. Az egyik, hogy már rég meg szerette volna ismerni a hős katona rokonait, kinek évek óta friss virágot visz a sírjára, másodsorban pedig az ő férje is háborúban tűnt el valahol Erdélyben. A holttestét sosem találták meg, azonban az idős hölgy abban a reményben gondozta ilyen önzetlen becsülettel az ismeretlen székely katona sírhelyét, hogy talán valahol a Kárpátokban az ő urának s tesznek néha virágot a hantjára.

A szőlősből sajnos nem volt szegénynek lehetősége elsétálni a temetőig, hogy megmutassa pontosan melyik sírról van szó, azonban részletesen elmagyarázta tatámnak a helyét és a környezetét.

A sír megtalálásának egy különleges, de igaz története van. Elszántan haladt el nagyapám a sírhalmok mellett unokatestvérével, amikor hirtelen megmagyarázhatatlan érzés járta át, mely egész a lelkéig szúrt. Megállt az egyik névtelen, jelöletlen földhallomnál, minek meglétéről csupán egy kettétört emlékkeresztnek tűnő fadarab árulkodott. Látom még most is drága nagyapám meghatottságtól égő szemeit, ahogy meséli azt a megmagyarázhatatlan, rejtélyes érzést, ami elragadta őt. A sírt jukka növények nőtték be, ami minden egyes sír mellett életmagra kap, ahol egy Laczkó nyugszik. Legalábbis nekem így mesélték szüleim és nagyszülem.

Nagyapám önkénytelenül is lehajolt és kaparni, ásni kezdett a tarcali földben, míg váratlanul meg nem akadt a keze valamiben. Minél inkább letisztította a nedves agyagos földtől a tárgyat annál inkább kezdett körvonalazódni egy kis tábla. Az elülső részén egy Vénusz olajreklám volt. Egy teljesen átlagos, egyszerű olajreklámos táblának nézett ki, azonban tatám nem dobta el. Kitétték a napfégyre száradni, és mikor megszáradt az agyagtól akkor vált világossá mindenki számára hogy nem egy akármilyen véletlenül odavetődött táblácska ez! A hátára szurokkal volt felmázolva a következő szöveg: Dr Laczkó László z.lós h.h. halt 1944. nov. 13, Prügy vagyis Dr Laczkó

László zászlós hősi halált halt 1944. november 13-án Prügyben. Talán maga Isten mindenható keze vezérelte ahhoz a sírhoz nagytatámat és fogta a kezét, mikor rátalált a szurkos táblára, amit természetesen hazahozott Kézdivásárhelyre és mai napig otthonában őrizget. No, de a lényeg az, hogy végérvényesen bebizonyosodott, hogy ki fekszik a sírban. A sírban, mely úgy pihen Tarcal hegyein, a település fölött, akárcsak Körösi Csoma Sándor sírja a távoli Dardzsilingben. Legalábbis az akkor ifjú Áron úgy azonosította magában.

A sír megtalálásával azonban a kutakodás mégsem érhetett véget! Ahhoz túl sok volt még a megválaszolatlan kérdés, mely az életét övezte. Mit csinált miután befejezte az iskolát? Kikkel állt kapcsolatban? Honnan vannak róla képek híres néprajzkutatók könyveiben és mi volt az oka, hogy ő volt ott fenn a toronyban, ha aznap nem is volt szolgálatban?

Ezek a folytonosan visszatérő kérdések ott motoszkáltak nagyapám fejében, és ahogy telt az idő, annál inkább késztetést érzett ezek megválaszolására, hogy végre összeálljon ennek a különleges embernek, a különleges élettörténete.

Információi természetesen az évek alatt állandóan gyűltek, régi levelezések és találkozások révén. Az első meghatározó találkozása nagyapámnak Kolozsváron volt. Újonnan Kolozsvárra került diákként sétált a csodaszép város utcáin, mikor arra lett figyelmes, hogy egy idős úriember figyeli őt, de olyan szinten már, hogy tatámat elfogta a kíváncsiság így hangosan ráköszönt az úrra. Az a meglepettségtől hirtelen köszönés helyett egy nevet mondott:

- Laczkó László?

Azzal nagyapámat előntötte az érzés és könnytől csillogó szemekkel válaszolt: - Nem. Laczkó Áron.

- A fia vagy!- mondta önfeledt gyermeki örömmel a bácsi, és azonnal meghívta magához a lakására. A meghívást persze, tatám gondolkodás nélkül elfogadta. Mint kiderült az úriember neve Venczel József volt. Venczel József Erdély legelismertebb szociológusának hírében állt, emellett néprajzi kutatásairól és azokról írt könyveiről is híres volt, mindezek mellett nem másodlagos, egyetemi tanárként is dolgozott. Beszélgetésükből rengeteg érdekesség napvilágot látott dédapámmal kapcsolatban. Mint kiderült Venczel József bácsi elmondása, meg az alaposan megőrzött levelek alapján, dédapám Laczkó László oszlopos tagja volt a Majláth-körnek, ami a katolikus értelmiségi fiatalság köre volt. Ők voltak azok a lelkes ifjak, akik tettek valamit a Trianon utáni Romániában a magyarság és a nemzeti értékek továbbéléseért. Égő szikra voltak a keserű sötétségben; Trianon gonosz és kegyetlen sötétjében. Szikra, melyet a kormány vaskeze többször megpróbált kioltani, attól rettegetve, hogy a parázs majd nagy lángra gyullad... Sorra járták a magyarlakta falvakat, ahol néprajzi, történelmi és identitásnövelő előadásokat tartottak

nagy sikerrel. Dédapám a Majláth-kör révén ilyen személyekkel ismerkedett meg és került személyes kapcsolatba, mint Dzsida Jenő, Nyíró József, Márton Áron és Szabédi László.

Szabédi Lászlóval, aki Székelyföld egyik legelismertebb, leghíresebb nyelvészprofesszora volt, emellett Kolozsváron előadótanár, és nem mellékesen nem kis jártassága volt a magyar őstörténelemben, amiről élete során könyvet is írt. Az azonos gondolkodásmód, értékrend és mélyen élő magyarságtudat mellett szinte rokoni szálak is összefűzték dédapámmal, hisz Szabédi Lászlót dédapám édesapja, Laczkó Ferenc állomásfőnök keresztelte, illetve dédapámat meg Szabédi László apja, aki szintén állomásfőnökként dolgozott. Ennek a szoros barátságnak az eredményeként a csángók nyelvéről, életmódjáról írt könyveiben felhasználta fiatalkori barátja, Laczkó László gyűjtését is. Végül öngyilkosságba menekült (vagy kergették), mivel nyilvánosan ellenezte a magyar és román egyetemek összevonását.

Dédapám diákéveit sikeresen zárta „Magna cum Laude” titulussal, ami a kiváló tanulmányi eredményeket jelentette. A Ferdinánd egyetem jogi karának elvégzése után és a Szent József, ismertebb nevén a Szent Jóska kollégiumban, bentlakásban eltöltött csodás évek után, azonnal le akart doktorálni is. Doktori téziseként a „Római katolikus egyháztörténet Moldovában” címet választotta. Valószínűleg választása nem véletlenül esett pont erre a címre, hisz abban az időben a román médiában elterjedt téma volt a csángók eredete, amit természetesen szépen kiszínezett a román sajtó. A csángókat elmagyarosodott románoknak kiáltotta ki, és sajnos ezt abban az időben nyilvánosan, büntetés nélkül nem lehetett cáfolni.

De dédapám így lehetőséget kapott arra, hogy kutatásait csángóföldön végezze, bebizonyítva azok vallása által hovatarozásukat. Lovat és egy kóborosszekeret vásárolt, hogy kimehessen Csángóföldre. Összesen három útja volt.

Első útjára egyedül ment a Bákó környéki csángókhoz. Fő állomáshelye Gorzafalván volt, ahol egy fogadóban volt meg szállva. Ismeretséget kötött Frenkó Istvánnal, a fogadóssal, aki nem csupán lelki biztatást, de fizikai segítséget is nyújtott a fiatal kutatónak, gondozta lovát és szállást adott neki. Időközben azonban az öreg Frenkó elhunyt, magára hagyva fiát és özvegyét. Tizenéves fia jóképességű gyerek volt, aki szeretett volna tovább tanulni, de apja halálával a körülmények nem engedték meg neki. Dédapám végül is úgy döntött, hogy magához veszi a fiút és hazahozza Kézdivásárhelyre, így megadva neki a továbbtanulás lehetőségét. Ifj. Frenkó Pista kiváló eredményekkel végzett a Nagy Mózes Liceumban és utána egyetemre is elment. Időközben megszületett a bécsi döntés, aminek következtében dédapám Frenkó Pista édesanyját is elhozatta szülővárosába Kézdivásárhelyre, szállást és megfelelő

életlehetőségeket nyújtva neki, ahogyan azt ők is tették vele első csángóföldi utazásán. Visszatérve útjára, vele párhuzamosan, pont akkor, pont azon a környéken végezte kutatásait Domokos Pál Péter, nagyon híres néprajzkutató is. Megismerkedtek és azután kölcsönösen segítették egymást. Olyannyira kialakult köztük egy kölcsönös tiszteletre és közös nemzeti érdekekre alapuló baráti kapcsolat, hogy dédapámat második útjára Domokos Pál Péter is elkísérte. Az első útja 1929-ben volt és hazajövele után nem sok idővel 1931-ben ismét útnak indult fekete paripájával és vándorszekerével, de immár Domokos úr néprajzkutató társaságában. Ezen út alkalmával, már nem álltak meg Moldvában, egész Bukovináig felszekereztek anyagot gyűjteni. Ezt a nem mindennapi "kirándulást" Domokos Pál Péter könyvbe is foglalta fényképekkel illusztrálva. Könyveinek borítóján dédapámmal ülnek egymás mellett a szekéren.

Fő állomáshelyük Szabófalván volt, onnan utazták be egész Bukovinát a legnagyobb településektől a legkisebb falucskákig, ahol papoktól és helybéliektől gyűjtötték az információkat a csángó magyarokról és vallási nézetükről. Kutatásuk során arra jutottak, hogy vannak olyan román elnyomás alatt álló helységek, ahol az emberek nem merik kimondani hovatartozásukat, illetve nem merik nyíltan vállalni magyarságukat, azonban ennek ellenére katolikusok, ami mindent elárul. Vallják, az ortodox vallást sosem követték, mélyen hívő katolikusok. Gyűjtésük során többek közt eljutottak Hadikfalvára, Andrásfalvára, illetve Isten segits és Isten fogadj falukba is.

Dédnagyapám a harmadik, egyben utolsó útjára feltételezhetően egyedül ment és járta be információkat gyűjtve a csángó településeket.

Végül 1933-ban véget értek kalandozásai a csángók földjén. Sikeresen lektorált és 1934-ben hazajött szülővárosába, Kézdivásárhelyre, Erdély legkeletibb városába, mit gondoskodó anyai kézként ölelnek át az udvarterek. Nem tellett sok időbe beilleszkednie, hisz hamarosan a környék leghíresebb ügyvédeként tartották számon. Ahogy hazatért kivette részét a közéletből. Kézdivásárhely akkor igen sikeres labdarúgócsapatában, a KSE-ben játszott kapusként.

A városban élt a nagyon mélyen református Boros család is, kik lányukat a fiatal és gyönyörűszip Ibolyát hozzáadták egy fiatal református paphoz. Azonban, ahogy telt az idő, a szülők annál inkább elleneztek a házasságot, hisz az ifjú pap nagyon szeretett kártyázni, amit sajnos túlságosan is gyakran művelt baráti körével. A Boros szülők nem érezték biztonságban lányukat, Ibolyát, no meg azt sem szerették volna, ha a vő eljátsza az összes, nehezen megkeresett vagyont, így azt találták a legjobb megoldásnak ha lányuk elválík férjétől. Ibolya sem ellenezte az ötletet hisz igazán sosem szerette férjét.

A válás lebonyolítására pedig Boros úr felkereste a környék legjobb ügyvédjét, aki nevezetesen a fiatal és megemlítené, igazán jóképű Laczkó László volt. Per pert követett, mígnem sikerült lebonyolítani a válási szertartást. Azonban a sors úgy osztotta a lapokat, hogy a válásnak esküvő lett a vége. Ibolya és dédapám, az ifjú ügyvéd egymásba szerettek és szerelmüknek még az sem állhatott útjába, hogy László katolikus volt, míg dédmamám református papné. Igaz, szerelmük lángja nem lankadt, de mégsem teljesedhetett be igazán, mivel nem akadt olyan pap, aki összeadta volna az ifjú párt, egy személyt leszámítva. Márton Áron püspökurat! Az akkor fiatal püspök már rég ismerte dédapámát a Majláth-kör révén. A Majláth-kör fiatal katolikus tagjai Márton Áront kérték fel a kör vezetésére, amit ő nagyon szívesen el is fogadott, együtt mentek előadásokat tartani a magyarul falvakba. Baráti kapcsolatukat bizonyítja, hogy több Márton Áron püspök úrról szóló könyv említést tesz dr. Laczkó Lászlóról, nevét több helyen feltünteti. Másrészt kutatódásom során dédapámról kezembe került egy régi fekete-fehér fénykép, mely a Szent Jóska kollégium illetve bentlakás ablakából integető fiatal Majláth-körös diákokról készült. A fényképen kivehető többek között a püspök úr és dédapám is. Szóval ennek a régi barátságnak az eredménye az lett, hogy a szerelmes párt titokban adta össze Márton Áron, majd később kisfiukat is ő keresztelte, Áront, aki a püspökúrról meg Gábor Áronról kapta nevét. Nyugodtan és békében teltek az évek. Dédapám ügyvédi pályafutásának virágkora volt ez, hisz talán egyetlen más ügyvéd sem érezte ennyire az emberek őszinte szeretetét és bizalmát. Ha úgy vélte, hogy pártfogoltjának igaza van, és ártatlanul vádolják, a szegényebbeknek elengedte a költségeket, ingyen bonyolította le a pert, így nagyon hamar beväste magát az emberek szívébe, de annál kevésbé a kormányba...

Kapcsolatba került és barátságot kötött Földi István professzorral, városunk híres tanárával. Földi István tanári foglalkozása mellett újságíró is volt, akinek nevéhez regények, drámák és egyéb irodalmi alkotások is kapcsolódnak. Ő volt az a személy, aki drámát írt Gábor Áron életéről és ezt színpadra is vitte. Csupán egy gond adódott. Nem talált megfelelő személyt a főszerep alakítására. Rengeteg próba és válogatás után sem akadt egy megfelelő személyre, aki azonosulni tudna Gábor Áron szerepével, mígnem eszébe nem jutott a fiatal ügyvéd barátja, László. Természetesen ő a szerepet szívesen elfogadta, hisz azok szerint, akik ismerték őt, Gábor Áron egyike volt a dédnagyapám által leginkább tisztelt történelmi személyeknek, nomen ügyvéd lévén az előadáskészségével sem akadtak bajok. A színdarab végül hatalmas sikert aratott a környéken és távolabbi vidékeken is. Az előadás híre nagyon elterjedt és felkapott téma lett az újságokban, így tucatnyi dokumentum maradt fenn fényképekkel együtt a darabról, melyben dédnagyapám alakította a

hős ágyúöntőt, akiről városunk főterén szobor is van állítva. Mintha csak saját sorsát játszotta volna el... Az előadások után nyugodtan teltek napjai csodálatos felesége mellett, akit mindig Ibolykájának becézett.

Mint már említettem, szerelmük gyümölcsöző volt, mivel 1944-ben megszületett kisfiuk, Áron. Örömük mégsem lehetett felhőtlen, mert fiuk születése előtt kezdetét vette egy igazán sötét korszak. Kitért a II. világháború!

Mint minden férfit, így dédapám is besorozták. A 24-es zászlóaljba, a határvadászokhoz került. Ők védték a keleti határt és próbálták fékezni az oroszok folyamatos, vad, viharos tengerként örvénylő seregét. Ütközetet követett. Kezdetben az Ojtozi-szorosnál, aztán a Katrosában a Kászonok környékén, de nem bírtak az óriási túlerővel. Az oroszok visszaszorították őket egész Nyugat-Erdélyig majd átkényszerítették Magyarország területére.

Kimondhatatlanul megható és szívfacsaró volt elolvasni a féltve őrzött ládikák mélyén porosodó leveleket, melyeket dédnagyapám írt feleségének, aki akkor volt várandós. Nehéz időszak volt ez mindenki számára. De leveleiben sosem lankadt elszántsága! Mindig, a legutolsó percig hitt a győzelemben és abban, hogy végre helyreáll a rend. Nagyapám születésekor hazaengedték dédapám néhány napra, hogy megnézhesse újszülött fiát. Egyik levelében csodálattal írt kisfiáról a büszke apa, akit sajnos hamar visszarendelt a kötelesség a frontra. Akkor látta először és utoljára gyermekét...

Sokan vesztek az ütközetbe, dédapám sok bajtársát kellett eltemetnie. Kiderült egy nemrég előkerült újságban, melyben részlet volt egy székely katona naplójából, hogy összeismerkedett egy magához hasonló székely katonafiúval, aki naplójában mérhetetlen tisztelettel és szeretettel beszélt Laczkó László bajtársáról, barátjáról és feletteséről. Dédapám a háború utolsó szakaszában a zászlós címet viselte.

Egy napon ismét érkezett az orosz sereg, amikor a csapat épp Prügyben állomásozott. Dédapám azon a baljós napon nem volt beosztva szolgálatba, de ennek ellenére felment a templomtoronyba, mivel az volt hirtelen kinevezett bástyájuk. Az akkor ott lévő életben maradtak mesélték nagytatámnak a történetet, ő meg továbbadta egész családjának. Egy közlegénynek ki kellett volna állnia az ablakba, hogy jelentést adjon a szovjet csapatok helyzetéről, azonban fiatal volt még és tapasztalatlan. Félt a haláltól, persze, mint mindenki más. Ezt látva végzetes döntést hozott dédapám! Elküldte az ablaktól az ifjú közlegényt, elvette távcsövét és kiállt a helyére. Pedig akkor, aznap nem volt köteles megtenni! Megmentette a fiút, de őt nem sok idő múlva szíven találta egy orosz mesterlövész golyója. Laczkó László harminchat évesen, 1944. november 13-án holtan esett össze a toronyban hazájáért, nemzetért, akárcsak Gábor Áron. Mellzsebében hathónapos kisfia fényképével, melyen véres lyukat ütött a halálos golyó. A sors kegyetlen tréfája volt talán, hogy

nem sokkal halála előtt eljátszotta végzetét és hősi halált halt, mint az általa leginkább tisztelt hős. Temetése igen nagy pompával zajlott a körülményekhez képest, elmondások alapján rengeteg katona tett végtiszteletet az elhunyt hős sírjánál a prűgyi temető kertben. Sírja később került át Tarcalra nagy titokban. Testvére hantoltatta ki és vitette át, de erről még a közeli családtagoknak sem szólt, mert kellett menekülnie Amerikába. Halála után dr Laczkó Lászlót kitüntették a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével-hadi szalagon karddal. Erről a nem mindennapi kitüntetésről pedig családja sem tudott- a román posta nem jutatta el a levelet az özvegyéhez-egészen 2013-ig.

Ez volt az én dédapám. Egy egyszerű ember csupán, és mégis különleges. Egy személy, ki egész életét népének és hazájának szentelte. Önzetlenül, de kitartóan küzdött élete utolsó másodpercéig a magyarságért. Élete nem volt könnyű, rögös volt az út, melyen járt megpróbáltatásokkal és akadályokkal tele, de büszkén, emelt fővel győzte le azokat, mindig a végső célra figyelve csupán. Élete mintha egy mesehőse volna. Egy ötgyerekes család legfiatalabb sarja elindult világot látni. Tarisznyája üres volt, és nem tudta mit rejteget előtte a jövő. Útját próbálták megakadályozni, azonban akadtak emberek, akik segítették és támogatták őt. Olyan emberek, kiknek lelke nemes és tiszta, olyanok, akik tettek le valamit az asztalra. Kutatásai, kalandjai végén megtalálta igaz szerelmét, végzetét azonban nem kerülhette el. De úgy halt meg, olyan bátran és becsülettel, hogy emléke örökre bevésődött utódai és tisztelői szívébe. Mi is bizonyíthatná ezt jobban, minthogy ebben az évben márványtáblát fognak állítani a prűgyi templomban, hősi halálának helyszínén. Nagytatám talán apa nélkül nőtt fel, talán apja hiánya befolytathatlam őrült hagyott lelkében. Talán gyermekkorában nem olyan volt, mint kortársaié, de most, hogy végre összeállt édesapja emléke és élettörténetének darabkái, szíve mélyén megnyugvást talált és büszkébb meg boldogabb bárki másnál, ha édesapjára gondol. Emléke mindig élni fog lelkében meg gondolataiban, fényt jelenthet ha sűrűnek tűnik az éj, és békét hozhat, ha fogy a remény, akárcsak nekem.

Dédapám példáját követve megpróbálom majd továbbvinni, mit ő elkezdett, emlékét mintaként megőrizve az utókor számára!

Fényképek dédapám Dr. Laczkó László életéből...:

„Lóferesztés a Szeretbe”

Domokos Pál Péter társaságában csángóföldi útjukon

Fénykép Domokos Pál Péter könyvéből, amelyen dédapám szekerén ülnek

942. 722.

Édes Kicsi Sholykám,

Nagyon-nagyon örömmel ma érkezik
 lecsúszhat a megkapta. De feljött a
 Pátoni Országok magamra e hála a jó
 Istennél, jó egészségben és nyugodt. A buszla
 Rodason kívül már is volt más kérésű-
 gűnk, de mai az is máshol van. A
 Marai melletti más megkapott. Ha Országok
 nyugodt, és tudjuk, hogy egyet megkapta
 indultunk harafelől. Édes Kicsi Pátoni let-
 tén megkapott és ne búsulj a Pátoni egyet-
 len gondod és legyen, hogy megadja Országok
 az egészséged és a boldogság. Hogy reméljük
 boldogság, hogy helyre kerül indultunk innen, ha lehet.

Édes, Szeged Kicsi Pátoni!

Gondolom - e, hogy itt van az első hely-
 lőnemen mindannyan nyitott a könyv, ha Pá-
 toni gondolat. De Kicsi Pátoni most nagyon
 érdekes és leleményes. Készen állunk arra
 eldönteni és megvárni eldönteni. Eppen azért ar-
 ra kérek önzést a saját és a Kicsi eldönt-
 mindenhelyre ahol van és történik. Ez is
 egy esélyem, amit meg lehet egyet átvenni
 elvárni magam és a jó isten engede. Kicsi Pá-
 toni, ha meg meg lehet, hogy minden elvárni
 annak is tartsd ki és remélj a jó isten engede-
 gében. Kicsi Kicsi csodálatos juttat az
 életre, - de nem a torz és káros fel-
 tétel, hanem a delfel, - jó megvárni az
 a boldogság egy jó Kicsi Kicsi, hogy meg-
 kapj a Kicsi és a Kicsi Kicsi.

Kicsi Elvárni Országok nagyon ma-
 gára és az életre. Kicsi Kicsi meg-
 dől, és meg, Pátoni és az életre
 Kicsi Kicsi. Tíz év Kicsi Kicsi ma-
 gára és az életre. Kicsi Kicsi meg-
 mindennap mindennap.

Dédnagyamamához írt levelek távolléte alatt

Mike Bernadett

Bendzsi

Mama macskája, Emma, amikor megkölykezett, senki nem volt odahaza. A nagyszüleimmel éppen a Bálványoson voltunk. A testvérem, Deti, amikor ment, hogy Emmának enni adjon, sírásra, macskanyávogásra, lett figyelmes. Benyitott a garázsba, s hát ott volt a nagy meglepetés: Emma három kiscicát nyalogatott a kosarában.

A nagy hírre mi is azonnal hazatértünk. De sajnos két kis cica már nem élt, csak a legkisebb, a kis szürke szopizott anyjához odabújva... Keserves pillanatok voltak, gyászoltuk a kicsiket, csak az vigasztalt, hogy legalább egy kiscica életbe maradt. Olyan édes volt. Szürke, fekete vékony csíkokkal a hátán... Mint egy kis igazi vadmacska. Nagyszüleim kedves ismerőséről, az erdőjáró, nagy állatbarát Öcsikénkről, akit igazából Benjaminsnak hívnak, a cicust Bendzsinek neveztük el.

Etettük, szeretünk, játszottunk vele, így Bendzsi hamarosan nagy, erős cica lett.

Unokatestvéreimmel, Koppánnal és Botival különböző játékokat barkácsolunk neki mama segítségével. Bendzsi hálásan kergette a parafadugóból készített harangot, a papírgalacsin-egeret, a maradék gypjufonalból bogozott kócbabát. A cica játékos kedve minket is magával ragadott, s nagyokat kacagva, kergetőzve, bújócskázva, párnacsatázva mulattuk együtt az időt.

Bendzsi kedvenc helyét a nappaliban a kis faragott kerekasztal tetején, a tata mindig virágzó muskátlija mellett választotta ki. Ott pihen a legszívesebben, jókedvűen dorombol, vagy álmosakat pislogtat, de a szeme sarkából figyel minket. Bendzsi nem egy nagyétkű macska. Nagyon keveset eszik, kedvence a joghurt, amit minden reggel kikövetel, aztán jóízűen benyalogat. Egy esős vasárnap reggel mama aggódva hívott minket...

Bendzsinek nyoma veszett! Mitévők legyünk? Nem sokat tévováztunk, testvéreimmel nyomban útnak eredtünk, hogy megkeressük a szeretett cicánkat. Kézdivásárhely, ahol élünk, nem nagy város. Kis főterén ott áll Gábor Áron szobra és a fehér, magas tornyú református templom, körben pedig udvarterek övezik. Szorgalmasan végigjártuk a kockaköves utcákat bekukkantottunk a pincelejáratokba, a tornácokba, a kis kertekbe, még a kerítésekre is felmáztunk, de sehol sem fedeztük fel a tekergőnket. Már-már reményt veszelve fordultunk vissza, mikor finom édes illatot éreztünk. Kerestük, honnan jön. Közelebb merészkedtünk. A ház ablaka nyitva volt, és a frissen sült mézeskalács illata csalogatóan hívogatott.

Kívánod-e te? – kérdezte Deti. – Gyere no, veszek egyet neked...

Bekopogtunk. Egy ősz hajú, piros-fekete-kék-zöld kötényes, kedves öreg néni nyitott ajtót nekünk.

– Mit szeretnének lányok? – kérdezte mosolyogva. – Mézeskalácsszívet, huszárt, lovacskát, tulipánt, csillagot? Válasszatok!

Csodálkozva nézegettük a szép finomságokat, mikor egy cica formájú pogácsát pillantottam meg... Na, el is tört a mécses! Keservesen sírni kezdtem. De a néni csak mosolygott, beletúrt a hajamba, majd kézen fogott és bevezetett a konyhájába.

– Őt keresitek? – kérdezte, és rámutatott a békésen heverésző, elveszettnek hitt Bendzsinkre.

A meglepetéstől szólni sem tudtunk, majd hanyat estünk...

– Íme, a kis tekergőtök, vigyétek haza! Kedves vendég ő nálam, néha meglátogat, és dorombolva mesél nekem rólatok – kacsintott a néni.

– Vajon a néni tényleg ért az állatok nyelvén? – kérdeztem tatámat, mikor nagy boldogan hazaértünk. Bendzsivel.

– Igen, Borókám, vannak emberek, akik értenek az állatok nyelvén.

– És hogy lehet azt megtanulni? – kérdeztem.

– Légy mindig jó és igaz. Ne félj hallani és meghallani, látni és meglátni, szeretni és kimondani. Akkor te is érteni fogod a világ nyelvét. Az emberekét, az állatokét, a növényekét.

– És magyarul fogom érteni?

– Persze hogy magyarul – felelte huncutul nagyapám.

– És most gyere, adjunk egy joghurtot Bendzsinek. Na, megint elfogyott... Borókám, hoznál egyet, ugye?

Azonnal indultam. Az utca végén levő kis üzletbe belépve újra meglepetés fogadott.

Az elárusító nem volt más mint az ősz hajú mézeskalácsos néni.

– Joghurtért jöttél Bendzsinek? – kérdezte mosolyogva.

– Igen, azt kérek szépen...

Majd bátorítalanul megkérdeztem: – Tessék mondani, honnan tetszik ilyen sokat tudni a mi Bendzsinkről?

– Elmesélem, de azt itt nem lehet. Nagyon különös történet. Gyertek el délután háromkor hozzám. Várlak benneteket.

Három óra előtt öt perccel már ott voltunk a mézeskalács illatú ház előtt. A néni barátságosan behívott és leültetett.

– Én vagyok a macskák védőtündére – mondta egyszerűen.

– Tessék? Ez hogy lehetséges? – kerestük a szavakat.

– Csak úgy – felelte huncutul, villanó szemmel a néni, és mosolygott.

– Figyeljetek oda mindig, és higgyetek a meséknek – de ezt nektek nem is kell mondanom, hiszen nem hiába szeret titeket Bendzsi annyira.

Majd hirtelen átalbucskázott a fején, és zsemleszínű macskává változott. Kiugrott a nyitott ablakon, és uccu neki, elszaladt.

– Boróka! Jó reggelt! – anya hangjára ébredtem fel.

– Gyere, igyekezz, megyünk mamáékhoz! És még joghurtot is kell vegyünk Bendzsinek – mondta és megölelt.

Alig vártam, hogy megsimogathassam kedvencünket, és elmeséljem Detinek és nagyszüleimnek a különös álmomat. Ők biztosan megértik... Tudom...

Mike Boróka

Amikor még kicsi voltam...

Kedves Naplóm!

08.10.

Egyre jobban utálok a hülye tesómat! Csupa kék-zöld folt vagyok. Reggel megkérdezte, hogy akarok-e múmiásat játszani, én azt válaszoltam, hogy igen, mert még sosem játszottunk olyat és kíváncsi voltam. Erre ő levette Anyuék ágjáról a lepedőt és belecsavart. Nem tudtam meg sem mozdulni. Nagyon rossz érzés volt és csak azért csavart ki belőle, mert nagyon hangosan ordítottam, hogy: Anyu, Imi bánt! Erre bejött Anyu és ráparancsolt Imire, hogy hagyja abba, de amikor kiszedett a lepedőből, akkor meg elkezdett úgy csikolni, hogy azt hittem megfulladok. Csak úgy tudtam védekezni, hogy karmoltam meg csíptem ahol csak értem, de ő erősebb és lefogott, így a szorítása helyén csupa folt vagyok. Hogy fogok így iskolába menni? *Nem is tudom minek van tesóm.*

09.01.

Végre sulí! Azért örülök ennyire, mert megint a barátnőimmel lehetek és nem kell egész nap nézнем Imit. Mondtam Áginak milyen hülyeségeket csinált velem a tesóm és ő is panaszkodott az ő bátyjára. Nem értem őket, olyan gyerekesek. *Igazán felnőhetnek már!*

09.10.

Kedves Naplóm! Képzeld mi történt! Reggel elaludtam és annyira siettem az iskolába, hogy otthon hagytam a tizóraitam és úgy van az órarend, hogy nekünk második óra testnevelés és Imiék pont utánunk jönnek. Amikor jöttünk ki a tornateremből mondtam Áginak, hogy nincs kajám és Imi pont akkor ment befelé és meghallotta. Harmadik óra utáni szünetben megkeresett és megfelezte velem a szendvicsét. Nem tudom mi ütött belé.

09.15.

Ez már nagyon gyanús! Az történt, hogy meg volt beszélve Ágival, hogy átjön és filmet nézünk, meg beszélgetünk. Anyu viszont rám bízott egy csomó házimunkát és nem végeztem, mire Ági megjött. Erre Imi azt mondta, hogy filmezzünk nyugodtan, majd ő befejezi. *Ki kell derítenem, mi folyik itt.*

09.22.

Kedves Naplóm! Azért nem írtam tegnap, mert nagyon fáradt voltam. Tudod klubdélután volt a tornateremben. Azt hiszem ez volt életem legszebb napja! A felsősök szervezték, de engem is beengedtek Ágival, mert Imi meg Miki csinálta a zenét. Volt kialakítva nekik egy DJ-pult, ahova Miki a SAJÁT (!) magnóját tette és rengeteg kazettát is vitt, Imi pedig segített neki. Tök vagány volt az egész, mert ha én kértem számot azonnal lejátszották. A buli végén pedig Miki azt is megengedte, hogy beálljak mellé. Hú, micsoda dolog volt. Egy csomó felsős között lenni, ráadásul a DJ-pultban. Alig várom a hétfőt, hogy elmeséljem az osztálytársaimnak. *Most már annyira nem is utálom Imi.*

09.25.

Rájöttem! Imi szerelmes Ágiba. Azért volt mindig olyan kedves velem, meg segítőkész, hogy Ági lássa, milyen jó fej. Szerintem ha nincs mellettem Ági, akkor levegőnek fog nézni. Na majd kiderül.

09.27.

Kedves Naplóm! Nagyon jó napom volt ma. Kiosztotta Erzsike néni a töri dolgozatokat. Képzeld ötös lett!!! Persze be kell vallanom, hogy Imi nagyon sokat segített. Ugyanis Anyunak nem volt ideje kikérdezni és Imi kérte meg rá. Sok mindent nem tudtam és ő elmagyarázta. Igaz, hogy ő már tanulta, hiszen ő két évvel idősebb nálam, de akkor is jó volt, hogy tanult velem. Ezek szerint mégis foglalkozik velem akkor is, ha nincs ott a barátnőm. *Nem is olyan nagy baj, hogy van tesóm.*

11.03.

Kedves Naplóm! Rengeteg bepótolnivalóm van. Mint tudod egy hónapig nem írtam. Azért, mert tesi órán szekrényugrás közben eltört a kezem. Ráadásul a jobb, úgyhogy nem tudtam írni. Bejártam iskolába, de az órai anyagot, meg a házikat Ági és Imi írták be a füzetembe. Igen Imi, a tesóm. Ági a legjobb barátnőm, rajta nem lepődtem meg (persze köszönetképpen vettem neki csokit, meg egy tusfürdőt, aminek nagyon jó illata van). Lehet, hogy Iminek Anyu mondta, hogy segítsen, majd megkérdezem.

11. 04.

Megkérdeztem Anyut. Azt mondta, hogy Imi magától segített, mert szeret. Erre én kérdeztem tőle, hogy akkor szerinte miért bánt és azt mondta, hogy így fejezi ki a szeretetét. Ha nem szeretne, nem foglalkozna velem, hozzám se szólna, levegőnek nézne. Hát ezek a fiúk nagyon furák.

12.20.

Tegnap nagyon sokat gondolkodtam Imiről. Végiggondoltam az egész évet, hogy miket csinált, hogy viselkedett velem. Leírtam egy papírra a jókat, és leírtam a rosszakat. Sokkal több rossz volt, mint jó, úgyhogy hamar rájöttem, hogy nem jó, hogy van tesóm. Aztán mégis éreztem valamit, ami nem hagyott nyugodni. Átolvastam újra és újra ezt a listát és rájöttem, hogy igaz, hogy kevés a jó, amit tett, de azok olyan önzetlen dolgok és olyan sokat segített, hogy nem a számuk számít. Aztán meg az is eszembe jutott, hogy készíték egy listát arról, hogy én miket csináltam vele. Elég hosszú lett ez is. Szóval összegeztem az évet és arra jutottam, hogy azt hiszem, szeretem a tesóm, úgyhogy az összes zsebpénzemet összeszedtem, megnéztem a rejtett helyeket, szerencsére ott is találtam pénzt. Pont elég volt a fehér tigrisekről szóló könyvre. Ez Imi kedvenc állata. Csak azt nem tudom Anyunak és Apunak miből veszek karácsonyi ajándékot. Majd festek valamit.

12.25.

Tegnap volt szenteste. Sok szép ajándékot kaptam, de a legszebb egy gyönyörű festmény, ami egy csodaszép fekete lovat ábrázol, ahogy ágaskodik. Imitől kaptam. A ló a kedvenc állatom. Iminek is nagyon tetszett a könyv és Anyuék egyáltalán nem bánták, hogy nekik "csak" festettem és nem vettem semmit. Vacsora után TV-t néztünk, de Imi egész idő alatt az új könyvét nézegette. Nagyon boldog volt. Én is. *Nagyon örülök, hogy van nekem. Nagyon szeretem.*

Molnár-Fazekas Zsuzsanna

Botladozó nyelvecske

A beszédtanulás kezdetei: Edina gyermeknyelvi szavai

Előszó

A lányom, Edina igen korán, alig egy évesen kezdett el beszélni, másfél évesen már összefüggő mondatokat használt. Amikor kicsi volt jegyzeteket készítettem a gyermeknyelvi szavairól. Egy egész kis szótárnyi gyűjtemény van ebből az időből. Apró kis cetlikre készítettem feljegyzéseket, amiket hirtelenjében firkantottam le annak idején. Ezek a cetlik az idők során hol itt, hol ott ütötték fel a fejüket a lakásban kallódva, túlélve 5 költözést. Miután így csodáival határos módon a mai napig megmaradtak, elérkezettnek látszott az idő, hogy valami maradandóbb formát öltsenek ezek a kis emléknymok. A gondolataimat összeszedtem, és egy kis tanulmányfélbe rendszereztem a kusza szóhalmazt, nyomon követve Edina szókincsének bővülését, a szavak ejtésének, alkotásának és a jelentés változásának útját. A gondolatmenet döntően az egyetemi hangtani és szótani ismereteimre támaszkodik. Leginkább párhuzamot a jövevényszavak meghonosodásával tudok húzni, hiszen ott is rendelkezésre áll egy eredeti idegen nyelvi szóalak és jelentése, illetve a nyelvünkben meghonosodott szóalak és jelentése. Ezek összevetése során figyelhetők meg azok a tipikus hangtani változások, amelyek a magyar nyelvre jellemzők. A szótanulásban szintén két szó áll rendelkezésünkre: az egyik a köznyelvi norma, a másik a gyermeki erőfeszítést tükröző gyermeknyelvi szó. Természetes módon számos párhuzam fedezhető fel a nyelv változásában, és az egyén beszédfejlődése kapcsán tapasztalt jelenségek között. A beszédtanulás során az egyszerű jelzéseket fokozatosan felváltották a szavak, miközben Edina megküzdött botladozó nyelvecskéjével. Szívmelengető érzés volt látni a kitartó próbálkozást, amin keresztül elérte, hogy ugyanúgy tudja mondani a szavakat, mint a környezetében lévő emberek.

A legtöbb esetben jól beazonosítható volt a jelentés és a kiejtés változásának vonala, és egészen érdekes érzés most így egységbe szerkesztetten, összefoglalva ránézni erre a kis gyűjteményre.

A vizsgált szavak Edina egyéves korától kétéves koráig tartó hónapok lenyomatát őrzik, egy-egy szóalakban egész kis történetet rejtve.

A beszédtanulás kezdetei

*„Minden gazdagságom hangok és szavak,
Néhány általuk kimondott gondolat”*

Az egyszerű ismétlés nehézségei

Edina egyéves volt, amikor a nagymamája és a dédnagymamája úgy gondolta, hogy mégiscsak rettenetes dolog, hogy ez a gyerek még nem beszél, és az Edina kedvenc faliképe előtt addig mondogatták, hogy cica, míg Edina végül megismételte: cica. Ennek akkora sikere volt a nagyiéknál, hogy megalapozta az elkövetkező hónapok szótanulási kedvét és egyre másra elkezdte ismételtetni a szavakat, amiket hallott.

Az első szó tehát a cica volt, aztán meg ismerte Totót, az udvaron szaladgáló kutyát, az udvari kukát, és természetesen a cici nevét is hamar tudta mondani.

Ezekben a szavakban, mindben ismétlődő mássalhangzók vannak, ami okot adott arra a feltételezésre, hogy ez minden szóban így van, így lett a kutyából kukka a motorból momor, a kacsából kakka.

Aztán érezte idővel, hogy valami nem stimmel, és néhány hét alatt a kukka-ból kutya lett, a momor-ból motor a kakka pedig megjárva a maga rögzös útját, kacsává változott. A kacska szó kialakulásában a kocsi szó megismerése is szerepet játszott. A kocsi szót kimondani nem jelentett nehézséget Edina számára, és észrevette a kocsi és a kacska szó közötti hasonlóságot, ennek hatására egy ideig párhuzamosan élt egymás mellett a kacsi és a kakka alak, míg végül e kettő házasságából megszületett a kacska.

Mikor már kezdtek helyükre kerülni a hangok, gyanússá vált, ha egy szóban ismétlődő mássalhangzó volt, ezért ha egy szóban ismétlődő mássalhangzót talált, azt igyekezett lecserélni valami hasonló, de mégis más mássalhangzóra. Így lett a mamuszból manusz illetve manuszcipő, a papucsból patucs.

Máskor pedig a különböző hangzók helyes sorrendjének megtalálása jelentette a kihívást, így lett a csokiból kocsi vagy a cukorból kucor.

Néhány esetben ki tudta mondani az "r"-t, pl: szőnyegre, a párját is, fürdőszoba, rózsaszín, piros, sárga, tányér, zsinó(r)

Más szavakban pedig nehezen ejthetőnek érezte az r és l hangokat, így azt szóközépi és szóvégi helyzetben egyszerűen kihagyta a szóból, mint például naanccsárga/naanccsárgát (naranccsárga), céna/cénázik (cérna), szekkény (szekrény), Maaci (Marci), ceuza(ceruza), moto (motor), paacsom (paradicsom), káácsony (karácsony).

Ha így minden nehézség nélkül kiejthető volt a szó, akkor egyszerűen így használta. Ha nem volt könnyen ejthető, akkor hiátustöltőként r és l helyett j-t használt, kajika/kajikát (karika), papíj (papír), kajofácsa (karácsonyfa), vijja (villa), vijjamos (villamos). Ez a hiátustöltő később szókezdő helyzetbe is átvonódott: jepülő (repülő).

Más nehezen ejthető hangokat (h és v) pedig lecserélt olyanra, amit könnyen ki tudott mondani: kontya (konyha). A v ejtése nehézséget jelentett, annak ellenére, hogy a felső fogsor szinte teljes volt, ezért a hangképzés helye eltolódott a zöngésség megtartása mellett, így a v helyett b-t ejtett szókezdő és szóközépi helyzetben is (szóvégi helyzetre nincs példa). Szókezdő: bíz/bizet (víz); szóközépi helyzetben: tébé (tévé), tébézik (tévézik) (17 hónapos), lebeske (leves), tábító (távírányító).

Hasonlóan az egyik játékbaba nevében is a v –t b helyettesíti: Ébi / Ébike / Ébijé / Ébikét (Évi (baba)). A különlegessége ennek a babának és egyben ennek a szónak, hogy volt egy másik, szinte teljesen ugyanolyan baba, mint Évike, és annak a neve Sárika volt, és mivel az r ejtése szintén problémás volt, valamit csinálni kellett az r hanggal, a két baba pedig megszólalásig hasonlított egymásra, így az r-t ezesetben nem j-vel helyettesítette, hanem b-vel, így lett Sári (baba) > Sábí / Sábika / Sábijé / Sábikát, tehát itt az ejtés-könnyítés valószínűleg az Évike>Ébike alakból vonódott át.

Edina és Ébike, Sábika, Macika meg Nyuszika

A pohár szó esetén kezdetben egyszerűnek tűnt a h nélküli ejtés, ezért a poár alakot használta, majd a két magánhangzó közé hiátustöltőt betoldva sokáig a pojár alak volt használatban, míg végül a pohár alak átvette az előbbieket helyét

Hasonlóan alakult a hiátustöltő szerepe a Nagyapa szó esetén is. Itt a gy kiesése után (naapa) hamar következett a najapa / najapájé alak, amiből elvonódott a jappa / jappaka / jappaska / jappájé alak és hosszú időn át használatban maradt.

Az Edina nagynénjét Mónikának hívják. Természetesen a Móni szót is hamar megtanították Edinának. Ez a szó is különösen feladta a leckét, sokat dolgozott rajta, hogy tökéletesen tudja ejteni: elsőként Móí formában sikerült kiejteni, ami néhány hétig tartotta magát, aztán átvette a helyét a Moji, rövid időn belül pedig a Monyi alak, ami aztán időnként Mónyika formában hangzott, és a Monyi/Mónyika alak aztán éveken keresztül tartotta magát, még négyévesen is így ejtette a nagynénje nevét.

Hiátustöltőt egyetlen helyen használt, ahol nem kellett volna (de ezt még 8 éves korában is), ez pedig a Mariann név esetén a Marijon alak használata.

A hintáj szó a hintázás dallamát követő szóalak. Itt a hinta szó végére nem hiátustöltőként került a j, hanem a szó dallamosságának érzékeltetése céljából. A hinta palinta dalocskából vette át a szavai közé, még egészen a beszéd tanulás elején 12 hónapos korában.

A nehéz mássalhangzó kapcsolatokat leegyszerűsítette (rendszerint az l hangot elhagyta): Kalóz maci (Klausz maci), hatamas (hatalmas), szapon (sampon), ződ (zöld).

Gyakori volt, hogy a hosszú szavakat egyszerűen lerövidítette, a kihagyott szórészeket rendszerint tartalmazzák az r hangot, például: káácsony (karácsony), kajofácsa (karácsonyfa), tábitó (távírányító), Kisújlás (Kisújszállás), kacigár (katicabogár), paacsom (paradicsom), penka (pelenka), számító / számigé / számigép (számítógép/számológép), Kani később Erikaka (Erika néni)

És volt, hogy több trükköt egyszerre alkalmazott:

A túró rudi például egy nagyon nehéz szó, tele van r betűvel, amit egyszerűen nem vesz figyelembe a kiejtésnél, de ha jól meg nézzük akkor az r-k kihagyása után szinte csak magánhangzók maradnak, ezeket a magánhangzókat összevonta és megalkotta a tui szót. Amikor először hallottam a boltban, igen feladta a leckét, hogy kitaláljam, mit szeretne.

A harisnya sem könnyű szó: van benne egy r és egy ny, amikkel nem tudott mit kezdeni, és ráadásul hosszúnak is bizonyult a szó, így az r-t nem ejtette, az ny-t depalatizálta, így egy könnyebben ejthető n lett belőle és a szó betűit kedvére összekeverte helyükön hagyva a szókezdő hangokat, végül megalkotta a hansita szót. Ennek a szónak a felismerése azért volt könnyű, mert miközben mondta, ott volt a kezében a ruhadarab is.

A zokni kicsit egyszerűbb szónak bizonyult, mint a harisnya, de nehézségek itt is akadtak: itt a kn hangkapcsolat volt problémás, így kiesett belőle a k, a maradék zoni mássalhangzói felcserélődtek a cukor és csoki szavaknál már megismert módon, és a z képzésének helye eltolódott a c irányába, így lett a noci szavunk

A megnézem szót is gyakran használta könyvnézegetés, játék közben, de ennek a szónak a kiejtése sem volt egyszerű dolog. A gn mássalhangzó kapcsolat annyira bonyolultnak bizonyult, hogy nem is foglalkozott vele, egyszerűen kihagyta a szóból helyére átkerült a z, de elveszítve zöngességét skémt, a z helyén keletkezett ürt j hiátustöltővel pótolta. Így lett ennek a szónak az alakja meszéjem. Azt hiszem ennél bonyolultabban nem lehetett volna megoldani ennek a szónak a kiejtését.

A következő szó eredete sokáig titokzatos volt, nagyon kellett figyelnem, hogy megfejtssem honnan származik, és miért használja. Egy napon egyszer csak szokásává vált Edinának, hogy a mellkasa közepén a hüvelyk- és mutatóujjával megfogott valamit –látszólag semmit, vagy legalábbis láthatatlant-, és ideadta a kezembe, hogy fogjam meg: „Tessék, egy manijósza”- mondta eközben, máskor meg egyszerűen letette maga mellé az ágyon a párnára, hogy együtt nézik a tévét. „manijósza is tévét néz” Egyszerre minden tele lett manijószával. Sokáig nem tudtuk, hogy hogyan került ide manijósza, míg az egyik este közösen néztünk tévét, és láttam, ahogy az éppen aktuálisan futó szappanopera kapcsán a nagyapja mondja neki: „Te egy kis Mari Lujza vagy. Itt van egy kis Mari Lujza”- és ezzel Edina mellkasára bökött. Edina meg csak nézte, hogy hol van Mari Lujza, majd úgy döntött, hogy láthatatlan, és mikor megunta, hogy nála van Mari Lujza, időnként ránk bízta, de mivel nehéz volt kiejtenie ezt a szót, kicsit átrendezte benne a mássalhangzókat a már ismert módon, és így lett Mari Lujzából Manijósza. És Manijósza utazott velünk mindenhova, mikor eszébe jutott, akkor a kezembe nyomta, majd kíváncsian visszakérte, megmutatta, hogy hol laknak a manijószák, egy szomszédos ház betonkerítésében laktak. És egyszerűen Manijósza mindenütt ott volt velünk.

Jelentésmódosulás:

Edinának volt egy macija, amit Klausztól kapott, ezért elneveztük Klausz macinak. Ezt persze nehezen tudta volna kiejteni, ezért a Kalóz maci alakot használta helyette. A vonaton utazva pedig jött a kalauz a jegyet ellenőrizni, így a két alak hamar összemosódott és a jegy szó jelentésében használta a Kalóz maci szót egy ideig.

Amikor útközben elfáradt, mindig azt mondta, hogy felveszlek, ami azt jelentette, hogy 'Vegyél fel'.

Amikor kérni vagy adni akart valamit, azt mondta, hogy adam, ez egyaránt jelentette azt, hogy adom, és azt, hogy adjad.

Volt egy falinaptárunk, amiben olasz festők képei voltak, amik többnyire emberalakokat, férfiakat ábrázoltak, amikor ezt nézegettük, Edina mindre azt mondta, hogy bácsi. Ez lett a bácsis naptár. És mikor mentünk biciklivel az utcán ez első ülésről közvetítést tartott: autó, kukka, bácsi, bácsi, bácsi. Mindenki, akit láttunk bácsi volt. Körülbelül egy hétbe telt, amíg megtanultuk, hogy nemcsak bácsi van, hanem néni is. És kifejezetten jó találati aránnyal

nevezte meg attól kezdve a néniket és bácsikat, és ettől kezdve a néni és a bácsi alakokat egymástól jól megkülönböztethetően használta.

A pelenkában lévő kakira több kifejezéssel tudott utalni, ezeket egymástól függetlenül ötletszerűen használta. A kaka szó kiejtése nem okozott nehézséget, de talán a legritkábban ezt használta. A kedvencei azok a szavak, szókapcsolatok voltak, melyeket a nagymamájától tanult el a pelenkázás előtt vagy közben, például: kaka van, nem csípi a feneked a kaka? Hát nem szóltál kisunokám! Szólni kell! Ezeknek megfelelően a következő kifejezéseket használta, amikor bekakilt: kaka, kaka van, csípi, szóltál.

És volt olyan szó is, aminek a jelentését örök rejtély fedi. Ez a szó a kuttor. Akárhogy figyeltem a szövegkörnyezetet, próbáltam megfejteni a szót a más-salhangzók képzésének eltolódásából, és visszakövetkeztetni az eredeti szóra, sehogy sem sikerült.

És természetesen voltak olyan szavak is, amik mind kiejtésben, mind jelentésben a köznyelvi normát tükrözték, például: Ajaj, asztal, baba / babájé / babát, babakocsi, betű, busz / busszal, cici, cicike, cicus, cipő, csinos, ebéd / ebédet, előtér / előtérbe, fehér, finom / finomat, fiók / fiókot, fotel / fotelbe (15), fürdőszoba / fürdőszobába, fűszer / fűszert, gomb, hűtő, kád, kaja / kaját, kanál / kanalat, kék, kenőcs, kocsi, könyv, kutyus, leülök, liba, ló/csikó, lufi / lufika, madzag, nagy /nagyot, pici / picikét, piros, polc / polcon, rózsaszín / rózsaszínt, sárga, szék, szekér/szekeret, szoba / szobába, szőnyeg / szőnyegre, tányér / tányérba, toll, vasaló, vonat / vonattal, zászló, Sanyi, Anca, tesó / tesójé / jó lesz tesónak, Anijé, fiók/fiókot, nem szabad, muszáj, olvas

Saját szóképzések

Egy éves kora körül sokat olvastunk a "Sehányéves kisleány"-c. Könyvet, aminek a főszereplője Marika. Valószínűleg ennek a névnek a hatására kezdte el a szavak végére illeszteni a -ka/-ke képzőt, az illeszkedés szabályainak megfelelően ösztönösen. Elképzelhetőnek tartom, hogy egy-két szóban még hallhatta tőlünk ezt a képzőt, például macika, nyuszika, de az összes többi szóhoz, amit használt, ő illesztette egyéni képzésként ezt a toldalékot. Ez a képzés Edina egyedi "találmánya". A következő szavakat biztosan nem használtuk, ezek nem egyszerű utánzással kerültek a szókincsébe, hanem egyéni szóalkotással: nénike, bácsika, japaka, japaska, vjjjaka, anyaka, anyakám, apaka, mamaka, mamaska, dédike, Mónyika, Sábika (babanév), Ébika (baba-

név), babaka, manuszka, Anika/ Annika (babanév), pisike, Nyuszika, Macika, cicaka, kutya, Mónyikaka.

20 hónapos kora körül az általa ismert főnevekből bőkezűen képzett igéket például:

hinta –hintázik, lámpa – lámpázik, patucs – patucsozik, papucsozol (papucs), vijja – vijjázik (villa) tébé - tébézik (tévé - 17 hónapos) céna – cénázik (cérna)

Amikor Edina egészen picike volt, abban a szerencsés helyzetben volt, hogy élt mind a 4 nagyszülője. Egy napon azt mondta nekem, hogy menjünk nagymamához, én el is vittem nagymamához, a közelben lakó nagymamához. Azt mondta, hogy nem ide akart jönni, hanem a másikhoz, a pöttyös nagymamához. Amikor ezt elmeséltem anyunak, rögtön meg is tanították Edinának a saját nevüket. Edina pedig gyorsan meg is tanulta: Nagy András nagyapa és Tóth Irén nagymama –ez volt a lecke. A tanulásba csak egy icike-picike hiba csúszott. Így hívta a nagyszüleit: Nagy András nagyapa és Tóth Irénes nagymama. Sokszor sokszor mondtuk neki, hogy nem Tóth Irénes nagymama, hanem Tóth Irén nagymama. A sokszori ismétlésnek meglett a foganatja, egyszer csak Tóth Irén nagymamát kezdett mondani. Igen ám, de ettől kezdve Nagy András nagyapa helyett Nagy Andra nagyapát mondott. Érdekes módon vont a András név végéről az s képzőt. Miként a pötty-pöttyös szavakban feltűnik az s névszóképző, ugyanúgy ragasztotta a Tóth Irénhez is hozzá, s lett belőle Tóth Irénes. Ennek a képzési módnak a helyességét megesősítette benne, hogy a Nagy András ránézésre szintén s képzős szó. Amikor felhívtuk a hibára a figyelmét, egy idő után javította, és az Irénes szó helyett az Irént kezdte használni, de hozzá igazította az András hibásnak vélt alakját is, így azt Andra formában kezdte használni. Bámulatos.

Az első toldalékok

A birtokjel volt az első toldalék, amit a szavakhoz illesztett, és tudatosan használt. Pl: anyájé, (nincs: anyakáé!), apájé, mamájé, Mónikájé (16 hónapos), Eszteré (18 hónapos), rendszerint ruhadarabokra használta rámutatás mellett „pl megfota a mama sapkáját és azt mondta mamájé, Csak később alakult ki, hogy a birtokos birtokát is megnevezte például: baba Eszteré (18 hónapos), Öreg cici mamáé (18 hónapos), Én nyuszi (19 hónapos)

A tárgyragot is igen korán elkezdte használni, többnyire helyesen Anyát, apát, Mónikát, babát, Ébikét, Sábikát, fiókot, kanalat, picikét, nagyot, fűszert, kaját, ebédet, finomat, naanccsárgát, rózsaszínt, manuszkat, szekeret. Egyetlen szóban mutatkozott eltérés a köznyelvi használatától: kés - késet

A helyragok használata is megjelent már ekkor, például: előtérbe, kontyába, tányérba, szobába, szőnyegre, fotelbe, fürdőszobába, polcon, anyától.

És megjelenik az eszközhatározó ragja is: vonattal, busszal.

Érdekes, hogy többes számot nem használt Edina ebben az időszakban.

Az első névmás

Amikor meglátott valamit, mindig lelkesen kiáltott fel:

- Ott van! Vagy azt mondta:

- Megvan!: Sokáig lelkesedő hangsúllyal, később a ráismerés, bizonyosság hangsúlyával mondta.

Időnként mondogatta azt is hogy mit talált, mit lát:

- Ott az óra.

- Ott a játék.

- Ott a kocka.

Majd egy idő után nem mondta, hogy mi van ott csak rámutatott, viszont a mutató névmáshoz hozzáragasztotta a névelőt is hiszen azzal mindig együtt használta:

- Otta... és ez azt jelentette: ott van

Az első mondat

Baba Eszteré adta Edinának.

Ehhez nem fűznék hozzá semmit. 18 hónapos korában mondta. Köznyelvi átiratban: Nézd, anya! Ez itt Eszter babája. Ideadta nekem.

Rövidebb szövegek

Sokszor kérte, hogy rajzoljak neki:

- Mit rajzoljak?

- Kajikát- mondta, és én készen álltam rá, hogy karikát rajzoljak.

- Mekkora?- kérdeztem.

- Picikét-válaszolta, és én rajoltam agy pici karikát, még be sem fejeztem már mondta a következőt:

- Nagyot –és én már rajoltam is a nagy karikát

- Mekkora! – lelkenedett.

- Hatamas! –konstatálta végül.

Miközben egy lovas naptárat nézegettünk, Edina mesélte nekem, amit a képen látott, volt amelyik ló legelészett volt amelyik sétált, futott vagy éppen csak ott állt a képen. A kommentár a következő volt:

- Eszik –mondta a legelésző lóra.
- Fut – és tényleg lobogott a sörénye ennek a lónak.
- Sétálnak - ezek pedig békésen lépkedtek.
- Jóllakott – csak álldogált ott egy ló, nem csinált semmi egyebet, nem futott, nem sétált és persze nem is legelészett, ennek egyetlen nyilvánvaló okát fogalmazta meg Edina.

Öltözködés közben, amikor a cipője került sorra:

- Cipő – mondta és hozta az összes cipőjét.
- Vegyük fel! – mondtam neki.
- A párját is –felelt rá rögtön.
- Melyiket vegyük fel? –kérdeztem.
- Zöldet. Csatosat. Cicásat - sorolta az ismertetőjegyeit, hogy el ne téveszszem, melyiket szeretné felvenni.

Könyvnézegetés közben a következő beszélgetés volt köztünk:

- Nézem - mondta
- Mit látsz? –kérdeztem.
- Fákat. Fúj a szél. Lobog a zászló – sorolta a képen látható dolgokat.

Játék közben Edina a következőket mondogatta időnként:

- Játszik Edina –mondta, amikor játszani hívott engem. Amikor rakosgattam az építőkockákat, akkor egy darabig nézte, mit csinálok, majd a kezembe adott egy építőkockát:
- Másik.
- Másikat.
- Edina is –mondta, mikor már nemcsak nézni akarta, hanem építeni is.

Fürdés végén azt mondta eleinte, hogy Kiszállsz, ami azt jelentette, hogy kiszállok a fürdőkádból, néhány hónappal később kiszálláskor azt mondta: - Kiszáll Edina. Végül megállapodott a – Kiszálllok formánál.

Hasonló képen alakult az - Elbújsz. – Elbújt. –Elbújtam. igék használata is.

Az első kommunikációs jelentőségű szöveg

Egy szép december 13-ai nap volt, mikor este szépen megfürödtünk, Edinának kivettem a szekrényből egy tiszta ruhácskát, és mikor ráadtam, éktelen sírásba, ordításba kezdett. Láttam, hogy valami baj van, hogy valami nagy baj van, de nem tudtam elképzelni sem, hogy micsoda: szoros a ruhácska vagy más színűt szeretett volna felvenni? Kértem, hogy mondja el, mi a baj. És elmondta. Küszködve a sírással, egy-egy szót nagy nehezen kimondva: a hátam... fáj... Levettem a ruhát róla, hogy megnézzem, miért fáj a háta, és ott volt benne egy darázs. Ez a darázs megcsípte, és ez okozott neki akkora fájdalmat, hogy csak sírt, sírt és sírt. A darázscsípést bekentük, átöltöztünk, és a nagy izgalomra hamarjában elaludt. Ha Edina nem tudta volna elmondani, hogy mi baja van biztosan nehezebben jövök rá, mi a probléma. Ez volt az első olyan alkalom, amikor nemcsak a tevékenység kísérésére jókedvűből használta a szavakat, hanem azért, hogy elmondjon egy olyan dolgot, amiről nélküle nehezebben szerezhetnék tudomást.

Zárszó

Gábor 3,5 éves volt mikor elkezdett beszélni. Mindent elsőre tökéletesen mondott, nem is nagyon emlékszem saját alkotású szavaira. Így neki nincs ilyen szógyűjteménye.

Flóra nemrég volt egyéves. Ha ő is korán kezd beszélni, akkor jövőre az ő gyermeknyelvi szógyűjteményét is bemutatom.

Nagy Anikó

„[...] vannak regények, amelyek sajátos írásmódjukkal olyan hatással vannak egyes olvasókra, mint egy hatalmas kagylóhéj, melyet ha fülünkhöz szorítunk, halljuk benne vérünk tompa morajlását. Az óceán, a szél, saját szívünk zúgását.”

Sylvie Germain, Magnus

A három kicsi kecskegida

Előszó

Az emlékezet melegséggel telt, narancsos fényű fészek, lélek-menedék, az az első szókuckó, amelybe a félve ébredező s mégis oly kíváncsi gyermeki képzelet bekucorog.

A kisember magában hord félelmetes, álmaiban előbukkanó, az emberiség őstudásából, történelméből, egy család személyes történetéből felkavargó, titkos és eltitkolt szörnyképeket vagy éppen a világ tágasságából, a természet végtelen szépségéből kibomló, megmagyarázhatatlan fény- és szín kavalkádokat. S mivel ő maga még csak a felnőttek világának bástyája mögül kikan-dikáló, mindenki által védeni kívánt, átlátszó gyöngyszemecske, emlékezete jobb híján azokból a szótéglákból épít magának képvárat, melyeket a nagyok hajlandóak betoldozni a lassacskán emelkedő kunyhó falába.

Vannak azonban olyan korok, farkastorkú emlékezet-zabálók, amelyek a rombolásból táplálkoznak, amelyek kifejezetten tiltják, sőt büntetik az emlékezet-építést, amelyek a társadalom és a hivatalos ideológiák által újraírható, üres, áttetsző, vászon agyú sorozat-emberkéket kívánnak kiszakítani a családi fészek ilyen módon szétbomlasztott szalmavarából.

A '80-as évek elejének hibrid, nehezen értelmezhető Magyarországa egy ilyen kor utolsó maradványaként meredezett a történelem fakón gomolygó egén.

Emlék 0

Mindenki meghalt...

Most segíts meg Mária...

A salzburgi pályaudvaron

Lebombáztak mindent...

Forró csokoládé...

Csak mi éltük túl, a Mama, a Laci, a Rózszi meg én, a Ferkó...

I. Ólálkodik a farkas

*Ólálkodó, gonosz farkas,
Furfangos, fekete mancsú ordas,
Tátogó szája kecskegidára éhes,
Ha kinyitjátok az ajtót, megles,
S mind egy szálíg bekebelez.*

1984. Budapest

- Mikor jössz haza, Nagyi?
- Még egy hónap, kicsim.
- Az mennyi idő? Holnap? Holnapután?
- Még alszol hétszer, akkor megint felhívlak, és még ugyanez három-szor, s aztán hopp, már *otthon* is leszek.

Ez a válasz nem valami kielégítő; két és fél évem magasságából a négyszer hetes szorzótábla felfoghatatlan évmilliárdoknak tűnik, s a végeláthatatlan időszak csak tovább mélyíti a földrajzi távolság miatt eleve mesészerű história érthetetlenségét. Tegnap, ma, holnap, amikor még kisbaba voltál, amikor még az Anyu pocakjában voltál, amikor te még nem voltál: ezek a számomra a létező és világos időfogalmak. Az egy hónap semmiképpen sem.

- De hol vagy, Nagyi?
 - Ausztráliában, a Feri bácsinál.
 - Az milyen messze van?
 - Fel kell szállni a repülőre és egy teljes napig repülni, át az óceánon.
- Hm, tehát az Óperenciás tengeren is túl, állapítom meg magamban. Ezzel Feri bácsi alakja, akit még fényképen sem láttam soha, a mesebeli legkisebb fiú és a gonosz sárkány figurája közt kezd ingadozni, s csak a Nagyi iránta érzett egyértelmű és feltétlen rajongása billenti át képzeletem a pozitív hős irányába. Feri bácsi ezek szerint szőke hajú, kék szemű fiúcska volt egyszer, hol nem volt, és amikor vándorútra indult, messze a kicsi Magyarországról, legyőzte az Óperenciás tengeren ólálkodó gonosz hétfejűt, s ezért cserébe elnyerte a fele ausztrál királyságot és a királylány kezét, név szerint Kati nénit, és boldogan élnek, míg meg nem halnak, öt szép gyermekükkel, Andreával, Ferikével, Stevenkével, Tomival, Robival és a farmon ugrándozó fura, beszélő állatokkal. Koala, Kenguru, vombat...

Így kell ennek lennie, mert az én Nagymamám jótündér. Tehát kisöccse, aki nekivágott a nagyvilágnak, egészen biztosan királyfi.

Igen, a Nagy jótündér: biztos, meleg fészek, láttamra felragyogó, soha nem hervadó szeretet-mosoly. És mindig visszajön. Mindenholon visszajön: Francia- és Németország, Vatikán, Ausztrália; mindenholon, ahova Feri bácsi elviszi. Ez a Ferkó sok jótett kifogyhatatlan forrása.

– De Nagy, milyen Ausztrália?

– Képzeld kicsim, vannak ott koalák, eukaliptusz-levélen csámcsogó, álmos, lusta lények.

Már el is képzem a koalákat, de legfőképpen a nyálat kicsordító eukaliptusz-leveleket, melyek érdekes módon a málnaízű savanyúcukorra és a Schleckies-nyalókára hasonlítanak. Biztos nagyon finom, ha egész nap azt szopogatják!

Álmodozásom Anyám érthetetlen módon zaklatott, dühtől tompa hangja szakítja félbe:

– Hát, az nagyon más világ...

– Juditka, *nicht vor dem Kind!* – csattan fel a Nagy, szigorral.

Ezzel a beszélgetés rövidre zárva, a Nagy nem csak jó, de hatalmas tündér is: meséknek csak akkor van helye, ha ő azt *veszélytelennek* ítéli. Ő, aki egyébként imákkal, Jézuska-képekkel, Grimm-mesékkal töltötte meg kalandvágyó és egyelőre üresen kongó gyermeki emlékezetem, kategorikusan elzárkózik attól, hogy Feri bácsiról vagy külföldi utazásairól meséljen. Megmaradok tehát a *kindség* áhítózó állapotában.

Persze az oviban azért sztárrá avanzsálok: senkinek nincs olyan koalás pólója, mint nekem – úgy Isten igazából senki nem hallott még róluk, s az ideológiai-lag jól képzett óvó néninek komoly erőfeszítésébe kerül ezek után, hogy meggyőzze a szájtáti gyermeksereget a zúgó Volga meseszerű mivoltáról.

Sári néni inntől kezdve mindig ráncolt szemöldökkel néz rám, s én fájdalomosan veszem tudomásul, hogy nem szeret, pedig én olyan jó kislány vagyok. Lehet, hogy Ausztrália miatt van az egész?

– Jön a Feri bácsi!

A bejelentés kavargó melegséggel tölt el gyomortájékon: most végre meglátom ezt a titokzatos nagybácsit, aki az én értelmezésem szerint állatszeliidítéssel foglalkozik, és naphosszat cowboykalapban kergeti lova hátán a farácsok mögül kiszabadult kengurucsordát, akárcsak Ray Krebbs a vadlovakat a dallasi prérin.

– Mindenki meghalt...

- Salzburgi bombázás...
- Senki nem élte túl...
- Kiugrottunk a vonatból...
- Elvették a budakeszi házat...
- Feri bácsi 56-os...
- Feri bácsi 56 óta nem volt *itthon*...
- Laci bácsit meglőtték...
- Elolvassák a leveleket...
- Nem hosszabbították meg a Nagymamáék vízumát...
- Helyhiány miatt nem vettek fel az egyetemre...

Elkapok egy-egy mondatfözlányt, Anyám perel megint, zárt ajtók mögött. Én a folyosón szorongok: a felnőttek mind benn vannak, a májusvégi napfény pajkos kíváncsisággal siklik át a tejüvegen, de engem nem repít át a másik oldalra; tompa beleegyezéssel veszem tudomásul, hogy a *kindség* határain Feri bácsi jelenléte sem léptet át, én most sem kaptam vízumot a nagyok világába.

Egyedül hagytak a tudatlanság kies senkiföldjén. Vagyis nem teljesen egyedül, be vagyok öltöztetve, mint egy kis modellbaba: új farmer, új, piros cipő, új koalás póló a kinőtt helyett, plüsskenguru. Engem azonban mindez nem kábít el, nem köt le. Forog a fejem a Chanel, Madame Rochas és még ki tudja milyen parfümöktől, (a felnőttek ajándéka ez), és konokul követelem, hogy engedjenek át oda, a másik oldalra, oda, ahol titkos történetek, háborúk, halál, düh, bosszú, csatazaj, gonosz és jó harcának dübörgése tölti be az emlékezetkuckó terét.

Engem megint egyedül hagytak. Egyedül kuporgok a bereteszelt ajtó mögött. Egyedül, családi képek, közös szavak nélkül. Történeteket akarok! – üvölt bennem egy követelőző hang, olyan irtóztató erővel, hogy összeszorul a torkom, és könnybe lábad a szemem. S mint mindig, amikor ez a fajta történettelen magány rám tör, mesélésbe fogok.

Magamnak mesélek. Magamnak építek mesevárat.

Az ajtó mögötti könyvespolcon két titokzatos faszobrocska üldögél – csak annyit tudok róluk, hogy *onnan* jöttek, Ausztráliából. *Bennszülöttek*. Soha nem értettem ezt a szót. Mi az, hogy *bennszülött*? Miben benne? A föld gyomrában, a Jóisten pocakjában? *Ott az emberek úgy lógnak Isten pocakján, mint a kiskenguru anyja erszényén?*

Az egyik faragvány dundi csecsemő, apró öklöcskéje az arcához nyomódik, pocakja dúdolva domborodik, kivájt, testét éppen csak befogadó, bárkaszerű fabölcsőben kuporog; a másik ösöreg bölcs, vájt arcú, vastag szakállú bácsi, távolba meredő, végtelen, mindentudó tekintettel. Törzsfőnök,

varázsló? Nem tudom, de a csillámló tavaszi fényben csodalepel borítja őket. Képzeletem szárnyra kap, és mire a földre telepedem, markomban a két figurával, ők már régen az ősi Egyiptomban vannak, a kis Mózes víg gügyögések közepette úszik a Nílus vízén, hogy aztán árkolt arcú, kemény tekintetű népezérként vezesse át a tömeget a végtelenben legalább negyven évig terpeszkedő, perzselő sivatagon. A nép, a buta nép csupa mezítlábas, fejkendős, félmeztelen bennszülött, a saját bumerángjaik vágják le a bűnösök fejét, Mózes haragosan mered rájuk a hegytetőről...

– Kicsikém, mit csinálsz? Nem szabad játszani a szobrokkal, ezek művészi alkotások!

– Az mit jelent, Nagyi?

– Azt, hogy ezek örök értéket jelentek. Mindig itt lesznek. Akkor is, amikor én már nem leszek.

Nagyi combjához dörgölőzöm, bocsánatkérően pillantgatok fel rá. Tegnap, ma, holnap, amikor még nem voltál, amikor még az Anyu pocakjában voltál... *De mi az, hogy örökre, mindig, amikor én már nem leszek?*

Nem akarok a Feri bácsi előtt butának tűnni, Anyám már többször is alaposan felvilágosított, hogy állandó kérdéseim „mindenkinek az idegeire mennek”, és különben is „nem szabad annyit beszélni, főleg nem idegenek előtt”, a „gyermekmesék úgysem érdeklik a felnőtteket”. Tehát ahelyett, hogy a felbuggyanó, előre együgyűnek titulált gyermeki kérdést feltenném, inkább egy általam sokkal felnőttebbnek ítélt témába kezdek, komoly, érdeklődő képet vágva.

– Nagyi, kit ábrázolnak a szobrok?

Nagyi egy pillanatra megtorpan, gondolkodik, aztán megcirógatja az arcom.

– A baba a kis Jézus, a bácsi pedig a Jóisten.

Mosolyát a selymes napfény egybemossa Feri bácsi fehér hajával, vastag szemöldökével, jóságos, kékfényű szemeivel és a „*Jóisten*” távolba meredő, mozdulattalan tekintetével.

– Kicsim, mesélj valamit a Feri bácsinak!

Kétségbeesett, tanácstalan tekintettel pillantgatok körbe, körülöttem csupa mosolygó felnőttarc, a pajkos napfény türkizkék játékosággal pattan vissza a szeretettől ellágyult tekintetek tükréből.

Igen, tanácstalan vagyok: azt mondták, nem szabad mesélni, főleg olyanok előtt nem, akiket nem ismerünk, és különben is a gyermekmesék nem érdeklik a felnőtteket... De Nagyi keze lágyan, bátorítón simogatja arcom, mellette férfi-mása, testvére, ugyanazzal a jóságos, nyílt pillantással noszogat, mosolyog, azt sugallja, ezúttal, itt benn, a zárt ajtók mögött beszélni is szabad.

Szerencsájuk van: még éppen nem értem el azt a kort, amikor a természetes nyíltságot felváltja a megfelelni vágyás – az a fajta tetszeni akarás, amely aztán egészen ellentmondásos módon félénkségbe, szégyellős hallgatásba torkollik, mert érezzük, még nem vagyunk képesek *pontosan azt mondani, amit a másik hallani akar*. No, meg mindjárt ki is derül, hogy családirag vállalt némaságom, mesterségesen elfojtott mesélőkedvem pusztán álarc, igen könnyen letéphető maszk, nem lényem része még: mögötte tavaszi virágként kibomló nyíltság tarkállik. Nem tanultam még meg őszintén, belülről jövőn gyanakodni, akárhogy is igyekeztek.

– Meséld el a *Kecskemamát*. (A családi szótár így referál Grimm *A hét kecskegida* című történetére, talán mert én magam – valami megmagyarázhatatlan oknál fogva – mindig az Anyuka jótündér-szerepére helyezem a hangsúlyt.)

És én gondolkodás nélkül belevágok, csilingelve, büszkén, hogy végre én is részese lehetek a közös történet-mesélésnek.

*„Volt egyszer egy kecskemama,
Almában hét kicsi gida,
Anyjuk szívének csücske,
Aprócska öröme, picinyke fénye.*

*Egy napon kecskemama kézbe kapta kosarát,
S mind egy sorba állította a hét kicsit gidát.
„Lurkócok-gyerkőcök, hallgassatok most rám:
Mama most az erdőbe megy, fűvet szedni,
Korgó-morgó bendőtök megtölteni.
Odakinn ólálkodik a gonosz farkas,
Furfangos, fekete mancsú ordas,
Tátogó szája kecskegidára éhes,
Ha kinyitjátok az ajtót, megles,
S mind egy szálig bekebelez.”*

*Bólogatott a sok kicsi gida,
Szófogadón, készségesen.
„Igen, mama, igen, mama!”
S magában mind erősen megfogadta,
Hogy kis kunyhójuk melegét féltve őrzi,
S a farkast bizony be nem engedi.”*

Feri bácsi arcán végtelen mosoly csillog, s közben – számomra érthetetlen módon – potyognak a könnyei. Hiszen ennek a történetnek jó vége van! *Happy ending, igazi happy ending, Ferkó, miért sírsz?*

Megállít a mesélésben, most szól, hozzám szól, csak hozzám, talán először:
– Várj *hanika*, keresek egy *kaszettet*, ezt *rekordolni* fogjuk, és megmutatjuk az egész családnak *Osztráliában*.

Lázás kutakodás indul, mindent felforgatnak, mire végre előkerül egy magnókazetta a szekrény mélyéről, és én trillázva belefogok újra a rímesített Grimmbé. Rettentően büszke vagyok! Én is része lettem a családi meséknek...

II – A farkas bendőjében

*Menekül a három kicsi gida,
ki merre lát,
égszakasztó kiáltás s riadalom,
asztal, ágy, falióra,
megannyi rejtek, de jaj,
az ordas mindenkit meglel, s
habzsol, míg csak bendője
puha gidahússal nem tel.*

2013. június, Párizs

[...]

Látja az ég-töltést megroppanni, átszakadni, és látja, ahogyan fekete, zúgó lávaáradat, csillámló meteoritok, kénes fehér villámok lövellnek ki a megnyílt résekből. Az örült zenekar tűzmuzsikát játszik, irgalmatlanul.

Lát embereket, állatokat élő tűzcsóvákka lobbanni vagy másokat szétolvadni a kibelezett utcákon loccsanó, cseppfolyós aszfaltban, és megint másokat szanaszét szakadni, cafatokra.

Lát ferde vonalban szárnyra kapó fákat, amint hatalmas, lángkócos dárda-ként beverik a házak homlokzatát, csak úgy spriccelnek az ablaküvegek, repülnek a kémények, a cserepek, a gerendák.

Látja, amint a víz felparázslík, a kikötőben, a kanálisokban, a folyókban, a csatornáknakban. A víz mindenhol tüzet fog és sisteregve gőzzé robban; még a tévelygők, a haldoklók arcán csurgó könnyek is lángra kapnak.

Érzi az égett hús dögletes szagát, a főtt hús hányingert gerjesztő jellegtelen-ségét, a vér és a zsigerek bűzét. A téglák, a macskakövek, a gerendázat már csak feketéllő homok, szétmállott kavics, égett szénkocka.

[...]

Sylvie Germain, *Magnus*

Örülten pattogó lendülettel, megszállott ihletettséggel fordítok. Akár a lávaként felfakadó gyógyvízbuborékok a gejzírből, úgy buggyannak ki a szavak ujjaim alól. Nem tudom, honnan ez a könnyedség, honnan ez a meggondolatlan, ösztönös írásmód, mely ezúttal nem szomjazza a szokásos mérnöki pontosságot, intellektuális erő-feszítést: mintha a lefestett kép belőlem törne elő; én dobálom rá a hang- fényhatásokat, én rohanok üvöltve a lánggá lobbant város szénfalai mentén, az én sikolyom árasztja el a Munch-festmény színcsónáit...

Hetek telnek, a regény lassan nyomdakész, de álmaimban még mindig ugyanazok a színfolyamok hömpölyögnek. Mélyülnek a karikák a szemem alatt, lassan holdkór-módban ragozódik az életem, a szavak alvajáró susogással sorakoznak egymás mellé, szinte már nem is létezem.

Reggelente Vélibre pattanok, milyen remek találmány ez a bérbicikli, angolórát tartok, végigkerekkezem a Saint Germain des Près-n, elengedek egy-két nem túl hízelgő megjegyzést az erőszakosan nyomakodó francia sofőrök édesanyjának foglalkozását illetően – persze csak magyarul, nehogy diplomáciai nézeteltérés adódjon kevésbé diplomatikus stílusomból...Élek?

Angolt tanítok. Kétnyelvűként adom el magam, ausztrál rokonságról hadovállok a nem anyanyelvi tanárokat sznobul lenéző, egyébként nyelvi analfabéta franciáknak.

Egy reggel valami elnyomhatatlan vágy kezd bennem munkálni, s a szokásos Bach vagy Beethoven helyett Zoránt *kell* hallgatnom a Saint Germain des Près fái alatt gurulva – milyen remek találmány a *smartphone*, éljek bárhol is a világon, ha éppen arra támad kedvem, hogy *Magyar népmeséket*, *Süsü a sárkányt*, *Kis Vukot* vagy Zoránt hallgassak, a *youtube* nagylelkű megosztói jóvoltából ezt is megtehetem: így aztán magyarságom, nyelvem érintetlen. Nem úgy, mint Feri bácsi, aki nem csak Frank Holl-lá vedlett, de nyelvében is amputálta a mindannyiunk közös jövőjét *építő* népi demokrácia: maga is csak Hunglishként

címkézi azt az ügyefogyottan bicegő nyelvi egyveleget, melyen a világ minden táján kommunikál, jókat mulatva saját nyelvi gyökértelenségén.

Apám hitte...ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná... Potyognak a könnyeim, patakokként folynak egybe az elkent takonnyal, a Saint Germain des Près-n lelassít egy-egy jó szándékú motoros, ça va Mademoiselle?, ça va ; persze, minden rendben, amikor én már nem leszek... ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná...

Motoros afázia, szólt a diagnózis több mint tíz évvel ezelőtt, akkor még Budapesten. Éppen úton voltam a felnőtté válás felé, lassacskán készen, éretten a múlt befogadására, a népi demokrácia is kilehelte már a lelkét – itt lett volna az ideje, hogy emlékezetkuckóm mesetéglák helyett megélt történetekkel teljék. Hogy megtudjam, ki is az én Nagyim valójában. Mit élt meg gyermekként, milyen volt a fiatalkora, hogyan s kit szeretett, mitől szenvedett... és akkor jött egy vérrög, alattomosan befészkelte magát egy agyi érbe, elterpeszkedett, beszívta az utolsó oxigénmolekulákat, és volt, nincs, a múlt szóáradatát beszippantotta a hypoxia, egyedül kucorgok tovább a farkas torkában. Anyám másodlagos forrás csak, mint oly sokan a generációjából, indulatos, túlzó, toldozó-foldozó, leegyszerűsítő gesztáíró, fekete-fehérben látó, elvakult festő, nem hiteles szemtanú vagy öreg bölcs. Nagyí pedig lassacskán belevész az amikor én már nem leszek idősíkba – s ki tudja, talán soha semmit nem árult volna el: oly gondossággal hallgatott mindig gyermek- és fiataikoráról, érzéseiről, szerelmeiről, hitéről – saját magáról, függetlenül attól, hogy a besúgókorosznak hivatalosan vége volt: a szemét nem vész el, csak átalakul, hajtogatta. Ez a társadalmi energia-megmaradás törvénye. Tehát jobb félni, mint megijedni.

Honnan jövők?

Hol voltatok, kik voltatok, mit láttatok, amikor én még nem voltam?

Tovább fagyoskodom, egyedül, emléktelenül a farkasbendő ürjében.

Ám a Magnus valamit felkavart.

Forgok, morgok, ki vág ki innen engem?

III – Kibújik a kicsi gida

*Pördül-fordul, kétségbeesve kutakodik,
„Hol a három kicsi gida?”
Asztal, ágy alatt, szekrény mögött, mindhiába –
Üresen kong a kuckó, pang a szoba.
„Lackó, Ferkó, Rózsika?”
S mikor épp Ferkót szölongatja,
Hármat ver a falióra,
S kiált a kis cingár hangocska:
„Jövök mama, jövök mama!”*

2014. február, Párizs-Melbourne

Lackó, Ferkó, Rózsika...elvesztetek már az *amikor én már nem leszek* ködében...Holl László, Holl Ferenc, Holl Mária Róza...hol voltatok, hol nem voltatok, *has been* már mindegyikötök, hol a három kicsi gida? Ki maradt, mi maradt a neveteken túl?

Maradtam én?

Ám esetükben a *benned élünk tovább* emberi időhöz alkalmazkodó közhe-lye nem állja meg a helyét: nem éltek bennem tovább, elnyelt minket az emlékezet zabáló farkastorok.

Vagy talán mégsem. Maradt még egy memóriakártya, egy kimerülőfélben lévő merevlemez, épp csak meg kell találnom a *reset buttont*... Megtalálni a reset buttont, hogy az időnként rövidzárlatként felszikrázó, kavargó emlékezethalmok rendezett egészszé álljanak össze. Élettörténetté.

Én-építő emlékvárrá.

Frank Holl ott kucorog a Jóisten gyomrában, Ausztrália gomolygó, emlékezetmentő bendőjében. El kellett menni, hogy valaki maradjon?

Paompaompam... Paompaompam... Paompaompam... Paompaompam...
Paompaompam...

Buggyog a skype-buborék, meghazudtolja az idő és tér törvényeit a kipatanó, egy gombnyomásra tizenhétezer kilométeren átsuhanó, superszonikus Párizs-Melbourne expressz. A vonal másik végén a *feriholl pszeudo*.

- Szervusz, Feri bácsi.
- Háj, hanika. Hogy vagy?

Erre nem válaszolok. Hosszabb-rövidebb „nyugati” életszakaszaim során már megtanultam, hogy erre a kérdésre senki nem vár szép magyaros rapszodikussággal elnyújtott panaszdalt, legfeljebb hasonló hányavetiséggel odadobott *And you?-t*. És különben is, ezúttal mindketten tudjuk, hogy *van miről beszélni*. *My Uncle Frank and me*.

– Feri bácsi, mesélj nekem. Először arról, amikor még kicsik voltatok. A háborúról. Salzburgról. A vonatról. Furcsa dolgokat álmodom mostanában.

– Jaj, tudod nagyon nehéz nekem erről beszélni. Anyukáddal⁶ meg a Laci bácsival sem beszéltünk soha erről, pedig nem tettünk hallgatási fogadalmat. Nem is tudom, miért nem. Biztos el akartuk felejteni. Jobb elfelejteni. Tudod, még ma is, ha rá gondolok, összeszorul a szívem. Ezért nem érti senki, miért nem vagyok képes még mostan sem végignézni az olyan filmeket, ahol valakivel valami rossz történik, ahol megölnek valakit. És azt sem viselem el, ha az életben valakivel valami rossz történik. Ezért is igyekszem mindig mindenkinek segíteni. Biztos azért van ez, mert a rossz dolgok arra emlékeztetnek, ami akkor velünk történt.

Feri bácsi Nagyfi férfi-mása.

Minden szavával rá emlékeztet – olyan dolgokat mond ki, melyeket én csak láttam, de soha nem értettem, s ezért szavakba sem tudtam volna önteni. Igen. Emlékszem. Emlékszem, hogy a Nagyfi képtelen volt végignézni bármilyen akciófilmet vagy akár egy szimpla bűnügyi sorozatot is. Igen, emlékszem, amikor betört végre a vadkapitalizmus TV2stől, RTL-klubostul, hogy el volt keseredve: már nem tudott semmit megnézni, vége volt a jó kis

⁶ Feri bácsi rendszerszerűen összekever Anyámmal, vagy valamiféle későn érkezett kishúgként kezel, így válok az ő történeteiben Juditkává Anyám után, s így lesz a Nagyiból „Anyukád”. A történeti hűség kedvéért megőriztem ezt a megszólítást a leírt beszélgetés során – valahol talán jól mutatja, hogy Anyámék generációja, az ötvenes-hatvanas évek szülöttei, a hosszú ideig őrzött, elhallgatott és túl későn átadott emlékek, s talán a fojtogató, némaságra kényszerítő rendszer miatt *nem tudtak tanúkká válni*.

Latinovits-filmeknek. És én ezen kamaszként igen jól mulattam. *De Nagy, ezek csak filmek!* – kuncogtam.

Igen, emlékszem.

Jóságos tündér volt. Végtelen, szeretet-adó nagylelkűségéből Anyám és az egész család rendszeresen gúnyt űzött: patetikus volt a szemünkben.

Igen, emlékszem: külön családi botrány tárgyát képezte, amikor egy drogos családból kiszakadt, mozgáskorlátozott árvával foglalkozott évekig, hát még, amikor a szomszéd kiskorú cigánylány csecsemőjére vigyázott hónapokig. Nagy pedig csak hallgatott, és konok sértődöttséggel osztogatta a szeretet pénztelen érdemét. Rendületlenül.

Elmélázom még egy pillanatra: meghökkentő, hogy a történelmi sérelmek, az egyéni szenvedés kiből mit vált ki. Vannak, akik hitüket veszítik, s az emberiség iránti, örök s generációkon át megőrzött, fröcsögő gyűlölettel és cinizmussal állnak bosszút a világon, mások pedig önszenvedésüket a belső csend és a külső fény rendíthetetlen bástyái mögé szorítják. A szenvedés tehát valóban vízvázasztó. Lépcső, fel vagy le: építő vagy romboló próbatétel.

No, de ez nem a mélázás pillanata.

– *Hanika, én a háború elejéből nem sok mindenre emlékszem. Tudod, én voltam a kicsi Ferkó, csak két éves lehettem, amikor kitört. A budakeszi időszakról sajnós nem tudok mesélni ezért.*

– De Salzburgra emlékszel azért?

– *Igen Salzburgra már jól emlékszem, akkor már vagy hat-nyolcéves lehettem. Persze tudod milyen az emlékezet, az is lehet, hogy minden ki van színezve. Ki tudja, mire emlékszik az ember: ha egyszer nem írtad le, lehet, hogy másképp alakítod a dolgokat. Azt tudom csak neked elmondani, amire én azt gondolom, hogy emlékszem, de ki tudja...*

– De Feri bácsi, Salzburg – szakítom közbe most már türelmetlenül.

– *Hanika, mit szeretnél tudni? Én mindent elmondok, csak kérdezz – mondja hetvenévnyi hallgatás tanácstalanságával.*

– Hogy kerültetek oda? És miért? Mit kerestetek ott?

– *Hát, nem tudom pontosan, mikor volt ez. Tudod a Papámat elvitték a frontra. Akkoriban már nem voltak férfiak a faluban, csak asszonyok meg gyerekek. A Mamám szép fiatalasszony volt, ott állt a három gyerekkel, és közeledtek az oroszok, aztán hallottuk, hogy minden asszonyt megerőszakolnak, akit érnek, meg aztán az én Papámat, mivel német anyanyelvű volt, német katonaként vitték el a frontra, úgyhogy nagyon féltünk, hogy mit csinálnak majd velünk. Ilyen nagy vasúti kocsikba tettek minket, tudod, na, hogy is*

hívják... tudod, aminek nincsen ablaka, és az állatokat szokták benne szállítani.

– *A boxcarra gondolsz Feri bácsi? Marhavagon.*

– *Igen, az az, bokszkár. Marhavagon. Szóval összecsatoltak két ilyen bokszkárt, és abban lehattunk nem tudom hányan... csak arra emlékszem, hogy olyan sokan voltunk, hogy nem tudott egyszerre mindenki lefeküdni. Az állandó éhségen meg szomjúságon túl a bizonytalanság volt a legszörnyűbb. Persze nem volt ám mozdonyunk, szóval soha nem tudtuk, hogy mikor és hova megyünk tovább. Csak néha-néha jött egy lokomotív, és tolt minket előre a síneken. Olyan ötven-hatvan kilométerre lehattunk mindig a front előtt. Amikor megállt a vonat, kiszálltunk mindig, mi gyerekek, és mentünk kéregetni a legközelebbi faluba. Tudod, mi utánunk senki nem nézett⁷, senki nem ügyelt ránk. Nem voltunk sem osztrákok, sem németek, sem igazi magyar menekültek, csak kerengtünk. Aztán azok ott a saját falujukban, otthonukban éltek, volt még ez-az a kamrájukban, egyszer kaptam három krumplit, olyan boldog voltam...*

Na, látod, most jut eszembe valami érdekes, ahogy így belekezdtem. Egyszer egy ilyen alkalommal, amikor mi gyerekek éppen jöttünk vissza a faluból az elemózsiával, amit sikerült koldulni, egyszer csak elindult a vonat. Hát szaladtunk utána, mint az örültek. Emlékszem a Mama úgy üvöltött, mint aki esztét veszítette... A Laci meg a Rózi is rohant, tiszta erőből, a Rózi fogta a kezem, húzott maga után. De aztán, amikor ugrani kellett, nem tudott fölrántani, és mire felugrott, engem már nem tudott újra elkapni, én meg hiába szaladtam, lemaradtam. A Mama majdnem megbolondult. Azt mondják napokig zokogott.

– *Soha nem hallottam ezt a történetet! Hogy találtak rád végül?*

– *Hát, ahogy ott lemaradtam, azt hiszem leugrott értem a Laci. De az is lehet, hogy valami másik nagyfiú. Igen, talán inkább valami másik nagyfiú. Csak azt tudom biztosan, hogy sokkal idősebb volt nálam, a nevére nem emlékszem. Csak arra, hogy napokig kerengtünk utána, kerestük a vonatot, én csak követtem a fiút, ő volt a nagy, én mentem utána, ő intézkedett. Aztán nem tudom hogyan, látod, akkoriban voltak ilyen csodák, teljesen hihetetlen, de egyszer csak ott volt a vonat, benne a Mamával. Olyan nagyon boldog volt! A karjába kapott, agyon puszilgatott meg ölelgetett. Látod, ilyen csodák estek meg akkoriban.*

– *És ez már Salzburg környékén történt?*

⁷ Gondoskodott rólunk. Az angolszász „look after” szó szerinti fordítása ez. Megőriztem Feri bácsi nyelvi hibáit, az autentikusság kedvéért.

– Hanika, fogalmam sincs, hogy hol jártunk. Valahogy voltunk Németországban is, aztán visszajöttünk Ausztriába. Azt tudom, hogy sokat voltunk Tirolban, ott voltak azok a nagy hegyek, hatalmas, zöld erdők, meredek lejtők, friss levegő, és főleg sok-sok csobogó patak. Volt friss víz, hatalmas dolog volt ez nekünk akkor, hegyeket sem láttunk soha még addig, és néha még erdei gyümölcsöt is találtunk. Mindig csak tologattak minket, ide-oda. Folyamatosan úton voltunk, a front előtt.

– Feri bácsi, most értettem meg csak valamit. Emlékszem, amikor kicsi voltam a Nagyival simiztünk a konyhában, és ilyenkor mindig ugyanazt a dalt énekelte nekem: *Die Tiroler sind lustig, die Tiroler sind froh...* nem emlékszem a folytatásra. És gyerekként először azt hittem, hogy valami rollerről van benne szó. És akkor a Nagyfi elmagyarázta, hogy nem, Tirol törpeország, ahol gyönyörű zöld hegyek, friss patakok csordogálnak, és a gyerekek boldogan játszanak az ott élő apró emberkéekkel meg az őzikékkel, akik pont olyanok, mint Bambi, és gombát gyűjtögetnek együtt a hegyi lejtőkön... és persze, amikor már nagyobbak voltunk, a rendszerváltás után, minden nyáron eltöltöttünk egy hetet ezen a mesészerű vidéken. Hogy szeretett ott kirándulni a Nagyfi... csak most fogom fel, miért... ő maga soha nem árulta el. De félbeszakítottalak.

– Igen, a hegyek, most megint eszembe jutott egy érdekes történet, ahogy a hegyekről beszéltél. Látod, erről tényleg soha nem meséltem még senkinek. De ahogy itt szóba kerültek a hegyek, hirtelen beugrott egy kép... Egyszer kitoltak minket a sínekre, olyan jó húsz kilométerre a falutól. Vagy nem tudom mennyire, de eltartott egy darabig, és az a lényeg, hogy nem lehetett már gyalog visszamenni. Aztán hirtelen lecsatlakozott a mozdony, és eltűnt valahova. Nem tudom, miért, biztos, mert tudták, hogy jönnek a repülők. Ott állt a vonat a két hegy között beszorítva, az egyik oldalon szakadék, a másikon a fenyves erdő, az emberek kiugráltak a vonatból, berohantak az erdőbe. De mi túl kicsik voltunk, vagy a Mamám túl későn értette meg, hogy mi történik, vagy azt gondolta, hogy ott jobb lesz... A lényeg, hogy egyszer csak jött a nagy repülő, tudod olyan bomber, csak a zúgásából ismertük meg. Abban nem emberek ültek, hanem állatok. Igen, abban biztos vagyok, hogy azok már állatok voltak, mert ember ilyet nem csinál. Úgy játszottak velünk, mint macska az egérrel. Olyan volt az egész, mint egy amerikai film. Rataatatata... lőtt a gépfegyverrel, és akkor mi mindig átszaladtunk a vonat másik oldalára, mint ahonnan jött. Akkor átrepült a fejünk felett megfordult, és jött vissza... és zumm és rataatatata... mi meg megint szaladtunk a vonat másik oldalára. Nem ezek nem emberek voltak, ezt csinálni egy fiatalasszonnyal meg három gyerekkel. Órákon keresztül. Előre-hátra, macska-egér játék.

Mert biztosan látták, hogy gyerekek vagyunk, és nincs fegyverünk. Ezért sem szeretem a háborús filmeket, azokban mindig az amerikaiak a hősök. Ezek nem hősök voltak, hanem állatok.

– És ez már Salzburg környékén történt?

– *Azt nem tudom pontosan, és végül is nem ez a lényeg. Valahol a hegyek között, Tirolban. Volt ott valami nagy tó. Zell am See. Ebben az időben is össze-vissza koldultunk. Aztán nagy nehezen Salzburgba keveredtünk, ilyen bőrrekben laktunk, tudod, ahol a katonák voltak előtte... kaszárnya, ez az! Látod, én már nem tanulok meg soha rendesen magyarul. Szóval ott laktunk a kaszárnyában. A katonák már nem voltak ott, teljesen üres volt. Csak mi maradtunk ott, asszonyok meg gyerekek. Felmásztunk a várba a fogaskerekű sínjein, úgy játszottunk. Mert tudod Salzburgban is van egy vár, úgy, mint Budapesten, és oda is fogaskerekű visz fel... na, és mi olyan jól játszottunk, úgy másztunk fel a síneken négykézláb, mintha lépcső lett volna. Látod, amikor gyerek vagy, minden lehet szép, még a legnagyobb nyomorúság is. És persze nem volt semmink. Se ruhánk, se ételünk. Pedig a Mama becsomagolta az útra a ruháinkat. Volt egy ilyen nagy faládánk, azt cipeltük. Aztán nem tudom, hova lett, de mire Salzburgba értünk, elmaradt rólunk, és nem volt már semmink. Szóval minden nap mentünk ételt koldulni. Főleg az amerikai katonáktól. Tudod, az ő táboruk nem volt már messze. Azok között voltak rosszak is meg jók is. Lehet, hogy ez így túl egyszerű, de gyerekként én ezt így láttam. Tudod, mikor ettek, le kellettett kaparni a maradékot a tányérról, és akkor azt nagy bödönökbe dobálták. Na, mink azért mentünk, hogy ezt megszerezzük. Szóval, amelyiknek jó szíve volt, az nem oda öntötte, hanem az én dobozomba. Tudod, volt egy nagy, ötliteres olaj-konzervdobozom, azt a Mama szépen kitisztította, levágtuk a fedelét, és akkor a katonák abba kaparták a maradékot. És volt ám egy másik dobozom is, mert ezeknek volt hot csokoletjük is, és mindig kértem tőlük, hogy azt oda borítsák. Hú, de nagyon büszke voltam, ha sikerült csokoládét szerezni! Persze voltak köztük olyanok is, akik csak ránk legyintettek, és elzavartak, vagy felhúzták az orruk, és lenézően elhessegettek... Az ilyenek sokszor beleöntötték a forró csokoládét az ételes bödönbe, a szemem láttára. Persze én ezt gyerekként csak a csokoládé miatt sajnáltam. A többit nem értettem... Hát így ment ez akkoriban.*

Na, az evés-ivásról jut eszembe, egyszer meg a Laci jól csőbe húzott. Tudod, ő volt a nagyfiú, én mindig inkább a Rózsival játszottam, de azért szerettem volna én is nagyfiú lenni. Úgyhogy persze sokat verekedtünk, tudod a fiúk már csak ilyenek, nekem meg már akkor is kemény volt a fejem, úgy hívtak, hogy Holács...igen, én vagyok a Holács, még ma is kemény a fejem... na, szóval a Lacival állandóan verekedtünk, ő volt a nagyobb, beszorította a fe-

jem a két lába közé, én meg ott fickándoztam, mint valami partra vetett hal, de nem hagytam ám magam, véresre kapartam a combját! Én vagyok a Holács...

Aztán egy alkalommal szereztek valahonnan a nagyfiúk valami spirituszt, úgyhogy elbújtunk egy bokor tövében, és körbeálltak, mondta a Laci, hogy igyak én is, ha olyan nagyfiú vagyok. Hát, persze nem mertem nemet mondani, úgyhogy jól meghúztam az üveget, aztán meg a Laci vitt haza a karjában, a Mama meg teljesen kétségbeesett, hogy mi lesz most velem, megmérgeztem magam, aztán szegény próbált tejet szerezni valahonnan, a szomszéd szobákban lakó asszonyoktól, de persze senkinek nem volt semmije, végül egy gyermekágyban levő asszony adott nekem a saját tejéből, amitől persze még jobban hánytam. De valahogy csak túléltem. Jaj, szegény Mama, milyen rossz gyerekek voltunk!

– Feri bácsi, és a bombázás? – kérdezem az elérzékenyült csendet kihasználva, s mert érzem, hogy Feri bácsi úgy tolja maga előtt ezt a kényes témát, mint a mozdony a vonatot...

– *Hát, nem szeretek erről beszélni. Tudod, akárhogy próbálok visszaemlékezni, a Rózsival meg a Lacival soha nem beszélünk róla többet. Pedig nem állapodtunk meg semmiben. Valószínűleg mindannyiunknak könnyebb volt így, túl fájdalmas lett volna.*

– Tudod, Feri bácsi, te elmentél és talán nem értesz egyet, s mást. Én azt hiszem, hogy ők féltek beszélni, mert amit mondtak volna, ellentétes volt a hivatalos ideológiával. És azt gondolom, a Nagyfi eleve nem szeretett magáról beszélni... De tudod, nekem már csak te maradtál, te vagy az egyetlen, aki el tudja mesélni azok közül, akik ott voltak.

– *Igen, azt hiszem ez ilyen... na, már megint nem tudom, hogy mondják... tudod, ánkánsősz dolog volt. Tudod, amikor az ember nem szándékosan nem beszél dolgokról, hanem mert el akarja felejteni. Ánkánsősz.*

– Tudatalatti, Feri bácsi.

– *Á, igen, tudatalatti! Hogy nem jutott eszembe... – mulat magán.*

– Feri bácsi, a bombázás...

– *Persze, neked azért elmesélem. Te vagy az egyetlen vérrokonom, aki megmaradt az öreg kontinensen. Legalább te tudjad, mi történt. Szóval egyszer csak tovább kellett állni Salzburgból is, mert jött a front. Úgyhogy kimentünk a pályaudvarra, ott várt minket a két bokszkár, én nem tudom, hogy lehet, hogy azt mindig újra megtaláltuk. Azon napon be is fészkeltek oda magunkat mind, pontosan úgy, mint annak előtte. Hát aztán egyszer csak megszólaltak a szirénák. És akkor mindenki kiszaladt, be a hegy aljába, ott volt egy bunker, még ma is meg van, azóta voltam ott, egy hatalmas kár parking*

nem segíthet, a Te erőd nem törik meg. Hő imáit gyermekidnek, nem, Te soha nem veted meg. Hol a szükség kínja nagy, mutasd meg, hogy anya vagy. Most segíts meg, Mária, ó irgalmas Szűzanya. Most segíts meg, Mária, ó irgalmas Szűzanya. Keservét bának-bajnak eloszlatni van hatalmad. Hol ember már nem segíthet, a Te erőd nem törik meg. Hő imáit gyermekidnek, nem, Te soha nem veted meg. Hol a szükség kínja nagy, mutasd meg, hogy anya vagy. Most segíts meg, Mária, ó irgalmas Szűzanya. Most segíts meg, Mária, ó irgalmas Szűzanya. Keservét bának-bajnak eloszlatni van hatalmad. Hol ember már nem segíthet, a Te erőd nem törik meg. Hő imáit gyermekidnek, nem, Te soha nem veted meg. Hol a szükség kínja nagy, mutasd meg, hogy anya vagy. Most segíts meg, Mária, ó irgalmas Szűzanya. Most segíts meg, Mária, ó irgalmas Szűzanya. Keservét bának-bajnak eloszlatni van hatalmad. Hol ember már nem segíthet, a Te erőd nem törik meg. Hő imáit gyermekidnek, nem, Te soha nem veted meg. Hol a szükség kínja nagy, mutasd meg, hogy anya vagy. Most segíts meg, Mária, ó irgalmas Szűzanya. Most segíts meg, Mária, ó irgalmas Szűzanya. Keservét bának-bajnak eloszlatni van hatalmad. Hol ember már nem segíthet, a Te erőd nem törik meg. Hő imáit gyermekidnek, nem, Te soha nem veted meg. Hol a szükség kínja nagy, mutasd meg, hogy anya vagy. Most segíts meg, Mária, ó irgalmas Szűzanya. Most segíts meg, Mária, ó irgalmas Szűzanya. Keservét bának-bajnak eloszlatni van hatalmad. Hol ember már nem segíthet, a Te erőd nem törik meg. Hő imáit gyermekidnek, nem, Te soha nem veted meg. Hol a szükség kínja nagy, mutasd meg, hogy anya vagy. Most segíts meg, Mária, ó irgalmas Szűzanya...

– *És ezt csak mondtuk, mondtuk, órákon át. A Mama rajtunk feküdt mindvégig. És akkor egyszer csak vége lett. Csend volt. Csak a tűz égett. Minden égett. És amikor végre kijöttünk a bokszkár alól, az egész pályaudvarból semmi nem maradt. Az összes vonat eltűnt, minden épületet leromboltak. Senki nem élte túl. Csak a Mama, a Laci, a Rózsi meg én, a Ferkó. Hát így volt ez. Én nem hiszek az Istenben, de ezt az imát soha nem felejttem el.*

– *Hanika, most már fáradt vagyok, meg nagy a tájma diferenz is, de bármikor bármilyen kérdésed van, nyugodtan hívj, és mindent elmesélek, amire emlékszem.*

– *Sok kérdésem van még, Feri bácsi, de akkor majd máskor. Nagyon köszönöm!*

– *Báj, hanika.*

– *Bye, Feri bácsi.*

Emlék I.

*„És akkor a kecskemama puszilgatta, ölelgette,
De aztán eszébe ötlött a többi kiscsemete,
S Ferkó gidát faggatni kezdte:
„Hol vannak a testvérkéid, kicsi Ferkó?”
„Betört hozzánk a rút ordas,
Pocakját testvérkéimmel megtömte,
S lám most a parton horkol a beste”.*

*Kecskemama ollót ragadt erre már,
Lerohant a partra, s a kicsi gidákat
A farkas bendőből egy csapásra kimetszette.
S vígan dalolt a sok kis gida,
A farkast pedig a kunyhóba soha többé be nem eresztette.”*

Salzburg, 1945. április 30.

– Ferkókám, nagyon ügyes legyél ma, simogatja meg a kisfiú arcát a Mama.

– Igen, Mama!

Ferkó csillogó szemmel készült az újabb bevetésre: rettentő módon büszke, hogy a maga hat évével családfenntartóvá léphet elő. Olyan nagyon szép az ő gyönyörűséges, kékszemű Mamája! Úgy magasodik fölé itt a fenyvestakaróval borított hegyek előterében, akár egy égre festett Madonna. Egy ilyen Mamáért mindent meg kell tenni!

Útra kel hát a kis élelemhuszár, kard helyett egy közepes méretű konzervdoboz csörög övében. Harca fel! – kiáltja vígan maga elé, annál is inkább, mert ezúttal egyedül lépdél át a tarkabarka tulipánmezőn: bátyja, a nagyfiú valamiért a Mamával maradt, biztosan tanácskozni fognak a felnőttek, ott van rá szükség. „Nővérkéje”, Rózsika pedig kezd nagylány lenni, a Mama szerint most már jobb, ha nem megy a katonák közelébe, még akkor is, ha ezek az Amerikanerek egészen barátságosak. Soha nem lehet tudni...

Ferkó gyorsan meg is feledkezik minderről, olyannyira koncentrálnia kell, hogy ne ejtse le a nagyobbik konzervdobozt, mely aprócska testéhez képest boroshordó méretűnek tűnik: úgy cipeli, szorítja a hasához, akár Sziszifusz a ráért sziklatömböt. Nagyon fontos, hogy semmi kosz ne érje az edényt,

hiszen ha az Amerikanerek szíve ma nem lágyul meg kellőképpen a kis *boy* láttán, az egész családnak nem lesz mit ennie hazáig! Igen, végre hazamegyünk Wudigessre! A kisfiú összeszorítja a fogát, nyelvecskéje kikandikál a szájából. Gyerünk Holács, gyerünk, ne add fel...

Anyja meghatottan nézi az emberfeletti erőfeszítést, összeszoruló szemei könnyel telnek. Könnyűcsontú, ám három gyermek után már kerekded, harminc körüli asszonyka, finom, szinte már arisztokratikus vonásokkal, puha, szőke haja kontyba fogva. Kopottas köténykét visel, szemében a nemes vonásokat nem meghazudtoló, hanem – ellentmondásos módon – éppen felerősítő egyszerűség honol. Szegény, tanulatlan sváb menyecske, szívében evangélikus szerénység, Isten-bizalom: olvasni úgy-ahogy, írni pedig alig tud – lelkébe egyetlen szöveggént az Újtestamentumot vésték, arca Szűz-másolat.

Addig fürkészi távolodó fiát, amíg az már ingó pont csak, akkor hirtelen sarkon fordul, nem néz vissza többet, csak magában mormog egész délután, hangtalan pereg lelkében az ima: *Most segíts meg Mária...*

S miközben Ferkó a tulipán-rengeten igyekszik átverekedni magát, a budakeszi nőtanács hatalmas sürgés-forgás közepette lepedőkből szőtt motyókba bugyolál minden megmaradt értéket – többnyire néhány üstről, fazékról, rongyokról van szó, a túlélés eszközeiről. A környező falvak már az amerikaiak kezén vannak, mindenki a Reich és a háború végéről suttog, és bár valami homályos balsejtelem munkál mindannyiukban, próbálnak örömmel készülni. Nem sokat értenek a nagypolitikához, egyszerű munkások, kiskiparosok asszonyai ők, a Vörös Hadsereg elől a háború miatt menekültek, megtorlástól félve. Józan paraszti eszük szerint a háború vége a vérontás végét jelenti, békeidőben nincs mitől félni, s a szívükben munkálkodó honvágy erősebbnek bizonyul, mint a felsejlő rettenetes jövőkép vagy a kommunizmus eljöttéről, az orosz megszállásról szóló rémhírek. Hiszen ki tudja: maguk is szegény emberek, tőlük nincs mit elvenni...

A pakolás közepette a Mama időnként elmereng, Ferkóra gondol, rettegve várja visszatértét. S közben szervezkednek, rendezkednek az asszonyok, ki hova kerül a vagonban, mikor indulnak hajnalban, napfelkelte előtt az állomásra, ki miről gondoskodik.

Ferkó eközben lassan az amerikai táborhoz ér. Egészen pontosan megkerüli a bázist, s a hátsó konyhaépülethez lopózik, már amennyire egy alig húsz kilós, lesóványodott gyermek egy hatalmas tartállyal a kezében lopózni képes. Időnként bukdácsol egyet, csörömpöl az egymásnak ütődő két tartály, az övében fityegő, „desszertes láda”, melybe a megihletett amerikai katonák időnként beleöntik a maradék forró csokoládét a bázis bejáratánál, (ez a kisfiú

külön jutalma, gyermekkorának bonbonos dobozkája), és a nagyobb „ételhordó”, melybe az ügyeletes szakács, ha éppen jó napja van, és nem megy az idegeire a *German boy*, nagylelkűen beleborítja a táborból aznap visszamaradt moslékot. Szerencsés napokon mindkét doboz megtelik, s a Mama Rózsikával kiválogatja, ami a moslékból ehető, a maradék a környéken tévelygő menekülteké, kóbor kutyáké – a világért sem dobnának ki semmit, mit számít, hogy minden össze van keveredve, úgylis egy helyre megy! Rosszabb napokon, amikor, ki tudja miért, a katonák mérgesek, csúnyán kiabálnak, és bár Ferkó nem érti mit, de kézmozdulataikból egyértelmű, hogy jobban teszi, ha elhúzza a csíkot.

Mielőtt még bekopogna, megtorpan egy pillanatra, vet néhány hozzávetőleges keresztet, úgy, ahogy a Mama tanította, aztán nagy levegőt vesz és... még mielőtt bekopogtatna, dühös csattanással kivágódik az ajtó, nekidurran a falnak, visszacsapódik, majdnem fellöki a gyermeket. Hatalmas, csupaizom katona ront ki rajta, ingujja feltúrva, jég-kék szemei villognak, kirántja a szájából a cigarettát, előrevetett mellkassal belevágja a kisfiú nyakában csüggő tartályba, a csikk szinte eldurran, és az amerikai rámorran a gyermekre: *Fucking Nazis, that's what you get!* Aztán hirtelen hátrapördül, lendületével lesodor néhány alumíniumfedőt, fűlsüketítő, harcias csinnadrattát csap. A gyermek hátrahököl és megfordul, felnéz az égre, már a legrosszabbtól tart, amikor a hátában magasodó árnyékot észreveszi. A katona megragadja a két vállánál fogva, erőszakkal maga felé fordítja, a kisfiú hiába próbál hátrálni, a két izmos kéz akár a satu, nem menekülhet. Minden ízében reszket – a katona akkor lehajol, nyögve a levegőbe emel egy hatalmas, ötven literes tartályt, és nem nézve, hova ömlik a moslékáradat, a kisfiú felé borítja. Ferkó fürge kis ürge, félrepattan, a nyakában lógó konzervdobozt pajzsként maga elé tartja, és az suhogva megtelik. A GI végül maga elé hajítja a tartályt, üvölt, mint valami megsebzett állat, és a kisfiú jobbnak látja eliszkolni a zsákmánnyal, mielőtt még valami komolyabb dolog történne.

Száz méterrel később lihegve lelassít, és vígan nyugtázza, hogy az „ételhordó” csurig telt, soha nem szerzett még ennyi ételt! Ettől aztán vérszemet kap, vakmerőn a bázis bejáratáig biceg, háta előre görnyed a teli hordó súlya alatt. Ott az őrt álló katonákat komoly tanácskozás közepette találja, térképek fölé görnyedve forró csokoládét szopogatnak, kivéve a két ügyeletes őrszemet, akik a bejárat mellett gubbasztanak. „*Mekkora mázlista vagy te ma, Ferkó!*”, dűnnyögi maga elé vígan a kisfiú, amikor megismeri az egyik kapuban ülő Amerikanert. John mindig jószívűen neki adja a csokoládét, sőt általában körbehordja a „desszertes dobozt”, hogy a többiek is oda önthessék a maradékot. A katona ezúttal is odalöttyinti a gőzölgő italt a kisfiúnak, de ezúttal elmarad a barack a buksira és a kötelező pofisimogatás: John ideges

hirtelenséggel elfordul, elkapja a kisfiútól a konzervdobozt, és begyűjti neki a szokásos adagot. Ám ma valahogy minden katona olyan komor, *vagy talán mérgesek rám valamiért?*, a kisfiú nem tudja eldönteni. John visszajön, odaadja neki a begyűjtött csokoládét, egészen közel hajol az arcához, úgy, hogy a gyermek érzi a leheletéhez keveredő after shave édeskés illatát, hatalmas markába szorítja Ferkó fejét, és elfojtott hangon azt suttogja neki: *Go away! Weggehen! Verstanden? Weggehen!*

A kisfiú nem tudja mire vélni ezt a nyomasztó figyelmeztetést. Miért haragszanak ma rá ennyire? És ha haragszanak, miért adnak neki mégis ennyit enni? Persze, ha látott volna valaha is egy kivégzésről szóló, jó kis amerikai pszicho thrillert, tudná, hogy a halálraítélteknek dupla adag jár... De ő még televíziót sem látott soha. Így aztán csak arra tud gyanakodni, hogy valamit nem a megszokott módon csinált, vagy talán már nem olyan aranyos, helyes kis kölök, hogy mindenkinek megesik rajta a szíve? Mindenesetre emlékszik még rá, hogy a Mama arra tanította, mindig meg kell köszönni, amit kapunk, először embertársunknak, aztán a Jóistennek, így aztán, abban reménykedve, hogy ezzel javít a helyzetén, hálálkodva hadarja azt a pár angol szót, amit már sikerült elsajátítania (mivel a német nyelv, úgy tűnik, irritálja a katonákat): *Denk you! Gad blesz Ameriká!* John erre nem a szokásos hahotával felel, hanem fura módon könnyes lesz a szeme, és feszülten int a gyermeknek, hogy takarodjon. Ferkó megrántja a vállát, a Jóistennek járó köszönetről meg is feledkezik, megpördül, és a tulipánmező felé indul, ezúttal már nem szaladva: most még jobban kell figyelnie, hogy ki ne lögybölje az értékes zsákmányt. A nagy koncentrációban pillanatok alatt el is illan a fejéből az előbbi epizód, hátra sem fordul, siet a Mamához, hogy elbűszkélkedjen szerzeményével.

És a Mama valóban boldog: ölelgeti, csókolgatja hazatérő fiát – persze ez az öröm sokkal inkább a megkönnyebbülésnek, a veszélyt túlélő gyermeknek szól, mint a kiválogatandó mosléknak vagy a forró csokoládénak. De Ferkó ebből mit sem ért, ő csak azt tudja, hogy mától ő is olyan nagyfiú, mint a Laci, hiszen ő, a kis taknyos látta el a családot elemózsiával! Egész este izgatott büszkeséggel hallgatja a felnőttek tanácskozását, közéjük tartozónak érzi magát, igazi Holl-fiúnak, mindaddig, amíg nővére térdén ülve be nem szippantja egy feltartóztathatatlan álomörvény...

Másnap reggel arra ébred, hogy Rózsi simogatja a haját, és türelmesen suttogja neki: *Kelj fel, Ferkó, indulunk haza!* A kisfiú kimerülten forgolódik az előző nap izgalmai után, nehézkes mozdulatokkal igyekszik kidörgölni az álmot a szeméből, de hiszen még fel sem kelt a nap! Mire végre kinyitja a szemét, a hegyek mögül előbújó hajnali napfény besurran a vagon fémlécei

között, cirógatja az arcát. Ferkó felriad, körbenéz: a Mama mellette ül, ő maga Rózsi ölében kuporog, Laci meg a szomszéd nagyfiúkkal kvaterkál. A vagon sarkában az ételhordó, mellette a gondosan letakart desszertes doboz. Minden rendben hát. Minden rendben, csak a pályaudvarra nehezedő, fenyegető csend nem. Hol van már a mozdony? Miért nem indulunk? Miért nem jött értünk senki?

És akkor felszakad. A szirénák sikolya. Átszakítja a foszladozó hajnal ködét. Rémülettél mar a kis vagonban kuporgó asszonyok szívébe. *A gyerekek!* - szalad át a gondolat mindannyiuk agyán egy másodperc töredék része alatt. Sikolyuk sokszólamú kórusként keveredik a sziréna bűgásába, amelyhez lassan, vészterhesen motorzúgás keveredik. Nincs idő! Hova menjünk, hova bújunk? Kirajló méhkaptárként robban szét az asszonysereg, otthagynak csapot-papot, ételt, ruhát, konyhaeszközt... csak a gyerekeket, őket mentjük! Sokak ölében apró csomagocska, rongyokba bugyolált életmag, mások szánként húzzák maguk után üvöltő gyermeküket. Vannak, akik esküsznek rá, hogy még elérhető a hegy gyomrába vájt bunker, mások egyszerűen az erdő vagy a pályaudvar felé rohannak. A Mama arcán patakokban ömlik a könny, mit kezdjen három gyerekkel? Túl messze a bunker, az pályaudvar épületét biztosan bombázzák majd. De kit érdekel egy elhagyatott marhavagon? Laci és a Mama egy szempillantással megegyeznek, hogy legjobb a vonat alá bújni, az a legbiztonságosabb. *A kerék mögé! A kerék mögé!* - üvölti zihálva a Mama. *A csokoládé, a csokoládé!* – gondolja a kisfiú. Rózsi és Laci háttal a keréknek feszül, Ferkó az ölükben, Rózsi a melléhez szorítja a kisfiú fejét, a Mama letérdel és rájuk borul. *Imádkozzatok gyerekek, imádkozzatok a Szűzanyához!*

Most segíts meg, Mária, ó irgalmas Szűzanya...

Keservét búnak-bajnak eloszlatni van hatalmad...

Hol ember már nem segíthet, a Te erőd nem törik meg...

Hő imáit gyermekidnek, nem, Te soha nem veted meg...

Hol a szükség kínja nagy, mutasd meg, hogy anya vagy...

Zsoltárként morzsolja, mormogja, susogja a négy hallhatatlan, elveszett hang az imát, megállás nélkül, órákon át. Körülöttük minden folyik, a sínek, a lég, a fém; foszforeszkáló színfolyamok öntenek el mindent, a Föld elveszíti szilárdságát, hömpölyög a hang, a durranás, cseppfolyósak a széttrancsírozott testek. Az anya minden loccsanó robbanásnál összerezzen, még szorosabban szorongatja, szinte már fojtogatja gyermekeit. Azt gondolja talán, hogy megvédheti őket? Hogy az ő teste áthatolhatatlan, megolvadhatatlan pajzs?

Vagy csak a látvány elé akar magasodni, megakadályozni, hogy gyermekei lelkébe égjenek a parázsló emlékképek? *Most segíts meg Mária... mutasd meg, hogy anya vagy...*

S a gyermekek valóban semmit nem látnak. Összemosódó érzékeik csak sejtik a felvillanó fényeket, az anyag állapotváltozását, a lét folyékonyra nyúlását... hang, fény, szag eggyé keveredik, a rengő földből felszakadó minden kiáltás képzelt emlékké robban, s beléjük ég. Ahogyan anyjuk illata, suttogó hangja, védő teste is.

S amikor a világ egyetlen nyúlós, gőzölgő lávafolyam, amikor a sínek végtelen párhuzama liláskék erezetű, egybemosódó vérfolyam már csak, minden elhallgat, mindössze a lángok ropogása hallatszik.

Csend van.

Mama arcán leégett könnyek rubintgyöngyként vöröslő nyomai, a gyöngyök között koromszigetek szürke foltjai, hajából, lecsupaszodott, megpörkölődött hátából füst gőzölög. Mutatóujját szája elé emeli, csendre inti a gyermekeket.

Vége van.

Keresztet vet, sajgó térdéből vékonyka vérpatakok szivárognak a kavicsok közé.

Csend van.

Egy. Egy maradt. Egy, aki válaszolni tud még a kérdéseimre. Mert rengeteg kérdésem van még. Rengeteg történet vár. Meghallandó történet. Leírandó történet. Megírandó történet. A csöndek között, az emlékezet hézagaiban, a szavak, a képek hátsó szobáiban lappangó, farkastorokban ragadt, megírásra váró történet. A kecskegida lassan kibújik a beste bendőjéből.

A Magnus-kagylóban saját emlékezetem zúgott fel. A szó emléket, a szó szót szült. Emlékvárat.

Hiszek a dalban, a dalban, a dalban... ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná, ná...

Utószó

A kommunizmus fekete könyve szerint kétszázezer svábot telepítettek ki Magyarországról a háború után. Meglehetősen kevés élethű tanúvallomás maradt arról, hogy mit élt meg s hova sodródott, hová tűnt az egykor virágzó, tevékeny kisebbség.

A kommunizmus évei alatt többségük az emigrációt választotta, s azok, akik Magyarországon maradtak, önmagukat védendő, csöndbe burkolóztak, s ebben a csendben feloldódva gyermekeik, unokáik – a családi legendák közösségépítő ereje híján – elvesztették kulturális önazonosságuk, közösségi vagy éppen családi emlékezetük. Így aztán az emlék-átadás természetes láncolata megszakadt.

A rendszerváltás óta ez az is epizód bekerült a tudományos-történelmi módszerrel vizsgálendő témák közé, és a kisebbségek többnyire visszanyerték politikai önrendelkezési jogukat; azonban ez a felülről jövő, mesterséges jogmegújítás nem veheti át a helyét a gyökérteremtő, embertől emberig érő emlékezet-átadásnak. Ezt ma már csak az egyetemes emberi értékek megragadására képes művészi alkotások tehetik meg.

Nagy Viktória

A nádi farkas legendája

„Falu kanja” így gúnyolódtak a gyerekek, de a rosszindulatú legények is néha, ha már nem tudták bántani Ferencet máshogy. Nem a lányok utáni járkálását irigyelték, sokkal inkább arról a régi esetről (történt már vagy két hónapja) beszéltek, amikor Ferenc egyedül kiverte a nádudvari kocsmából a razziázó csendőrszakaszt. Nem a részegség dolgozott benne, hanem az igazságérzete nem engedte, hogy szó nélkül hagyja a nagyszájú kakastollasok dúlását az egyszerű terelő legények között. Amikor Bandit, a béresgyereket minden ok nélkül szájba csapta az a vörös fejű, lenyalt bajuszú csendőr tizedes, hát egyetlen kiáltással borította fel a kocsmát nehéz tölgyfa asztalát és vágta a székét ugyanazon mozdulattal a tizedes képébe. A többi csendőr erre persze azonnal az új prédának esett, de Ferencben emberükre akadtak. Kemény, ekeszarv törte marka számolatlanul osztotta a hatalmas pofonokat, amelyek elöl hamarosan az összes csendőr az utcára menekült. Onnan kiabálták vissza nagy bátran:

- Elkapunk egy este Terebesi, meglásd, cipóra verjük azt a nagy pofád!

Így is történt. Ferencet néhány nap múlva elrakták a betakarításból hazafele jövet úgy tizen- tizenketten, persze civilben a falu végén és jól helyben hagyták. Ferencben ekkor megszakadt valami. Nemcsak a testében (amit egész életében viselt) hanem lelkében is, hiszen a kis Bandi a béres is jól látta, hogy mi történik mégis elszaladt és nem hívott segítséget, pedig miatta történt az egész.

Ferenc a falu szélére járt udvarolni a tehetős Lancbach gazda rátarti Mari lányához. Sok lány kinézte magának a jóképű, erős fiút, de ő nem adta volna a nagyszájú, perlekedő Marit egyikért sem. Talán pont az vonzotta, hogy anynyira megközelíthetetlen volt. Lancbach gazda nem nézte jó szemmel, hogy az egykori nemesi család mára már nem igazán tehetős sarja minden este a kiskapuban áll és a lányával beszélget. Másról szó sem lehetett, mint beszélgetésről, de Ferenc egyelőre nem is akart mást. Azután egy fagyos karácsonyi éjjel megtörtént a csoda. Többé nem hívták Ferencet „Falu Kanjának”, és a tehetős gazda is másként nézett rá.

Történt, hogy Ferenc nagy kerülővel a nádrengeteg között ment Mari háza felé. Lopva akarta kis ajándékát Mariék kapujára csempészni. Mivel tudta, hogy mindig a lány kel fel leghamarabb, megfeyni a teheneket reggelire, így biztos volt benne, hogy megtalálja a kis kendőt, és tudni fogja, hogy kitől az ajándék. Csak rézfejű pásztorbotja volt nála és ingében a selyempapírba csomagolt kendő. Nyár óta kuporgatta a rávalót, inkább még a kocsmába kevesebbet járt csak megvehesse. Gúnyolták is emiatt a legények, de ő nem

törődött velük, inkább magába fojtotta keserűségét. Ahogy a holdfényben bandukolt a ropogós havat taposva hirtelen a nádból hatalmas, szürke kutya ugrott elé. Ferenc minden kutyát ismert a faluban, de ezt az ádázul morgó, combig érőt még nem látta.

- Biztos a másik faluból jött ide- gondolta, de hangosan csak ezt kiáltotta:

- Mész a helyedre! Ércesen zengő hangjától még a faluszéli kutyák is ugatni kezdtek, de ez az istentelen fajta, nemhogy megijedt volna, hanem egyenesen közelebb lépett. Ferenc meglódította rézfejű botját, de az beleakadt a csonttá fagyott nádba, és mint a gyufaszál kettétört. Ekkor a kutya hatalmasat ugorva Ferenc mellkasán termett, amitől a fiú hanyatt esett. Életre szóló birkózás következett, amiből csak az egyik fél kerülhetett ki győztesen. Ferenc jól tudta, hogy a kutya a torkát támadja, ezért bal kezét belenyomta az állat lihegő pofájába, jobb kezével pedig lefogta annak kapálózó hátsó lábait, hiszen az éles körmök felszakíthatták volna a hasát, mert a szűr alatt csak egy inget viselt. Hosszú percekig birkóztak lihegve a nádas szélén elfáradva az állat és az ember gigászi harcában, mikor Ferenc utolsó erejével lentébb tolt a kutyát a hasáról, ráfeküdt és szétmarcangolt karját kirántotta a hörgő állat pofájából. Csak annyi időre rántotta ki, hogy két kézzel benyúlhasson a gyilkosan kaffogó fogak közé és egyetlen elkeseredett rántással széttépje a kutya hatalmas pofáját. Olyan erővel mozdult a legény, hogy a kutya pofája a füléig szakadt. Ferenc felállt és az ajándék kendőt a karjára kötötte ömlő vérét csilapítván vele. Hazaballagott otthagya a dögöt a nádas szélén.

Másnap korán reggel - mikor a család az ünnepi misére indult volna - vette észre, hogy sebesült alkarja alig fér bele az ünneplős kabátba. Mise után a férfiak betértek a kocsmába. Ferencet ünnepélyes csend fogadta, amikor belépett. Nem értette miért bámulják a legények olyan tisztelettel, hogy még gúnyolódni is elfelejtettek. Csak a bolondos Jankó a falu bolondja vonított fel boldogan, amikor belépett az ajtón, de Jankó szavát alig lehetett érteni, így Ferenc sem figyelt rá:

- Ittan a fajkasöjő, a fajkasöjő – selypítette izgatottan. Rövid hallgatás után, amikor a kocsmáros kitöltötte a deci vöröset (Ferenc soha nem ivott többet ennél) kérdezte meg Sándor a kenyeres pajtása, hogy mi történt a karjával.

- Összeakadtam a nádban egy kutyával- felelte Ferenc.

- Hát még nem tudod Te szerencsétlen? – hadarta Sándor izgatottan – Nem kutya volt, hanem farkas.

- Farkas a fenét - legyintett Ferenc, s az ünnepre való tekintettel nem mondott izesebbet- ezen a környéken nincs olyan.

A kocsmáros is bekapcsolódott a beszélgetésbe és azt mondta, hogy reggel az erdőkerülő jött a hírrel, hogy valaki a falu szélén széttépett egy nádi farkast

a puszta kezével és behozta a törött pásztorbot rézfejét valamint az állat bozontos farkát bizonyítéknak. Azt hitték Ferenc rártiságból nem beszélt erről a templom előtt, de most már megértették, hogy csak azt hitte, hogy kutya volt, ami így elbánt vele. Délre az egész faluban szétröppent a farkasölő híre. A kevély Mari futva érkezett és kipirulva szebb volt, mint valaha. Azonnal Ferenc sérült kezét kezdte el tisztítani levéve a kendőt és félretolva a család nőtagjait. Csak mikor kimosta és az otthonról hozott patyolat tiszta kendővel bekötözte a mély sebeket, akkor szólalt meg csipkelődve:

- Aztán kitől kapta maga azt a cifra kendőt? Mék lány záloga volt?

- Neked vettem Marikám karácsonyra még a debreceni vásárban- válaszolt a felhevült fiú és rátapadt a válasz hallatán engedelmesen megnyíló leány ajakra. Ez volt a két szerelmes első csókja, amiben Ferenc még csak át sem ölelhette Marit, hiszen akkora bubát rakott a karjára, hogy még lógatni sem bírta.

- Aztán délre eljőjjön hozzánk, apám elvárja ebédre – mondta a lány levegő után kapkodva, majd felpattant, és ahogy jött úgy kiviharzott a Terebesi portáról valami szerelmes jókedvet hagyva maga után.

Ezután még hívták sok más néven is a nagyapámat, de egészen a második világháború kezdetéig Farkasölő volt a neve a faluban. Marival kötött házasságából hét gyermek született köztük az édesanyám. A háború alatt aztán volt a nagyapám neve nyomorék is, amikor egy bombázás alkalmával a bomba mellette csapódott be és farkasölőhöz méltóan két napig a földbe temetve vívta harcát a nagy kaszással. Győzött itt is. De később hívták „Habókosnak”, mert senki sem hitte el neki, amikor arról beszélt az embereknek, hogy volt egy találmánya, amit a „ruszkik” elvettek tőle. Később a helyi pap megtalálta a kopott bibliában a tustáras ismétlő pisztoly terveit, ami a háborúban Zbrojovka néven vált ismertté és itthon ma csak így hívjuk Walter típusú kézfegyver.

Így hát rengeteg neve volt nagyapámnak, de én csak egy néven emlegetem a gyermekeimnek, valahányszor meglátogatjuk Őt a temetőben, Őt, akire ismeretlenül is nagyon büszke vagyok: a Farkasölő!

Orosz T. Csaba

Nem tudom,

hol kezdjem levélnek vagy diák fogalmazásnak beillő írásomat.

Jobb, ha a kezdetektől leírom.

I. Gyermekkoromról.

Amiben több volt a bánat, mint az öröm, volt egy szegény, de nagyon boldog fiatal házaspár. Miért voltak boldogok? Mert volt egy kedves kislányuk, és egy okos szép kisfiuk.

Apukám, amikor megszületett a kislát az mondta Anyukámnak, neked is lesz már segítségével, Katóka, nekem pedig itt lesz Tibike.

Ezek a szép tervek hamarosan füstbe mentek., amikor is Apukám megkapta a katonai behívóját. Éppen aratás előtt. Nagy sírás kétségbeesés, senki segítség.

A nagyapám 38 évesen tüdővészben halt meg, a lánya szintén 19 évesen. Apukámnak 17 évesen át kellett vennie a gazdaságot, gondjaival, munkájával. Aztán megnősült, hogy legyen segítségével. Nagyon sokat dolgoztak. Mégis boldogok voltak, mert szerették egymást, és minket, gyerekeket. És volt hitük, reményük és szeretetük. Minket is az Isten és a szűzanya szeretetére neveltek. Erre nagy szükségünk lett későbbi szomorú életünkben. Az első behívó gyökeresen megváltoztatta az addig boldog szülőket. Drága jó anyánk kettő helyett dolgozott.

Hajnalba 3-4 órakor kelt, szálas takarmányt tett a lovak és a tehen elé. A trágyát kihordta, tiszta szalmát hordott alájuk, megpucolta megitta őket, megfejte a tehenet. Addigra felkeltett, felöltöztetett minket, egy-egy karaj zsíros vagy cukros kenyeret adott a kezünkbe, kannába beleszűrte a tejet, és elindultunk, a falu széléről a falu közepére, ahol a tejsarnok volt, és a nagymamámék is ott laktak. Mi ott maradtunk, ott volt még három unokatest-vérünk.

Anyukánk a tejsarnokban hagyta a tejet, és elment a határba, kapálni, kaszálni, vagy gyűjteni, kendert nyűni, paradicsomot locsolni. És még az apró jószágokról nem is szóltam; kacsá, liba, csirke. Nem is tudom mikor pihent. „Anyuka”

1939. Kiss Katóka 4 éves Kiss Tibike 2 éves és szüleink
akik az aszódi vásárba tehenet vettek.
Minket is elvittek lovas kocsin.

Most szeretnék az eredeti tervemmel foglalkozni.

II. Utolsó találkozásommal, Édesapámmal,

búcsúcsókjaival, emlékeimmel, amit soha nem volt alkalmam elmondani vagy leírni.

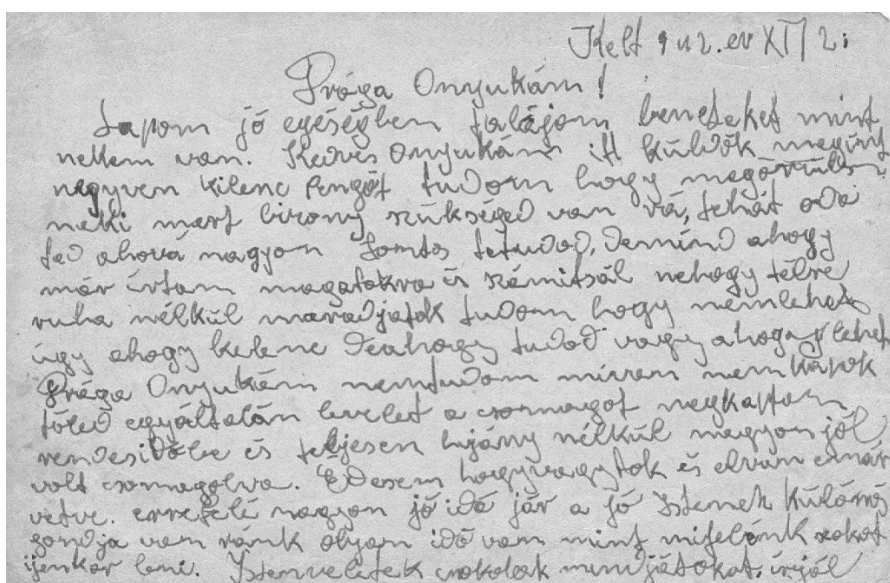
Az első behívó Salgótarjánba hívta. Őszre le is szerelték. Körülbelül egy év múlva újra behívták. A képeslapjairól emlékezem, Dés volt rajta. Ott nem tudom meddig volt.

De az utolsóra, ami kb. 1939 vagy 1940 nyara volt az már az Orosz frontra a Don-kanyarhoz szólította. Most jut eszembe, eltávozásra engedték haza, a frontra indulás előtt, mert katona ruhába láttam utoljára. Lovas kocsival mentünk az Apci állomásra. Minket, gyerekeket a kocsiderékba rakott szalmára és pokrócra ültettek. Mi egész úton énekeltünk, daloltunk, verseket mondtunk, hogy örüljön Apukánk. Akkor mi sem, de szüleink sem tudták, hogy Apukánknak búcsúdalokat - verseket mondtunk. Odaértünk a sorompóhoz, Apukánk megfordult a kocsival, és gyalog indult a vasútállomásra. Háromszor szaladt vissza, összecsókolgatni minket. Tibikét kivette a kocsiból, és csak csókolta, csókolta, mint aki vissza sem akarja tenni mindig eszembe jut

az egészségtől kicsattanó piros pozsgás arc, könnytől csillogó gyönyörű kék szem. Utoljára láttam és csókoltam. Nagyon szép volt a mi Apukánk.

A hazafelé út nagyon szomorú volt anyukánk sírt, mi is.

Aztán jöttek a zöld tábori lapok, biztatással vigasztalással, reményekkel. Néha még spórolt pénzt is küldött... mert tudta nincs keresőnk. Egyik levélben 134 forintról ír, hogy küldi, de jól ossza be Anyukám. Nekünk vegyen cipőt, vagy ruhát érte. Mi pedig vártuk haza, imádkoztunk érte. 1942 karácsonya előtt Apukánk azt írta, hazaengedik karácsonyra. Sokat imádkoztunk érte, s rettegünk meg ne fázzon hazafelé, mivel ekkor volt az évszázad leghidegebb decembere. Anyukánk beteg lett, testileg és lelkileg is összeroppant.

Jelelt 9.12.1942. XI/2.
Drága Anyukám!
Jelenleg jó egészségben találok benned mint
nekem van. Szeret Anyukám itt küldök neked
négyven kilenc pengőt tudom hogy megőröztél
mégis mert bizony szükségem van rá, tehát add
le! Ahogy nagyon fontos feladat, de mindahogy
már írtam megadok és remélem hogy te is
ruha nélkül maradjatok tudom hogy nem lehet
így ahogy kéne de ahogy tudok vagy ahogy lehet
Drága Anyukám nem tudom milyen mennyiség
föld egyáltalán lehet a csomagot megkapni
nem is tudom és teljesen hiány nélkül nagyon jól
volt csomagolva. De nem hagyhatom és elvinné
vélve. Ennek a nagyon jó ideje jár a jó időnek különös
szerepe van nálunk olyan idő van mint nálunk sokat
ifjúság van. Itt vannak azok a minőségek, így

Csak a remény éltette, végre találkozik szeretett párjával. Sajnos nem jött, soha többé nem láttuk.

Árvák lettünk hadi árvák.

III. A LEGSZOMORÚBB HÍR

Anyukánk beteg volt. De gyakran felkelt és az ablakban sóhajtozott. De soká érsz haza drága párom, csak meg ne fázzál! Nagymamánk, aki nálunk aludt nem bírta tovább hallgatni.

Jancsi már nem fázik. Anyukám elkezdett hangosan sírni, és kérdezte. Miért mondja ezt édesanyám? Aki már meg is bánta, hogy tud valamit, el kezdte

visszabeszélni, kevés sikerrel, de kissé megnyugodott. Másnap vasárnap délután jöttek a beteglátogatók, apukánk édesanyja, aki látta, hogy anyukám még semmit sem tud, elsírta magát és visszafordult az ajtóból, anyukánk megdöbbenésére. Később többen is jöttek: a keresztlánya is. Belépve az ajtón, azt kérdezte: Keresztanyám!, Igaz az, hogy keresztapám meghalt? Nagyon sikoltott anyukám, és elvesztette az eszméletét. Mindenki zokogott! A két kis árva is később tudtuk meg, hogy a nagymamámékhoz írta meg apukám katonatársa a szomorú hírt, aminek ő közvetlen szemtanúja volt Ilinkában. Mi a levelet sohasem láttuk meg. Feri bácsi a szomszéd faluban lakó katona cimborája hazakerült, és személyesen mondta el sírva, hogy nagyon boldogan készült haza. Mindhármunknak ajándékot hozott volna, Anyukámnak ágyúgolyóból készített vázát, amire rózsza szív és anyukám neve volt vésve, én karkötőt, Tibike kis réz kardot kapott volna. Eljött a hazaindulás ideje, tisztilegényként volt még ideje, s elment kedvenc tisztjének az ebédjéért. Ott kellett elmennie, ahol kb. 20-25 katona aknát telepített és az egyik rossz helyre ütött, felrobbant 30 mázsa akna. Apukám testét darabokra tépte, és a közelébe lévő katonákét is. Jekatyerinovka hősi temetőjébe katonai tiszteletadással temették el. Mi pedig hiába vártuk a boldog karácsonyt soha többé nem jött.

„Édesapám!
Született 1914.10. 26.,
meghalt a Don-kanyarban
1942.12.31.
Két árvát hagyott itt
Tibikét és Katókat.”

Ez a fénykép 1940 Péter-Páli
búcsún készült.
Kis Tibike: 3 éves,
kis Katóka: 5 éves,
anyukánk 28 éves.
Ez a kép a frontot is megjárta.

Most még egy pár emlék ide kívánczok.

Anyukám a sok munkája mellett, arra is talált időt, hogy Tibikével, aki rendkívül okos volt verset tanítson. A gyermekvilág című újságban talált olyan hazafias verseket, amik illettek Tibikénk sorsához, és Ő meg is tanulta gyorsan és el is szavalta a hősök szobránál.

Mostanában sokat foglalkozom édesapám halálával, és a mi árvaságunkkal. Olyan vers is eszembe jutott az egyik éjjel, amit anyukánk Tibikével tanított, s amit három és fél évesen a palotási hősök szobránál március 15-én, bátran hiba nélkül elszavalt, nagy sikerrel. Sokaknak könnyet csalt a szemébe. Mivel kicsi volt és nem látták csak hallották, a kántortanító fölemelte a magasba. Kiss Tibor ez a kisember nagy tapsot kapott. Én is megtanultam, mert sokszor hallottam, de csak magamnak mondtam el. El is felejtettem, de az emlékeimben mégis megmaradt.

Egyik éjjel eszembe jutott a vers címe: **Levél Oroszországba.** Ez foglalkoztatott reggelig. És összeállt a vers, címével írójával együtt.

Fecske száll, a ház ereszre zöldül a levél.
Édesapám figyeljen, rám kislát beszél.
Lepihent már házunk népe, alszik kishúgom,
Csak a bakter bandukol, a csatakos úton.
Oroszország közepébe repül sóhajom,
De szívesen mennék hozzád felhő csónakon.

Tudom, én még kicsi vagyok, itthon a helyem,
Puska helyett eke szarvát fogja a kezem.
Vígasztalom- édesanyám, ne sírjon szegény,
Nincs a háznál férfiember, hát majd leszek én.
Isten áldja édesapám, zárom levelem,
Apró kockás irkalapon küldöm a szívem.

Tibike 3, Katóka 5 éves.
Ez volt a szülőházunk Palotáson a csurgóba.

IV. Szomorú karácsony után még szomorúbb újév!

Most már nem volt apukánk, aki a zöld tábori lapon küldte a bizakodó vigasztaló kedves szavait, amire nagy szükségünk volt, főleg szegény anyukánknak! Mi csak annyit tudtunk neki segíteni, hogy nagyon jó testvérek voltunk, nem civakodtunk, nagyon szerettük egymást.

Eljött az aratás, kb. 4 kataszteri hold volt. A búza után az árpa következett, ahhoz pedig rozs kötél kellett. Hozni kellett haza rozskévéket, kicsépelni, kötelet csinálni belőle az árpának. Ez mind anyukánkra várt. Akkor már nekünk nem voltak lovaink. Nagyapámék lovait fogta be, és ment a határba. Mi Tibikével egy közeli téren játszottunk a többi utcabeli gyerekekkel, anyukánk arra jött és Tibike elment vele, hogy segítsen neki. Nagyon szerette anyukánkat. Én tovább játszottam. Vagy két óra múlva nagymamánk a főzés mellől hangosan jajgatva rohant a kereszt felé. Én is utána. Mikor odaértünk gyermeki életem legfájdalmasabb látványa tárult elém. A rakott kocsi a rozsbúzával és a frissen kaszált lucernával az árokba borulva. A lovak álltak nyugodtan. Anyukám összetörve kimászott a kocsi alól, meghallotta Tibikénk hangját. Anyukám jöjjön hozzám, mert meghalok. Fájdalmasan odakúszott hozzá ölébe vette, még ránézett és a karjaiba halt meg. Akkor érkezett meg a katonaosorvos, aki a halált állapította meg. Akkor én is összeecsuklottam, Utána még nagyon sokszor előfordult, sokszor szerettem volna én is meghalni. Anyukánk összetörve, a jóisten segítsége folytán életben maradt. Így nem lettem teljesen árva.

V. A temetés!

Anyukánk testileg, lelkileg összetörve, önkívületben a fájdalomtól feküdt betegágyában. Aratás volt, de a falu apraja nagyja eljött a temetésre, mert a kedves, okos kis Tibikét mindenki szerette, megsiratta. Anyukánk a kisfia ravatalához segítséggel sem tudott kijönni a sok zúzóadás és törés okozta fájdalom miatt. S így Tibikénket, fehér koporsójával a betegágyában fekvő édesanyánk ölébe tették. Én ott álltam az ágy mellett. Anyukámmal együtt ráborultunk, nem akartuk elengedni, hogy jöttem ki nem tudom, önkívületbe estem, ápolgattak. De ez a seb melyet kistestvérem elvesztése okozott soha nem gyógyult be. Mindig kerestem az apai és a testvéri szeretet. Ott éreztem jól magam a barátnőimnél, akiknek volt testvére és édesapja. Visszatérve még a temetésre. Kovács Károly kántortanító, aki apukánkat és az egész családját jól ismerte, Tibikét sokszor megdicsérte szép szavalataiért. Szívhez szóló búcsúztatót írt neki.

Zokogott mindenki. Csend és szomorúság költözött a házukba. „Sokszor láttam hullani anyámnak könnyeit, ki bánkódva siratta élte keserveit” idézet a búcsúztatóból. A vidámság elköltözött a házukból. Nem volt ének és verstanulás. Anyukám fiatal arcáról lehervadt a mosoly, a vidámság.

S egy hadi árva, testvér nélküli kislány Kiss Katóka, aki ma már 78 éves, boldog nagymama

A nagy jóisten és égi édesanyánk kárpótolt hét unokával, és két nagyon jó lánnyal. Ők boldoggá tesznek.

Hősi halott szerencsétlenül járt kis fia felett.

1943. július 16. Dall.: Jézus az én reményem...

Ah, hull a fájdalomnak - nehéz könnye fölém,
Mert váratlanul halál - kezébe estem én,
Tegnap még a kelő nap - vidám arcomra szállt
És a dél már elhozta a rettentő halált.

Ah, hull a fájdalomnak - nehéz könnye fölém,
Ugy-e nagyon fáj szíved - szegény édes szülém?
Szeretett kis fiadat, - örömed, gyámolod,
Bus életed reményét - a sírnak átadod.

Ah, hull a fájdalomnak - nehéz könnye fölém,
Csak te nem borulhatsz rám, - szegény édes szülém.
Szeretett kis fiadat, - szörnyen halt gyermeked,
Utolsó útjára még - el sen kísérlheted.

A zsenge gyermekkor még - nem is haladtam át,
Amidőn elszenvedtem - a rettentő halált,
Szomorú véget értem - a bus élet után,
Megnevekedett a gyász - fölöttem jó anyám.

Nem voltam boldog gyermek, - hiszen nagyon korán,
Bus árván maradtam, mert - hősen halt jó atyám.
Sokszor láttam szakadni - anyámnak könnyeit,
Ki bánkódva viselte - élte keserveit.

Honnét van ez? Mi hozta - ezt a bus végzetet?
Hiszen csendesen játsztam - a gyermekéveket.
Tudom, nem átok ért, mert - nem adtam rá okot,
Hiszen árva kis szíven - gyöngédséghez szokott.

De engem elkivántak - csak Isten tudja mért:
Szolgálatára rendelt - bus árva éltemért.
Vagy szvaló kicsiny szám - tetszett Neki talán?
S elhitt, hogy ott szavaljak - az angyalok karán!?

Óh jó anyám csak arra - gondolj, ha fáj szíved
Mért osztanám tovább itt - nehéz keservidet,
Talán örökre válna - keserven, vagy talán
Év évre jönne és én - mind megsóhajtanám.

Két hősi sírod lesz már - kint a temetőben,
Óh, de az egyik messze - ismeretlen földben,
Jó atyám tépett teste - porlad idegenben,
S a hős kis fiad nyugszik majd - itt a közeledben.

A sok virág, mit atyám - ~~hímné~~ hantjára vinnél ki,
Ezentul már kis fiad - sirját ékitheti.
És jó atyámmal ketten - kérjük az ég Urát,
Vigasztalja meg szíved - szörnyű nagy bánatát.

Szeretett kis testvércém - anyánk vigaszra vár,
Te légy borus egén majd - a tiszta napsugár,
Amely elől a felhő, - a bánat messze fut
S ne hagyj soká siratni - az egyetlen fiut.
Mit szívem el nem ért, az - öröm tiéd legyen
S végre Isten az égi - honba felvegyen./

Nagyszülőim ! Az alkony - ugysis sötét egén
Lelketűlő nehéz kőd - homálya lettem én.
De szent remény sugára - törjön a gyászon át,
Hogy tiszta égi fényben - lelketek újra lát.

Jó keresztszülőimst - kell még megenlitenem,
Rokonim s szomszédimat - áldd meg jó Istenem !
S ki részvéttel tekint rám - eljött, sirig követ,
Szeretve nézz rájuk - s üdvözítsd lelküket.

Most Jézus szent nevedben - a lelkem utrakel,
Engedd, a választottak - házába jussak el.
Szóljanak a harangok - induljatok velen,
Sirok során megásva - vár csendes nyughelyem.
Uram ! Béke hajléka - legyen a sirhádom
/S ha fölkel a por, engedj - jobboldra állnom./

Őszinte részvéttel a szomorú Anyának!

N.N.N. kántor.

Tábortűz!

Árvaságom kezdetén történt. A falunkban a futballpályán ott táborozó katonák, leventék, csinos nagylányok tábortűzet csináltak. Háborús dalok, szavaltatok, műsorok voltak. Én is belekerültem, mint hadi árva kislány. Szerepem csak annyi volt, feküdtem az ölében egy csinos szép hangú pótanyukámnak, és sírni kellett. Aki az altatót énekelte nekem.

Katóka (a nagymamám)

Így szólt:

*Kisleánykám aludjál el szépen,
Énekel és ringat majd anyád,
Régi békés csendes éjszakáknak,
Tündérmesés álma szálljon rád.*

*Ne halljad, hogy fegyverek dörögnek,
Lángot fogott az egész világ,
A te békés csöndes éjszakádért,
Hol harcol a drága jó apád.*

Szombat volt. A pályán együtt voltak a szereplők, megbeszélték mit kell csinálni és hazaengedtek. De nem hazamentem, hanem a csorda kútnál volt egy pár játszótársam, odamentem. Hol voltam és hová kell majd mennem délután a főpróbára, elfelejtettem. Mivel nem mentem, lovas katoná ment értem, persze nem talált otthon, anyukám sem tudta hol vagyok. Mikor nyargalt vissza meglátott, fél karomnál fogva felkapott a nyeregbe, s vitt mint a szélvész. Nagyon féltem! De azért nem szidtak meg, csak anyukám. Soha nem felejttem el azt az igazi nagy tábortűzet., amit valódi katonák és fiatalok álltak körül, és szívhez szólóan énekeltek a sok szép szomorú dalokat. És az én könnyeim is valódiak voltak.

Egy dalt leírok, amit a tábortűz mellett énekeltek a katonák.

Nem látom többé a fehér falut,
Nem látom többé a rácsos kaput,
Mondja meg egyszer, aki hazatér,
Nagyorosz országban nyugodtam el én.

Csak annak a jó anyámnak ó ne szóljatok!
Ne epossze fájó szívét fájó sóhajom,
Mert a lelkem úgy is mindig vissza hazaszáll.
Be, betekint egy kislánynak rácsos ablakán.

Nem látom többé a fehér falut,
Nem látom többé a rácsos kaput,
Mondja meg egyszer, aki hazatér,
Messze idegenben nyugodtam el én.

*Írta: Bedő Endréné (Katóka)
Szerkesztette: Palik Máttyás (az unoka)*

Pápai áldással Tarnamérán

Gyermekkorunkban ismertük meg egymást Mamival, egy faluban nőttünk föl. Most is ugyanabban a faluban élünk. 1930. november tizenötödikén születtem, a Mami 1934. február elsején. Kisgyerekként gazdálkodó parasztszaládokban nőttünk föl mindketten, korán megtanultuk, hogy szorgalmas, kitartó munkával lehet csak az életben boldogulni. A Mamival gyerekként többször találkoztunk, de emlékszem, hogy a front utáni években sokat jártuk a falut, mert össze kellett fognia a népnek, hogy a lerombolt épületeket újjáépítsük, az elhullott állatokat összegyűjtsük és a háború pusztításait eltüntessük, aztán később a termények szállítását vállaltam. Akkor szegény világ volt, de nekünk volt lovunk és kocsink, azzal segítettünk másnak, amivel csak tudtunk.

A Mamit is egy fuvar alkalmával láttam meg 1946-ban táján a bakon, amikor Édesapámmal mentem ki lovaskocsival a határba. Nagyon szép teremtés volt, mint egy porcelánbaba. Szorgalmasan dolgozott, idős szülei mellett. Akkor szerettem meg ezt a dolgos, fajin lányt és elhatároztam, hogy feleségül veszem. Őt évig udvaroltam neki, mielőtt összeházasodtunk volna. A Maminak sok kérője volt, akik brosstűt, ruhát, fényes cipőt vittek neki, hogy megnyerjék, mert nagyon szép lány volt, de ő sem akart mást csak engem. Azóta mindig hűségesek voltunk egymáshoz, odafigyeltünk egymásra, jóban-rosszban, bánatban-örömben, betegségben-egészségben.

Legényként bálba mehettünk testvéreimmal, de csak a végzés (állatok ellátása) után lehetett indulni. Mamival csak akkor tudtunk találkozni, mert a napi feladatok mellett nemigen értünk rá „szórakozni”. Munka akadt bőven, mert egy testvérem kivételével a többiek mind elköltöztek Budapestre a háború után, a földet pedig csak meg kellett művelni.

Mindkettőnket római katolikusként kereszteltek, apai nagyapám a faluban templombíró volt. Édesapámnak nyolc hold földje volt és mellette bérelt még, a sok földből nagycsaládot kellett eltartania. Édesanyámmal viszont nem adott nekik annyi szép közös évet a Jóisten, mint amennyit eddig nekünk a Mamival. Legkisebb fiúként, kétéves koromban, decemberben halt meg Édesanyám, hátrahagyva négy fiát. Édesapám később újránősült és még egy fiútestvérünk született. Azóta már a testvéreim mind eltávoztak, egyedül csak én maradtam.

Levente voltam, amikor kitört a front (második világháború). Amikor Édesapámat elvitték (besorozták) a földek művelése testvéreinkkel ránk maradtak - én akkor tízéves, ha voltam. Amikor hazajött Munkácsról, ahol határőrként szolgált, folytatódott a munka, viszont nem sokkal ezután hozták, a faluba is elért a front. Először egy német tiszt szállása lett a portánk,

majd az oroszok vitték el azt, ami megtetszett nekik. A front után nehéz évek következtek, abból kellett gazdálkodni, ami megmaradt.

Az esküvő

A Mamival 1952. április 15-én, Húsvét után esküdtünk meg. A Mami 18, én 21 éves voltam. Az esküvőre a szomszéd faluból is jöttek rokonok, akiket aztán én fuvaroztam haza lovaskocsin a lagzi után, hajnalban. Reggelre mikor hazafelé tartottam még az eső is eleredt. Volt a falu szélén egy ház, ott már kora reggel kint volt a gazda, aki rám kiáltott:

- Te jóember! Mit keresel itt kint az esőben? Még a végén megázol friss házasemberként!

- Nehezen lesz az, mert én a sora között haladok! – válaszoltam.

Az esküvő után nem költöztünk új lakásba, házba mint manapság szokás, hanem Édesapáméknál laktunk. Így laktunk itt, amíg katona voltam két évig. A Mami idős szüleitől költözött hozzánk, aztán amikor hatvanban elkészült a házunk és elköltöztünk Édesapáméktól, hozzánk költözött az Édesanyja. Amíg még jól bírta magát Édesanya, addig Marikára – második gyermekünkre – vigyázott és készítették együtt az ételt, ebédet amíg mi a határban dolgoztunk. 1981-ben halt meg.

Akkoriban – az ötvenes években – az volt a szokás, hogy Nagybüjtben nem tartottak esküvőt, de ezt ma már nem tartják. Számunkra nagyon fontos volt az egyházi szertartás és az Isten áldása a házasságunkon. Életünkre visszatekintve azt tapasztaltuk, hogy a Jóisten mindig meghallgatta a kérésünket és mindig megadta azt, amire szükségünk volt, bármilyen körülmények közé is kerültünk. Ha ez nem lett volna, akkor nem is tudjuk, hogyan viseltük volna el az életben a „bukkanókat”.

Az esküvő után nászútra a kert végébe a veteményesbe mentünk a Mamival: tavasz volt, rengeteg munka akadt a kertben és a földeken. De sajnos a „nászút”-ról hamar haza kellett jönnünk, mert menni kellett „katonáékhoz”. Baján húztam le két évet a rádiósok között, majd ’54-ben szereltem le, de amikor csak lehetett vagy ha nem lehetett akkor is hazaszöktem vonattal. Egyszer bele is ütköztem egy felettes tisztbe a vonaton, amikor nem volt eltávozási engedélyem, de mivel ő is fiatal házas volt és nagycsaládból származott és tudta, mennyi dolog van a földdel elnézte nekem ezt a kirándulást.

Katonai szolgálat utáni évek

A leszerelés után vettem két kisebb és két nagyobb ökröt, de ezekkel nem dolgozhattam sokáig, mert testvérem esküvőjére kellett neki bort és ruhát

venni, ahhoz pedig el kellett adni az ökröket. Amikor elindult Mérán a TSZ, mi nem léptünk be. 1959-ig a saját földünkön, saját állatainkkal dolgoztunk otthon, Édesapáméknál. Szépen gyarapodtunk, volt több hízó malacunk, tyúkok, libák, borjúk. Gyarapodott a családunk is: 1955. november 20-án megszületett fiunk, Bandi. Ha be is kellett szolgáltatni a termény egy részét, vágómarhát, tojást és más jószágot, sőt a disznóvágást engedélyhez kötötték és lesöpörték a padlásunkat, azért mindig maradt annyi amennyiből nem haltunk éhen és félre tudtunk tenni. Erre neveltük mindig a gyerekeinket és az unokáinkat is: Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér! A gyerekek, de az unokák is már kiskorukban megtanulták, hogy a kitartó, szorgalmas munkájuknak előbb vagy utóbb meglesz az eredménye.

Hurkahordásból mindig kaptak a rokonoktól, szomszédoktól és az utcabeliektől fagyiravalót, amit sosem költöttek el mind, így maradt belőle nekik másra is. Emellett ha sikerült hízó disznókat jó pénzért eladni, félretettük a Takarékbba a gyerekeknek, majd az unokáknak a pénzt. Később ebből tudtak elindulni a gyerekek.

A kéményben bujkáló Édesapám (1956)

Még Édesapáméknál laktunk és Bandi még egyéves sem volt, mikor egy október végi este megállt egy fekete autó a ház előtt, majd zörgettek a kapun. Édesapámat keresték, akit aztán elvittek. Hajnalig virrasztottunk, mikor hazajutott, de olyan csendben, hogy mi is alig hallottuk. Ruhája össze-vissza szakadt, cipője nem volt rajta és reggelig borogatta Mami és nagymama, mert úgy meggyötörték, hogy alig tudott magáról. Másnap, amikor jobban lett elmondta, hogy amikor elvitték itthonról, megverték a Tanácsházán, majd feltették egy autóra ahonnan később a faluból kihajtva lerúgták. Amikor magához tért akkor bemászott az útszéli árokba és úgy kúszott haza, nehogy megint elfogja valaki és visszavigye. A következő hónapokban, ha megállt egy autó a ház előtt Édesapámról senki nem tudott semmit, azonban ő már a kéményben állt, elbújva minden szem elől. De nem jött utána már senki. Ez volt nálunk '56, a forradalom.

Tudjuk, kik tették ezt Édesapámmal, és teljesen jogtalanul verték meg, hiszen dolgozó, segítőkész, jó ember volt, mégis ilyen időket éltünk. Egy valamit soha nem tudtak elvenni tőlünk, ez pedig a reményünk volt, hogy ez nem lesz így mindig és azt, hogy a Jóisten mindig velünk van, bármilyen helyzetbe is kerüljünk.

Termelőszövetkezet és napi munkák

Annyi idős voltam, mint most a legidősebb kisunokám, mikor be kellett lépünk a TSZ-be. A falu szélén volt a daráló oda jártam biciklivel aztán később már Babettával dolgozni, amíg nyugdíjas nem lettem. Terményeket zsákoltuk, mértük, kiadtuk. Reggel mindig korán keltünk a Mamival, ellátuk az állatokat, aztán mentem a TSZ-be, délben hazajöttem ebédelni, megetetni az állatokat, aztán vissza zsákolni, mire délután hazaértem kezdődött a jól megérdemelt délutáni szabadidő: disznók, tyúkok, borjúk etetése. Mami a háztartást látta el (háztartásbeli), de a ház körül is sok feladat volt, ezeket is meg kellett valakinek csinálni.

Ezeket nem tudtam volna egyedül elvégezni, ha nincs a Maminak ilyen „arany” keze. A háziiparban, varrodában is dolgozott tíz évig még a nyugdíj előtt, korábban pedig az idős édesanyját ápolta, gondozta közel húsz éven keresztül. Marika lányunk 1965. szeptember 19-én született, ő a második gyermekünk. Később sorban jöttek az esküvők, és az unokák, 1980-ban fiunk esküvője, majd 1986-ban Marikáéé.

Utána jöttek szépen sorban az unokák, mindegyik gyerekünkénél 2-2 család lett. (2-2 gyerek született). Akkor volt jó, mikor a gyerekek mind itthon voltak, nálunk laktak. Fiunk családja nálunk lakott 2 éven keresztül, rengeteg szép emléket őrzünk mamival ebből az időszakból.

Az egyik unokámmal történt a következő eset. Egyszer egy nyári szombat délutánon a szomszéd faluba hívtak szénát hordani. Be is fogtam a lovakat és szóltam a hároméves kisunokámnak, - akik ekkor még nálunk laktak, mert ekkor épült a házuk – hogy papának szénát kell hordania és kell neki a segítség. Ő boldogan hozta a kisvilláját és ült föl mellém a lovaskocsira. Elvégeztük a munkát, majd meghívott minket a Presszóba az, akinek a szénát hordtuk. Andriska – a kis unokám – kapott egy húszforintost a munkájáért, én meg vettem neki egy rágót és megittam egy sört. Majd hamarosan kijöttünk a Presszóból és indultunk haza, mert Mami már várt minket az ebéddel. Útközben eszembe jutott, hogy Andriska, kapott valamennyi pénzt a munkájáért, ezért megkérdeztem tőle, hogy hová tette a munkadíját, mire ő a pólójára mutatott. Mivel nem volt zsebe, fogta a rágót és ráragasztotta a húszforintosra azt pedig a pólójára, így biztosan nem veszítette el fizetségét. Okos kis fajin gyerekek mind, az már biztos.

Máskor meg augusztusban jutott eszébe a kis lelkemnek, hogy szánkózni szeretne. Tudta, hogy ezzel a kívánságával a papáját kell megkeresnie, mert én ugyan nem átallottam végighúzni kis szánkóján az utcán. Meg is néztek a szomszédok, megmosolyogtak, de tudták hogy mindent megtennék – az akkor még egy – kis unokáért.

Mami is kényeztette a kis „aranyorcogóit”, senki olyan finom rétest, bélest, búrkiflit nem készített nekik, mint az én kis aranykezű feleségem. Mindenkire gondolt, minden névnapra, születésnapra készített „sült tésztát” (süteményt). Amikor az unokák kollégiumba kerültek, nem hagyta őket útra-való nélkül elmenni a faluból, nem múlt el úgy hétvége, hogy ne csomagolt volna nekik rántott húst, sült tésztákat a visszaútra. De már ők is felnőttek, egyiküknek már három családjuk van.

2005. óta sok betegséggel küszködünk Mamival, bizony eljöttek azok az idők is, amikor el kellett adnunk a jószágokat is, szépen sorban. Nem győztük a munkát, hiába, be kellett látnunk, hogy már nem vagyunk fiatalok. Két éve műtöttek és a kórházban kezelésekre kellett járni. Egyik alkalommal egy hatvanéves ember mellé kerültem, aki nagyon panaszkodott, hogy mennyi baja van és mennyire fájnak a tagjai. Majd felém fordult és azt mondta, hogy magának biztos nincsen ennyi gondja, mert maga még fiatal. Erre én azt válaszoltam, hogy hát, a nyolcvan évemmel nemigen leszek fiatalabb. Akik a gyakorlatokat és kezelésekre jöttek mind felnevettek. Az egészséget akkor értékeljük igazán, amikor betegek vagyunk, addig, amíg egészségesek vagyunk, az természetesnek tűnik.

Összegzés

A házasságunkat az erősítette, hogy mindig nagyon szerettük egymást, odafigyeltünk a másikra és ott segítettünk ahol szükség volt. A nehezebb társadalmi-történelmi (pl. 1956-os forradalom, 1989-90 és a rendszerváltás utáni évek és 2007-2008-as gazdasági válság) időszakokon az segített át minket, hogy a család mindig összetartott, az hogy mindig számíthattunk egymásra és család-jainkra és a családjaink is ránk. A forradalom Édesapám révén érintett minket, a rendszerváltáskor lettünk nyugdíjasok és változott az élethelyzetünk is, a gazdasági válságot pedig csak az unokákon keresztül érzékeljük, hogy mennyire nehéz nekik a lakáshoz jutás és a biztos munkahely megtalálása.

A házasságunkat a közös célok tették tartalmassá, hiszen nagyapám mondta, hogy hatökrös szekér hordhatja be az udvarba a sok pénzt, de ez is kevés ha egy asszony a kötőjében viszi azt ki. A pénzügyeinket mindig megbeszeltük és együtt döntöttük el, ez is fontos lehet manapság egy nehéz anyagi helyzetben lévő pár kapcsolatában. A fiatal pároknak és unokáinknak is azt mondjuk, hogy becsüljék meg, szeressék és tiszteljék egymást, mert nem tudjuk mennyi időt, évet adott nekünk a Jóisten. Kívánjuk, hogy ők is kaphassanak legalább annyi boldog évet, mint amennyit mi kaptunk eddig és a hatvanadik házassági évfordulójukra egy pápai áldást Rómából!

Pári András és neje, 60. házassági évfordulójukon 2012-ben a pápai áldással

Dr. Pári András

A régi világ

Még régen mesélte nekem Anya, hogy milyen volt az élet.

Kemény és szigorú.

A Vidámság még ma is szánkáz a gyermekekben úgy, mint a régi gyermekekben. A régebbi gyerekek is játszottak ám! De még mennyit!

Egyszerű kis játékok voltak Anya játéakai. Testvéreivel, Domival és Lottival ugróköteleztek. Meg persze a barátokkal.

Mikor még Lotti nem született meg, Anya és Domi sokat játszottak üveg-golyóval. Különböző szabályokat találtak ki a barátok, meg Anya és Domi is. Azután mikor Lotti megszületett és picit nagyobb lett, csatlakozott az üveg-golyójátékba.

Játszottak babákkal is. Mama jól tudott horgolni meg kötni, s készített szép ruhákat a babáknak.

Néha, néha bekapcsolták a tévét, amikor ment a mese.

Nem volt ám unatkozó gyerek! – Anya szavaival: „Régebben a gyerekeknek nem volt idejük az unatkozásra.”

Nagyon-nagyon sokat olvasott Anya meg Domi.

Egy vicces eset történt ezzel kapcsolatban Domival:

Volt egy jó könyve, amit annyira szeretett olvasni, hogy nem bírta letenni. Még az utcára is magával vitte. Ment, ment az utcán, olvasott, s nekiment egy kis oszlopnak...

Na és a mai gyerekek?

Számítógép, internet, tévé állandóan, pazarlás....

A régi gyerekekre azt mondanám: „dolgozom gyerekek”, a mai gyerekek: „unatkozom gyerekek”.

Még ma is kérdezgetek egy-két kérdést Anyától.... mert ő olyan érdekesen tud mesélni.

Lehet, hogy egyszer megunom a kérdezősködést, de azt, amit Anya mesélt, sohase feledem, s azt se amit egyik nap gondoltam: egy kaland.

Azt gondoltam, hogy én a réges-régi időben vagyok, s találkozom Anyával. Én 9 éves vagyok, Anya is, Domi is, és Lotti is.

Együtt ugróköteleztünk, futkároztunk, játszottunk.

Együtt jártunk iskolába, és segítettünk egymásnak a tanulásban, és a házában.

Semelyikünknek sem volt titka a másik előtt: mindent megosztottunk egymással. Vicceset és szomorút, meglepőt és izgalmasat, vagy unalmasat.

Együtt dicsérték- és szidtak minket.

Hej, de jó volt ez a képzeletbeli, régi élet Anyával és testvéreivel!

Majd máskor is (ha lesz időm,) meglátogatom képzeletbeli kis világomat.

Peresztegi Hanna

Körtefasor(s)

...annak a férfinak, aki a világon a legjobban szeretett...

1953

Langyos, tavaszi késődélután volt. A koraáprilisi szellő meg-megborzolta a sarjadó fű gyenge szárait, bebújt a bélelt kabátok alá, s hűvös-kedves érintésével szinte könyörgött, hogy vedd le most már a nehéz téli gúnyát, s mosolyogj rá a káprázatos kikeletre.

Szálfatermetű nagyapám, akinek szemében mindig valami huncut mosoly bujkált, a hátsó udvarban sétált.

Esteledett. Elvégezte már mindennapi teendőit.

Mint mindig, hajnalban, amikor még a Hold nem adta át helyét a Napnak, kelt ki a meleg, puha dunyha alól. Ellátta a jószágokat, tüzet rakott a hamvadó paráztól pislákoló kemencében. Felsőpörte az udvart, majd elkészítette a szokásos reggelijét. Szalonnás rántottát öt tojásból. Komótosan, jóízűen megreggelizett, nagyokat harapva a friss kenyérből.

Majd csókot lehelt nagyanyám ajkára és elindult a falu szélén lévő földjükre, ahol elvégezte az évszaknak megfelelő munkákat.

Mikor az öreg templom repedthangú harangja elütötte a delet, indult hazafelé.

Fáradtságnak nyomát sem láttad rajta. Talán mert sohasem volt fáradt. Kisgyermekkorától fogva hozzászokott a kemény munkához, s szerette is azt.

Több is volt ez, mint szeretet. Inkább tiszteletnek nevezném.

Tisztelet a természetnek, a földnek, hála a Mindenhatónak mindazért, ami neki és a családjának megadatott.

Mire hazaért, már a gyerekek is megérkeztek az iskolából. Imádott felesége ekkor rakta az asztalra az ebédet. Egyszerű étel volt mindig, valamilyen leves vagy egytálétel, de soha máshol nem esett olyan jól a falat, mint abban a picike nyári konyhában, ahol a viaszosvászonnal leterített asztalt körbeülte négy gyermeke, felesége és ő maga. A családja. Az ő családja.

Ebéd után a ház körül folytatta a munkát. Veteményezett a kiskertben, ásott, kapált, metszett, locsolt, megjavította a kerítést, vagy éppen azt, ami javításra szorult.

A lebukó nap sugaraiban még egyszer, elégedetten végignézett a kerten. 45 éves volt ekkor.

Felesége nesztelen macskaléptekkel közeledett felé. Nem hallotta, csupán érezte jöttét. Erős karjával gyengéden átölelte kedvese törékeny vállát, s finoman magához húzta.

- Terka! Délidőn, mikor jöttem hazafelé az úton, az jutott eszembe, mi lenne, ha ezt a kis körtecsemetét, amelyik itt vadon nőtt, beoltanám, s kiültetném a kövesút mellé. Nekünk terem elég körte. Örölnének a falubéli gyerekek, az arra járó idegenek egy-egy mézédés gyümölcsnek. Meg aztán nincs egy fia fa sem ott. Idővel árnyékot is ad. Jó lesz hűvös lombja alatt megpihenni annak, aki elfárad a hosszú út során.

- Jó ötlet, Sándorom! Tégy úgy! – helyeselt nagyanyám szűkszavúan, s megsimogatta a vállán nyugvó erős, már áprilisban napbarnított, kérges tenyerű dolgos kezét.

Hát valahogy így kezdődött.

Másnap hajnalban nagyapám derűs jókedvvel ébredt, valamiféle jóleső izgatottság vett erőt rajta. Az a fajta öröm volt ez, mely akkor önt el minket, amikor gondolatban készülünk valamire, amiről érezzük, sejtjük, hogy boldogsággal telíti majd szívünket.

Gyorsan, rutinszerűen végzett a reggeli teendőivel. Nem kapkodott most sem, de nem volt egyetlen felesleges mozdulata sem.

Kireteszelte a fészerajtót. Kihozta az ásót, a lapátot, egy ütött-kopott bádoggkannát, talicskát, és megállt az erőtől duzzadó kicsi körtefacsemete mellett.

Óvatosan körbeásta a kicsi fát, ügyelve, hogy egyetlen gyökerét se sértse az ásó éles pengéje. Mélyedést készített körben, majd határozott, de vigyázó mozdulattal, mélyen a gyökerek alá nyúlva kifordította a fácskát a földből.

A kerek földlabdás növényt, mely Keljfeljancsihoz hasonlított, beemelte a talicskába, amelybe előzőleg néhány lapát érett trágyát rakott. Mellérakta az ásót, lapátot.

Vizet húzott a kútból, megtöltötte vele a kannát, s ezt is a taligára tette. Majd borotvaéles bicskáját kipattintotta, s a legédesebb körtét termő öreg fáról lekanyarított két-három egészséges hajtást. Összezárt a bicskát, majd az ágacskákkal együtt kabátja felső zsebébe tette.

Szinte most is látom magam előtt, pedig ott sem voltam, hiszen nem is éltem még ekkor, ahogy nagyapám megkeresi az út mellett a helyet, ahol az új élet gyökeret ver majd, ahogy gödröt ás, ahogy a trágyát beleszórja, ahogy beleállítja és beiszapolja a kis körtefát.

Látom magam előtt a barna bakancsos lábát, ahogy körbetapossa a fa tövét. És látom dolgos kezét, amint nemes életet olt belé.

És itt lebeg a szemem előtt szép ívű szája sarkában felbukkanó, alig észrevehető elégedett rezzenés, s mélykék szemében megbúvó csibész mosoly.

Hála nagyapám féltő gondoskodásának, a körtefa megfakadt, s szépen meg erősödött a meleg, csapadékos nyár folyamán.

S hogy, hogy nem, de következő évben újabb csemetét ültetett a keskeny döcögős út mellé, majd megtette ezt minden év tavaszán.

S ahogy az idő homokórájának apró szemei gördülnek lefelé a végtelen térben, az évek teltevel úgy sorakoztak a körtefák egymás után büszkén, egészségesen.

Volt ott mindenféle fajta: Kármán körte, Makária körte, Cukor körte, Téli esperes, Vilmos körte, Árpával érő körte, Clapp kedveltje.

Ágaikkal merészen törtek a Nap felé, s gazdag termést hoztak a tápdús, enyhén meszes földben.

Lédús gyümölcсükkel gazdagon ellátták az egész falut. A gyerekek a fáról csemegéztek, s nagyapám, ha látta őket, mindig ezt mondta nekik:

- Gyerekek! A legszebbet, a legfinomabbakat egyétek!

Az asszonyok süteményt sütöttek és befőttet készítettek a zamatos gyümölcсből.

A lehulló körtét a férfiak gyűjtötték hordóba, s pálinkát főztek belőle.

Nagyapám féltő gonddal ápolta a fákat. Metszette, szükség esetén permegette őket. Az ifjak tövét pedig hosszú szárazság idején vízzel árasztotta el.

S mennyi emléket, titkot őriztek a néma törzsek, ágak, levelek!

Csak Isten a tudója, hányszor sutyorgott a két cserfes kislány, Mártika és Erzsike a második fa árnyékában! Kivesézték itt minden falubeli fiú jó és rossz tulajdonságát.

Egy másik fa tövébe egy csapat kisiskolás fiú kincses ládát ázott el. Bele-raktak abba minden értékeset: üveggolyót, parittyát, titkos térképet, s ki tudja, még mi mindent! Karcsi javaslatára még a helyi napilap aznapi számát is belerejtették, mert ha idővel úgy döntenek, hogy kiássák, tudják majd, mikor dugták el.

Egy másik fa lombja alatt ígérte meg egymásnak a 15 éves Ági és Zoli, hogy örökké szeretni fogják egymást, amit a fiú azzal nyomatékosított, hogy belevészte monogramjukat a kérgébe. Sőt! Még egy szívet is kanyarított a betűk köré. Itt csattant el az első csók is.

A legelsőnek ültetett fa már erős, nagy volt. Egy majdhogynem vízszintes ágára Pista bá egy gumiabroncsot kötött. Hányan, de hányan hintáztak ezen!

Fecske néni egy egész nyáron át, minden egyes délután ide tolt ki babakocsival kisfiát, mert a csöppség nagyon rossz alvó volt, de itt mindig édes álomba szerderült.

S mennyi madár, rigó, veréb, búbos pacsirta, vadgerle rakott itt fészket magának!

Ez a hely maga volt a Paradicsom!

1974-75

Történt aztán, hogy egy borongós, ködfátyolos novemberi napon híre ment, hogy a falu jelentős összegű állami támogatást kap.

Hosszas szervezkedés után a helyi általános iskolában összegyűlt a kis közösség apraja-nagyja, megvitatandó, mire is költsék a pénzt. Bár a konkrétösszegekről még a párttitkárnak sem voltak információi, ötletekből nem volt hiány.

Kovács tanár úr, a hetedikeseek osztályfőnöke azt javasolta, hogy építsenek egy új, modern könyvtárat a faluközpontban álló üres telken. Az iskolai könyvtár átköltözne oda, s a felszabaduló helyiségből kialakíthatnának egy új osztálytermet. Az iskolában ugyanis csak hét tanterem áll a nyolc osztály rendelkezésére.

Sipeki papó szerint sokkal ésszerűbb lenne a több, mint kétszáz éves templom felújítása. Elvégre is a vasárnapi miséken sok ember részt vesz, a könyvtárba meg, szerinte, csak néhány ember tévedne be. Azok is csak addig, míg el nem olvassák azt a néhány könyvet. Kovács tanár úr heves tiltakozása ellenére, miszerint ha a közel kétezer példányos iskolai könyvtár összes könyvét elolvassa valaki, akkor nyugodtan ki is iratkozhat, Sipeki papó részletesen felsorolta (egy papír fecniről olvasva - nyilvánvaló, hogy készült otthon), milyen beruházásokat javasol.

Ebben szerepelt a külső homlokzat felújításától kezdve, új harang öntésén át egészen a gyertyatartók aranyozásáig, minden. Tisztelet az embereknek a türelmükért, hogy a litániát végighallgatták!

Egy négygyermekes apuka szerint inkább az iskolát kellene felújítani. Korszerűsíteni a mosdókat, tornatermet építeni, megoldani a központi fűtést. Na! Erre leginkább az iskola gondnoka háborodott fel. Ő rakja meg a tüzet a cserépkályhákban, és mi lesz akkor övele? Munka nélkül marad? Meg különben is! Soha nem volt panasz arra, hogy a gyerekek fáznának! Ebből egy ki-sebbfajta vita alakult ki a szülők és a gondnok között.

A nagycsaládos apuka sem hagyta annyiban. Elvégre is túllépve a gondnok problémáján, az iskola felújítása sokkal több embert érintene, jóval több értelme lenne, minthogy nézegessék, milyen szép a templom.

A vita tovább fokozódott, mert Mária néni szerint igazságtalan, hogy az ő gyerekei, akik már kirepültek a családi fészkekből, a rozzant, korszerűtlen

iskola padjait koptatták. Ebből a felújításból ő és a családja semmit nem élveznének.

Alaposan meglódult az emberek fantáziája!

Volt, aki kultúrházat akart, volt, aki múzeumot.

Valaki kenyérgyár építését javasolta, más valaki tehenészetet akart a faluban.

De akadtak egészen elképesztő ötletek is.

Egy siheder hullámvasutat akart építtetni, mert ő már ült ilyenén Budapesten, és váltig bizonygatta, hogy milyen nagyszerű élmény lenne, ha mindenki annyiszor ülhetne fel rá, ahányszor csak akar. Mert hát ne csak a pestieknek legyen meg ez a kiváltsága!

Janó bácsi (aki mindenféle halálos kórt képzelt be magának és évek óta halni készült) szerint egyenesen Olaszországból kellene Carrarai márványt hozatni, s egy szobrászművész úrral – így mondta – megfaragtatni belőle a 12 apostolt (életnagyságban!), amelyek aztán a temető kápolnája melletti kavicssos út két oldalán állva adnák meg a végső tiszteletet a halottnak, illetve a holtat utolsó útjára kísérő gyászoló családnak.

Ezen a ponton aztán tényleg megbolydult a tömeg. Sokan csak a bajuszuk alatt mosolyogtak, de volt olyan is, aki egyenesen lehülyézte az öreget.

- Bolond vagy te, Jankó! – A római pápát nem akarod idehívni, hogy ő adja fel neked az utolsó kenetet?

Szó szót követett. Az emberek egyre türelmetlenebbé váltak. Az indulatok már leszakították a tisztelet parancsolta béklyókat. A tágas, szerényen berendezett iskolaterem, ahol a kopott tábla felett még kalászos-sarlós-kalapácsos címerünk ékeskedett Marx és Engels szigorú tekintetével egyetemben, lélekölő feszültséggel telt meg.

Megegyezésre esély sem volt.

Az indulatok lecsendesedtek a szokatlanul enyhe tél eseménytelen hónapjaiban.

Húsvét előtt néhány nappal, egy langyos estén aztán fordulat állt be az ügyben.

A kemény napi munka után, mikor nagyapám már elbóbiskolt karosszékeiben, izgatottan toppant be a házba Péter szomszéd.

- Sándor bátyám! Hallotta a hírt?

- Nem hallottam én semmit, fiam! Miről beszélsz? – riadt fel félálomból.

- Azt beszélnek a faluban, hogy a pénzből, amit kapunk, kétsávos aszfaltos utat fognak építeni. A templomtól egészen a szomszéd városig. A félórás zötykölődés helyett 15 perc alatt a városba érhetünk! Úgyhogy felesleges volt a vita, hogy mire költjük a pénzt. Az már akkor el volt döntve!

- Ez nagyszerű hír! A gyerekek is gyakrabban hazajárnak majd - örült nagyanyám.

- Csakhogy van egy kis baj... - hagyta bizonytalanul félbe a mondatot Péter.

- Mondd már, szomszéd! Mire vársz?

- Hát... szóval...a baj az, hogy jócskán kiszélesítik az utat, széles padkát is csinálnak, meg vízelvezető árkot mellé... A körtefasort ki fogják vágni – nyögte ki nagy nehezen. - ...láttam a terveket... nyár derekán megkezdődnek a munkálatok.

Nagyapám egy szót sem szólt, csupán alsó ajka remegett meg egy leheletnyit. Hosszú néma csend után felállt, fejébe nyomta kalapját és kiment a házból. Még a küszöbről visszaszólt:

- Köszönöm, hogy értesítettél! Isten áldjon!

Péter szomszéd téován ácsorgott egy darabig, majd illedelmesen elköszönt Terka mamától és hazaballagott.

Drága nagyapám nem aludt jól ezen a holdfényes, csillagporos éjszakán. Ilyen még nem fordult elő vele, mióta az eszét tudta. Elaludt, majd felriadt, melege volt, sétált fel-alá, majd lefeküdt, de álom nem jött a szemére a halvány hajnal pirkadatáig.

Másnap nem ment ki a földjére.

Nyolc óra előtt tíz perccel már a Tanácsháza zárt bejárata előtt toporgott. Saját szemével akarta látni a terveket!

Terka mama türelmetlenül várta urát a kiskapuban.

- Mondd már! Kérlek! – suttogta félve - Igaz a hír?

- Megengedték, hogy megnézzem a terveket. Széles, aszfaltos utunk lesz öszre. A körtefasort halálra ítélték. Nincs mit tenni. De a három legfiatalabb csemete kegyelmet kapott, mert az új út nyomvonala ott már elkanyarodik a város irányába.

Nagyanyám szíve csordultig telt fájdalommal. Némán megölelte férjét. Tudta, mit jelent neki ez a fasor.

Ezek után azonban már soha egyetlen szó nem esett közöttük a körtefákról.

Azt a felejthetetlen nyarat nagyszüleimnél töltöttem. Mint oly sok gyerek, kinek szülei dolgoznak, én is lekerültem falura.

Rengeteget játszottam a korombeli gyerekekkel. Nagymamám a legfinomabb falatokkal kényeztetett. Nagyapám mindenhová magával vitt és közben csak mesélt, mesélt.

7-8 éves forma vékonyka városi kislány voltam. Pici madárfiókanak éreztem magam nagyapó erős, biztonságot nyújtó, egyenes tartású termete mellett. Pedig ekkor már élete 68. esztendejét taposta.

Az idő nyomot hagyott rajta is. Már nem volt olyan fürge a mozgása, homlokát mély barázdák szántották, de ha mélyen a szemébe néztem, rábukkantam arra a csibész mosolyra, ami annyira jellemezte őt, és az életet, amit élt.

Különleges módon simultak össze kezeink közös sétáink során, mikor rőt-tuk a poros utakat.

Én a tenyerembe fordított hüvelykujjamra lazán ráhajtottam másik négy ujjamat. Ezt a kis öklöt az ő hatalmas keze lazán körülölelte, s lépteink ritmusában úgy mozogtak kezeink, mint egy pontosan illeszkedő tökéletes gömbcsukló.

Azon a szomorú napon is így sétáltunk, boldogan, kéz a kézben. Nagyapó vicces történeteket mesélt legénykorából. Jóízűeket neveltünk.

Egyszer csak megállt. Fülelt. Távolból valami gép hangja visított. Nem kellett, csupán néhány pillanat, hogy rájöjjön, mi ez a zaj. Én is tudtam. Elmesélte nekem a kőrtэфák történetét.

Elmondta, hogy mi vár rájuk. Elmondta, mennyire fáj ez neki, hisz mind-egyiket a sajátjának érzi. Mindnek megvan a maga külön története, mindhez jóleső emlékek kötik.

Tudtam, hogy meghal mind, kivéve a három legfiatalabbat, mert azok az út elkanyarodása révén nincsenek útban.

Tudtam, mennyire fáj ez annak, akit én annyira szeretek, s emiatt nekem is még jobban fáj.

22 gyönyörű fa!

S ebből ma 19 meghal!

Jeges rémület kerített hatalmába, a szívem a torkomban dobogott, ahogy közeledtünk.

Nagyapa ugyanazokkal a határozott léptekkel folytatta útját, mint előtte. Nem lassított, nem sietett.

A motoros fűrészek visítottak és velük együtt visítottak a fák és velük együtt én is némán nyüsztettem.

Egy csapat favágó döntötte a fákat, rakták halomba az élettelen rönköket.

Szívszorító látványt nyújtott a táj. Mint egy véres csatatér, ahol lemészárolják az ártatlanokat, a magatehetetleneket. Csak itt a földet vér helyett fűrészpor borította vastagon. A fák vére – gondoltam akkor.

Senki nem jött segíteni rajtuk. Lakóik, a madarak, elvesztve otthonukat, már elmenekültek.

De hol vannak az emberek?

Hol vannak az asszonyok, akik süteményt készítettek ezeknek a fának a gyümölcséből?

Hol van Mártika és Erzsike, akik éveken át itt beszéltek meg a titkaikat?

Hol vannak a srácok, akik kincses ládikót rejtettek itt el? Talán már elfelejtették azt is?

Hol van Ági és Zoli, akik e helyen érezték legelőször a csók ízét?

Hát senkinek nem jelentenek ezek az emlékek semmit?!?

„Segítség!!!!” – kiáltottam némán.

De ekkora már mind a 19 fa élettelenül hevert a földön.

A rémálom azonban még itt nem ért véget.

Egy magas, izmos favágó odalépett a harmadik fához, olyan hirtelen mozgólattal vágta ki azt tőből, hogy nagyapám kiáltása már elkésett.

- Mit művel?! – ordította. – Azt a fát már nem kellett volna kivágni!

A favágó leállította a motoros fűrész s nagyapámhoz lépett.

- Mit mondott, papa?

- Azt, hogy azt a fát már nem kellett volna kivágni. Az út itt már elkanyarodik, ennek a háromnak maradnia kell. Illetve most már csak kettő – tette hozzá indulatosan. – Láttam a terveket!

- Te, András, figyelj csak! – ordította oda egy távolabb álló favágónak. – Az öreg azt mondja, hogy ezeket a fákat már meg kell hagyni, mert az útépitést ezek már nem akadályozzák!

- Ki ez? Mit szól bele a munkánkba? – kiabált vissza a másik. – Nekünk azt az utasítást adták, hogy döntsük ki mindet. Nehogy már egy vénember mondja meg, hogy mit csináljunk! Vágjad! Ne törődj vele!

Az odament a második fához, s egyetlen fejszesuhintással elválasztotta a fiatal fácska törzsét a gyökereitől.

- Na jól van öreg! Az utolsó fát nem éri fejsze! Megígérem! Lásd milyen jó vagyok!- vihogott.

Majd megfogta a legfiatalabb, idén ültetett körtefa felső ágát. Egészen a földig hajlította, és mocskos, gumicsizmás lábával középen rátaposott a törzsre.

A fa halk reccsenéssel derékba tört.

Ekkor már zokogtam.

A favágók hiénahangon röhögtek.

- Gyere kislányom! Nincs már nekünk itt keresnivalónk! –szólt csendesen nagyapám.

Azzal kézen fogott és némán hazafelé vette az irányt.

Nem szólt egy szót sem, de éreztem a tehetetlen dühöt minden apró rezdülésében. Kezemet most nem olyan lágyan fogta, mint eddig, szorítása egyre erősebb lett. Tűrtem, tűrtem a fájdalmat, mert tudtam, nem engem akar bántani, de mikor már körmeim belemélyedtek saját tenyerembe, mikor már nem bírtam tovább, megrántottam a kezem és sírva nyüsztettem:

- Papa! Fáj!!!

Azon nyomban engedett a szorítás.

Féltéredre ereszkedve óvatosan kezébe vette meggyötört, párnás gyermekkezemet. Lágyan megcsókolta kézfejemet, majd felfelé fordítva hosszan belecsókolt a tenyerembe.

Aztán mélykék szemét rám emelve rekedt hangon suttogetta:

- Bocsáss meg Drágám!

És én szótlanul bámultam a fáradt mélykék szemekbe, és nem találtam...édes Istenem!... bárhogy kerestem, nem találtam a huncut mosolyt...

2014

Minden évben, mikor a nyár tombolása már veszít erejéből, mikor az éjszakák már hűvösek, de a nappalok még eleven tűzzel lüktetnek, elzarándokolok abba a viharsarki kicsi faluba, ahol nagyszüleim éltek, dolgoztak, küzdöttek, de az összes nehézség ellenére boldogok voltak.

Végigjárom ilyenkor az ismerős helyeket, mindazt, amihez valamilyen emlék köt.

Megnézem távolról az öreg házat, ahol édesapám kisgyermekkorát élte.

A nagyapám által készített deszkakerítést, amelyet az idő minden bizonynyal szájalmas ronccsá tett, elbontották. Helyét téglaszlopos vaskerítés foglalta el.

A kifelé nyíló zsalugáteres ablakokat modern fehér műanyag nyílászárókra cserélték.

A tetőt is felújították. Szép vörös hódfarkú cserepek sorakoznak rajta.

A hatalmas fenyő az előkertben azonban most is ott áll, s a tornác ablakai-ban ugyanúgy muskátlik burjánzanak, mint régen.

Elsétálok ilyenkor a régi általános iskola előtt. Szépen felújították ezt is, de napjainkban már idősek otthonaként működik. A falu egy modern, új iskolával gazdagodott. Tornateremmel, központi fűtéssel.

Mindig elnyalok egy citromfagyit azon a helyen, ahol biciklis fagyispultból mérték a nyalánságot annak idején. Majdnem ugyanott cukrászda üzemel most. S döbbenet, de pont olyan a fagyí íze, mint emlékeimben, amikor nagymamám két gömböt vett nekem (1 Ft volt egy gömb fagyí) dupla tölcsérrel, mert nem bírtam olyan gyorsan enni, hogy az első tölcsér át ne nedvesedett volna, s le ne csöpögtettem volna vele a ruhámat.

Beülök néhány percre a frissen vakolt és festett, ennek ellenére dohos szagú kis templom hűvös padjára. Elmondok magamban egy imát, s hallgatom az öreg repedthangú harang kongását.

Végiglátogatom a régi ismerősöket, akik mindig meleg szeretettel fogadnak. Felelevenednek ilyenkor a régi vicces vagy szomorú, boldog vagy szívszorító emlékek.

Ekkor úgy érzem, hosszú vándorút után végre hazaértem.

Aztán elmegyek a faluszéli kis temetőbe. A 12 apostol márványszobra nincs itt, de egy gyönyörű faragott kopjafa igen.

Leteszem a virágot drága nagyszüleim sírjára, s képzeletben megsimogatom nagyapám kérges, napbarnított, nagyanyám puha, pergamen bőrű kezét.

Indulok haza, de egy helyen még megállok. A falu végét jelző táblán túl, úgy egy kilométernyire, áll egy fa. Egy öreg körtefa. Törzse ferdén áll, mert sok-sok évvel ezelőtt egy durva, gumicsizmás kegyetlen láb derékban kettétápost.

El is pusztult a fa kicsi, gyenge koronája, de a csonkon új élet fakadt. Onnan támadt fel a fa, girbegurba új törzset növesztve.

Pici, apró, formátlan gyümölcsöt terem. Senki sem nemesítette, senki sem gondozta.

Odamegyek. Letépek egy körtét. Kicsit megtörölgetem ruhám ujjába.

Beleharapok, és ahogy számban szétárad íze, szememből is elered az emlékezés édes-keserű folyama.

És rájövök, hogy nincs a világon édesebb gyümölcs, mint ez a fanyar ízű, sós könnyeimmel fűszerezett áldott körte.

Pozsgai Katalin

Anyukám és a harapós boszorkány

Anyukám minden szünidőt egy kis Zala-megyei faluban töltött a nagyszülei-nél. Itt élt egy öregasszony, akit Magdinak hívtak. No, erről a Magdiról fog szólni az én történetem.

- Gyertek gyerekek! Itt a finom tejezske. - Így csalogatta be az udvarába a gyerekeket.

A gyerekek nagyon örültek a friss tejnek, hiszen az utcában csak neki volt tehene. Anyukám is odament tejért. A Magdival viszont az volt a gond, hogy harapott. Amelyik gyerek bement az udvarába, s nem tudott előle elfutni, azt megharapta. Szerencsére nem nagyon, nem vérzett, de a fog nyoma ott maradt, és bizony fájt. A gyerekek féltek tőle. Egy nap anyát a nagymamája odahívta magához.

- Édes kincsem! Elmennél a Magdihoz, és hoznál egy kis tejet tőle?

- De hiszen a Magdi harap!

- Szerintem már elég idős vagy hozzá, hogy ne tudjon téged megharapni. - mondta a nagymama.

Igaz, anya már kilenc éves volt, így hát elindult. A Magdi ott ült a tehene mellett, s éppen fejte.

- Gyere te kis dög. - mondta a Magdi kedvesen, mert mindig így szólította a gyerekeket, aztán addig sündörgött anya körül, hogy megint megharapta. Anyának ez úgy fájt, el is ment panaszkodni a szomszédba a barátaihoz.

Nándiék ötven voltak testvérek, Nándi nyolcadikos, a legkisebb a Klárika anyával egyidős. Klárika a vállát mutatta.

- Nézd, itt a nyoma. Engem is megharapott.

Nándi a fejét csóválta.

- Valamit tennünk kell ezzel a banyával.

- Rúgassuk meg vele a labdát! - javasolta Klárika.

- Na azt már nem - vágta rá a Nándi.

Történt ugyanis, hogy egy évvel azelőtt Nándi összespórolta a pénzét egy új focilabdára. Éppen a pályán rugdosta, amikor odaszaladt hozzá az öreg Hosszi Pista.

- Te tolvaj! - kiáltotta, és elvette a labdát.

Nándi nem tudta, hogy az iskolába ugyanilyen labdákat vettek. Másnap ugyan kiderült, hogy eggyel több labda van a szertárban, Nándinak vissza is adták az övét, de addigra az öreg már telekiabálta a falut, hogy Nándi lopott. Nándi pedig bosszút forralt.

Végül felhasította a régi labdáját, kitömte kövel, és kirakta az árokpartra. Jött a Hosszi Pista.

- Pista bácsi! – kiáltotta a Nándi. – Legyen szíves, rúgja vissza a labdát!!
Hát, amit a Nándi az apjától kapott a nadrágszíjjal, az elvette a kedvét a labdarúgatótól.

- Dobjunk békát a tejbe! – javasolta anya.

Így is lett.

De ahelyett, hogy a banya szörnyet halt volna, csak kivette a békát a sajtárból.

- Mi a rosseb! – mondta, s kihajította az ablakon.

Anyukám, amikor repült feléje a béka, kiugrott a bokorból.

- Na te kis dög – mondta a banya, és a békás tejet beleöntötte anyukámék kannájába. – Nesze, vidd haza a tejet.

- Ejtessük el kötéllel! – javasolta Lacika.

Így is lett.

A kötelet belerejtették a gazba, a két végét ketten megfogták, a Nándi meg csúfolkodni kezdett a kapuban:

- Vén boszorka gyere ki, ég a házad ide ki!

Futott is a boszorka, de olyan erő volt benne, hogy a gyerekek hiába rántották fel előtte a kötelet, esze ágában nem volt elesni. Mégiscsak a banya kergette meg őket.

- Ó hogy nem tudja már elvinni az ördög ezt a boszorkányt. – kiáltott fel Klárka, amikor kifulladásra hazaértek.

- Ez az! – vágta rá a Nándi, és elmondta a tervét, csak azt kellett megvárni, hogy beesteledjen.

Akkoriban még nem zárkóztak annyira az emberek, legfeljebb csak éjszákára, így a Magdi ajtaja is nyitva volt.

A Magdi a konyhában szöszmötölt valamit, mikor a gyerekek lenyomták az automatát. Korom sötét lett.

- Mi a rosseb – kezdte megint a banya, és kapcsolgatta a villanyt, de bizony nem volt áram.

Akkor a gyerekek az összes ablakán egyszerre kezdtek dörömbölni. A Magdi most már tényleg megijedt.

- Szűz Máriám! - kiáltott fel, és ki akart szaladni a házból. Az ajtóban azonban szembetalálkozott a Nándival. De nem ám a Nándit látta, hanem magát az ördögöt.

Nándi ugyanis egy ócska jutazsákra lyukat vágott, azt húzta fel, egy másikkól csuklyát csinált, ragasztott rá két nagy szarvat, a zseblámpát pedig bedugta a csuklya alá. A Magdi egy világító szemű szörnyet látott, és ijedtében felkiáltott.

- Jézus, segíts!

Mikor a Nándi hörögni kezdett, a boszorkánynak se kellett több, felpattant a vizespadra, onnan a konyhaablakba, és kiugrott az udvarra. Alacsony kis vályogháza volt, könnyedén talpra ért, azaz csak ért volna, ha nem locsolta volna meg a virágait. Így aztán a papucsá beleragadt a sárba, ő maga pedig megcsúszott és hanyatt esett.

Keze lába az égnek kalimpált, aztán felpattant, és úgy ahogy volt mezítláb kifutott az utcára. Két kezét maga elé tartotta, hogy gyorsabban tudjon szaladni, közben pedig az összes szentet lekiabálta az égről.

A gyerekek a hasukat fogták a nevetéstől.

- Jól megjárta a boszorkány! – nevettem én is, amikor anya eddig jutott a történetben. – Többet nem harapott?

De anya nem nevetett velem.

- Pár napig nem láttuk. De aztán hazajött, és ugyanúgy harapott, mint azelőtt.

- Tudod kicsim, - folytatta anya komolyan – a Magdit régen, még a háborúban, hogy is mondjam, bántották a katonák. Született egy kislánya, akit Évikének nevezett el. Évike volt a szeme fénye. Nagyon szép lány volt, a legszebb a faluban. Aztán éppen az esküvőjére készült, amikor megbetegedett. És abban az időben a tüdőgyulladást még nem tudták gyógyítani. Azt mondják, a Magdi ezért bolondult meg.

- És mi lett vele? – kérdeztem.

- Csináltatott Évikének egy kőkeresztet, az elejére beletetette a fényképét, a tetejére pedig két galambot készítettett, mert Évike nagyon szerette a galambokat. Aztán eljött az ő ideje is. Most ott alusznak mindketten a galambos sírkő alatt.

Amikor anya befejezte a történetet, szomorú lettem. Nagyon megsajnálтам a Magdit.

Pölöskei Júlia

Hanka néni

Szénfekete göndör hajú kislány összehúzott lábakkal ült az ablakban, könyökével ránehezedett a térdére, apró kezecskéivel egy hajtincset csavargatott, majd elengedte, és újra kezdte. Neki hatalmasnak tűnt az ablak. Itt lakott az anyjával ebben az egy szobában, és ez természetesnek könyvelte el. Nem tudhatta négy évesen, hogy az embereknek konyhára és több helyiségre van szükségük. Ült elgondolkodva. Törte kis buksi fejét, de nagyon. Közben a szemközti házat figyelte, amelyen egy hatalmas kirakatban mindenfélét láthatott. Volt ott kelme, apróságok, még egy nagy baba is. Csábítóan mosolygott rá, de ő határozottan odafordult az anyukájához, aki a tűzhely körül szorgoskodott, nem nagy figyelmet szentelve a lányára.

- Anyus, én mégis úgy döntöttem, nem leszek Hanka néni lánya.
- Akkor jó, – válaszolt az anyja, és mosolygott hozzá.
- Azért áruld el nekem, miért döntöttél így?
- Mert te vagy az anyukám.
- Majd délután átmegyünk az üzletbe, és megmondod Hanka néninek, maradsz velem, közben alig tudta visszatartani a nevetését.

Az anyuka és Hanka néni nagyon jószomszédi viszonyban voltak. Minden nap, amikor kinyitott az üzlet, akkor átsétált a kislányával, és beszélgettek. A szomszédok közül sokan elmaradtak, az üzlet sem ment olyan jól, de Irénke az anyukával minden napos látogató maradt.

Hanka néni nem volt családja, a férje már régen meghalt, de ő folytatta ott, ahol a párja abbahagyta az üzletvezetést. Szerette a csacska kis Irénkét, és arra biztatta, legyen az ő lánya. Megmutatta neki mennyivel több mindene van, milyen jó lenne nála az élete. Persze tréfa volt az egész. Ilyenkor hagyták játszani, ők viszont komoly, aggodalmas arccal beszélgettek.

Szófoslányok jutottak csak el a kislány füléig, mint: borzalom, harcok, gyilkosság, félelem... Amikor azt hallotta, viszik az embereket, akkor felkapta fejecskéjét. Valami jóra gondolhatott, mert megkérdezte.

- Mink is mehetünk sétálni?
- Te csak játsszál, és ne kotyogj bele a felnőttek beszélgetésébe, – mondta az anyuka.

Irénke felugrott, odarohant Hanka nénihez, átölelte a térdét, és megszólalt.

– Miért sírsz, drága Hanka néni? Ne sírjál, látod én sem sírok. Nem is akarok sétálni. Itt maradok veled, játszok, de tudod, a lányod nem lehetek. Ott az anyukám, – és az anyjára mutatott.

– Nem sírok, kicsikém, csak belement valami a szemembe, – majd fel-emelte, magához szorította Irénkét. Össze visszapusztították egymást, utána az anyuval visszamentek szobácskájukba.

Hazafelé menet, az anyuka még egyszer visszaszólt: ”Gyere, aludj nálunk. Hárman is elférünk azon a széles ágyon. Nem maradj éjszakára egyedül.”

Hanka néni, nem ment át, ott aludt az ágyában, amely fölött a férje fényképe lógott a falon. Vagy valami, komolyabb oka lehetett? Félte a kicsi Irénkét, és az anyukát? Azt hiszem, ez az utóbbi az igaz.

Egy napon, nem látta Irénke a kirakat ablaküvegét, az ajtó is zárva volt. Odaszaladt az anyukájához, és megkérdezte.

–Hanka néni elment sétálni? Engem nem vitt magával!?

Az anyuka szeméből patakzottak a könnyek, elfordult a kislánytól, de az a szoknyáját rángatta.

–Hol van Hanka néni? Mondd meg!

Anyuka magához szorította a lányát, hangtalanul sírt, sírt, és sírt.

Amikor a szomszédasszonyokkal összedugták a fejüket, és valamiről beszélgettek, anyukán kívül más is sírt. Nem mindenki. Egy napon egy komor emberrel találkoztak az utcán, aki durván rászólt az anyukára.

- Fogja be a száját, ha nem akar bajba keveredni! Maga is rác országból jött ide”-, és gúnyosan röhögött.

Az anyuka elvörösödött, nem szólt semmit. Irénke meg elkezdte hangosan mondani: „Aki engem kinevet,” – mondta volna tovább is, de az anyja befogta a száját, ki ne jöjjön belőle a szöveg: b... meg az egeret”.

Sokáig kérdezősködött még a kedves néni felől, akit annyira szeretett, de mindég azt a választ kapta:

„Majd jön, csak legyél türelemmel.”

Hanka néni soha többé nem tért vissza.

Radmila Marković

Mi ketten

*Nem hagylak el sohasem te legelső
asszony a földön, a gyermeked itt van,
hogy védjen örökre és az időn túl
felrakja fejedre fényes koszorúdat.*

Kosztolányi Dezső: Fényes koszorú

Milyen jó egy kicsit elcsendesedve, félrehúzódni a város zajától. Kedvenc kanapémon felhúzott lábakkal eltölteni egy órácskát és szabadjára engedni gondolataimat, vagy csak lelkem zenéjét hallgatni. A sűrűn szőtt sötétítő függönyön erőlködve áttöri magát a fény, s nem érti miért zárom ki szobámból, hiszen az est még messze jár, de én most a félhomályra vágyom.

Nem vagyok egyedül. Itt vannak tanítóim, barátaim, vitapartnereim, körbe a szobám fala mellett húzódó könyvespolcokon. Egy ideig, amíg lecsendesednek belső viharaim, becsukom szemem, aztán tétován, lassú léptekkel könyvespolcomhoz lépek. Ujjammal lágyan végigsimítom Pilinszky verseskötetét s eszembe jut a kamaszkori szavalóverseny ahol a zsűri sallangmentes előadásomat kiemelve átnyújtotta az első helyezettnek járó oklevelet. Lélekszakadva rohantam haza, hogy megnézzem mit jelent, hogy sallangmentes? A másik sorban rám köszön A köszívű ember fiai c. könyv. Ma sem tudom Baradlaine helyében mit tettem volna? S közben kajánul vigyorog rám Villon, kit irigyeltem szabad életfelfogásáért, de tetteiről olvasva megbotránkoztam. És ott néz rám Polcz Alaine! Alaine, akiben az örök fájdalom és a gyermeki boldogság együtt élt. Müller Péter, kinek sorait olvasva úgy érzem ezeket én is írhattam volna, annyira a saját gondolataimat veti papírra. Sétám közben utamba áll a kis billentyűs barátom, melyen ujjaim az Öröm óda hangjait, mint hófehér fátyol szétterítik szobámon, majd továbblépve, ott vár Radnóti, József Attila és kedvenc prózaíróim: Móricz, Mikszáth, Márai. Hatalmas család az enyém.

Csendben visszakuporodok párnáim közé. Nyugalom járja át szívemet, hiszen Ő ott van a mellettem lévő szobában és az ebéd utáni félórás sziesztáját tartja. Ő, akinek nap, mint nap jelét adhatom önzetlen hálámnak és szeretetemnek, hogy életet adott, Ő, akitől azóta is a mindent kapom, aki együtt örül örömömnek, elűzi bánatomat, kivel minden este átölelve egymást kívánunk jó éjszakát, s boldog vagyok, hogy nem rideg sírhanlja mellett megkésve, hanem itt és most, és minden nap jelét adhatom szeretetemnek. Imámban megköszönöm, hogy itt van velem, s kérem a Teremtőt, hogy még sokáig ne vigye el, hiszen oly jó az együttlét vele. Feldobódom, amikor látom örömét. Sokszor Ő

maga sem hiszi, hogy megélte drága unokája gyermekeinek világra jöttét, élvezheti mosolyukat, ragaszkodásukat, huncutságukat, táncukat, csacsogásukat.

Bölcsen, szerényen soha meg nem bántva, utamat egyengeted, s ha ma is rossz éjszakád lesz, s csendesen ülsz ágyad szélén, én a sötétben átmegyek, álmosan melléd ülök, megfogom kezéd, s ott, akkor, mi ketten megváltjuk a világot..., s ha már nem szorít vissza kezéd, betakarlak, homlokodra lágyan forró csókot lehelek s reggel újra boldogság járja át lelkem, amikor látom kissé akadozó léptekkel kibotorkálsz szobádból, hogy elkezdhessünk egy újabb közös napot Édesem.

Távollét

Egy hétre két unokámmal vidékre utazom a sógornőmhöz. Már tíz napja készülök az útra. Minden nap eszembe jut valami, ami hiányozhat számára, amíg távol vagyok. Mi ez a nyugalanság bennem? Hány idős ember él egyedül? Vele itt lesz a lányom. Mégis nyugtalan vagyok. Talán nem is őt féltém, hanem a közösen eltöltött napjainkat, azt a biztonságot, nyugalmat, békét, amit nap, mint nap egymásnak adunk. Mindent végig ellenőrzök. Mi az, ami-be eleshet? Van-e a kedvenc csokijából, joghurtból, gyümölcsből? Ezeket végignézve megrázom magam. Ne bolondozz! Itt lesz vele a lányom, aki imádja a nagyanyját. Mégis itt toporog utánam a feszültség, a megmagyarázhatatlan vibrálás, izgalom. Majd eljön a nap és utazom. Szája mosolyra húzódik, de én, aki ismerem, látom, arcán megrándul pár mélyen futó barázda, s értek mindent. Örül, hogy megyek, tudja, szükségem van egy kis változásra, kikapcsolódásra, jót tesz majd a tiszta, friss levegő, a gyógyvíz, a gyerekekkel eltöltött napok, „de azért fáj is, hogy elmész, mert itt maradok nélküled.”

Minden nap felhívom, s ő mintha magnóról ismételné szavait, „igen, jól vagyok, minden a legnagyobb rendben, s Ti hogy vagytok?” Mi is nagyon jól és szavaimat hamiskás fátyol lengi át, mert minden valóban jó, de hiányzik, hogy nincs velem. Miért öregedett meg a teste annyira, hogy nem tud velünk jönni? Hiszen olyan beleváló csajszi volt még pár évvel ezelőtt, amikor a síófoki nyaralásunkkor, ahova minden évben elvittem, a vadidegen terelő kutyákkal hempergőzött a domboldalon és a játszótéren bohóckodva dugta ki fejét a mászóka kötél ablakán. Hat éve nem lépett ki az utcára, mert jobb lába nem engedelmeskedik, sorvad és így bizonytalan minden lépése még a lakásban is. Először a mosástól, a főzéstől, a nagyobb takarítástól vett búcsút, igaz egy elektromos söprűvel minden nap alaposan feltakarítja a szőnyeget, de utána leroskad székébe és hosszas zihálással jelzi, talán ezt is rám kellene

bíznia. A mosogatás az Ő reszortja. Egy poharat sem mosunk el. Látni kellene milyen boldog, hogy ezt meg tudja csinálni, de már a törülgetés helyett az ebéd utáni félórás pihenésére küldöm, s ezt örömmel elfogadja. Ezek fizikális dolgok. A szíve és esze szerencsére őrzi fiatalságát.

Telnek a napok és hangjának színéből érzem, már nagyon hiányzom, s ő is ezt érzékelheti egyre csöndesebb és rövidebb válaszaimból, hogy én is így érzek. Elrohant az egy hét. Megérkezünk. Boldogan öleljük egymást, s amikor a gyerekek elmennek, mi újra ölelkezünk, de most meghittebben, hosszasan, szorosan, hangtalanul, mégis mindent elmesélünk egymásnak az elmúlt napokról. Folytatva a csöndes együttlétet, egymás mellé ülünk, s akkor csak ennyit mond:

- Elfáradtam. Nagyon fáradt vagyok. Elfáradtam abban, hogy nem voltál itt velem. Mindenem megvolt, sőt boldog voltam, hogy minden nap itt tudhatam a Kicsit, de mégis. Hosszasan maga elé néz, úgy tűnik, nagyon messze jár, majd csöndesen, elmélyült hangon kérdezi:

- Ugye tudod, hogy a világon kevesen élnek anyja-lánya, úgy ahogy mi ketten?

- Tudom. És ez kétpólusú dolog. Bár lányommal, Kicsivel nagyon jó barátok vagyunk, mégis úgy érzem a mi kettőnk kapcsolata rendkívüli.

Pár perc múlva egyszerre ocsúdunk fel, a való világba kerülünk, s folytatjuk ott ahol egy héttel ezelőtt abba hagytuk. Mindketten boldogok vagyunk, csak a macskánk néz féltékenyen rám, s talán arra gondol; már megint elfoglalom a helyét, s osztozkodhat velem az Édes szeretetén.

Mamóka győzelme

Kilencvenedik születésnapjára rokonainkat és barátainkat meghívtuk, hogy még színesebbé, bensőségebbé tegyük e neves ünnepet. Mamóka tőlem egy csocsót kapott ajándékba, aminek annyira örült, hogy a tortaevést, a köszöntőket alig tudta türelemmel végigülni, majd jöttek a nagy csaták. Mindkét dédunokája a nyolc éves Réka és az öt éves Orsika fente a fogát, hogy e játékban lenyomják a Dédit, de ez a tervük nem sikerült. Porrá verte őket, ugyanúgy, mint a kanasztában. Ma már a látásproblémája miatt csak mosolyogva nézi a csocsó és kártya viadalokat, amit én vívok unokáimmal. Játék közben mindig arra gondolok, hogy pár év múlva én is csak nézője lehetek ezeknek a játékoknak. Így most mindent beleadok. Amikor kettesben maradtunk magához ölelt, és azt mondta:

- Nagyon szeretlek, bár én soha nem tudtam, s nem tudom ezt kimutatni úgy, ahogy mások teszik, mert gyerekkoromban nem kaptam szeretetet, neve-

lő szüleim nem ölelgettek, csak arra törekedtek, hogy tisztességesen felneveljenek – s szégyenlősen egy puszit nyomott az arcomra.

Stresszelés

Holnaptól meg kellene tiltanom, hogy az esti híradót nézze! Nem teszem. Pedig tudom, ez lenne a helyes. Mit tegyek? Ez köti össze a világ eseményeivel. Az a baj, hogy csak negatív híreket adnak. Csak rossz zajlik a világban? A jók törlődtek az életünkben? Meg kellene tiltanom, hogy nézze a híradót, de nagyon kevés dolgot tiltok. Például, nem állhat fel a székre, nem hajolhat le úgy, hogy hosszú ideig lógjon a feje, idegeneknek nem nyithatja ki a bejárati ajtót, nem léphet a frissen felmosott PVC padlóra, s mindezek után tiltsam meg, hogy ne nézze az esti híradót? Ennyi tilalmat egy öt éves gyereknek se szabnak. Tehát nem teszem, pedig maholnap nem tudom kezelni a negatív információk hatására kialakult szorongásait. Ő, aki maga az optimizmus tegnap izgatottan azt mondta:

- Mi lesz velem, ha a kormány elveszi a nyugdíjamat? Én is az utcára kerülök?

Arcán láttam nem viccből kérdezi. Komolyan foglalkoztatja a téma. Az ő generációja sok szenvedést, nélkülözést és váratlan eseményeket megélt. Tudják, ami ma tárgyasultán a tiéd, holnapra semmivé válhat. A mai életünkben is sokan megtapasztalják ennek valós voltát. Próbálok higgadtan reagálni felvetésére. Leküzdöm meglepetésemet s kedvesen megkérdem.

- Édes! Ezt a buta kérdésedet meg kellene hallanom? Itt vagyunk melletted. Soha nem hagynánk, hogy nyomorúságos helyzetbe kerülj. Tudod még azt is megígértem, hogy soha nem engedem, hogy kórházba vigyenek. A szeretet, ami körülvesz mindennél erősebb.

- Tudom! Értem, amit mondasz, de mégis félek.

- Igen, mert olyan erős negatív hatást gyakorol a média az emberekre, hogy képes elnyomni azt a szeretetet és törődést, ami nap, mint nap körülvesz.

- Igen..., de mégis!

Ahogy ilyenkor szoktam nyugtatóul megfogom kezét, de látom, most ez sem segít. Csöndesen ülünk egymás mellett s a gyenge vérkeringéséből adódó hideg kezét melengetem, de arca rezzenetlen. Látom, fél s én kevés vagyok, hogy megnyugtassam, hogy érezze holnap is azt a biztonságot nyújthatom, amit eddig kapott. A nap - nap után tölcserrel töltött negatív szöveg nála is bizonytalanságot váltott ki. Pedig ebben a nehéz időszakban, amiben él az ország, sok szép dologról is adhatnának információt. Lassan rám is átragad a lehangoló gondolatok. Valóban milyen hamar elveszíthetünk mindent. Az emberi tartásunkat, a tiszteletet, a figyelmességet. Sose tudtam magamról

elképzelné, hogy el tudok menni egy földön fekvő ember mellett anélkül, hogy ne nyújtanék segítséget. S ma megteszem. Nem vált természetessé számomra, de még a szerencsétlen embereket is behálózzák az ügyeskedők. S ha csöndesen adsz, nem vársz mást csak, hogy jelezzék megérkezett a segítség, de sajnos sok esetben az sem történik meg. Félelmünkben, hogy elveszíthetjük állásunkat elviseljük vezetőink megalázó viselkedését... de itt álljt parancsolva magamnak megszakítom negatív gondolataimat.

- Odanézz! Nézd ezt a két csibész kis cicát, milyen felszabadultam játszának, - mondom mosolyogva, s mindketten nagyokat kacagva hátunk mögött hagyjuk a kétségbeesést.

Hogy fontosnak érezze magát

Éveken keresztül Mamóka feladata volt a telefonos üzenetek átadása. Szándékosan nem tettem üzenetrögzítőre a készüléket, mert ez egy testhezálló feladat volt számára.

- A világ legjobb titkárnője vagy – mondtam hazatéréseim alkalmával. - Senki nem hiszi el, hogy kilencven éves vagy. Mindenki dicsér, milyen intelligensen, okosan kommunikálsz. Nagyon klassz vagy.

Ilyenkor láttam kis arcán a boldogság vonalait. Fontos vagyok! Szükség van még rám! És ez volt a célom, hogy ezeket érezze, mert addig van erő az élethez, amíg nem érezzük úgy, hogy már hasztalanok vagyunk.

Később nem csak a látása, de a hallása is romlott, de a telefonos üzenetek rögzítése során nagyon figyelt, s így le tudta küzdeni a nagyothallás ördögét. De jöttek a gyorsan beszélő, sőt kimondottan hadaró ifjú menedzserek, akiknél még a nevüket sem tudta megjegyezni, nem hogy az üzenetet. Több alkalommal bosszankodva mondta:

- Hova rohan a mai fiatalság? Inkább tanulnának meg szépen, érthetően beszélni. Mi lesz a mi szép anyanyelvünkkel? Szegény Kazinczy forog a sírjában. De mint mindig most is feltalálta magát.

Felvette a telefont, megvárta, míg a vonal másik végén levegővétel miatt egy pillanatra abbahagyja a szófolyást és udvariasan azt kérte:

- Ha megtenné, kezdje előlről, s ha kérhetném lassan, hogy megértsem miről beszél. Mindezt olyan kedvesen, hogy egyszer sem csapták le a telefont, hanem kérésének megfelelően megismétlik mondanivalójukat. Ő addig feljegyezte egy jegyzetömbbe, amíg látott. Most csak annyit tud tenni, hogy még egyszer megkérdezi a telefonáló nevét, azt megjegyzi, és azt mondja:

- Visszahívja a lányomat, vagy ő keresse Önt?

Igen! Ilyen jó fej még mindig az én Édesem.

A kultúrfelelős

Eddig Ő volt a TV-műsorfelelős. A reggeli kávézás, fürdés, ágyazás és kedvenc macskáinak fésülését követően előveszi nagytitkát és bejelöli azokat a napi műsorokat, amiket szerinte érdemes megnézni. Hetek óta látom, hogy kis karikái nem az időpontot ölelik át, hanem össze-vissza ugrálnak. Nem szóltam, de jelzés volt számomra, hogy erről a feladatáról is le kell mondania. Ma délelőtt elém tette az újságot és azt mondta:

- Egy másik kultúrfelelősre lesz szükséged. Már nem látom ezt az apró írást.

- Jó! - válaszoltam nyugodtan. Nem mutattam elkeseredésemet, sajnálatomat, pedig mindkettő ott vendégeskedett nálam.

Szeretet

Hét éves unokámat úszóedzésre vittem az iskolából. Orsika két és fél éves korában kezdett beszélni, de attól kezdve olyan mintha reggel felhúznák és még este is mondja. Most csendesen vállamra hajtja fejét és együtt hallgatjuk a metró zaját. Péntek van, fáradt. Mindennap edzés, tanulás, keveske játék. Pár megállót megyünk, majd megszólal:

- Mama! Ugye tudod, csak neked köszönhető, hogy a Dédi még él?

- Nekem? - meglepődve kérdezek vissza.

- Igen, mert nem dugtad be egy olyan, na egy olyan.... megakad és bosszúsan ujjjaival csettintget.

- Otthonba?- próbálok segíteni.

- Abba!

- Nem, nem! Nem így van bogárkám. A szeretet, ami körülveszi, az ad neki erőt.

- Persze! Te is szereted, meg a két cicátok.

- Így van, de én nem a cicákra gondoltam, hanem rád, nővéredre, anyára, apára, papára, a barátainkra, rokonainkra.

Tudod, évtizedek óta kutatják, mi a meghatározó az emberi viselkedésben. A genetika, amit ősinktől örökölünk, vagy a külső hatások, amiben élünk. Mind a kettő meghatározó, de a szeretet kiemelkedően befolyásolja viselkedésünket, egészségi állapotunkat, létünket. Ha érzed, hogy szeretnek és Te is tudsz szeretni, akkor az erő nálad van. De az együttélésnek van még egy fontos kritériuma. A tolerancia. Elfogadom olyannak amilyen, és ő is engem.

- Mama! Olyan jó nekünk a Rékával, mert nekünk mind a négy nagyszülőnk, és egy aranyos dédink is él. Ezt nem sok gyerek mondhatja el. Ráadásul majd minden nap találkozunk. Arcocskáján őszinte, tiszta gyermeki mosoly

jelenik meg. Mindketten elcsendesedünk s kis kezével szorosan megfogja karomat.

Dédinek este elmeséltem ezt a kis eszmefuttatást. Azt mondja:

- Érdekes kis teremtés az Orsika. Az ember azt gondolja, csak mondja, mondja fékezhetetlenül mondókáját, mint aki be akarja hozni azt az egy évet, amíg nem beszélt, s közben már nem első alkalommal felnőtteket meghazudtoló gondolatokat fogalmaz meg. Nem csak a tárgyakat figyeli meg, hanem a körülötte zajló világot. Okos, érzékeny kis teremtés. Viszont segítened kell neki. Finoman, szeretettel, leszoktatni erről a bőbeszédűségről, mert nem fognak rá figyelni az emberek, pedig érdemes. Érdemes odafigyelni gyors csacsogására és meghallani az igaz szót, ami elhagyja kis ajkát.

Emlékezés szeretteinkre

Halottak napja van s én szokásomhoz híven nem este, hanem reggel gyújtok gyertyát. Több okból teszem ezt. Mint egy szertartás, szeretem egyedül áhítattal, meditálva minden halottunk gyertyájánál kicsit elidőzni, rájuk gondolni s átélni közös együttlétünket. A konyhában töltöm a délelőttiakat, így látom lángjaik, hogyan játszadoznak életre keltve azokat, akikért égnek. Évtizedeken keresztül este gyújtottam meg az emlékezés gyertyáit. Egyedül égtek, én benn tartózkodtam a szobában, ők kint égtek a magányban.

Már imámat is elmondom, kicsit meditálok, amikor Mamóka kitotyog, hogy reggeli kávéját és gyógyszereit elfogyassza. A gyertyák lángja őt is megindítja, mereven nézi, szinte szempillája sem rebben, ugyanúgy, mint amikor gyermekként én is tettem.

...

- Írtam egy pár sort. Meghallgatod? - teszem fel óvatosan kérdésemet.

Már egy korty kávé a szájában van, így csak hümmögve jelzi, hogy olvasam. Ahogy elkezdem, mindent abbahagy, figyel, mint mindig, amikor új írásaimat vele véleményeztetem.

*Egy-egy szál gyertyával emlékezem rátok,
kik éltetekben adtatok oly sok boldogságot.
Tőletek tanultam, hogyan kell élni,
példátok örökre bennem fog élni.*

*Volt abban jó, rossz, hamis és igaz,
de mindegyik csak szolgálta, létem
hogy dönthessek, hogyan éljek,
ha egyszer felnőtté leszek.*

*Hogy ma önmagammal békében élhetek,
nektek köszönhetem, kik évtizedeken át
féltn fogtátok kezem, s ma is
irányítjátok botladozó életem.*

*Örökre itt és szívemben léteztek,
egyek lettünk, ti hiába hagytatok itt engem.
Nyugodjatok békében, s szülessetek újra,
hogy jobba váljék sebetől jajongó világunk.*

... Ott maradok halottainkkal, mégis gondolataim Mamókánál ragadnak. Milyen fájdalmas lehet ilyen idős korban a halottainkért gyújtott gyertyákat látni. Nemcsak a múlt emlékei ébrednek, hanem a saját elmúlása, ami ha nem is tudjuk, mikor történik meg, az évek magas száma miatt bármikor. Neki nagyon nehéz lehet erre gondolni. A testi fájdalmait fegyelmezetten kezeli, ő még kilencvennégy évesen is szeret élni. Soha nem hallottam, amit ilyen időszerű emberektől számtalan alkalommal, hogy „minek élek, szeretnék már meghalni.”

Itt a gyertyák mellett kérem az Istent, adjon még egy jó pár boldog évet. Halottainktól is azt kérem, ne hívják, hagyják még itt egy kicsit nekünk.

Orsika, a napokban azt mondta, milyen jó lenne, ha a Dédi száz évig élne. Megkérdeztem miért s ő mosolyogva mondta, „mert jó, hogy itt van velünk s a százéves születésnapján a Tv is itt lesz és így az én Dédikémet egy ország fogja ünnepelni.”

- Úgy legyen! Suttogtam halkan.

Karácsony

Kilencvenhetedik éve felé közeledik, de a logikai karácsonyi ajándék próbajátékában aktívan részt vesz. Elnézem kissé huncut, boldog arcát, amikor lépésével, és okos kombinációjával hatalmas földterülethez jut. Gyermeki örömmel kiáltja, „hurrá”. A tavalyi karácsony szomorúsága, amikor egy falatot sem tudott enni, és boldogtalanság látszott arcán, - csak egy pillanatra jutott eszembe. Lelkemben most boldogság járt. Olyan jó, hogy itt van közöttünk, hogy szerethetjük.

Ezt a hangulatot hoztuk át az újesztendőbe. Valószínű a vízfogyasztás segítette, hogy egy kicsit lendületesebb, vidámabb volt. Ismételten játszott a cicákkal, dobálta kis labdájukat, húzta madzagjukat, amire hol egyik, hol másik cicus ráugrott. De jött február...

Eltávozás

Elsején tizenegy óra körül leszaladtam a közértbe. Megérkezésemkor, ahogy mindig tettem beszaladva jeleztem, hogy megérkeztem. Ő félrefordított testtel, egyik lábát kicsit felhúzva ült heverőjén. A szőnyegen teájától barnás folt jelezte, itt valami baj történt.

- Édesem! Történt valami rossz dolog? – kérdeztem olyan halkán, hogy én sem hallottam, de ő sejtette mit kérdezek.

- Elestem! Nagyon megütöttem ezt az oldalamat – és végig simította sérült oldalát.

- Lefektetlek – mondtam, de ahogy megemeltem sérült lábát felkiáltott.

- Itt nagy baj van! Hívom a mentőket!

- Ne hívd őket, kicsit pihenek és minden rendben lesz.

...

Mamókám magabiztosan, határozottan rakosgatta apró kis lábát. Mosolyogva néztem, ahogy a pelenkás bugyija ide-oda mozog. Egy jó kis táv megtételét követően, azt mondta a gyógytornásznő, hogy ennyi volt mára, és Mamóka lesz az osztályon, aki a leggyorsabban önállóan sétálni fog.

- Már vége, nem mehetek tovább? – kérdezte édesanyám kicsit szemrehányóan.

- Majd holnap folytatjuk, és beültette a gurulós székbe.

Nagyon boldogok voltunk. Büszke voltam a még mindig erős édesanyámról. Nem sejtettem, hogy ez az eltávozás előtti erőnlét, mosoly, öröm. Úgy gondoltam, egy hét és már vihetem is haza. Majd kiugrottam a bőrömből, otthon felkaptam kisebbik cicánkat és tánccal jeleztem örömöm. Csak mamóka öreg cicája Mici nézett mozdulatlanul, bambán. Mióta Mamóka

nincs itthon, Micike nem eszik, keveset iszik, szinte anyagcseréje sincs, csak bánatosan ül Mamóka ágyánál. Nem érti, miért nincs vele.

Másnap reggel egy összezuhant, hasi fájdalmaitól szenvedő szempár tekintett rám. Alul, felül, folyt minden. Nem sírhattam. Mosolyogva csókolgattam arcát, kezét. Látszott, teste feladta. Nem tud tovább küzdeni. egy óra tájékán a fájdalomtól, kimerültségtől elaludt. Lábához ültem és könnyörögve Istent kértem:

*Vedd magadhoz édes jó Isten,
Szép álomban vidd el!
Megszolgálta földi életét
Jósággal, dolgos hétköznappal.*

*Vedd magadhoz édes jó Isten
Szép álmában repítsd el!
Annyira szenved gyenge kis teste
Erőtlen s már küzdeni nem mer.*

*Vedd magadhoz édes jó Isten
Szép álmában küldj angyalt érte!
Fehér fátyolba bugyolálva testét
Vigye, és tegye lábaid elé.*

*Vedd magadhoz édes jó Isten
Szép álmában, fájdalmat ne érezzen!
Tiszta lelkét Tőled kapta
Boldog volt az kinek átadhatta.*

*Nemcsak testi létem kaptam tőle
Tisztességet, jóságot és emberséget.
Erőt, fegyelmet, játékos éveket
Köszönöm, hogy őt adtad nekem.*

*Továbbviszem, amit tanultam tőle,
De most már vedd magadhoz, kérlek!
Gyermeked ő, így bűneit bocsásd meg,
Hogy tiszta lélekkel állhasson előtted.*

Isten meghallgatta könyörgésemet, és pár óra elteltével magához vette gyenge kis testét, de annál erősebb, tisztább lelkét. Békében nyugszik. Elfogadtam távozását, és lelkem nyugodt, mert még életében elmondhattam, ő megtapasztalhatta, önzetlen, tiszta szeretetemet, tiszteletemet.

„...a gyerek titok, de higgyék el, hogy az öregember is az. Az öregember nehézkes, az öregember nehezen vallja meg önöknek, ami fáj.

...Sose írják le az öregembert, mint ahogy nem szabad, hogy soha ne vegyék komolyan a gyerekeiket. Tessenek fájdalmasan tudomásul venni, amit én is tudomásul vettem, hogy a középkorúakra hárul a kicsiknek a gondja, meg a nagyoknak, az öregeknek a gondja. Nyilván a Jóisten így képzelte. Én nem merek Istennel vitatkozni, csak kérem, hogy adjon önöknek erőt, hogy tudják s z e r e t t e l tartani. Mert az egyetlen módszer, amivel az öreg nem megy el, az, hogyha önök átveszik azokat a szenvedéseket, amiket az öregnek át kell vennie, hogy most nem tud járni, hogy most beszédzavara van, hogy elfelejti a mondatot, hogy összevissza főz. Nem lehet egyetlenegy korosztályt se eltörölni...”

Szurmainé Sikló Mária – Ajándékomat megbecsüld!

Töredékek Szabó Magda életművéhez

Rátkay Edit

Mosolyvirág

Furcsa virág a mosolyvirág. Legtöbbször más ablakában nyílik. Legalábbis így gondoljuk borús perceinkben. Hosszú ideje tartanak már nálam ezek a borús percek. Tragikus hirtelenséggel veszítettem el szeretett férjemet, akivel negyven évig éltünk boldog házasságban.

Úgy borult rám a gyász sötétje, mint egy sűrű szövésű, fekete kendő.

Idegen vagyok magamnak ebben a félhomályban. Elfelejtettem a színeket, a nevetést, a régi vidám, csacsogós énemet. Elveszetten kószálok a rám zuhant magány pusztaságában, és csak szeretteim kedvéért próbálok meg emelt fővel járni a rám szabott életutat.

...

A régi családi képek között kutatva bukkantam rá a megsárgult papírlapokra, melyektől könnyeim záporán át – akár a borús égen átívelő szivárvány - végre felragyogott lelkemben az első mosoly.

Együtt írtuk a felelgetős sorokat férjemmel, valamikor egy anyák napi ünnepségre, ezelőtt úgy négy évtizede. Egyfajta négykezes volt ez, meghitt játékaink egyike. Talán emléknék is szántuk, mint ahogy a mindenkori könyvecskéket, melyeket lányaim három éves koráig rendszeresen vezettem.

Címet is adtunk az írásnak: Mi ketten, Babszemke és a napló.

Primula helyett ezt kapta hát idén ajándékba a legidősebb lányom a születésnapjára.

Változtatás nélkül adom közre, bizonyosságául annak, hogy a szeretet nem fakul meg az évek múlásával. És hogy az emlékeket nem fedheti el a feledés fátyla, amíg szeretünk.

Előbb-utóbb pedig a legszomorúbb szívben is kinyílhat az a mosolyvirág...
Lássuk hát, hogyan.

*„Magammal hordom a szíved. A szívemben él,
el sose hagy már, bárhová kell mennem, jössz velem, angyalom!
Bármi is ér, általad ér, te drága!
Nem érdekel a sors, hisz te vagy a sorsom édes.
Jobb világ se kell, hisz nincs világ
tenálad szebb és igazabb.*

(Cummings)

Ma tudtam meg, ami eddig sejtés volt csak: gyermeket várok: Téged, kis névtelen, babszemnyi lény. Neked szól ez a napló.”

Néhány hetes házasság voltunk csupán, amikor feleségem ezeket az ujjongó sorokat kis, bőrkötéses füzetébe véste. Mindig is tudtam róla, hogy romantikus lélek, de hogy ennyire?”

Mire én: „Nem szép tőlem, hogy közbeszólok, de azon a napon, amikor „romantikus” feljegyzéseimet elkezdtem, a boldog apajelölt ölbe kapott, úgy vitt le a Nőgyógyászat ajtájától a földszintre, ahol is az örömtől vagy a cipelestől kipirultan – közölte, hogy vesz nekem egy kiló virágot, vagy egy nagy csokor banánt. A nyelvbottlason aztán jót nevetve, kéz a kézben rohantunk, hogy minél előbb szüleink és barátaink tudtára adjuk a szenzációs eseményt.

Barátaink jókora hátba veregetésekkel, ugratással, fontoskodó tanácsokkal nyugtázták a hírt.

Anyósom elpityeredett, anyám korainak tartotta a dolgot: Ancsa vékonyka, törekeny, mint egy kislány. Vártunk volna, míg megerősödik, mondta: s a lelkemre kötötte, hogy ezentúl még többet segítek neki, cipekedni pedig a világért sem hagyjam. Akkor már én is kezdtem komolyan venni az apaságot. Gyorsan vásároltam vagv fél tucat könyvet a gyereknevelésről, a feleségem pedig ezt írta a naplójába: „Egy kicsit megijedtem, amikor a doktor bácsi megmondta, hogy itt vagy a pocakomban. A torkomban vert a szívem a rémülettől, pedig máris nagyon szeretlek.

Millió kérdőjel görbült elém: én, a nagy gyerek hogyan tudok majd egy egészen kicsivel bántani? Hogy viselem majd a terhességet, és jaj, a szülés, az nagyon fáj?”

Az első örömhullám után tényleg megszeppentem egy kicsit a rám váró sok új, és felnőtt dologtól, s hogy önmagamon túl most már egy apró emberkéért is felelősséggel tartozom. Nem sokáig töprenghettem ezen, mert az óvodában, ahol dolgoztam, rubeola járvány tört ki. Egy csomó kellemetlen vizsgálaton kellett átesnem ahhoz, hogy megtarthassam Babszemkét.

Erről így vall a puha fedelű füzet:

„Hosszú folyosó, fehérre festett padok, fel-alá kopogó léptek, tenyeremen Pisti bátorító kézfogása.

Vánszorognak a percek, félek: nem bírom tovább.

Fenn fekszem a vizsgálóasztalon. Szemüveges orvos gumikesztyűs érintése, aztán a másiké. Konzultáció. Diagnózis. Fejlett terhesség, három hónapos. Nyugodtan megtarthatja.

Szorul a torkom, ujjongok, reszketek, kiugrik a szívem. A büfében gyors reggeli: pogácsa, langyos birslé. A sarkon émelygés, hányás. Az első rosszsullét... Milyen boldog vagyok! Babszemke, élhetsz!”

Azért mégis csak kételyek gyötörtek. Másnap már dolgoztam. Óvodásaim hozzám bújtak, átöleltek – én meg szinte eszelős módon kémleltem a kedves kis arcokon a rubeolát jelző pöttyöket. Néha ok nélkül sírva fakadtam, máskor meg féktelen jókedvem támadt. Esténként befészkeltem magam Pisti hóna alá, és arról faggattam, hogy mi lesz, ha mégis sérült gyereket szülök.

Te kis butus! Hát akkor is szeretni foglak! Őt pedig felneveljük – mondta. Ettől aztán megnyugodva, szipogva, boldogan aludtam el.

Legrémesebb álmaimban én is sokszor láttam Babszemkét fogyatékosnak. Ancsának azonban a viláért sem árultam volna el szorongásaimat. Kirándulni, sétálni mentünk, igyekeztem a kedvében járni. Még a Libegőre is felültem vele, pedig tériszonyom van. Az Állatkertben gyerekkoromban jártam utoljára, de Anca oda is magával csalt. „Tudod, milyen kismama vagyok én? Nem savanyúságot kívánok, hanem mondjuk zsiráfokat látni. Sári mama nem helyeselte a dolgot. Azt mondta, majd rácsodálkozom egy majomra, és még a végén rá fogsz hasonlítani. (A majomra!)

Én azért is jó sokáig néztem egy muris kis csimpánzot. De ne félj! Te leszel a világ legszebb kisbabája!” - vallotta aznap a kockás füzetlap..

Igazán rendes volt Pistitől a Libegő, meg a Zoo-park. De az igazi önzetlenséget az jelentette, hogy hajnalonta bekísért a munkahelyemre, nehogy a zsúfolt járműveken bajom essék. Vitte a táskámat, ebédszünetben felhívott, hogy megettem-e a narancsot, bevettem-e a folsavat.

Még nem látszott semmi a terhességből, de Anca egyre többet foglalkozott magával. Ilyeneket írt a füzetébe:” A barátnőm, Ircsi pocakja már domborodik. Én is jól kidüllesztettem az enyémet, hogy tudják: te is ott vagy ám, a körtés kötényruháim alatt! Szerintem profilból már látszik, hogy vagy!”

Aztán egyszer csak bekövetkezett a Csoda: Babszemke megmozdult, és a ruháim egyre szűkebbek lettek. Végre felvehettem a bővülő szabású tunikámat, és büszkén feszítettem a barátnőimtől örökölt kismamaholmikban is. A hajnali vekkercsörgés egyre kevésbé esett nyemre, de nem akartam nyafogni. Továbbra is tornáztam, jártam a francia tanfolyamra, és készültem a vizsgáimra.

És valóban. Ancsa napról napra komolyabb lett. Szakácskönyveket bújt, egy napon pedig nagy gombolyag pamuttal, kötőtűvel állított be. Pocakja terebélyes lett, mire elkészült az első, sapkát formázó kis kardigán, gyarapítva az egyre szaporodó babakelengyét.

Lassan felkészültünk az új kis élet fogadására. Még nem tudtuk, fiú lesz-e vagy lány, de már megvettük neki a hajkefét, a kiságyat, és jókat vitatkoztunk a neveken. Anyósomnak a Tímea, anyámnak a Brigitta, Pistinek az Ingrid tetszett. A fiúnévben már az elején megegyeztünk: Valentin lesz, ami azt jelenti: erős, egészséges. Én lánynévnek a Vivient választottam volna, de két fájás közt, a kórházba menet eldöntöttem: legyen meg az apja akarata...

A szülés utáni napon már újra megtelt egy lap a naplóban Ancsa csodálkozó, kerek betűivel:

„Komplikációra számítottak az orvosok, már a műtő is készen állt a császármetéshez. Végül – hála orvosom makacsságának és ki tudja honnan belém szállt erőmnek, 11 óra 50 perckor megszültelek, emberke!

Itt voltál végre egészségesen, kicsit csodálkozva, gyönyörűn. Nagy, sötétkék szemekkel, sűrű, fekete hajjal, rózsás bőrrel. Kislány lettél, ahogy titkon vártalak, és apukád kedvéért az Ingrid nevet kaptad. Nem érzek már fájdalmat, fáradtságot, csak valami furcsa boldogságot. Nagyon szeretlek!”

Hadd idézzek én is a bűvös könyvecskéből: „Édesapád rózsái itt fénylenek az ágyam mellett. Piros ujjongással hirdetik megszületésed örömét. Az éjjel aludni sem tudtam a csodálatos érzéstől. Anya lettem, a te édesanyád, kicsi Ingrid. Kószolgom a neved, ahogy veled is most ismerkedem. Olyan szép vagy! Olyan hihetetlen hogy itt vagy velünk! Megérkeztél hozzánk, kisember!”

Ingrid már nagy kislány. Karácsonykor fújta el tortáján a négy szál rózsaszín gyertyát. Óvodás. Szépen énekel, rajzol, sokat kérdez. Okos, eleven gyerek. Most éppen újságokat lapozgat. Időnként idehoz egyet, s a képekre bökö: „Anyá, Patyó! Ilyen kis tesó szülessen!”

Valentint februárra várjuk.

Epilógus:

A kisfiút, aki helyett végül kislány született, majd néhány év múlva még egy kislány, mert három a magyar igazság. Nem bántuk, hogy így aztán a nótabeli „Csicsóné” lett belőlem. A lányokból pedig az élet rendje szerint: felnőtt.

...Valamennyiükben ott él tovább az édesapjuk, akinek hiánya most mindannyiunkban fáj. Vigaszt talán csak az adhat, hogy mosolyukban valahol ő is ott ragyog.

Az örök ember, akinek tündéri lénye, szeretete, példája mégis erőt ad ahhoz, hogy elviseljük ezt a nehéz Nincset.

Naplónk utolsó lapján pedig egy Nagy László vers állhatna:

*„Azúr csillagon ülve
lélek, ó lélek
tanúja nem lehetnél
a télnék...
Itt élsz ujjongva, sírva
csillaggá ötvöződöl
és a halál se fűj el
e földi körből. „*

Richterné Kropf Anikó

Heródes katonái, avagy Új Karácsonyi mesék

Nem tudom tudja-e valaki, hogy merre van Csokonyavisonta. Ne szégyellje. Én se tudtam, amíg három vagy négy éves koromban a nagymamám le nem vitt oda, a mai horvát határ mellé. A hó fél méteres vagy méteres volt, alig látszottam ki belőle, s a templom csak fényeivel emelkedett ki a nagy sötétből... A falu felett égő fahasábok édeskés füstje szállt – az illatot ma is megismerem száz más illat közül, de olyan ritkán van alkalmam rá felidézni, de a sötétségben cipők és csizmák surrogása jelezte, s meg-meglendülő lámpások, melyek a falu minden utcájáról a templom felé igyekeztek. Beszéltek is? Lehet, nem emlékszem, csak arra, hogy ahogy a templom küszöbét átléptük egyszerre száznyi zsidongó zaj tört ránk, amiben volt orgonaszó, női nevetés, férfias mormogás, gyermek vihorászás, csoszogás és surrogó alsószoknyák sajátos zaja. Nagymama a tömegen át a jászol felé vonszolt, ahol a kis Jézuska hevert szalma ágyon, s két igazi boci rágsálta a szénát mellette alig karnyújtásra.

Az emberek rendezett sorokba jöttek a jászolhoz, keresztet vetettek, néhány szót mormoltak, s indultak vissza a megszabott helyeik fele. A rendre két tűzoltó vigyázott, akik a jászol két végénél álltak. Olyanok voltak, mint a kőből öntötték volna őket, csak a szemük mozgása jelezte, hogy éltek. Olyan furcsának tündek fémtaréjos sisakjukban, oldalukon valami nagy baltájukkal, hogy csak álltam, s nem akartam elmozdulni onnan, bár nagymamám nagyon húzott.

- Gyere már te Lenke – sziszegte végül.

De ekkor valami történt. A karzaton megzendült az orgona, s a két tűzoltó kirohant a kapu felé. Vasalt csizmáik csattogtak a kövezeten, majd a templom falát követték a hangok, melyek nagyon tisztán hangzottak, mert úgy tűnt a templomban most elhalt minden zaj, suttogás sem hangzott, csak a csizmák dübörgése, melyet a templom belső boltívei szinte összegyűjtöttek, s újólág visszhangoztak. Az emberek is füleltek némán. Csak a lélegzetek párafelhői emelkedtek lassan. A rohanó csizmák háromszor kerültek meg a templomot. Időnkét megtorpantak, - nem tudom, hogy a fáradtságtól, avagy valami történt? – de aztán csak folytatódott a vasalt csizmák robaja...

Féltem. Egyre inkább féltem. A hangot alig tudtam kipréselni a torkomon.

- Nagymama, mi ez?

- Heródes katonái.

- És mit akarnak?

- Megölni Jézust. Megölni a szeretetet.

Már semmit sem kérdeztem. A csizmák újra dübörögtek. Újra megálltak. És én örültem, hogy zajuk újra felhullámzik, mert ez azt tudatta velem, hogy a gonosz katonák nem érték el a céljuk. Jézus él, ott pihen a jászolban a két fáradhatatlanul rágcáló boci között.

I. Karácsony: a brjanszki erdő, 1945...

Én sohasem jártam a brjanszki erdőben, különösen nem 1945-ben. De tudok mindent, ami ott történt, mert ott járt Kővári Béla, anyám öccse. Utolsó éves joghallgató volt a pécsi egyetemen, amikor levontként besorozták. Teherautóra, majd vonatra rakták, s bevetették a front hézagaiba, „megállítani” a Berlin elleni orosz offenzívát. A Wermachtban elszenvedett sérelmek hatására alig várta, hogy csapata megadhassa magát az oroszoknak, s egyetlen puskalövés nélkül megússza az egész értelmetlen háborút. Nem politikai szempontból tette ezt, sokkal inkább józan realitásérzékből, mivel ezt látta a legrövidebb útnak a családjához való visszajutáshoz. Mindennapjairól egy nagyobb bélyegnél alig szélesebb reklámfüzetben naplót vezetett, mely csodamódon megmaradt, sőt eljutott a címzetthez, nagymamámhoz.

Döntjük, döntjük a fákat. – írja- s gondolom egyre többet gondolt karácsonyra, hiszen fenyőt is döntöttek számolatlan. De ez nem örömosztó lett, hanem tűzifa, avagy vasúti talpfa, mert a tiszt, aki zöldre festett kocsján járta tábornak állandóan elégedetlen kiáltozott, hadonászott hosszú csövű Mauser pisztolyával, talán szitkozódott, mert nem találta elegendőnek a tempót. Vajon mit gondoltak erről a fák? Vajon milyennek látnak ők minket? Vajon tudják, vajon értették, hogy mi nem önszántunkból zúztuk törtük örökzöldjüket, hanem kényszerből, parancsra? Vajon fel tudják fogni, hogy nem minden ember egyforma? Mert valóban nem egyforma. Nem csak a rabok és a fogva tartó örök nem egyformák, hanem ma reggel meg kellett tudnom, hogy a magyar rabok se egyformák. 24 én reggel váratlanul elmentek a délvidéki és felvidéki nemzetiségek. Ugyanabban a hadseregben szolgáltunk, de ma ők is hazamentek. Az erdélyiek már előbb. Az igazi románok, szerbek és szlovákok még előbb, már hónapokkal előtte. Vajon ki adja ki ezeket az utasításokat? És miért? És miért dobnak az oroszok, vagy beloruszok fagyott krumplit és káposztát ajándékkul, s miért üvölt a Mauseres ma a kapuban. Nem, nem a fagyott káposztaleveleket szedik el, amikre széttépte már a menet, nem a krumpli darabokat. Fenyő gallyakat keresnek, ezeket tépik ki a lyukas kabátok alól. Úgy látszik ettől fél a komiszár. Ez az, amire nincs jogunk. Hitre nincs jogunk.

Igen, itt a leghosszabb ideig az imakönyvekre vadásztak. Csak nagy ritkán juthat ilyenhez az ember. Csak azok érinthetik, akik haldokolnak, akkor rövid időre felbukkan egy, de utána eltűnik. Valaki eldugja. Nagyon eldugja. Az utóbbi időben eléggé fásult vagyok, de lelkileg erős. Testileg annál gyengébb. A magyar csoportban csak Laub Jankó és én vagyok, szolgálatos, s a szent ünnepek délutánján falat sároztunk a meleg szobában. A Szenteste elmúlt, anélkül hogy elsírtam volna magam, mint tavaly. Kaptam egy repeta jegyet, megettem egy cukorrépát, nyolc hónap után elszívtam egy pipát, s ez úgy elkábított, hogy felfeküdtem a priccsre, s ima közben elaludtam. Jó, hogy nem volt munkaszünet ezen a két napon, mert nem értem rá haza gondolni. Az ünnep első napján 12 szem krumplit, másnap egy kulacs-pohár birkapacalt sikerült egy-egy leves repetával megenni, s ez volt az ünnepi kalács. Majd elfelejtem. Szent este Antal Gyuri bá, pécsi tanítóképzői tanártól egy zseb-kendőt kaptam ajándékba. Ma este Rátok gondolk, drága Szeretteim. Nem sírok most, mint tavaly, mert itt minden erőmre szükség van. Rájöttem, hogy nem szabad ellágyulni, elkeseredni, s inkább minden szem fagyos krumplinak örülni kell. Jelszavam :”Mária segít minden időben!” Imádkozni és dolgozni.

Tudom, szomorú karácsonyotok volt nélkülem, s ahogy nézem a lányok fényképét. lelkileg én is ott ülök a nagyszobában veletek, háttal a kályhának mert a hátam meg az orrom fázik...a múltkor kicsit meg is fagyott. Talán most ramsliztok Alival, Tamás Bélával, Gyula bácsival meg Papával. Mama meg a lányok olvasnak, de Valkó inkább kibicel, Gizi meg a leveleit bújja... Legalábbis régen így lett volna. Talán a Jóisten megengedi, hogy megtudjam hogyan is volt, s akkor jó lesz visszaemlékezni a karácsonyi répára meg pacalra. Istenem, segíts meg. Szent Tádé, tégy csodát és sürgősen segíts haza. Mária, Édesanyám ne hagyj el sem engem, sem a családkat.

Itt nem mehettünk misére, mint odahaza, itt nem áll a templomban karácsonyfa és Betlehem sincs. A közös imát elsőként tiltották meg, amikor elko-bozták a bibliákat is, amint már mondtam. Csak egy papnövendék írta le emlékezetből a szentmisét, ezért most az jár körbe ünnepkor titokban. Én is ezt forgatom, áldozom. S ujjam elmorzsolja azt a pár túlevelet, ami a kabát hajtókámban megmenekült a motozásnál. Most otthon vagyok, otthon.

A szeretet fénye átragyogja a távot.

Kint dübörögnek Heródes katonái...

Még 13 napig hallotta, hogy dübörögnek, mielőtt mésszel öntötték le, ami testéből megmaradt.

II. Karácsony: Varsó, 1969

Kinézek az ablakon. Hullámos betontető, tipikus lengyel ipari épület.. Balra a házsorok mögött fékszikorgás, síneken kattogó villamosok csilingelése. Főút, karácsony előestéjén a Mokotow negyedben. Ez a Vigilia, a Szenteste napja. Első karácsonyom Lengyelföldön, Varsóban. Miluszkánál és Leszeknél.- első, egy szinte végtelen folyamból, hisz ahogy most negyvenvalahány év távlatából visszatekintek, bizony a nyolcvanas években szinte minden karácsonyt náluk töltöttem a lányommal. Most 1969-ben még nincs lányom, férjem se, csak nagyon hideg van, mínusz 20 fok. Otthon Pesten ez szinte elképzelhetetlen. Kaptam is Irénától - egy másik fogadott nénikémtől – lengyelül ciocám-tól(ejtsd csocsámtól), - egy bundát, mert a lengyel teleket nehéz bunda nélkül túlélni...Készül a tizenkét fogásos vacsora, halak, káposzták, kalácsok., de én semmihez sem értek igazán, a főzésnek még az alapjai is idegenek. Hogy a híres lengyel rakott káposztába mikor kerül a gomba, mikor a sült szalonna, s mikor az aszalt szilva, azt csak most hallom, amikor Miluszka és Leszek csipkelődve vitatja meg, hogy a családi hagyomány szerint melyik emlékezetes bigosz mikor volt igazán sikeres, s mikor melyik nagynéni járult hozzá igazán forradalmi újítással a családi hagyomány még magasabb csúcsokra emeléséhez. Persze, ez kiderült, hogy a folyamat azért fejleszthető szinte korlátok nélkül, mivel a hozzávalókat a nagybácsik és nagynénik kertjei termelik meg, s bizony más az íze a hideg, árnyékos domboldalon, s más a lapos, fátlan kertben nőtt fejes-káposztának. A tömör vagy fodros faj alkalmazásáról nem is szólva. Hogy mindehhez hogyan, milyen hónapban kell begyűjteni a finom erdei gombákat, és ezeket füstölteni kell, avagy savanyú lében a kamra mélyén őrizni, az már a művészet finom megérzésit igényli.

Mondták és mondták a magukét kedvesen és szenvedéllyel, olyan kedvességgel és olyan szenvedéllyel, amelyet én életemben sohasem tapasztaltam. A mi családunkat szétbombázta a rendszer. A Nagypapát akkor ütötte meg a guta, amikor a rádió bejelentette, hogy bejöttek az oroszok, a nagybácsimat egy parányi naplóból ismertem csak, amikor egy Kiss János nevű szombathegyi postatiszt négy évvel a háború bejezése után szintén postatiszt apámat felismerve elmerre juttatni hozzá a halott nagybácsim túlvilágról küldött üzenetét és apámon keresztül jutott el Csokonyavisontára a nagymamámhoz. Ahhoz a nagymamához, aki még harminc évig élt, de már soha nem láttam mosolyogni... Anyám letagadta nevét, hogy megszabaduljon a kuláklisztól, apám meghalt a Donkanyarban összeszedett betegségekől,

S én az érettségi elvégzésekor szembesültem azzal a ténnyel, hogy az ABC-ből nekem csak a B jut, a B lista. Hiába nyerek meg orosz és lengyel témájú

versenyeket, hiába szerzek felsőfokú nyelvvizsgát oroszból, hiába végzek legmagasabb pontszámmal a versenyvizsgákon, mégis más neve jelenik meg az elfogadottak között. Mert aki harcolt a Nagy Szovjet-ország ellen fegyverrel, aki táborba került, az olyan bűnös, oly osztályellenség, amelyet hetediziglen büntetni kell. Gyilkos arcok figyeltek, szimatoltak, ha valahol fel akartam emelni a fejem. Aki ebben a kétségbeejtő helyzetben mentőövet dobott, az Kerényi Grácia volt. Meghallgatott, ellenőrzött, majd meggyőzte barátait, hogy helyezzenek el az orosz-lengyel szakon, magyar vendégdiákként. Persze ösztöndíj, menza, bentlakás nem megy, de keressek magamnak valami barátnőt, akinél ellakhatok, s akkor mégis csak lesz egyetemi diplomám.

Idegenvezető voltam azon a nyáron a balatonföldvári táborban és ott találkoztam Rajkával. Sokat beszélgettünk, elmesélem, hogy itt háromszor nem vettek fel, de Kerényi Grácia elintézte, hogy őszől varsói egyetemista leszek, csak még nem tudom, hogy hol fogok lakni. És erre ő „Elférsz nálunk, anyám biztosan belemegy.” És augusztus végén ott ültem náluk és hallgattam, hogy a mamája, Paulina Federman, hogy kiabál: „Hozzánk jössz reggelizni és képes vagy előtte bemenni a tejbárba és pirogot enni?”. Hát úgy, hogy képes vagyok mindig pirogot enni, bárhol és bármikor meglátom ezt a csupas barátfüléhez hasonló, húsos tésztát... Csapódnak az ajtók, pakolnak, készülnek a svédországi kivándorlásra... Muszáj menni, magyarázza nekem Paulina - mert Rajka a balatoni nyár után kiment, kísétált Izraelbe, ahol tárt karokkal fogadták és be akarták szervezni szovjet kémnek... kitűnő orosz nyelvtudása, helyismerete okán. Nem vállalta és ekkor máris egy kibucban szedi a zöldséget, ő, aki egy varsói bérházban nőtt fel.. Hát erre senki sem számított. De se baj . Ők mennek Svédországba, rosszabb, mint a Szovjetunió nem lehet.... És így is lett. De még előtte elintézték a szállásomat. Hiszen ha ezt Rajka megígérte, az adott szó kötelez. Paulina elvitt egy kollégájához, Leszekékhez, azaz Leszekhez és Miluszkához, és ők hárman eldöntötték, hogy itt fogok lakni. Meg voltam döbbenve, először láttam őket, és azt mondják, lakjam náluk! A lakás kétszobás, de a konyha nagyobb, mint a két szoba együtt. Befogadnak, mondták ilyen egyszerűen. Döbbenten kérdezem miért? Mert az élet ilyen: tégy jót, és akivel jót teszel szintén jót fog tenni másokkal... Ez olyan, mint egy végeláthatatlan kötelék. Légy nyitott, s akkor jobb lesz a világ. Tőlük tanultam., azt, hogy nagylelkűnek lenni jó befektetés mindig valahol visszatérül... Miluszka és Leszek mindig főznek, a fiuk kicsike, úgy 10-12 éves. Az asztalon pompás ételek, amilyeneket az Ilka utcában csak ünnepkor vagy akkor sem eszünk. Sonka, pástétom és a paradicsomon hagymakarikák. Szégyellem magam, hogy jövök én ahhoz, hogy mindezt ingyen kapjam. Pedig ők sem gazdagok. Két mérnök, akik erejüket

megfeszítve dolgoznak, hétfvégén vidékre mennek, dolgoznak, gyűjtenek, elraknak, de – mondják íme meg van az eredmény is. Ezt tanuld meg Lenke.

Vacsora után megyünk a plac Zbawicielára az éjféli misére. A templom zsúfolásig telt, mindenkinek a szemében öröm. Milyen jó velük együtt lenni, együtt sírni és együtt nevetni a lengyelekkel... Nekik is van Betlehemük, de az övék kevésbé rusztikus, Valóságos kis város, amelyben mindenki dolgozik, s ha az angyalok megfűjják a harsonákat, mindenki dolgosan teszi azt, amit kell. Az éjféli mise után az ostyatörés a hőesésében együtt megyünk haza Milusszal és Leszekkel...És végigbögöm a lengyel éjféli misét, ott 1969-ben Miluszka és Leszek mellett a padban...Milusz és Leszek otthona igazi otthon volt, veszekedés soha, jöttek-mentek a rokonok, főztek, főleg Leszek,és mindig gondoskodtak valakiről Janina néniről vagy 10 évig. Ott lakott a nagynénjük a munkahelyük mellett, munka után nála kávéztak, hogy ne legyen egyedül. Reggelenként én vittem a cicájának a maradékot. Tejet nem kellett vinni, mert a tejet kihordták Varsóban, minden ajtó előtt, a lábtörlőnél ott volt reggel a friss tej, kecses literes üvegben.. Az egyetemen az irodalom-órak voltak a legjobbak, végre azt csinálhattam, amit akartam, csak az olvasás és az irodalom volt a dolgom...Varsóban az utcasarkok is mások voltak, mint Pesten. Varsóban minden utcasarkon virágárus volt. Mert Varsóban senki sem megy vendégségbe virág nélkül, és mindenkit virággal vártak a pályaudvarokon. Itt a férfiaknak is szoktak virágot adni...Varsóban másként él az ember. Varsóban valóban Isten tenyerén éltem. Mint a szivacs ittam, szívtam magamba az előadásokat, és döbbsentem vettem észre, hogy milyen előnyt jelent, hogy magyar vagyok, Őh egy magyar diáklány, miben segíthetek? Ez volt a hozzáállás. Az óslávot tanító professzor félrevont, és azt mondta, nézze, látom milyen nehezem megy magának, mentesse fel magát, hisz a magyar nem indoeurópai nyelv, elég magának lengyelül meg oroszul tanulni... Így lett egyetemi éveimtől máig, s így lesz halálomig, hogy Lengyelország számomra maga az élet...A később születő lányom keresztszülei is lengyelek lettek, és a lányom is kislányának lengyel keresztszülőket választott. A lengyel barátok sokszor jobbnak bizonyultak, mint a rokonok, és ha sokáig - mondjuk fél évig - nem utaztam Lengyelországba, honvágyam volt. Két hazám lett, mint drága tanáromnak Kerényi Gráciának. Lengyel írók hosszú sorát fordítottam és a lengyel kulturális miniszter kitüntetését kaptam érte... Ha honvágyam van elmegyek a kőbányai lengyel templomba, lengyel nyelvű misére és végigbögöm ha a Milusszal és Leszekkel töltött lengyel karácsonyokra gondolok.

Szóval mentünk a hőesésben haza a plac Zbawicieláról, amikor házba értünk, azt mondja Leszek: Megadtuk amit a Test kíván, megadtuk amit a

lélek kíván, most már csak az maradt ki amit a szív kíván! Nézd meg Lenke nincs még ott valami számodra, amit nem vettél észre?

Odamentem, s valóban a fa alatt volt valami fényes, piros, szívforma tasak.

- Na, ne félj! – Nézd meg! – Talán ő az a lovag, akire vártál! – biztatott Miluszka, aki nagyon szerette volna, ha a kis vengerkát ne csak kitanítassa, hanem ki is házasíttassa.

Lehajoltam, s megragadtam a tasakot, s amint fogtam kicsúszott belőle egy levél, udvarlóm jólismert címzésével.

Elpirultam, s a levél után kaptam, de ruhám beleakadt a fenyőfa ágaiba, s az egész gyönyörűség felborult s rám esett. Az üvegdíszek csörömpöltek, Miluszka kacagni kezdett én zokogtam.

Miluszka szerint hamar keresztelő lesz, csak én éreztem azt, hogy a fa puffanása Heródes katonáinak határozott ajtópüfölését idézi.

És féltem.

III. 2013.

....

Ott állok ismét Csokonyavisontán abban a templomban életem első tudatosan megélt Karácsonyán. Már a Padban ülünk az első sorban, ahogy az egy nagygazda családjának illik.

Zúg az orgonaszó, szól a karzatról a karácsonyi ének. Már nem félek anyyira, mivel megszűnt a csizmarobaj a templom körül, megszűntek azok a rosszát sejtető megállóok. A jászol két oldalán ismét ott áll az a két tűzoltó, bajuszosa, nagy fejszével az oldalukon. Mereven állnak, de a veríték patakban csorog le homlokukról, arcukról.

Nagymama, súgom szinte a fülébe, amikor térdeplőre rogy, imára.

Mi van Lenke?

Most mi van Heródes katonáival?

Nagymama csodálkozva néz rám, aztán ránca mosolyba futnak.

Hát nem látod? Most vakok és süketek.

Nem tudják bántani a Kis Jézust?

Most nem. Ha szeretjük egymást, nagyon-nagyon, akkor néha sikerül megbénítanunk a gonoszt. Heródes katonái elveszítik erejüket. De ehhez mindenki a szeretet katonája kell legyen. Te is kicsi Lenke. Megígéred?

Bólintottam. De ez egy fogadalom volt. Egy életre.

Ritter Lenke

Elcsábulás

Szeretem. Mindig is szerettem.

Már kisgyermek koromban szerelembe estem vele.

Kellemes érzés bizserget, amikor megfogtam, megfogom karcsú, kemény tapintású alakját.

És ha a számhoz közelít, már el is gyengültem. Hiába próbálok erőt venni magamon, az csak ritkán sikerül. Nem szégyellem, csepeg a nyálam. Azt hiszem, más is így van ezzel. Aki egyszer beleszeret, nem tud lemondani róla.

Ő az igen, a kovászos uborka, vagy, ahogy a köznyelv nevezi, a kovi ubi.

A nyár egyik szomjúságoltó csemegéje. Igaz, meg van a tartósítás trükkje, hogyan spájzolhatunk télire ebből a savanyú aranyból, de valódi életét a meleg nyári hónapokban éli.

Amióta nagyapám kölyökként beavatott ennek a zöld finomságnak az elkészítésébe, magam sem csinálom másként. Miért is tenném, hiszen a Tati igazán mestere volt a kovászolásnak. Érdekes, mennyire belém ivódott minden részlete ennek az emlékeknek.

– Jer mán ide, he – invitált egy régi, júniusi napon a felmenőm –, mutatnák valamit.

Leugrottam az eperfáról, aminek éppen az érésben lévő gyümölcsét eszegettem.

– Tudom Lacókám, szereted a kovászossat, akarod-é, hogy megmutassam, hogyan csinálom?

Bólintottam, bár fél szemem még mindig a felettem csüngő eperszemeket vizslatta.

No, de akkó ide nézz – szólt nagyapa jelentőségteljesen –, ehun ez dunsztos, e. Ebbe kű belerakni az ibolykát.

Félig viccesen, de kellő átérzéssel, ezzel a becézett női névvel illette a zöld kabaktermést.

– Én mán megszédtem regge, de csak az apraját, mert a nagyobb kő a frásznak. A tele van magga, csak köpködi az ember. A Giza mindig nagybú csinálja, mondom is, csak egye meg, ha kű neki.

Ki Giza? Gizella a nagymamám volt, istenadta, áldott teremtés.

– Jó megmosod – folytatta a gasztronómiai órát az öreg –, oszt beléarakod a dunsztosba, de – csavart egyet a bajuszán –, kapor is kű ám, nem is kevés, mer az aggya meg az ízit.

Akkurátus mozdulatokkal kezdte meg a dolgot.

– Alúra mindig a kapor gyűn, osztán az ibolyka, megent kapor, megent ibolyka. A tetejitű egy tenyérrnyit el kű hagyni a kenyírnek, meg hogy ki ne szaladják a leve. Bár amúgy is kifut a bolondja...

– Kenyér is kell bele nagyapa? – kérdeztem naivan, hiszen mindaddig semmit sem tudtam a savanyítás művészetéről.

– Ajjé, a kű csak igazán, mer a föllázíjja a lét, érted-é? – Megráztam a fejem.

– A kenyírbe lévő kovász beindíjja a forrást, attú lesz savanyú, no. És kű még lé is, sós lé. Nagyanyád állandóan pöröl velem, hogy sok a só az ényimbe, de attú az igazi. Há milyen ibolyka az, aminek se íze, se büze? Meg mé nem vágdosom be, hogy a lé jobban átjárja, kérdi. Azír van kissőbbű, hogy ne kölljék beírdani, mondok neki, de hiába. Á, csak asszonnya ne kezdjék az ember... – kacsintott egyet, mellé a szokásos bajuszpödrés következett.

Miközben magyarázott, megtelt az üveg. Egy lábasba vizet vett.

– Nízzed! – Horpadt bádogbögrét tartott elém.– Ebbe teszem a sót, mindig idáig, e – mutatta –, oszt akkó biztosan jó lesz. Belekeverjük a vízbe és fölöntjük. De mostan gyűn a turpisság. A kenyír nem mehet csak úgy ukmukfukk a tetejére, mer szétmén a forráskor.

Ahogy látta rajtam az értetlenséget, elfintorodott.

Kivett a zsebéből egy harisnyaszárat, és beledugta a veknidarabot.

– Hanem látod, ebbe belérakjuk, oszt máris egybe marad. A végén bogot rája. Azt mán igen csak utálok, ha a kenyír úszkál a líbe. Akko hogyan húzza meg az ember, ha beleinna. Mer nincs is jobb a hideg ibolykaléné! Csak nagyanyád meg ne lássa, hogy „megrajzoltam” egyet a stoppolni való harisnyájábú, ámbár úgyis meglássa a hörcsög szemive...

Barátságosan megsimogatta a fizimiskámat, a dunsztosüveg tetejére egy kistányért tett.

– Az miért kell rá, papa? – kérdeztem.

– E? – mutatott rá. – Ha valamék légy vagy bagóc bolondútságába fürdőzni akarna a líbe, hát ettű nem bír.

Elégedetten nézte a művét, majd a combjára csapott.

– Citera, fűrés, kész az egész – mondta viccesen, és a kerekas kúton átvett deszkára helyezte a teli dunsztost. – A többi mán a nap dóga...

Amikor beérett, a Tati letette a pincelépcsőre, hogy kellemesen hűssé váljon. Emlékszem alig vártam, hogy ehessek belőle.

Mint ahogyan ma is.

Róna J. László

Álom, gólyalábakon

Fogalmam sincs, honnan került elő az a gerenda. Úgy 180 centi hosszú lehetett, és mintegy 15x15 centis keresztmetszetű. Szép darab volt, talán valami építkezésből maradt meg, nem tudom. Érden, nagyapámék telkén számos, össze nem illő, megmagyarázhatatlan eredetű tárgy volt. Kiselejtezett szállodai vagy éttermi étkészlet, hasonló sorsra jutott székek, megunt bútorok, leamortizált szőnyegek, foltozott lábasok, rozsdás vaságyak, kiszakadt nyugágyak, molyrágta falvédők, éppen-csak lyukas lavórok, fületlen bögrék, állati takarmányozásra se alkalmas evőeszközök, továbbá, mert a dekoráció sem utolsó szempont, az utókor által méltán és okkal elfelejtett piktoroknak a művészettörténészek által nem jegyzett, ám annál rondább alkotásai. És a sor még hosszan folytatható volna.

Egyrészt a rokonságban szokássá vált, hogy ha valami már nagyon nem kellett, aminek láttán mondjuk egy jobb családból származó ószeres megszaggatta volna a ruháit és remetének állt volna a közeli Kamara erdőben, mintsem egyetlen forintot is adjon érte, akkor arról a valamiről megállapított, hogy biztos jó lesz még Érdre. És vigyázat, a hatvanas években jártunk, és akkortájt ez egyáltalán nem volt olyan természetes dolog. Mármint az, hogy valami, csak úgy, feleslegessé váljon egy háztartásban. Akkoriban ugyanis a háztartások háztartások voltak, azaz a polgárok megtartották nem csupán a házukat - az többnyire nem volt nekik, hanem, ha lehetett --- és mert kellett,- az ingóságaikat is. Tehették mindezt azért, mert egyrészt mindennapi használati tárgyaik tartósak és strapabíróak voltak, nemzedékről nemzedékre öröklődtek, legfeljebb felújításokon, átalakításokon mentek át, ha éppen arra volt szükség a további hasznosításukhoz, másrészt pedig az akkori emberek nem igazán dűskáltak az anyagi javakban, nem volt szokás valamit csak úgy kidobni. Akkoriban még éltek úgynevezett mesteremberek, akik a használhatatlannak tűnő dolgokat - legyen az kopott bútor, viseletes ruhanemű, szakadt lábbeli, lyukas lavór, fületlen vasszék, megrokkant kanna, hasadt harisnya, vagy bármi egyéb, megjavították, felújították, megfoltozták, megtalálták, szembefordították, átalakították, újrafényezték, minek milyen gyógykezelésre volt éppen szüksége az újjászületéshez. Ha tehát egy használati tárgyról addigi - sokadik - gazdája lemondott, még pedig végleg, akkor annak bizony nyomós oka lehetett, és ez a nyomós ok többnyire határozottan szembeötlő volt, ha és amennyiben az ember váratlanul szembetalálkozott a szóban forgó készséggel nagyszülei érdeklődésében.

És persze ha volt egyrészt, volt másrészt is, mert egy üzlethez, tudnivaló, ősidőktől fogva legalább két fél szükségeltetik. Ha pedig az üzlet létrejött, mi

több, jó alku köttetett, afféle igazi áldomást kívánó, akkor mindkét fél a megelégedettség jóleső érzésével zárhatta az ügyletet. No, az én nagyapám viszont kíváló érzékkel rendelkezett az efféle üzletekhez, azaz nem létezett az az ócska, használhatatlan kacat, ami neki ne kellett volna, ha felajánlották neki. Már pedig felajánlották, mi több, boldogan vitték hozzá... Így fordulhattott elő, hogy aztán a lomjától-kacatjától megszabadulni vágyó kedves rokon, gyerekkori barát, jóindulatú szomszéd valóságos jótevőnek érezhette magát, akkora örömmel fogadta az öreg a legócskább, leghasználhatatlanabb tárgyakat is. A lovat, ugye lelövik, ha lesántul, de könnyű belátni, hogy egy hokedli, netán egy szék, az nem ló; egyrésztől kár lenne a golyóért, másrésztől egy hokedli, mondjuk, attól, hogy csak három lába volt, még hosszú, boldog öregkorra számíthatott öregapám territóriumában. Valahogy sínbe tette a beteg lábat, kerített hozzá afféle mankót, legtöbbször egy durva, gyalulatlan lécet, karót, olykor egy vaskosabb ágat, megdrótozta, megszögezte, később, ahogy a technika fejlődött, megepokittezte, aztán, mert erre igazán adott, valamiféle, talán szintén egy jótékony szomszédától megörökölt színevesztett olajfestékekkel bekente, bepamacsolta, hogy csinos is legyen, és máris hosszú évtizedekre biztosítva volt példának okáért egy újabb ülőalkalmatosság, aminek, ha a népes család összejött, bizony rendre híján voltunk. Hogy esetenként inkább ülő alkalmatlanság sikeredett belőle, az igazán nem a nagyapám elszántságán vagy a kezűgyességén, inkább talán a balszerencsén múlt. Ilyenkor, mondhatni, porszem hullott a gépezetbe...

... A deszkáknak, az ócska, szőrös gyalulatlan deszkáknak volt a legnagyobb becsületük. Egyrésztől polc készülhetett belőlük, nem kellett hozzá más, csak egy darab rozsdás drót meg két-három rozsdás szeg, no meg egy kis lelemény meg elszántság, az öreg a drótból afféle derékszögű háromszöget hajlított, a két vég találkozását összesodorta és szemet hajtott rajtuk, a falra szögezte és máris megvolt a polctartó. A deszkát - ahogy volt, szőrösen, gyalulatlanul méretre vágta a keretes fűrészszel, majd a már említett ócska festékek valamelyikével mivesre pingálta, átdugta a polctartókon és máris újabb becses bútordarabbal gazdagodott a háztartás. Emlékszem, egy ízben postaládát készítettünk, sarokvasnak viszont alaposan híján voltunk, hát ismét a leleményre volt szükség, és bizton mondom, nem csalódtunk: egy ócska táska leszakadt bőrszíjából olyan zsanért kerített, hogy még a rozsdá se fogott rajta.

Aztán a deszkából szekrénykét is, afféle polcos tároló helyet is lehetett ácsolni, két oldalt deszka, rá merőlegesen a polcok, hátul keresztmerezítővel ellátva, hogy stabil legyen, elöl két meghajlított szegre egy kissé használt vitrázs rúd került - annak hiányában a drót is megtette, és függöny, amit a nagyanyám varrt, élő ember nem tudhatja honnan származó, miféle kelméből.

Még a rozsdás szögeknek is becsülete volt, az öreg befőtt üvegekben meg régi fotópapíros dobozokban tárolta őket, időnként elővett egyet közülük, kerített egy sámlit meg egy hokedlit, továbbá egy strapabíró békebeli fél téglát, leült a sámlira, a hokedli szolgált munkaasztal gyanánt, és szép türelmesen a téglá és egy ócska kalapács segítségével kiegyengette a girbe-gurba használt, rozsdás szegeket.

Egy ízben egy japán zsebrádiót kaptak (akkoriban még Japánban készültek ezek a csodamasinák), tudják, kilenc voltos elemmel működő héttranzisztoros rádiót - ezt akkoriban rendre feltűntették a készülékeken, hasonlatosan a mechanikus karórák esetében a csapágy gyanánt szolgáló kövek számához. Így aztán a kiérdemesült és évek óta használhatatlan öreg telepes rádió felkerült a padlásra. Igen ám, de a rádió 9 voltos eleme faluhelyen hiánycikk volt, hát az öreg rájött, hogy két laposelem, egy befőtt gumi, némi leukoplaszt meg egy darabka drót tökéletesen segíthet a bajon, az elemeket hozzágumizta a jobb sorsra érdemes kiserádióhoz, a vezetékeket a leukoplaszttal rögzítette, és máris szólt a magyar nóta, nagyanyám legnagyobb gyönyörűségére. Igen ám, de a két laposelem nagyobb volt, mint maga a zsebrádió. A nagyapám tehát lécekből meg a műanyag drótból barkácsolt tehát a rádiónak valami megnevezhetetlen alkalmatosságot, nevezzük talán jobb híján hordszéeknek, amivel kiegészülve a távol-keleti világvevő persze már semmiféle zsebben nem fért el, de nem is ez volt a cél. Az egészet gondosan fehérre mázolta, hogy csinosabb legyen, és lám, gazolásnál, kerti munkáknál akár a földre is lehelyezhető volt, vidám zeneszó mellett lehetett kertészkedni, és az is tény, hogy a két lapos elemmel sokkal tovább és főleg olcsóbban lehetett üzemeltetni, mint a flancos kilenc voltos elemmel.

...Apám, a precíz mérnökember, idecsöppenvén, kétségtelen dilemmával került szembe. Ami állapotok Daniel Defoe Robinsonjának királyi kényelmet jelenthettek a szigeti magányban, az a modern korok műszaki emberének, már eltérő ízlése okán is bizony itt-ott némi fejtörést okozhattak. Az öreg ház amúgy rendszeres tatarozása, toldozgatása, javíthatása, a nyílások egy részét többé-kevésbé fedő, nagyképpen nyílászáróknak nevezhető asztalosipari termékek karbantartása, esetenkénti mázolása, a reménytelen küzdelem az örökké rozsdásodó esőcsatornával, melyben az egyetlen fegyver a magas ólomtartalmú, környezetszennyező miniumos festék volt, többnyire egyértelmű támogatásra talált az öregek oldaláról. A berendezési tárgyakkal se volt addig baj, amíg jöttek, de esetleges végleges távozásuknak, uram bocsá' netán tüzelőanyagként történő praktikus felhasználásuknak még a felvetése is várhatóan meghaladta volna nagyszüleim tolerancia küszöbét. Szóval nehéz lehetett ottan lavírozni, modernizálni, de a szüleim, meg a sógorok,

nagyzüleim leányai, a sorstársak valamilyen ügyes diplomáciai taktikával itt-ott kétségkívül látványos sikereket értek el.

Első lépésként a hatvanas évek közepén egy újabb szobával gyarapodott a házikó, volt neki még egy szabad oldala, a homlokzatán kívül, ahol még eddig nem toldottak hozzá semmit se. Nosza, hát kapott onnan is egy lapos tetejű szobát, lévén immár három generáció, hosszabb távon akár 14 fő elszállásolását kellett biztosítania.

... A hatvanas években azonban az emberek leleményesek voltak, ha problémával szembesültek, gondolkodtak, addig törték a fejüket, míg kiokoskodták a megoldást. A házépítést tehát azzal kezdték, hogy letették a leendő szoba közepére azt a bizonyos rekamiét, majd elkezdtek annak rendje és módja szerint körbeépíteni... Kétségtelen praktikus megoldás, de a családi legendárium e helyütt kissé túloz, az azonban tény, hogy a rekamié még az ablak beépítése előtt, az ablaknyíláson keresztül került elhelyezésre, és lássuk be, ez sem egy szokványos, mindennapi lakberendezési eljárás.

Mikor aztán elkészült a szoba, az unokák meg csak jöttek, szépen, sorban, egymás után, kiderült, hiába a sok jobbnál jobb állapotú, első világháborús ispotályból megmentett, – vagy tán a Napóleoni időkből származó – ócska vaságy, vedlett régi sezlon, lószőr matrac, a fekhelyek száma bizony nem képes lépést tartani a nagycsalád egyre gyarapodó létszámával. A ház már nem volt bővíthető tovább, minden oldalához odabiggyesztettek egy-egy toldalékot, és ha fekhely lett is volna – ócska ágyat bármikor szívesen hoztak volna garmadával a derék rokonok, elhelyezésére immár nem nyílt volna lehetőség, ha csak nem az Isten szabad ege alatt...

És akkor, amikor a család e megoldhatatlannak tűnő problémával szembesült, apám valahol ráakadt a bevezetőben említett méretes, jó állapotú gerendára...

Fogta a gerendát, két méretesebb hokedlire fektette az udvar közepén, aztán ceruzát, mérőszalagot és vonalzót kerített, és pontosan megfelezte, egyelőre csak a ceruzával. Aztán az öreg bódében keresgért a szerszámok között, megtalálta a nagyapám róka farkuját, és nekilátott, hogy a 180 centis gerendát hosszában kettéfűrészelve, 15 centi vastagságban. Azt hiszem, ha valaki neki áll egy mokkáskanállal kimerni a tenger, na jó, egye fene, a Riminyáki tó vizét, hát hamarabb szabadul. De talán senki, az én apámon kívül senki nem vállalkozott volna erre a heroikus feladatra. De ő csak húzta és tolta, pontosan, precízen, aztán megpihent egy kicsit, majd újra, tovább, egészen ebédig. Ebéd után pedig folytatta, ismét, szinte ma is látom magam előtt, ahogy rövid kempingnadrágban, atlétatrikóban és tornacipőben ott áll a gerenda felett, és mint egy fáradhatatlan fűrészmalom, csak tolja és húzza, tolja és húzza, fel és le, és fel és le... Ahol már átvágta a gerendát ott az olyan egyenes volt, hogy géppel se lehetett volna különkülön fűrészelni, de hát gép az nem volt. Villany

se volt, csak egy öreg róka farkú, a hatvanas évek második felében... Meg az apám, az én édesapám, aki fáradhatatlanul húzta és vont, míg a nap lassan véget nem ért. Talán a felével, ha végzett. Akkor megmosakodott, lavórban, kútról húzott friss vízben, és mi elindultunk, haza, Pestre, a Népszínház utcába... Hogy másnap érezte-e a vállait, a karját, hogy mennyire hólyagosodott fel a tenyere, nem tudom; hogy aztán ő, a mérnökember, tudott-e a munkahe-lyén rajzolni, ami dolga lett volna, azt se...

Akkoriban még híre-hamva se volt a szabad szombatnak, dolgos hétköznap volt a hét utolsó előtti napja is, így mi, a szüleimmel, családosul általában vasárnap reggel vonultunk ki Érdre, a telekre. Ott töltöttük a napot, aztán este, fáradtan, haza... És mert a Mávaut buszjegyei drágák voltak, 8 forint és 80 fillér volt egy felnőtt jegy, pont a fele a gyereké, drága mulatság volt ám ez a telekre járás. ...Olcsóbb volt, ha az ember leszállt a körtéren, onnan aztán a negyvenhármassal kivillamosozott Nagytéténybe. Ez még a villamosbérlettel ingyen volt, Tétényben a templom elől indult a Mávaut járata Érd központjába – a „faluba”, csak így hívták – majd onnan egy helyi járatral fel, a Riminyákig. Talán két-két forint volt a felnőtt jegy, és egy forint a gyerek, kérem, ki lehet számolni, hogy a két felnőtt és a két gyerek után így 52 forint 80 fillér helyett csupán 24 forintba került az utazás. Több mint 28 forintot lehetett megtakarítani, igaz, az út a szokásos egy-másfél óra helyett bő két órát is igénybe vett. Oda is, meg vissza is...

Gyűlöltem a negyvenhármassal villamost, helyenként a mezőn járt, egy vágánya volt, és mintha soha nem akart volna megérkezni a végállomására... Persze a körtérről lehetett volna a hármassal is Nagytéténybe menni, gyorsabb volt és kényelmesebb, de akkor 1,50-ért buszjegyet kellett venni, ami további tizenkét forinttal növelte volna az útiköltséget... És mert takarékos időket éltünk, ezt a luxust csak igen ritkán engedhettük meg magunknak.

Az elkövetkező hetekben az apám minden vasárnap fűrészelt. Nem volt ugyanis elegendő a gerendát hosszában kettévágni,. És akkor ismét jött a fűrészelés, igaz, most csak fele vastagságban, de a 180 centi az így is 180 centi...

...és íme, volt négy hosszú fa oszlopa. Igen, a négy gólyaláb...Na kérem, ez volt az én apám zseniális terve. Ha az ágyak már nem férnek egymás mellé, akkor tegyük őket egymás fölé! Most, hogy volt négy erős oszlop, amit már csak simára kellett csiszolni, a többi „gyerekjáték” volt (dehogy volt az)

...Falvédő is került, mindkét ágy mellé a falra, sőt egy kis polcot is kaptam odafentre, mert persze nekem, a könnyebb súlyú gyereknek lett szánva a felső ágy, míg alattam, a vaságyon volt az unokabátyám birodalma.

Bizton mondhatom, senkinek e világon nem volt még olyan nagyszerű fekhelye, mint nekem. Imádtam ott aludni, fenn a magasban, a sajátos, házi készítésű emeletes ágyon, közel a mennyezethez, a gólyalábakon.

Csak öreg felnőttként, gyakorló barkácsolóként tudatosult bennem, micso-da iszonyatos munkát vállalt az én apám. Csak remélem, hogy mindannyiszor elégedettség töltötte el, amikor végignézett rajta, rajtunk fiúkon, amint esténként álomba szenderedtünk. Az unokatestvérem odalent, én, a gólyalábakon odafent.

Epilógus

A hetvenes évek elején aztán bevezették az elektromos áramot a mi utcánkba is, nálunk is lett villany, világosság. A sarokra, tőlünk alig száz méterre pedig egy fafeldolgozó iparos költözött, hatalmas fűrészgépekkel. Ha később szükségünk volt fára, gerendára, akkor azt már ott vágattuk fel, néhány perc alatt, pár forintért, a szalagfűrészzen...

A gólyalábas emeletes ágy vagy öt nyáron át szolgált hűségese. Később valódi, vasból, lakatos által készített emeletes ágyak kerültek helyébe. Azonban az oszlopok, az én apám által felvágott oszlopok még sokáig szolgáltak. Amikor megszűntek gólyalábként funkcionálni, új feladat várt rájuk: az udvar szegletében, a fűvön két, nagy focikapu lett belőlük, csak valami keresztléc-re volt szükség, felső kapufának. Az pedig, nagyapám öreg bódéjában, mindig akadt... Aztán, ahogy nőttünk, alacsony lett a nagy futball kapu, és az időjárás viszontagságai kikezdték a végeit.

Ekkor, hűen az érdi hagyományokhoz, újabb metamorfózison mentek át: feldarabolás után kisméretű focikapuként szolgáltak még vagy egy évtizedig. Buzgó nagymamák hálót is horgoltak hozzá, mi pedig nyaranta reggeltől estig rúgtuk a kopott bőrlabdát.

Sebestény András

Hallottam csiricsaré beszédet...

Az első világháború előtt történt, olyan jó surmó legényke volt anyai nagypapám, már pelyhezett orra alja és állán is egy-két sörtét fel lehetett fedezni gondos odafigyeléssel. Kaszálás ideje volt akkor, és kiköltöztek a hargitai havasba, kérőző állatnak való, lapias hegyi fűvet kaszálni. Ilyenkor heteket is el lehetett tölteni ott, mert sok volt a munka, otthoni rengeteg állatnak hatalmas területeket meg kellett kaszálni ahhoz, hogy kiteleltethessék őket. Kiköltöztek tehát aprócska erdei házunkba ahol egy mini istálló is állott, mini szénatartó csűrrel, mindkettő gombolyag fából geresztbe rakva. Ennek a farkasfogú kötésnek az volt az előnye, hogy ha a helyzet megkövetelte, könnyen és gyorsan szét lehetett szedni és elszállítani, annak ellenére nagy szilárdságot biztosított az épületnek. Egy bővizű mindig-hűvös forrás buzogott hatalmas kő alól, amelyet mintha csak egy óriás dobta volna, oda és az okozott sebből a föld fájdalmába vizet lökött a külvilágnak. Az út is ott kanyargott el szerény tanyájuk előtt. Körben mindenütt egyenes szálú hatalmas fenyőerdő kis tisztásain dús, lapias aljnövényzet retteget a kaszálás pillanatától.

Kiskorától szeretett kaszálni és ennek egyik oka a ritka szép környezet volt. Amikor az ember elmerül az erdő csendjébe, ami egyébként nem a szó szoros értelmébe vett csend értendő. Mert egy-két nap után tisztázódik, hogy tele van a csend ezernyi és milliónyi neszezéssel, ami egy cseppet sem félelmetes, ez a csendes élet neszei, amiket kis idő multával az ember helyére rakosgat és rögzíti tudatában. Amikor elmerül, kellemes megnyugtató érzés tölti ki a lelket, ilyenkor bizonyosodik meg mindenki, hogy az ember a természet szerves része!

Egy szombat kora hajnalán kezdődött a rettenet, apja és anyja hazamentek egyik nagybátya temetésére, hogy majd csak hétfőn jönnek vissza, úgy délfelé. Ő is mehetett volna, de inkább úgy látta jónak, hogy ott maradjon, néha szeretett csak magára maradni. Minden nyáron, majdnem egy holnapot töltött el és az utóbbi időben gyakran egyedül.

Korán van a nyári virradat, a havasi hajnalok kissé hűvösek, de a kasza ilyenkor vágja legjobban a harmatos fűvet. Úgy ahogy elsuhan a földön az éles acél a jól ismert harsánnyal az elvágott aljnövényzet felugrik pár centit, majd rendezetten omlik egymásra, simán és könnyen megy, szinte szórakozás egy jó kaszásnak. Azzal a gondolattal, hogy kaszál addig, amíg a harmat felszárad, majd azután reggelizik, éppen indult volna a tisztás felé, amikor fülét megütötte egy távoli, de egyre közeledő „csiricsaré beszéd”. Valahonnan az erdőből érkezett az út felőli oldalról, de annyira furcsának tűnt az alig pirkadó hajnali csöndben, hogy Dávid hátán végigfutott a hideg, pedig ő nem volt

félős gyerek. Egy csapat valakik rikoltoztak női hangokon, de nem csak rikoltozás volt abban a túlvilági kalamajkában, hanem beszélgetés, csúnya boszorkányos nevetés, artikulálatlan énekszó, mindez vegyült cintányér, síp és kisdob hangjával. A legkirívóbbnak talán azt találta, hogy semmi rendszer vagy összhang nem volt az egészben, mintha nem is földi lényektől származtak volna ezeket, a hangokat, vagy legalább is egy részeg emberekből álló zsibvásár közeledett volna az erdei úton. Dávid egy hatalmas fenyő szurkos törzse mögé húzódott és vacogtak a fogai félelmében. Nem kellett sok időnek eltelnie ahhoz, hogy előbukkanjon az erdő takarásából egy furcsa társaság. Fiatalasszonyok voltak mindahányan és lehettek vagy tízen. Dávid névszerit ismerte mindeniket és azt is tudta, ki, kinek a felesége. Azt, hogy milyen tiritarka öltözék volt rajtuk, te jószágos Úristen, azt el sem lehetett mondani. Amire biztosan emlékszik, hogy fekete hárászkendő volt mindannyiuk fején, amely vállukat is eltakarta. Egyik kezükben égővörös, széles, selyemsálszerű anyagot forgattak. Legtöbbjük kis hangszerekkel dolgoztak bele a zshivajba, cintányérral, síppal, zörgővel, az egyik jól ismert szomszédasszony ütem nélkül dobolt össze-vissza a kisbíró dobjával, ami a nyakában lógott. Mindezek ellenére az, ami félelmetessé tette őket nem a ruházatuk volt, nem is a „csiricsaré” beszédjük, hanem a mozgásuk! Természetellenesen mozogtak, mint akiknek kezük, lábuk de általában az egész testük zsinórón rángatózna. Adott pillanatban, egyszerre megpördültek sarkukon, aztán visszafele pördültek majd rángatózva tovább folytatták hátborzongató felvonulásukat. Hasonló mozgású embereket akkor látott életében, amikor a szomszéd helyet kaszáló család két éve megzavarodott a parázson sült bolondgombától.

Dávid el nem tudta képzelni, hogy ezek az ismerős asszonyok ebben az órában mit is keresnek itt, olyan négyórányi járásra otthonuktól, és még ki tudja, honnan jönnek?

- Boszorkányok!- villant Dávid agyába a gondolat és ismét kirázta a hideg.

Ahogy elhaladt a „csiricsaré” menet a ház előtt és vele egy irányba érkezett, hirtelen megállott. A zaj elcsendesedett és az a hölgy, aki idáig a kisbíró dobját püfölte egyik kezével, a másikkal pedig az égővörös sállal legyezett elkiáltotta magát:

- Dávid!- Gyere elő Dávid, mert tudom, hogy ott lapítasz a szemközti fenyő mögött!

Ő reszketett, mint a nyárfalevél és nem mozdult.

- Gyere elő Dávid, mert tarkahátú varasbékává változtatlak!

Dávid azt hitte, elájul de azért kiszédelgett a fenyő takarásából, reszkető inakkal megközelítette a menetet, még azt is elfelejtette, hogy éles kasza van a vállán, amit használni is lehet.

- Miért kellett neked most itt lenned te Dávid, rosszkor rossz helyen? Azért, hogy felfedd titkainkat? Éreztem én, hogy itt vagy te, engem nem lehet becsapni, hiába bújtal el, előlem! Most mit tegyünk veled, hogy titkunk, titok maradjon? Mert amit más is, tud arról a világ is értesül!

Dávid azt hitte, kiugrik a szíve, csak állott ott kaszával a vállán szemben egy egész boszorkány csapattal, mikor még egytől is a pokolba bújna úgy félt tőlük babonás lelke, és várta a beteljesülést.

- Figyelj ide Dávid, te nem is láttál minket csak a szemed káprázott, vágta a vadteheneket láttál az erdei úton! Megértetted e Dávid, mert ha valakinek kifecseged, úgy megvondozunk Oltárkő szikláin, hogy a farkasok szedik össze csontjaidat!

Azzal megperrentette dobját, jelt adván a „csiricsaré” beszéd, az alvilági zene és a forgó, rángatózó vonulás folytatására.

Évek múltak el, Dávid bevonult a magyar hadseregbe, majd kitört az első világháború és ő megjárta az összes létező frontokat. Az ellenségtől nem félt annyira, mint a „csiricsaré” boszorkányok fenyegetésétől. Nem is mondta el titkát senkinek a világon. Félelme nem volt alaptalan, mert azokban a babonás időkben az egyszerű emberek hittek a boszorkányokban és rettegetek tőlük! A háború vége felé súlyosan sebesült egy aknaszilánk roncsolta lábát, meggyógyították de, örökre sánta maradt ezért leszerelték. Akkor még mindenik boszorka élt, ezért a titoktartás létkérdés maradt számára.

Úgy sántán is talált magának feleséget, mert azért szemrevaló férfi volt, igaz nem lányt, hanem takaros menyecskét egy fiú és egy lány gyermekkel, de ez nem számított, az életnek mennie kellett előre, akkor is ha szegénység volt, akkor is ha nyomorúság volt! Azután jöttek a gyermekek egymás után bő istenáldásban volt részük, tizenegy közös gyermekük született. Igaz, hogy Isten adta, de volt, amelyiket Isten el is vette. Nem volt orvosi ellátás, de volt sok ragályos betegség háború után. Megkönnyezték, keresztény módon eltemették, aztán csinálták utána a következőt. A régi emberek sokkal humánusabban gondolkodtak, mint a maiak. Nem féltek annyira a gyermekvállalástól, mint napjainkban, minden megfogamzott életnek megadták az esélyt a születésre, de ha a természetes szelekció beleszólt terveikbe, a halált is elfogatták, ha fájdalmasan is!

Természetesen a legnagyobb terhet abban az időben a székely asszonyok viselték. Tudjuk, hogy a korabeli asszonyok, ha csak nem voltak fogamzásképtelenek, vagy nem maradtak pártában, szoptattak, vagy hordoztak, de a gyermekgyár folyamatosan működött. A betegségek és a háborúk sok

emberéleket követeltek, az utánpótlásra szükség volt a nemzet fennmaradásáért! De ezennel az asszonyok feladatköre még nem merült ki, ők etették, öltözteték és gondozták a családot de, még a nehéz mezőgazdasági munkákból is kivették részüket. Bámulatos, hogy mire voltak képesek a székely ősanyák, le az összes kalapokkal előttük! Ezért nem igazán értem, hogy mikor lehetett idejük és energiájuk ilyen boszorkánypraktikák gyakorlására és főleg milyen hasznuk származott belőle? De ha voltak is egyáltalán székelyföldi boszorkányok azok nagyon kevesen lehettek, tekintve tágas, életbevágó feladatkörüket és a nemzet érdekébe tett áldozatos munkájukat minden bűnük alól felmentem! De attól még a történet, történet marad, amit be is kel fejezni.

Hét gyermekük vészelte át a veszélyes korszakot a két mostohán kívül, három fiú és négy leány. Dávid örömét lelte bennük és nyomorúsága ellenére jó körülmények között nevelte őket.

Teltek az évek és számtalan elfoglaltsága ellenére nem feledkezett meg a boszorkányokról, akik egymás után kezdtek átköltözni a másvilágra. Mert bármilyen varázslattal is rendelkeztek az örökélet titkát ők sem ismerték! Mindeniknek elment a temetésére, mert úgy tartotta helyes paraszti logikával, hogy függetlenül ki milyen volt életében, a végtisztesség mindenkinek kijár! No meg arról is meg akart bizonyosodni, hogy két méterre teszik e le a föld alá. Ilyenkor megkönnyebbült egy keveset és a következőt gondolta magában:

- No, te se fogsz engem megvondozni az Oltárkő szikláin!

Utoljára a volt kisdobos, a kisbíró felesége a többi kilenc vezére, dobta fel a talpát.

Amikor meggyőződött arról, hogy két méternél mélyebbre teszik és sírján nagy halom föld, domborul, az utolsó adag szorongás is kiröppent lelkéből. Keresztet vetett aztán odaszólt legjobb komájának, akivel együtt harcoltak a fronton:

- Bírta, jöszte csak utánam, mondjam el neked az én nagy titkomat, ami idestova már negyven éve fürja az oldalamat, de most végre elmondhatom neked.

Elindultak az időtől megfeketedett cserefakeresztek között kik híven vigyázták begyepesedett halmaik alatt rejtőző elmúlások sötét titkait. Még ki sem érték a temetőből, amikor Dávid már el is kezdte titkának megosztását:

- Háború előtt még suhanc koromban, Szarkáéban kaszáltam az édesapámé féle nagy kaszálón. Hűvös hajnal volt, alig pirkadt, éppen indultam a rend végéhez, hogy kaszámat megfenjem, amikor hallottam távolról közeledő „csiricsaré beszédet”...

Sebők Mihály

Gyufaláng

A szobában csend és sötétség honolt. Még nem aludtak, de testük és lelkük kezdett az édes pihenés adta szirupba süppedni. A nyugalmat hirtelen zeneszó zavarta meg. Egyszerre ugrottak ki az ágyból, valamennyien az ablakhoz siettek, épp előttük húzták. A lányok izgatottan bámulták, melyiküknek dalol a fess fiatalember az éj leple alatt, ám lehangelődtek, amikor rájöttek, hogy a legkisebbnek.

– Irénke! Lányom, gyere és fogadd a szerenádod! – szólította a legfiatalabb lányt apja.

– Nem én! – felelt a szőke leányka. – Fogadja édesapám, ha akarja. Nekem nem tetszik a Jóska, húzza másnak, ne nekem! – duzzogott.

– De Irénke! – szóltak rá nővérei is, és titkon irigyelték testvérüket, amiért neki szól a nóta.

– Nem úgy van az, lányom! – emelte fel hangját az édesapa. – Az illem megkívánja, hogy ha egy lánynak szerenádod adnak, az ablakon át gyufalánggal fogadnia kell azt. Neked is pontosan így kell viselkedned, különben még azt hiszik, hogy nem részesültél megfelelő nevelésben.

– Illem ide vagy oda, nekem a Jóska nem kell! – folytatta durcásan Irénke. Fogadja a zenét édesapám, ha annyira akarja!

– Ilyen rakoncátlan lányt sem láttam még! – szólt az apa, miközben gyufáért nyúlt, majd az ablak előtt felvillantotta annak lángját, megköszönve a fiatalember kedves gesztusát.

A zeneszó elhallgatott, a kikoszarozott Jóska nem tehetett mást, mint eloldalgott. A lányok kipirultan álldogáltak tovább a szobában, összesúgtak, vajon megbüntetik-e Irénkét az engedetlenségért, és valóban komolyak-e a Jóska szándékai?

– Mindenki ágyba, vége az előadásnak! – mordult rájuk az apjuk.

– De ugye tudod, hogy előbb a nővéreidnek kell férjhez menniük? Ez a hagyomány. – simogatta meg legifjabb lánya fejét.

– Igen, édesapám. De nem tehetek róla, hogy nekem máris több kérésem lenne...

– Jól van, csak semmi hiúság! Menj aludni! – fojtotta belé a szót. Csak a foga között mormogta tovább – Nem hiába Irénke a legszebb! Vékonyka, szőke és kék szemű. – óhatatlanul is elégedetten húzódott mosolyra a szája. Dánielt büszkeséggel töltötte el mind a hat gyermeke, de szívéhez legközelebb mégis a két legifjabb állott.

A szobában nem világolt más, csupán a számítógép kijelzője adott fényt. Az utca zaja beszűrődött a zárt ablakon keresztül is.

– Itt meg sem hallanád, ha szerenádot adnának neked. – szólt a monitor előtt ülő unokához Irénke néni.

– Mama, az már rég kiment a divatból. – nevetett a lány. – Most már az internetes társkeresés dívik. Kedvencnek jelölnek, üzenetet küldenek... – sorolta a lány, de megállt, mert érezte, hogy nagyanyjának fogalma sincs róla, miről beszél.

– A mi időnkben nem így ment ám. A legények zenét adtak annak a lánynak, aki felkeltette az érdeklődésüket. Én is kaptam jó néhányat, nehogy azt hidd, hogy nem. De nekem nem tetszett sem a Pista, sem a Jóska...

– Tudom, még a gyufalángot is dédnagyapának kellett meggyújtania. – vágott közbe nevetve az unoka.

– Eleget meséltem már erről. – legyintett a nagymama.

– Tulajdonképpen mi bajod volt a Jóskával?

– Semmi, csupán nem felelt meg az ideálomnak: magas, szőke kékszemű. Ő pedig barna és mokány volt. Folyton az jutott róla eszembe, hogy „Jóska, levelet hozott a posta.”

– Épp olyan válogatós lehettél, mint én.

– Más felfogás járt akkoriban, meg kellett várni, hogy a nővéreim fejét bekössék, aztán jöhettem én, pedig... – a nagymama elmosolyodott. – Abban a világban a húgodnak is meg kellett volna várnia, hogy előbb te menj férjhez.

– Nem örült volna! Talán nem is menne férjhez soha – nevetett az unoka, majd a számítógép monitorjára tekintve hozzátette: – Elég gyér a felhozatal ezen a társkereső oldalon. Nem sűrűn kellene gyufalángot gyújtanom.

– A mi időnkben már vénlánynak számítanál. Igaz, én is elég későn mentem hozzá nagyapátokhoz. Mivel kívártam a nővéreimet, aztán sorban érkezett náluk a gyerekáldás, segítettem nekik a háztartásban, jött a front is... – elhallgatott és elmerengett.

Vasárnap a legszebb ruhájukat öltötték magukra a lányok, megfésülködtek, majd karonfogva a templomba indultak. Apjuk szerette a vasárnapot, nem csak a pihenés miatt, hanem az a felülmúlhatatlan érzés is hozzájárult ehhez, amelyet érzett, amikor megállt a kapuban és elnézte a családját. Lányai egymás mellett lépdeltek szépen vasalt ruhájukban, természetesen megfélelő figyelmet fordítva a szoknya hosszára, a dekoltázs kivágására.

Dániel ilyenkor a mennyekben érezte magát: szépség, béke, szeretet, harmónia. Remélte, hogy leendő vői is hasonló érzéket majd lányai mellett, cserébe pedig megbecsülést kapnak az ő kincsei.

– Egyenes háttal menjetek! – szólt utánuk.

– Igen, édesapám. – mosolygott vissza Irénke.

A családban jelentős figyelmet fordítottak az engedelmességre és egymás tiszteletére.

Az idősebb lányok, akárcsak anyjuk, soha nem ellenkeztek apjukkal. Völegényválasztás kérdésében ugyancsak megfogadták apjuk tanácsát, helyenként parancsát. Csupán a legkisebb lány, Irénke okozott néha fejtörést. Épp olyan makacsnak bizonyult, mint az apja.

Amelyik férfi nem tetszett neki, egy cseppnyi hajlandóságot sem mutatva, találkozásra sem volt hajlandó vele. Dániel nyugalját megzavarta ugyan a lány engedetlensége, de szíve csücskének mindent meg tudott bocsájtani, még a gyufalángot is fellobbantotta helyette.

Irénke egyetlen férfival sem kacérkodott, mégis vonzotta a tekintetüket. A lány ismerte az erkölcsi szabályokat, be is tartotta azokat, vigyázva jó hírnevére és a családból hozott neveltetésre. A randevúk gardedám jelenlétében zajlottak. Irénke ült a fiatalember mellett tisztes távolságban, szemét félszengetve lesütve, térdére hófehérre mosott, saját kezűleg hímzett zsebkendőt terítve. Illedelmes, magázódó beszélgetést folytattak az időjárásról, irodalomról, a férfi bókokkal illette a lány ruháját, legmesszebb menően a szemét, valamint a családjára vonatkozóan tett dicséretet. Az eladósorban lévő lány jólesően fogadta a kedves szavakat, ezt követően elköszönt a két fiatal és a gardedám, majd mindenki hazament. Nem történt érintés, ölelés, sem csók.

A vasárnap készülődéssel telt. Nagymama figyelte az unokáját, amint a hajszáritással bajlódott, és bízott benne, hogy ez a randevú végre sikeres lesz, talán férjhez megy a nagyobb unokája is. A lány eközben arra gondolt, mennyivel különbözne nagyanyja idejében találkozni egy férfival. Távolságtartónak és merevnek ítélte az akkori ismerkedéseket. Bár a mai virtuális világban kezdődő kapcsolatokat sem tartotta felemelőbbnek.

Hajvasalás, smink, ruha. Ruhacsere, aztán még egy ruhaváltás, mire a megfelelő rövidségű szoknya és testhez simuló felső ígérkezik a legjobbnak.

– Ti biztosan nem hezitáltatok ennyit egy randi előtt, mama. – szólt a tükör előtt.

– Biztosan nem használtunk ennyiféle kenceficét, de a mi időnkben is rendelkeztek a nők egészséges hiúsággal. Persze női praktikákat akkor is bevetettünk a szépítkezés terén.

– Például?

– Aki szőkíteni akarta a haját, kamillával mosta, aki barnítani, gesztenyével. Aztán használtunk csipetetőt, vagy újságpapírral ondoláltuk a hajunkat. A szemöldökünket korommal emeltük ki, az arcunkat pirosítóval. De csak egy kicsit. – tette hozzá szégyenlősen az idős asszony.

– Hm.

– De a térdünkre zsebkendőt terítettünk, hogy ne legyünk kihívóak. És természetesen gardedám jelenlétében találkoztunk.

– Azért nem hiszem, hogy mindenki ennyire betartotta volna...

– Én magunkról beszélek, a mi családunkról. Mi úrilányok voltunk. – vágott közbe határozottan és rosszalló tekintettel a nagymama.

Ekkor megszólalt a csengő, jelezve a fiatalember érkezését. Az unoka puszit nyomott nagymama arcára, majd elindult a randevúra.

– Nagymamám szerint gardedámot is kellene magunkkal vinni. – kezdett viccelni a fiúval.

– Mi az a garde...micsoda? – kérdezett vissza bambán a fiatalember.

– Gardedám. Hosszú. – hagyta rá a lány, és már tudta, nem ő az igazi. Valójában ebben a percben sajnálta, hogy nem nagymama korában született.

A következő randevún, a következő férfival egy padon ücsörgött. A lány szoknyája hagyta megmutatkozni hosszú combjait, amelyről a fiú képtelen volt levenni a szemét.

– Ha most nagymamámék idejében lennénk, zsebkendővel kellene letakarnom a térdeimet, és akkor nem tűnnék kacérnak.

– A térded letakarhatod, de a combod úgyis látom, ami rendkívül szexi – nevetett a fiú, és magához húzta a lányt, hogy megcsókolja.

Iréнке néni a kanapé szélén üldögél. Vékony alkata megmaradt 90 éves korára is, szőke haja szürkessé fakult, kék szeme homályosan tekint a világba többszöri sikertelen szemműtét után. Kihúzza magát, ahogy az apja kérte annak idején, kezeit a térdéin nyugtatja, ahogyan egy úrilányhoz illik, hiszen mellette egy férfi ül. Nem azok közül a férfiak közül való, akik szerenádokat húztak az ablaka alatt, se nem azok közül, akikkel gardedám felügyelete mellett beszélgetett. Nem az a férfi, akihez hozzáment, akivel családot alapított – aki miatt kivívta az apja haragját, mivel nem tartotta megfelelőnek lánya választását, pedig türelmesen kivárta, hogy minden nővére férjhez menjen – nem, nem lehet az élete párja, mert őt már sok évvel ezelőtt eltemette. A férfi a szomszéd idősotthon lakója, nagymama lovagja. Vastag szemüvegén keresztül szemléli Irénke néni vonásait, kezében virágszálat szorongatva, amelyet félszegen nyújt át, majd az unoka érkezését észlelve, ijedten elköszön.

– Mama, te hamarabb elkelsz még most is, mint én.

– Hagyjuk már! Csak a szomszéd bácsi. – tereli el a szót.

– Idős létére rendesen udvarol. Nem úgy, mint a mai fiatalok, jóformán eszükbe sem jut virágot hozni. – sopánkodik az unoka. – Hány locsolód volt húsvétkor, mama?

– Mennyi is? Egy, kettő... – számolgatja ízletes ujjain.

– És hányan udvaroltak neked, annak idején, mama? – kérdezi az unoka, mert tudja, nagyanja szeret az udvarlókról mesélni.

– Kik is voltak? – kezdi a kutatást emlékeiben. Ösztönösen megváltoztatva tartását, nőként beszél, arca megfiatalodik, szeméből önbizalom sugárzik és némi hiúság. – Lett volna a Pista, aki nem tetszett, aztán az férfi, aki szülőföldjére, Németországba akart vinni. De sokat udvarolt ő is, istenem! Aztán a Jóska, neki nem fogadtam a szerenádját, az apámnak kellett meggyújtani a gyufa lángját, mert én nem akartam, olyan mokány embernek látszott... – sorolja az ezerszer elregélt történetet. – Végül a nagyapát választottam, mert rendes, becsületes, dolgos ember volt... – elhallgat egy kis időre, a múltba réved, majd hozzáteszi – és mert a szívnek nem lehet parancsolni.

Elfárad az emlékezésben, nehezére esik az ülés is, ledől, néhány perc múlva az édes pihenés adta szirupba süpped, akárcsak leánykorában a szülői házban.

Singola Edit

Isten bennünk van...

*„Maga az Úr megy előtted, Ő lesz veled.
Nem hagy el téged, és nem marad el tőled.
Ne félj hát, és ne rettegj!”*

(5 Mózes 31,8, új ford.)

Választani, dönteni, lépni, és elindulni mindig nagyon nehéz, különösen akkor ha egyedül vagyunk. Egész életünk kezdések és lépések sorozatából áll. De bárhol és bármikor legyünk azokon a bizonyos fontos útszakaszokon, felmerül a kérdés: magunk maradunk döntéseinkkel?

Van egy bizonyos nagy áldás és menedék az emberi életben, amely segít legyőzni a kétségeket, és meghozni a fontos döntéseket. Ez pedig nem más, mint a hit, s annak szóbeli kifejezése, az ima. Bármelyik vallást nézzük is, mindegyik kifejezésre juttatja, hogy Isten ígéje a legbiztosabb tanácsadó, irányt mutató. Ha vállaljuk, és elfogadjuk a Szent Biblia szavait, Isten szemei kísérhetik utunkat. Az emberi élet fordulópontjain ez mindig megtörténhet.

Úgy gondolom lényeges momentum életünkben az, hogy a családjában fontosnak tartják e a hitet, az isteni gondviselést, és az is mérföldkő, hogy kisgyermekként ki az, aki megtanít imádkozni. Az elkövetkezendőkben szeretném megosztani mindazt a tudást és érzést olvasóimmal, amit nagymamám a hitről tanított, és ezáltal magam is bízni tudok a gondviselő segítségében. Álljon itt egy csokorra való régi szép imádságokból, valamint a református egyház kiemelkedő ünnepeinek sorából talán az egyik legfontosabb, az úrvacsoravétel szép alkalmáról.

Gyermeki lélekformálás Isten ígéjével...

Amíg nőttem, sok időt töltöttem az én mamikámmal.. Sokat beszélgettünk a régmúlt dolgokról, a szüleiről, a nagyapámról... ami által szinte éreztem jelenlétüket a házban. Mióta már nagymama sincs velem fizikai valójában csak lélekben, tudom fontos megőriznem mindazt, amit mondott, amit tanított. Olyan, mintha a tollamat ő irányítaná, mintha megmondaná, mit is írok. Imával nevelték őt is a szülei, segítették gyermeküket, mint ahogy őket is az őseik... Az ima szerves része volt minden napjuk szinte minden percének, bölcső előttől kezdődően a koporsó utáni hűsége kíséretig. A kora reggel, munka közben, magányos órák éltető csendjében mondott imákat egészítették ki a közösség templom utáni, „igazi” imái. És így a gyermeki értelem akár tanítatlanul is „hallgatózva” tanulta meg a hitet, ismerte meg Isten misztikus

voltát. Habár nem látja Istent, mégis ha imádkozni lát és hall közelében lévő csodálatos embereket, egyszerre észreveszi a jelenlétét. Akár egy apró tanú, egészen természetesen képes felfedezni, hogy jelen van Valaki, akihez beszélhet ő maga is, és akit csendben hallgathat.

Mindig jó volt nagymamával lenni, jobb mint bárhol. A szeretet olyan meleg volt a közelében, akár egy frissen sült, fűszáros, puha, illatos és hatalmas kenyér. Ma már azt kérdezem, hogy nem fogyott el a türelme irántam soha? Hogyan tudott a csínyeimre is megengedő, szelíd korholással válaszolni? Hogy nem fáradt bele mindig mindenkit szeretni? És a bánatát hogyan volt képes elrejteni? Hiszem, hogy ezt Isten bölcsessége végezte el benne, amivel őt is megajándékozta. Pedig olyan időben éltek, amikor az emberek a hitüket nyíltan nem is gyakorolhatták. A dédszülekről is azt mesélte: ima, munka és szeretet volt a mérvadó életükben. Az ígét nem csak olvasták, hallgatták, de szívében naponta élővé tették. Aki kopogtatott náluk mindig kapott; ha többet nem is tudtak adni, de egy szelet kenyeret legalább. És elmentek a templomba minden vasárnap, ameddig csak az egészségük engedte. Ida dédnagymama induláskor egy mentalevelet szakított, és a zsebkendőjében magával vitte, zsoltára ma is ott van a polcon. Talán ma már ez hiányzik igazán: a szinte kézzelfogható, ki nem fogyó, folyton magát tékozló szeretet, ami még a fényképeikből, vagy egykor fontos tárgyaikból is árad.

A mai napig fel tudom idézni azokat a szép kis imákat amit megtanultam három évesen, itt csengenek bennem nagymamám édes hangja által. Van, amelyik nap mint nap életem részei, míg néhány csak ezen írásom által került bennem újra felszínre. De ki ne ismerné az étkezés előtti imát: „Jövel, Jézus, légy vendégünk, áldd meg, amit adtál nekünk. Ámen.”, vagy az utánit: „Aki ételt, italt adott, annak neve legyen áldott. Ámen.”

A napot is imával kezdeni egyet jelent a köszönettel:

*Jó Istenem, felébredtem,
Te öröködtél én felettem
Köszönöm, hogy megtartottál,
hogy felettem virrasztottál
El ne hagyj a mai napon,
légy kísérem a jó úton:
Hogy parancsod meg ne szegjem,
Jézusomat hűn kövessem.
Ámen.*

vagy:

***Mennyben lakó én Istenem
Könyörgöm, légy mindig velem
Ha kél a fény napkeleten
A Te szemed rajtam legyen
És ha leszáll napnyugaton,
Te légy Atyám az oltalom.***

Amikor tehettem, nagymama vasárnaponként ünneplő ruhájába öltözött, készült a templomba. Akkor még talán csak azt láttam, hogy nagyon elegáns, ahogy a tükör előtt még utoljára megnézi magát... és ezzel valamiféle misztikummal vonta be ezt a vasárnap délelőtti programot, ahová akkor indulhat el, amikor megszólal a harang. A természetes kíváncsiság aztán engem is „odacsalt” vele... és ahogyan nőttem, már felfogtam és megértettem a súlyát, a szabályait. Hogy odabent szépen kell ülni, suttogva beszélni, imára kulcsolni a kezünket, és türelemmel várakozni. Leülés előtt kicsit még várni kell, és elmormolni magunkban a jó Istenkének szánt üzenetünket:

***Imádkozni jöttem ide,
Szent felséged eleibe
Míg itt neved ünnepelem,
Szívembe szállj én Istenem. Ámen***

Az istentisztelet végén pedig ugyanezt kell tennünk:

***Házunkba is jöjj el velem,
tedd templomoddá Istenem,
ha áldott volt bejövésed
legyen áldott kimenésem. Ámen.***

vagy:

***Ki hozzád jön, azt üresen
El nem küldöd Uram, sosem
Megyek én is gazdagodva
Kísérj el a köznapokba,
Szívembe add szentlelkedet,
Hadd lehessenek hű gyermeked. Ámen***

A kihagyhatatlan esti imáról sem feledkeztünk meg. Sokszor szerettem nagymama mellett elaludni. S akkor együtt mondtuk el a verseinket:

*Én Istenem, jó Istenem,
becsukódik már a szemem,
de a tiéd nyitva Atyám,
amíg alszom vigyázz reám.
Vigyázz kedves szüleimre,
meg az én szeretteimre.
Mikor a Nap újra felkel,
csókolhassuk egymást reggel. Ámen.*

Volt, hogy minden egyes estén más imával búcsúztattuk a napot:

*Kezed közé leteszem
Elmúlt napom, Istenem.
Minden munkám, örömöm,
Ami jó volt, köszönöm.
Ígérem, még jobb leszek
Őrizd Uram, gyermeked. Ámen.*

*Álom, álom édes álom,
nyugodj az én szempillámon
Amíg zárva less a szemem
Légy mellettem, én Istenem. Ámen*

*Már a szép nap lenyugodott
Egész bealkonyodott,
Jó sötétbe vont a magát
Adjon Isten Jó éjszakát
Köszönjük, hogy velünk voltál
Istenünk, hogy megtartottál
Nyújts az éjjel is oltalmat
A fáradtnak nyugodalmat. Ámen*

Ám maradt néhány apró kis kedves szó, amit élethelyzeteinktől függetlenül bármikor elmondhatunk. Amikor én ezt megteszem, újra az a négy éves kislány tudok lenni, aki elhitte, hogy ez minden rossztól megvédi, és nem érheti baj.

***„Kicsi vagyok, erőtelen,
Én Istenem, Te légy velem! Ámen”***

... csodálatos örökségem a nagymamámra való emlékezés, mely meleget, fényt sugárzó, ahogyan újra szólít, jóságosan édes hangon hitre tanít. Ma is érzem, ahogy keze imára kulcsolta apró kezeimet. Én akkor még nem tudtam, hogy ebben az együttes imában fogott kezét múlt és jelen, így nyugodva meg Isten örökkévaló szeretetében. Szeretem ezt az emléket, az elsőáldozóként róla készült apró gyűrött kis képet, és becsülöm a kedves szemekből soha el nem tűnő hitének szikrázó hagyatékát.

***Köszönöm Istenem édes nagymamámat,
Aki elsőként kulcsolta kezemet imára
Felettem láthatatlan angyalként lebeg...
Ha imádkozom, azt neki köszönhetem. Ámen.***

Megjegyzés:

Írásom ihletője felejthetetlen, senkivel sem pótolható anyai nagymamám Verbiás Béláné sz. Puskás Matild (1936-2011)

Somi Zsuzsanna

ŐSZTŐL - ŐSZIG

Szeretem az őszt. Sohasem az elmúlást, hanem a megújulás lehetőségét érzem benne. Mégis évek óta ilyen tájt valami végtelen szomorúság üli meg a lelkem. A kertben végzett munka sem segít. Most is így van ez, amikor az avar összegereblyézése után leülök a kertem végében lévő kedvenc helyemre, a két fenyő alatti padra. A délutáni napfényben csak nézem az alattam ezüstösen csillogó Dunát és a gyönyörű színekbe öltözött fákat a túloldalon, de szinte nem látok belőle semmit. Őlemben könyv. Kiesik belőle a könyvjelző, egy színes képeslap, rajta is őszi pompájában ragyog a kanadai táj. Kanada... Kanada visszhangzik bennem és szemem előtt egy teljesen más őszi táj képei kergetik egymást.

Budán vagyok a Szabadsághegy oldalában. Az emeletes villát, ahol lakunk szép kert veszi körül. Ősz van, 1956. Gyönyörű, napfényes reggel... Korán ébredek, hosszú hálóingemben rögtön a hallba sietek. Apámat keresem, aki ilyenkor általában ott szokott reggelizni egyedül. De nekem megengedi, hogy ott lehessenek mellette, ha csendben vagyok. Ilyenkor áhítattal figyelem okos arcát, korán őszülő haját, könnyedén író kezét, amint étkezés közben is néha jegyzetel. Mint kisiskolás, aki a betűvetéssel küszködik, csodálom szép, rendezett írását. Tekintetével néha megsimogat. Ezek a meghitt pillanatok nagyon fontosak számomra. De most Apám nincs sehol!

Csalódottan sietek a konyhába. Anyám készíti nekünk a reggelit. Éppen kinéz az ablakon a kerti útra, így csak a hátát látom. Amikor visszafordul, észreveszem, hogy máskor mindig mosolygós arca most gondterhelt. Nagymamival beszélgettek, aki Erdélyből vendégségben van nálunk, mert végre kapott útlevelet, hogy tíz év után láthassa a lányát és az unokáit. Nyár vége óta, életünkben először, nekünk is van nagymamánk! A levegőben valami feszültséget érzek. Anyám folytatja a belépésemkor megszokadt gondolatot:

És éppen most nincs itthon egy falat kenyér sem!

Töprengve néz be a kamrába is, de ott csak a nyáron eltett dzsem, kompót és paradicsom ivólé palackjai sorakoznak százával a polcokon.

Se liszt, se cukor nincs itthon! Most mit csináljunk?

A kérdés megáll a levegőben. Egymásra nézünk. Mindhármanknak eszébe jut a két nappal ezelőtti Nagykováriból váratlanul beállított esti vendégünk akkor nem értett figyelmeztetése: tartalékoljunk ennivalót, mert „nagy katonai mozgást láttam az utakon Pest felé”.

Hol van a Papa?

A Papa korán reggel lement a városba. Sokan tartoznak neki, megpróbál egy kis pénzt összeszedni –válaszolja. - Jaj Istenem, és pont most nincs itthon egy fillér sem! – döbbsen mondja magának.

Ezután hosszas tanakodás következik, aminek a vége, hogy Anyám elhatározza magát: elmegy szerezni valami ételt. Most mondja csak, hogy nem kell iskolába menni! Ezért a két húgomat Nagymamira bízza, én, mint legnagyobb vele tarthatok. Először lemegyünk a pékhöz, ahol már hosszú sor kígyózik az utca túloldalán is. Anyám beállít a sorba egy katonaviseltnek látszó férfi mögé, akinek kabátjából erős naftalinszag árad. Megkéri, hogy vigyázzon rám, amíg ő elmegy krumpliért a templom előtti piacra. A lelkemre köti, ha nem érne vissza, mielőtt rám kerül a sor, mindenképpen két kenyeret vegyek. Nagy, kerek, barna kenyeret. Azzal már ott sincs.

Én meg csak állok rendületlenül a naftalinkabátos férfi mögött. A gondolataim, kérdéseim kavarnak bennem a rendkívüli reggelen. Miért olyan ideges mindenki? Miért játszik a rádió folytonosan ismétlődő, nyomasztóan komoly zenét? Miért is nem mentünk ma iskolába? Miért sutognak a felnőttek? Régebben még a jegyrendszerben az volt számomra a természetes, hogy lisztért, cukorért, zsírért, meg egyébért is sorban kell állnunk. De most miért kell még a kenyérért is ?

A tömeg zsong, az asszonyok izgatottan, sutyorogva tárgyalják a tegnapi eseményeket. Már megszoktattam magam, hogy sorban álláskor, ne halljam meg a rengeteg panaszkodást, na meg amiről még a felnőttek ilyenkor beszélnek. Most is csak egy-egy szó jut el a tudatomig: a szavak, mint rádió... egyetemisták... lövöldözések... Sztálin szobor igen, de az összefüggéseket gyerekfejemmel nem értem, és a szavak mögötti tartalom számomra nem jelent semmit.

Hirtelen a naftalinkabátos férfi felkiált:

- Hasra! Földre! Hasalj! – ugyanakkor megragadja a karom és leránt a földre...

Abban a pillanatban lövések dörrenését - vagy a becsapódás csattanását - halljuk. Köhöggető por száll Egy örökkévalóságnak tűnő percre vagy pillanatra, ki tudja, dermedt csend lesz, majd mindenhol feltör az asszonyok jajgatása, kiabálása, innen is, onnan is gyerekek félelem teli sírása hallatszik. Istennek hála, meg a férfi kiáltásának köszönhetően senki sem sérült meg. Csoda... A golyók az emberek fölött a szemközti ház falába fúródtak.

Rettegve és rémülten húzódok meg a sorban álló asszonyok között. Az ijesztő események alatt nem is veszem észre, hogy mikor tűnt el a napfény. Mire Anyám egy nagy zsák krumplival visszaér hozzám, az ég már sötétszürke.

Este Apám és a házbeli férfiak riasztó hírekkel jönnek vissza a városból. Háborús élményeikre emlékezve elhatározzák, mindenki menjen le az óvóhelyre. Azonban a házunknak nincs is óvóhelye, se pincéje! Így másnap az összepakolt legszükségesebb holmikkal, ahogy a többi család, mi is lehurcolkodunk az alagsori mosókonyhába. Ott gyülekezik mindenki. Mi, az apraja (vagyunk vagy húszan egytől tizenévesekig), bizony élvezzük a rendkívüli helyzetet, olyan önfeledten, ahogyan azt csak a gyerekek tudják. Tréfás találos kérdésekkel, mondókákkal, társasjátékkal töltjük az időt. Énekelünk, kör táncolunk, bújócskázunk, ugratjuk egymást. Csak addig próbálunk legalább csendben maradni, amíg a kicsik szundikálnak.

Az én okos, erős Apám és a házbeli férfiak naponta lemennek a városba hírekért. Néha inkább nem játszom a többiekkel, hanem a beszélgetésükre figyelek. Beszámolóik érdekesek és izgalmasak, ugyanakkor számomra érthetetlenek és ijesztőek is. Például, hogy a városban lőnek, a legtöbb kirakat üvege összetört, mégsem hiányzik semmi a holmikból. Még az ékszerüzletekéből sem! Némelyik üres kirakatban feliratos doboz, amibe a forradalmárok családjainak gyűjtenek adományokat. Az utcákon halottak fekszenek, és sebesültekkel lehet találkozni, közöttük fiatalok is vannak, nemcsak felnőttek.

November első napjainak egy délutánján mi gyerekek kitörünk a mosókonyhából, és amikor a felnőttek nem figyelnek ránk, a kertben és a garázsok tetején ugrándoizunk a gyengülő napfényben. Hirtelen erős, fémesen dübörgő zajra leszünk figyelmesek. Rohanunk a kerítéshez, hogy lássuk, mi az? Szovjet tankok...És ezek csak jönnek, jönnek, nagy csikorogva, véget nem érő sorban...Az út éppen a mi házunk előtt vezet fel a hegytetőre a rádióadóhoz. A megszámlálhatatlanul sok óriási fémszörnyeteg látványa előbb izgalmas, majd egyre félelmetesebb. Ösztönösen kiabálni kezdünk:

Menjetez haza! Menjetez el!

A nagyobbak öklüket rázva ordítják és mi csatlakozunk hozzájuk: - Ruszki igytyi domoj! Ruszkik menjetez haza!

Átvesszük tőlük ezeket a szavakat, holott talán föl sem fogjuk a jelentésüket. Hogyan is tudhatnánk, hogy vékony gyermekhangunkkal a világ egyik legerősebb hadseregét akarjuk elűzni kertjeink alól. S hogy a kívánságot majd még szívünk mélyén is csak suttogni merjük.

Váratlanul a házmester bácsi szalad felénk, a tankok dübörgését is túlkiabálja:

Futás! Vissza a házba! Gyorsan! Gyorsan! Siessetek!

Ő már észrevette, hogy egyik-másik tank a tornyát, az ágyúcsövét elkezdte felénk fordítani. Mint egy örült rohan hozzánk, kit hol ér, ott kap el és lökdös a ház felé, le a mosókonyhába. Ijedtsége azonnal átragad ránk is. Tudjuk róla, hogy csak a nyáron került haza Szibériából, bő tíz évvel a háború vége után!

Van tehát elég tapasztalata az ellenséges katonák szokásairól! És most ezek a szovjet tankok itt vannak! A mi utcáinkon!

Lent a városban nagy a csatározás, majd minden csendes lesz. De milyen csendes! Sötétedés után tilos kint tartózkodni. Ha valakit rajtakapnak, hogy az utcán jár, vagy csak gyanúsna találják, arra azonnal lőnek. Statárium van!-ahogy nekünk mondják. És még nappal is borzasztó dolgok történnek. A rémisztő hírek suttogva jönnek és jönnek: itt és itt lőttek, ennyi halott... ott meg ott lőttek, annyi halott... A rádióból meg azt hallani: a kormány kéri... a kormány ígéri... Később már másik kormány kéri és ígéri...

A sok esemény miatt alig veszem észre, egyszerre csak, hipp-hopp, itt van a születésnapom. Anyám a semmiből is varázsol egy tortát, persze nem a hagyományos, családi születésnap tortát, mint a húgaimnak máskor, de én nagyon meg vagyok illetődve, mert akárhogyan is, ez most kész csoda! Ráadásul még a réges-régen nem látott keresztanyám is nálunk van, aki hosszú ideig volt börtönben, teljesen ártatlanul. A Várban volt szépen berendezett, elegáns lakása. Hát ezért, mint „burzsujt” elvitték... Azelőtt az ilyesmi gyakran előfordult, mondhatni ez vált szokássá. De most a forradalom alatt a börtönök megnyíltak. Apám azonnal elment érte, kihozta onnan és hozzánk menekítette. Ezt is születésnap ajándéknak veszem, de az igazi meglepetés a kapott két sötétkék selyemszalag életem első copfjaiba. A masnik, mint nagy kék pillangók repdesnek a fülem mögött. Nagyon büszke vagyok rájuk.

Ebéd után Keresztmami kijelenti, hogy ő már nem bírja tovább, most azonnal hazamegy a lakásába, mert hallotta, hogy többen a kommunisták közül az első puskalövésekre elmenekültek. Reménykedik, hátha az ő lakásából is... Megértjük, hogy ennyi év után a sajátjában akar lenni. A bizonytalan helyzetben nem szívesen engednénk útnak egyedül. Kísérőre volna szükség! Apám, „az okos, erős férfi” azonban most sincs sehol. Lehet, hogy megint a városban jár hírekért? Mit tegyünk? Csak mi gyerekek és Nagymami, a nők vagyunk itthon. Ránk hárul a veszélyes feladat? Hosszas tanácskozás után végül Anyám felajánlja, hogy elkíséri idősebb barátját. Én is velük akarok menni, hiszen jó keresztmamámat annyi ideig kellett nélkülöznöm! És a most kapott masniknak is közönségre van szükségük.

Végül aztán mi hárman nők, indulunk el. Természetesen a buszok nem járnak. Gyalog vágunk neki a hosszú útnak. Le kell mennünk a hegyről a Déli pályaudvarhoz, ahol talán most is harcok folynak? Majd átvágni a Vérmezőn és minden fedezék, takarás nélkül felmászni a Palota térhez, a Várba. Így is teszünk. A pályaudvarnál valóban rettenetes látvány fogad bennünket. Kisiklatott villamosok, felborult vasúti kocsik, mozdonyok. A házfalakon golyók szaggatta lyukak. Halott emberek mindenfelé, letakarva vagy takarás nélkül,

közöttük gyermekek, fiatalok is. Döbbenetes az élmény: ekkor szembesülök a valósággal. Eddig ezek csak történetek voltak az eseményekről Apám és a felnőttek elbeszéléseiben. A pillangós, masnis kisgyerekekben valami végleg összetörik. A mesevilág helyére véresen, romhalmazokkal vonul be a történelem. Szorosabban fogom Anyám kezét.

Keresztanyám örömeire szeretett otthonát lakatlanul találjuk. Ó, azok a méter vastag falak, a mély ablakok, bennük a beugróban az ülőkékkel, a boltíves alkóv, a falakon a kovácsoltvas gyertyatartók, a vastag szőnyegek, mind ismerősek emlékeimből. A könyvespolc ugyan romokban és a könyvek is nagy halomban egy sarokban vannak, de ez mégis az ő régi, meghitt otthona. Rög-tön ajánlja is, hogy maradjunk nála, már késő és sötétedés van, ne menjünk sehova. De mi elbúcsúzunk és visszaindulunk, mert két húgom és Nagymami bizonyára aggódva vár minket.

Mire újra a Palota térre érünk, már valóban egészen sötét lett. A Vár oldalában alig látjuk a lépcsőket, csak bizonytalanul bukdácsolunk a háború óta töredezett, hiányos fokokon. Lövéseket csak a távolból lehet hallani.

A homályban botorkálva, nehezen tájékozódva, ügyel-bajjal érjük el a pályaudvart. De itt meg a vasúti kocsikból, villamosokból épített barikádokon kell nagy nehézségekkel keresztül vergődnünk. Váratlanul valaki lő ránk. Szívdobogva bujkálunk a tér egyik kapualjától a másikig, mint egy regény hősei. Mindez olyan izgalmas, hogy néha félni is elfelejtek.

Fáradtan, lassan, sokára érjük el a pékség épületét. Itt biztonságból be kell másznunk egy ház kertjébe, innen kertből - kertbe kúszva kíséreljük meg az eljutást a házunkig. A meg-megújuló dörrenések miatt azonban nem merünk átmenni az utca másik oldalára. Csak várunk és várunk, hogy a lövöldözés végre abbamaradjon. Anyám aztán kitalálja, hogy feljebb, távolabb, egy védett ponton keljünk át a házunk oldalára. Így is teszünk, amikor egy kerítésen átmászva, elvadult kertbe esünk be. Itt mindenütt gazzal benőtt bombatölcsérek vannak, még a háború maradványai. Óvatosan, kúszva és már teljesen kimerülve érjük el a házunk kertjének hátsó végét.

A húgaim annyira izgatottak, hogy nem tudnak aludni. Szegény Nagymami is szinte teljesen összeomlott. Ő az illatos fenyőerdők közül, a csendes, fenséges erdélyi hegyekből érkezett. A híres fürdőhelyen az idős, finom hölgy felelősségteljes, önálló munkát végez. Az itteni kiszolgáltatottság, felfordulás, ez az állandó bizonytalanság és veszélyhelyzet nagyon megviselte. Éppen ezért kijelenti, nem marad egy perccel sem tovább, összehajlik és hazamegy, ahogy már hetekkel ezelőtt akarta. És másnap valóban elmegy! Most már megint nincs egyetlen nagyszülőnk sem! Pedig az az igazi, ha együtt van egy család. Ki tudja láthatom-e még valaha?

Néhány nappal Nagymami elutazása után, hogy minket alvó gyerekeket ne zavarjanak, Anyám és Apám az elsötétített konyhában beszélgetnek. Nagy a jövés-menés nálunk, titokban ismerős nénik és bácsik jönnek hozzánk. Egy este teljesen szokatlan dolog történik: a legmelegebb ruháinkban kell lefeküdnünk, még a téli cipőkkel is a lábunkon. Délután Anyám a pár legfontosabb holmit már előkészítette, ezekből nekem kellett mindegyikünk számára egy-egy kis batyut összeállítanom. Azt mondta, ha jó kislányok leszünk, akkor érdekes kirándulásra megyünk. De én tudom, mert meghallottam, amikor Anyámék Béla bácsival azt tervezték, hogy velük, a legkedvesebb osztálytársaim szüleivel, meg a mi szüleink más, bizalmas barátaival értünk jönnek éjjel. Készenlétben kell várnunk egy teherautóra, ami velük, Trudi nénivel meg a gyerekekkel együtt Kanadába visz mindnyájunkat.

Éjszaka kisebbik húgom sírására ébredek. Amióta testvéreim vannak, úgy alszom, mint a nyúl. Most is rögtön felkelek, betakarom, megnyugtatom. Csak a szokásos rossz álma volt. Ám a konyhából idegen emberek hangja szűrődik ki. Szívesen bemennék, de nincs elég bátorságom hozzá. Nekünk, gyerekeknek nem illik zavarni a felnőttek beszélgetését. Csak állok és állok az ajtó előtt. Azon tűnődöm, miért kell elmennünk külföldre? Miért kell itt hagyjuk szép otthonunkat, barátainkat, Magyarországot? Igaz, itt lőnek és minden bizonytalan. És ott? Mi vár ránk ott?

Pár szót hallok csak, de ebből is rájövök, hogy Béla bácsi már itt van értünk. A teherautó lent vár ránk. Anyám sír, mert Apám, „az okos, erős férfi” még mindig nem jött haza, és neki nincs ereje, hogy nélküle, három kisgyerekekkel egyedül belevágjon a bizonytalanságba, a külföldre menekülésbe. Végül Béla bácsi nélkülünk indul el feleségével és gyerekeivel a távoli Kanadába. Mi meg maradunk itthon.

A következő éjjel ugyanez történik. Ekkor Tibor bácsiékkal utaznánk Ausztráliába. Azután még egyszer a meleg ruháinkban megyünk aludni és éjszaka még mindig várjuk Apát és a teherautót, hogy Kanadába jussunk. De az Apám... Az Apám, a „jókiállású, erős, okos férfi”, aki biztonságot nyújthatna, nincs sehol. És ez alkalommal már én is együtt sírok Anyámmal a konyhában.

Aztán sokáig dermesztő a légkör, az élet befagyott körülöttünk... Érdekeséggént csak a színes képeslapok futnak be Kanadából, Ausztráliából. Megérkeztünk... Jól vagyunk... Minden nagyon szép... Jól vagyunk...

És mi nem tudunk és senki sem tud sehová se menni. Legtöbb osztálytársam és barátunk elment, mi meg itt maradunk a rémisztő keleti sötétségben. Egyedül. Megfogyatkozva.

A nap lement, csípős szél jött a dombról. De én csak ültem, könnyeim ráfolytak és elmaszatolták a képeslapot. Felálltam, hogy bemenjek a házba. Már tudtam, hogy a könnyeim csak annak az ősznek, a megélt történelem fájdalomának, csalódásainak élességét mosták el. A csonka haza, a csonka család nemcsak az én sorsom kerete. Az az ősz óta megtanultam, hogy kerüljünk is bármilyen mélységbe, szakadjon ránk bármilyen nehézség, meg kell őriznünk az isteni ajándékot, a reményt és a megújulás képességét.

Soós Katalin

Mosolyok és virágok

- Halló ! Juditkám Isten éltesen születésnapodon! Már közelebb kerülünk a 90-hez, mint a 80-hoz! (1930 +)

- Köszönöm, de te megint rosszul számolsz. Mi most még csak 84. évesek lettünk !

„ - Ja, most a 84. !”

szedegetsz pár pillanatot ?

Üdítőket lelsz-e benne ?

Lányság, bakfiskor, barátnők -, vagy szerelmek sora lenne ?

Mivel telt el gyerekkorunk ?

OLTALMADAT KÉRTÜK, ISTEN !

LÉGO-pince, bombák, ostrom...

Nálunk így **m e n t** szinte minden,

ÁVH és mumus-autó,

Riadalmak csengőfrászra,

Jártunk Mancsi-hídon - mert csak

Uszoda volt, s

Dáridónk - **na ?** -, kenyérjeggyel

Ismerkedés...

Társbérllő jött otthonunkba, s érettségi vizsgánk táján KÉKCÉDULÁT ont egy nyomda...

Merre szóródtunk szét eztán ?

É r d e s asszonysors volt szülnünk... S

R o p p a n t -

E gyedül

I s TART CÉL, mit

Növelve -

É l e m e d ü n k...

...A **főváros a harmincas években** olyan volt, mint egy ékszerdoboz. Ápoltsága adta ragyogását. Hiába volt gazdasági válság, a virágillat szabadon szálldosott át a budai hegyekből a pesti házsorok közé, ahol a házfelügyelő asszonyságok fényesre dörzsölték a kapu rézkilincset, lesöpörték a járdát. Nem volt tanácsos megfélekezniük róla. Délceg rendőr járta végig a terepet reggel hat órakor, s ugyancsak nyomta a kapucsengőt, hogy figyelmeztesse a kötelességszegőt, ha akár csekély szennyeződést is vett észre a járdán. A házak szorosan egymás hegyén-hátán sorjáztak, mert akkor magától értetődően

személyi tulajdonban voltak a javak, s az ingatlan mindig komoly érték... Nem is igen hagytak helyet köztük játszótérnek, vagy ha elvétve akadt egy-egy, az is poros, kavicsos, ahol a picinyke füves részt mérges-bajszos bácsik őrzik, csősz-karszalaggal, s szemétszurkálásra kialakított fémhegyű botjukat rázogatva kiabálnak a gyerekhadra, ha valamelyik labdakergető a „GYEPRE LÉPNI TILOS” tábla mögé merészkedik. Engem soha nem engedtek játszótérre a szüleim. Az összes fertőző gyermekbetegséget végigszenvedték velem, ilyenkor a hatóság emberei piros cédulát ragasztottak ajtónkra, és szigorúan végigfecskengették a lakást fertőtlenítő szerekkel. Érthető volt hát a féltés, amit persze én olykor rabságként éltem meg. Egyetlen kaucsukbabám azonban csak 5 éves koromig kötött le, onnan kezdve csak a betűk titokzatos világa érdekelt s jól megvoltam a felnőttek társaságában is, ha olvasnivalóval behúzódhattam egy csendes sarokba. - Túlérzékeny, csendes gyerek - állapították meg rólam a felnőttek.

... Akkor - 1944/45-ben - havas tél van és csúcspontján a háború. Felrobantott Duna-hidak, bombázás, óvóhelyi kucorgás, ágyúszó, aknabecsapódások, rohamcsapat, megszálló had, ostrom. Rom. Rom. Rom. Azután – béke. Gyorsan beindul az élet, megkezdődik a tanítás.

Juditék is hazaevickéltek valahonnét nyugatibb tájakról. Mamája, ő, meg az öccse. Családjuk férfinépét – akik még harci terepeken kallódtak – sokáig nélkülözniük kellett. A nélkülözés egyébként is befészkelte magát az egyréteggel beüvegezett ablakú otthonokba. De legalább a Margit híd helyett volt Mancsi híd. Szinte hallom, ahogy lépéseinktől kopog a ponton faburkolata. De mi vidám tizenévesek voltunk, és tavaszdőn (vagy a következő ősszel volt ez már?) gyalogoltunk ki a Szigetre, oda-vissza. Úszásoktatásra! (Unokáim szinte a Balatonban születtek, egy nagy víz - - nekem: iszony...) Brrr. Vezényszóra sem ugrottam fejest a mélyvízbe! A vízen való fennmaradás titkát inkább Judit kitartó unszolására kezdtem fölfedezni, a veszélytelen kis-medencében. Aki látta a vékonycsontú, nyurga, sápadt, túlérzékeny kislányt, amilyen akkor voltam, elhihette a gyávaságot, hiszen a szüleim - mindketten ötgyermekes családból valók, de már az első világháború óta hadiárvaságban, Trianon országcsontkító következményeivel - határon túli övéiktől elszakítottan, a semmiből felvergődve polgári létük egyetlen értelmének és reményének engem tartottak. A túlzó féltés vattájába csomagolva neveltek. Ezért - és megélhetésünkért való agyonhajszoltságuk miatt – szinte állandó rabságban éltem. Még játszótérre se engedtek. (Igaz, nem is volt a környéken.) Magány, könyvek tömege, ábrándozás, zseni versek. A „kötelező iskolai” penzum nyithatta csak meg számomra a szülői önkény kerítésén a kiskaput, s lett az első fizikai megpróbáltatás egyben az önállóság és a felnőtté válás útja...

1945-ben a vidék még rendelkezett némi élelmiszer tartalékkal, illetve a falvak népe nagy kedvvel meg is indult, hogy hagyományos termelési szokásait újjáélessze. A fővárosban înséges volt a helyzet. Tehervonatok jöttek be a Kálvin-térre burgonyaszállítmánnyal, s a húsfélék közeli emlékét még az utcai harcok idején elpusztult lovak teteméből készült fasirt jelentette.

Az éhező budapesti gyerekek számára iskolájukon keresztül vidéki tartózkodás vált lehetővé, ha ők ott a ház körüli kisegítésre is ajánlkoztak. Ilyen csoportokat vittek egész nyárra, jóllakni, felerősödni. Barátnőm is mehetett, meg még sokan az osztályból, de engem Anyuék nem engedtek el. Társbérlet-té szűkített lakásunk, sok elveszett értékünk ellenére nekünk hála Istennek mindig volt mit ennünk, szóba sem jöhetett részvételem efféle nyomorszerű tömegakcióban. Pedig mennyire vágytam efféle társas utazásra! S azután Juditék hazajöttek pirospozsgásan, élményekkel és teli zsákkal felmálházva. Nosza,... (a kedvező tapasztalatok mellé volt egy teljes tanévem a következő szünidőig az ellenállás leküzdésére), 1946 tavaszára kicsikartam a szülői beleegezést, hogy én is utazhassak. Nagyon izgalmas reggelre ébredtem.

Bennünket Szarvas felé vitt a vonat, már amikor nem vesztegelt a nyílt pályán olyan hosszadalmasan, hogy bizony csak éjszaka érkeztünk meg. Virradatkor törődötten kászálódtunk le a magas lépcsőkön poggyászaikkal. Ám csak most jött a fáradalmak java. Az iskola valahol a város közepén lehetett, oda kellett eljutnunk. Az úti elemózsia is elfogyott addigra. Mások persze kis táskával, hátizsákkal voltak fölszerelve, csak az én két komoly bőröndöm volt túlsúlyos. Egymagamban, roskadozva maradoztam el a többiektől. (Anyu - gondoltam - háború utáni hordárhiánnyal is számolnod kellett volna...)

Az iskolaudvar közepén, akárcsak egy rabszolgapiacon a földesurak, helybéliek válogattak gyereket. A megtermett fiúk, lányok gyorsan elkeltek, míg-nem egy idős paraszt házaspár engem és egy nálam fiatalabb, talán 12 éves fiúcskát is magához intett. Fölraktak a szekerükre, csomagjainkkal együtt. Azt se tudtuk, hová megyünk, mert a trappoló lovak már nem a városi úton jártak, hanem kertek között zötykölődtünk. A nap már legmagasabb pontjáról tüzelt ránk egy hatalmas kertben, ahová betereltek minket, zöltségek és egyebek begyűjtésére. Spárgatalpú, pántos szandálom mélyen süppedt a porba. Akkoriban talpbőr híján, csak ilyesmit, vagy fát dolgoztak fel cipőtalpnak. Belvárosi utcáinkon nem is volt vele gond, csak itt bizonyult teljesen alkalmatlan viseletnek. És még mindig nem értünk célhoz.

Jócskán délutánba hajlott az idő, mire befordultunk tanyájuk kapuján, egy szegényes házacska és egy hozzá képest hatalmas gémeskút közötti térségbe.

Konyhája sötét mélyén „a Neni” nekilátott a tűzrakásnak, majd a tornácon a markomba nyomott néhány kétökölnyi méretű, lilahéjú karalábét, hogy vagdaljam apróra. A hámozással én és a rozsdás kés valahogy megbirkóztunk, de amikor a daraboláshoz kértem a vágódeszkát, értetlenül nézett rám. Majd csak úgy szurtos markába kapta, és keresztbe-kasul szétaprította az egyik nagy gumót, aztán türelmetlenül intett, hogy így folytassam. Vékonyka ujjaim, ormótlan kés... Ez csak balesettel végződhetett, amikor kényszerűségből egy felfordított zománcos veidling fenekén próbáltam elvégezni a műveletet. Szilárd alap híján azonban a gonosz, kemény karalábé kimenekült a szorításból. Inkább sikerült a kezemet elvágnom karalábé helyett... Fáradság? Éhség? Kiszolgáltatott helyzet? Fájdalom? Mind együtt... Volt miért elpityerednem.

A háziasszony, akit azon nyomban a Jancsi és Juliska meséjéből ismert boszorkánnyal azonosítottam, ezenközben kifőzte a kockatésztát. Ebbe kavarta bele a közös erővel feldarabolt, aztán megpárolt karalábét, amely immár az estebéd rangot is kiérdemelte. Egy igen praktikus szlovák szervírozási móddal is megismertetett minket, lenézett budapesti-fővárosi magyar anyanyelvűeket: az újonnan megismert karalábés tésztát egyetlen hatalmas füles tálba borította, és elhelyezte egy rövidlábú hokedli közepén. Családiisan eköré telepedtünk. Az öreg tót házaspár, két legényfiúk, a pesti srác és jómagam. Mindannyian - felfegyverkezve egy-egy villával - túrtunk bele, ahol értük.

Félájultan zuhantam egy szalmazsákos, nagydunnás, de rövidke ágyba, s a bolha- és szúnyogcsípések vakargatása közben szinte álmodni se jutott idő, már rázott is egy könyörtelen kéz.

- Reggel van - mondta háziasszonyom, bár a tenyéryi kis ablakon még nem hatolt be fény.

Libákat kell kihajtanod, mondta, a kisfiúra pedig vagy féltucat göndörszörű barna disznót bízta.

- Nehogy a szomszéd telkére engedd őket! – szólt az intelem. Azám. Csakhogy ember legyen a talpán, aki képes az akaratát érvényesíteni ludaknak becézett szörnyetegek, tolltömeggel álcázott szárnyas tankok ellenében, ha ezek velünk szembe vitorláznak, miközben éles, hegyes csőrükből sziszegést, vagy rikácsolást hallatnak. Rohammal törnek ránk! Ilyenekre nyugodtan bízhatták annakidején a madridi gótikus katedrális kincseinek megvédését is... Az enyémekek szerencsére ismerték a járást, leegyszerűsíthettem a dolgot. Igazodtam a libasor - után.

Csakhogy a tarló, ahová jutottunk, az inkvizíció kínzásaival fogadta a városlakókat, malacaink pedig remek habzsolnivalót leltek a nadrágszík parcella mindkét oldalán a szomszédságban, ahonnét visszazavarásuk vált kötelességünké. Szaladgáltunk hát a hegyes töröcskéken, míg szandálunk pántjai

között agyondöfködött talpunkból kiserkedt a vér. Így telt második vidéki napunk délelőttje, s mint két számkivetett kis rabszolga, porosan, vérmaszatos öklünkkel kengettük arcunkon a csalódottság könnyeit, amíg be nem értünk a tótok házába.

- Itt vannak ezek a galambok, tekerd ki a nyakukat és tisztítsd meg őket - parancsolta a néni délben. Ijedt tiltakozásomra a kivégzést saját kezűleg elintézte, és kegyesen beírta azzal is, hogy a gémeskútból hozzak néhány vödör vizet az ebédfőzéshez. Elcsigázott állapotunkban még ízlett is a galambleves, délután pedig sikerült összeütnöm egy levelet Anyuéknak, amiben szarkasztikus humorral inkább mérsékelve, ám eléggé színesen ecsegettem a tanyasi élet szépségeit, különös tekintettel az udvari látványosságot nyújtó árnyékszékre, amelyhez soha nem készült ajtó, de még egy árva függönykét sem akasztottak az odabent folyó műsor leplezésére.

Borítékkal a bácsi bekerekedett Szarvasra, s én már eme kaland mókás leírásától vidám kedvre derülve a következőkben egész ügyesen kapdostam ki a vödör vizeket a gémeskútból, karóval kupán vágtam a gúnárt, békében hagytuk a malacokat, lakjanak jól, ahol akarnak, estefelé pedig tánclépésekre oktattam az ifjabbik tót sihedert, (közben csak velünk beszéltek magyarul!) mivel elárulták, a hét végén helybeli zenés mulatságon vennének részt, akár velünk is.

Erre a bálra azonban - sajnos, vagy sem? - már nem juthattam el. Alig kis idő múlva egy másik diáklány állított be kerékpáron, sürgős üzenettel, hogy a szüleim betegsége miatt azonnal haza kell utaznom, pakoljak. A bácsi dohogva fogta be lovait. Csak a Meseszereplő Jancsi - társam könnybe lábadt szeme okozott nálam belső sajnást, amikor sebtében elbúcsúztunk. (Soha többé nem hallottam kis sorstársamról.) Reméltem, talán ő is beleszokik a mostoha körülményekbe, mint ahogy jómagam átálltam volna erre is, ha nem következik be a „DEUS EX MACHINA”.

SIMILIS SIMILI GAUDET⁸

A visszaút Szarvasra már kevesebb szorongással töltött el, mint kifelé, a tanyasi ismeretlenbe, mert az iskolatárs leányzó hunyorgatásából, integetéséből kitaláltam, hogy a hír csak kacsa. A Bolza kastély előtt szedtük le biciklijét, meg az én holmimat. Az igazat akkor tudtam meg részleteiben, amikor az öreg tót atyafi elporzott a szekérével. Nem volt szándékunkban őket sem lenézni, megbántani, a szokásaik és primitív életkörülményeik miatt, mindössze

⁸ Hasonló a hasonlót szereti

azok ismeretlensége és váratlansága volt az oka a kedvezőtlen benyomásnak. Azonban kóstolónak ennyivel be is értem...

Nos, kiszabadításomra az volt a magyarázat, hogy Anyuék kevésbé találták mulatságosnak a leveletem, mint amilyennek én szántam, és azonnal intézkedtek: Írtak a szervezéssel és felügyelettel megbízott tanárnak, kérve, helyezzen más környezetbe, vagy küldjön haza. Ekkor még a magyar királyi posta a háború előtt megszokott tisztességével működött, két nap elég volt a levélváltáshoz.

- Várd meg a Tanár urat! Ő és a gyerekek a pályaudvarra mentek a felesége elé, aki most jön vissza Pestről – mondta még a hírhozó lány, és magamra hagyott az alkonyatban, egy ürességtől kongó épület ajtó-ablak nélküli előterében, ahol egyik sarkában a rozoga tűzhely és néhány fazék sejteni engedte, hogy itt mostanában nem estélyi ruhás hölgyek és urak fogadására elősiető szobalányokkal, inasokkal fogok találkozni, hanem egy hajdani főúri lak tárja elém háborús romlásának, kifosztottságának elszomorító képét... Szellemkastély - borzongtam meg, noha érezhető volt az épület hajdani barátságos tulajdonsága is. Talán a GENIUS LOCI köszönti érkezésemet? Ah, sehol egy lélek... Lássuk, mi van odabenn...

Beljebb merészkedem a termék során. Csak az első kettő látszik használatban lévőknek... Megint úgy vizsgálódom, mint egy mesehősnő, most épp Hófehérkeként, noha a méretek nem utalnak törpékre. A szétszórtan heverő pizsamák kicsik ugyan, de a viselőik elég rendetlen gyerekek lehetnek, ezekből egy könnyed - esetleg bohém? - családi együttesre következtethetnék, s ez csöppet sincs ellenemre. Valahogy rögtön otthon érzem magam, noha Anyu örökösen előadott háziasszonyi intelmei villannak agyamba. Persze ettől előjönnek az otthoni szokások, az ápoltság és rendezettség követelménye, kezem-lábam önkénytelenül mozgásba lendül. Gyors seprés, tábori ágyak párnái felrázva, takarók kisimítva. Ernyedt fürdőlepedőkből csinos drapériák képződnek. Könyvek és játékok a téglalábakon fekvő deszkákon sorakoznak fel, ezek pótolják a hiányzó szekrényeket. Összehajtogatva már a ruhadarabok sem szűrnak szemet. Még sikerül a parkban néhány virágra hasonlító gazból egy csokrot az asztalra búválnom, mialatt teljesen besötétedett. Villany? Az nincs. Áramszünet Az van.. Ez megszokott esemény mostanság. Érzékszerveim közül tehát csak a fülem juthat új ingerekhez. Amit azonban most hall, már valódi főúri helyhez méltó élmény: egy csengő szoprán kapott fel szárnyaira és lendített bele megszokott életvitelem zöngedelmeibe. Előzőbefogadóim őszállapotú idegenségéből a KISFILHARMÓNIA-hangverseny, zongoraleckés világomba...

Örömteli álmélkodásom közepette két felnőtt és három gyerek ragad kézen, s láncba fonódva táncoljuk körül a szobát.. Mivel a Pillangókisasszony

ismert áriáját már együtt zengtük végig a betoppanó háziakkal, a kórus lecsengése után hozzám csak annyi a kérdés, van-e fürdőruhám.

- Hogyne - felelem, mintha a tanyasi libaterelés mellé ez lett volna az előírt viselet – természetesen van nálam. Gyors vetkőzés, és máris cipelnek magukkal egy ismeretlen ösvényen. Ők magabiztosan, én bukdácsolva szúros bokrok ágaival hadakozom, amik a sötétben belém akaszknak. A többiek már el is tűntek: vidáman vetik magukat a Körös selymesen langyos vizébe.

- De hiszen én nem is tudok úszni - rémüldözöm, s medencecsempéhez, korláthoz szokott ujjaimmal tapogatózva keresem a megkapaszkodás lehetőségét. Most segítenek a part menti bokrok, beléjük csimpaszkodva vergődöm a szárazra.

- Jaj, de most hogyan tovább? Hiszen pillanatnyilag hontalan vagyok!

Fantasztikus emberek közé csöppentem. Előkerül minden. Matracok, ágynemű, vacsora. Ami csak szükséges, de mind azonnal mellékessé tudott válni, amint lett más, ami nélkülözhetetlen: Dal, gyerekzsivaj, kacagás, úti élménybeszámoló és érdeklődés, fészekmelegség és szeretet. Érzékelhető szeretet! Amibe bevontak egyetlen szempillantás n é l k ü l, hiszen teljes sötétben volt az első találkozás, másodjára pedig jött tőlük az áradó köszönet a meglepetésért, mikor kigyulladt a lámpák fénye, s észlelték, hogy az itt hagyott zsbívásár helyett rend és tisztaság várta az érkezőket. Egymásra találtunk. Nagyokkal, kicsikkel, meg a helyzettel.

Másnap, mire lezajlott a reggeli, az ágyvetés, az újabb fürdőzés, Isten tudja mivel még, úgy elszaladt a nap, szoba se került, hogy velem mi lesz. Minden este abban maradtunk, majd másnap megbeszéljük. Azután egy jó héttel később ők ketten megkérdezték, volna-e kedvem velük maradni, ameddig a szünidő, és ezzel itt nekik ez a munka tart.

Hát hogyne is lett volna...

Édes Elzi néni.

Drága jó Szilárd bácsi.

Örök édes emlékem maradtok!

A kicsi Szilárd, Magdika és a kisebbik fiú. (Béluska? Gézuka? Istenem! 60 év telt el azóta, sajnos nem jön elő ez a név a meg-megdöccenő memóriámból..) Most már napi részleteiben egyéb sem M micsoda hetek - sőt hónapok - június-július-augusztus, sőt, szeptember közepén számolták fel a hálózatot és én jöttem haza utoljára. Már javában folyt a tanítás. Bele-belemarkolva azonban a történet folyamába, a nagy boldogságok okát igyekszem feleleveníteni.

Először is az udvaron hevert egy női kerékpár. Felcsillanó szemmel állítottam talpra, ugyan kié, és kipróbálhatom-e? Hát persze, hogy megkaptam, s milyen könnyű beindítani egy ilyen szerkezetet, csak rásimulok, s kényelmes, mint egy fotel, minden jól illik az emberi test kíváncsiához. Szinte magától gördül, hurrá, használhatom, Elzi néni? Köszönöm, ez remek. Akkoriban pesti gyerekek hol is biciklizhetett volna? Ez itt maga volt a korlátlan szabadság! Naponta elkerekkeztem egy közeli tanyára és a kormányra akasztva hoztam két hatalmas kanna frissen fejt tejet. A kutyáktól ugyan rettegtem kissé, amikor elém rohantak heves ugatással, és a lábammal rugdaltam feléjük, Szerencsére se le nem estem, se nem haraptak meg. Hát olyan tejet soha életemben azóta sem ittam. Hűtőszekrényünk nem volt. A másnapi forralatlan maradékon ujjnyi vastag tejszín képződött. Az aludttej sem lett savanyú, hanem nagykanállal lehetett enni, szinte harapni kellett, olyan sűrű volt.

Beszerező útjaimon félelmetes látványban is volt részem, amikor a szovjet hadsereg valamelyik tagja, tisztje? meghalt. A díszruhát viselő katonát (szerzett) perzsaszőnyegekkel bevont nyitott teherautóra helyezték, s úgy szállították végig a városon, légyrajok örömére. Az ostrom alatt történtek ismeretében ilyen csapatos felvonulás alkalmával igyekeztem a kerékpárral messzebbre húzódni az út szélén.

A tanár házaspárnak elég sűrű elfoglaltságot jelentett a környéken elszállásolt sok diákgyerek felügyelete, cseréi, ügyek-bajok intézés. Olykor fel is kellett utazniok a fővárosba. Magam sem tudom, hogyan csúszott át az egész – velem együtt hét (7 !) személyes - háztartás vezetése az én kezembe, különösen az adott nehézségek mellett, hiszen nem volt gáz-, vagy villanytűzhely, csak az öreg sparhelt. Tüzelőt kaptunk hozzá, de például a vizet egy utcai kútból kellett hozni. Olykor volt némi összetűzésem a nagyobb gyerekekkel, amikor eljátszottuk a délelőtti. Emlékszem, egyszer királyi palástot és koronát ügyeskedtem össze nekik valamilyen színházi figura megelevenítéséhez, és az ebédhez sürgősen kellett a víz. Hiába kértem, nem fogadtak szót, mehettem érte magam.

Minden eszembe jutott, amit otthon láttam Anyu konyháján, és elfogadhatóan megfőztem a remek friss főzelékekből, húsoból, amivel a falusiak nagy bőséggel elláttak minket. Tisztítószer híján pedig kihordtam a kormos fazekakat a parkba, és a mellékösvények homokjához dörzsöltem az aljukat. Így toldottam meg a tőle tanultakat egy kis leleménnyel is.

Napi dolgaim végeztével minden délután lementem úszni. A holtág itt nagyon kellemes strandolást tett lehetővé, magányomban pedig gyakorlatozhattam. Előbb néhány tempó, miután, nagy lihegve álltam le a sekélyebb vízben, majd célul tűztem ki esetenként több és több karcsapást, amíg sikerült

elérnem a meder közepén kimeredező fatörzset. Később ezt már elégséges biztonsággal hajtottam végre. A rendszeres gyakorolgatás sokat jelentett.

Tanárúr kiváló hegedűművész is volt, a helyi zenekarral játszva - mint első hegedűs -, vitte a vállán az egész együttest. A gyerekekkel a próbákra is elmentünk, ebből visszacsengő zenei emlékem Weber Felhívás keringőre című darabja, annyiszor ismételték a betanuláskor. Elzi néni gyönyörű szopránja pedig a templom kórusáról zengett vasárnaponként. Magdinak az ünnepi alkalmakra hosszú hajából szép frizurákat fésültem. Mindannyian csinosan jelentünk meg a szentmisén. Az áramkimaradás később is elég gyakran okozott kényelmetlenséget, például egy Bizet - Ágnus Dei előadása vált majdnem lehetetlenné. Nem szólt az orgona és nem volt világítás. Délután hallottuk a csodálatos imameghallgatást: Elzi néni fohászkodott ezekkel a szavakkal: Istenem, neked énekelek, a Te dicsőségedre, kérlek, segíts meg... És nyomában megszólalt az orgona, felhangzott az ének... Milyen jó megtanulni valakitől az efféle imát, és megtapasztalni, hogy bizony nagyon sokszor átélhető az égi kegyelem...

Azután volt még kirándulás a Pepi kertbe, s a szigeten lévő aranyos weekend házaknál is jártunk. A helyiek meghívásának tett eleget a tanárcsalád, amelynek ezen a nyáron teljes jogú tagjává váltam. Az utolsó napokra egyedül lettem vendég egy háznál, s olyan traktával látott el a kedves háziasszony, hogy az aranszínű tyúkhúslevesei, belevalói máig emlékezetesek ! Meg az az elcsodálkozás önmagamon, hogy a többfogatós ebédet derekasan elfogyasztottam. Akinek idehaza szülői rimánkodás kellett az étkezésnél, és szülői sirámokkal járt, hogy milyen sovány ez a gyerek, borzasztó, mennyire rossz evő, pedig folyton tömnénk finom falatokkal..

Igen, ennyit jelentett a szarvasi hosszú nyár, az önállóság, a lehetőség a kezdeményezésre, az elfogadás, a jó levegő a fővárosi bezártság helyett, a magányos gyereknek a nagy család szívélyessége, egymás iránti szeretete, és a művészetek jelenléte a mindennapokban. A kastélynak akkoriban csupán a neve volt főúri, lepusztult falai, a tábori felszerelés, amelyben éltünk a legpuritánabb volt, ami csak elképzelhető. Mostani életünkben, amikor meleg víz folyhat közvetlenül a csapból, szinte nehezen fogható fel, hogy nem okozott gondot a távoli kútról hordott hideg víz tetőtől-talpig tisztálkodáshoz, mosáshoz, egy apró mosdótálban. Egy korábban nyápic kislány izmosan, napbarnítottan, hatalmasra megdúsult hajkoszorúval szállt le a vonatról, izgatottan várakozó édesanyja és a lovagi kísérő ámulatára.

Már szeptember közepén jártunk, ekkor volt hirtelen egy röpke algebra pótvizsgám, s ment tovább a pesti diákélet - tele a szép jövő reményével.

Mindezen felejthetetlen és egyszeri nyaralást mégis a szokásos emberi gyarlóság árnyékolja be, és tölt el lelkiismeret furdalással. Bármennyire hálás voltam akkori befogadásomért és a legteljesebb ellátásért, amiben részesítettek, nem kerestem fel Budapesten a családot. és a kapcsolatunk teljesen megszakadt. Felnőve az idősebbik fiú ismert rádiós művészeti szakember lett, (gondolom, mostanság már nyugdíjas állományban).. Egy alkalommal felkerestem a Rádióban, Felvett tőlem, valamire, egy (általam nagyobb drámának? musicalnek? szánt) történetet, amit elmeséltem, vállalta is volna rádiójátékának, én azonban a sztorit nagyszínpadra, filmre valónak érzem, őrzöm ma is Rákérdezve, semmilyen emléke nincs arról a tizenévesről, aki egykor aranypapír-koronával herceggé avatta? Szórakozott nemmel felelt.

Másik mulasztásom: : a Bolza család egyik hölgytagjáról láttam képet és riportot az egyik folyóiratban. Úgy éreztem, neki is köszönettel tartoznék az otthonában meghívása nélkül eltöltött hónapokért, s talán kellemesen érintené, hogy valakinek ez mennyire meghatározó alkalommá vált az életében. Aztán mindez halogatott és elhalasztott üggyé vált, a hölgy pedig elhunyt. Szívből sajnálom.

Talán ezzel a néhány oldallal elégtételt adhatok mindazoknak, akiktől ennyi boldogságban részesültem a háborútól zavaros, de még akkor reményteli 1946-os év nyarán.

Vajon mivé vált azóta a nevezetes Bolza kastély, és milyenné Szarvas városa?

Olyanok-e lakosai, (tanyasi tótok, derék magyarok) mint akik egykor morogva vagy szeretettel táplálták a fővárosi csemetéket?

Férjemmel, fiammal egyszer autóztunk arra. Csak az arborétum látogatása fért bele a programba, fiatalságomnak e kedves színterét nem kóborolhattam végig, s talán erre már nem is lesz többé lehetőségem. A Bolza kastálynak és GENIUS LOCI-jának ezúton küldöm üdvözetemet, s hadd kérjem, maradjon továbbra is jóbarátom : válják az ország nevezetességévé. Szép békés hazában, örökkön örökké!

Praise The Lord

Szebeni Eszter

„Amikor én kislány voltam...”

Családi töredékek halottak napja közeledtével

Annyi minden jár mostanában a fejemben. Halottak napjához közeledve önkéntelenül elhunyt szeretteimre gondolok, míg rendezgetem a sírokat, valaha élt hozzátartozók jelennek meg lelki szemeim előtt.

Eszembe jutnak apró történetek, arcok, képek a gyerekoromból, az életemből, elhunyt rokonok, ismerősök, kiket annyira szerettem és sokat jelentettek számomra. Néha örülök ezeknek, néha csak úgy elbűjnék előlük.

Elhatároztam, hogy leírom ezeket a gondolat töredékeimet, amelyek nem mindig kiforrott történetek, inkább csak pillanatok, emlékeim pillangói, amik oly sokáig bűjtak meg az emlékeim között, bebázódva, és most, mint átváltozott képek felreppenek bennem, csak hogy felébresszenek, vagy csak erőt, bátorságot adjanak nekem a mindennapok nehézségeinek elviselésében.

Félek ezektől az érzésektől, gondolatoktól, nehogy hozzászokjam jelenlétükhöz, nehogy elbűjjak mögójük, mint pást mögé a félénk emberek, nem mindig egészséges, bölcs dolog a múltban keresni önmagunkat.

Mostanában rászoktam, ha a csanádpalotai templom előtt megyek el, végig simogatom szememmel dédapám nevét, - Szikszai Ferencét, aki az első világháborúban halt hősi halált – a templom bejáratí oldalára helyezett márványtáblán. Nem ismertem őt, és nem sok történet maradt fenn róla a családi krónikában. Szikszai Ferenc 1915 nyarán halt meg, felesége, ugyan ezen év őszén. A gyermekeik árván maradtak, és gyámság alá kerültek. Nem volt ez ritka dolog abban az időben, ha nem a spanyolnátha, akkor a háború és a nélkülözés vitte őket fiatalon a sírba. Dédapám fotója ott díszítette nagyanyám Orgona utcai háza tisztaszobájának falát. Amikor eltemettük őt, a menyek és a családtagok szétszították az „örökséget”. Érdekes módon a fotók senkinek sem kellett, ott hányódtak a szobában, majd kikerültek a gangra. Ekkor összeszedtem gyermeki bátorságomat, nem is tudom mi lelt akkor – voltam vagy 9-10 éves – fogtam a katonás képet, és egy keménylapra ragasztott megsárgult fotót, a hónom alá vettem őket és a biciklire felpattanva haza siettem. Nem is szóltam senkinek sem a képekről, csak később mutattam meg anyáéknak. Félttem, hogy ez lopásnak fog számítani, de megnyugtattak anyuék, úgy sem kellett volna senkinek sem ezek a régi képek. A fiatal, kackiás bajuszt viselő, jóképű katona apja, Szikszai Gergely szikár, erős akaratú paraszt ember volt, aki túlélte fiát, és unokájának ő lett sokáig a támasza. Apám még emlékezett rá, gyerekkorában sokat lovagoltatta a térdén az öreg Gergely apó. Édesapám számára ő volt a „nagyapa”, dédapa egyben.

Csak így a 21. század elejére tisztázódott a számunkra, hogy Szikszai Mátvás apja nem Szikszai Gergely volt, hanem Ferenc, hiszen csak Gergelyről hallott apám történeteket.

Nagypámat Mátvásnak hívták, felesége a szintén korán árvaságra jutott Kovács Mária volt. Hat gyermekük született, egy kislányt néhány hetes korában vesztettek el, és egyet fiatal férfiként kellett eltemessenek. Önkezeléssel vetett véget életének. Misáról egy megfakult képet őrzött nagyanym, még a régi temetőbe is kijártunk sokáig a sírházhoz. Ugyanazt a lányt szerették idősebb bátyával, s mivel nem lehetett az övé, ezért inkább a halálba menekült.

Drága nagyanym háza az Orgona utcában állt, hosszú parasztház, fatornáccal, igaz ő gangnak nevezete. Az ajtók, ablakok jellegzetes sötétzöldre voltak festve. Az udvaron virágos kert, benne egy hatalmas almafa, melynek ágai oly korosak és vaskosak voltak, mint nagyanym, de oly szép is volt, mint számomra ő. Mellette állt a keres kút, melyből vizet lehetett felhúzni, és a nyári nagy melegben, jól esett a kút hűsítő, tiszta vizéből inni.

A hátsó udvaron kotárka, és aprójószágoknak ólak álltak. A ház hosszában a hátsó konyha, kamra, istálló, szín volt. Olyan volt, mint most a skanzenekben. A hátsó konyhában rakott tűzhely, melyen a káposztás puszókot sütötte, melynek az édes-savanyú ízét soha nem felejtem.

A házba belépve a konyhába érkeztünk, halványzöldre festett bútorok, asztal, néhány szék, a régi rádiója, a lavor és tartója, mely mellett mindig tiszta vászontörölköző volt készítve. A stelázsra néhány edény, bögre, és kanál. Jobbra a tisztaszoba, mely földes volt még, rongyszőnyeggel leterítve. A két vetett ág a szoba utca felőli két oldalán, felvetve, felettük szent képek, az ablak között a nagytükör, a sarokban kemence, a másikban a sublót, és Zinger varrógép. A sublót felett a családi fényképek keretbe foglalva, nagyanym összes gyermekéről, annak házastársáról, legény- és leánybarátnőiről. A feszület és a Máris szobrok a különleges csuprok és bögrék között, a hófehér, keményített fehérhímzéses terítőn álltak.

Ünnepekor, amikor együtt volt a nagycsalád nem is fértünk a nagyszobába. A hátsó szoba a kamra volt, de ha a szükség úgy hozta Zsiga Kati, az egyik legöregebb unoka lakott benne, amiért mindig nagyon irigyeltem őt.

Nagyanym, magas sovány asszony volt, oly szép arca volt, a lelke tisztasága tükröződött róla. Az élet gondjai meghajlították a hátát, de így is a legszebb nagyanya volt nekem. Mindig sötét ruhát viselt, és kendőt kötött, nyáron nejlon kendője volt, télen a vastag kasmír vagy gyapjúkendőjét használta.

Ha nála voltunk olyan volt, mintha a mesebeli mézeskalács házba léptünk volna be. Minden a helyén állt, patyolat tisztaság, rend, mint egy rendes paraszt háznál.

Sajnálom, hogy nem tanultam meg tőle a hímzés és horgolás csínját-bínját. Megkérgesedett keze közül oly szép terítők és párnák kerültek ki. Minden lányunokájának hímzett mindegyikből.

„-Erről majd megemlegettek!” – mondta.

És a bölcs asszony igazat mondott, mindannyian féltve őrizzük az ő keze munkáját.

Olyan érdekes ember volt, annyi szeretetet tudott adni a körülötte élőknek, főleg az unokáinak. Édesapám volt a legkisebb gyermeke, talán a legkedvesebb is, noha ezt soha nem mondta ki nagyanyám, de én láttam, tudtam, éreztem, hogy őt szereti a legjobban.

Nagyapám korán elhalt, csak Lajos bátyám ismerhette, neki még vannak emlékfoszlányai róla. Parasztemberként az állatok - és a földszeretetét és tiszteletét adta gyermekeinek útravalóként. Minden fiú unokájának saját kezűleg készített ostort, és meg is tanította őket ennek használatára. Erről van egy aranyos családi történet. Lajos bátyám kicsi gyermekként, volt vagy 4-5 éves, egyik nap kiment az utcára és a karikás ostort próbálgatta, ekkor jött ki a szomszédlány, a Szügyi Magdi, aki nem figyelt, vagy túl közel ment Lajoskához, az ostor véletlenül a nyaka köré tekeredett. Lett nagy sírás-rívás, szaladtak ki a szomszédok, hogy mi is történhetett...

...Nagyanyám halála is érdekes volt, mondhatni számomra misztikus is. Több évtizedig őriztem ezt az élményt, mire elmertem mesélni a családomnak.

Nagyapámért mondatot azon az estén misét nagyanyám. Természetesen mentem ministrálni, ez nálunk családi kötelesség volt, templomba járni. Én már hamarabb ott voltam a templomban, mint a rokonság többi tagja. A mise elkezdődött, nagyanyám mindig a baloldali 5. padsorban ült, Maris nénémekkel együtt. Amikor a plébánossal bementünk az oltár elé, és kifele fordultunk, mindig az első dolgom az volt, hogy ránézzek nagyanyámra. Ez egy berögzült reflex volt már. De ezen az estén nem láttam. Sehol sem volt! Gondoltam biztos megvárják egymást a többi családtaggal és majd együtt jönnek be a templomba. A mise alatt többször odapillantottam, de nem láttam senkit sem. Majd az olvasmányra került a sor, oda mentem a szószékhez, felnéztem, még mindig nem láttam őt. Lassan fogtam hozzá az olvasáshoz, a sorok közben is oda-odapillantottam a megszokott helyhez, de nem volt sehol. Már az áldoztásnál tartott az atya, amikor is megláttam hajlott hátát, ismerős barnás színű kendőjét, fehér barázdált arcát, kezét összekulcsolva tartotta maga előtt, melyben a fehér zsebkendőjét és a rózsafüzérét tartotta. Láttam, hogy beáll a

sorba, hogy közeledik hozzánk, hogy az oltáriszentséget magához vegye, és láttam, hogy rám néz szelíd szemeivel, és mosolyog. Nagyot sóhajtottam:

Hála Istennek! Itt van! Minden rendben van!

Egy pillanatra levettem nagyanyámról tekintetemet, talán az atyára néztem, majd ismét vissza a sorban állókra. És akkor döbbsentem meg, ahol az előbb láttam már nem volt sehol sem, Maris néni jött egyedül, akivel mindig együtt indultak a misére és onnan haza is. Hol van? – kérdeztem magamtól megrémülve. Az előbb még láttam. Hova lett? Mi történik itt? A szemeimmel gyorsan a templomunk padsorait végig pásztáztam, de nem leltem sehol nagyanyámat.

Véget ért a mise, nagyon nyugtalan voltam, levetettem a ministránsruhát, akkor jött be a sekrestyébe anya, kétségbe esve kérdeztem, hogy hol van a mama, nem látta-e.

Ekkor mesélte el, hogy a nagyanyám a misére jövet összeesett, hívtak mentőt, kórházba szállították, de nem tudják mi lesz vele. Két napig élt még a kórházban, de már nem tér vissza közénk soha.

Sokáig fájt és bántott, hogy nem is búcsúzhattam el tőle, nem foghattam a kezét halála órájában. Nem mondhattam el mennyire is szerettem, és nekem ő jelenti a teljes világot, és hogy még nem szabad itt hagynia bennünket, még annyi mindent kell még elmesélnie a családról, az életről, a világról.

Csak felnőttként eszméltem rá, hogy ő jött hozzám elbúcsúzni, megsimogatni szelíd szemével, és megnyugtatni, hogy nincs semmi baj. Utoljára és utolsónak láthattam tiszta lelkét, úgy ahogy egész életében élt, és ahogy az ő Teremtője elé készült. Nyugodt tiszta lélekkel, mosolyogva, megnyugodva a megváltoztathatatlanban. Félelmetes, de gyönyörű élmény volt, egy utolsó ajándék nagyanyámtól, akihez nemcsak családi kötelékek fűztek, hanem valami mélyebb, szorosabb lelki kapocs is. Nyugodj békében nagyanyám, és vigyázz minden rokonomra, így halottak napja környékén!

Szikszai Zsuzsanna

Szegény Lőkös Zsuzsanna

Az ezerkilencszázas évek elején nagy, népnymorító szegénység szakadt Magyarországra. Az egykor jómódú családok elszegényedtek. Abból éltek, hogy eladogatták amijük volt, s minden este így fohászkodtak: „Add meg Uram, Istenem, hogy elmúljon a fejünk fölül ez a csapás, és ember módjára élhessünk, mint régen!” A szegények nincstelenné váltak, s ezrével vonultak Fiume felé, ahonnét Amerikába indultak a kivándorlókat szállító hajók.

Bizony dédapámnak is megsokasodtak a gondjai, aki a Gömör megyei Zádorfalván élt dédanyámmal és négy apró gyermekével. Nemes ember letéren építőmesternek tanult, mert tudta, hogy a sovány gömöri földek, meg a sziklás erdők aligha fogják eltartani a családját. A Lenkey nemzetség mindig is büszke volt kisnemesi mivoltára, s arra, hogy őseik Árpád fejedelem idejében telepedtek meg a Felvidéken, de nemesi kiváltságaik ezzel ki is merültek. Nemzedékeken át abból éltek, hogy kibérelték, s maguk művelték a jobb módú atyafiság földjét, s fiaikat valamiféle mesterségre taníttatták. Hát így lett az én dédapám pallér.

Amikor feleségül kérte a szomszéd falu legszebb lányát, nemes Lőkös Zsuzsannát, maga se gondolta, hogy a pallér mesterségből, meg a két család földjéből nem tudja majd eltartani a gyerekeit. De jött a gazdasági válság, meg az aszály, és füstbe mentek a legszebb tervei. Egy nap különös ötlete támadt.

– Te, Zsuzsikám – szólt dédanyámhoz – Pesten jártamban láttam egy nagyon érdekes masinát. Fölül beleteszik a búzakévét, aztán kiveri belőle a szemet. Egyenesen a zsákba folyik. Hátul meg kiadja a szalmát, töreket, pelyvát. Egy csettegő gép hajtja. Már beszéltem is a Bertók komámmal. Ketten vennék egyet, és kicsépelhetnénk vele az egész környék gabonatermését.

– Hát, ha úgy gondolod, Palikám, hogy megélhetnénk belőle...

– Meg hát! Senkinek sincs a környéken ilyen ügyes gépe. És a sutba lehet dobni a cséphadarót...

– Igen ám, csak hogy a cséphadarók nyelénél emberek állnak, s akinek a kezéből a gép miatt kiveszik a szerszámot, a családjától is elveszik a kenyeret. Ezzel nem számolt az én álmodozó dédapám. Nem értette, miért méregetik a gépét olyan szűrös szemekkel a mezítlábas napszámosok, s miért átkozzák a lócán pletykálkodó vénasszonyok. Csak akkor értette meg, amikor egy augusztusi hajnalon porig égett a cséplőgépe, és senki se akadt a faluban, aki egy vödör vizet loccsantott volna a tűzre.

Nagyon elkeseredett szegény. Oda a gépe, oda az utolsó reménye. Mihez kezdjen? A biztosító se fizetett, sőt perrel fenyegették, mondván, hogy ő ma-

ga gyűjtotta föl. A barátai is csak hümmögtek, a tarkójukat vakargatták. Egy nap Bertók komája egy újságot lobogtatva fogadta. Az állt benne, hogy Amerikában hatalmas felhőkarcolókat építenek, úgy kell ott a jó szakember, mint egy falat kenyér. Összecsomagoltak hát, és elindultak Fiumébe. Dédanyám meg csak várta, várta a híreket Zádorfalván a négy apró, síró gyerekekkel.

Jött is a levél az óceán másik partjáról. Dédapám büszkén írta, hogy előmunkás lett, aztán meg valamiféle vezető. Akkora házakat építenek, hogy ilyenről otthon még csak nem is álmodtak. Hatalmas daruval emelik föl az építőanyagot. Olyan magasban dolgoznak, hogy az ember letről hangyányinak látszik. Dollárt is küldött, igazi, amerikai dollárt, s megígérte, hogy százannyit hoz, amikor majd hazajön. Mert hazajön, amint teheti, mihelyt összejön annyi spórolt pénze, hogy itthon belefoghasson valamibe. Addig is dédanyám nagyon vigyázzon magára, meg a gyerekekre!

Hatalmas gözös hozta, vitte a leveleket. Közben hónapok teltek, tán évek is. Az egyikben, az utolsóban azt írta dédapám, hogy lassacskán együtt lesz már a pénz, hamarosan indul haza. Építő vállalatot alapít. Akkora házakat fog építeni, amekkorákat dédanyám még nem is látott. A gyerekeket egyetemre járattja majd. Pesten vesz palotát, és cselédet tartanak majd, hogy az ő Zsuzsikája igazi úri asszonyként élhessen mellette.

És a gözös megérkezett nélküle. Egy hivatalos, pecsétes levél jött Amerikából, amelyikben értesítették az özvegyet, hogy Lenkey Pál építőmester a leszakadt daruteher alatt lelte halálát. A biztosító átutalta a kártérítési összeget a rimaszombati árvaszéknek.

A szépséges Lőkös Zsuzsanna kövé dermedt kezében a hivatalos levéllel. Nem elég csapás, hogy egyedül maradt a négy gyerekével, még egy szál virágot se vihet az ura sírjára... Kegyetlen sors, de nincs mit tenni. Élni kell tovább, ahogy ő akarta, a négy gyerekért. Igen, Pestre költözik, itt hagyja ezt az elátkozott földet, és úriembert nevel a gyerekeiből.

Az árvaszék csak az ő részét adta ki a kártérítési összegből. Nem kapott érte házat Pesten, csak Árpádföldön, a városon kívül. Ott kellett letelepednie. S hogy a gyerekeit ipariskolába járathassa, elvállalta a postamesterséget a faluban. Sebaj – gondolta –, majd ha nagykorúak lesznek, megkapják a pénzüket, s lesz mivel megalapozniuk az életüket.

Egy nap szalagcímben hozták az újságok, hogy Szarajevóban meggyilkolták a trónörököszt, kitört a háború. Nehéz szívvel nézegette a harctérről érkező tábori lapokat, meg a gyászkeretes borítékokat, s arra gondolt, milyen szerencse, hogy az ő fiai még kiskorúak.

Aztán vége lett az öldöklésnek, megkötötték a békét. Az új határok elszakították Magyarországtól a Felvidéket. Csehszlovák területre estek Lőkös Zsuzsanna sovány, gömöri földjei, sziklás erdei is. Vagy átköltözik, vagy

nincstelen marad. De hová menne? Neki már itt az otthona. A rimaszombati árvaszék is csehszlovák fennhatóság alá került. Odaveszett a gyerekei pénze, jövője... Hát újra, újra csak a szegénység, a nincstelenség... Ezért halt meg fiatalon egy elátkozott amerikai daruteher alatt a férje, az egyetlen férfi, akit szeretett?...

Nagyapám, Béni volt a legfiatalabb gyerek, az anyja szemefénye. Kovács mesterséget tanult. Amikor felszabadult, az első fizetéséből vett egy gyönyörű fekete cipőt. Dédanyám sokáig nézegette, gyönyörködött a fiában, amikor ünnepelőbe öltözött. Talán az apját látta benne... Az egész család büszke volt arra a csillogó – villogó cipőre. Meg Bénire is, aki megkereste az árát. Nem is tette el úgy a szekrénybe, hogy ki ne suvickolta volna.

Egy nap dédanyámnak a község házára kellett mennie valamilyen hivatalos ügyben. Bizony az ő cipője nem volt olyan csillogó – villogó, mint a fiáé. Egy kissé el is feslett az oldala... Sokáig vívódott, mire rászánta magát, hogy papírral kitömje az orrát, s felvegye Béni ünnepelő cipőjét. Nem történhet semmi baja – gondolta. – Ha hazaér, gondosan kipucolja, s visszatesszi a szekrénybe. Még a helyét is megjelölte, ahol állt.

Így is történt. Minden a legnagyobb rendben volt, nagyapám mégis rögtön észrevette, s rákérdezett.

– Édesanyám! Használta valaki az ünnepelő cipőmet?

– Ugyan, ki használta volna? Látod, ott áll a szekrényben, ahová tetted...

Néhány hét telt el, s dédanyám újra engedett a kísértésnek.

– Édesanyám! – szólt a fia este, amikor megnézte a szekrényben a féltve őrzött cipőjét. – Valaki már megint használta a cipőmet.

– Jó, bevallom, én vettem föl, de ki is suvickoltam, úgy tettem vissza. Honnét tudod, hogy használták?

– Onnan, édesanyám, hogy én a talpát is ki szoktam fényesíteni.

Dédanyám szemét elfutotta a könny, megsimogatta a fia arcát, s csak anynyit mondott:

– Istenem, de jó is, hogy apátok nem érte meg ezt a cifra úri szegénységet!...

Szépséges Lőkös Zsuzsannát régen visszaadtuk már a földnek. Béni fia csontjai is békében porladnak. Mégis, amikor a cipőmet fényesítem, mintha az ő szemük fénye ragyogna föl az évtizedek távolából. És az esti ima is úgy hangzik, mint az ő idejünkben: „Add meg nekünk a mindennapi kenyerünket!...” Szegény Lőkös Zsuzsanna... Szegény századvégi utódai...

T. Ágoston László

Babi

Nekem sajnos régóta nincsenek nagyszüleim és szüleim. Egy nagynénim van. Az ő meséit, életét örökítettem meg. A manapság olyan ritka összetartó, egymást segítő nagycsaládról, egymást szerető családtagokról és az egymás mellett jóban - rosszban kitartó rokonokról mesélt nekem. Mindezt megosztom másokkal is, tanulásul, okulásul, szórakozásul.

Egyszer volt, hol nem volt, most is van egy áldott jó lélek a családomban. Hálát adhatok a sorsnak, hogy a közelemben van.

Úgy hívják: Huszár Mária Magdolna, szomszédoknak, munkatársainak, hentesnek, boltosnak Marika, nekem Babi, a család - most már egyre kevesebb tagjának- Guri.

Anyai nagymamám fiútestvérének a lánya. Édesanyám unokatestvére. Nekem nem tudom, milyen titulusú rokonom. Anyám helyett anyám, testvérem helyett testvérem, barátnőm.

Azt hiszem, aki ismeri, azt mondja róla: kevés ilyen embert hord a hátán a Föld. Szelíd, mint egy báránnyel. Okos, de nem ravasz. Kedves, de nem tolakodó. Pedig sajnos ilyenre és olyanra is volt, van példa a tágabb családban. Segítőkész, önfeláldozó.

A nevérol: Babi, mert amikor második leányként jött a világra a családjában, s ő lett a kisbaba, babi.

A háború vége felé született, s a pár hónapos pici baba, beteg lett. Egy német katonaoorvos mentette meg az életét, de a betegségben úgy lefogyott, hogy csak a hatalmas nagy zöld szemei, mint egy guriga tűntek fel annak, aki ránézett a gyerekekre. Innen kapta a Guri nevet a familiában.

Babi édesanyja, Juci néni Veszprémben született. Sok testvére volt. Testvérei pesztrálásába, a háztartás vezetésébe hamar bele kellett tanulnia. Édesapja a MÁV-nál dolgozott, édesanyja a gyerekekkel, háztartással foglalatzkodott.

Juci néni szakmát tanult. Szabást-varrást. Varrhatta öccseinek, húgának és az egész családnak a ruhákat. Ő magának divatlapokból egy éjszaka összeállította a legújabb divat szerinti nyári - ruhát, olyan ügyes volt. Később a saját gyerekeinek is varrt. Nemcsak ám cippzárt cserélt, hanem télikabátot, kosztűmöt, nadrágot, fehérneműt készített.

Juci néni csinos, pici, vörös hajú szépség volt. Pedig a családjában mindenkinnek fekete volt a haja. Szemrevaló, talpraesett fiatal hölgy lett belőle. Varrónő volt ugyan a szakmája, de inkább egy cipőboltban kezdett dolgozni. -

Úgyis eleget varrt otthon. - Jó ízlése volt, értett az üzlethez, s így az idősödő cipőbolt tulajdonos házaspár az árú beszerzését is rábízta. Gyakran kellett Budapestre utaznia. Utazás, munka, otthoni elfoglaltságok mellett szórakozásra is maradt ideje. Imádott kimozdulni, táncolni, beülni egy cukrászdába, társaságba menni, barátnőkkel az időt mulatni.

Legkedvesebb barátnője, Rózsika kalapos, régen úgy mondták, hogy masamód volt. Saját kalapszalonya, divatszaküzlete és egy komoly udvarlója volt.

Az udvarló Pápán pilótáskodott jó barátjával, Huszár Gyulával, aki szép szál magas barna ember volt. /különb a Huszárok mind ilyen szép magas barna szemű, hajú daliás emberek/ Nagyon jól mutatott rajta a kimenős, ünnepi repülőtiszt egyenruha. Gyakran kellett neki Budapesten, Krisztinke nagynénjét ünnepi egyenruhában korzózni kíséreni, mert a rendőrkapitány férje ilyenre nem ért rá. Juci és Gyula mégsem a pesti Duna parton találkozott össze, pedig ez igazán mesébe illő lett volna. Hanem:

A pilótákat átvezényelték Veszprémbe. Gyula nem ismerte a várost. Neki meg kellett mutatni, nehogy kimenőkor eltévedjen. Ehhez Rózsika és vőlegénye, Jucikát is segítségül kérte. Négyesben mentek várossal ismerkedni.

Gyula nemcsak a várost, hanem Juci nénit is megismerte. Nemcsak megismerte, hanem meg is szerette. Megkérte a kezét, s ő igent mondott.

Juci néni 22 évesen lett menyasszony, de feleség, csak 5 év múlva .

Először is Romániából, Juci néni szülőhazájából kellett engedélyt, ill. igazolást beszerezni. Az igazolásról hiteles fordítást kellett készíttetni Magyarországon.

Közben a katonaságtól is kellett egy igazolás, hogy Gyula bácsi nőtlen és nőstülhet. Ez a katonai engedély viszont csak 3 hónapig volt érvényes.

Mire a külföldi okmány ügye elrendeződött, lejárt a 3 hónap. A katonaságtól ismét igazolást kellett igényelni. Romániából, pedig lassan jött a posta, mert az előző okirat is lejárt.

Máskor ideért a román irat, a fordítással futottak ki az időből. És ez így folyt öt éven keresztül.

Végre minden irat, igazolás, okmány és bizonyítvány elrendeződött, időpontok egyeztetve, menyasszonyi ruha megvarrva, csokor megrendelve. Katonai parancs kiadva: - az esküvő napján- a repülőtér személyzete teljes felszereléssel Sárvára átrendelve. Parancs az, parancs. Szép komótos esküvői ceremónia helyett: gyors templomi és polgári szertartás, fotó, ebéd a családdal és délután Sárvár.

Sárváron albérltet, majd rövid idő múlva újabb áthelyezés: Újvidék. Ekkor már 1943-at írtak. A háború a kertek alatt. Felderítő repülések, bevetések itt-ott. Bármikor áthelyezési parancs. S ekkor születik meg Julianna nevű

csodaszép gyermekük. Egy csöpp volt az egész gyerek, ezért lett a családban Csöpi, a neve.

A front egyre közeledett. Az oroszok jöttek, a németek hátráltak, s vitték magukkal a repülőgépeket, személyzettel: szerelőkkel, pilótákkal. Mindenesül.

Járek nevű településen egy helybeli bábaasszony közreműködésével születt meg a csoda: Babi. A bába nem beszélt magyarul, Juci néni szerbül, mégis rendben ment minden. Babi belekerült egy kibélelt ruháskosárba, a bútor, ágynemű, ruhaféle, konyhai eszközök mellé egy marhavagonba. A család ugyanis azonnal utazott Németországba. Oda vezényelték a repülősort. Nemcsak Juci néniék, hanem a többi katonafeleség is így vándorolt családostul a férjek után.

Út közben Juci néni ugrott le a szerelvényről vízért, próbált ennivalót, s a nagyobbik gyereknek tejet szerezni.

Egyszer Babi nagyon beteg lett. A pár hónapos gyerek a hasmenéstől, hányástól már majdnem kiszáradt. Szerencsére egy állomáson lekapcsolták a mozdonyt, hogy előreláthatólag nem indulnak tovább egyhamar. A másik sínen egy német kórházvonat állt meg. A teljesen kétségbe esett Juci néni karjában a nagyon beteg Babival leugrott a vonatról és kiabálva doktort keresett a másik szerelvény mellett, a sínek között. Szerencsére egy jólelkű német orvos felfigyelt a segítségkérésre, leugrott az ismeretlen asszonyhoz, megnézte a gyermeket, kikapta Juci néni kezéből és felmászott vele a saját vagonjába. Juci néni, mit tehetett mást, megbízott az ismeretlen orvosban, s visszament a másik gyerekéhez. Másnap kapta vissza Babit, meggyógyítva, gyógyszerekkel ellátva.

A harmadik gyermek, Gyula 1945 szeptemberében, már Magyarországon látta meg a napvilágot. Gyula bácsi ekkor már hadifogságban volt, s Juci néni a gyerekekkel hazautazott.

Csak egy táskát - a legszükségesebbekkel- és a három gyereket vitte a szülei házába, a vagon, pedig az állomáson lezárta. Mire másnap visszamentek volna a holmikért, feltörve, kifosztva találták a vagon.

Nulláról kezdte, három gyerekkel. Szerencsére egészségesen tért haza az amerikai hadifogságból, Gyula bácsi.

A család az ország másik felébe, az apai szülőkhöz utazott. Gyula bácsit, feleségét és a három pici gyereket nagy örömmel fogadták. Nyolc testvére és a szülei várták itthon őket. A katonai mozgósítás előtt ugyanis itt, Miskolc mellett épített a család egy óriási malmot, s a 4 fiú is itt dolgozott. Huszár úr különben Szombathelyről az egész országot bejárva és mindenhol malmot építve Emődről, az ottani malom felépítése után Tiszalúcra került.

A falunak ekkoriban nem volt malma. A község elöljárósága, pedig elérkezettnek látta az időt arra, hogy építtessen egyet. A hatalmas malom sok munkát adott a családnak, s így munkahelyet, lakást is kapott Gyula bácsi. A háború előtt is itt dolgozott, s most is számítottak rá. A repüléssel majdnem teljesen fel kellett hagynia. Csak később, Miskolcon vállalhatott, az ottani kis reptéren oktatói munkát.

A nagycsalád feje a nagyapa volt. Havonta összeültek a férfiak egy-egy vasárnapi ebéd után és megbeszélték a család ügyeit. Mire kell beruházni a malomnál? Jól működik-e az olajútó, a kendertörő a malom udvarán. Kinek kell stafírunga valót összeszedni, melyik gyereknek lesz eljegyzése, esküvője, melyik unokának lesz keresztelője? Melyik gyereket, hol kell taníttatni, mennyi tandíjat kell kigazdálkodni, tavaszra hány méter ruhaanyagot, ingre, lábravalóra való anyagot kell beszerezni? S a szöveget majd megvarrják az asszonyok.

A nagyobbacska unokák nem nagyon örültek egy idő után annak, hogy ugyanolyan színű, mintájú ruhában kellett pompázniuk –a takarékoság miatt -.

A háború utáni időkben a cipővásárlás sem volt egyszerű feladat. A család susztere azonban megoldotta ezt a dolgot is. Vastag, kopott ékszíjből kiváló szandált, cipőtalpat lehetett a gyerekeknek csináltatni. A családi megbeszéléseken ilyen kérdések is szóba kerültek.

Babi szívesen emlékszik a nagy családi kirándulásokra. A malom két szép lovát befogták, a szekeret szalmával kibélelték. Középre kerültek nagy kosarakban sülték, bukták, házi szörpök a gyerekeknek, és házi főzésű sör a felnőtteknek. A gyerekek a pokróccal letakart szalmán foglaltak helyet, a felnőttek, pedig vagy gyalogoltak a kocsai után, vagy oldalt, a lábukat lelógatva utaztak.

1951-ben egy reggel váratlan dolog történt.

Huszár nagyapa befáslizta visszeres lábait, levette a bajuszkötőjét, felöltözött, s átment a szomszédban levő malomba. Ez eddig nem volt váratlan. Hosszú évek óta így ment ez télen, nyáron.

Ámde most, nem engedték be. Államosították a malmot. Egy éjszaka.

–A zsebóráját elviheti, Huszár úr.-

Ennyi.

Ezután bérbe vehették a saját malmukat és dolgozhattak tovább.

Babiékát a jó szerencse Miskolcra vetette. Az István malomba. Ez volt ám egy kis földi paradicsom. Babi sokat mesélt az ott eltöltött hosszú évekről, ahol ismét újra kellett mindent kezdeni.

A malom hatalmas területe kerítéssel volt elkerítve. A főbejáratnál állt egy kapus ház. A búzás-zsákokkal megrakott szekereket engedte be a kapus befelé, a lisztet szállítókat kifelé. Később a lovas szekereket teherautók váltották fel. Természetesen istállók, később garázsok is helyet kaptak a területen.

Ipari vágányon, pedig a hatalmas tehervagonokat mozdonyokkal egészen a kirakodás helyszínéhez tolták.

A malomnak saját üvegháza, kertészete és szorgalmas kertésze is volt. A kapunál gyönyörűen rendben tartott rózsakert, a malom területén parkosított részek, egynyári virágokkal teleültetett virágágyások voltak. Voltak hársfák, alattuk szép zöld gyepek és asztalok, padok, ahol nyári estéken sokáig lehetett kártyázni, vagy csak jókat diskurálni.

A malom asztalosműhelyében készítették a kerti padokat, asztalokat és a malmi családok gyerekeinek játszótéri játékokat.

A malom dolgozóinak nagy része ott lakott szolgálati lakásokban. 27 család élt komfortos ill. összkomfortos kétszobás lakásokban. Az egyedülálló dolgozók munkásszálláson kaptak helyet.

A családok szénnel, fával fűtöttek, s így a házakhoz fűskamra, szenes kamra tartozott. Állatokat is tarthattak, mert még saját tyúkóljaik is voltak. A malom üzemi konyháján mindenki kaphatott ellátást, de hét végén, vagy, ha nagyon akartak házi kosztot, akkor a családok otthon, a munkásszálló lakói, pedig külön konyhán főzhettek maguknak. Zöldségféléért sem kellett a piacra menni, mert minden családnak volt saját konyhakertje. Társasági eseménynek számított a közös gyomlálás, vagy a földbe ásott betontartályból való locsolás. Annyira ki volt ez is találva, hogy még arra is gondoltak, hogy a hatalmas, mély vízgyűjtőt berácsozzák, nehogy valamelyik figyelmetlen csemete belepottyanjon. Babiékat sem kellett féltetni, ha fürdeni akartak a sok gyomlálás közben, a nyitható ajtócskán beleugrottak a vízbe és a rácsba kapaszkodva hűsöltek.

Mindenféle gyümölcsfát is ültethettek a kijelölt helyekre, s volt nagy lekvár főzés, befőtt eltevés, ha érett a barack, szilva. A nyáron megtermett zöldségfélék, krumplit, káposztát, pedig egy hatalmas pincében vermelték el télire.

A malomba érkezett búzát őrlés előtt megmosták. A piszkos vizet, belemosott törmeléket, magokat, pedig egy hatalmas területre engedték. Ennek a területnek az egyik részébe gombát ültettek. S ha valamelyik család, vagy az üzemi konyha gombás ételt főzött, csak vitték a vágdlingot, megszédtek, ami kellett.

A malom saját hizlaldájában malacokat is tartottak. Szalonna, kolbász helyben készült.

A malmos gyerekek közösen jártak iskolába. Minden felnőtt figyelt a más gyerekére is.

Minden ünnepet közösen megünnepeltek a hatalmas kultúrteremben. Amíg televízió is csak ott volt az egész malomban, mindenki oda járt szórakozni. A gyerekeket tánciskolába is járatták. S a nagyobbacska fiúk, mint a testvérükre, úgy figyelték a malmi lányokra.

Éjszaka a kapus mellett még külön őr ellenőrizte a malom területét: a silókat, a laboratóriumot, a közösségi épületeket, a só-raktárt és a magánlakásokat. Adott helyeken bélyegző óra volt elhelyezve, s az őrnek meghatározott időre oda kellett érni és igazolást kellett a kártyájára üttetni.

Szenzációsan ki volt minden találva, fantasztikusa megszervezve a malom kiszolgálása, a malmi emberek élete.

A család ekkor kezdte harmadszor. Szinte semmivel az új életet.

Babi, beköltözésük után hamar összebarátkozott a gyerekekkel. Gyula bácsi jó munkát kapott, tisztelték, elismerték tudását. Gyakran késő este, vagy éjjel jöttek, hogy Huszár úr jöjjön, mert baj van. Juci néni is jóba lett az ottani asszonyokkal. Gondnoki munkát végzett, de következő kisleány születésekor, beteg lett. A pici Attilát és a nagyobbik öccsét is a 11 éves Babi látta el. Anyatejért járni, pelenkázni, fürdetni kellett az újszülöttet. S emellett iskola. Csöpi a főzést vállalta.

Juci néni meggyógyult, de Attila otthagyta a családot.

Babi nagyon jó eszű gyerek volt, de ő nem hitte el magáról. Máskülönben hogy lehetett volna csoportvezető egy országos vállalat könyvelésén.

Szabad idejében, már ha volt neki, imádott táncolni, társaságba járni. Éppen úgy, mint az édesanyja lány korában. Babinak gyűrűs vőlegénye volt, a házasság elé azonban Gyula bácsi gördített akadályt. Babi meg tudott neki bocsátani.

Munka mellett lakásvásárlás, költözködés következett, amikor Gyula bácsi nyugdíjas lett. Aztán Juci néni ápolása, Öcsi életének megmentése, Gyula bácsi gondozása, majd még egy költözés.

A három testvér visszaköltözött gyermekkoruk színhelyére. A malomtól nem messze sikerült házat vásárolni. Reggel, még az ágyból kinézve, első pillantásuk a malomra esik.

A vásárolt házat teljesen fel kellett újítani. Rengeteg szervezéssel, munkával járt. Ezután a súlyos beteg Csöpi ápolása, ellátása következett.

Tíz éve ketten maradtak. Babi és Öcsi bátya. Na és Sutyi, a házőrzők gyöngye, a veszedelmes véreb. Kertről, udvarról, öccséről, kutyájáról, néha egyik- másik szomszédjáról és mostanában rólam gondoskodik az én nagynéném.

Egy lónak sok volna ennyi megpróbáltatás, nem még egy ilyen kis asszonynak.

A sors ápolónőnek, emberek megmentőjének szánta. Rengeteg beteg ember napjait könnyítette meg önfeláldozóan. Pedig ő is küszködött. Műtétek, gerincsérv miatt lebénulás, járni tanulás.

De hát, Babi nem lehet béna, de még beteg sem! Csak jókedvű és vidám, mint egy bárányszerű.

Tilk Katalin

A fény

Gergő már nagyon várta a vasárnapot. Jolánka és ő egy titkos szerelemnek hódoltak, a színháznak. Most nem a délutáni előadásra kapott jegyet a Mancsi, este tapogatták a félelmes sarkokat, a macskaköves utakat a sötétben. Gergő szorosan dugta bele kicsi öklét Jolánka markába, fekete kesztyűjébe. Mert tudta az a söprűt is forgatni, de az ujjak elegáns érintéséhez is értett. Mikor mire vitte a szükség, mit kívánt tőle a világ.

- Nem leszel álmos? – turbékolt Gergőnek könnyedén, olyan felhőtlen skálahangon, mintha nem is ő, a folyton aggodalmaskodó Jolánka szólalt volna meg.

- Ugyan! – húzódott egy fordulónál Gergő egy centinyit közelebb, mint akit még a feltételezés is sért, de azért várta, hogy a kivilágított térre érjenek.

A velük szemközt közeledő gyalogos egy kissé hajlott hátú, kalapot viselő nénikét és egy mellette igyekvő, topogó kisfiút láthatott, akik lassan haladtak a színház épülete, a fény felé.

- Ez az! – kiáltott fel Gergő. - De szép!

- Nono! Az utcán nem kiabálunk, egyébként is vissza tudjuk tartani indultainkat - hallatszott Jolánka megszokott perelése, de most nem volt annak se mélye, se súlya.

Igazából mindketten alig várták már, hogy a színház épületét meglássák. Nappal is megcsodálták, de így este, kivilágítva – muszáj volt megállni, megtisztelni néhány párás leheletű tekintettel.

-Nem késtünk el? – igyekezett okos lenni Gergő.

Dehogy, kicsim, honnan szoktunk mi elkésni ... - kezdte volna Jolánka, de most inkább akaratlanul az épületről kezdett mesélni.

Mint mindig, most is elmagyarázta a Szentháromság szoborcsoport jelentését, a parkot, a felsétálót, a bejáratot. Gergő mosolyogva figyelte a halvány angyalkákat, figyelmesen bólogatott, mint aki mindent most hall először. Közben alig várta már, hogy a felsétálót koptathassa lakkcipőjével, amit Jolánka otthon legalább fél óráig puha ruhával fényesített. Végre Jolánka szoros pálcákkal horgolt, csipkekesztyűs ujjai lenyitották azt az aranyozott, a lámpák fényében halványan csillogó kilincset.

Igazítsd meg a gallérodát! – súgta Gergőnek, s belépett a színház szentélyébe.

A hatalmas csillár ezerfele szórta kápráztató fényeit, miközben néhány oldali falilámpa lentebbről további ezrekre törte a szökőkútként aláhulló fénysugarakat. Gergő csakúgy szívta magába a mindenhonnan érkező fehér kristályt, végül tekintete a fényes parkettán csillogó lakkcipőjén állapodott meg.

A ruhatár és az erkélyre vivő lépcsők oldaltükrei még jobban fokozták, sokszorozták a fehér fény pompáját. Mögötte a barna oroszlánok békés pofáinak leheletei ontották a meleget. Gergő még azt is tudta, hogy a büfé tüköroszlopaiban teljes biztonsággal ellenőrizheti a fehér inge gallérjához igazított bársony masnijának tökéletességét, hiszen Mancsi mindig adott némi zsebpénzt is a felvonások közötti szünetre. Most azonban már a páholyban ültek. A vörös bársony könyöklő, a székek hasonló kárpitozatja elegánsan úszott a fény halványabb árnyalatában – harmonizálva a kis szeparé falának aranyozott szegélyeivel.

- Ne bámészkodjál ám illetlenül!– vetette oda Jolánka, miközben selyem sálát igazgatta a fogason, s igazán nem is figyelt most Gergőre.

Gergő tudta, hogy illik már Jolánkának végre valamit mondania, szokatlannul sokáig fogta vissza intelmeit. Aztán óvatosan mégis lenézett. A vörös bársonyos nézőtér összefolyt a falak aranyos mintáival, a suhogó szoknyák, parfümök illatával, a piros rúzsos szájszélek elegáns mosolyával. Gergő széldült, Jolánka azt sajnálta, a legyező már miért nem divat.

- Hány égő éghet egy ilyen hatalmas csillárban? – akarta kérdezni Gergő, de nem volt rá ideje, mert a vörös árban úszó fény egyre sárgább lett, majd hirtelen kihunytt, s a hosszú fodrokban lógó vörös bársony függönyre siklatta a tekintetet. A két fényes félkör tengelye éppen ott, középen állapodott meg, ahol a függöny szétnyílt, de nem lett sötét, nem ám! Feltárult a színpad világa. Fényes, titokzatos világ szívta most magába Gergő szomjas tekintetét, ahogy egy kivilágított varázsdoboz vonzza a bátortalan, szerény kíváncsiságot. És a várt csoda elindult útjára. Büvölt, ámított, kényeztetett és simogatott- kiemelt a szürkéből, az ismertből, megszokottból. Gergő nehezen kötötte össze a történet szálait, de a szálak szépségét külön szét tudta válogatni. A karmestert, a táncot, a dalt, a színes sokaság parányi részleteit. A színpadi csókok cuppanásakor pirosodó izgatottságát a sötét szerencsére eltakarta, olyankor csendesen megtapogatta, jól áll-e a cipőfűzője. A szünetben Jolánka meglegedetten szemlélte az ingnyakat összefogó bársony szalag két egyforma hosszát unokáján. Krémest kértek a színházi büfében, mint mindig. Gergő szerint ez a krémes volt a városban a legfinomabb. A csillárok ontották a fényt és a boldogságot, arra meg sose jött rá, hogy a tengernyi szép ember hogyan duplázódhatott meg a folyosó hatalmas tükreinek üvegszemében. A páholyban két tenyerét szépen egymáshoz illesztette, ösztönösen megsúgták érzékei, mikor kell tapsolnia. Azt különösen szerette, mikor a vastaps már az ujjait pirosította. Jolánka púderyomait rég elmosta a pír, ami még szép arcán ilyenkor megjelent, s a söprűtől jó messzire, egy fényes világba repítette. A színpad fényei megelégtették a sok tapsot, hirtelen kihunytak. Ám a nagy csillár ismét sok ezer ágra bontotta fényes koronáját, hogy a kifelé vezető utat mindenkinek

megmutassa. Gergő a sarkon vetett egy búcsúzó tekintetet a távolról fénylő épületre, aztán megállapította, hogy a lakkcipő megint milyen sötét lett. Jolánka szótlánul haladt, a csendet egyikük sem törte meg. Mindketten érezték, hogy a sok fény lelküket magasabbra emelte.

Hol voltál a hétvégén? – kérdezte másnap Öcsi, a szomszéd.

Gergő sokára válaszolt. Aki még nem volt színházban, annak nem sokat jelent e szó.

A... a fényben – szólalt meg végre, s tekintetét sokatmondóan az égre emelte.

Toldi Zsuzsanna

Fánkot vegyenek

Anyukámat megkérdeztem egyszer, miért nem süt soha fánkot, hiszen olyan sok finom sütit tud készíteni. Ő csendesen így válaszolt:

-Tudod, kislányom, kiskoromban kikaptam a fánk miatt az apámtól. Ha kíváncsi vagy rá szívesen elmesélem.

Én bólintottam és érdeklődve hallgattam a történetet.

-Hetten voltunk testvérek és csak az apánk dolgozott. Anya sütött, főzött, ellátta a háztartást és minket. Egyik nap láttam, hogy szomorúan nézegeti a bukszáját. Nem volt pénze szappanra és apánk csak két nap múlva kapott fizetést. Gondoltam, majd én segítek rajta és szerzek pénzt. Aznap anyám fánkot sütött ebédre. Amikor nem figyelt oda egy- egy fánkot kiloptam, és a folyosón egy tálban összegyűjtöttem. Az egyik kistestvéremet is megkértem, hogy segítsen, cserébe hosszú esti mesét ígértem neki. Amikor tele lett a tál elindultam. A sorházban, amiben laktunk 9-10 lakás volt egymás mellett, s én sorban bekopogtam a szomszédokhoz. Szívélyesen kínáltam a portékámat: „Finom fánkot tessék, csak tíz fillér az ára!” Gyorsan elfogyott és én boldogan szaladtam haza, markomban szorongatva a kapott pénzt. Gondoltam, majd lopva beteszem anyám bukszájába.

Másnap anyám mosott és a ruhákat kivitte a közös udvarra kiteregetni. Mikor bejött láttam, hogy nagyon mérges, kiabálva hívott magához. „Nem szégyelled magad! Két szomszédasszony is kérte, hogy süssek még fánkot, olyan finomat, amelyet te adtál el nekik tegnap!” Próbáltam elmondani, hogy én csak szappanra akartam pénzt gyűjteni, de anyám meg se hallgatott. Estig meg se mertem szólalni, mert éreztem, hogy lesz nemulass, ha apám megtudja mi történt. Így is volt. Jól elfenekelt a nadrágszíjával, majd azt mondta: „Mi szegények vagyunk, de nem koldusok. A pénzkeresést hagyd rám. Aki pedig ellopja a testvérei elől az élelmet, azt az Isten megbünteti.” Sírva, fájó fenékkal bújtam ágyba, és akkor elhatároztam, hogy én soha nem fogok fánkot sütni.

Mikor anyukám befejezte a történetet, megkérdeztem tőle:

- Ugye, azért én még ehetek és süthetek is, ha nagy leszek?

Ő nem szólt semmit csak elmosolyodott.

Tompa Istvánné

Tanulj meg lepkéül!

Amikor kiderült, hogy mind a három fiúunokám nálunk fog nyaralni vidéken, nagyon izgultam. Tele voltam kétségekkel. Bátor, nagyobbik fiam gyermeke miatt nem aggódtam, ő nagyon szeretett Égerszögön lenni. Máté és Benjamin, a kisebbik fiam gyermekei közül már Máté is nyaralt nálunk, de Benjamin még egyszer sem. Vajon Benire hogyan fog hatni ez a falusi környezet? Miként viseli majd a szülők távollétét? Ő annyira más, mint Máté a nagyobb. Hozzá még soha nem sikerült olyan közel kerülnöm, mint Mátéhoz.

Amikor legelőször vigyáztam rá Budapesten, minden pedagógiai tudásom csődöt mondott. Amint kilépett édesanyja az ajtón, azonnal ordítani kezdett és az idő múlásával sem csendesedett. Nagyon dühös volt rám, mert talán azt gondolhatta, miattam távozott otthonról a mama, és ennek csak én lehetek az okozója. Itt maradt egyedül egy idegennel. Úgy el volt keseredve! Torkaszakadtából bömbölt és én tehettem bármit, nem tudtam megvigasztalni. Még simogatni sem engedte magát. Beszéltem, meséltem, énekeltem, magyaráztam, kukucs játékot próbáltam játszani vele, amire minden gyerek meg szokott enyhülni, de ő kőkemény maradt. Egy ideig felhagytam a próbálkozással.

– Rendben! Addig bógysz, ameddig csak akarsz! Engem nem érdekel!

Órákon keresztül nem adta fel. Végül elhallgatott, de nem szólalt meg. Akkor ismét próbálkozni kezdtem. Rajzoltam neki és meséltem. A rajzot már megnézte a mesét is meghallgatta, de néma maradt. Mindketten dühösek és szomorúak voltunk. Azt hiszem, ezt a napot egyikőnk sem fogja elfelejteni.

Ötévesen már nem ilyen komor a helyzet, de pusztít csak kedves „erőszakkal” kapok tőle. Ha meg akarom ölelni, elhúzódik tőlem. Beszélgetést soha nem kezdeményez. Kérdései nincsenek. Vajon hogyan fogunk egymással boldogulni? Ezerszer is végig gondoltam, hogy mikor mit fogok mondani, mit mutatok meg, és mit játszunk majd együtt. Úgy izgultam, mint egy vizsgáló kisdíák. Semmi más nem érdekelt csak az, hogy jó jegyet kapjak tőle, és mindketten elégedettek lehessünk!

Nagyapjukkal együtt hoztuk el őket Budapestről. Parádon megálltunk és pihenésként megnéztük az üveggyárat.

Nehezen túrták a hosszú autótutat, ezért mesélni kezdtem nekik a kocsiban az „ifjúkori nagymama és nagypapa” megismerkedésének és közös életüknek történetéről, aminek végeredménye az volt, hogy ők megszülettek. Ez nagyon tetszett nekik.

– Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy fiú és egy lány. A fiút Györgynek, a leányt Máriának hívták. Amikor megismerkedtek, egymásba szerettek és hamarosan össze is házasodtak. Ahogy telt-múlt az idő született

nekik két gyönyörűségesen szép aranyhajú fiúk. Az egyiket Gergelynek, a másikat Máténak nevezték el. Amikor ez a két aranyhajú gyermek felcseperedett ők is mindketten megházasodtak. A nagyobbik fiú Katalint vette feleségül, Máté pedig találkozott Erikával, aki nagyon megtetszett neki. Oda is állt aranyhajú Máté édesapja elé és azt mondta:

– Édesapám! Egy életem egy halálom, én bizony nagyon megszerettem Erikát, ezért kérem édesapám áldását, hogy szívem választottját feleségül vehessem!

Édesapja áldását adta. Máté és Erika hetedhét országra szóló lakodalmat csaptak. Ez bizony így volt, mert én is ott voltam.

Telt-múlt az idő és ezt bizony Gyuri és Marika haján is lehetett már látni, amikor fejük tetején a nap aranyos sugara meg-megcsillantotta az ezüst hajszálakat. Történt egyszer, hogy gondoltak egy nagyot és merészet. Házat fognak építeni egy mesebeli faluban, amit úgy neveznek, Égerszög. Mert bizony, ha egyszer aranyhajú unokák fognak születni, akkor azoknak mesebeli hely is kell a nyaraláshoz. Így is történt. Megépítették a gyönyörűségesen szép házat az Óperenciás tengeren és az Üveghegyen is túl, éppen Égerszögön. Most már nem volt más teendőjük, mint várni, mikor érkezik meg az első unokájuk. Nem is kellett sokáig várakozniuk, mert hamarosan született Erikának egy gyönyörűségesen szép kicsi gyermeke, akit édesapjáról, az aranyhajú Mátéről neveztek el szintén Máténak. Ő lett az aranyhajú kicsi Máté. Hej! Nagy volt az öröm! Mindenki a kicsi Mátéban gyönyörködött. Elképzelték, hogyha megnő, milyen okos, ügyes és szófogadó gyermek lesz. Amint így folyton-folyvást, napkeltétől napnyugtáig gyönyörködtek a kicsi Mátéban aközben az idő fonalát, egyre csak tekerte egy manó, akinek neve Múlóidő volt. Múlóidőnek nem volt más dolga, csupán az idő fonalát tekerni egy akkora orsóra, aminek én soha nem láttam sem a tetejét sem az alját pedig, amikor csak tehettem, mindig megnéztem. Amint Múlóidő tekergette az idő fonalát egyszer csak valami különleges, megismételhetetlen dolog történt. Megszületett a kicsi Benjámin, Máténak az öccse. Hej, micsoda vigadalom, öröm volt ismét! Szüleitek boldogsága beragyogta az egész földet. Hét napon és hét éjszakán át tartott az ünneplés. Ebbe bizony egyetlen percig se kételkedjete, mert én mindent a saját két szememmel láttam. Nagypapát is és engem is a meghívtak, hogy nézzük meg a kicsi Benjámint. Mindketten ott voltunk.

A két kicsi gyermek pedig szépen gyarapodott, növekedett, amíg a kicsi Mátéból egy hat éves, a kicsi Benjáminból, pedig egy négy éves fiúcska nem lett. Amikor pedig mindez megtörtént a két fiúcska elindult, hogy megtekintse Égerszögön azt a csodálatos házat, amit a nagypapájuk épített nekik. Képzelték el, hogy ez a két kicsi gyermek most itt ül ebben a kocsiban. Itt a vége, fuss el véle Égerszögre!

Csillogó szemmel hallgatták a mesét csak Bátor kedvetlenedett el, ezért neki is elmeséltem ugyan ezt a mesét, csak ebben a nagyszülők elé Gergely állott, hogy áldását kérje Katalinnal történő házasságára. Náluk pedig természetesen megszületett az aranyhajú Bátor. A mese további része megegyezett. Amíg meg nem érkeztünk mindig ugyan ezt kellett mesélnem szüntelenül váltakozva hol Máténak és Beninek, hol pedig Bátornak. Nem unták meg. Én pedig boldog voltam, nagyon boldog.

Amint kipakoltunk azonnal elindultam velük, hogy közösen fedezzük fel mindazt a „csodát”, amit Budapesten nem láthattak. Beni unokámnak éppen azt igyekeztem megmutatni, hogy mennyire izgalmas, amikor térdig érő fűben sétálhatunk. Fel sem merült bennem, hogy ezzel milyen félelmet, riadalmat okozok számára. Visítani kezdett, ahogy egy fűcsomó felé közeledtünk. Sokáig kellett nyugtatgatnom, hogy nem kell félnie, a fű nem valami láthatatlan ellenség, ha nem az ő játszótársa is lehet.

A következő nap a közeli dombon kergettük a pillangókat. Én magam is meglepődtem, hogy ezen a csöppnyi domboldalon mennyi színes, tarka pillangó repked. A gyerekek boldogan eredtek a pillangók után, de persze egyiket sem tudták elkapni. Megígértem, hogy másnap bizonyosan sikerülni fog nekik feltéve, ha együtt jönnek velem kirándulni. Természetesen ennél a dombnál azért valamivel tovább kell menniük.

Másnap hátizsákkal, élelemmel, innivalóval felszerelve indultunk el. Sikerült a kijelölt utat végigjárnunk, ami oda-vissza bő két kilométer lehetett, bár egy kicsit nyafogtak.

Amikor visszafelé jöttünk egészen különleges élményben volt részünk. Beni éppen egy pillangóra hívta fel a figyelmünket még a mutatójával is rámutatott. Ekkor történt a „csoda”. Egy pillangó rárepült kinyújtott ujjára, és néhány másodpercig ott is maradt, megpihenve azon. Mindannyian mozdulatlanul, némán álltunk. Azon gondolkodtam, hogy ez a lepke nem tudhatta, hogy tegnap délután a gyerekek a közeli dombon, amikor kergették a pillangókat, volt közöttük pont ilyen is, amit el akartak kapni, persze sikertelenül. És jelenleg itt van éppen Beni mutatójának a hegyén. Most egyik gyereknek sem jutott eszébe, hogy meg kellene fogni, pedig egy pillanat alatt zsákmány válhatott volna belőle. Amikor mindenki kellően megcsodálta színét, formáját, csápját meg hosszú, vékony lábait, akkor kacszázva, könnyedén a levegőbe emelkedett és végérvényesen eltűnt a szemünk elől.

A pillangó ugyan elrepült, de emiatt egyik gyerek sem látszott csalódottnak. Annyira igyekeztek megérteni ezt a csöppnyi csodát, hogy nyafogni is elfeledkeztek és egyszerre azon kapták magukat, hogy már haza is érkeztünk.

Ezen a nyáron már az öcsémmel és unokaöcsémmel, Bátorral együtt mentünk nyaralni a nagyihoz. Öcsémet valószínűleg meglepte az új környezet, mert óbégatni kezdett, amikor az első sétánál a bokájához ért a magas fű. Láttam rajta, mennyire irtózik a számára ismeretlen fűszálak érintésétől. Nagymamának nehezen, de sikerült megnyugtatnia. Olyan szeretettel beszélt az előttünk elterülő gízgázról, hogy öcsém néhány perc múlva mosolyogva figyelte a ringó felszínét.

Néhány nap múlva egy dombot másztunk meg a falu szélén, ahol egészen különleges színű pillangók kergetőztek. Én addig csak a káposztalepkéből láttam esetleg egy tucatnyit rövid életem során. Persze nem tudtam, hogy káposztalepkéknek hívják ezeket a fehér szárnyon fekete mintázatú élőlényeket. El sem tudtam képzelni, hogy ezen kívül van citromsárga, világoskék, narancssárga, pirosas, barna lilával és narancssárgával tarkítva és még fekete pillangó is. A dombot megmászva és a pillangókat meglátva azonnal el akartuk kapni mindegyiket. Egyszerű feladatnak tűnt, hiszen mindegyik olyan lassan, imbolyogva szálldogált a szemünk előtt. De mindegyre csak a levegőt markoláztuk és elhasaltunk a fűben. Kifáradva, csapzottan porosan, szomjasan, csalódottan indultunk hazafelé.

Másnap hosszabb túrára mentünk. Enni-innivaló is került a hátizsákba, de száz méter után már szomjasak és éhesek voltunk. Izgatott bennünket a hátizsák tartalma. Szerintem minden gyerek azt gondolja, ha kirándulni indul elemőzsiával a hátizsákjában, akkor az úti cél vége mindig ott lesz, ahol a hátizsák tartalma elfogy. Ott a cél, ahol üres a hátizsák. Ez ilyen egyszerű! Ha nincs már semmi a hátizsákban, akkor mi végre a további erőfeszítés? Ha azonnal elfogyasztjuk a tartalmat, akkor azonnal a célba értünk. Ezért minél előbb meg kell enni és inni, ami a hátizsákban van! Nagymama nem akarta ezt az egyszerű tényt tudomásul venni, ezért először megpróbált értelmünkre hatni, hogy ha most megeszünk és megiszunk mindent, akkor később nagyon szenvedni fogunk a szomjúságtól és az éhségtől, bla, bla, bla... Természetesen ez egyáltalán nem érdekelt bennünket. Mit törődtünk mi a következő pillanattal, hiszen akkor volt melegünk, akkor voltunk szomjasak, és különben is annyira unalmas és fárasztó volt abban a hőségben gyalogolni.

Amikor nagymama látta, hogy mondandójának semmi értelme, új módszert alkalmazott. Amint az első tisztása értünk, azonnal felkiáltott:

– Ni, csak! Ott van egy narancssárga pillangó!

– Jó! Ott van. Na és? Kit érdekel? Tegnap sem kaptunk el egyetlen egyet sem a dombon! Most sincs semmi esélyünk! – gondoltam dühösen.

– Nézzétek csak! Talán ez a pillangó is ott volt tegnap a dombon. Lehet, hogy meg akartátok fogni, de nem sikerült? Úgy vettem észre, hogy követ bennünket – állapította meg egyszerűen a nagy.

Először butaságnak tartottuk, de amikor a következő tisztáson is megpillantottuk ugyanazt a pillangót, akkor már kezdtünk mindhárman elbizonytalanodni.

– Figyeljetek csak! Mintha versenyre hívná benneteket egyre csak csalogatva, hogy menjetek tovább. Vajon ki fog győzni? Ő végig fogja repülni ezt a néhány száz métert, abban biztos vagyok. És ti? Képesek vagytok a gyaloglásra? – kérdezte nagyí.

– Iiiiigen! – üvöltöttük egyszerre, de azért elkönnyörögtük az utolsó szendvicset is. Csupán néhány korty víz és egy-egy alma maradt a hátizsákban. Nagyon untuk a gyaloglást. Emlékszem, arról ábrándoztam, hogy micsoda boldogság lenne, ha egyszeribe a hátizsákom megtelne a legfinomabb édességekkel. Azután csak leülnénk itt a fűben a nagyival együtt és estig gumicukrot rágcseálnánk szóltanul. Így ábrándozva végre megérkeztünk a végcélhoz, ami a Danca barlang bejárata volt. A pillangót itt már nem láttuk, de gyorsan megettük az almát és megittuk az összes vizet. Pihentünk egy keveset, megmászunk néhány sziklát és egy kidőlt fának a törzsét. Azután végre elindultunk hazafelé. Minden öt méter megtétele után azt kérdeztük, hogy mikor érünk már haza. Nagymamának ismét el kellett kápráztatnia valamilyen ötlettel, hogy ne nyafogjunk folyamatosan. Visszafelé az első tisztáson ismét megpillantottuk a már eltűntnek hitt pillangót. Ujjongva kiáltottunk fel. Nagymamát faggattuk, hogy miért nem volt ott a célnál is a pillangó.

– Talán azt akarta, hogy ti legyetek az elsők – mondta csak így egyszerűen. Ez a válasz tetszett, de azért jobban örültem volna, ha az a pillangó mégis csak megmutatja magát a célnál, természetesen csak utánunk.

Mielőtt beértünk volna a faluba az utolsó tisztáson csoda történt. Itt is megpillantottuk a mi narancssárga pillangónkat. Az öcsém, Beni felkiáltott, rámutatva az imbolygó színes szárnyú rovarra:

– Nézzétek! Már megint megelőzött bennünket!

És, mint aki valóban rettenetesen elfáradt a nagy versengésben és már csak megpihenni vágyik rárepült az öcsém mutatójára hegyére. Mintha azt mondta volna:

– Elegem van a repülésből, a versenyzésből szeretnék közelebből megnézni benneteket, hogy kikkel versenyeztem, és kik akartak tegnap megfogni ott a dombtetőn. Hát most itt vagyok! Magamtól jöttem, csak néhány pillanattig maradok. Egyébként jó itt. Tudod, miért? Mert innen mindent látok. Gyönyörű a rét innen az ujjad hegyéről nézve! A virágok szépek, illatosak, tele vannak ízletes virágporral, de túl közel vannak a földhöz. Amikor rájuk szálllok, csak a hangyákat látom, ahogy ide-oda rohangálnak óriási terheket cipelve a hátukon. Képtelen vagyok megérteni, miért vannak örökre erre ítélve. Ti tudjátok? Csukjátok már be a szátokat, mert egy undorító légy bele talál

repülni! Ugye szép vagyok? Tudtam, hogy tetszeni fogok nektek! Nem kell ahhoz elkapnotok, hogy közeli is megcsodálhassatok! Nem beszélgettek velem? Ja, ti nem tudtok pillangóul! Tudhattam volna! Most már indulok. Eleget fecsegetem. Igazán jó volt veletek! A következő találkozásig tanuljatok meg lepkéül!

Időbe tellett, mire felfogtuk, hogy be kell csukni a szánkat, hogy bele ne repüljön egy undorító légy.

Tóth Györgyné (Fodor Menta) és Máté unoka

Amikor én kicsi voltam

Szegény családban nőttem fel, szüleim, nagymamám, nővérem és öcsém társaságában. Nyáron, a mezőn a határban, télen otthon munkálkodtak szüleink. Télen édesapánk vesszőből kosarat, kaskákat, sőt 2-4-5-10 literes butykosokat font be, amivel a mezőre vitték a vizet. Nem melegedett meg olyan hamar, mint a kannában. A falunkból nagyon sokan hozták hozzánk, sőt még a közeli Derecskéről is áthozták, hogy Édesapám befonja. Seprűt is kötött, de nem olyat, mint a mostani, az hosszú szárú cirokból volt csinálva. Mi gyerekek pucoltuk meg a cirkot, vigyázni kellett rá, nehogy eltörjön a szára. Vítették Debrecenbe árulni. Egyszer egy 5 literes üveget font be gyönyörűen és én megkértem, hogy hadd menjek el vele a kútra vízért. Az ártézi kút a templom után volt, és nagyon sokan voltak, mert lassan folydogált a víz. Én meg eldicselkedtem a szép butykossal, hogy ezt az én Édesapám fonta be. Amikor tele lett vízzel, segítettek kiemelni, és azt mondták „Vigyázz kislány, el ne törd hazaig”. Igen ám, de nagyon nehéz volt és én úgy tettem le, hogy az üveg feneke azonnal eltört. De nem csak az üveg, hanem nálam a mécses is. Nagyon sírtam, nem mertem haza menni, hogy kikapok. Szüleim nem győztek várni, így Édesanyám elém jött. Ő már tudta, amikor meglátott, hogy ott gubbasztok és sírok az üveg mellett. De nem kaptam ki, csak annyit mondtak „Téged sem engedünk többet a kútra befönt üveggel, csak bádog kannával!” Elértük azt, hogy most bent a lakásban van a víz.

Volt olyan időszak, hogy nem lehetett disznót ölteni. Mivel akkor nekünk nem volt olyan malacunk, nyár volt, aratások ideje. Nem volt se hús, se szalonna. Volt egy kis borjúnk. Azt egy este a szomszédokkal szépen megölték és megnyúzták. Igen ám, de nem az udvaron, hanem bent a kicsi kis konyhába. Mi lányok már tudtuk, hogy mire készülnek, de öcsénk még akkor kicsi volt, így neki nem szabadott tudni, nehogy eljárjon a szája. Szegény jószág elkezdett rúgkapálni és a lavórba beleesett. Öcsém ki akart menni, hogy mi az, mi történt odakint. Édesanyám meg azt mondta neki, hogy „Apád beleesett a lavórba, mert ivott”, pedig soha nem láttuk részegen. Erre még kíváncsiabb lett, de nem engedték ki. Az aratás, cséplés az nehéz munka, mert kaszával arattak akkor még. Kopasz kenyérrel és vízzel nem bírták volna dolgozni, így szegény ember ahhoz nyúlt, amije volt. Mi pedig nagyon szegények voltunk.

özv. Tóth Sándorné

Csókol apusotok

„Kedves anyusom!

Tudatom veled, hogy két leveled megkaptam, megértettem mindent belőlük. Most meg fogom küldeni egy szép reggeli lapot. Isten veletek kedves családom. Csókol apusotok Vince”

1916. március 16.

De ki is ez az „apus”?

Ő az én dédapám, Povázai Vince. 1916-ot írunk, javában dűl az első világháború. Már 1905-ben besorozzák katonának a 86. gyalogezredbe. Povázai Vince zentai születésű. Habár ma Zenta Szerbiához tartozik, akkor, 1905-ben Zenta az Osztrák-Magyar Monarchia része volt. Tehát a Monarchia katonája lesz. Ekkor 21 éves, és mivel van némi jártassága a sütés-főzésben, tiszti szakács.

Elöttem a fényképe. Vékony testalkat, öltöny, bal kezében a saját maga által sodort cigaretta szipkában, fején kalap, picit félrebillentve, tiszta mosolygós szemek. Ami feltűnik a képen, az a nagy tenyér. A hatalmas nagy keze. Mint ha a kéz már előre mutatná, hogy ebből fog megélni, ezzel a kézzel fogja majd készíteni a finomabbnál finomabb tortákat, és ez a kéz lesz az, amelyik majd a böllérkést forgatja.

21 éves. Érett férfi, de valahol még ártatlanul fiatal. Szinte még kölyök. Mi ez a 21 év? Erről keveset mesélt. Megtanulja az eperfák szemezését, beoltását, tud söprűt kötni és kosarat fonni. És megismerkedik Borosgyevi Franciskával, leendő feleségével. De a házassággal még várniuk kell...

1908-ban az Osztrák-Magyar Monarchia elfoglalja és magához csatolja Boszniát, így Vince dédapám Visegrádra kerül. Visegrád az a hely, ahol Ivo Andrić Híd a Drinán című műve játszódik.

Az esküvőt is Boszniában tartják 1912. február 20-án. A fényképen mintha már egy másik ember lenne: egy meglett férfi kackiás bajusszal, katonazubonyban- három kitüntetéssel, oldalán karddal. A felesége Franciska, azaz „anyus” itt még olyan légies. A fátyolban, a finom anyagú, rojttal és fodorral díszített hófehér ruhában, kislányos alkatával. Megkezdődik a közös polgári kis életük ott, Visegrádon. Franciska szüleinek gyakran írnak haza, Zentára. Szépen, jó módban élnek, mindenük megvan. Hanem mikor 1913 februárjában elérkezne a szülés ideje, Vince hazaküldi feleségét szülni Zentára. Franciska

Zentán testvéréhez, Rozáliához megy, aki a főposta épületében lakik, hisz férje postás. Így esik meg az, amire aztán az ember egész életében büszke lesz, hogy február 15- én a zentai főpostán megszületik ifjabbik Franciska, a nagymamám. És valóban, nem volt nap, hogy ne dicsekedett volna ezzel nagymamám. Aztán persze visszatértek Visegrádra, és újra sikerült egy kis ideig hármásban együtt lenniük. Mert az élet sose úgy szövi a szálakat, ahogy azt előre sejtenénk. És a „főrendező” úgy volt vele, ha tíz évig tudtak egymásra várni, hát még várjanak egy kicsit (ez a kicsi négy évet jelent...).

1914-ben kitört az első világháború. Vince Zentára menekítette feleségét és lányukat. Ő pedig előbb a szerbiai fronton harcol, majd a visszavonulás után az olasz harctérre vezénylik Santaluciába. Közben néha hazalátogat, és 1915-ben megszületik fia, ifjabbik Vince. 1915-től tábori levelezést folytatnak feleségével, és így érkezünk 1916-ba, amikor is a fenti levél íródik. „Apus” minden alkalommal „tudatja” „anyussal”, hogy megkapta, vagy nem kapta meg levelét, hogy várja a viszontlátást, hogy „csókolja” és „isten ved”-del elköszön.

Ezekre a tábori levelezőlapokra édesapám még fiatal korában bukkant rá. Megtalálva a leveleket, megmentette őket. Megmentette nekem, a fiaimnak és az utókornak. És elindított apuban egy olyan különös vonzalmat és kíváncsiságot a levelezések, a régi élettörténetek és családfa-kutatás iránt, ami még a mai napig is tart.

Ezeket a leveleket az Monarchia hadipostája KuK pecséttel látta el. Megtévesztésből sokszor nem az a város vagy ország szerepelt a lapokon, ahol épp állomásozott a levélíró és ezrede.

Vince közben őrmesteri rangot kapott. A képeken egyre szűkebb rajta a katonazubbony, egyre zömökebb és testesebb, és egyre több kitüntetés sorakozik mellkasán (O2, Ob, koronás érdemkereszt, Kcs. Kereszt, vaskereszt, Vöröskereszt díszérem és több szolgálati kereszt). Doberdón és Görznel részt vett egy nagy csatában. Innen két „emléket” is hozott magával: egyik a halláskárosodása egy bombarobbanás miatt, a másik pedig egy lyuk a hátában.

Ha most előreszaladunk egy kicsit az időben, úgy 25-30 évet, látjuk Vincét és édesapámat a szántóföldön. Ahogy így kapálgatnak, tata és egy szem fiú unokája, a gyerek észreveszi, hogy felhasadt a tata ingje hátul. Nézi, nézegeti, és ahogy jobban szemügyre veszi, meglát a hasítékban egy lyukat. Akkor, letörölve homlokáról az izzadságcseppeket, meséli el Vince édesapámnak a lyuk történetét. Hogy az olasz fronton egy eltévedt golyó a hátában kötött ki, és ott is maradt, míg nem egy bosnyák a fogával ki nem húzta azt onnan.

1918-tól, a háború befejezésétől aztán boldogan éldegéltek Zentán négyesben. Megkezdődik „édes” életük, ugyanis dédapám kiváltja a cukrászipari engedélyt. Innentől kezdve ötösivel süti a tortákat, lakodalmakba jár sütni és főzni és még a hentesi, bölléri munkához is kiválóan ért. Állítólag a tortáin kívül híres volt még a Povázai-féle disznósajt, az abált szalonna és a húsos, véres, kásás hurka.

Ezen utóbbiak miatt nem, de a torták miatt igencsak bánom, hogy nem abban a korban éltem. Főleg, mikor apu arról mesél, hogy hogyan osontak be barátaival Vince dédapám spajzába, falták fel a tortákat, otthagyva egy cédulát, amitől tudták jól, hogy meglágyul dédapám kemény szíve. A cédulán pedig nem más állt, mint hogy „Itt jártak az éhes farkasok!”.

Tripolszki Csilla

Ki van odafönn?

- Ne, menj fel a padlásra, nem szabad, anya mondta – rivallt rám Panka.

- Panka, ne butáskodj már, gyere, nézzük meg, mi van ott fent. Most nincs itthon senki, észre sem fogják venni.

- Nem. Tudod, jól, hogy kik vannak ott. Ne kíváncsiskodj, mert hamar megöregszel és különben is meg foglak mondani anyáéknak.

- Figyelj, csak, Panka, én felmegyek, te meg azt csinálsz, amit akarsz. Ha akarsz, jössz, ha nem, az se érdekel, árulj csak el! - azzal óvatosan megpróbáltam elfordítani a feljáró ajtajának kulcsát és biztos voltam benne, hogy ez a mondat hatásos lesz és mindjárt hallom Panka apró lábait, ahogy utánam osonnak. Őt még lehetett ijesztgetni azzal, hogy fent laknak. Többen is, a félsz meg a három banai, ahogy anyáék mondták. Mostanra tudtam én, hogy fent nincs senki, és biztos voltam abban is, hogy csak távol akarnak tartani a padlástól minket és egyébként is jól jött anyáéknak az ártalmatlan ijesztgetés, sok rosszaságtól visszatartott bennünket. Korábban persze én is pont úgy viselkedtem, mint Panka. Messziről elkerültem a feljáró ajtaját és azt sem szerettem, ha anya nyitogatta, hogy kivegyen onnan ezt-azt, diót vagy a zsíros bödönt, befőző lábost, bográcsot, amiket a feljáró legalsó lépcsőjén tartottak. Na, mi az, meggondoltad magad? – vettem oda, hátra sem fordulva, míg a kulccsal bajlódtam. Panka nem szólt semmit, csak pici gombszeméből tudtam kiolvasni, hogy bár egyedül eszébe sem jutna felmerészkedni, egyedül lent maradni és várni rám, épp olyan félelmetesnek tűnt számára. Hóna alá kapta Sziszi babát és dacosan felsorakozott mögöttem. A kulcs végre elfordult a zárban, lenyomtam a kilincset és bekukucskáltam a résnyire nyitott ajtón. Nem is tudom miért. Talán, mert így láttam egy filmben, és mert kicsit azért én is féltem, örültem is, hogy Panka ott állt mögöttem.

- Gyere, mindjárt felkapcsolom a villanyt és húzd be magad után az ajtót-szóltam hátra Pankának, hogy bátorságot merítsek belőle meg a hangomból.

- És fent? Ott mivel fogunk világítani? Biztos sötét van, anya is mondta a múltkor, hogy NEKIK nem kell fény. Nem merte kimondani a nevüket.

- A fél-sznek meg a három banainak? –gonoszkodtam azzal, hogy én ki-mondtam helyette. Gondoltam erre, hoztam magammal lámpát, gyere már! A feljárat első pár lépcsőfokát bevilágította még az ajtó fölött lógó izzó, de bekapcsoltam azért nagypapa zseblámpáját, amit a konyhában tartott felkészülve arra, ha esetleg elmenne a villany. Sosem volt ilyen, de most jól jött a készenlétben tartott elemlámpa. Panka a korlátba kapaszkodva, másik kezében a babáját markolva nagyokat lépett mögöttem. A számára méretes fokokkal való küzdelem elfeledtette vele, hogy az imént még félt.

Illusztráció: Szarvas Krisztina

Bevártam őt, és nem csak miatta. Segítség kellett, mert észrevettem, hogy széles, kezeletlen deszkákból készült csapóajtó állja el az utunkat. Ahhoz, hogy félretoljam vagy felnyissam két kezemre lesz szükségem, így megkértem Pankát, hogy Sziszi helyett inkább a lámpát tartsa és világítson nekem. A feladat még bátrabbá tette és sürgetett.

- Nyisd már, nyisd! Biztos tolni kell- fontoskodott kezében a lámpával miközben ide-oda billegtetette a fénycsóvát.

- Panka, ide világíts már, nem tolni kell, de ha nem látok, nem találok meg, hogy nyílik. A hátammal próbáltam nekifeszülni a deszkaajtónak, meg is moccant és résnyire fel tudtam nyomni. Feljebb erőlködtem magam ebben a furcsa görnyedt pózban, egy lépcsőfokkal feljebb és most már a felsőtestem befért, bekúsztam és kiülve a padlás és ajtó találkozásának peremére már egy nagy lendülettel ki tudtam lökni a csapóajtót. Hatalmasat dördült, és ahogy lecsapódott a másik oldalán finom por szállt fel.

- Add a lámpát, Panka, segíték fellépni. Megfogtam Sziszit, akit elsőként a kezembe nyújtott, aztán elvettem tőle a lámpát is és meleg kezénél fogva felhúztam magam mellé. Körbevilágítottam és a lámpa fénycsóvajában csak azt láttam, hogy a gerendák és limlomok között mindenütt pókháló és felérkezésünkkel felvert porszemcsék szállnak ezüstösen a levegőben. Szokni kellett a szemünknek a sötétet, de itt-ott a cserepek közt és egy kis ablakon át fény szűrődött. Panka fellelkesült az ismeretlen tárgyak között, a titokzatos világban, ami mostanra felfedezni és nem félnivaló volt. Találtunk ott ócska lábost, korhadt léceket, befőttes üvegeket egy nagy átlátszó zsákban. Fából készült sílécet, de csak egyet, nem volt párja. A gerendákra fellőgatva ott volt a szánkónk, alatta nagy halomban poros füzetek és cserepek, pont olyanok, mint amilyen a tetőnkön is, amit látni lentről az utcáról. Minden csupa por volt és folyton képünkbe nyaló pókháló. Csalódott voltam és egykedvűen figyeltem Panka lelkesedését, akit láthatóan felvillanyozott, hogy nincs mitől félni, megkönnyebbült, mert NEKIK nyomuk sincs, van viszont egy csomó kacat, amiről azt sem tudja mire jó.

- Gyere, menjünk, látod, nincs itt semmi- mondtam és már indultam volna a csapóajtó nyílása felé, amikor egy nagy komódot pillantottunk meg szinte egyszerre Pankával. A lámpa fényébe fogtam a komódot és próbáltam emlékezni, hogy láttam-e valahol lent a lakásban. Újnak tűnt, bár egy fiók hiányzott, de sokkal kevésbé volt poros és ütött-kopott, mint a többi vacak, ami szanaszét hevert. Nem is értettem, miért nem vettük előbb észre. Kihúztam egy fiókot, nem tűnt érdekesnek, csak papírok voltak benne, megsárgult fényképek, újságok, visszatoltam. A másik fiókjában rongyok vagy inkább babaruhák. Panka teljesen odavolt az örömtől. Egyik színes ruhácskát húzta ki a

másik után és próbálgatta Sziszihez, mérleget, mérlegelt, illegette Sziszit. Mind nagyobb volt, mint Sziszi, egyik sem lett volna jó rá. Sziszi baba, ha van a babáknak egyáltalán kora, inkább már kamaszlány lehetett volna. Ezek meg itt egy bébinek való ruhák és igaziak, nem babaruhák. Nehezen tudtam meggyőzni Pankát, hogy hagyja a ruhákat, menjünk és azt az ingecskét se hozza le magával, amire gondos kezek ráhímezték, hogy Sziszi. Panka nem tudott olvasni, én viszont megértettem, hogy miért nem mehettünk fel a padlásra és miért javasolta anya Pankának, hogy legyen Sziszi a baba neve, amit karácsonyra kapott. Tudtam, hogy nincsenek banaiaik, a fél-sz sem létezik, tudtam, hogy Panka sem fog tőlük többé tartani, mert látta nincs ott senki fent, de valaki mégis csak volt ott fent.

Tóth Mónika

Épp a délutáni kávékat...

Épp a délutáni kávékat fogyasztottuk el az ebéd után. Szűk családunk tagjai, ki-ki a saját vackába visszavonultan sziesztázott; de én és nagymamám ketten maradtunk a konyha nyugalmas melegében.

Hirtelen (talán, mert addig sosem kérdeztem) a falon levő egyik képről érdeklődtem nála:

Kiket ábrázol ez a fotó, mama? Tudom, hogy a te családod van rajta és megismerem azon a szalagos hajú kislányon a te mosolyodat, de a többi emberről ritkán mesélsz. Kik ők?

Mama, szokásához híven, a kávé alján maradt kevés cukrot lötykölte, lassú kör-körös mozdulataival és szívében, mintha visszarepült volna a múltba.

A szikár öregember, aki a sor elején áll, volt a papám. A böszöknyás, nagydarab asszonyság a mama. Mi pedig növekvő sorrendben felállva (mint egy falka kiskacsa), a három gyermek: Imre bátyád, én, meg Miska öcsém. A képen, még ott van a két szomszéd is, meg apám kedvenc lova, amivel a kényerünket kereste. Régen volt már ez, jaj de nagyon régen. Idestova nyolcvan esztendeje.

Imre bácsira még emlékszem kiskoromból- mondtam neki, s jó eső érzéssel töltött el, mind a forró kávé, mind a nosztalgikus hangulat-de, ez a kép nem itt készült nálunk, ugye?

Nem. Akkor még a falu túlsó csücskében laktunk. Régi építésű parasztház volt. Istállónk is volt, meg lovaink is.

Hát akkor, hogy hogy itt kötöttünk ki?

Hosszú történet az, nem biztos, hogy hallani akarod...- mondta ő, és látam a csillogó tekintetében, hogy magában már rágja - formázza a szavakat, melyekkel élete történetét mostan elélem tárja. Tudtam, hogy jól esik róla beszélnie; olyan ez, mint amikor az ember friss vizet iszik a tikkadtság után: felfrissíti az testet és a lelket.

Még szép, hogy hallani akarom. Hátha én is tanulhatok belőle. – feleltem, és mivel érdekelt a történelem, meg a családunk története is; okkal hegyeztem a fülemet

Az idős asszony levette a képet a falról, megfordította és a dátumra bökött tömzsi ujjaival: 1934.

Na, ebben az időben készült a fotográfia. Szegényes körülmények közt élünk, de csak a mai szemmel nézve. Apám egy úrnál volt kocsis, egy zsidó embernél. Fuvarozta ide-oda, megfizette is érte; de ha éjfélkor kellett is neki felkelnie, akkor ő biza' felkelt.

A mama otthon volt, főzött, mosott, ruházta a három rossz gyerekit, de embert faragott, mind ahányunkból.

Emlékeszem, jó nagy családi ebédek voltak, és olyankor édesanyám levágta a hízott tyúkot, levest főzött belőle, igazságosan szétporciózva a falatokat. Érdekes volt: ő ette mindig a legkisebb darabot, a nyakát vagy a lábát. Mikor Imre bátyám felajánlotta neki a szárnyát vagy a combját, mindig visszautasította, mert ő csak a „sovány falatot” szerette.

Ő volt mindannyiunk között a legnagyobb, de nem a sok étektől, hanem minden bizonnyal a benne levő szeretettől.

Templomjáró volt a családuk. Hánytuk-vetettük a sok keresztet...

Éreztem, hogy ez afféle szemrehányás volt számomra, mert én ugyan megkeresztelkedtem, de az áldozáshoz lusta voltam már. Majd talán egyszer, ha lélekben is felkészültem az Úr nevére.

Neked milyen volt a gyerekkorod?- kérdeztem, másfelé terelve a témát

Nehéz volt, fiam, nagyon nehéz. Mikor ez a kép készült, már hét éves voltam. Egy évre rá, már kiküldtek a rétre őrizni a libákat az ország útra. Hajnalban keltem és éjszaka volt, hogy hazatérhettem. Nem kaptam érte sok pénzt, de addig se töltöttem az időt haszontalanságokkal.

Volt, hogy mezítláb elindultunk a mamával meg a testvéreimmel Szolnokig. Abba az időben is volt az harminc kilométer, úgy, mint ma. Mire másnap visszatértünk, már új cipőben voltunk. „Egy napig koptattuk a lábunkat, hogy beleférjen az új cipőbe”- így mondta az anyám.

Az iskola hat évig tartott. Abba benne volt a számtan, a magyar, a hittan, a testnevelés, meg az etikett is. Utána én cselédként szolgáltam, egy nagygazdánál. Hol az állatokkal bíbelődtem, hol mostam meg takarítottam az istállókat, hol a házkörüli munkában segédkeztem.

Hol kapcsolódtatok ki, ha volt egy kis szabadidőtök? Mit játszottatok?

Ó, ha nyár volt, akkor mentünk a Zagyvára fürdeni, meg rákot fogtunk a folyó partján. Akkoriban, ott laktunk annál a tónál, amit ma Csontos Gödröknek hívnak. Rengeteg naphal volt benne, és sokszor azokat pecáztuk, meg vacsorára is azt ettük.

Azt hittem, hogy utálod a halat. – nevettem egy jó ízűt és hallgattam tovább

Azóta igen. Egyik nyáron olyan forróság volt, hogy a Csontos part mind kiszáradt és felvetette azt a sok naphalat a víz. Azok mind egy szálig megpusztultak, éktelen nagy büzt hagyva maguk után. Azóta összeszorul a gyomrom, ha csak a szagát is érzem, a halnak.

És a testvéreid? Jól elvoltatok? Szerettétek egymást?

Nagyon szerettük egymást. A nehéz élet összeszoktatja az embereket, és megtanít a megértésre, az egymás iránti önzetlenségre. Miska bátyádat mindig én pesztráltam, mert olyan kis növésű gyerek volt; a nagyobbaktól is én

védtem meg. Imrét viszont nem kellett féltetni, tüzes természetű volt és kalandozó vágy is lakozott benne, nem kevés. Kitűnő sportoló volt, úgy futott, mint az agár. Egy kettőre leverte a szomszéd gyerekeket, akik belékkötöttek; még a nagyobbakat is.

De neki sem volt egyszerű élete. Még jó formán be sem hívták a katonaságba, máris találatot szenvedett. Egy gránátszilánk találta el a lábát és nem tudott felkelni az ágyból. Egy csapat orosz meg elvitte, és Visegrádon kötött ki hadifogságban.

Ez mikor történt? A világháborúban is harcolt a családunk?

Az elsöben igen. Ott az én nagybátyám volt, őt viszont Olaszországban börtönözték be; és amikor hazakerült, folyton azt mondta, hogy macskát etettek velük a taljánok.

Na, és Imre bácsi? A második világháborúban ezek szerint ő is ott volt.

Ott volt, de nem harcolóként. Tizennyolc, húsz éves lehetett, mikor odakerült a honvédségbe, de amint vége volt a kiképzésnek, mondom balesete lett.

Itthon volt ágyhoz kötve, mert a kórházak dugig voltak akkoriban sérültekkel. Mi ápoltuk kint az egyik tanyán. Egy nap végig bombázták a falut: láncos bombák potyogtak az égből, és mi az ágy alá bújtunk ijedtünkben. Nem is mertünk előjönni onnan, csak órák múlva, mikor elült a zaj. Akkor, meg jött egy terepjáró autó (talán életemben akkor láttam kocsit először), és néhány géppisztolyos ruszki ugrott le róla.

Megnézték, hogy kik vagyunk, mik vagyunk; majd rákiáltottak Imrére, hogy keljen fel. „Davaj, davaj ungur!”- ilyeneket kiabáltak.

Ő viszont mozogni is alig tudott. Erre az egyik katona, biztos szanitéc volt, megvizsgálta a lábát, átcserélte rajta a kötést, majd intett a többieknek, és tovább hajtottak.

Jó, hogy ilyen emberségesek voltak.

Á, bárcsak mind az lett volna. Mire visszaértünk a faluba, már mindenütt bombatölcsér volt; ahol meg nem, ott meg füst meg hamu. Elvittek mindent azok a „katonák”. A kerítésről a léceket, az élelmet, a tüzelőt, az állatokat. Apámnak a hat lovából egyedül a félszeműt hagyták meg. Utóbb azt is „államosították”

Kutya népség volt. Pár nap múlva meg eljöttek Imréért, és hordágyastul elvitték Pest felé.

Nagy háború volt?- kérdeztem

Nagy. De felénk csak bombáztak, meg a katonák vonultak fel; hol az egyik sereg, hol a másik.

Milyenek voltak azok a katonák.

Hát, különbözött nagyon a két népség. - láttam a nagyim arcán, hogy próbálja felidézni a múltat; de, ahogy összetalálkozott a tekintetünk, csöppet sem jött zavarba, ahogy faggattam a régi dolgokról.

Először jöttek ugye a németek. Azok végig vonultak a zagyva innenső medrén; rendezett, de végtelenül hosszú sorban. Azok nem vittek el semmit. Kék színű egyenruhájuk volt, de az oroszokhoz képest nagyon tiszták voltak, mondhatni nettek. De elcsigázottak is voltak, sokkal fáradtabbak és megtörtebbek, mint az a másik hadsereg.

Akkoriban, még sok zsidó élt a faluban. Mármint a mostanihoz képest sok. Tíz-tizenöt család biztos. Na, azokat viszont összeszedték és Ladányra gyalogtatták őket; onnan meg Isten tudja hova. Nem jött vissza egy sem.

Akkor, ahogy elmentek a németek; nem sokkal utánuk jöttek a ruszkek. Hú, hatalmas zajjal, beterítve erdőt-mezőt, mindent. Barna uniformban voltak, de rettenetes piszkosak és sokan, rengetegen. Minket, cselédlányokat befogtak, hogy mossuk ki a Zagyvában a ruhájukat. Alsógyatýában akkor láttam életemben először (és hála az égnek utoljára) tetvet.

Nagyapád kint kaszált a tarlón és valami botot felvert a kasza pengéje, ő meg eldobta az eszközt és felemelte a kezét. Azt hitte, hogy őt is elviszik, őerte is eljöttek a kommunisták.

És Imre bácsi? Vele mi történt.

Ugye mondtam, hogy felkerült Visegrádra.

Igen, mondtad. –feleltem én, és közben az járt az eszembe, hogy az imént hallottakat átélni mennyire izgalmas, és mennyire veszélyes lehetett.

A konyhában van egy kis ágy. Fura, hogy az étkezőnkben ilyen bútordarab is helyet kapott; de rendkívül praktikus, egyszersmind kényelmes. Nagyapám, annak idején, mindig itt dőlt le, amikor a vércukra leesett és megkapta az inzulin adagját. Most e helyre telepedett át a Mama, és ülőhelyzetben, vállát egy párnának döntve, kikerekedett szemmel mesélt tovább.

Felgyalogoltunk Visegrádra, Marika ángyoddal meg Miska öcsémme; hogy meglátogassuk Imrénket. A biztonsági őr azonban nem engedett be minket, ezért fogtunk néhány téglát, ráírtuk, hogy „Szeretünk Imre! Miska, Marcsi és Gizella” és átdobtuk a börtönfalón. Néhány napot eltöltöttünk a fővárosban és mentünk haza. Nem tudtunk szegényen segíteni, de pár hét múlva maguktól is hazaengedték. Gondolom, rájöttek, hogy sokba van ez a falánk falusi gyerek. –nevetett ismét egy jóízűt, és csodálkoztam rajta, hogy bír mindenhez, ilyen frappáns szólásokat fűzni

A háború után, hogy éltetek, mama?

Nagyon nehezen. Az még, hogy a ruszkek elvittek meg lebombáztak mindent, a németek elhurcolták apám munkaadóját, dehogy még a pénz se ért

semmit, az már tényleg sok volt. Egyik napról a másikra értékét veszítette a pengő, amit azelőtt „dunai dollárként” hívott a Horthy rendszer.

Anyám, apám már mind öregek voltak, és azért dolgoztak egész életükben, hogy egy ilyen bolond idő (mint ez a háború) elvegyen a Sípos családtól mindent.

Hát én, meg a két testvérem, meg Marika ángyod, fogtuk magunkat és felmentünk Pestre; hátha akad ott valami munka.

És lett dolog?

Persze. Csak nem nagyon fizettek. Helyesbítve pénzt adtak, csak az nem ért semmit. Egy szatyor pengőért vettünk egy darab tojást. Volt olyan barát-nőm, aki pengővel tapétázta a szobáját, meg olyan is, aki télen rádobta a tűzre, had adjon egy kis meleget.

És Budapesten mit dolgoztatok?

A hidakat mind felrobbantották a háború végén. Azoknak az újjáépítésében segédkeztünk, téglát hordtunk, söprögettünk, takarítottuk rombolás maradványait.

Miska öcsém az idő tájt ismerkedett össze egy pesti leánnyal, akivel öszszekuporgatták a kelengyére valót és meg is házasodtak.

Félig városi lettem én is, félig meg maradtam falusi. Őszintén megvallva, még így megcsúfítva is lenyűgöző volt a táj- pláne nekem, aki alig mozdult ki otthonról-, de a vidéki neveltetésem, és viselkedésem miatt sosem tudtam volna boldogulni Budapesten. A gyökereim Szentgyörgyhöz kötöttek, na.

Gondolom, azért elidőztetek ott. Ha jobb volt a munkalehetőség, akkor nem hagytátok ott egy hirtelen.

Talán ott sem hagytuk volna, ha nem lett volna muszáj.

Hogy hogy? –kaptam fel a fejem

Egy őszi napon, 1956-ban, lángra gyúlt a város. Az egyetemekről, a gyárakból kiözönlöttek az emberek az utcára, és a kizsákmányoló Rákosit - az volt akkoriban a vezér - elkergették a kommunistáival együtt.

Én is, meg Imre bátyád is közé keveredtünk a forradalomnak; de csak érdeklődésből. Nem kellett dolgozni, meg láttuk, ahogy a Sztálin szobrot lebontják. Akkor megint furcsa dolgok jöttek....

Egy ideig örültünk a forradalomnak; aztán jöttek az első harckocsik és én meg Marika visszaindultunk haza; de Imrénknek volt valami nő ügye és nem akarta elhagyni Pestet.

Eltelt egy pár nap, ahogy hazaértünk és a bátyámnak se híre, se hamva nem volt még mindig. Hanem egy reggel jött a postamester és odaadott egy táviratot:

„Párizsban vagyok. Semmi bajom sincs, de mennem kell tovább. Majd írok. Imre Sípos.”

Mi lett végül vele?- képzeletemben kirajzolódott ekkor egy lázadó, kalandor figura, s úgy éreztem az ő vére folyik ereimben

Hat hónap telt el és akkor kaptuk meg a következő levelét, már az USA-ból. Fel szállt egy teherhajóra, jobban mondvá felszökött és, amikor észrevették a nem kívánatos személyét, megkérte a kapitányt, hogy hagy segídkezzen a hajón (tányérokat mosogatott, főzött, meg őrizte a raktári dolgokat).

Egy Harbour City nevű városkában telepedett meg, és két évre rá elvett egy amerikai lányt. Martha volt a neve, de a testvérem magyarosan csak Mártinak nevezte el. Összesen négyszer találkoztam utána a bátyámmal, egészen a tavalyi haláláig. Szegény Imre.

Mama szeme egészen könnybe lábadt, és most én sem vágtam közbe. Ostoba kérdéseimmel nem akartam fals hangokat kicsalni a lélek harangjából. Hagytam, hagy eméssze a dolgokat, az elmondottakat; és minden siettetés nélkül, könnyedén mesélje tovább az életét.

Végül mély lélegzetvétellel nyugtázta a múltat és kellemes, békés hangján folytatta a beszédet.

1957-ben dolgoztam a vegyi műveknél, újra Pesten. Színes festékeket csomagoltunk, címkéztünk; de nem igen szerettem ezt a munkát. Idegesített, hogy mindig bajszom volt.

Bajszod?- kérdeztem nevetve, és először nem is értettem, mire gondol

Igen, bajszom. A sok festéktől tiszta kék meg zöld volt a kezem, de a meleg helységben mindig törülgettük magunkról a verejtéket; ezért sokszor az arcunkra is került belőle. Mire meg hazaértünk a pincelakásba, ahol laktunk, igen sok ember nevetett ki minket.

Szép helyen éltetek a fővárosban.

Hát, az változó volt nagyon. Amikor felmentünk a háború után, először a Ligetben aludtunk, hónapokig. Utána egy romoktól megtakarított ház alagsorában. Utána jött a pincelakás, végül a testvérem ki tudott venni egy albérletet és ott. Miska öcsém szabóinasnak tanult és előbb megházasodott, mint én. Összeköltöztek a feleségével és náluk töltöttünk pár hónapot; de Pista papád ki nem állhatta a várost és hazajöttünk.

1958-ban összeházasodtunk, de igazán szerény lakodalom volt. Rá egy évre született meg a fiam, a te apukád, Zolika.

Utána, merre vitt az utatok, mama?

Na, akkor kezdődtek a TSZ-ek; ott dolgoztam.

Irodán, vagy mit munkálkodtál ott?

Dehogy is. – nevetett hangosan- Földmunka volt az, Ádám, kemény földmunka, egy gyermekes asszonynak. Tíz évig dolgoztam ott, szedtük a markot, kapáltunk, mindent el kellett végeznünk.

Közben felneveltük Zolit, iskoláztuk; de neki is ki kellett vennie a részét a dolgozásból.

Utána kerültem a Létra Gyárba. Ott már, mondhatni „úri” sorom volt.

A munkásoknak főzött ételeket porcióztam ki, meg szállítottam le nekik.

Szerettek ott engem, kár, hogy ma már nem működik az üzem.

Közben papád traktorozott a TSZ-ben, apád meg elvégezte az esztergályos képzést.

Papával boldogok voltatok? Jó házasságban éltetek? Azért kérdezem, mert nem nagyon ismertem őt, miután megszülettem nem sokra rá megvakult a diabétesztől és nem „láthattuk” egymond egymást.

Jó ember volt papád, de el kell mondanom, sokszor meggyűlt vele a bajom. Szerette a tintát, na; azt el kell ismerni. Dolgozott, mint a gép, de megitta a magáét. – a mama még ezen a nem túl szép dolgon is tisztán tudott nevetni; csodáltam őt érte

Egyszer apád, ahogy belépett a serdülő korba, kapott tőlünk egy szalagos magnót. Jaj, de szerette bömböltetni az éppen divatos slágereket. Papád, amikor hazaért a kocsmából és meglátta a magnót: tekergette jobbra-balra, hátha fog valami mulatósat; de nem értett hozzá, és kivágta a magnót az udvarra. Apád hazajött az iskolából, egész éjszaka dolgozott rajta, hogy működjön. Akkoriban még jobb minőségű dolgokat gyártottak, úgyhogy sikerült ismét megszólaltatnia. De sosem hagyta azután szem előtt a zene dobozt.

Hát sűrűn kellett a fogunkhoz verni a garast, mert nem voltak gazdag ronain, meg jó kapcsolataink; de alapvetően nem volt hiányunk semmiből. Nehéz életet éltünk, mind az egész família, és amink volt azért keményen dolgoztunk.

De szerencsére, ilyen neveltetést kapott apád is, meg ti is és szerintem így jobban megbecsületek majd, amit kaptok az élettől.

Később, ahogy a fiam megnősült, sok munkával és családi összetartással felépítették a házukat itt, kint a falu túlsó szélén. Nem volt nagy ház, de kezdetől fogva otthonos volt, és olyanra alakították, amilyen a saját ízlésük volt. Nem csűrös- pajtás parasztviskó volt, hanem igazi családi ház. Olyan, ami otthonnak való, gyerekeknek való.

Apád kérésére, a szüleim halála után ideköltöztünk; mert félt, hogy ilyen távolságból nem tud majd minket ellátni öreg korunkra. Hát így kerültünk ide. Sok-sok év történetét hallottad most, és még itt ott vannak halvány emlékképek a múltból, de azokat, majd máskor mondom el; ha még eszembe jutnak.

Éreztem, hogy a nagyi lassan a történet végére ér. Hosszú életében számos dolgot látott és megélt; s ez így elmondva, fele annyira sem hatásos, mint, ahogy én hallgattam végig. Számára, a sokszor zavarba ejtő vagy szomorú

dolgok, természetesnek hatnak és megtanulta, hogy ami elmúlt, azon változtatni nem lehet.

Minden szava igaz, sem túlzások sem ferdítések nem voltak benne, ezt bizton állíthatom; mert olyannyira szívből jövő, mint a forrásából fakadó tiszta víz.

Tanulságot mindenki magának kell, hogy levonjon belőle; de a tények tömkelegében elveszve, én egy dolgot megtanultam.

Ez élet nehézségei dacára, a nélkülözés és az elénk kerülő akadályok mellett is, mindenhol van kiút. Egy élet példázata ez!

Nagymamám, most töltötte a 86.életévét; neki ajánlom eme írást, hogy saját szavait visszaolvassa, hősnek érezhesse magát: olyannak, amilyennek én látom őt, most és halála után is.

Vágó Ádám

Anyám

Anyám, te mindég vidám, törékeny kis ember,
Nézek és csodállak, hogy bírod erővel?
Ha rád gondolok, a szívem is sajog,
Miért büntetett a sors, hogy ilyen messze vagy,
Emléked őrzöm kiskoromtól kezdve,
Boldoggá tesz mindaz, mi veled köt össze.
Tíz gyermeked közül hatodiknak szültél,
Keserves nyomor közt mégis felneveltél.

Nem terveztél minket, csak jöttünk sorjába,
Nem volt divat akkor a flancolás vágya.
Ha betegek voltunk, sokat virrasztottál,
Lázás gyermekedre vizes ruhát raktál.
Minden betegségre találtál valamit,
Nem ismerted a pénzt, csak a szegénységet.
Cselédházban töltötted fiatal éved,
Sokat hancúroztunk, gondtalanul éltünk,
Csak Te tudod, Anyám, mit szenvedtél értünk.
Apám szorgos ember, uraságnál szolgált,
Minden hónapban kimérték a komencióját.
Te meg beosztottad, gazdálkodtál vele,
Hogy mindennap jusson az asztalra belőle.

Házunk kincse volt a búbos kemence,
A tízéves bátyám szalmával fűtötte.
Jaj, de finom is volt a frissen sült kalács,
Borsszemű kis madár, mit kezünkbe nyomtál.

Simogattuk csendben, rágcsáltuk a farkát,
Azon versenyeztünk, kinek tart el tovább.
Apám későn jött meg, hátán vizes inggel,
Mégis minden évben többen lettünk eggyel.
A házunk kincse, anyácska, Te voltál,
Mindég lestünk, vártunk, akármerre jártál.
Sok ügyel-bajjal felnőtt a nagycsalád,
Gyönyörködj hát anyám, milyen szépek az unokák.

Váradi Imréné

Vörösmarty Mihály Általános Iskola és AMI – Debrecen – tanulóinak írásai

Húsvét a családban - Nagyszülők meséje

A világos szobában ülünk - a nagymamám az öreg, zöld fotelben, egy könyvvel az ölében, én pedig a kopott szőnyegen. Próbálok alakokat, formákat találni az anyag különös mintájában - egészen kicsi koromból maradt meg ez a szokásom. Egy kiscsibe, egy angyalszárny, egy furcsa virág... és egy nyuszi.

- Mesélsz nekem a húsvétról? - nézek fel hirtelen ötlettől vezérelve. Nagymama válaszul elmosolyodik, a nevetőránccok összefutnak a szeme sarkában. Leteszi maga mellé a könyvet, majd rám néz, és mesélni kezd.

- Akkoriban a húsvét volt a legkedvesebb ünnepem. Nagy volt a sürgés-forgás, mindenki napokkal előtte kezdett készülni; emlékszem, a nővéremmel minden évben pénteken festettük meg a tojásokat. Festékünk ugyan nem volt, ezért hagymahéjjal színeztük és szalonnabőrrel fényesítettük őket. Édesanyám viasszal nagyon szép mintákat tudott rájuk rajzolni, és néhány alkalommal levelek lenyomatával is díszítettük őket.

Összeteszi a két kezét, utánozva a mozdulatot. Némán figyelem.

- Másnap süteményeket készítettünk - mákos és diós kalácsot, egyszerű pogácsákat sütöttünk. Vasárnap vendégeket fogadtunk, beszélgettünk, a kisebb gyerekek lázasan keresték az elrejtett tojásokat a kertben. Az összejövétel vége felé mi is kimentünk a kapuhoz, hogy elköszönjünk - addig a nővérem titokban az összes megmaradt likőrt megitta.

Csilingelő nevetése hallatán úgy érzem, mintha még mindig tizenöt éves lenne.

- Húsvéthétfőn korán reggel jöttek a szomszéd fiúk kölnivel, vagy - a háború utáni időkben - egyszerű szappanos vízzel. Mi csak „szagos víznek” hívtuk.

Látom, hogy mosolyog az emléken, szeme a távolba réved.

- Este mindannyian bálba mentünk - persze nem egyedül. Minden lányt elkísért az édesanyja, és ott is maradt társalogni a többi asszonnyal, ki-ki szemmel tartva a saját gyermekét, amíg vége nem lett a mulatságnak.

Rám néz:

- Hát nem szörnyű?

Ezúttal én is vele nevetek.

Ujvárosi Dóra

A Nagymamám húsvéti élményei

Az 50-es évek tavaszán történt, amikor a Nagyszüleim még tizenévesek voltak.

Abban az időben még nagy hangsúlyt fektettek a hagyományok megőrzésére. Húsvét vasárnap reggelén ünneplő ruhában mentek a templomba. Az Istentisztelet végén a hívők kosaraikból kipakolták a kalácsokat, sonkákat és a pap köztük járva megszentelte azokat. Majd hazamentek és készültek a locsolók fogadására. A lányok tojásokat festettek, az anyukák süteményeket sütöttek. Másnap az első locsolók az apjuk, és a fiútestvérek voltak.

Abban az időben az anyukák és lányaik otthon várták a locsolókat, finom ételekkel, italokkal és saját kézzel festett tojásokkal. Voltak fiúk, akik kölnit használtak, de akkoriban még vízzel, és szódával szerették a lányokat fürdetni, ezért többször is átöltöztek száraz ruhába.

A mai rohanó életünkben már halványul, és kezd eltűni e szép hagyomány.

Agárdi Dávid

Kisgyermekkori emlék

Egy dermesztő téli reggelen öt óra körül megszólalt a várt hívás. Egyik legjobb barátom hívott, hogy induljunk a rég megbeszélt lékhorgászatra. A horgászbotom már fel volt szerelve a legjobb úszóval, horoggal és persze egyéb mással, pontosan erre az akcióra várt.

Anyukám, mivel nagyon féltett attól, hogy a -7 fokban ott üljek a befagyott jégen, ezért minden meleg ruhát rám adott. Így úgy néztem ki, mint egy pingvin, aki egész életében hamburgeren és kólán élt. Mire elkészültem, már lent várt az autó, és benne a barátom, és az apukája. Kis utazás után megérkeztünk a Balla tanyára, ami egy tökéletes horgászparadicsom (sajnos már bezárt). Miután kipakoltunk az autóból, léket fűrtünk a tó jegén. A horogra felszúrtuk a halat a hátúszója alatt, azért, hogy szabadon és könnyedén mozogjon, és így hívja fel a figyelmet a ragadozó halra.

Három óra után már az úszó elkezdett ficáncolni, horgásznyelven pedzegetni kezdte a hal. Megvártuk, amíg a ragadozó teljesen leviszi a víz alá az úszót, mert biztosra akartunk menni. Abban a pillanatban, ahogy az úszó eltűnt a szemünk elől, egyből hátra rántottam a botomat, miközben barátom és apukája szakmai tanácsokkal láttak el. Éreztem, hogy megvan a hal, ezután már csak egy negyedórán át fárasztani kellett, majd a kis lyukon a jégbe

fűrtünk. Kiemeltük a ragadozó halat, ami nem más volt, mint egy szép, formás 4 kilógrammos csuka. Már csak annyi volt hátra, hogy a győzelmi trófeát, vagyis a csukát lefotózzuk a kezemben. Körül-belül egy óra elteltével jött néhány férfi, akik nem voltak mások, mint a Haldorádó csapat tagjai. Ez nagy név a horgászoknál.

Velük horgásztunk együtt, és mutattak pár fortélyt a nap végére. Nekem ez volt az egyik kedvenc gyerekkori élményem.

Fekete Csaba

Húsvét a családban - Édesanyám meséje

Egy szép tavaszi délutánon, mikor már javában folyt a húsvéti készülődés, anyukámat leültettem a nappaliba, és kértem, hogy meséljen nekem az ő gyermekkori húsvétjáról. Mosolyogva leült és elkezdte:

- Örülök, hogy megkérdeztél, nagyon szívesen emlékszem vissza arra az időszakra. Mint minden ünnepet és szünetet a testvéreimmel együtt töltöttem a nagyszüleimnél egy borsodi kisfaluban, ahol a hagyományokat őrizték, és megtartották. Ez alól a húsvét sem volt kivétel. Ilyenkor az egész család összegyűlt. Mindenkinek megvolt a feladata az előkészületekben. A lányok az asszonyoknak segítettek a sütés-főzésben. A hímes tojások elkészítése is a mi feladatunk volt. Húsvét első napján egy nagy ebédet tartottunk, amin mindenki részt vett. Ezek az ünnepi étkezések késő délutánig vagy akár estig is elhúzódhattak a beszélgetések, mesélgetések közepette. Én nagyon élveztem ezeket, jó volt hallani az idősebbek történeteit. Húsvét másodnapján kezdődött a locsolkodás. A fiatalabb fiúk szódavízzel illetve a kútból felhúzott friss hidegvízzel locsolkodtak. Ma is fázom, ha rá gondolok. Volt, hogy egy nap ötször-hatszor is át kellett öltöznünk! Az öregebbek szagosvizet használtak. A szép verseket és a hidegvizet húsvéti jellegzetes ételekkel köszöntük meg. (tojás, sonka, kolbász, finom sütemények, édestúró...)

- Na de most menj, segíts nagymamádnak a saláta elkészítésében!
Köszönöm, hogy meséltél, nagyon jó volt hallani!

Friss Dorina

Anyukám húsvéti élményei

Az iskolában azt a házi feladatot adták, hogy írjunk fogalmazást a család húsvéti élményeiről. Nálunk ez az ünnep nem zajlik túl izgalmasan, ezért megkérdeztem anyát, hogy teltek az ő gyerekkorában a húsvétok.

Azt mesélte, hogy náluk (vidéken) nagy hagyománya volt a húsvéti locsolkodásnak. A nővérével már napokkal előtte festették a tojásokat, és készítették a finomabbnál finomabb ételeket. A nagy napon már korán kelniük kellett, hogy fogadják az első locsolókat, akik mindenféle illatos kölnit spricceltek rájuk. Ezek után már felüdülés volt fogadni két unokatestvérüket Petit és Sanyit, akik - szakítva az eddigi hagyományokkal - kölni nélkül érkeztek, és szódásüvegből locsolták a vizet. Az évek során ez hagyománnyá vált.

Történt egyszer, hogy Peti és Sanyi (akik közben már elég nagyra nőttek) üres kézzel érkeztek anyáék házához, azzal az ürüggyel, hogy ők már kinőttek ebből a játékból, és nem fognak locsolkodni. Anyáék ezt be is vették, és távozáskor a kapuig kísérték őket, ahol bizony ott álltak a már jól ismert szódásüvegek, amiket a fiúk használatba vettek, és jól leöntötték vele anyáékat. Így azon a húsvéton sem maradt el a hagyományos szódásüveges locsolkodás (pedig remélték, hogy így lesz).

Manapság a húsvétok már sokkal egyszerűbben zajlanak: a lányok nem festenek tojást, hanem leugranak csoki tojásért a Tescobá. A fiúk sem vízzel locsolnak már, hanem kölnivel; és nem tanulnak meg locsolóverseket, csupán a „zöld erdőben jártam” kezdetűvel rukkolnak elő, mert azt előtte már húszan elmondják.

Apa valószínűleg még a régi hagyomány szerint él, ugyanis egy húsvétot sem úszok meg anélkül, hogy be ne rontana a szobámba és locsolóvers híján leborít egy pohár vízzel.

Halász Blanka

Tanmese a paralízisről, az akaratról

- „Egy tanítvány így panaszkodott:
– Mester, miért nem feded fel soha történeteid értelmét?
– Mit szólnál ahhoz – felelte a mester, – ha valaki
gyümölcsrel kínálna, de megrágná, mielőtt odaadja?”

Szafi bölcsesség

Miután március közepén kiadnak az István kórház fertőző osztályáról, teljes tizenegy hónapon és tizennégy napon át gyógyulok nagyszüleim paradicsomi kisházában. Kilenc és tízéves korom között, ami – Móricz szerint – a továbbiakat meghatározó életkor. Móricz azt mondja, tízéves koráig valamennyi érdemi dolog megtörténik az emberrel. Az alap. Minden ezt követő élmény, tapasztalat ezen az alapon stabilizálódik (vagy csúszkál).

Mindez vidéken történik, ahol a tárgyak élesebben rajzolódnak ki a háttérből, ahol a kép és a mondat összekapcsolódva raktározódik el a gyereke-
emberben. A helyszín Észak-Magyarország, egy hegy – inkább domb – lába, faluvég és erdőszél, mint az öreg néne özikéjében, szőlőföld és gyümölcsfák, akácligetek, hangos baromfiudvar, patak és folyó találkozása. Mint a mesében. Egy mesebeli konyhában.

A konyhában sparhelt, rövid kályhacsővel. Rézágy a háborúban elpusztult Kéghly-kastélyból. Mesterember készítette nyitható konyhaasztal, négy hely-
változtató hokedli, ülőkéjük alatt titokzatos, fagommbal nyitható fiókok, egyikben az evőeszközök, másokban a kések. Az asztal az apró ablak alá tolva. A sparhelt és az ágy közt nagyapa törzshelye, a suszterszék, ami hol suszterszék egy valódi suszter eszközeivel körbepakolva, hol kosárfonó műhely csattogó, illatos fűzvevesszőkkel. Itt, ezen a suszterszéken ül nagyapa kétnaponta, miután elhúzza a vékony függönyt, leakasztja a kicsi tükröt, kéz-
be veszi a borbélyollót, megstuccolja a bajuszát.

– Egy bajusz nem lóghat borba, nem lóghat levesbe.

– A nikotin mérég, megragad a szőrön, a mérget leoldja a bor, a leves, a mérég belemegy a hasadba. Ezt tudjad akkor, ha majd bajszod lesz.

Ebben a konyhában mozog a nagyhangú, ellentmondást nem ismerő főpa-
rancsnok, öreganyám sok szoknyájában, sok szoknyája előtt a köténnyel, a nagy, rejtett zsebekkel, amiben mindig talál ajándékot. Inota szeletet, homo-
kos savanyúcukrot, korai almát. És itt fekszem én, a konyha sarkába állított ideiglenes, le- és felhajtható dikón. Ő kerekedik fel, látogatja meg érkezésem után azonnal a környék leghíresebb bábáját, gyógynövényes boszorkányát,

hogy megtárgyalja vele a teendőket, a boszorkány tanácsára iszom naponta két főzet sűrű teát száraz lucernavirágból, őrölt gyömbérgyökérből, szárított, vékony csíkokra vágott zellerből. A zeller minden főzésnél a kis piros fazék tetején, a habban táncol. Öreganyám a nappal dobozba gyűjtött, megszáritott teaalapanyagokat este összekeveri disznózsírral, megmelegíti a sütőben, egy félbe hajtott kapcba rétegzí. Oldalra kell fordulnom, hogy a beteg lában legyen felül, és hol a térdem, hol a bokám köré, hol a csípőmre tekeri. A csípő bonyolultabb. Reggelig így kell maradnia. „Amíg forró, nem mozdulhatsz meg.” Nem mozdulok. Éjszaka se mozdulok. A betegség óta úgy alszom, akár a múmiák, mozdulatlanul. Az éjszakai forgáshoz két láb kell. Nekem csak egy működik.

Itt gyógyulok.

Krisztus után 1962-ben járunk. 1962. Tombol a hidegháború itthon és a világban. Néhány valóságos tény, hogy ráismerjünk a korra. A cél a szocialista embertípus kialakítása. A pap nélküli temetés mellé megszületik a pap nélküli keresztlő intézménye névadás címen. Glenn amerikai űrpilóta háromszor kerül meg a Földet. Az USA és Nagy-Britannia közös atomkísérlete. Fellövik a Kozmosz–1 nevű szovjet mesterséges holdat. Beindul a szocialista brigádverseny jelszava: „Szocialista módon dolgozni, élni, tanulni!” Befejeződik a „Béke” és „Barátság” vezeték építése. Kádár János ötven éves, kitüntetik a Szocialista Munka Hőse, és Magyar Népköztársaság Érdemrendjével. A MOSZAD elkapja, leszállítja, Jeruzsálem kivégzi Eichmannt. A KGST nemzetközi munkamegosztás szerint dolgozik ettől az évtől. Az USA-ban korlátozzák a kommunista párt szervezését. Hruscsov az állítja, hogy a szovjet interkontinentális rakéta „egy legyet eltalál a világűrben.” Az MSZMP KB dönt „a személyi kultusz éveiben indított törvénysértő perekről”, kizárnak minden érintettet a Pártból. Megalakul a politikai nyomozó főosztály (II. főosztály) új neve III. főcsoportfőnökség. Kuba. Rakétaválság. Általános 1956-os amnesztia, „a magyar kérdés” levétele az ENSZ napirendjéről. Az MSZMP VIII. kongresszusa. A „kizsákmányoló osztályok felszámolása” után cél a „szocialista nemzeti egység” megteremtése. Kádár azt mondja: „Aki nincs ellenünk, az velünk van.”

Nagyapa 1987-ben született, Veres Péterrel egy évben, egy hónapban, egy napon. Ötvenöt éves, amikor meglátom a világot túl az üveghegyen, a távoli Budapesten, én, a harmadik unoka. Hatvanöt, amikor kijutok a kórházból. Szüleim leraknak az öregeknél, akár egy csomagot. Eddigre nagyapa túlélte az első világháborút, Isonzó mindkét nagy csatáját, a visszavonulást, Az Osztrák Magyar Monarchia a vörös forradalmat, Trianont a határ közvetlen

közelében, de túlélte a Horthy-érát, a frontot, '44-ben az Ipoly-völgyben egymásnak feszülő, oda-vissza hullámozó Vörös Hadsereg és a Wehrmacht pusztítását. Túlélte a fordulat évét, minkét téveszesítést, túlélte ötvenhatot, a megtorlást. Hatvanöt évesen mindig a háborúra készült, azzal kalkulálva, hogy ho mivel segítheti azokat, akik a tapasztalatát. Háborúra, forradalomra, frontra, katonákra.

Hatvanöt éves. A két öreg beállt munkabeosztásának köszönhetően nagyapa keze alá kerülök. Feladatai az első, én a második vagyok, beillesztve a feladatok közé. Előbb ágyat ácsol konyhai vaságy és a fal közé, fölé ajtó nélküli kétpolcos kissekreényt a cuccaimnak, játéknak, könyveknek, napi ruháknak, mackónadrágnak. Nincs sok minden.

Elcsípek egy rövidke beszélgetést a két öreg közt, amikor nagyanyám sokallja, hogy mindenhová magával cipel az öreg. „Ha Gazsi sánta marad egész életére”, morogja az öreg, „mindent kétszer jobban kell tudni, mint az egészségesnek. Mit nem értesz ezen, Viktória?”

Nagyapa úgy gondolja, akarattal mindent lehet. Az akarat dönti el az életet. Akarat nélkül ő már Isonzóban ottmarad. Ha akarat van, minden van, ha hiányzik, a helyén sírás és nyavalygás. Ezerszer hallom: „Ha nem akarod, hogy jó legyen a lábad, soha nem lesz jó.” Más napok a következő mondattal kezdődnek: „Ha nincs szándék, szar sincs.” A közbensők, amikor elunja az előző kettőt, azt mondja: „Nem akarásnak nyögés a vége!”

Kialakít egy napnyitó szertartást. Reggel, miután megeteti az állatokat, pálinka- és disznószagúan belép a konyhába, szúrósan rám néz, azt mondja:

– Le a takaróval! Emeld!

Emeljem csípőből a lábam. Ez az, ami nem működik. Az egyik megy, a beteg mozdulatlan.

– Most a másikra tedd át az erőt, ezt – megérinti az egészséges lábam, – hagyd ki a munkából.

– Megpróbálhatom...

Megpróbálom. Érzem, hogy mozdulna, de fekvé maradá. Nem reagál. A bal lábam halott. A többiekhez képest, akiket a járvány érintett, szerencsésnek tarthatom magam, ez nem kérdés, de nem tartom magam szerencsésnek.

Ez a reggeli mágia később különféle eszközökkel bővül. Ha nem is minden nap, de hetente kitalál valamilyen rehabilitációs eszközt. A reggeli tornához fa akasztófát csavároz fel a kútra és a kemencére néző apró konyhaablak tokjára, bonyolult áttételekkel apró csontból faragott csigát szerel egy akasztófára, azon cukorspárgát vezet át. A spárga egyik végét az ágy vasához

rögzíti, hogy kézre essen, a másik, mint a csúzli bőr, tenyérynyi bőrdarabban végződik, ami megfogja a bokám, és azt mondja: „én húzom, te emeld.”

Minden nagyon lassan történik. Lassan telnek a napok. Nem látom a szüleimet, az öcsémet, a konyhaablakon át látom a világot, bilire ülök, amikor szükséges, a budi hátul, a disznóól mögött áll, ne jutok el odáig. Néhány nap után már inni se nagyon merek, hogy ne kényszerüljek az ágy alatti bilit használni. Nem csinálnak ügyet belőle, csak kellemetlen. Hideg a március, hózáporok robognak át az udvaron, rövid időre fehérre festik a kút tetejét, a kút és a kemence közti rózsabokrot, a följük tornyosuló vastag, fekete törzsű körtefát. Alig fordul elő, hogy nagyapa kisegít az udvarra. „Meg ne fázz nekem, az hiányzik, más se!” – mondja, amikor a napsütés kicsábítana. „Hideg a szél, el vagy szokva.”

Rak a tűzre. Egyedül ebben tudok segíteni. Bármit teszek, a lábam rongycsomóként húzom magam után. Ebből következik, hogy alig valamire vagyok alkalmas. Időnként behoz egy köteg venyigét, lerakja a sparhelt és a fal között elfoglaló vékony falú ládába. Ebben tároljuk a venyigét, a kukoricacsutkát, néha a tusát is, a szár föld alatti részét, amit szántáskor, az eke után haladva mindig összeszednek, hazaszállítják a szőlő melletti kukoricaföldről. Le az ágyról, ügyesen, a használható lábamat működtetve, beülök a suszterszék homorú ülésébe, és sparhelt szájának és tűzterének megfelelő hosszúságúra vágom a száraz szőlővesszőket, és eligazítom a kosárban, hogy minél több férjen. Csattog a metszőolló. Fa, rendes tűzifa csak akkor kerül a sparheltbe, amikor öreganyám olyat süt, amihez komolyabb tűzerő szükséges.

Naponta vendégek érkeznek. Ilyenkor szűk a konyha, felhúzódok az ágyamra. Öreganyám bort árul, a közelben dolgozó idős férfiak járnak át bort inni, néha pálinkát, de főleg bort. Pufajkában, ahogy melegedik az idő, kigombolt pufajkában, csizmában, aztán gumicsizmában. Földdel dolgoznak többnyire, lapátosok, zöldségfélétet vermelnék el ősszel a fagy elől, azt assák ki tavasszal, vagonokba pakolják, hogy városnak legyen mit ennie. Kint dolgoznak a szabadban. Ha esik, ha hóvihar éppen, beülnek a konyhába. Ha két napig esik, két napig ülnek borostásan. A parasztember hetente egyszer borotválkozik, vasárnap, mise előtt. Ha kihagyja a misét, vasárnap akkor is előveszi a kést, a csutak pamacsot. Ülnek szalonnás kabátban, keményre koszolódott nadrágban, a csizmatalpából hajópadlóra potyogó sáracsíkok fölött, egyre hangosabban és szenvedélyesebben öreganyám rossz, eladásra gyártott borából. Nagyapa nem ezt issza.

Ha szabadulnak a munkából, közbeülik a konyhaasztalt, fűjják a füstöt, az első tíz percben visszatérnek Isonzóba, Doberdóba, újra és újra végigbeszélik

az eltűnteket, a halottakat, a sérüléseket. A disznó tiszthelyetteseket, szolgálatvezetőket. Német katonai kifejezéseket kevernek a magyar mondatba. Nem bánám, ha egész nap maradnának, nekem ez a mozi. Öreganyám nem szól, de csapkod és szellőztet: „megfojtjátok ezt a gyereket!”. Hozzám nemigen szólnak, pedig egy idő elteltével névről ismerem valamennyit. Sajnálkozó pillantás jut: „Szegény kölyök, jól megjárta”, de mi ez ahhoz képest, amiben nekünk volt részünk. „Isten dönt a sorsunk felől.” „Ember tervez, Isten végez.” A lábamról, és arról, hogy az orvosok szerint meggyógyul: „Amit Isten ad, azt nagyon adja!” „Segíts magadon, Isten is megsegít.” Egyik nap két kórházi mankót hoznak, eltemették az eredeti gazdáját. Próbáljam ki, azaz legalább a jó lábamat használom, nem gyengül el. Az egyik éppen jó, olyan magas vagyok, mint a néni, az eredeti gazdája, nagyapa a másikat átalakítja. Lesz egy hónaljmankóm és egy rövidebb kézi, amit a nagyból készít nagyapa.

Öreganyámat az örökös „édes Jézus”-a fonja körül, és a sok istenes közmondást. De jó. Nem gondolkodom rajta, jó-e. Ez van. A mondatoknak helyük van, szépen beágyazódnak a délelőttökbe, rövid délutánokba. Később, ha ezekre a napokra gondolok, pontosan tudom, hogy ezt pipás Vili mondja, ezt a púpos Lajos bácsi, emezt meg a szőke Kishorváth, aki egy nemzedékkel fiatalabb náluk, ő Isonzó és Doberdó közé a saját Don-émlékeit fűzte, ha az öregek engedték. Ha élvezem is, kellemetlen, hogy leülnek, és soha nem számolható ki, mikor indulnak vissza a munka frontjára. A vizeimmel időnként kellene mennem, de nem tudok. De a mankóval egyszerűsödnek a dolgok. Néhány nap ügyetlenkedés után fogom a mankókat, nagydologgal hátrasántikálok a budiig, kisdologgal elég a ház sarkáig. megszabadultam a bili szégyenétől. A kórházban napokig eltartogattam az ügyeket, annyira kellemetlen, hogy a nővér alám tolja az ágytálat, és odaförmed: Nyomjad, Gazsi! Ekkor végre magamra maradhatok néha, leülhetek a pince előtti padra, nagyapa fényesre ült, vasúti talpfából fűrészelt padjához, asztalához, elgondolkodhatok rajta, mi legyen. A vezérszólam nagyapáé: „Akarni kell, és akkor minden van”.

Miközben itták a bort a borosok – én és a nagyapám – mentünk, végeztük a dolgot, az időjárás szabta kötelezőket. „Menni kell, ha ma nem csináljuk meg, holnap dupla munka”. Odafelé ültem a tragacson, hátam a rácsnak támasztottam, visszafelé, amikor a tragacs szállítófelülete megpakolva, egy rábilincselte kereszttrúdba kapaszkodva, lassan, meg-megpihenve. Megyünk az erdőbe, ha akáchusángot kell vágni, a mezőre, ha gomba, a bokrosba, amikor bodzatá nyért csipkedünk a szörphöz. Nagyapa este eltervezi a másnapi feladatot. „Csak az idő engedje.” Engem szakaszosan sétáltat. „Nna. Akkor most

sétálunk egy szakaszt.” Ügyetlen vagyok, óvatos és lassú, lefékezem őt, de türelmes.

A napok tele misztériummal, de a reggeli, az első misztérium, soha nem maradhat ki. Nagyapa fölém hajol, szúrósan arcomba néz, rám morog, le a takaróval, emeld. Amikor előbb ébredek, az öreg kint beszélget az állatokkal, csörög a kukoricával, csapkodja a szoruló ólajtót, megmarkolom a madzagot, emelem mozdulatlan lábam, de előtte gondolok rá, akarom, hogy tudja, nagyon akarom, hogy mozduljon. Nagyapa lássa, madzag nélkül ujjnyit emelkedik. Ha nem lát senki, nappal is próbálgatom. Koncentrálok, odafeszítek.

Már jól benne járunk a nyárban, reggel a szertartás alatt beleadok apait, anyait. Nagyapa szeme kikerekedik, kilép a konyhából az előszoba előtti lépcsőre, kiált öreganyámnak, „Viktor, gyere azonnal!”. Az öreg nem kiabálós fajta, inkább csendes, dűnnyögő. Ha kiált, annak súlyos oka van, így tudja öreganyám is, azonnal megjelenik az ajtóban. Az öreg újra fölém hajol:

– Ismételd meg, Gazsi!

Megismétlem. Látom, emelkedik a durva lepedőről a rongyláb, babaláb-szerűen elvékonyodott bokája. Félarasznyit. Kevesebbet. Alig látszik. A bokán még rajta a flaneling hátából vágott, agyonmosott kapca, benne a gyógynövényekkel, a disznózsírral, láthatom én is jól, alig negyed gyerek-arasz. Öreganyám keresztet vet, azt mondja, köszönöm, Istenem, hogy segítettél! Még néhányszor megpróbálok, jó látni. Érezni ugyan nem érzem az erőt a lábamban, mégis megmozdul. Kicsit, aprót, de moccan.

– Ez a legfontosabb! – mondja nagyapa, bajusza furcsa táncot jár. – Ami a fejedben van, áttörte, ami a csípődben, a bokádban van. Mától te parancsolsz. Ne engedd ki a gyeplőt a kezedből, Gazsi.

Megyünk a szőlőbe, kacsolni. A kacs: hónaljhajítás. A szőlő kúszónövény, szeretne terjeszkedni, területet foglalni, ezért növeszt kacsokat, hogy felkapaszkodjon a legközebbi fára, házfalra. Abba nyomja át az tápanyagot, mondja egyszer öregapám, de ha terjeszkedik, nem terem, mert nincs rá energiája. Érted-e? Persze, értem.

A szőlő messze van, legalább egy kilométer, közben két kisebb domb, egy meredek lejtő. A lejtő a nehezebb. Tudom, tavaly is jártunk kint, tavalyelőtt is. Csakhogy akkor még két egészséges lábbal. Eggyel minden nehezebb. Amikor gyalogolok, az öreg lassan tolja a tragacsot, én a tragacs rácsára erősített rúdra támaszkodva lépek, csípővel előre lendítem a rossz lában, aztán a jó láb követi. Bonyolult is, lassú is.

– Felülsz? Gyalogolsz? – kérdezi az öreg. – Nem sietünk, csak a csemege-szőlőt csináljuk meg ma. Az bolondult be, a delavári.

Tudom, megérzem, arra kíváncsi az öreg, mennyi bennem az elszántság. Korábban is gyalogoltam mellette rövidebb, könnyebb szakaszokon, de a mai nap különleges, látni akarja, kell-e ösztökélni, vagy belenyugodtam, hogy kacskalábú leszek egész életemben, és minden sorban utolsó.

– Gyalogolnék inkább, nagypapa.

– Akkor jó.

Azt nem mondja, hogy szerencséd, azt se, hogy így kell, csak készülődünk. A rács tetejére köti a keresztrudat, erre támaszkodok majd, rögzíti a mankóimat, a fedeles kosarat, elhelyezi benne a demizsont, a teás üvegemet, a szallonnát, hagymát, kenyeret a vászonbatyuban. Indulunk a kanyargó, vízmosásos földúton. Támaszkodok, lendítem a rossz lábam, rúgom a port, ahogy lóg a lábfejem.

– Lépj rá – mondja, – terheld! Tudja az a lusta láb, hogy szükség van rá, nem dísznek tartod a segged alatt.

Így teszek. Csípőmmel indítom, és amikor függőlegesbe ér, ráereszkedem, hogy tudja a láb, szükség van rá, nem dísz a seggem alatt. Visszanézek, fogja a talicska két rúdját, mosolyog. Nem mosolyog gyakran. Ha igen, akkor minden rendben. De lassan haladunk, nagyon lassan. Az öreg néha megkérdezi, pihenjünk-e. Nem akarok pihenni. Amikor már jó volna pihenni, mert minden nem fáj, nincs merszem azt kérni, hogy álljunk meg, nehogy csalódást okozzak. Nyomom. Az erőfeszítéstől remeg a karom. A kezem, az alkarom tartja a fele súlyt, hiába teszek úgy, mintha lépkednék. De az öreg mindent lát, tudja, mi van, megkegyelmez.

– Katona, állj! Cigaretaszünet! – adja ki a parancsot. – Olyan szegények nem vagyunk, hogy el ne szívhatnánk egy szál cigarettát!

Leülünk a fübe. Gyenge nyári szél fúj, nyolc óra lehet, cserélődik az éjszakai hűvös a nappali meleggel, elrántja fejem mellett a füstöt. Beleszívok menetből.

Még négyszer gyújt rá a szőlőig, négyszer ülünk le, hol fa alatt, hogy halványkéken virágzó gyalogszeder mellett.

– Megtilthatja nekem valaki, hogy ülve dohányozzak, ne menetből? Nem tilthatja meg senki. Mi vagyok én, bagós cigányasszony? – morogja tettetett haraggal az öreg.

Aztán kacsolunk. A szőlőföldet magas lugas zárja. Akác oszlopok közt feszülő drót, azokba kapaszkodik a szőlő. Az öreg körbejárja a tizenkét sor szőlőt, mindent rendben lévőnek talál.

Kinyitja a kisház ajtaját, megemeli, lábakkal kitámasztja a nád előtetőt az árnyék miatt, a kisház sötétjéből fonott, karcsú ágyat húz elő, az asztal mellé állítja.

– Dőlj le egy kicsit, pihengess, komoly menet volt – mondja, – én nekilátok. Nincs még nagy baj, csak a csemegeszőlő bolondult be, de ha ilyen fülledt, párás marad az idő, holnap permetezünk. Vagy holnapután. Ha szuszszantál, gyere, szedd össze a hajtásokat, hazaszállítjuk a nyulaknak. A nyulak kezét csókolnak a hónaljhajtásokért, ez nekik a mákos dödölle. Ne most, majd bő félóra múlva, addigra összegyűlik néhány köteg. Ide, a lugason túlra dobom ki, hogy elérd.

Érzem én, hogy fullasztó meleg van, de azt hiszem, az erőlködéstől nem kapok levegőt. Az öreg kicsattintja görbe metszőkését, korty bort köp a fenőkőre, húz néhányat a kés élén.

– Csak vigyázz, hová rakod a mankót, csalóka homok ez, keménynek látszik, de benyeli a végét, felborulsz, más se hiányzik, mi?

Zsákot dob a földre, rám néz.

– Ha jól megtömőd, egy zsák elég lesz. Ha mégsem, a falnál, egymásra hajtogatva találsz még zsákot.

Ledugaszolja a demizson, előtte megkérdi, iszom-e egy kortyot, mert a vas jót tesz a fiatal szervezetnek. Azt válaszolom, nagymama teát készített. A tea jó, a bor is jó. Ami jólesik, minden jó, mondja, és teletölt egy borkőtől szürke, vastag peremű mustáros poharat. Az asztal szélére helyezi, lassan idd, de idd, nehogy a darazsak beledögljenek, mondja. Kár a borért is, a darázsért is.

– Te Gazsi, el ne felejtünk nagyanyádnak cseresznyét szedni a piskótához, hátha hagytak belőle a seregélyek! Szólj majd, mert kiherél bennünket, ha nélküle megyünk haza!

Tényleg, jut eszembe, a szőlő aljában, közel a patakhoz, két cseresznyefa. Tavaly, tavalyelőtt leértek, mire megérkeztünk az öregekhez, ami megmaradt a megmászhatatlan ágvégeken, a madarak leszüretelték.

Kisebb köteg rafiát márt a vízzel teli locsolóhordóba, ami az eresz alatt áll derékig a homokba ásva, megrövidített csatorna alatt. Ami vessző elszabadult, kötök rajta, mondja. Csapkod vele néhányat, repül a vízpermet, az előtető alá betűző napfényben, háttérben a méregzöld szőlőlevelekkel, szivárvány jelenik meg.

– Láttad ezt? – nézi a felszívódó szivárványt, aztán felém fordul, – a Jóistenke köszönt a szőlőben. Azt hitte, soha többé nem lát.

Nadrágszíjára hurkolja a rafiaköteget, a másik oldalon betűzi a vékony nyelű kisbaltát, hogy amelyik szőlőkaró kilazult, beljebb verje, hogy a szélben masszívan álljanak a tőkék.

– Na, megyek. Rögtön nyakunkon az eső.

A tragacsot még beállítja az árnyékba, hogy ne száradjon, a vászoncsomagot az étellel az asztalra teszi, „ha megéheztél, harapj egy falást”, kibújik bársony kiskabátjából, a falba vert szögre lógatja, mellé akasztja a kalapját, vászonkalapra cseréli, és eltűnik a szőlőben.

Amíg rendezkedik, kicsit oldalt, a tetőoszlopba kapaszkodva állok, hogy ne legyek útba, bármerre kanyarodik, bármit csinál éppen. Most, miután eltakarják az enyhe lejtőn a szőlőlevelek, kifut belőlem az erő. Nincs nálam se a bot, se a mankó. Négykézlábra ereszkedve mászok el a fűzvesszőből font heverőig, amit az öreg a fal mellé húzott. Három méter a távolság, de tele fájdalommal. Fáj a karom, a nyakam, a vállam, a jó lábam térdben, csípőben. A rosszat vonszolom magam után. Felküzdöm magam a heverőre, hogy ki-nyújtózzom, elengedem az összes fájo csontom, hadd találjanak magukra.

Ülök még, nem fekszem, erőt gyűjtök, várom, hogy elmúljon a szívem lüktetése a nyakból, a vállból. Külön-külön érzek minden testrészt. A hús jelzi, kopogja a csonton, hogy fut benne a vér. Ahogy lassú percek alatt lenyugszik, elhalkul a dübörgés, furcsát jelez a halott bal láb. Apró, csiklandozó valamicske a térdben, vagy a térd alatt néhány ujjnyival. Várok, figyelek, a halott, mozdíthatatlan bal térdre koncentrálok. Hangyák menetelnek a bőr alatt a térd felől a boka irányába. Kis motozás, kis élet, kis mozgás van ott, ahol tavaly ősz óta semmi.

Várok. Nem akarok figyelni rá, ne szokjam meg, hogy később pontosabban jelezhessen.

Áthidalónak, időnyerésnek a mustárospohárért nyúlok. Vállamba, karomba belehasít megint. Megkóstolom az öreg borát. Kaptam már belőle téli szünetben, de az vízzel hígított, cukrozott, szegfűszegeges forralt bor volt, mert szétfagyunk a szánkózásban, nem felnőtt bor. A szám alig talál megoldást a vastag pohárperemre, nem illeszkedik sehogy. De csak sikerül.

Csodálatos illat, csodálatos ízek ebben az elkoszlott pohárban. Benne a tavaly őszi szüret ragadós muskotály, mintha szőlőt ennék. A felét lehúzzom. Finom. A különleges, soha nem érzett aroma elfoglalja az egész számát, fordul egyet. Várom, hogy leérjen.

Beljebb ülök a heverőn, hallom, ropognak az összeérő fűzvesszők, hogy a hátamat kitámaszthassam várakozás közben. Ahhoz, hogy beljebb üljek, magam alá kell húzni a lábaimat, a feneket emelni kicsit, úgy csúszni a fal felé.

Ez történik. Pontosan ez. Hátam a falnál, amikor visszapörgetem, hogyan is történt.

Látom a két térdet, a két vézna combot, ahogy némi eltéréssel, de együtt mozdulnak. Látom, ahogy kitámaszt a két talp, rögzít a boka, igazodik a térd, a combizmok megfeszülnek, a fenék emelkedik annyit, hogy ne gyűrje a takarót, tíz centivel beljebb a fenék újra a heverőre ér, roppannak a száraz fűz vesszők.

Nocsak. Átgondolom egyszer, aztán újra, majd harmadszor is. Nem könnyű elhinni. Nem is merem hinni, nem próbálkozom újra, várok, hogy legyen feladat. Csak örülök magamban, hátha csoda történt. Egy éven belül ígérték a javulást, ha rendszeresen dolgoztatjuk.

Előrehajolok, hogy elérjem a poharat, igyak még egy kortyot. Nem figyelek külön a halott bal lábamra, de szemmel tartom. A térd kétujjnyira megemelkedik, felhúzza a sípcsontot, a bokát, a talp előrecsúszik a homok fölött, aztán le, kitámaszt. Lassabban, bizonytalanabban, mint a párja, de mindezt végigcsinálja.

Hu!, nézek. Kiabálni kellene nagyapának, hogy jöjjön, nézze, mi történt, de várok, félek, azt morogja: „Megmondtam, gyerek, nem megmondtam?” Nem tudom még, ez az a pillanat, azt se tudom, hogy meddig őrzöm, csak annyit tudok, remeg a kezem, a gyomrom.

.....

Z. Nagy Zoltán

Zentai kisiskolás gyerekek írásai:

Az én csintalan nagymamám

A dédszüleimnek négy gyermekük volt, közülük Margit a nagymamám. Gesztenyebarna a haja, a szeme pedig égszínkék. Karcsú az alakja, nagyon kedves.

Azt mesélte, hogy mikor kicsi volt nagyon-nagyon csintalan volt. Felmászott a szalmakazal tetejére, hogy megnézzze a kiscigányokat, de jött az anyamádár és a mama leesett. A második csínytevése, amit elmesélt az volt, hogy felmászott a háztetőre, onnan pedig a hatalmas körtefájukra. Finom körtéket evett. A testvérei meglátták az ablakból, kimentek hozzá és kértek tőle, mert nem tudtak fára mászni. A mami ledobálta nekik a rossz körtéket, ő meg ette a jókat és nevetett.

Ilyen csintalan volt az én mamám.

Horváth K. Anett

Az én nagymamám

Az én nagymamámat Bús Margitnak hívják. Varrónő a szakmája, 77 éves és még mindig dolgozik. Ha valami ruhánk elszakad, akkor ő mindig megvarrja. De öcsi titokban elhozza a zoknijait is, hogy a mama stoppolja meg. A mamám a korához képest még mindig focizik velünk a Népkertben. Minden hétvégén szeretettel vár bennünket nápolyival. Minden este tálcára elkészítve a vacsorát a televízió előtt rajzfilmnézés közben fogyasztjuk el. A mamám mikor hét éves volt és mielőtt iskolába ment volna, ki kellett hajtania a disznókat legelni. A mamámnak nem volt olyan szerencsében része, mint nekem, mert falun nőtt fel, ráadásul a háború után. Nagy volt a szegénység. A mamámék négyen voltak testvérek és még az apukájuk is odavolt a háborúban. A mamám még mindig éber és üde.

Szűcs Lili

Hogyan éltek régen nagyszüleim?

Miután feladta a tanító néni házinak, hogy írjunk nagyszüleinkről, nagyon megörültem. Elmentem a tatámhoz, és kérdezgetni kezdtem a gyerekkoráról. Ő sokat mesélt, hogy milyen volt az élet akkoriban. Legjobban azt a játékot szerette, aminek a neve gombozás volt. Ezt úgy játszották, hogy ástak egy lyukat, és aki közelebb dobta a gombot, az nyert. Másik kedvence a karikagurítás volt. A tatámék ruházata mai szemmel igen csak nevetséges volt. Az én tatám rögtön a háború után született, s akkoriban az emberek igen nagy szegénységben éltek. Örültek, ha jutott nekik betevő falatra való, a divattal nem igazán tudtak foglalkozni. Tévéjük sem volt sokáig. Ő mégis örömmel mesélt nekem azokról az időkről, és ha lehetséges lenne, ma is visszamenne boldogan.

Mihalicko Tamara

Így játszottak régen

Megkértem nagymamámat és dédanyámat, hogy meséljék el, mivel játszottak gyerekkorukban. Először csak megvonták a vállukat, hogy nem is emlékeznek már rá. Azután se vége, se hossza nem lett a mesének. Akkor is voltak lányos és fiús játékok. A fiúk fociztak, de a labda rongyból volt. Mindig csak mezítláb játszottak. Lábbeli akkoriban csak a tehetősebbeknek volt, ők is csak ünnepnapokon viselték. Szívesen játszottak golyózást. Üveggolyó helyett gombot használtak, amit a ruhákról loptak le. Csutkából készítettek kocsit, lovat, górért és istállót. Bodzafából puskát, nádból íjat és nyilat, bürökből fúru lyát faragtak. Eső után sárpuskáztak. A lányok általában babáztak. Nekik csutkából, szárból és zöldkukoricából volt babájuk. Ha valaki rongybabát kapott, az már nagy szó volt. Csutkából és bogáncsból alakítottak ki babaházat és hozzá bútorokat. Kukoricalevélből kötöttek ruhát a babákra. A fiúk és lányok közös játéka volt a malmozás, a fogócskázás. A mesélés közben sok régi élmény és csínytevés is eszükbe jutott, és szívesen hallgattam őket.

Borsi Áron

Nagyapa meséje

Az én tatámat Nagy Mihálynak hívják. Olyan régen született, hogy már ő sem emlékszik rá, hogy mikor (1947.09.19.). Amikor még kicsi volt, máshogy játszottak, mint mi manapság. A játékaik egyszerűek, de azért érdekesek voltak. Ami a közismert játékok közé tartozik az a rongylabda, a gombfoci, a klikkerezés vasgolyóval és a „lukramurci„ játék volt. Egy alkalommal, amikor a tatámék szülei elmentek otthonról, egyedül maradtak ők hatan. Kitalálták, hogy kipróbálják a lábbal hajtós Singer varrógépet. Míg a tatám az újságpapírt helyezgette a tű alá, valamelyik testvére rálépett a pedálra. Abban a pillanatban a tatám mutatójára körmin keresztül szaladt a tű. Volt nagy riadalom! Ezzel be is fejeződött a varrótanfolyam... Többet nem foglalkoztak a varrással. Este, mikor megérkeztek az ősök, hogy emlékezetes maradjon és többet ne forduljon elő ilyen csínytevés, mindenki kapott egy adagot a nadrágszíjból. Erre most nevetve gondolunk vissza, de tatinak ez örökre fájó emlék maradt.

Nagy Fanny

Nagyim életmeséje

Az én nagymamám gyerekkorában az Újtelepen lakott. Elmesélte, hogy milyen játékok voltak akkoriban szokásban. A mostani óvoda helyén volt egy nagy tér, oda jártak játszani a gyerekek. Cérnára szurkot tekertek és azzal pókot fogtak a lyukból. Ezt fiúk is és lányok is egyaránt játszották. Szárizikból sátrat készítettek, abban sátoroztak. A lányok napközben babáztak és babaruhát varrtak. Estefelé többen összejöttek, sükettelefonoztak, bújócskáltak, zavarócskáltak és vicces történeteket meséltek. Télen a téglagyár gödrében befagyott a víz, ott csúszkáltak, szánkóztak és az ügyesebbek korszolyáztak. Azon a helyen ma házak sorakoznak. Elmondása szerint szép gyerekkora lehetett a mamámnak!

Vass Viktor

Nagyim életmeséje

Az én nagyim 1954. január 4-én született. Akkoriban nem volt cumisüveg, mint manapság, ezért a dédim egy sörösüvegre húzott egy cumit és abból itta a nagyikám a forralt tehéntejet vagy a teát. Ám a bátyja sokszor elvette tőle az üveget és kiszippantotta annak tartalmát. Abban az időben nem volt ilyen sok féle játék, mint manapság. Az egész utca apraja-nagyja kint volt az utcán késő estig. Bújócskáztak vagy Adj király katonát játszottak. Egyetlen labdával húszan is tudtak játszani. Télen szánkóztak, hőembert építettek vagy hógolyóztak. A gyerekek régen egyedül készítették a csutkababát és hozzá ruhát is varrtak. A nagymamámék tudtak játszani, még ha nem is volt játékuk. Sárból csináltak „kukukkot”, azaz sárpogácsát, és az nyert, akinek a legnagyobbat durrant. A mamámék szomszédságában volt egy régi téglagyár. Ott lehetett még csak igazán jól játszani! És a játék nem volt más, mint az indiánok és az apacsok fosztogatása. A nagyobb gyerekek riogatták a kisebbeket, hogy megessi őket a Pirosszemű. Olyan ricsaj kerekedett, hogy csak no! Alkonyattól késő estig bújócskáztak, alig lehetett őket hazahívni. Az én nagymamám sokat tud mesélni a gyerekkoráról. Mindig mondja, hogy milyen szép is volt! A mai gyerekeknek mindenféle csodadolguk van, mégsem tudnak együtt játszani, barátkozni, hisz egész nap csak a számítógép előtt ülnek.

Tóth Orsolya

Nagymama életmeséje

Az én nagymamám egy nagycsalád gyermeke. Fiatalkorában az utcájukban sok gyerek lakott. Sokat labdázta, beszélgettek, énekeltek, bújócskázta. Mikor érett a korai alma, akkor szétszotogatta azokat a szomszéd gyerekek között. Rádiójuk nem volt, de a szomszéd fiú áthívta, mikor gyerekmesé volt a rádióban. Óvodába egyik idősebb testvére kísérte. Az óvodában csak padok voltak, azokon ültek. Énekeket és verseket tanultak, a nagy udvaron sokat játszottak. Az iskolához közel laktak. Az iskolatáskához zsineggel palatáblát kötöttek, erre írták a betűket, így tanultak írni. A zeneiskolában hat évig zongorázni tanult. Az általános iskola elvégzése után két évig gimnáziumban tanult, majd egészségügyi középiskolába járt. Nagyon szerette a munkáját, a kórház laboratóriumában dolgozott.

Döme Viktor

Nagymamám életmeséje

Az én nagymamámat Polyák Magdolnának hívják. Mikor ő még gyerek volt, az almát megaszalták. A mamájának volt egy aszalója, amire reggel rátették az almát, és este pedig bevitték. Egy hálót tettek rá, hogy a bogarak ne mászszanak rá. A tűzhely téglából volt, aminek a tetején egy nagyobb lyuk volt, amire egy vasrácsot tettek. A mamám, amikor annyi idős volt, mint most én, apja felügyeletével már tudott palacsintát sütni. A kenyeret a kemencében sütötték. Egyszerre két-három kenyeret is megsütöttek, hogy legyen egy pár napig. A mamám nagyon messze lakott az iskolától. Ezért, mikor hazaért az iskolából, nagyon kifáradt. Először megebédelt, azután a házi feladatot kezdte elkészíteni. Mikor kész volt a házi, kimehetett játszani. Az iskolában nem rosszkodtak, talán azért, mert féltek a tanítótól, mivel legjobb esetben sarokba álltak, de akár a körmük hegyére is kaphattak. Sőt, olyan is előfordult, hogy vonalzóval a fenekükre vágtak, de úgy, hogy a helye kékes-lila lett. Egy családban általában csak egy bicikli volt. Tévé akkoriban még nem volt, rádió is csak keveseknek. Nehezebb volt a gyerekkoruk, mint a mai gyerekéké, mégis boldogok voltak, mert mindenki így éldegélt.

Polyák Enikő

Nagymamám gyerekkora

Az én nagymamám azt mesélte, hogy amikor ő kicsi volt, akkor reggelente, mielőtt elment volna az iskolába el kellett mennie tejért, és csak azután ment az iskolába. Az iskolában palatáblára írtak palavesszővel. Nem boltba jártak ruhát venni, hanem az anyukájuk varrta a ruhát. Volt tehenük, sertésük, lovuk és sok birkájuk. A tejből sajtot és túrót készítettek. A tejet minden nap elvitték a tejgyárba. A mamám fodrász és nagyon szereti ezt a munkát. Néha annyira, hogy az én hajamat is le akarja vágni. Nagyon szeretem a mamám főztjét, igaz, hogy másképp főz, mint anyu, de finomabban. Nagyon-nagyon szeretem a mamám.

Bene Aleksandr

Nagymamánk élettörténete

Nagymamánk Padén született. Hárman voltak testvérek, volt neki egy húga és egy öccse. Az ő szülei földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkoztak. Mivel ő volt a legidősebb, neki kellett vigyázni a testvéreire, és megfőzni az ebédet, amíg a szülei a határban dolgoztak. Abban az időben nem volt mosógép sem mosópor. Pléhteknőben mostak háziszappannal. Áram sem volt még a faluban, ezért petróleumlámpával, és gyertyával világítottak. Esténként az volt a szórakozásuk, hogy szomszédokkal összejöttek valamelyikük házában. A gyerekek malmoztak vagy a kemence kuckójában ülve hallgatták a felnőttek beszélgetéseit. Az asszonyok kötöttek és beszélgettek, a férfiak pedig kártyáztak és boroztak. Nagymamám az első osztály magyarul kezdte. De másodikban áttették szerb osztályba, mert a faluban nagyon kevés szerb gyerek volt és sok magyar, ezért szétosztották őket. Az iskolában mindenkinek egyenruhája volt. Ez azért volt jó, mert így nem tudtak különbséget tenni a szegényebb és a gazdagabb gyerekek között. Abban az időben sokkal nehezebb körülmények között éltek a gyerekek, mint ma, de mégis nagyon boldogok voltak, úgy érezték, hogy mindenük megvan.

Kalmár Krisztián és Tamás

Nagyszüleim életmeséi

Az elmúlt hétvégét a nagyszüleimnél töltöttem. Elmeséltem nekik, hogy az elmúlt napokban mi történt velem, majd az ő gyerekkoruk iránt kezdtem érdeklődni. Azt tudtam, hogy a mi játékainkhoz hasonlóak az ő gyerekkorukban nem léteztek, de érdekelt, hogy ők mivel játszottak. A mamám elmesélte, hogyan készítettek rongybabát és kukoricabábúkat. Ezek voltak a mai Barbie babák elődei. Ezekkel is nagyon jókat tudtak játszania mécses fényénél vagy a tanya körüli füves udvaron. A játék mellett bevonták őket a házimunkába is. A kisebb gyerekek a libákat legeltették és etették. A nagyobbak a sertéseket és a szarvasmarhákat hajtották ki a legelőre, de mint minden gyereknek, nekik is a játszás volt az első. Így néha megtörtént, hogy az állatok nem ott, és nem annyit legeltek, mint amennyit kellett volna. Ha ez kiderült, következett a dorgálás. A tatám is elmesélte, hogy a fiúk is nagyon egyszerű játékokkal játszottak. Rongyból készült labdát kergettek, fémkereket hajtottak. Voltak harci játékaik is. Fakardok, pajzsok és gumipuskák. A játék hevében előfordultak sérülések és károk is. A természetes játékoknak köszönhetően sokat voltak a friss levegőn.

Horváth Ervin

Nagyszüleim történetei

A következő három történet a nagyszüleimről és az ő szüleikről szól. A nagymamám nyolc éves volt, amikor az utcájukban csak fiúk laktak. Az egyik szomszéd néni udvarában játszottak a kút körül. Játék közben a kútba esett a labdájuk. Nem mertek senkinek sem szólni, ezért úgy döntöttek, hogy közülük a legkisebb beleül a vödörbe, és azt leengedik. Mivel a mamám volt a legkisebb, ő ült a vödörbe. Leeresztés közben elszakadt a kötél és a mamám beleesett a kútba. Szerencsére időben észbekaptak, és szóltak a szomszéd néninek, aki kihúzta a mamámat a kútból. Így a baleset szerencsésen végződött.

Amikor még a nagytatám gimnáziumba járt, az édesapja volt a matektanára, a Dódi bácsi. Egy napon fölmérőt írtak matematikából. A nagytatám nem volt valami szorgalmas és aznapra sem volt felkészülve. A fölmérője ezért egyesre sikerült. Dódi bácsi azt mondta neki: „Édes fiam, most eredj haza, és mutasd meg az apádnak, mit kaptál!” Amikor mindketten hazaértek, otthon az apukája jól felpofozta.

Az utolsó történet dédikémről szól. Egy márciusi napon a dédikém kotlóstyúkjá 17 kiscsibét keltetett ki. Mivel más meleg hely nem volt, dédikém a kemence mellé, a kuckóba telepítette őket. Egyik napon Julcsa néni, a szomszédasszony átjött hozzá. Egy kicsit fintorgott és megjegyezte: „Jaj, de bűdös van nálad, Vica!” Dédi így felelt: „Ez azért van, mert a kuckóba tettem a kiscsirkéket.” Telt-múlt az idő, már augusztus felé járt, amikor Julcsa néni átment a dédihez, aki épp finom rántott húst sütött. Meg is jegyezte Julcsa néni: „De jó illat van nálad, Vica! Mi jót főzöl?” A dédikém bölcsen visszafelelt: „Hát azt bűdös csirkét rántom éppen, amit márciusban éreztél nálam!”

Heinrich Zsóka

Régen így volt

A nagyszülőm mesélte, hogy ők régen hogyan mulatatták magukat télen. Megtömték szalmával a zsákok, és ezen csúsztak le a domboldalról. De legszívesebben klumpában csúszkáltak a jégen, aminek a talpára egy drót volt szegezve. Nagymosáshoz a vizet a kútból merítették. Fogták a mángorlót és azon súrolták a ruhákat. Vasaláshoz fel kellett izzítani a vasalót. Az ő tatám amikor befűtött a kemencébe, már tudták, hogy készül a kalács vagy a finom kenyér. Régen ők sütötték a kenyeret. Szerették a fagyaltot nyalogatni. Habár tudták, hogy ez csak illúzió, mert a fagyalt nem volt más, mint fagyasztott barack.

Kovács Hajnalka

Díjazottak névsora

Résztvevő neve	Korcsoport	Helyezés
Mike Boróka	1.	I.
Peresztegi Hanna	1.	II.
Krizsán Szabrina	1.	III.
Kecskés Martin	2.	I.
Mike Bernadett	2.	I.
Urbancsok Anett	2.	II.
Ujvárosi Dóra	2.	III.
Árvay Zsófia	3.	I.
Nagy Viktória	3.	I.
Almási Gábor	3.	II.
Laczkó Dóra	3.	II.
Dr. Pári András	3.	III.
Vágó Ádám	3.	III.
Dr. Czapák Sándor	3.	Különdíj
Pozsgai Katalin	4.	I.
Kis Károly	4.	II.
Horváth Ágota	4.	II.
Soós Katalin	4.	III.
Z.Nagy Zoltán	4.	III.
Zenta, Emlékiskola	1.	Iskolai elismerő oklevél
Ada, Cseh Károly Általános Iskola	1.	Iskolai elismerő oklevél
Debrecen, Szoboszlói Úti Általános Iskola	2.	Iskolai elismerő oklevél
Palik Mátyás Balázs és Bedő Endréné		Generációs kategória

2014-ben pályázatot beküldők

Pályázó neve	Korcsoport	Település
Ács Ibolya	4	Szeged
Agárdi Dávid	2	Debrecen
Agárdi Erzsébet	4	Ópusztaszer
Almási Gábor	3	Debrecen
Árvay Zsófia	3	Pécs
Bacsó Lászlóné	4	Edelény
Baka Ildikó	3	Budapest
Balogh Anna	2	Debrecen
Baranyi Tünde	3	Nagyvárad - RO
Barcza Katalin	4	Budakalász
Bassa Mirtill	4	Budapest
Báthory Attila és édesanyja	4	Debrecen
Bene Aleksandr	1	Zenta - SRB
Berta Balázs	1	Ada - SRB
Borsi Áron	1	Zenta - SRB
Burai Brigitta	3	Halimba
Dr. Czapák Sándor	3	Debrecen
Czeglédi Istvánné	4	Dunakeszi
Dr. Czéh Gábor	4	Pécs
Csaplár Dóra	3	Túrkeve
Csehek Edit	4	Miskolc
Dr. Csikai Erzsébet	4	Hatvani
Csukrán Anita	3	Kazincbarcika
Csuvik Sára	1	Ada - SRB
Darvas Magda	4	Szolnok
Deák Milán Szabolcs	2	Debrecen
Demjén Ildikó Ágnes	3	Budapest
Dimitrovné Ipacs Mária Katalin	4	Gyöngyös
Domaházi Zsolt Györgyné	4	Budapest
Domaházi Zsolt Györgyné	4	Budapest
Döme Viktor	1	Zenta - SRB
Durányik Mária	3	Sárospatak

Engi Krisztina	3	Tiszaújváros
Fábián Krisztina	4	Abádszalók
Farkas Antal-Anatole Hongrois	4	Biharkeresztes
Farkas Viola	4	Budapest
Fazekasné Szabján Erika	4	Ózd
Fedák Anita	4	Karácsond
Fehér Krisztina	4	Csengőd
Fekete Csaba	2	Debrecen
Fenyvesné Kóródi Ildikó	4	Mezőkovácsháza
Fésüsne Kovács Lilla	4	Balmazújváros
Fodorné Hámosi Ágnes	4	Tiszafüred
Friss Dorina	2	Debrecen
Gágyor Nikolett	2	Buják
Gellért Andor Tamás	4	Budapest
Grecksó Hajnalka	2	Mikepércs
Gulyás Marcell Gábor	2	Debrecen
Gyarmati Barnáné	4	Debrecen
Halász Blanka	2	Debrecen
Harangi Istvánné	4	Debrecen
Haris Mária	3	Budapest
Hegedűs Veronika	3	Tardoskedd - SK
Heinrich Zsóka	1	Zenta - SRB
Herczeg Alexandra	3	Pécs
Horváth Ágota	4	Pécs
Horváth Ervin	1	Zenta - SRB
Horváth K. Anett	1	Zenta - SRB
Horváthy Irén Ilona	4	Őrbottyán
Hulló Olivér	1	Ada - SRB
Huszár Tamás	3	Nagykőrös
Jalcs Irén	4	Budapest
Jámbor Magretta	4	Budapest
Juhász Ferencné Nagy Erzsébet	4	Balmazújváros
Juhász János	4	Bekecs
Juhászné Vanyó Erzsébet	4	Noszvaj
Kajtor Mária Magdolna	4	Nagyvárad - RO

Kalmár Krisztián és Tamás	1	Zenta - SRB
Kecskés Martin	2	Kürt
Kelemen Lajosné	4	Tépe
Kelemen Pálné	4	Túrkeve
Kerner Mariann	3	Veszprém
Király Lajosné Marika	4	Szomolya
Kis Károly	4	Körösladány
Kiss Bence	1	Ada - SRB
Kiss Boglárka	2	Ada - SRB
Kiss Daniella	3	Ada - SRB
Kiss Ibolya	4	Szeged
Kormos A. Endre	4	Szigetszentmiklós
Koroknai Sándorné	4	Balmazújváros
Kovács Hajnalka	1	Zenta - SRB
Kovács Ildikó	4	Makó
Dr. Kovács József	4	Budapest
Kozák Vilma	4	Budapest
Köhler Márk	2	Szabadszállás
Krizsán Szabrina	2	Ada - SRB
Laczko Dóra	3	Komárom
Lasanczné Iván Tímea	4	Mélykút
Lenhardt Annamária	4	Budapest
Magyar Tibor	2	Debrecen
Majoros Éva	3	Miskolc
Majzik Ilona	4	Debrecen
Markovic Rademila	4	Kishegyes - RO
Mary T. Csajághy	4	Balatonvilágos
Máté Lajos	4	Debrecen
Máté Lilly	3	Kaposvár
Mester Györgyi	4	Budakeszi
Mihalieko Tamara	1	Zenta - SRB
Mike Bernadett	2	Kézdivásárhely -RO
Mike Boróka	1	Kézdivásárhely -RO
Molnár Krisztina	3	Buják
Molnár-Fazekas Zsuzsanna	3	Debrecen

Mráz Erzsébet Irma	4	Hajdúnánás
N. Suszter Mária	4	Erdőkertes
Nádházi Kitti	2	Püspökladány
Nagy Anikó	3	Debrecen
Nagy Bettina	1	Ada - SRB
Nagy Diána	3	Debrecen
Nagy Fanny	1	Zenta - SRB
Nagy Józsefné Éva	4	Monostorpályi
Nagy Viktória	3	Párizs - F
Napsugár Anna	4	Budapest
Németh Aladár István	4	Balatonfüred
Németh Anikó	3	Ópusztaszer
Dr. Németh Béláné	4	Eger
Németi Anett	3	Stolberg - D
Oláh Józsefné	4	Ópusztaszer
Orcsik Gergely	1	Ada - SRB
Orosz T Csaba	4	Debrecen
Ozsda Erika	4	Érd
Palczert Lilla	2	Debrecen
Palik Mátyás Balázs	2	Gyöngyös
Dr. Pári András	3	Budapest
Pászti Péter	4	Budapest
Pencz Lászlóné Jászay Mária	4	Debrecen
Peresztegi Hanna	1	Budapest
Plósz Andrásné	4	Gégény
Pocsai Márta	4	Békés
Polyák Enikő	1	Zenta - SRB
Pozsgai Katalin	4	Debrecen
Pölöskei Júlia Csenge	1	Pécs
Pölöskei Marianna	4	Pécs
Prinyi Tünde	4	Tiszafüred
Puchreiner Monika	4	Ózd
Radmila Markovic	4	Kishegyes - RO
Rátkay Edit	4	Budapest
Rébb Terézia	4	Iklad

Richter Ingrid	4	Budapest
Richterné Kropf Anikó	4	Budapest
Ritter Lenke	4	Budapest
Róna J.László	4	Dunaharaszti
Sáringer Márta	4	Budapest
Sebestény András	4	Budapest
Sebők Mihály	4	Szentkeresztbánya - RO
Singola Edit	4	Miskolc
Sipos Mihályné dr. Marika mama	4	Eger
Somi Zsuzsanna	4	Eger
Somogyi Dénes	4	Eger
Soós Katalin	4	Budapest
Sóstai József	3	Esztergályhorváti
Szabó Dezső	4	Székesfehérvár
Szabó Dóra Szilvia	3	Gáborján
Dr. Szabó Erzsébet	4	Tiszavárkony
Szabó Gabriella	4	Szeged
Szabó Gitta	4	Budapest
Szabó László Józsefné	4	Nyíregyháza
Szabó Mihályné Pinczés Klára	4	Budapest
Szabó Petra	2	Debrecen
Szarka Evelin	3	Szombathely
Szebeni Eszter	4	Budapest
Sziksai Zsuzsa	4	Kiszombor
Szomszéd Lászlóné	4	Budapest
Szücs Lili	1	Zenta - SRB
T.Ágoston László	4	Budapest
Tácsi István Attila	4	Gyál
Takó Ernő Attila	4	Budapest
Taschner Katalin	3	Bátonyterenye
Técsi Csilla	4	Monroe - WA - USA
Tilk Katalin	4	Tiszalúc
Toldi Zsuzsanna	4	Csongrád
Tolnai Gábor Kristóf	2	Debrecen
Tompa Istvánné	4	Harka

Tornyai Tímea	3	Szolnok
Torontáli Eleménné Anna néni	4	Dunaújváros
Tóth Györgyné	4	Égerszög
Tóth Mónika	4	Budapest
Tóth Orsolya	1	Zenta - SRB
Tóth Panna Kamilla	1	Debrecen
özv.Tóth Sándorné	4	Tépe
Török Luca Kyra	2	Kunszentmiklós
Török Orsolya	3	Ópusztaszer
Tripolszki Csilla	4	Zenta - SRB
Turi Erzsébet	4	Biatorbágy
Ujvárosi Dóra	2	Debrecen
Urbancsok Anett	2	Szarvas
Vágó Ádám	3	Jászsószentgyörgy
Váradi Imréné	4	Hajdúböszörmény
Varga-Fogarasi Szilvia	3	Budapest
Vass Viktor	1	Zenta - SRB
Vizsy Orsolya	3	Budapest
Dr. Volosinovszki Vanda	4	Debrecen
Z.Nagy zoltán	4	Esztergom
Zakariás Cecília	3	Budapest

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	5
Zsúri	6
Adai kisiskolások írták.....	7
Édesapámnak emlékül.....	10
Egy kispapa újabb naplója.....	15
Látogatóba jöttek.....	37
Fanni csutkababája	41
Levél a hitveshez.....	44
Az én hősöm.....	47
Az ember kiskorában.....	49
Életem egyik legszebb karácsonya.....	57
Egy ember, egy meg egy eset.....	59
Hetet egy csapásra.....	62
Történetek versrészletekben	66
Megvesszük.	72
Aranyhoz hűen- Egy falusi este	74
Mindenki volt egyszer kisgyerek....	76
A villa titka?	82
A nagy csupor	84
Igaz meséken nőttem föl	87
Pamacs Hörcsi Gobolla és Hófehérke története	93
„Amikor kicsi voltál...”	95
A Panni, meg a fia.....	97
Egy régi karácsony.....	105
Karácsonyi ének	107
A bokszt illata.....	109
Meséljen még, dédi!	114
Katonadolog	125
Nagymama kérlek mesélj!.....	149
Lakodalom, szép esküvő	151
Életmesék	153
A csutkababa	173
A legboldogabb pillanat	181
Mama meséi	183
Nagymamám emlékezetében él.....	184
Lekvárfőzés	193
Libapecsenye.....	197

Igaz mese dédapámról	200
Bendzsi	210
Amikor még kicsi voltam... ..	213
Botladozó nyelvecske	216
A három kicsi kecskegida	226
A nádi farkas legendája.....	252
Nem tudom, ...	255
Pápai áldással Tarnamérán.....	265
A régi világ	271
Körtefasor(s)	273
Anyukám és a harapós boszorkány	283
Hanka néni	286
Mi ketten.....	288
Mosolyvirág	299
Heródes katonái, avagy Új Karácsonyi mesék	304
Elcsábulás	311
Álom, gólyalábakon.....	313
Hallottam csiricsaré beszédet	319
Gyufaláng	323
Isten bennünk van... ..	328
ŐSZTŐL - ŐSZIG	333
Mosolyok és virágok.....	340
„Amikor én kislány voltam...”	350
Szegény Lőkös Zsuzsanna	354
Babi.....	357
A fény	364
Fánkot vegyenek	367
Tanulj meg lepkéül!	368
Amikor én kicsi voltam.....	374
Csokol apusotok.....	375
Ki van odafönn?.....	378
Épp a délutáni kávékat... ..	383
Anyám.....	391
Vörösmarty Mihály Általános Iskola és AMI – Debrecen – tanulóinak írásai	392
Tanmese a paralízisről, az akaratról.....	396
Zentai kisiskolás gyerekek írásai:	406
Díjazottak névsora	413
2014-ben pályázatot beküldők	414

Kiadványunk
Kövér László, a Magyar Országgyűlés elnöke,
valamint az Egyesület számára felajánlott
1% segítségével jött létre.

Ezúton is köszönjük
szerető támogatásukat!

Tanítók, tanárok, segítők,
akiknek megismertük a nevét a 2014-es pályázatunknál:

Békés Barbara
Egyed Orsolya
Fedák Anita
Hevesi Gyula
Kalmár Valéria
Kapor Ágnes
Katonainé Pataki Katalin
Koska Katalin
Pócs Krisztina
Schleicher Csaba
Tripolszki Csilla

... és köszönjük a sok névtelen segítséget is!

